16 8° OK

[illegible]

[illegible] scryptum [illegible]

Quine [illegible]

(1 [illegible])

[illegible]

[illegible]

OMNIA

ANDREAE ALCIATI V. C. EMBLEMATA,

Cum commentariis, quibus Emblematum aperta origine mens auctoris explicatur, & obſcura omnia, dubiáque illuſtrantur.

Adiectæ ad calcem Notæ poſteriores.

Per CLAVD. MINOEM Iuriſc.

PARISIIS,

Apud Steph. Valletũ ſub Bibliis, Aureis è Regione Collegij Rhemenſis.

CVM PRIVILEGIO.

M. D. LXXXIX.

CLAVD. MINOS IVRISC. LECTORI, S.

QVOD solet iis liberis contingere, qui extra nuptias nati non ſic audenter patrem ciere poſſunt, ne pudorem eius onerent, ſi tamen ea ſint indole & iis moribus vt non indigni ſuorum conditione videantur, poſtmodum à patre vel agnoſcuntur, vel adoptionis iure aliquo eos liberorum in numerum aggregant, nec naturales modo, ſed & legitimi aut certè ciuiles appellantur: Idem de meo hoc qualicunque libello non temerè dixerim, quem cum primis meæ pubertatis annis inchoaſſem, & ex amicorum arbitratu edi eſſem paſſus, volitare ita ſæpe per manus hominum cœpit, & famam neſcio quam auctori ſuo ac parenti quærere, vt iam ſepties vel eo plus Antuerpiæ primum apud Chriſtophorum Plantinum nobilem Typogràphum, tum Lutetiæ cuſus ac recuſus, & aliquoties per me illuſtratus, nondum tamen ſuis omnibus numeris abſolutus (quod non niſi homini otio abundanti licuit) ſi non placere omnino ſaltem non diſplicere primum viſus ſit, nec alio ſane nomine quã quod eruditis viris non plane improbaretur. Sic itaque tandem ex communis famæ calculis me eo pellexit ac flexit vt ſe agnoſcerem haberemque liberorum iure ac numero, quaſi qui paterno nomine ſe non prorſus indiguum præſtaret. In quo tamen ne mé communis decipiat φιλαυτία, velim ex fide bona hoc

temperamentum & quaſi cautionem adiici vt quandiu ſtudioſis literarum proderit habeatur pro meo, meiſque in ſacris maneat: ſin autem vilitate ſua vel (quod ita dixerim) inertia videbitur ad piper vel ſcombros amandandus, aut conquieſcat aut lateat, vel quod de ſuo Aiace olim Cæſar Auguſtus ſub ſpongia hæreat, nequid hac mea ſcriptione horis ſtudioſorum melioribus præiudicium afferatur. Licet enim, ſi conſultis credimus quod noceat nemini & aliis proſit, facile condonandum videatur ſi quid tamen vel incuria vel humana parum cauit natura hac vel ſuperioribus editionibus, quas ego quidem polire melius nondum contigit aliis atque aliis negotiis auocatus, ſpero me breui nouam & poſtremam editionem adornaturum cum multis forteque non pœnitendis acceſſionibus quas ad vmbilicum pene iam perduxiſſem, ſi vacui temporis vſura paulo benignior mihi permiſſa eſſet. Cuius rei fidem ſum tibi propediem facturus Lector, ſi modo ea quam non ſemel pro tuo candore ſum expertus tua æquanimitas mihi, ad perficiendum quod incœpi augeat induſtriam. Vale.

VIRI DOCTISS.
NICOLAI GVLONII LITERARVM GRÆCARVM LVTETIÆ PROFESSOris Regij, de his in Alciati Emblemata commentariis.

Εννέωρος μεγάλου Διὸς ἦν Μίνως ὀαριστὴς, — Odyss. τ.
  Τῆς κνώσσου βασιλεὺς, ὥσπερ Ομηρος ἔφη,
Τοῦ παρὰ καὶ μῆτιν δεδαὼς καὶ ἐπίφρονα βουλὴν,
  Αʼρχομένοις ὁσίοις Κρησὶν ἔθηκε νόμοις.
Τὸν δʼ ἡμὸν Μίνω μοῦσαι θρέψαντο, καὶ αὐταὶ
  Δῶκαν ἑοὶ δάφνης ἱερὸν ὄζον ἔδειν,
Εκ δὲ πιεῖν κρήνης ἑλικωνίδος ἔνθεον ὕδωρ,
  Τοῦ δὲ κορεσσάμενος μοῖραν ἄειρε θεῶν·
Οὕνεκα ῥητήρων εἴτʼ ἐνθυμήματα φαίνει,
  Εʼκ χρυσέου στόματος νάματα λαμπρὰ ῥέει·
Εἴτε παλαιοτέρων ὑπομνήματα φθέγγεται ἀνδρῶν,
  Οὐ νέος, ἀλλὰ νόος γηραλέος φρονέει·
Εἴτε σαφηνίζει κρυφίων αἰνίγματα μύθων,
  Μάντις ἀληθείης Οἰδίποδος κρατέει·
Αἱ δὲ παρεκβολαὶ Αλκιατοῦ εἰς δαίδαλα ἔργα,
  Αʼτρεκέως τὸν ἐμὸν μαρτυρέουσι λόγον.

D. GVLONII EPIGRAMMA LATI-NIS EXPRESSVM NVMERIS.

TER ternos Iouis auditor rex Gnoßius annos,
Mæonidæ vt cecinit Musa verenda, fuit:
A quo consilium, sacros mentísque recessus
Percipiens, leges Cretibus ille tulit.
At nostrum Musæ Minoem aluere benignæ,
Cuius Apollinea tempora fronde tegunt.
Dantque Heliconiadum sacros haurire liquores;
Inde satur retulit munera læta Deûm.
Oratorum igitur siue enthymemata torquet,
Aureus ex sacro defluit ore lepos:
Seu reserat nobis veterum monimenta virorum,
Mens cana illius nil puerile sapit:
Siue etiam abstrusas res prorsum ænigmata pandat,
Oedipodem vates veridicus superat.
Explanata quidem Alciati hæc Emblemata, paßim
Testantur me nunc omnia vera loqui.

Vertebat P. Pinellus Vindocinensis.

Stephani Pasquier, in supremo Senatu Parisiensi Patroni.

QVÆSITOR Minos vrnam mouet. hoc tibi, Claudi,
Emblema in prima fronte notato libri.
Atque hic augusta sedeat sub imagine Minos,
Omnia qui iusto temperet imperio.
Hoc autem cur te sortiri schema velimus,
Si petis, in promptu plurima causa subest.
Nam si Lethæo reuocas Emblemata ab Orco,
Alciatum campis reddis & Elysiis:
Si veterum laudas laudanda, errata repurgas,
Pro merito tribuens præmia cuique suo,
An tu non isto es Minos Emblemate dignus,
Qui cum Minois nomine, nomen habes?

Germani Andeberti, Aurelij Indict. Reg. Præsidis.

An tibi, an Alciato plus, Minos docte, pararis
Nominis & famæ, quis neget ambiguum?
Sic ænigma facis, nodosa Emblemata soluens:
Vis solum hoc? tu te vincis, & Alciatum.

Nicolai Quatersolidi præfecturæ Columeriensis Vicelegati.

TE semel vt vidi, facilem doctúmque repentè
Agnoui, verbis mellifluumque tuis.
Vt vidi, haud deceptus ego, neque me abstulit error,
Nam bene conueniens tu tibi nomen habes.
Nimirum (ignoscant Charites, Musæque politæ,
Et, si quid peccem, parcat Apollo mihi.)
Nominis hoc anagramma tui & cognominis è re est,
O ANIMVS DVLCIS, quem tua scripta probant.

Claude Minos se nommoit Mignault. il etoit né à Talant petite ville ou plutot ancien château des Ducs de Bourgogne situé à trois quarts de lieue de Dijon & etoit avocat du Roi au Baillage d'etampes & Doyen des professeurs en droit canon à Paris.
Voyez la dissertation qui est au Tome 7. page 200 de la Continuation des memoires de litterature & d'Histoire par le P. Desmolets.

CLAVD. MINOS DIVIONENSIS.

LECTORI STVDIOSO ET CANDIDO.

PROTOGENEM *pictorem sua ætate nobilem, tam improbo fuisse studio, tamque indefessa pingendi cura diligentiaque memoriæ proditum est, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, si manum de tabula tollere potuisset: adeò vtile in omni vitæ humanæ instituto vulgatum illud,* μηδὲν ἄγαν, *vt Isocratea in compositione cura diligentior à plerisque reprehendatur. Quod ideò à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciam, quis meæ commentationis in hæc Emblemata modus à me sit adhibitus: in quo nimirùm è multis quæ facilè cogere citra negotium poteram, ea duntaxat in suos locos contuli, quæ ad rem præsentem magis accommodata viderentur. In quo malui, breuiùs omnia persequi, & leuiter attingere, quæ nemini esse ignota suspicabar, quam quasi* ῥαψῳδεῖν, *perque locos communes identidem exspatiari. Sed ne te pluribus morer, non erit alienum, si re ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis consilium explicem, vt eadem via compertum habeas, quid quantumque in literis contenderim, quósque labores hactenus incredibili facultatum penè omnium inopia laborans in ipsis pueritiæ meæ rudimentis sum perpessus. Quo tempore cùm sperarem me liberatum iri difficultatibus &, penè dicam, miseriis, quibus exerceri & interdum obrui pupillus solet omni parentum ope destitutus, manendum quasi aliqua in vigilia mihi statuebam,*

neque animum ita deiiciebam, vt à liberalium artium ſtudio penitùs auocarer: tametſi neque fortuna, neque alia melior occaſio hunc mihi fructum, quem Dei beneficio videor conſecutus, haud quaquam polliceri videretur. Nam me (anno ætatis duodecimo) per ſeptennium fermè ad inferiores relegatum ſcholas, & nodis, quibus me expedire non niſi ſerò admodum potui, detentum conſtrinxit inimica & certè moleſta ſortis conditio, quæ ſtudia mea neſcio quo veterno quaſi ſopita & fermè extincta reddidit. Quibus tamen in ærumnis ſic animus occalluit, vt ſeptem anni citiùs elapſi ſint, quàm meum me otium tam malè collocaſſe ſenſerim. Quæ quanquam vera ſint, tamen cùm exantlatos à me labores in memoriam reuoco, & certè quod ſummo & præpotenti Deo immortales habeam gratias, qui me hoc veluti gyro includi primùm voluerit: atque me, quanquam ea ætate nimium rudem, nec dum ſatis confirmatum, prouinciam ſuſcipere conceßit, ad quam partim ætatis imbecillitate, partim etiam in genioli modulo ac captu omninò eram ineptus. Poſtquam enim linguæ Latinæ & Græcæ, Mathematum & Philoſophiæ peripateticæ rudimenta delibaſſem, earumque diſciplinarum cognitionem aliquam certè mediocrem percepiſſem in palæſtra viri literatißimi L. Baezæ, Hiſpani hominis (cuius in Logicis & Arithmeticis commentationes in lucem editæ à doctis commendantur) opportunitatem aliquam ſum nactus ea omnia recoquendi ſeduliùs, quæ per triennium & eò plus in Philoſophico ſtadio primùm hauſeram. In quo quidem diuturna certè, parumque vtili meditatione retexendo, hærendum mihi diutius fuit quàm vnquam cogitaſſem, vt quaſi ſcopulum Siſyphium toto fermè ſeptennio effractis penè viribus voluerem. Quæ tamen à me dicta, nolim à quoquam ſic accipi, ac ſi quas in ſtudiis ærumnas pertuli, tam moleſtè ferre debeam: nihil enim eſt quod tanti faciam labores neſcio quos, aut ſpontaneas illas moleſtias, quæ ſtudioſos comitari ſolent: quanquam tamen (vt id ingenuè ac liberè) dubius ſim

an ratione aliqua conqueri mihi liceat, quòd fortunam non tam iniquam habuerim, quàm ingenium inani admodum & rusticano quodam pudore præpeditum. Dei enim optimi maximi beneficio (cuius munere ac dono sum id quod sum) recreari paululum occepit ingenij mei languor: & ita hucusque perueni, vt nunquam me pœnituerit tantillis laboribus adeptum studiorum fructus vberiores quàm vnquam cogitassem: non quòd ingenio me valere iactem (quod in me quàm sit exiguum, planè sentio) sed quòd mihi nasci contigerit tempore feliciore, quo inciderim in præceptorem cordatissimum, multiplici rerum cognitione locupletem, &, quod in maximis duco cui meũ studium probari haud dubiè perciperem. Ex eo itaque cùm excessi, quantum in me fuit, bonorum auctorum Græcorum Latinorumque pomœria libero, & quieto animo peruolutaui, erat enim mihi otij satis: bibliothecas virorum aliquot eruditorum adij, quantum mihi concessum fuit, & eruditionis alicuius cõparandæ instrumenta quamplurima perquisiui, eaque auidè arripui quasi diuturnam sitim explere cupiens, vt ea mihi nota essent, quorum postea vsum aliquem, quanquam admodum mediocrem sum diligentia & studio consectatus. In his itaque cum mihi viderer aliquantò implicatus, deque multis multa consultarem, commodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematum, quem recens nobis Lugduno aduectum, & aliquot annis antè, Parisiis excusum, noueram à philologis omnibus non nimiùm commendari. Quem cùm de manibus ferè non deponerem, & multa in eo perobscura deprehenderem, in quibus hærebam diutiùs, & in multis nitendo sudans, quòd tunc quos vellem imprimis libros non habem, sciscitabar ex Leodegario Agathochthonio, Benedictino Diuionensi, homine verè pio, & in Hebræa, Græca, Latinaque lingua non mediocriter versato, vnde mihi omnes nodi & scrupi dissolui possent. Ille quidem de nonnullis me liberè admonuit, sed hoc maximè, vt fontem ipsum si fieri posset, adirem, ex quo nimirùm

Emblema quodque ſumptum eſſe conſtaret: & Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri poſſet, enarrarem: id eſt, Alciati ſcripta alia, quò id præſtarem commodiùs, ſedulò & accuratè voluerem: vtque ingenij vires periclitari paterer, meque nihilo ſegniùs exercerem, cùm ſtudia mihi alia grauiora non ſuppeterent, ipſa omnia Emblemata ſcholiis & cōmentariis illuſtrarem. Cuius viri conſilio primùm non leuiter inflammatus, primas lineas (quantum per ætatem certè tenellam & conſilij inopem licebat) ducere incepi: in quo primo impetu ſatis mihi ſum conſcius, me non ſecus atque vrſinum fœtum inconditum planè & informem peperiſſe. Quòd enim mihi hic auctor impenſiſſimè placeret, eum ſumma perlegi auiditate: cuius opes admirabiles vt accuratiùs & meliùs aperirem mihi, alios pleroſque qui ad hoc argumentum tam plauſibile facere videbantur, deuoraui: perque multas Philologiæ areas locupletiſſimas ſumma cum voluptate exſpatiatus, ad extremum id mihi lucrifeci, quod numquam fuiſſem conſecutus, niſi animum ad hanc rerum explicandam difficultatem applicuiſſem. Et quidem non potuit hic liber vel ob argumenti ſplendorem varietatemque vel auctoris nomen clariſſimum apud omnes qui non ſunt alieni à Muſarum amœniorum choro, non gratiſſimus eſſe: cuius lepores & concinnitatem eò pluris facio, quò video maiorem cum voluptate vtilitatem in eo coniunctam, quàm aliis penè innumerabilibus qui quotidie manibus teri conſueuerunt. Quis igitur mihi iure ſuccenſeat, aut paulò etiam iniquiùs frontem corruget, quòd aliquas horas in eo explanando collocarim? Non enim meam qualemcunque induſtriam & ſtudium ab hoc genere ſcriptionis putaui vnquam alienum eſſe debere, quanquam non parum in eo eſſe difficultatis agnoſcerem, quæ niſi ab homine & otio & litteris abundāte, vix ſolui poſſe videretur. Quod ſi quis, vt ſunt varia & iniqua ferè hominum iudicia, animo reputet commentarium nullo labore à nobis abſolutum, cenſeatque id operis

quibuslibet aut etiam Grammaticulis committi non minus quàm mihi potuisse, vehementer errat. Quotus enim quisque est (absit arrogantia dicto) qui vel Ethicæ disciplinæ aut physiologiæ ignarus, ne dicam historiæ aut linguæ Græcæ prorsus inscium, qui vnum aut alterum Emblema pro dignitate enarrarit? At vt ist hæc missa faciam, quis noster in eo explicando & illustrando libello conatus fuerit & industria, vt eruditos non latuerit, ita imperitis non potest non esse perobscurum & valde ignotum, qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent. In quo si non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior elucescat, certè diligentia quædam obseruari non obscurè ab iis potest qui sunt æqui rerum æstimatores. Id verò maximè, nisi fallor, perspicuum erit in obseruando fonte & origine cuiuscunque Emblematis, in comparandis vtriusque linguæ auctoribus, qui magnum videbantur adferre adiumentum ad singulas notas & explicationes, vt denique in cumulandis iis locis, qui sparsim apud Alciatum in scriptis aliis prolixissimis habeantur. Quæ cùm dico, scio equidem quid mihi obiici hoc loco possit: quasi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam, vt nihil omninò cõcedam iis qui in eo libello primùm enarrando elaborarunt, suamque nobis industriam probauerunt. Certè, vt verum fatear, modestiùs de me sentio, quàm vt velim incidere in minimam arrogantiæ suspicionem: sed vt aliorum ingeniorum sum candidus æstimator, ita velim hoc mihi tribui concedique, vt de me non falsa iactanti mihi credatur. Ne enim dissimulare videar, scio ante annos octodecim, Sebastianum Stokamerum Germanum in aliquot Alciati Emblemata scripsisse commentariola (sic enim appellat) familiariter admodum & studio facili concinnata: sed an fuerit auctoris mentem, & argumenti splendorem secutus, aliorum esto iudicium. Loquor de Tornesij Lugdunensis Typographi editione, non de alia quadam quam ante aliquot annos adornauit Plantinus hac nostra ætate dili-

gentißimus Typographus: ea enim aliquot acceßionibus longè alia est quàm prior: quod non erit obscurum ei qui editionem vtramque conferre volet. at vel posterior, vtut sit, ea est tamen, vt eruditorum oculis non satis digna videatur. Sed esto: scripsit Stokamerus ille in aliquot Emblemata, non tamen attigit omnia: siquidem fortè diuinare non potuit quid in aliis auctor sibi vellet: ita quædam perobscura sunt, vt vel multa rerum cognitione, vel Delio natatore sit opus ei qui ea commodè velit explicare. Adhæc, etiamsi Bartholomæus Anulus vir eruditus, breuibus verbis, omnium ferè Emblematum sententiam complexus sit, eum tamen non puduit aliquot intacta omninò prætermisisse, quam ob causam nescio, nisi quod verißimum esse video quod vulgò dicitur, Docti est etiam quædam ignorare: vel, vt cum Poeta, Non omnia poßumus omnes. Nihil enim moror Iesuitanæ familiæ sodalem aliquem, quem accipio ante annos sex in hac Academia publicè interpretatum hæc eadem Emblemata: sed tamen quædam, non omnia attigit: quámnam ob causam nescio, nec vt sciam sum admodum sollicitus: me tamen non fugit, si persecuturus esset quod inceperat, aliorum quorundam industria ei fuisse vtēdum, aut certè vigilias maximas eum impensurum in explanandis rebus tam variis, tāque ingeniosè ab ingeniosißimo Iureconsulto excogitatis aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, vt Iesuitæ illi quicquam detrahi velim (quandoquidem lubens faueam literatis omnibus, cuiuscunque profeßionis & instituti habeantur) non hoc dico, inquam, vt mihi canere videar, qui nihil aliud poßim de me asserere, quàm quod ingenio pænè nullo sim: & si quid sit, illud diligentiæ cupiā velim tribui potius quàm acumini aut dexteritati. At si ad iustā carminū tam lepidorū explicationē multa deesse obiecerit aliquis, dico nihil esse quod omnib' numeris absolutū dici & perfectū poßit. Sū equidē, vt verè dicā, quod potui, consecutus, nullūque vnquā laborē in bonis auctoribus euoluēdis, qui in hoc mihi possēt esse cōmodiores, effugi, vt ipsam

auctoris mentem elicerem: quam si nondum assecutus omni parte videar, tamen quantum à me fieri potuit, conatus sum, vt eo nomine nostram qualemcunque diligentiam doctis non nimium morosis probatum iri confidam. Quam si gratam studiosis, vt vtilem spero, & aliqua dignam approbatione intellexero, efficient profectò, vt qualiscunque nostra industria excitetur ad eam commentationem non modo illustrandam, sed etiam locnpletandam. Quid enim desperem studium eiusmodi gratum fore, cùm res per se iucunda & fructuosa mirabiles amores in animis eorum qui sunt ingenui & liberales, excitet? Laudatur à nobis Orator, Poeta, Historicus, Philosophus, aut aliquis alius scriptor, si γνώμαις in signioribus tanquam stellulis effulgeat & splendescat: quæ cùm alicubi leguntur, digito aut transuerso calamo notari solent, vt memoriæ commodiùs infigantur, & citiùs occurrant, cùm iis opus erit. Atqui has sententias non paßim, nec semper, nec vbiuis reperire est facile, cùm nullum sit Emblema, quod præter sententiam non afficiat animum rei nouitate, & egregia quadam antiquitatis cognitione. Adhæc γνῶμαι sunt interdum obscuriores, neque omnibus peruiæ esse possunt: Emblema aut subiectæ picturæ causa, aut carminis ἑρμηνεία aut ἐπιγραφῇ, aliquam facilitatem habet, in qua possit animus conquiescere. Proinde non mirum videri debet, si hoc scribendi genus & Alciato, & viris plerisque grauibus admodum placuerit, vt aliquid eiusmodi ludis eruditis consequi possent, quod studia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimento reficeret. Id enim simile præstitere post Alciatum Gulielmus Perrerius Tholosas, qui Morosophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetrastichis conscripsit. Hinc pegma Costalij habuimus, hinc Bartholomæi Anuli pictam Poesim egregiè & sollerter elaboratam: mitto enim Bocchij laudatum ingenium, qui in hoc genere summum se artificem præstitit: postremoque omnium optimè post Alciatum, si quid mihi credendum sit, Ioannes Sambucus, & Adrianus

*Iunius, sua nobis Emblemata cuderunt, quibus nihil ingenio-
sius aut accuratiùs adinuentum, nihil diligentiùs elucubra-
tum aut absolutum esse constat. Sed vt superior ætate Alcia-
tus fuit, ita, ni fallor se priorem & ingenij solertia, & doctri-
næ laude præstitit: quem cùm hoc in genere primas tenere di-
cam, quas suo iure mihi repetere videatur, non est quòd quis
suspicetur me nonnihil famæ doctissimorum huius seculi viro-
rum Iunij Sambuci, Achillis Bocchij detraxisse. Id verò studij
genus nisi fuisset liberale censendum & docto homine dignum,
noluissent ipsi profectò viri tanti suam industriam contulisse,
aut bonas interdum horas collocasse in iis quæ nihili facienda
esse duxissent. Sed de his iam satis.*

*Superest vt breuiter totam nostræ commentationis rationẽ
explicem, iisque respondeam quos ad obtrectãdum citiùs quàm
imitandum paratos fore præsentio. In hac tota ineunda ratio-
ne nihil magis obseruandum esse duxi, quàm scrupos omnes
& mæandros difficiliores, vt locos etiam obscuros enarrare, &
Emblematum penè omnium originem ex suo fonte ductam re-
petere, postremoque vsum cuiusque loci & sententiæ facilem
pro virili parte adiicere. Quàm verò perspicuè & commodè id
à nobis tentatum sit, non dico perfectum, alij viderint: aliquid
certè laboris & diligentiæ obseruari non obscurè potest, doctri-
næ nullam mihi tribui darìue laudem postulo: in quo tamen ab
iis qui seriò docti sunt & literis politioribus exculti, faciliùs
aliquam gratiam impetrare mihi videbor, quàm imperitis &
quibusdam nebulonibus, qui omnia non modò temerè vellicãt,
sed, quod ait Comicus, nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum putãt
Nullum adhuc scriptorem legi, qui cuilibet in omnibus satis-
fecerit. Nam in multis cura aut labor desideratur, in aliis in-
genij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, vel Latinæ proprie-
tas: in aliis denique multorum auctorum lectio, aut historiarũ
cognitio: quia verò virtutes hæ omnes singulæ in singulis tam
facilè deprehendi possent. Non enim me latet in Virgilij poe-*

Consilium & methodus horũ Commentariorum.

mate, Seruij Grammatici diligentis & accurati operam sæpenumerò desiderari: quemadmodum nec desunt, qui itidem in Porphyrionis & Acronis commentariis in Horatium obseruent: sed certè hi mihi videntur molestißimi censores, qui cùm nihil faciant, nulloque se labore nobis commendent, importunè tamen de aliorum scriptis conqueruntur. Non tamen vt mea qualicunque commentatione præiudicatum alicui velim, quasi mea tam vnicè probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel castigari. A qua suspicione quantum abhorream, qui me propiùs agnouerunt, facilè liberabunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm vt hasce minutias sua reprehensione in quibus erratum fuerit, aliquando dignentur: vt in iis recognoscendis parem diligentiam atque operam impertiam. Non enim nostros errores emendari feremus impatienter, neque nos vllo modo piguerit audire potiora suggerentem & meliora: vt nec molestum erit priorem sententiam commutare, si quid minùs accuratè tractatum aut expensum à nobis quispiã conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica literarũ causa præuaricari, & ea docere quæ aliquando putem dedocenda. Quod tamen nec sine exemplis nec rationibus me præstaturũ intelligent, si modò adsit aliqua in iudicando æquitas, cùm nemini dubiũ sit, posteriores cogitationes meliores esse: & in monumentis veterũ legamus, Hippocratẽ artis medicæ principem quædam à se non satis diligenter tradita, primùm emendasse, ne cæteri etiã in idẽ impingerent. Idẽ factũ à M. Tullio meminimus, qui cùm Rhetorici libri, quos adolescens scripserat, non satis placerent, vt minus elucubratos dãnare magna parte maluit, quàm corrigere, scripsitque accuratiùs libros alios oratorios, quos tanti fieri à doctis agnoscimus. Sed & Fabius duos libros à se primùm De arte dicendi scriptos, quòd non satis probarentur, expunxit, & duodecim illos vtilißimos nobis magno studiosorum omnium applausu dedit, in quibus videtur & priores emendasse, & perfectius aliquid reliquisse. Quod illis

igitur

igitur tantis viris laudi datum est in suis retractandis, non debet nobis esse damno vel fraudi, vt meminerint quorum maximè interest, doctiores permulta scire, non tamen omnia. Itaque vt seueriorem omnem obiurgandi ansam præcludam, subinde Horatianum istuc apud eum qui sit reprehensurus, oppono, vt & seipsum norit, & errata mea me non deprecantem sustineat:

Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imparti: si non, his vtere mecum.

Lutetiæ CIↃ. IↃ. LXXX.

IVLII CÆSARIS SCALIGERII EX LIB. POETICES VI. DE ALCIATI Emblematis IVDICIVM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit. ea verò talia ſunt, vt cum quouis ingenio certare poſſint. Dulcia ſunt, pura ſunt, elegantia ſunt: ſed non ſine neruis. ſententiæ verò tales, vt etiam ad vſum ciuilis vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVS LIB. II. DE POETIS NOSTRORVM temporum.

ALCIATVS poteſt inter poetarum collegium & conſortium reponi, eo quòd eius extant carmina plurima diuerſis in vrbibus iam impreſſa, vt ſunt epigrammata & Emblemata. De hoc enim illud veriſſimè dici poteſt quod eſt apud Ciceronem de Scæuola, Iuriſperitorum eloquentiſſimus, eloquentium Iuriſperitiſſimus: addam ego, & polyhiſtor, bonúſque poeta. Sed noſtra commendatione non indiget Alciatus, qui ſuis ſcriptis iam toti orbi illuſtris & clarus habetur.

BARTHOLOMÆVS ANVLVS, libello cui nomen fecit de Iuriſprudentia à primo ſui ortu ad Academiam Biturigum deducta.

ALciatus tandem Alcides velut alter, & Alce,
Μηδὲν ἔφλω ἀναβαλλόμενος, καὶ πάντα διέλθων
Ad Gallos venit tanto eius nomine motos,
Apperuitque viam ruptas per vt Annibal alpes,
Qua ſua fida comes Iuriſprudentia, rerum
Regina, ad regni tranſcenderet intima Franci,
Hunc Biturix, mediam quam totam amplectitur vrbem
Françia, Metropolis gremio felice recepit,
Hinc Biturix magnis excepit honoribus, ampla
Et mercede, prius quantam non cœperat vllus,
Ac Saluatori (qui munere functus honeſto,
Iamque ſenex erat emeritus) ſuccedere fecit,
Primus ab Auſoniis leges regionibus ille
Tranſtulit ad Gallas doctor clariſsimus aras,
Doctrinæ humanæ pariter, Iuriſque peritus,
Eloquio pollens, lingua & polyhiſtor vtraque,
Primus & ille tuba veluti clangente vocauit
Militiam ad iuris ſtudioſos vndique mundi
Partibus ex variis turba coeunte frequentes,
Auribus appenſos dicentis ab ore diſerto,
Mirantesque virum tantùm ſua verba ſonantem.

IO. M. TOSCANVS SVO Italiæ peplo, lib. 3.

CHara mihi ante alias vrbs nostræ gentis origo,
Et cui debentur teneris documenta sub annis
Prima meis, quam natali præponimus oræ,
Insubrum regina tibi quo munere grates
Vberius referam, quàm si quo sidera adibas
Alciati æternis intexam nomina chartis?
Clariùs hoc non prisca tibi, non vltima secla
Concessere decus: princeps polluta negando
Barbariæ sancta heu legum mysteria monstro
Herculea purgauit ope, & viuacia ferro
Colla renascentis superauit & ignibus Hydræ.
Hic quam compedibus miserè constrinxerat audax,
In scelus omne dolis fucans violentia rectum,
Iustitiam cæco produxit carcere in auras,
Fallendique artes sublata ambage retexit.
Margine qua Siculo tellus ad littus Iberum
Porrigitur, quaque Æmonias declinat ad Arctos
In Scythicum pelagus, ripamque binominis Istri,
Nosse quibus labor est veterum decreta Quiritum,
Hoc duce sacra petunt prisci penetralia iuris:
Hoc sine tuta via est nulli, vestigia si quis
Alterius premat, in præceps huc deuius error
Transuersum trahit, & sperato frustrat honore.

Andræas in Alciato, Mediolanensi pago natus, sexcentos ante annos à barbaris hominibus captiuam detentam Iurisprudentiam primus in libertatem asseruit. Ab illis enim elegantissima veterum Iureconsultorum responsa, fœdis, & ineptis commentariis deturpata, locis etiam innumeris ob inscitiam deprauа-

ta restituit, & pristino nitori reddidit, suis ea doctissimis æquè ac elegantissimis notis illustrans. Teruntur quotidie doctorum manibus numerosa eius de Iure Ciuili volumina, quibus magistris apud Transalpinas nationes illustres emerserunt Iurisconsulti, Duareni, Cuiacij, Zazij, Hottomanni, vel alij quorum fama peruulgata est. Poeticam fœlicissimè eum attigisse argumento sunt Emblemata toties Typis recusa, atque in Italicam, Gallicam, & Hispanicam linguam conuersa.

EXTRAIT DV PRIVILEGE.

PAr Priuilege du Roy, donné à Paris le 14. iour de Ianuier 1589. il est permis à M. Claude Minos Iurisconsulte, de faire imprimer, ou choisir & cõmettre tel Imprimeur qu'il verra estre suffisant, pour fidelement imprimer, ou faire imprimer vn liure intitulé *Omnia Andreæ Alciati, Iurisc. celeberrimi, Emblemata, cum commentariis Cl. Minois, Notisque eiusdem posterioribus.* Inhibant ledit sieur à tous Imprimeurs, Libraires, & autres quelconques, n'imprimer, ou faire imprimer, ny exposer en vente ledit liure, sinon par sa permission, licence ou congé, ou de l'Imprimeur par luy choisi & commis à l'impression d'iceluy: & ce sur peine de confiscation des liures ia imprimez, & d'amende arbitraire, tant enuers le Roy, que ledit Minos, & des dommages & interests de l'Imprimeur par luy choisi; comme plus à plein est cõtenu esdites lettres de Priuilege.

Par le Roy en son Conseil.

Signé HABERT.

Ledit Minos a permis & permet à Iean Richer, Estiennne Valet, & François Gueffier marchans Libraires demeurans en ceste ville de Paris, d'imprimer ou faire imprimer le susdit liure, iusques au temps & terme de six ans finis & accomplis, à commencer du iour que ledit liure sera acheué d'imprimer.

V. C.

ANDREÆ ALCIATI I. C. MEDIOLANENSIS VITA,

PER CLAVDIVM MINOEM IVRISC. CONSCRIPTA.

ANDREAS ALCIATVS in pago Alciato seu Alzato Mediolanensi natus, è nobili Alciatorum familia, Iuriscósultorum & politorū hominum gloriam incredibili studio ac virtute longo post se reliquit interuallo. Is adolescens cùm primū ingenij cultum caperet, non pœnitendos institutores à quibus edoceretur, nactus est, sed maximè Ianum Parrhasium, quo Romæ ac Mediolani litteras humaniores summo omniū applausu docuit. Eas primas artes Alciatus auidè arripuit, séque iis non leuiter tinxit, earum tamen vsum omnem ad peritiam iuris, cui se totum addicebat, optimè referendum esse duxit, vt ea studia, in quibus alij, tanquam apud Syrenios scopulos consenescunt, huic vni ancillarentur. Ille itaque quòd seriò & percupidè eam iuris sciétiam persequeretur, breui admodū spatio temporis ita promouit, vt dignus existimaretur, qui Doctoris insignibus cohonestaretur. Eò primùm honore donatus sic ab omnibus suspiciebatur, tantámque de se admirationem concitabat, vt de rebus etiam grauissimis, & quæ non nisi veteranis, & longo vsu exercitatis viris proponi solitæ essent, argutè politéque responderet. Rogatus enim à Quæsitore, quem appellant, hæreticæ prauitatis de re admodum perplexa & dubia, quæque iam antè multos sanè doctos, tum Theologicæ rei peritos, tum iuris professores exercuerat, ita satisfecit, vt Quæstor ille non tam ab homine, quàm ab ipso edoctus oraculo abierit: agebatur de supplicio Lamiarum, & earum mulierum quæ veneficæ aut sortilegæ vulgato vocabulo nominantur: sed cùm Lamiarum seu strigum non esset vna species, ex iisque aliæ dicerentur in Crucem imminxisse, CHRISTVM Deum abnegasse, præsentes ipsas & vigilantes, veneficiis atque deuotio-

nibus infantes extinxiſſe: aliæ nonnullæ aliquando matribus interminatæ, noctu ad earum filios, quamuis foribus obſeratis, valuíſque occluſis irrepſiſſe, eos faſcino preſſiſſe: quos pueros conſtabat morbo repentino captos & medicis non cognito deceſſiſſe. Reſpondit in has illáſque Quæſtorem debere ſuo fungi munere. Quanquam enim (dicebat) ex iis aliæ reuera, & vt vulgus loquitur, perſonaliter non acceſſiſſent, tamen id Lemuribus ſuis videri mandaſſe. Quædam etiam nihil vltrà egiſſe arguebantur, niſi quòd ſub arbore Tellina choreas duxiſſent, quod tamen hæ negabant. Et ea quidem vna ſuſpicione, quamquam ſolo vulgi rumore vagaretur, eas tamen volebat Quæſtor tormentis ſubiici, eo quòd in fauorem fidei, conſciorum & conſceleratorum teſtimonium admitteretur. Alciatus, contrà, id verum de iis quæ vigilantes vidiſſent, non quæ dormientes & in ſomnis: multáque alia preclarè, quibus totam hanc quæſtionem ſoluit, vt nihil ad eam dubitationis relinqueret. Ergo Mediolani per triennium moratus, ſeſe foro parabat, munúſque aduocationis cum aliqua laude, certè magna fide ac religione ſuſtinebat, cùm nomen cœpit eius apud cæteras nationes, nedum ſuos Italos propagari. Accitus enim eſt ad publicum profitendi munus ab Auenionenſibus, propoſito ei ſtupendio ſexcentorum cùm nunquam ad eum diem cathedram, quod ipſe ait, conſcendiſſet. qua in vrbe per aliquot annos ita ingenium ſuum & induſtriam probauit, vt vnus penè inter laudatos iuris interpretes, ſolúſque egregiè doctus prædicaretur. Ea hominis fama excitatus FRANCISCVS I. ingeniorum ſollers & munificus æſtimator, Alciatum ad Biturigum Academiam vocauit, anno Chriſtiano 1529. honorario illi duplicato, adeò vt pro ſexcentis, ſecundo ſui aduentus anno, mille & ducenti præſtarentur. Qua in vrbe Galliæ celebri, & qua nobilium auditorum frequentia, quantum ille laborum ſumma ſua laude pertulerit, idque quinquennium explerit quo fuit in Gallia, ſuperſunt etiam hodie teſtes longè multi, laudati viri, qui Alciatum docentem audiuerunt: teſtes etiam libri editi æterna digni memoria, quos ille ſucciſiuis horis ſummo ſtudio, paríque ingenio reliquit. Cùm enim ad laborem, non ad ocium ſe vocatum à magno principe, & in Academia Galliarum florentiſſima intelligeret, ne quid de ea laude, quam multis magníſque vigiliis conſecutus erat, imminui pateretur, initium duxit ab ea Conſtitutione, quæ eſt De quinque pedum præſcriptione, magna omnium, ſanéque doctorum hominum admiratione, eóque ſucceſſu laudis, vt is

labor, vel potius indefeſſi animi contentio, ianuam famæ nunquam intermorituræ aperuerit. Non eſt mihi animus ſingula percurrere quæ magna doctrinæ laude, paríque dignitate toto eo quinquennio perfecit. eius orationem vix poſſum tanſilire quam ille habuit ex tempore cùm FRANCISCVS Rex auditorium eius ingreſſus, præſens intereſſet. Eam vnam laudem è multis non vltimam fuiſſe cenſemus, tanto principi placuiſſe, eius auditoris animum demulſiſſe, vt quaſi Regia illa maieſtas Iuriſprudentiæ in ſuo ſedenti ſolio faſces ſubmittere videretur. Ea viri ad publicam vtilitatem nati virtus, cùm in dies incrementum caperet, FRANCISCVS SFORTIA Mediolanenſium Dux, ſui popularis amore ac gloria captus, eum moras nectentem, penéque tergiuerſantem ad patriam reuocauit: vtque omnem excuſationis remoram interciperet, ſenatoria dignitate ornauit, & vt Ticini docendi partes ſuſtineret ab eo impetrauit. Oratione ea quam publicè Ticini habuit fatetur ipſemet ſe de longinquis regionibus à principe Sfortia ſola virtutis commendatione agnitum, fuiſſe reuocatum, & ſummæ dignitatis codicillis ornatum, amplo etiam donatum honorario vt profeſſionis munus obiret. Paulò poſt certis de cauſis Bononiam, ſtudiorum omnium altricem petiit, in qua totos quatuor annos ea celebritate ius ciuile docuit, vt nullus ſatis doctus è ſcholis redire putaretur, niſi qui Alciatum audiuiſſet. Quod quoties animo complector, ſuccurrit illud Homericum de Tireſiâ,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Nam præter eloquentiam, qua ille vnus ſua ætate prudentiam iuris illuſtrabat, linguæ vtriuſque cognitionem, qua ſuos æquales omnes anteibat, ingenio adeò felici & vbere hiſtoriam omnem vetuſtatis hauſerat & expreſſerat, vt nihil penitus ignorare videretur: iuris labyrinthos ita ingenioſè penetrabat, ea myſteria purè diſertéque tractabat, vt veterum laudẽ penè adæquaret, recentium induſtriam facilè ſuperaret. Ticinum reuocatus, ita iubente CAROLO IMPERATORE, per annos aliquot illic reſedit, nihil de incæptis laboribus remiſit, gloriam quam tot vigiliarum impenſis mercatus erat, auxit, vt putaret ſibi exemplar propoſitum Herculis, cui apud Tragicum, finis vnius laboris, ad ſequentem gradus pararetur. Ferrariam deinde inuiſit, Ducis HERCVLIS honorificis adductus cõditionibus, & proſtratam Academiã ea ſollertia extulit, qua cæteras euexerat, penéque excitarat. Ea in vrbe, vt in aliis

quas incoluerat, non modò viua voce profitendo, sed & per-
multa variáque scribendo id effecit, ne viuis & præsentibus
modò consuleret, sed & posteris idem multò cumulatius præ-
staret. Post multos tandem peregrinationum labores, Ticinum
repetiit, in eáque vrbe suarum fortunarum tabulas postremò
collocauit; docuit tres, quatuórue ad summum annos, vir qui
nullis ætatis difficultatibus, neque quietis alicuius, quam ca-
pere poterat, blanditiis delinitus, à cæpto opere ac studio ces-
sauit. De qua tamen adeò frequenti concursatione, quam ple-
risque suspectam præsentiebat, seipsum publicè ita purgauit,
vt non temerè rationem probabilem reddiderit. Quid enim si
Auenione primùm, quid si Ticini, Bononiæ, Biturigibus pro-
fessus sit, tanquam qui nusquam posset consistere? prompta
enim excusatio hæc illi fuit: nam dum bellicos furores subter-
fugeret, tutámque suis quietem studiis perquireret, diutissimè
peregrinatum, principumque iussionibus huc atque illuc agi-
tatum certam sedem tenere non potuisse dicit. enimuero me-
minerat Plautini verbi, Di nos tanquam pilas, homines ha-
bent: ita se raptum instar lignorum, quæ pro fluctuum impetu
feruntur, varieque agitatum: quicquid tamen erroris hoc fue-
rit, in publicam semper vtilitatem cessisse. Aliis etiam rationi-
bus inconstantiæ huius culpam deprecabatur neminem esse
dicebat qui Solem vituperaret, quòd dum radiis & calore suo
cuncta viuificet, ambitum terræ omnem circumquaque per-
curreret, nec quemquam, qui eo animo fixas stellas laudaret,
vt errantes improbaret. Celebratum Homeri carminibus Vlys-
sem, quod mores hominum multorum & vrbes viderit, sed &
philosophos veteres, vt Pythagoram, Platonem, Apollonium,
alió sque multos, doctrinæ causa, peregrinationes maximas sus-
cepisse Dionem Prusiensem, quod ad Celtas & Sarmatas se cō-
tulisset, tanti à Traiano Imperatore factum, vt reuertentem
aureo curru exceperit: & Aristotelem, ei qui ciuilis administra-
tionis studia profiteretur, admodum cōuenire peregrinationē,
existimasse, idque Hippodami Milesij exemplo, qui diu per
multas vrbes errarit, priusquam aliquid scribere sit aggressus,
idem de Lycurgo, Solone, Zaleuco, Philolao, multísque præ-
terea aliis proditum. hinc illud Sophoclem, *οἴκοι μένειν δεῖ τὸν
καλῶς εὐδαίμονα*, domi manendum cuncta cui sunt prospera,
sapientes de iis intelligere dūtaxat, qui priuatam vitā agerent,
quiq; domi & in ocio marcescere citra publicum incommodū
possent: alioqui publico litterarum professori, qui versaretur

in hominum luce & frequentia, haudquaquam conuenire, linguam quæ plurimis Academiis prodesse possit, intra vnius loci cancellos, in quo propter bellorum strepitus & horrores gymnasium nullum sit, concludere multùm profecisse hac ratione professores alios: sibi peregrè agēti firmissimum semper fuisse in doctrina præsidium: legalem hanc professionem sibi tanquā Palladis ægiferæ clypeum, quo superatas Gorgones, id est monstra omnia fabulæ prodiderunt. Et hæc quidem ille, vt passim multa de sua peregrinatione: quam tamen tam crebram locorum mutationem nihil moramur, quin potius eximiam hominis sollertiam admiramur. Ille disciplinarum liberalium, historiæ omnis, Græcæ & Romanæ linguæ fretus subsidiis, iuris studia nitori pristino fæliciter restituit, æmulatus veteres quosdam magni nominis Iurisconsultos, Herennium, Modestium, Antistium Labeonem, Atteium Capitonem, aliósque, qui pares fuere in vtriusque linguæ cognitione, artiumque meliorum facultate. Iam verò siquid aliquando inter disputandum pronunciarit aduersus receptas à maioribus opiniones, hoc nō eo animo fecit, vt lectorem etiam reluctantem in suam sententiam pertraheret, sicuti obiectum illi fuit à quibusdam maleuolis], qui omnia eius consilia sinistrè acciperent. Multa enim dum doceret, varia quasi fercula, vt in apparatissimo conuiuio solitus erat apponere, ex quibus quod magis saperet, vocati conuiuæ pro suo arbitratu eligerent. In qua tentanda iudiciorum alea, quàm se prudenter & circumspectè gesserit, id argumento est, quod se ad vtrunque pararit: vt si fortè populari aura exciperetur, non ideò tamen exsultaret: didicerat enim ex Biante plures esse malos, & non quicquid continuò multis placeret, id sapientibus arridere: contra si paucis probaretur, non ideò remittendum animum, cùm, deserto ab omnibus auditoribus discipulo, Antigenides, mihi cane & Musis, dixerit. Sic enim aduersus insanam hominum quorundam petulātiam, adeóque caninam facūdam sese obfirmabat, vt neque cauillis moueretur, neque conuiciis ab incœpto cursu reuocaretur. Qua de re tamen maturiùs paulo post. Duodecim post annos; cùm ciuilis & Pontificij iuris professoriis insignibus donatus esset, Paradoxa & dispunctiones in publicum emisit, opus, vt ipse dicit, elaboratum horis succisiuis, & à candidato adhuc & tirone. Quoties enim ea quę à suis doctoribus acceperat, studio ipse secum perpēderet, si qua essent quæ probabilibus argumētis digna refutatione viderentur, ne quod occurrebat memoria

protinus excideret, quibusdam quasi aduersariis describere cōsueuerat: quę omnia tū in manus accepta, cū paulò accuratius expolisset, in codicē verasque tabulas referenda duxit, tandēq; studiosis omnibus communicauit. Quod opus non tam vt gloriam, cuius illa ætas solet esse auidissima, captaret, à se fatetur editum, quàm vt ratione aliqua Doctorū, qui tum studia iuris profitebantur, iudicium conuelleret, qui bonarum litterarum cognitionem non modò Iureconsulto non necessariam vbique asseuerabant, sed contrariā potiùs, & seriis omnibus studiis blāda quadā & illici voluptate repugnantem: quapropter non secus quàm à nauigantibus Homericas illas Sirenes, euitandam, Vlyssisque sequēdum exemplū, qui se malo nauis illigasset, sociisque aures cera illeuisset, ne vocum modulatione capti à cœpto cursu aberrarent. Quę tamen quia dici fierique hominū more agnoscebat, qui ea facilè aspernarentur quę assequi ipsi non possent, à suo proposito non discedebat, nihiloque secius industriam suam excitabat. Interdum tamen eorū conuicia non ferebat, qui quòd elegātiùs quàm cœteri disputaret, pro obscuro incessebatur vulgò, adeò vt imperiti auditores ceu noctuæ ad Solem caligarent: quinetiam aliquando inclamarent, *Indoctiùs loquatre, sed apertiùs.* Quod tamen non tam auditorum, quàm Professorum iudicium fuit, qui crescenti gloriæ Alciati apertè inuiderent. Ex iis Doctoribus neminem in precio fuisse habitū constat (vno aut altero exceptis) qui non omnium aliarum artium rudis esset. Satis igitur sibi factum eo tempore arbitrabatur, si suum litteris humanioribus honorem seruasset, iungique eas sua ætate sapientię studiis posse docuisset. Quod dum viua voce, & scriptis conatur, iuris Doctores tanquam transfugā eū insectabantur, iidemque libris editis lacessere non desinebant. apud humanitatis verò professores, tanquam omninò alienus esset, nec sibi locus, nec ratio vlla constabat: quorum alij eum tanto æri soluendo non esse, alij prędiis prædibusque non satis idoneum: alij alia comminiscebantur, quo factum, vt maximam apud omnes inuidiam, gloriæ loco, adeptus sibi videretur, & huius incassum cœpti conatus tęderet, vel potiùs malo edoctus laboris eum pœniteret, donec paullatim libri quos emiserat in publicùm, & docēdi ratio quam sequebatur, in multis gymnasiis sese insinuarint, Nec verò ipse, quoties occasio fert, dissimulat se reiecta seculorū aliquot ante lapsorū consuetudine, quā iuuenis erat amplexatus, ad imitationem & præscriptum veterum iuris explicandi rationem omni conatu studioque reuocasse. Sed quod obseruaret esse qui barbaras & impolitas inter-

pretationes elegantioribus pręferrent, & tritico neglecto cum atauis vesci mallent glandibus, cumprimùm hanc disciplinam profiteri cœpit, eo quod nondum sibi tantùm auctoritatis comparasset, seruire scenæ ac tempori cogebatur, quantumque fieri poterat, studia sua discipulorum auribus accommodabat. Interea tamen de trita vulgataque docendi ratione identidẽ querebatur, suosque monebat, ad vtilitatem publicam valdè pertinuisse Iustiniani edictum obseruari, & eam studiorum sequi methodum, quam ipse præmio Digestorum pręfixisset. Humana quadam curiositate deceptos longè multos modum non tenuisse, & eò planè deuentum, vt Alciatus ipse, quique in eodẽ studio versarentur, dare manus consuetudini pridem receptæ cogerentur, non enim æquales, non auditores, non gymnasiorũ præfectos omninò permissuros antiquatum & obsoletum morem in vsum reuocari, pluris eos facere cœptam ducentis ab hinc annis docendi viam, quàm legislatoris ipsius iussum. itaq; se ea de re securum fore posthac, neque moturum eo nomine controuersiam, id nihil esse aliud quam aduersus torrentem natare, eique se discrimini permittere, vt qui

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In quo cùm diutiùs hęsisset, non destitit tamen quin se totum componeret ad veterũ imitationẽ: non tamẽ, in tanta opinionũ varietate ac dissensione, alicui sectę nomẽ dedit, aut in alicuius magistri verba iurauit, quòd optimè cẽseret, vt in omnibus aliis artibus, sic in ea maximè quã profitebatur, primas partes tenere sanũ iudiciũ, vixq; fieri posse, qui natura dubię sanitatis esset, idẽ legalis sapientię certus doctor euaderet. Nec verò est quod quis existimet αὐθαδίας aut etiã φιλαυτίας eũ studio captũ quędã suo tẽpore innouasse, aut secus docuisse quã qui superiore seculo floruissẽt, si quibus locis errasse veteres doctores animaduerteret, eorũ nominibus parcebat, sed tãquã aliud agẽs ostẽdebat quatenus eis stãdũ esset, inquo suũ cãdorẽ certè laudãdũ exhibuit. nouerat enim tributũ fuisse vitio Aristoteli, quod quæ cõpilasset, eis accepta nõ referret à quibus acceperat: cõtrà vbi eos peccasse animaduertisset, nominatim carperet atq; insectaretur. sibi Iuris interpreti agendũ esse modestiùs, quia moralis quam profitebatur sapientia, hoc ceu inhumanum & inciuile non admitteret, altercandi studium eiusmodi ad nihil cõferre aliud quàm artis opprobriũ, nec cedere in laudem altercantis. Eo consilio Alciatus sua studia publicæ vtilitati prodesse voluit, & citra omnem ambitionem bona fide suos auditores

docuit. Videbat hominum varia esse iudicia,& quot capita tot sensus: esse qui breuitatem eam affectarent quam veteres Dynus, Oldradus, Rainerius ætate sua secuti sunt, alios qui copiam maiorem vellent, etiam citra acumen vllum, qualis in Barbatio, Felino, aliisque nonnullis agnoscitur, quosdam subtilia perquirere,& cum Aretino, Socino, Ruino imaginari malle,vel ἀεροβατεῖν καὶ περιφρονεῖν τὸν ἥλιον, per aëra incidere,& citra Solem satagere, quod de Socrate Aristophanes ait. Sed ipse longo vsu didicerat,neminem vnum sequendum esse, at optima quæque de singulis decerpenda: quod prudentiæ opus planè singulare ab eodem persecutum, nedum tentatum, quo suum Iurisprudentiæ lumen redderet. De elegantia vero & polito genere dicendi, quam in iux Doctore non ferebant morosi quidam veterani, vt qui à suis magistris persuasi errorem vsu confirmatum mordicùs tenebant, ille quædam disputauit, idque suis vigiliis consecutus est vt vincta barbaries à philosophiæ iuris latifundiis ablegaretur. Quod cùm faceret, non tamen veterum, doctorum sane hominum, auctoritatem eleuauit:de iis semper candidè sensit:eorum doctrinam magni fecit,quanquam sermonis elegantia caruerint: id enim vitium non hominum,sed tẽporum fuisse perspicebat.Conuenire quidem Iurisconsulto oratoriæ artis facultatem censebat: faciliorẽ enim aditum ad ius Quiritium præstare, non tamen corpus efficere, solam eius superficiem colorare, maximos fuisse Iurisconsultos Bartolum, Baldum, Castrensem, Accursium, quos constat ne summis quidem labiis politiores artes attigisse,eorũ non ferendam censuram qui supercilio grauissimo in eos iuehuntur eo vno nomine quod bonarum litterarum rudes extiterint: id enim perinde esse ac siquis minoris Astrologum faciat,quod Musicam ignoret: Galenum præstantissimum medicum nullo habeat in numero,quod Euclidis geometræ nunquã circinum in manus sũsperit.Eos itaque summos iuris Doctores euoluebat,quos propter insignem peritiam colebat imprimis, neque ob linguæ minus politæ horrorem dedignabatur: interea tamen quicquid ex eorum fertilibus areis ad suum excolẽdum studium colligebat,puræ Latinæque locutionis fluuiis irrigabat. Quod apertius quàm anteà sibi faciundum censuit accitus in scholam Biturigum, cum tertius Pandectarum tomus pro lege Academiæ esset explicandus: titulum enim de verborum obligationibus ad explicandum est aggressus, in quo non prætermittebat,quæ à Bartolo & recẽtioribus copiosius & acu-

tiùs ob materiæ ſubtilitatē explanata fuerant, qualia ſunt quæ ad moræ purgationem, quæ ad pœnalis ſtipulationis commiſſionem, quæ ad renunciationem fideicommiſſorum pertinēt. Et profitēti frequentes aderant nobiliſſimi ex Gallia, Germaniaque adoleſcentes, qui eius doctrinæ illicio capti, eaque Suadæ medulla non leuiter allecti, vna cum viris doctiſſimis, qui ei frequentes aderant, mirati tamen eum tritā in ſcholis & nimium patienter approbatam docendi rationem conſectari. ſtimulos illi admouerunt, ne id quod ſciret meliùs & politiùs eos ita celaret, vt inuidere videretur. Cum ergo incuſabant illi, vt qui ceu Plautinus Euclio, quos in pectoris penu theſauros haberet, occluderet, nec in apertum referret, dicebant nihil abſurdius, quàm qui optima quæque haberet in manibus, ad imitandum ea non proponere, obſeruabant eum aduerſus legum ſcita quæ tractaret ipſe, non ſolùm facere, ſed & recentiores alios iuſſiſſe Iuſtinianū κατὰ πόδα interpretationes fieri, nihilque magis ſemotū ab antiquorū vſu &cōſuetudine, quàm toto anno decē leges magno apparatu explicare, verboſeq; cōmentarios conficere, cœpiſſe quidē Pyleum, Acurtium, Azonem, & gloſſematum ſcriptores alios, quod in ſefuit, leges ad litteram explicare, nec id eis infeliciter ceſſiſſe negociū: ſubſecutos Bartolum, & qui didaſcalici rectè nominantur, vt ſunt Caſtrenſis, Alexander, Iaſon, qui certis doctrinæ limitibus & cancellis ius concluſere, hos non parua laude dignos, ſuoque ſeculo principes habitos, non putabant eſſe ſequendam nouiſſimam opinioſorum ſectam non multis antè annis enatam, quæ modum omnem exceſſiſſet, quęque iam in ſtudiorum perniciem retineretur hos eſſe vt viperinos fœtus parentibus exitiales, vt qui ætate poſteriores ſeniorum ſententiis aduerſarentur, omnemque horam quàm doctrinæ impendiſſe debuerant, contradicendo inſumere, de Bartoli verbis, aiebant, non debere Doctorem ita anxiè ſollicitum in multis & a propoſito alienis immorari, ſatis eſſe quod ſentiret intelligi, & breuiter admoneri, clarioreque ordine quam feciſſet ipſe: non illius tantum, ſed cæterorum ſententias, ſi quæ ad rem facerēt, adducendas videri, ſe minimè probare fatebantur Doctores eos qui ſuggeſtus paſſim occuparent, quatuor aut ſex ad ſummum leges toto anno interpretari ſolitos. Alciatum centum poſſe: & quot illi conſtitutiones, eum totidem integros cum ſuis titulis tractatus illos, viros quidem bonos, ſed non ſatis eruditos, ſola in rubrica tres menſes inſudare: qua ex lectionum pompa neminem ferè doctiorem redire

domum: multos sed ignaros Doctorum laborem admirari paucos qui inde aliquid præficerent. Et ea quidem sanè vehementi & acuta auditorum oratione permotus Alciatus, vt qui se omnibus vtilem & morigerum doctorē præstare cuperet, postea non nisi perspicua & luculenta oratione docuit, non nisi quæ optima essent proposuit, immò iudicio & ratione suis ea conuiuis apponi voluit quæ conferrent ad valetudinem, non quę cuique facerent ad stomachū. Iam verò cùm ipse suo munere defungi posset vnius horę spatio, maluit tamen clepsydras duplicare: nēpe vt viua voce, integra hora doceret: altera verò dictaret, quò qui possent aut etiam vellent exscribere, id ceu auctarium ab eo consequerentur. Opportune id quidem & ingeniosè cogitatum ab erudito homine, qui citra fucum omnē doceret. intelligebat enim Iurisconsulto memoriam esse maximè necessariam, quam non parum obtunderet aut etiam imminueret anxia illa cogitatio, quæ circa iuris subtiles quęstiones implicaretur. Post auditionem ideo assiduam & diligentem non posse leuari meliùs, quàm scriptione obseruabat: quāquam enim essent aliqui qui valerent excellenti illo naturæ bono, memoria, tamen & temporis interuallo, & curis interdū hebetari quędā in ipso orationis cursu minus ab auditore percipi, quæ ex commentario facilè intelligeret. Quam pręclaram sanè & commodam docendi rationem plerique postea sunt omni conatu persecuti, sed nescio an ex multis pauci sint assecuti. Ex hoc flagranti studio summaque animi contentione ad id glorię peruenit quam nunquam antè sperauerat, id non semel fassus est, vt ad idem studiorum iter ingrediundùm adolescentes excitaret. Bellica primùm clade, afflicto censu, cùm nusquam in patria pedem figere tutò posset, ad professionem iuris, quam sacram anchoram vocat, se confugisse ait: ab ea salutem, honorem, opes, summum denique decus esse consecutū. vtque Zenonem dixisse ferunt, cùm naufragus enatasset, se nunquam feliciùs nauigasse, quàm cùm rebus amissis vacare philosophię cæpisset: sic Alciatū, cùm in patria nimio ocio marcesseret, atrocitate bellorum tandem excitatum cœpisse peregrinari, & ad disciplinam confugisse, quæ illi fuerit vt Myrtili clypeus. fuisse illum ingentis animi militem, scuto dimicare solitum, quem, cùm ad expeditionem maritimam nauigasset, submersa fortè, naui, eidem clypeo innixum, in tutum se recepisse. De hoc legitur epigrāma Græcum, quod ipse retulit in classem Emblematum. Id eiusmodi est. — *Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,*

Cùm premererque solo, cùm premererque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit, idem
Naufragum apprensus, litus ad vsque tulit.

Profectionis autẽ ad alias nationes occasio quanquam non vna esset, eam tamen à multis exteris approbari voluit, non se vltrò, vt omnis egentem opis, erronem, & ignotum obtrudere. hîc ne quidem possum transilire sanè lepidum ea de re carmen Albutij Aurelianensis ad Alciatum, quo eum monuit, vt de tumultibus Italicis se subduceret, in Galliam concederet, illícque profiteretur, in quo materiam sumpsit à pomi Persici tralatione, quod suo in solo noxium, in exteris consitum tandem haberi cœpit in precio, Sic ergo ille:

Quæ dedit hos fructus arbor, cælo aduena nostro,
Venit ab Eoo Persidis axe priùs:
Translatu facta est melior, qua noxia quondam
In patria, hìc nobis dulcia poma gerit
Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi,
Alciate; hinc vitam degere disce tuam
Tu procul à patria, in precio es maiore futurus:
Multùm corde sapis, nec minus ore vales.

Sua quædam correxit ætate maturior quæ sibi adolescenti fatetur excidisse, ex eo à quibusdam reprehensus, id se fecisse maxima ratione nec sine exemplis innuit. Cùm enim famæ suæ consuleret, noluit in publica studiorum causa præuaricari. idem factum ab Hippocrate, Medicorum Principe, qui ne posteri errarent, quædam malè à se tradita primus correxerit. fecit M. Tullius, qui cum libri Rhetorici, quos adolescens emiserat, parum probarentur, alios oratorios adornauit, & à se antè tradita damnauit, & earum rerum occasione in quibus lapsus esset, nouis libris editis suam gloriam permultum auxit. Eodem etiam modo Fab. Quintaliano qui duobus à se scriptis libris de Rhetorica, quod nec sibi, nec aliis placerent, duodecim illos magna cura elaboratos, singulari doctrinæ laude confectos edidit. Quod ergo aliis gloriæ datum est, fraudi non debuit esse Alciato. dandam hanc scriptoribus veniam, hócque præmio ad studia illustranda, vel etiam quoquo modo esse alliciendos, in quibus emendatio sit erranti concessa, & noua, quod dicitur, permittenda lima, qua niteant & poliantur ea quæ aut incuria fuderit, aut humana natura parum cauerit, vt ait Flaccus. Nec verò inficiatus est rectè ab eodem suasum, vt in nonum annum

ſcripta premantur, quæ diutius durare velimus: ſed ferè nvllum eſſe ex omnibus, qui ſit præceptum hoc ad vnguem ſeruaturus, quoſdam enim, qui ex tempore, quàm à cura præſtantiores habeantur, alios qui ſic ingenio ſuo indulgeant vt compeſcere nimiam licentiam non poſſunt, nonnullos etiam reperiri qui à ſe conſcripta ſemel approbent, corrigendi tædium non ferant dixiſſe Ouidium decentiorem eſſe faciem cui næuus ineſſet aliquis.

Hac celebritate famæ notus Alciatus, vt à viris ſolidè doctis cultus eſt (miſſos lubens facio exteros) imprimíſque Iacobo Minutio, Ioanne Selua, Petro à Stella, multíſque aliis qui verè ſanéque de ingeniis iudicare poterant, ſic quibuſdam certè maleuolis & inuidis obtrectatoribus malè acceptus, & numquam exagitatus eſt. Longouallium infeſtum habuit, hominem interdum ſine mente ac ſine iure tumultuantem, Alciato detrahentem, alios etiam in eam contentionis rabiem velis remiſque pertrahentem. Fuit etiam illi æmulus, & σύνδρομος in Italicis academiis, doctor quidam iuris, nomine Alexandrinus, à quo non ſemel prouocatus, ſæpéque conuiciis impetitus nihil reſpondit: vt tamen interdum ſolet eſſe acrior viri boni iracundia, indignè tulit eum quaſi ſibi opponi, & in eodem ſuggeſtu ſucceſſorem nominari, quod oſtendit hoc carmen

Altiuolam miluus comitatur degener harpam
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet,
Mullum proſequitur, qui ſpretas Sargus ab illo
Præteritáſque auidus deuorat ore dapes:
Sic mecum Oenocrates agit, at deſerta ſtudentum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Ita læſus ſibi temperabat, ſed tamen ne foro cedere prorſus videretur, iniuriam acceptam interdum vlciſcebatur: quod idẽ fecit prouocatus intolerabili planeque indigna Franciſci Floridi maledicentia, qui Zazium, Budæum, Alciatum, viros incomparabiles fuerat auſus laceſſere. poſtquam enim hominis inſaniam, petulantiam, oriſque duritiam pertuliſſet, ipſe qui ſtili acumine facile confodere Floridum poterat, ſatis habuit hoc vibrare ſatyricon, nomine paululum immutato, verſóque in Ranciſcum Olidum.

Audent flagriferi matulæ, ſtupidíque magiſtri
Bilem in nos olidi pectoris euomere,
Reddemúſne vicem opprobriis? ſed nonne cicadam
Ala vna obſtreperam corripere iſtud erit

Quid prodest muscas operosis pellere flagris?
Negligere est satius quod nequeas regere.

Relictis Biturigibus Italiam repetens, vrbem eam in se veneficam, hoc tetrasticho, grati animi teste donauit.

Vrbs Biturix inuitus amans, te desero amantem,
Quinque per æstates terra habitata mihi:
Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire,
Ergo vale, & felix sit tibi Janicium.

Quod tamen ab homine cendido candidè scriptum carmen maledicus quidam nugator, Alciati nomini nescio qua causa infensus, ita suggilauit, vt totidem numeris ei calumniosè occineret.

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat,
Qui tacitus spretis vanuit hospitibus,
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum
Nostra vel horrentem frigore lana teget.

Ex quo illud verum intelligimus vsurpatum iam olim, felicitatem omnem inuidiæ obnoxiam: solam miseriam carere inuidia: Qua tamen nugacitate minimè deterritus Alciatus, perinde se gessit vt Hercules ille in rusticum Lyndium, cuius insanas voces contumeliarum plenas non magis curabat ac muscas: aut vt Hecate, quę canum latratus nihilmoratur. Ea ratione facilè coniicimus scriptum Emblema aduersus inanem quorundam impetum.

Lunarem noctu vt speculum canis inspicit orbem,
Séque videns, alium credidit esse canem
Et latrat: sed frustrà agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

Sed & Doctor quidam nouus, & Cisalpinus profectus in vniuersitatem Tectosagum (ea est Tholossa) in ea peregrinatione non solùm Italorum vitia, qui quorumdam mos, sed & virtutes se addidicisse gloriatus, cuiusdam legis aggressus explicationẽ in eum sermonem incidit, vt diceret aliter à se legum nodos intelligi quam ab Alciato, qui nihil apud nos inquit, facit, quã quod florettat iura, docti tum quidã aderant, qui his auditis, seu hominis arrogantiam perosi, seu risus captandi causa, dixerunt, quæ Alciatus florettat iura, iste oletat. Ea fuit magnæ & præstantis sanè virtutis comes inuida, quæ virum omni genere laudis admirabilem toto professionis tempore continenter exercuit. Is quanquam sano, viuidóque habitu corporis à natura conformatus, quo tempore de minuendis laboribus, quos mul-

tos grauésque pertulerat, ob ætatem ingrauescentem cogitaret neque dum excederet annum ætatis octauum & quinquagesimum dolore pedum primùm leuiter correptus, deinde paulò grauiùs & crebriùs adeo vt continuæ febris symptoma illi morbo adiungeretur, paulatim confectus intra decem & quatuor dies, integris sensibus, animam Deo reddidit, ineunte anno Christiano, ad Romanæ curiæ calculũ, 1559. Ticini sepultus honorificè in basilica vrbis, vir cui (ausim dicere) plus sua patria, quam ipse patriæ debeat: vnus qui multis annis obsitam & occupatam quibusdam quasi opinionum senticetis, & vinctam barbariæ laqueis Iurisprudentiam asseruit, vindicauit, perpurgauit, quem qui perstrinxerunt, aut inuidi aut etiam maleuoli: qui parcus laudarunt, parum candidi; qui pro dignitate coluerunt, eiusque doctrinam sanè vtilem sunt amplexati gratos se & probos nec leuiter eruditos præstiterunt.

Hîc symbola hominis omni laude posteritatis dignissimi non prętermittam, quę ad raram illius doctrinam virtutémque prędicandam non parum pertineant, vnum fuit gentilitium, vt ipse in Emblematis testatus est, ad nomen Alciatorum familiæ alludens, in scuti planitie depicta conspicitur Alce, fera Germanica, quæ vnguibus tenet epigramma, μηδὲν ἀναβαλλόμενος cuius symboli explicationem ipsemet edidit Emblemate, ad hunc modum.

Alciatę gentis insignia sustinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος,
Constat Alexandrum sic respondisse roganti
Qui tot obiuisset tempore gesta breui?
Nunquam, inquit, differre volens: quod & indicat Alce:
Fortior hæc dubites, ocyor anne fiet

Alterum symbolum sibi ipse proprium & præclare fecit, vti me pridem Paulus Iouius mė docuit, eo libello sanè venusto quem de symbolis armorum & amoris lingua patria scripsit. caduceus est Mercurij inter duo Amaltheæ cornua, cum inscriptione hac, ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται, huius hæc sententia:

Vnguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amaltheæ cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandique peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet:

Ic ea tamen eicone Alciati, ad viuum expressa, qua me nuper donauit ANDRÆAS THEVETIUS, Cosmographus Regius

vir lectiſſimus,ſubtus expreſſa oſtẽduntur inſignia familię Alciatorum: quorum alterum gentilitium eſt, cuius ſic ſe planities habet à læua,turricula, qui erecta ſtans aquila corona inſignita ſummo in apice conſpicitur:à dextra, repagula quatuor, ſupra ſicuti planitiem,galea(ſignum dignitatis equeſtris)ſuperius etiam ceruinum caput,porrectis & eminentibus anterioribus animalis pedibus.in apice, ſententia eſt de qua dixi,μηδὲν ἀναβαλλόμενος: Quæ ſingula ſi quis attendat accuratè facilè percipiet, ab ingenioſo & ſolerti homine nihil aut cogitatum aut prætermiſſum quod ad illuſtrandum nomen ſuum (vt optimi cuiuſque gloria ducitur)aut augendam rei literariæ dignitatem conduceret.

NOTÆ POSTERIORES AD ALCIATI EMBLEMATA,

PER CLAVDIVM MINOEM.

Δευτέραι φροντίδες.

PARISIIS,
Apud Stephanum Valletum, ſub Bibliis Aureis è Regione Collegij Rhemenſis.

M. D. LXXXIX.

IN PRÆFATIONEM AD PEVTINGERVM.

EMblemata cudimus.] Elegans à fabris ἀλληγορία, significátque se horis genialibus hæc lepida carmina conscripsisse. Sunt autem ἐμβλήματα (id enim placet addere) ornamenta exemptilia quæ ad placitum vasis argenteis aureisque tolli, & reponi possunt, qualia sunt sigilla, rerumque & flosculorum simulacra affabrè colata vel depicta. Sic itaque accipitur id nominis à M. Cicerone primùm deinde Vlpiano. Ex libris enim Iurisconsultorum didicimus nihil aliud emblema esse, in l. cùm aurum 19. §. Idem Celsus: & l. Pediculis argenteis §. 1. Dig. de auro, argento, mundo legatis. Ea vox cùm peregrina esset, & Romanis auribus non satis nota, Tiberio Cæsari minimè placuit, vt principi qui linguam patriam externæ præferret. Quamquam enim, ait Suetonius, Græco sermone promptus esset, non est tamen nisi opportunè vsus. abstinuit enim, sed in Senatu maximè, adeò quidem vt monopolium nominaturus, veniam priùs postularit, quòd sibi verbo peregrino vtendum esset; atque etiam in quodam decreto Patrum, cùm ἔμβλημα recitaretur, vocem commutandam censuerit, & pro peregrina Romanam requirendam, aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enunciandam. † Sed retinemus Emblematis vocabulum, vt vsu iam receptum, dignúmque Romana ciuitate; est enim venustum & elegans, imò significantissimum, & ad hanc inuentionis materiam appositissimum.

Emblema quid.

* Idem Dion in epitome, fol. 80.

Ipse dabo vati carthacea munera vates.

Velim hæc addi ad postremum præfationis scholion, in quo de muneribus, quæ commodè & decenter viris dignis offerri debeant: non enim cuilibet rectè & opportunè datur quidlibet. Sic Martialis in septimo:

Diuitibus poteris Musas, elegósque sonantes
Mittere: pauperibus munera pexa dato.

Itémque illud ex septimo,

Muneribus cupiat si quis contendere tecum,

Audeat hic etiam, Castrice carminibus.

Et id quidem mihi reuocat in mentem distichon Latinum Lascaris, doctissimi hominis, ad Iouianum Pontanum:

Versiculos Pontane, tibi: sic munera Baccho,
Libamus Bacchi: sic Cereris Cereri.

AD EMBLEMA I.

DE anguis augurio Cornelius Tacitus libro vndecimo, sic: Sedente Claudio Circensibus ludis, cùm pueri nobiles equis ludicrum Troiæ inirent, intérque eos Britannicus, Imperatore genitus, & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adscitus, fauor plebis acrior in Domitium, loco præsagij acceptus est: vulgabatúrque affuisse infantiæ eius dracones in modum custodum, fabulosa & externis miraculis assimulata; nam ipse haudquaquam sui detractor, vnam omnino anguem in cubiculo visam narrare solitus est. Virgilius non temerè scripsit anguem exisse è tumulo Anchisis: veteres enim, vt est apud Plutarchum in Cleomene, serpentes tribuerunt heroibus: cuius rei rationem non vnam multi afferunt. Sic enim poeta lib.5. quo loco Æneas patri iusta facit:

Salue sancte parens, iterum saluete recepti
Nequicquam cineres, &c. Et deinde.
Dixerat hæc, adytis cùm lubricus anguis ab imis,
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum. Vide reliqua.

Pallas de capite orta Iouis.] Nolim mihi fore molestum lectorem si Isacij Tzetzis rationes adiunxero: cuius hæc fermè sententia ex iis commentariis quos studiosè conscripsit in Cassandram Lycophronis: Tritonia Pallas dicta quod in Trito Lybiæ fluuio nata creditur: vel quod tertio mensis die orta: ideo enim tertia dies Mineruæ sacra est Athenis: vel quod ἐκ τῆς τριτοῦς, id est Iouis capite progenita τρίτω enim Bæotum lingua, caput nominatur. vel quod eadem cum Luna sit, quæ apparet tertio quoque à coitu die vel quod eadem sit cum anima, quæ tres partes habet ἐπιθυμίαν, θύμον, καὶ λογισμόν: vel quod eadem cum prudentia sit: aut ex Democriti sententia, quod hæc tria præstentur ab anima, bene consulere, rectè iudicare, iustè agere, id est, εὖ βουλεύειν, εὖ κρίνειν, καὶ εὖ πράττειν.

Pallas Tritonia.

AD EMBLEMA 2.

De vetere Gallica lingua opiniones variæ.

NAm vetus hoc Gallica lingua sonat.] Hîc de lingua vetere Gallica lubens aliquid disquirerem, si aut eruditorum hominum non satis inter sese consentientium opiniones aliquid haberent firmamenti: aut nisi vetera certáque monimenta nos in hac rerum caligine & ignoratione deficerẽt. Nihil enim ea de re certi possumus pronunciare, nisi primum constiterit nõ modò quæ lingua vetus, sed etiam qui veteres, & quo seculo maxime sint intelligẽdi. Alij enim fuere qui vixerunt antè tempora Iulij Cęsaris, qui primus de re Gallica scriptis aliquid mãdauit; quíque veterum Druidarum ætatibus & posteà floruerunt: alij veteres Galli qui sub Imperatoribus Romanis seruile aliquod passi iugum, alij qui sub prioribus regibus, vt vetustiores prætermittam, Clodouæo primo, Carolo Magno & aliis: quibus temporibus credibile est non eandem fuisse Gallorum linguam vernaculam, qualis hodie celebratur. Qua in re perquirenda, mihi quidẽ certè videntur ociosæ disputationes quorundam, qui vetustos Gallos lingua Græca vsos esse, vt penè familiari & domestica, contendere ausint. Alij sunt in ea hæresi vt putent linguam veterum Gallorum eandem fuisse quæ est hodie Suitensium seu Heluetiorum: plerique etiam à Germanis volunt Françoş oriundum, & linguam veterum Francorum eandem atque Germanorum quæ est hodie in vsu existimant popularẽ fuisse. At qui volunt ingeniosiores videri Celtas illos veteres eodem modò loquutos asserunt, atque nunc Armoricos Britones: alij etiam, vt sua cuiusque est opinio, coniiciunt eam linguam, quæ nunc à Gallis Prouincialibus, vsurpatur, veterem extitisse. Sed nescio quo modo, si sit standum ab vna ex his opinionibus quæ putatur similior vero, nos commodè possimus extricare. Quis enim hac de re certi aliquid pronunciarit in tanta præsertim rerum omnium confusione, populorum ac gentium migratione, multitudine coloniarum, principalium, rerúmque publicarum mutatione? Quis nescit centum, aut eò minus annorum spatio linguas non secùs quàm res alias, vt variè traducuntur, aut vsurpantur, omninò vel non minima parte commutari? De lingua Latina exemplum insigne proferrem in mediũ, nisi putarem satis esse notum iis qui veteres libros euoluerunt, longè puriorem & delicatiorem fuisse seculo Varronis, Ciceronis, Augusti, quàm fuerit ætate Catonis superioris, & tẽ-

poribus primi belli Punici. Sed dico linguam Gallicam quæ erat in vsu temporibus Caroli Magni nobis hactenus inauditam planeque incognitam desunt enim vti iam dixi vetera monumenta quibus id probemus,etiamque adiicio eam quæ vulgaris erat aureo D. Lodoici principatu vsque adeo horridam & incultam fuisse, vt si cum nostra hodierna conferatur nihilo plus vna altera differat quam hodie differt vulgaris Parisinorum sermo à Britonum oratione populari. De Gallorũ quidem vetere lingua corrupta constat, sed vbinam Gallorum sermo seruatus, & apud quos fuerit,nondum liquet.nam Galli sermonem Gallicum dedidicerunt, cum non solùm Romanæ leges, sed & legiones in Gallia constitutæ Gallos Romana vti lingua cogerent. vt facilè sit intelligere à Romano foro ipsáque Romana militia Gallicam linguã à maioribus illis vsurpatam penè omninò fuisse abolitam. Sed vt vetera prætermittam, cui potest esse dubium, quin priscum Gallorum idioma aut non parum fuerit immutatum. aut etiam adeo corruptum, vt primam sui faciem amiserit quo tempore Franci à Germania irrumpentes in Gallias transitum fecerunt,& a quibus non impetrabant sedes, Gallos partim expulisse, partim etiam sibi subiecisse?At nostra lingua,vt se hodie habet,quanquam locuples & abundans, habet tamen permultas voces quæ à Græcis deflexæ, non temerè videri possint, habet etiam non paucas Germanicas & Latinas,ex quo tamen non sequitur maiores nostros promiscuè vel Græcè vel Germanicè aut Latinè scisse. Quid igitur hac in re statuam nondum video, vt promptum mihi sit quid habeam refellere, quid autem certius adducere, debeam nondum habeam. Vide quid apud Senec. consol.ad Album cap.8.

AD EMBLEMA 4.

D. Ioanni aquilæ hieroglyphicum cur tributum.

GAnymedei raptus figmentum non Iouis habere flagitium docui,sed historiam à qua possint ad Dei cultum homines inflammari.Laudaui meos auctores, certè ἀξιοπίστους, Xenophontem nempe & Eustathium Homericum interpretem. Sanè nostri non temerè hieroglyphicum aquilæ D.Ioanni tribuere,vt eius in diuinis rebus acumen longè perspicax & oculatum, vt ita dicam, ostenderent. Vt enim aquila quasi acula,

ab acumine dicta est; & Homero teste, αἰετός ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεινῶν; sic Diuus ille oculorum acie in altissimæ diuinitatis recessum directa præ aliis omnibus θεανθρώπου arcana vidit, qua Ebionitarum nefandam hæresim pessundedit, & præpetibus pennis euolauit, déque ipso rerum diuinarum nido pellucidas illas gemmas est mutuatus; quæ postea oculis hominum caligantibus, veram certámque claritatem afferant. Sed hîc me cohibeo, quod id esse videam Theologorum pensum. Historia Ganymedis recensetur à Suida: sed nihil ad nostrum propositum ea narratio.

AD EMBLEMA 5.

Serpens inter significationes alias turpium voluptatum, & mollium illecebrarum notam esse didicimus aliunde. Interea, quandoquidem Alciatus noster in monstro tam informi effigiando primùm hæserit, vti rem nouam & insolentem, planéque stupendam expressurus, nescio an huc cõferre ausim Lybicam illam fabulam, quam Chrysostomus Dion retulit oratione 5. sed cùm nihil sit in narrando pericli, non patiar studiosos ea defraudari. Ait igitur esse in Lybia ferarum genus, ex promiscuo belluarum diuersi generis coitu, sæuum admodum & ferox circa Syrtes imprimis versari. Monstri faciem esse muliebri corpore certè formoso, papillis tumentibus, toto pectore ac ceruice pulcherrima, cutis colore admodum nitido, reliquis partibus corporis horridis, & squammarum scabritie asperis, infernè demùm in longum anguem desinentibus. Feras esse omnium velocissimas ait, vt nemo sit adeò alacer, qui earum insultus effugerit. Animalia cætera quotquot nactæ fuerint, per vim assequuntur, tandémque opprimunt vnum hominem modò blanditiis adoriri, & præstigiis implicare. Cætera Dion. At quia superiore commentario conatus sum inuentionem carminis Alciatini expiscari, sicuti feci passim, ex quodam auctore vetere, addo & hoc, apud Ælianum lib. 9. de Var. hist. antiquissimum quendam virum in Ausonia fuisse olim, nomine Marem, cuius anterior facies hominis esset, posterior equi: Græcis est ὑποπομιγής: causam autem naturæ duplices in id confert, quòd primus equum ascenderit.

Locus Chrysostomi Dionis de monstro quodam Lybiæ.

Sic olim Cecrops.] Tzezes in Cassandram Lycophronis, Ce-

Cecrops biformis.

cropem ait biformem nominatum, quòd ex draconis dentibus egressus sit: vel quod duorum hominum magnitudinis esset: vel duorum linguarũ peritus, Ægyptiacæ nimirum & Græcæ: aut, vt est in fabulis, quod superiores hominis partes, inferiores autem draconis habuerit: quod quidem ἀλληγορικῶς Demosthenes interpretatus dixit, illum robore similem draconi fuisse, homini mente. Existimat tamen idem Tzetzes eum optimum regem extitisse, quippe qui hominum ferocitatem omnem de medio sustulerit: vel quòd primus mulieres, quæ more ferarum coibant promiscuè, ad certa coniugia reuocarit, sicque nefandos concubitus & belluinos aboleuit.

Pedit, eructauit.] Duo verba posita κατ' ἀντίθετον: atqui anguem pedit homo, nouè & insolenter dictum, ob monstri quod proponit insolentiam: ita hominem eructauit anguis, vt rem prodigiosam quoquo modo effingeret. Eructare, nihil aliud est quàm efferre & egerere: quo sensu, dixit Catullus:

Eructare.

In pede stans fixo carmina ructat hians.

Et Lucilius apud Horatium, ducentos versus stans pede in vno ructabat.

Gigantes terra mater protulit.] Virgil. in Opusculo de Ætna:

His natura sua est aluo tenus, ima per orbes
Squammeus in tortos sinuat vestigia serpens.

Multa de Gigantum ortu & pugnis Diodorus lib. 4. & 5. Anguinei & anguipedes vocantur à Poëtis: quod mihi reuocat in memoriam veteres statuas, quibus Gigantum formæ obtortis cruribus conspiciebantur: quóque Lampridius retulit in commodo: eum nempe quos obtortis cruribus esset vbicunque nactus, sagittis ex libidine solitum configere, eósque draconteos appellitare.

Gigantes anguipedes.

AD EMBLEMA 8.

Emblematis fons.

HVius Emblematis character mihi videtur penè sumptus à Suida, ex quo didicimus Hermas esse Mercurij quasdam statuas; quo loco adducit Meneclem quendam, siue Callistratem in opere de Atheniensibus, à varia porticu adúsque regiam statuas esse, quæ Hermæ dicuntur: vnde locum id accepisse nominis ait, quia multæ ibi & à priuatis & à magistratibus dicatæ essent, ex quibus quidam Hermæ Hipparchei, ab

Hermæ statuæ.

Hipparcho Pisistrati dicebantur : fuisséque Hermas saxeas in ædium vestibulis & in fanis. Addit deinde ἑρμαῖον, primitias esse ad statuas Mercuriales, quę in viis collocabantur à viatoribus: itémque aceruos lapidum Mercurio sacros in obscuris viis, quæque non ita cogniti essent peregrè euntibus. Interpres Homeri ἑρμαῖον vocat, lapidum congeriem ad Odyss. ρ. ut λιθινὸν σωρόν Epigrammatarius: & ἑρμαῖον λόφον Hesychius. Is honos congeriei siue cumuli lapidum, virorum fortium tumulis solitus fuisse conferri, testis est Pausanias. Strabo: παρὰ ὅλην δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ἰδεῖν ἑκατέρωθεν πολλαχοῦ ὥσπερ ἑρμαῖα πέτρον ἠλίβατον στρογγύλον. Reperio & huiusmodi Hermas imponi solitas fuisse tumulis, ad propagandam defunctorum memoriam. M. Tullius 6. ad Atticum, Hermæ tui pentelici cum capitibus æneis, de quibus scripsisti, iam nunc admodum delectant. Sed gymnasiis solitas fuisse consecrari Hermathenas, id est statuas Mercurij & Mineruę iunctas, idem alibi significat Cicero: Quod ad me, inquit, de Hermathena scribis, per mihi gratum est, ornamentum Academiæ proprium meæ, quod & Hermes commune omnium, & Minerua singulare insigne eius gymnasij.

Hermathenæ.

AD EMBLEMA II.

——— *Digitóque silentia signet,*

ET *sese Pharium vertat in Harpocratem.*] Satis iam multa nos hactenus ea de re, sed nondum tamen satis, si studiosorum desiderio volumus obsecundare. Addamus itaque nonnulla licet Harpocratis sigillum in annulis solitum gestari à quibusdam ex veteribus, testes sunt longè multi, suúmque auctorem laudant Plinium: in causa autem fuisse putant, vti silentij fides indicaretur. Qua ratione Alexandrum Magnum existimo cùm epistolam quandam matris Olympiadis, conuitiis plenam aduersus Antipatri nomen, vnà cum Hephestione legeret, tractum è digito annulum, ori illius appressit tacitè quidem & amicè, sed reipsa tamen silentium imperans. Quòd mihi vltrò reuocat in memoriam Titi Liuij imaginem à Patauinis supra Prætorij fores positam; habet enim ori appressum digitum: cuius gestus causas multi multas afferunt, sed qui ex

Harpocratis sigillus in annulis.

T. Liuij imago.

aliis doctiores videri possunt, coniiciunt id ea confictum ratione, quòd is scribendo adeò multa sit complexus, vt scriptoribus aliis silentium videatur indixisse. Sed id ego quidem malim ad singularem hominis tum sapientiam, tum modestiam conuertere, vt qui multa scribendo, longè plura in hominum animos cogitanda infuderit, deque Romana origine ea non minus prudenter, quàm scitè & verecundè tradiderit, quæ sine fabularum permistione dici nequaquam poterant: vel quæ si litterarum monimentis credita extitissent, non parum de dignitate & admiratione huius imperij, deque nomine populi rerum Domini detraxissent. Attigimus nonnulla de Angerona, cuius effigies ore fuit obsignato apud Romanos, vt silendum innueret, cuius tutela vbs esset, quódque illi proprium nomen: ea nimirum superstitione capti, ne Dij tutelares sacris quibusdam auocarentur. Et ea certè causa necatum Valerium Soranum legimus, quòd arcanum istud fuisse propalare ausus. Nullus enim est in litteris adeò mediocriter versatus, quin sciat ex veterũ scriptis, Romanæ vrbis duo fuisse nomina, vnum apertum & vulgare Roma, à ῥώμη, puella Troiana, vel à fortitudine, aut etiam à Romo, quem Romulum postea dixerunt: alterum verò ignotum, sacris abditum, vel paucissimis cognitum, id nomen fuisse Anthusam didici. Plinius sic libro 3. capite 5. Cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habebatur. Iam verò quia Romani essent silentij tenacissimi, vtebantur prima huius verbi littera S, quæ tricliniorum foribus superponi erat solita, nimirum vt conuiuis silentium indiceretur, & ne fidos inter amicos esset, qui dicta foràs eliminaret, vt Flaccus ad Torquatum cauet. Sed hæc hactenus.

Angerona.

Romæ vrbis nomina duo, immo verò tria Politian. 1. Epist. 2. de origine ciuit. Florẽtinæ.

AD EMBLEMA 12.

EX Platonis Theage citaui illud, Consilium, rem esse sacram, id est, Σύμβολον, ἱερὸν εἶναι χρῆμα; cui conuenit quod affertur è Menandri γνώμαις: ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία. Reperitur & in Xenophonte, ἡ λεγομένη ἱερὰ συμβουλή.

Cõsilium, res sacra.

Ad locupletandum verò pulcherrimum thema de vulgan-

dis principum arcanis succurrunt ex Cornelio Tacito loci duo insignes: primus est initio ferè Annalium, vbi de nouo Tiberij principatu agit, cuius tacito iussu casus est Posthunius Agrippa centurionis cuiusdam ministerio. Nuncianti enim centurioni, vt mos militiæ, factum esse quod imperasset, neque imperasse sese, & rationem facti reddendam apud senatum respõdit. Quod postquam Sallustius Crispus particeps secretorum comperit, metuens ne reus subderetur, iuxta periculoso, ficta seu vera promeret, monuit Liuiam, ne arcana domus, ne consilia amicorum, ministeria militum vulgarentur, neue Tiberius vim principatus resolueret, cuncta ad senatum vocando; " eam conditionem esse imperandi, vt non aliter ratio constet, " quàm si vni reddantur. Sed & lib. 2. vb. de fictitio Agrippa (is " erat Agrippæ seruus, Clemens nomine, qui Augusti audita morte, sese pro domino gessit, varioque apud multos rumore sparso, Agrippæ nomen mentitus) is vinctus ad Tyberium dolo trahitur: & percontanti Imperatori, quomodo Agrippa factus esset? fertur respondisse: quomodo tu Cæsar. vt ederet socios, subigi non potuit: nec Tiberius de eo supplicium sumere palam ausus, in secreta palatij parte iussit interfici, corpusque clam auferri.

Arcana domus Imperatoris nõ detegẽda.

Tiberij cautus animus.

AD EMBLEMA. 13.

SVeton. in Caligula: Quo magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinę octingẽta donauit, quod excruciata grauissimis tormentis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei clypeus aureus, quem quotannis certo die collegia sacerdotum in capitolium ferrent, Senatu prosequente, nobilibúsque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum eius canentibus. Apud Ammianum Marcellin. lib. 14. non tam nobilis, quàm cruenta narratur questio de iis crudelissimè agitata, qui in Constantium nouas res moliri accusabantur. Inter cæteros emicuit Eusebius quidam nobilis, qui ita euisceratus est, vt cruciatibus membra deessent, implorans cælo iustitiam, toruum renidens fundato pectore, mansit immobilis: nec se incusare, nec quenquam alium passus: & tandem nec confessus, nec confutatus, cum abiecto consorte pœnali est morte multatus, ducebatur

Honos tributus libertinæ in tormẽtis fidæ.

Eusebij cuiusdam constans animus in tormentis.

intrepidus temporum iniquitati insultans, imitatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quædam, laceratus diutiùs, auulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cyprij regiis impegit, hęc Ammian. Cornelius verò Tacitus lib. 15. Annal. quo loci de tormentis eorum agit, qui in Neronem putabantur coniurasse, de muliere quadam imperterriti & infracti animi sic: Interim Nero recordatus Volusij Proculi iudicio Epicharim attineri, ratusque muliebrè corpus impar dolori, tormentis dilacerari iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eò acriùs torquentium ne à femina spernerentur, peruicere quin obiecta denegaret. Postero die cùm ad eosdem cruciatus retraheretur, gestamine sellæ, nam dissolutis membris nequibat insistere, vinclo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellę restricto, indidit ceruicem, & corporis pondere connisa, tenuem iam spiritum expressit, clariore exemplo Libertina mulier in tanta necessitate alienos ac propè ignotos protegendo, cùm ingenui & viri & equites Rom. senatoresque intacti tormentis carissima quæque suorum pignorum proderent.

Mulier infracti animi in tormentis.

AD EMBLEMA. 14.

SAtis de Chimera hucusque, nisi me Lycophronis interpres vt aliquid adderé reuocaret. Ille itaque Pegasum pro equo fabuloso agnoscit, totiusque fabulæ seriem tractat eodem penè quo cœteri modò, sed subdit ἀλληγορίαν τὴν τῆς φυσικῆς γνώσεως, quę ad nostrum hoc propositum nihil attinet. Adde etiã nunquam fuisse Pegasum equum: quia nullus se vnquam vidisse alatum equum sit testatus, at quia vir egregius Pegasus nauim conscendit, cuius alæ vela essent, locum factum esse fabulę. Ad hæc Chimęram pro muliere ponit filiam Amisodari, Lycię pręsidis, cuius fratres duo. Leo & Draco, qui cum Lyciæ ingressus occupassent, viatores, aliosque multos trucidassent. Quod autem concordes essent, & vnà in aliorum perniciem conspirantes, tricipitem belluam illos plerique nominarunt: vt quia periti bello essent & insigni corporis præditi robore, ignem expirantem dixerunt. Hos Bellerophon vicit, iniecto faucibus plumbo, id est seruitutis freno. In priori parte Leo pugnabat, Draco in posteriore, at in medio Chimęra, eo quod esset infirmior: Alij ad hunc pene modum: Chimæram (vti col-

Pegasus equo alato vect⁹ quid

Bellerophon Chimeram vicit.

ligitur ex Homero) gentem fuisse bellicosam, quam Leoni esse similem dicebant. Hæ fuerunt Amazones, quę à facie pugnabant valdè strenuè & generosè, quas poëta cum Chimera hoc est capra confert, quia per præcipitia incederent caprarum in modum, & in pręruptis locis habitarent.

AD EMBLEMA 15.

Leonis imago in valuis templorum.

T*Emploriũ idcirco ponitur ante fores*) Erudite non minus quàm diligenter in suo copię cornu Pierius, leonis faciem illam quæ prima visa est Ezechieli, initiandorum sacrorum admonitionem nobis oblatam fuisse tradit: eamque à primis visam, quod à vita principum soleat totius populi consensus legem sibi statuere. Ponuntur itaque ad valuas templorum, vel postibus sustinendis, vel Hyperthyris, aliquando etiam pronaïs locorum, vt Deum venerari primò meminerimus. Addit etiam in pronao Taruisinę cathedralis draconem alatum vnguibus leonum duorum comprimi: draconem retorto collo leonis pectus remordere: cuius emblematis eam esse sententiam docet: prauam quidem cogitationem cor incessere: fortem animum eam protinus elidere : à læua leonem suo pectori subiicere apprehensum leũculum: generosum quippe animũ seipsum vincere.

AD EMBLEMA 16.

Constantius credulus.

INter legendum sese obtulerũt exempla quędam illustria de credulitate, ex Ammiano Marcellino, primum quidem lib. 14. de Constantio sic habet. Arelate hyemem agens Constantius post theatrales ludos atque Circenses ambitioso editos apparatu, ad diem VI. Id. Octob. qui imperij eius annum tricesimum terminabat, insolentia pondera grauius librans, si quid dubium deferebatur aut falsum, pro liquido accipiens & comperto, inter alia excarnificatum Geruntium Magnentianę comitem partis exulari mærore multauit. Vtque ægrum cor- ,, pus quassari etiam leuibus solet offensis, ita animus eius an- ,, gustus & tener, quicquid increpuisset, ad salutis suæ dispendiũ ,, existimans factum aut cogitatum, insontium cedibus fecit vi- ,,

ctoriam luctuoſam,& cær.Idem libro 30. vbi narrat quibus do-lis interceptus & oppreſſus eſt Para rex Armeniorum Valentis iuſſu:qui quod accepiſſet eum ſibi infeſtum, maliſque artibus quiduis facere & moliri,agenti in Armenia Traiano, remque militarem curanti arcanis literis mandauit vt regem eum quoquo modo de medio tolleret. Itaque illecebroſis regem Param inſidiis primùm ambiit, ei Valentis litteras egregiæ in eum voluntatis teſtes oſtendit, modò ſeſe conuiuã ei prębuit, ad vltimum compoſita fraude ad prandium verecundius inuitauit.Qui nihil metuens mali,venit, conceſſoque loco honoratiore diſcubuit. Cumque apponerentur exquiſitæ cupediæ, & ædes pulſu neruorum,& articulato flatilique ſonitu reſultarẽt, iam vino incaleſcente,ipſo conuiuij domino, per ſimulationẽ naturalis cuiuſdam vrgentis egreſſo,gladium diſtrictum intentans, toruo lumine ferociens quidam immittitur barbarus, aſper,ex his quos Supras appellant, confoſſurus iuuenem, ne exilire poſſet etiam tum prępeditum. Quo viſo regulus fortè prominens vltra torum,expedito dolo aſſurgens, vt vitã omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit victima,ictibus multiplicatis fędè conciſa.Hocque figmento ne-
" fariè decepta crudelitate inter epulas quæ reuerendę ſunt vel
" in Euxino ponto,hoſpitali numine cõtuente,peregrinus cruor
" in ambitioſa toralia ſparſus, & ſpumas ſatietati ſuperfuit,con-
" uiuarum horrore maximo diſperſorum.Libro verò vltimo,qui eſt 31. de Valente. Illud ferri non poterat, quod cum legibus lites omnes queſtiones committere veteres vellet, deſtinauiſque velut lectis iudicibus negocia ſpectanda mandabat, nihil agi contra libidinem ſuam patiebatur. Iniurioſus alias & iracundus, & criminantibus ſine differentia veri vel falſi facillimè patens, que vitiorum labes etiam in his priuatis quotidianiſque rationibus impendio eſt formidanda. Seneca epiſtola 3. non minus eſſe vitioſum credere omnibus,quàm nemini diſputat, eodem cum Heſiodi carmine ſenſu, πίςις καὶ ἀπιςίαι ὤλεσαν ἄνδρας. Si aliquem amicum putas eſſe, cui non tantùm habeas fidei, quàm tibi, vehementer erras, & veræ amicitiæ vim nondum tenes. Tu,omnia cum amico delibera,ſed de ipſo priùs.Poſt amicitiam credendum eſt, ante amicitiam iudicandum. Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus ſit: cùm fieri placuerit,toto illum admitte pectore: tamque audẽter cum illo loquere,ac tecum. Quid eſt cur me coram illo nõ putem ſolum? Quidam quæ tantùm amicis committenda ſunt,

Para rex Armenius à Valente oppreſſus.

Valentis nimia credulitas.

Senecæ locus de credulitate.

obuiis narrant, & in quaslibet aures quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiam rursus charissimorum conscientiam reformidãt, & si possent, nec sibi quidem credituri, interiùs premunt omne secretum, neutrum faciendum est. Vtrumque enim vitium est, & omnibus credere & nulli. Citatur de credulitate hoc Menandri

Ὁ προχείρως ταχὺ γνώκων δὲ πρὶν ἀκοῦσαι σαφῶς,
Αὐτὸς πονηρός ἐστι, πιστεύσας κακῶς.

Quicunque damnat, remque non planè audiit,
Est improbus vir, ideò quòd credit malè.

Item illud:
μὴ πάντα πειρῶ πᾶσι πιστεύειν ἀεί.

Credenda cunctis esse cuncta ne putes.

AD EMBLEMA 17.

NEscio an commodè huc conferam verba Senecę, quæ mihi quidem certè videntur non aliena à Pythagoreis, de quibus in commentatione nostra hactenus. Magnam vitæ partem elabi nihil agentibus: maiorem male agentibus: totam, aliud agẽtibus. Certè Annianus dissertationum Epicteti libro, scite est interpretatus his pene verbis, πῆ παρέβην, vbi omisi adulationem? Quid reprehendi? num vt ingenuus? num vt generosus? Si quid autem eiusmodi deprehenderit, se ipsum increpat & obiurgat. Quid tua interfuit ista loqui? An mentiri non licebat? Philosophi enim asserunt, nihil prohibere quominu[s] mendacium efferatur. Tu itaque si nihil cures aliud, nisi vt rect[e] de rebus iudices, vbi manè surrexeris, ita tecum loquere: Quid mihi deest ad tollendas animi perturbationes; quid ad tranq[u]illitatem animi obtinendam?

Quod didicisse gruum volitantum.] Quod de anseribus, Marcellinus scribit, rostra sua lapillis occludere, Taurum montem aquilis abundantem, quas maximè timent, de gruibus malunt alij nostrum non est de hac lite pronunciare, vt qui anseres nunquam ad pastionem duxerimus, neque gruum ordines ita curiosè inspexerimus.

AD EMBLEMA 19.

HVius Emblematis character ductus videtur ex mimis aliquot vetustis, in quibus est Mineruę simulachrum cum ingenti vmbone sub qua est Noctua. Sunt & alij, quidam mimi, in quibus expressum est Palladis galeatum caput, à cuius altera parte noctua innititur prostrato carchesio : iuxtà quadrigæ cum Victoria, laurea circunducta cum baccis.

Garrula quo cornix.] Reiecta est cornix à Pallade, sicuti à Gręcis accepimus, quod meditationum sit infesta peruigilio, & mentis agitationem interpellet sua garrulitate, cuius ipsa signum gerit. Sic enim Græci κρώζειν dicunt de garrulis, vt cornicari Persius in Satyris. Sed & reperio cornicem in Palladis manu apud Peloponnesios vsitatum Hieroglyphicum, longè secus quàm Athenis, vbi cornices ad arcem Palladis, non aduolabant: cuius rei causam non à fabualis, sed ab ipsa natura repetit Lucretius.

AD EMBLEMA 20.

Telum, pro signo velocitatis.

TElum seu sagittam pro signo velocitatis poni, non est recens itaque Armenij sagittam Tigrim vocant per quandam verbi translationem, nam velocissimum animal tigris, & fluuius rapidissimus nominis eiusdem, qui ex Armenia defluit in Mesopotamiam.

Maturare.

De verbo, maturandi, quædam adduximus quantum quidé ad nostras notas videbantur conducere. Obiter istuc ex dialogo de Oratorib. qui tribuitur Tacito: Maturare huius libri editionem festino, vt dimissa priore cura nouæ cogitationi toto incumbam pectore. quo ex loco constat, verbum maturare, non semper ita stricte sumi, vt à Gellio, Macrobio, aliis. Sed de verbo satis, nunc exempla à nobis pretermissa, resumamus. Tacitus in 2. historiar. vbi de Muciano agit, quem penè imperij socium habuit Vespasianus, maturitatem perbellè describit, & quidem paucis: Mucianus cum expedita manu, non lento itinere, ne contari videretur, neque tamen properans, gliscere famam ipso spatio sinebat, gnarus modicas vires sibi, & maiora

Maturitas Muciani.

iora credi de abſentibus. Idem hiſtoricus lib. 4. eiuſdem operis in duobus principibus confert cum maturitate, vel tardatione potius, celeritatem nimiam & præcipitem ad hunc modum: Domitianus, Mucianuſque accingebantur diſpari animo: ille ſpe ac iuuenta properus: hic moras nectens, queis flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & prauis impulſoribus ſi exercitum inuaſiſſet, paci bellóque malè conſuleret.

Cunctationis pulcer eſt apud Ammianum locus initio 16. vbi de Conſtantio: hinc & deinde nec itinera, nec flumina tranſire poſſe ſine inſidiis putans, erat prouidus & cunctator; quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre ſolet exercitibus & ſalutem. Sic idem lib. 29. de Theodoſia ſollerti duce ſub Valente Imp. Diutius agens, vt antiquus ille cunctator, pro negocio conſultabat, commentis potiùs & prudentia, quàm periculoſis congreſſibus, hoſtem pugnacem & impenetrabilem iactu telorum, ſi fors copiam dediſſet, oppreſſurus. Non mihi tempero quin exemplum nobile adiungam ex eodem hiſtorico, de duobus qui ſub Gratiano Cæſare ducibus meruerint, quos lubens ego confero cum Fabio Maximo, & Minutio, ſic itaque Ammian. 31. lib. Nannieno negocium dedit virtutis ſobriæ duci. Ei Mallobandem iunxit pari poteſtate collegam domeſticorum comitem, regemque Francorum, virum bellicoſum & fortem. Nannieno igitur ſecum reputante fortunæ caſus verſatiles, ideóque cunctandum eſſe cenſente, Mallobandes autem pugnandi cupiditate raptatus, vt conſueuerat ire in hoſtem, differendi impatiens angebatur.

Cunctatio

AD EMBLEMA 22.

TYpus Emblematis huius mihi ductus videtur ex Atticis Pauſaniæ lib. 1. vbi memorat ſimulachrum Mineruæ fuiſſe olim Athenis talari veſte, cuius pectus obtegeret Meduſæ caput eburneum, cum victoria cubitorum quatuor, & haſta in manu: ad pedes fuiſſe clypeum appoſitum: iuxtáque haſtam obuolutum draconem.

Emblematis typus.

Innuptas opus aſſeruare puellas.] Non eſt arx, neque poſſeſſio vlla quæ tam difficulter aſſeruetur, quam fœmina, ait Alexis Comicus,

Difficilis fœminæ cuſtodia.

> Οὐκ ἔστιν οὔτε τεῖχος, οὔτε χρήματα,
> Οὔτ᾽ ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή.

Tibullus eleganter huius custodiæ difficultatem expressit.

Hæc fecere malas, hinc clauem ianua sensit,
Et cœpit custos liminis esse canis
Sed precium si grande feras, custodia victa est,
Nec prohibent claues, & canis ipse tacet.

Quod mihi reuocat in memoriam Apollodori lepidos senarios quibus ait occludi fores præpagulis, sed nequaquam fabrum ianuam adeò clausam ac munitam reddidisse, quin ad eam pateat aditus feli & adultero. Eius poetæ hæc verba:

Καὶ κλείεθ' ἡ θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' οὐδ' εἷς
Τέκτων ὀχυρὰν οὕτως ἐποίησεν θύραν,
Δι' ἧς γαλῆ καὶ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.

AD EMBLEMA 23.

De Diis συνναοῖς id est, eodem templo cultis.

HIs quæ dixi de Diis συνναοῖς, velim adiũgi argutam sanè & eruditam non minùs Ciceronis optationem ex 12. ad Attic. De Cæsare vicino scripseram ad te, quia cognoueram ex tuis litteris: eum σύνναον Quirino mâlo, quàm Saluti. Tulliana hæc verba teneo, quibusuis non facilia intellectu: sententiam verò ænigmaticam interpretor. Optat itaque Cæsarem Iulium (qui extincto Pompeio Reipub. veterem faciem immutarat) Quirini σύνναον, non tam vt eodem templo, iisdémque aris colatur Cæsar, atque Quirinus, quàm vt similiter pereat, déque medio tollatur Cæsar, quemadmodum olim Romulus ad capræe paludem aduocata concione. Virgilius Deos communes appellat eodem sensu, in vndecimo Æneidos:

In mediósque focos, & Diis communibus aras.

Exempla quædam attuli in superioribus, quibus adiungo quod nunc mihi occurrit, apud Ægyrenses Amorem atque fortunam eodem in delubro coli solitos, nempe ad eorum significandam mutabilitatem. Scribit Hesiodus in Helicone idem fuisse templum Musarum & Cupidinis, quod iis scilicet Amor comparetur. Et Phornutus ait Mercurium ducem Gratiarum cumque iis adiungi, quod ratione quadam gratificari oportet, non temerè, & in primis merentibus & dignis. nam qui est indignus, ad retributionem pigrior est & negligens.

Olea Mineruæ sacra.

Huic vsus olim debitus.] Palladi oleam esse dicatam ex veterum commentariis didici: eandem castitati sacram, quæque humanis vsibus non pollueretur, imò quæ Deorum templis non accenderetur nisi consultò. Inter Græcos auctores plæri-

que asseuerant oliuam ab impudicis consitam aut non cresce-re, aut fructum non ferre, qua opinione imbuti, à castis tantùm virginibus inseri debere putant.

AD EMBLEMA 25.

NOstro quod abusus munere.] Vini effecta quædam mala quidē adduximus, cum superiore commentatione adiungo. Menandri celebratur illud: ὁ πολὺς ἄκρατος μικρ᾽ ἀναγκάζει φρο-νεῖν. Immoderatum merum nos parum sapere cogit. Plato 2. legum, censet optimum fore, si quemadmodum Carthaginenses olim, miles in castris nunquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam bibat: seruis nunquam permittatur: magistratus abstemij fiant, quandiu munere publico fungūtur: iudices, iisque qui rebus præsunt publicis, vinum omninò non attingant, quo tempore causis & negotiis vacant. Ex Eripho Comico citantur hæc,

Quibus vinum prohibitum.

> Λόγος γάρ ἐστ᾽ ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων.
> Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
> Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας.

Innuit, iuxta vetus verbum, certè verum, tantam esse vini vim vt senes vel nolentes saltare faciat.

Sumit cornua.] Cur Bacchus cornutus, déque primo vsu poculorum, qui è cornibus erant, quædam attigimus. Certè apud Xenophontem legimus Græcos non nisi corneis vsos poculis, & Nicandri interpretes non ignorarunt, cùm nondum apud gentes vasa excogitata essent. Noster hic suo more, ad mores & philosophiam referre, quàm ad historiam maluit. Sumere verò cornua, pro insolenter se gerere & arrogantem se præbere, præter alios Ammian. Marcellinus vsurpauit initio lib. 20. vbi de Lupicino, quem Iulianus miserat ad Britannos tumultuantes: supercilia erigentem, vt cornua, inquit, &c.

Corneis vsi poculis veteres

Sumere cornua.

Hinc sapit hinc.] Apud Euripidem Bacchi verba sunt interitum minitantis Pentheo, a quo se contemni senserat: Agnosce Dionysum filium Iouis, qui si eius auctoritatem spectes, Deus est vehementissimus: idemque hominib. mitissimus: id est, γνώσεται δὲ τὸν Διὸς Διόνυσον, ὅς πέφυκεν ἐν τέλει θεὸς δεινότατος, ἀνθρώποισι δ᾽ ἠπιώτατος. quod dictum est pro moribus vtentium: qui enim sapiunt, eo moderatè vtuntur: qui secus, furorem Bacchi suo non leui malo experiuntur. Et id

Modus vini, eiusque.

explicant duo verba, χάρμα κ̀ ἄχθος, ex versu Theocriti à nobis adducto: quorum prioris à Marone vis explicatur ad finem 1. Æneid. vbi dicitur, Lætitiæ Bacchus dator. vt Hesiod. 2. Operum, δῶρα Διονύσου πολυγηθέος: Horatius Oda 14. 2.

——— *mero*

Tinget pauimentum superbo

Pontificum potiore cœnis.

Tristi autem homini & mæsto Plautus bibendum monet, vt bilem diluat, & M. Tullius 3. disputatione Tusc. calicem mulsi impigendum esse dicit nescio cui, vt plorare desinat. Hæc quidem de altero verbo, χάρμα: alterum verò ἄχθος nempe dicitur de anxietate animi déque mæstitia. est enim compertum eos qui meraco vtuntur, fieri melancholicos, & obliuiosos, atque interdum furiosos. Virgilius:

Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes

Centauros leto domuit, Rhœchumque, Pholumque

Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem.

Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur.

Cæterum quod vinum lingnam impediat, balbutiémque inducat, Romæ olim Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur, quo volebant intelligere ipsam facundiæ quasi lacteam dulcedinem miniméque impeditam: quod ipsum vbiuis, sed in vico quem sobrium nuncupabant fieri solemne fuit.

Qui vino abstiuuerunt.

Sed nunc me doceas.] Permulti è veteribus vino in totum abstinuerunt, sed in primis Ægyptij sacerdotes, qui iidem reges fuere. Reperio tamen vsos fuisse vino in deorum cæremoniis vt tradit Hecatæus, non rem quidem gratam Diis cælestibus oblaturi, sed gigantum cruorem, qui in Deos pugnassent propinaturi, sibi enim persuaserant vitem ex fuso in terram gigantum sanguini primùm pullulasse, vnde & amétiam & furorem inesse vino credebant. Primus Psammetichus Rex Ægyptius mensis vinum adhibuit, sed certa mensura. Quo pertinet illud Hesiodi, τρίς ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.

Tres miscebis aquæ partes, sit quarta Lyæi.

Tigrides cur Bacchi currui iunctæ.

Hac ego putem ratione Tigrides Bacchi currui iunctas à veteribus, vt indicarent moderatum vini vsum ferocientis animi sæuitiam cohibere. Sic enim Zeno Cittieus hilarior in conuiuio factus, quàm vt eius natura ferret, seuera illa quidem & philosophica, eius rei causam quærentibus dixit, Lupinum quanquam amarum, aqua tamen maceratum dulcescere. Sed placet Eubuli comici legem conuiualem huc apponere: hic loquitur Bacchus vt συμποσιάρχης:

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
Τοῖς εὖ φρονοῦσι. τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα
Ον πρῶτον ἐκπίνουσι. τὸν δὲ δεύτερον,
Ερωτος, ἡδονῆς τε. τὸν τρίτον δ' ὕπνου.
Ον εἰσπιόντες οἱ σόφοι κεκλημένοι
Οἴκαδε βαδίζοις· ὁ δὲ τέταρτος οὐκέτι
Ημέτερος ἐστ', ἀλλ' ὕβρεως, ὁ δὲ πέμπτος, βοῆς.
Ε'κτος δὲ μανίας. ὥστε καὶ βάλλειν ποιεῖν.
Πολὺς γὰρ εἰς ἓν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς
Υποσκελίζει ῥᾶστα τοὺς πεπωκότας.

Tres ſolum ego calices viris ſapientibus
Propino: ſanitatis vnum, quem ebibunt
Primum: eſt amoris & voluptatis dehinc:
At tertium ſomni, quem vt hauſerint viri
Nomen qui habent prudentum, in ædes illico
Suas redibunt: non enim quartus calix
Noſter, ſed eſt proteruis, clamoris eſt
Quintus: furoris ſextus & pugnas ciet.
In paruum enim vas quando largum infunditur
Supplantat ipſum ſæpe potorem merum.

Vltra alacer, ſed mox ebrius, inde furit.] Hiſtoriarum monimentis proditum accepimus Cleomenem Spartanum apud Scythas vino in inſaniam verſum, quòd cùm eis voluiſſet contendere largiore vini potione. Huc referrem prouerbium, Nemo cantat ſobrius, niſi eſſet omnium in ore, viniqué eius tenerent vel mediocriter eruditi. Certè vt quæ ſupra ſunt à me adnotata hoc qualicunque auctario locupletem, reperio Thracibus in more poſitum fuiſſe in conuiuiis præliari, ſéque inuicem vulneribus deformare, teſte Marcellino Ammiano. Quæ vero adduximus de Thrace Lycurgo lumen capient ab epigrammatario Græco anonymo: cuius hoc carmen, ex lib. I. ἀνθολογίας.

Thracum mos barbarus.

Thrax Lycurgus vites ſecuit.

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
Ανὴρ ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν.
Χείλεα δὲ συμφθεὶς, χαμάδις βάλεν, ὡς ἂν ὁδίταις
Εἴη νηστευμένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον.
Εἴη οἱ διόνυσος ἀνάρσιος οἷα Λυκούργῳ
Ο'ττι μιν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφροσύνην
Τοῦ δὲ γὰρ ἄν τάχα τις διὰ πώματος ἢ πρὸς ἀοιδὰς
Ηλυθεν, ἢ γοεροῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

Quærit poeta qua ratione quis adeò inconſideratè vnam vim altricem immaturam Bacchi ex vitis palmite abſciderit: labra

autem constrictus (sic enim quæ sunt immatura, sunt eadem acerba prouidéque labra hebetant, & constringunt) humi proiecit, adeò vt esset viatoribus semicomestum putamen. Imprecatur itaque illi Dionysum hostem, sicuti olim fuit Lycurgo, quod ipsam crescentem extinxerit lætitiam: (is est Lycurgus Thrax, qui quod vites abscindi curasset, dicitur à Baccho hostili odio persecutus, vt est apud Higinum:) Nam hunc fortè per polum, aut ad cantum venisset, aut curæ luctuosæ solutionem habuisset. Si quis carmine idem malit, huc appono:

Quis temerè hanc vnam tenero de corpore matris
Ausus væsana est dissecuisse manu:
Semesámque via media proiecit, acerbus
Quod tristi sensu strinxerit ora sapor?
Infestus sit Bacchus ei, velut antè Lycurgo,
Vt qui nascentem sustulit Emphrosynem.
Hanc qui libasset quondam, vel ludere versu,
Vel poterat cura soluere corda graui.

Cui poëtę non bene sano respondit vir multiscius Pierius Valerianus, hoc limato hexasticho:

Κεῖνος ἀριστεύσας κ᾽ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
Ὥς βάλε τὸν σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις.
Κλήματα τ᾽ ἐξέταμεν καὶ ὅλοις βλαστοῖς ἀπὸ ῥίζης,
Ὅς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσύναν,
Τοῦδε τὶς οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα
Ἤλυθ᾽ ἂν, ἤγ᾽ αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπων.

Macte animis quisquis vinum hoc immite perosus,
Allisit putri vile putamen humo,
Ramósque & plantam totam ab radice recîdit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynem.
Namque aliquis poto hoc vino grauis isset ad arma,
Aut decoris poterat non meminisse sui.

Huc pertinet historia quam Hyginus retulit de Icario à pastoribus interfecto, qui vinum sibi à Baccho datum cùm iisdem dedisset, eóque facti ebrij concidissent, & sibi venenum propinatum fuisse putassent, eum fustibus interfecerunt. Reperio apud Tranquillum in Domitiano, edixisse Imperatorem ne quis in Italia nouellaret: quod enim summam quandam vini vbertatem, frumenti verò inopiam videret, existimans nimio vinearum studio arua negligi, cohibuit nimiam hominum circa vites vel curam, vel libidinem. Iussit etiam vineta in prouinciis succidi, relicta vbiplurimum parte dimidia. Et hæc ferè

ille. Sed Philostratus in Appollonij vita, causam eam disertè tradit quam supra posui, nimium eduli caussam eã fuisse quod in Asia præcipue homines vino nimium indulgentes seditiones excitarent.

AD EMBLEMA 26.

DE Glauco quædam commentatus est ad Cassandram Lycophronis Isacius Grammaticus, iis omnino similia quæ supra sunt à nobis allata. Quia verò ad finem huius Emblematis ingenuè sum fassus hærere me in verbo Polydes, nescio an mihi videor nactus huius scrupi tollendi rationem, perlecto Isaci commentario, quo loco ait Glauco vitam restitutam à Polyido vate (in cuius vocis locum, suffecit Polybidem Alciatus nisi me coniectura fallit). Glaucus, inquit ille, murem persequens, cùm cecidisset in cadum melle plenum, exanimatus est. Huic vitam restitutam ferunt à vate quodam Polyido, Cerami filio, qui eum casum antè prędixerat. Nam cùm Minos filium quæreret, accepit oraculum, id intellecturum se, & ei vitam ademptam restitutum iri ab eo qui diceret, cui similis esset vacca Minois, quæ in agris pascebatur. Dixit Polyidus illam similem esse rubi fructui. Quo dato responso, Minois vatem detinuit, & vbinam Glaucus esset coëgit dicere: ille vaticinandi arte dixit in cado suffocatum. Hoc itaque reperto mortuo, inclusus est Polyidus vnà cum Glauco, vt ei vitam restitueret. Cæterùm viso dracone ad cadauer Glauci accedente, vitæ tædio Polyidus in eum irruit, vt ab eo interfici se pateretur, sed contrà euenit, nam casu illum percutiens exanimauit. Sed statim draco alius accessit, & herbam quandam admouit draconi mortuo, cuius herbæ vi, illum excitauit. Id diligenter Polyidus obseruauit, herbáque eadem arrepta & mortuo Glauco admota, illum viuis restituit. Idem narratur à Clearcho Solensi Vitarum septimo libro.

Glauco vita restituta à Polyido vate.

AD EMBLEMA 27.

C*Ontinet & cubitum.*] Cubitus hìc ingeniosè accipi non in significatione primaria, pro cubito manus, sed pro vlna, sex

Cubitus pro mensura.

palmorum mēſura, tumprimùm animaduerti, cùm aliud agens incidi in Iulium Pollucem qui pro eodem accipi πῆχυν καὶ ὠλένην, i. cubitum & vlnam. Non patiar hîc de differentiis vlnarum, & cubitorum apud auctores controuerſis aliquid commiſceri, ſed ad rem dico πῆχυν à ſimilitudine cubiti, cum ad rectos angulos brachium flectitur, accipi pro inſtrumento Architectorum, quòd ex regulis duabus ad angulum rectum coagmētatis conficitur; γνώμονα Græci nominant, vt Latini normam. Quam eſſe veriſſimam carminis Græci (ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω) & huius noſtri Emblematis ſententiam philologi omnes facilè indicabunt. Cæterùm qui cubitum duobus conſtare palmis dicunt, digitos omninò quatuor & viginti commemorant; dicunt enim cubiti ſpatium id eſſe quod ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protenſum eſt, illud quidem ſeſquipedale. Pictores cubitum quartam corporis humani partem volunt eſſe. Didici etiam ab Architectis regium cubitum (id menſuræ nomen) maiorem communi tribus digitis.

γνώμων.

Ne male quid facias.] Huc Menander facit,

Αἰσχρὸν δὲ μηδὲν πράττε, μηδὲ μάνθανε. Idem,

Ἔργων πονηρῶν χεῖρ' ἐλευθέραν ἔχε.

Ait nihil faciendum, nempe diſcendum quod turpe ſiet: neque occupandum manum in factis improbis.

AD EMBLEMA 28.

HIſtoriam de armis Achillis lubens è Quinto Calabro, qui paralipomena ſcripſit ad Homericam Iliada, mutuatus eſſem, niſi me aliò properantem breuitas reuocata eſſet. Sententiam verò Alciatini carminis cum hoc Menandri monoſticho comparo.

Omnia tēpus aperit.

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν Χρόνος.

Tempus in lucem tandem veritatem trahit.

Viri excellentes nullo in honore quandiu vixerunt, habiti.

Sed occurrit interea Senecæ cordatus ſermo ex Epiſt. 80. Vbi de virtute, quæ ſuos honores ſuúmque precium non obtinet, niſi apud poſteros diſputat: Quandiu, inquit, videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama? Quandiu Catonem ciuitas ignorauit, reſpuit, nec intellexerit, niſi cùm perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, niſi accepiſſet iniuriam: dū violatur, effulſit. Numquid non ſorti ſuæ gratias agit, & exi-

lium suum complexus est? De his loquor, quos illustrauit fortuna, dum vexat. Quàm multorum profectus in notitiam euasere, post ipsos? quam multos fama non excepit, sed eruit? Nulla " virtus latet, & latuisse non ipsius est damnum. veniet qui con- " ditam & seculi sui malignitate compressam dies publicet, pau- " cis natus est, qui populum ætatis suæ cogitat. Multa annorum millia, multa populorum superuenient. Ad illa respice, etiam si omnibus tecum viuentibus silentium liuor indixerit, venient qui sine offensa, sine gratia iudicent. Et hæc quidem Senecæ verba de veritate iniuria vel ignauia hominum quodam occlusa tempore, sed tandem tamen suum decus obtinente. De iustitia verò numinis certissima initio lib. 1. in Rufinum Claudianus, quo loco prouidentiam diuinam fatetur ex eo quod tandem Rufinus sceleris pœnas dignissimas tulisset: Cic. pro Sextio: hunc ego nedum repudiarem? qui ita florens fuit, vt verear, ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse, vt ita redirem, Vid. comment. Manutij fol. 139. b.

Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absoluitque Deos, iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror: tolluntur in altum
Vt lapsu grauiore ruant.

AD EMBLEMA 29.

Typus Emblematis.

EPigraphen huius Emblematis, etiam ferocissimos domari, videtur mutuatus Alciatus è primo Annalium Cornelij Taciti, vbi facta Augusti præclara paucis complectitur, déque mutatione Reipub. Rom. agit: posito Trium-viri nomine, Consulem se ferens: vbi militem donis, populum annona, cunctos ocij dulcedine pellexit: insurgere paulatim, munia senatus, " magistratuum legum in se trahere, nullo aduersante: cùm fero- " cissimi per acies, aut proscriptione cecidissent.

Iunxitque Leones.] Præter ea quæ de iunctis Leonibus adducta sunt à nobis superiore commentario, legimus apud Plutarchum hanc pompam non fuisse tum primùm ab Antonio vsurpatam: constat enim iam olim Annoni Duci Carchaginensium malè cessisse, quod Leone pro iumento vsus fuerit ad ferendas sarcinas, pulsúmque in exilium eo nomine, quia id tyrannidem portendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in me-

Annon Leone vsus pro iumento.

moriã hieroglyphicũ EMOLLITÆ FEROCIÆ vbi Bacchus curru trahitur à tigridum pari: cuius animalis effigies indomitam & efferatam ſæuitiam arguit; ſed ad rem. In Antiochi mimo videre eſt Leonem ferè humi procumbentem, & ſuperuolantem noctuam: quo ſignificatur vires cedere ſapientiæ. Leo enim roboris habet hieroglyphicum: noctua verò Mineruæ. Referrem & Leones ſubiici magnæ Deæ vehiculo fuiſſe ſolitos, eóſque ſolis trahere currum, ſed hæc non ſunt huius claſſis. Certè in Fauſtinæ vetere mimo Cybele turrita ſellæ Leoninæ inſidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inſcriptione, MATRI MAGNÆ. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum Elephantos quos habebat ad pompam inſtitutos, conatum aſſuefacere vt ſeſſorem paterentur: quod & ab aliis tẽtatum non rarò accepimus. Sed de Antonij Leonibus iam ſatis, ſi tamen admonuero id oſtentum à Cicerone ipſomet præuiſum, Epiſtolis ad Attic. Tu Antonij Leones pertimeſcas, caue: nihil eſt illo homine iucundius, &c.

Bacchi currus tractus à tigribus.

Leones magnæ Deæ currum vehentes.

AD EMBLEMA 30.

NOſcopulus περὶ χελιδῶν: πέλαργος, ζῶον, ἀφ' οὗ ἀντιπελαργῶσις, ἐπὶ τῶν ἐπισαμένων Χάριν, ἐφ' ὧν εὖ ἔπαθον, καὶ ἀντιδιδόντων, διὰ τὴν τῶν πελαργῶν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πατέρας, ὅτε γηράσκουσι, κηδεμονίαν καὶ ἀντίδοσιν τῆς γεννήσεως αὐτῶν καὶ ἀνατροφῆς.

AD EMBLEMA 31.

APud Ægyptios per ignem, & aquam, vt quæ continerentur turibulo & phiala, maculas, labéſue deterſas elutáſque optimè didicimus ſignificari. Apud quaſdam gentes ſuffitio erat in vſu, qua qui proſequebantur funus, quia polluti haberentur, aqua ſparſi ſolebant ignem ſupergredi, vt qui ſibi perſuaderẽt purgationem ita fieri. In aqua puritatem hanc intellexit Catullus, cum ait:

Ignis & aqua in thuribulo & phiala.

Aut quilibet qui puriter lauit dentes.

Puras atque habuiſſe manus,] Verba Iuſtiniani quæ integra reperiuntur in primo Codicis, titulo de mandatis principum, huc

ad ſcribam, digna quidem illa quæ litteris aureis paſſim conſignentur: Δεῖ τοίνυν σε καθαρῶς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἁπάσης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων καθαρὰς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδενὸς καθαρὰς χεῖρες. ἅπτεσθαι κέρδους, μήτε μείζονος, μήτε ἐλάττονος, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγουμένοις· καὶ διά τε σαυτοῦ διά τε τῶν περὶ σε καθαρὸν αὐτοῖς πανταχόθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον. Oportet igitur te purè ſuſcipientem hoc adminiſtrationis munus, procul ab omni largitione, præ aliis omnibus mundas ſeruare Deo nobiſque & legi ma nus, nullumque lucrum contingere, neque maius neque minus, neque captioſum quiddam contra ſubiectos facere negociando, ſed contentum eſſe ſolis à fiſco tibi miniſtratis, & tam per te, quàm per eos qui circa te ſunt, purum eis vndique ſeruare ius, Suetonius in Tito ait, Pontificatum maximum ideò ſe profeſſus accipere, vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit.

AD EMBLEMA. 32.

Bene nummati.] Horatius 1. epiſt.

At bene nummatum decorat ſuadela, Venuſque.

Cicero 2. in Rullum: non minus bene nummatus, quàm egregiè capillatus. Ammian. Marcellin. lib. 14. Si ad aliquem bene nummatum, tumentemque loculis honeſtus aduena ſalutatum introiris.

AD EMBLEMA 33.

ANtipatri exſtat epigramma certè nobile in Platonis, diuini hominis tumulum, cuius animam ad ſepulchrum è cælo allapſam in ſpeciem aquilę dicit:

Αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον, ἢ τινὸς, εἰπὲ
　Ἀστερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;
Ψυχῆς εἰμι Πλάτωνος, ἀποπταμένης ἐς ὄλυμπον
　Εἰκὼν, σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς Ἀτθὶς ἔχει.

Cur aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab aſtris.
　Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò anima extincti sum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, sed corpus terrigenum Attica habet.

AD EMBLEMA 34.

ET *nimium fœlix sæpe timenda fuit.*] Alexidis hoc laudatur:
Κἂν δυστυχῇ τις, ὡς ἔοικε, προσδοκᾷν
Ἀεί τι δεῖ, καὶ μή τι πιστεύειν τύχῃ.
Fortuna quamuis sit tibi prosperrima
Semper aliquid timeto ; diffidens ei.

Illicitis absque tenere manus.] Anacharsis Scytha eo gestu repertus est apud Solonem dormiens, vt altera manu pudenda, altera os obsignaret, continentiæ & silentij signa exprimens. Duo enim sunt in homine membra, quæ non nisi admodum difficulter edomari possunt, lingua nempe & genitalia. Itaque quod Anacharsis toto ætatis suæ tempore bellum voluptatibus indixerit, statuis eius inscriptum fuisse legimus, γλώσσης καὶ γαστρὸς, καὶ αἰδοίων κρατεῖν. Quare cum sacerdotes Ægyptij frænum libidinibus imponendum esse suaderent, viri genitale manu cohibitum & repressum pingebant. Referrem quæ de Alexandri Macedonis continentia ab historicis memorantur, qui nuptam mulierem attingere, neq; Darij filias captiuas videre sustinuit sed hæc sunt in ore omnium.

Continentiæ gestus.

Sic se continet à grauidis.] Huc pertinet egregium Aristotelis verbum ἀπμαγελεῖ de tauro dictum, qui seorsum à vaccarum consortio & grege pascitur, id est, abarmentatur. Quæ laudatur hîc continentia; fuit in Druso, qui se vxori seruauit integrum, quandiu versatus est in expeditione Germanica. Et Pescenius Niger ignarus rei Venereæ fuisse dicitur, nisi quantùm liberis procreandis impenderetur. Claudian. 2. de laudibus Stiliconis quo loci laudat pudicitiam Theodosij:

Ἀπμαγελεῖ.

Hinc fuit vt primos in coniuge disceret ignes,
Ordirique virum non luxuriante iuuenta,
Sed cum lege thori casto cum fœdere vellet.

AD EMBLEMA 35.

FLauius Vopiscus in Saturnino de Gallia nescio quid tale scripsit: Saturninus, ait ille, oriundus fuit Gallis ex gente

omnium inquietissimis & auida semper vel faciendi principis vel auxilij.

Obtrudere palpum.] Grauissimam offensam tulit Vespasianus, quod Neroni cantanti aut discederet aut obdormisceret, vt est apud Sueton. in Vespasiano.

Regia quam morem.] Tacitus lib. 1. Historiarũ, in oratione Galbę Pisonem Licinianum adoptantis: Irrumpet adulatio blãditiæ pessimum veri affectus venenum. Suadere principi quod oportet, multi laboris. Hæc ille. Marcellinus verò Ammianus passim de assentatoribus Constantij Imperatoris, Iuliani virtuti laudique detrahentibus, sed maximè ad finem lib. 16. ita scribit: His tot ac talibus prospero peractis euentu, in palatio Constantij quidam Iulianum culpantes, vt princeps ipse delectaretur, Victorium siue Victorinum ideò nominabant, quod verecundè referens quoties imperaret, superatos iudicabat sæpe Germanos. Interque exaggerationem inanium laudum, ostentationemque apertè lucentium, imflabant ex vsu Imperatorem suopte ingenio nimium, quicquid per omnem terræ ambitum agebatur, felicibus auspiciis eius assignantes. Quocirca magniloquentia elatus adulatorum, tunc & deinde edictis propositis, arroganter satis multa mentiebatur, se solum cùm gestis non affuisset, & dimicasse & vicisse, & supplices reges gentium erexisse aliquoties scribens: & si, verbi gratia, eo agente tunc in Italia dux quidam egisset fortiter contra Persas, & cæt.

Adulatio in aulis principũ.

Adulatores Constantij.

AD EMBLEMA 36.

HVius Emblematis primarius typus mihi videtur, nisi cõiectura fallor, petitus è Quintio auctore Græco, qui editum quendam locum & admodum asperum, difficilemque ascensu tradit, cuius in summitate palma consurgat, illicque virtus insideat, nimirum ex montis asperitate varios & difficiles labores: ex palma verò temporis diuturnitatem intelligens. Nullus enim est qui virtutem aliquam possit assequi nisi multis laboribus diuque perpessis. At temporis diuturnitas nullo signo figurari melius potest, quàm id quod anni & mensis habetur symbolum. Huc facit illud Quintiliani: Desinit in aduersa niti qui peruenit ad summum, scandenti circa ima, labor est.

Emblematis prototypus.

Patientiæ constatiæque præmium.

Mentis qui constantis erit.] Seneca 2. de ira: Mille sunt in quibus pertinacia omne impedimentum transcendat, ostenditque nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit. Et „ deinde: Nos non aduocabimus patientiam, quas tantùm præ- „ mium expectat?

AD EMBLEMA 37.

Cornelius Tacitus extremo de moribus Germanorum Fennos ita describit, Fennis mira feritas, fœda paupertas: non arma, non equi, non penates. Victui herba, vestitui pelles, cubile humus. Sola in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant. Idemque venatus viros pariter ac fæminas alit. Passim enim comitantur, partemque prædę petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque suffugium, quàm vt in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt iuuenes, hoc senum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quàm ingemere agris, illaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare. Securi aduersus homines, securi aduersus Deos. Hæc Tacit. Quibus ex verbis facilè colligo ab Alciato sumptum emblematis exemplar. Eadem penè descriptio exstat accolarum ad Nilum apud Ammian. Marcell. lib. 14. non longè à principio.

Typus Emblematis.

Vstus perpetuo gelu.] Locus Pompeij Festi, vbi pruinam deriuat a perurendo, quia virgulta & fruges perurat, suppeditauit etiã mihi, curæ, verbum, quod à cor vrendo deflectunt, & illud Ennianum:

Vrere, verbum.

——— *Curamue leuasso,*

Quæ nunc te coquit. ———

Ammianus Marcellianus initiò ferè libri 17. accipit vt hîc noster: Et quoniam aëris vrente sæuitia, cùm discriminibus vltimis laborabatur. At μεταφορικῶς sępe reperias, vt apud poëtam, aliosque non rarò: qualia sunt hæc.

——*Vritur infelix Dido, totaque vagatur*

Vrbe furens. ——— &, *Vrit atrox Juno.*

Suetonnius Tiberio: Vrebant insuper anxiam mentem varia vndique conuicia. Seneca epist. 3. Quidam obuiis narrans, & in quaslibet aures, quicquid illos vrit, exonerant. Marcellinus libro 20. perfugæ vrebant Iuliani virtutes, quas

per ora gentium diuerſarum fama celebrior effundebat. Idem ad finem eiuſdem libri Super his vrebat eius auxiam mentem quod velut patefacta ianua diuitis domus, irritus propoſiti reuerteretur, loquitur de Conſtantio ab expeditione Perſica incaſſum reuertente. Lib. 22. vbi de Iuliano bellum in Perſas meditante: vrebatur bellandi gemino deſiderio.

AD EMBLEMA 39.

Dextræ iũctæ pro cõcordia.

CVm iis quæ adduxi è Cornelio Tacito locis velim addi hæc ex eodem lib. 2. hiſtor. Cẽturionem Siſenem, dextras concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferentem, variis artibus aggreſſus eſt. Dextras hîc pro quodam vſitato fidei ſymbolo depicto in auro, argentoue aut alio quouis metallo accipi non repugno, quo ſenſu hîc locus alius Taciti ſumitur libro hiſtoriarum primo, vbi de initio principatus Vitellij: Miſerat (ait) ciuitas Lingonum vetere inſtituto dona legionibus, dextras hoſpitij inſigne. In permultis veteribus numis duæ manus iunctę oſtenduntur, additis inſcriptionibus, FIDES EXERCITVVM: nonumquam etiam, FIDES ROMANORVM.

Fortaſſe huc pertinet illud Pythagoræ, Ne cuiuis dextram porrexeris, ne ſcilicet quempiam temere in interiorem noſtrã amicitiam admittamus. Et verò poëta nullius antiquitatis ignarus, Ex dextra fideſque, ait, nimirum fœdus & concordiam per dextram ſignificari. Viderat hoc longè antè Xenophon lib. 5. de inſtitutione Cyri. καὶ Ὑρκανίους, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω. Scholiaſtes Ariſtophanis hunc morem attigit, ἔθος ἐπὶ πίστει καὶ συνθήκαις βεβαίαις τὰς δεξιὰς διδόναι ἀλλήλοις. Mos ille ſolemnis olim fuit apud Parthos, vt qui dextris complexis, tamquam diis præſentibus & arbitris, pacta ſancirent. Idem Medi obſeruarunt & Perſæ, qui dextræ fideique pignore confirmabant, ſi quid ratum eſſe vellent. Id vno verbo Græci eleganter dicunt, δεξιοῦσθαι.

AD EMBLEMA 41.

Imperatoris & militis munera.

DE consilio deque viribus ad res maximas vnà gerendas coniunctis,adduxi nonnulla,sed addo isthæc ex declamatione Quintiliani 317 . Inter præcipuas vires est , Imperatorem non pugnare aliquando.Sic extrahitur hostis: sic impetus subitos partis aduersę mora frangit:sic interclusos commeatibus,in deditionẽ venire,fame cogimus.Itaque herclè legimus militem robustum , legimus iuuenem : Imperatorem facimus senem.In illis enim vis corporum , & manus sola spectatur : in his,consilium,& ratio, quæ bona procedentis ætatis, in locum virium subeunt . Ipsum præterea nomen Imperatoris satis significat, non exigere , manum ipsius . Imperator enim debet præcipere.

AD EMBLEMA 42.

Mare pro tumultu.

O*Ceanus quamuis.*] Obseruaui non raró apud auctores litteratos,vitæ huius nostræ perturbationes, tumultus, clades , marinis fluctibus comparari , vt apud Græcos & Latinos sæpe,in sacris veró libris sæpissimè.Sic poëta,

Diluuio ex illo tot vasta per æquora vecti.

Idem nubem belli dixit alio quodam loco. Si quis autem caussam requirat cur aqua pro vehementioribus ærumnis accipiatur, prompta ratio est , quia pericula , casusque reliqui corpus soleant ex vna parte aliqua labefactare: sed aqua vniuerso statim circunfusa corpori,ipsum obruit , eique sese tuendi consilium omne adimit.

AD EMBLEMA 43.

DE eo regum conuentu quem attigi suprà,exstat epigramma Iani Lascaris quod sese mihi alia atque alia lectitanti vltrò se obtulit.

Num

Num Martis castra, an Veneris tentoria fulgent
Argento atque auro? ast ære micant proceres.
Et Marti grata & Veneri. Venus aurea: ferrum
Mars amat: in precio est tempore quodque suo.
Littora ad Oceani summi cum coniuge vterque
Conueniunt Reges, Regia tecta vides
Conueniant alacres ad publica commoda: Turcs
Europæ excedent finibus atque Asiæ.
Eximij Heroum, Ledæa vt sydera nautæ,
Vos seruatores terra fretumque colit.

AD EMBLEMA 44.

BOnus Euentus.] Legi de veteri numismate Imperatoris Titi, vbi quoddam simulachrum fuit BONI EVENTVS AVGVSTI, dextra pateram, sinistra papauera tenens, vt apud Plin. Et in Seueri numo eadem boni Euentus spectatur effigies, figura stolata, stante, dextra pateram cum frugibus, sinistra spicam & papauer tenente.

Boni Euẽtus imago

Quid manibus mortis tela refracta geris?] Ammian. Macell. lib. 31. quo loci de bello planè cruento & misero aduersus Germanos agit: Et cùm omnia cæsorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam semianimes spem vitæ inaniter vsurpando. Ita planè Tibullus:

Spes etiã in moribundis.

Iam mala finissem letho, sed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore semper ait.

Apollodorus Comicus huc respexit, cùm ait non oportere animum abiicere eum cui aliquid aduersi ceciderit, sed semper exspectandum esse melius.

Οὐδέποτ᾽ ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

AD EMBLEMA 45.

IN varij Cassidiori formulis multa sunt quibus hic locus commodè potest exornari. Alacriter, ait, incumbendum est inchoatis, cùm iam exspectatur aliquid quò nos perfecisse gaudeamus. spes enim efficiendi laboris tædium adimit: magnumque illicium & incitamentum, si nobis persuadeamus id

Incæpta constanter perficienda.

"perfectum iri quod percupimus. Idem 8. lib. Natura ipsa boni adhibita perseuerantia præliatur: qua minus est si quæ laude digna iudicantur incipiamus, quàm quod consultò est incæptum persequamur.

AD EMBLEMA 52.

De Actæone varia.

QVod narratur de Actæone in ceruum transformato, sunt qui fabulam putant, plerique historiam malunt, auctore maxime Plinio, qui Actæonem & Cippum cornutos editos memorat. Quin & Maximius Tyrius à veris canibus Actęonem laceratum fuisse dicit apud Corinthios, huiusque facinoris auctores Bacchiadas appellat. At quod apud Homerum legitur, Dianam per montium errantem iuga telis delectari, capreas & ceruos fugaces venando persequi, sunt qui referant ad fabulam Actæonis: alij veterum sicuti philosophiam, sagittas eas quæ ceruum assequuntur, solares radios indicare volunt ἱερογλυφικῶς, quorum nempe radiorum repercussu, cornua ipsa pro conditione loci, vbi luna est, & apparent & obducuntur. Sed hoc in carmine Alciati illustrando, placet mythologia quam acceptam ferunt Anaximeni: nimirum quod Actæon periculis quæ multa venando pertulerat tandem expensis, ætate iam affecta timidior factus, in ceruum dicatur mutatus, cumque canes nihilo secius aleret, suum omne peculium absumpsit, hincque à canibus laceratum. Sed de his plus satis. Maluit Alciatus, & quidem ingeniosè torquere in eos qui latrones furésque recipiunt: aut etiam (vt verbis vtar Marcellini de deprauatis Romani populi moribus agentis lib. 14.) qui familiarium agmina, tanquam prædatorios globos post terga trahunt, ne Sannione quidem domi relicto, vt ait Comicus.

AD EMBLEMA 53.

Chamæleontem non solo vesci aere.

QVæ de Chamæleonte adducta sunt à nobis ex Plinio, non probantur omnibus, & iis quidem eruditis. Linguam enim hoc animal (inquiunt) sesquipalmum longam habet, quam porrò in insecta, quibus maximè vescitur, exerit ac

vibrat: eiuſque mucore ſcarabeos, locuſtas, formicas, muſcas ad ſe adducit: fatentur tamen ad multos menſes famem tolerare.

AD EMBLEMA 54.

CVm epigrapha huius Emblematis conuenit illud Senecæ de beneficiis 4.cap.27. Quomodo malè filiæ conſulit, qui illam contumelioſo & ſæpe repudiato collocauit: quomodo malus paterfamilias habebitur, qui negociorum geſtorum dãnato patrimonij ſui curam mandauerit: quomodo dementiſſimè teſtabitur qui tutorem filio reliquerit pupillorum ſpoliatorem: ſic peſſimè beneficia dare dicetur quicunque ingratos elegit in quos peritura conferat.

Non fidem dũ ei qui fidem fregerit.

AD EMBLEMA 56.

P*Lerique rotis fortunæ, &c.*] Exſtat exemplum longè pulcherrimum apud Ammianum, hiſtoriarum lib.26. de Cilice quodam Procopio, qui vana quadam motus ambitione deſciuit ab Imperatore Valentiniano: imò verò imperium mercatus, imperatórque appellatus leni paucorum ſuſurro illectorum precio, deinde tumultuariis ſucclamationibus plebis, multos ad ſuam factionem concitauit, plurimas ſtrages edidit. Sed tandem victus poſt fædam ſuorum defectionem, captúſque Imperatori offertur reticens atque defixus: ſtatímque abſciſſa ceruice diſcordiarum ciuilium gliſcentes turbines ſepeliuit, ad veteris Perpennæ exemplum, qui poſt Sertorium inter epulas obtruncatum dominatione pauliſper potitus, è frutectis ſub quibus latebat extractus, oblatuſque Pompeio, eius iuſſu eſt interfectus.

Miſerrimus Procopij Cilicis caſus.

Poſt magnam humani generis.] Seneca epiſt. 95. Multi inueniuntur qui ignem inferant vrbibus, qui inexpugnabilia ſeculis, & per aliquot ætates tuta proſternant, qui æquum arcibus aggerem attollant, & muros in miram altitudinem adductos arietibus ac machinis quaſſent. Multi ſunt qui ante ſe agant agmina, & tergis hoſtium graues inſtent, & ad mare magnum perfuſa cæde gentium veniant.

Miſera principũ quorundã ambitioſorum fortuna.

Sed hi quoque vt vincerent hostem, cupiditate victi sunt. Nemo illis venientibus resistit, sed nec ipsi ambitioni crudelitatíque restiterant. Tunc cùm alios agere visi sunt, agebantur. Agebat infelicem Alexandrum furor aliena deuastandi, & ad ignota mittebat. Nec Cneo quidem Pompeio extrema inire bella, aut domestica virtus, aut ratio suadebat, sed insanus amor falsæ magnitudinis, modò in Hispaniam & arma Sertoriana, modò ad colligendos piratas ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur causæ ad continuandam potentiam. Quid C. Cæsarem in sua fata pariter ac publica immisit? gloria, & ambitio, & nullus supra cæteros eminendi modus. Quidni C. Marium semel consulem (vnum enim consulatum accepit, cæteros rapuit) cùm Teutonicos, Cimbrosque concederet, cùm Iugurtham per Africæ deserta sequeretur, tot pericula putas appetisse virtutis instinctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio. Ideóque cùm multis fuerunt mali, pestiferam illam vim, qua plerisque nocuerunt, ipsi quoque senserunt. Et hæc quidem Seneca. Cæterum nolim hoc loco prætermitti, Phaetontem hîc scite ab Alciato comparari cum ambitiosis & improuidis principibus, vt tacitè alluderet, meo quidem iudicio, ad Tiberij de Caligula dictum. quod enim sagacissimus senex Tiberius naturam adolescentes Caj Caligulæ sæuam atque probrosam non poterat inhibere, aliquoties prædicabat exitio suo, omniúmque Caium viuere: & se natricem (serpentis id genus est) populo Rom. Phaetontem orbi terrarum educare.

Alexãder. Pompeius. Cæsar. Marius.

Cum Phaetonte principes ambitiosi cõparati.

AD EMBLEMA 58.

In eos qui supra vires quicquam audent.

EPigrapha hæc respicit ad illud Hesiodi ex I. ἔργων:

Α'φρων δ' οὐκ ἐθέλοι πρὸς κρέσσονας ἀντιφερίζειν
Νίκης δὲ στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει

Insipientis ait esse cum potentioribus velle congredi: qui eum ita se gerit, longè abest à victoria, & adhæc damna patitur atrocia.

AD EMBLEMA 59.

TO` τολμᾷν ἀδύνατον, ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ: Conari quod fieri non poteſt non pertinet ad ſapientem. Helenæ verba ſunt ad Menelaum apud Euripidem. Nullâ ſapientiâ, inquit, Seneca epiſtola vndecima, naturalia corporis aut animi ponuntur vitia: quicquid infixum & ingenitum eſt, leuiter arte non vincitur. Quædam nec diſciplina nec vſus vnquam excutit, ſed natura vim ſuam exercet, & illos vitij ſui etiam robuſtiſſimos admonet. Hæc vt dixi, nulla ſapientia abigit, alioqui haberet rerum naturam ſub imperio ſui, ſi omnia eraderet vitia. Quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cùm multùm ſe diúque animus compoſuerit, hærebunt. Nihil horum vitari poteſt non magis quàm accerſiri.

Vitia naturalia vix facilè tolli.

AD EMBLEMA 60.

QVo tempore vites, &c.] Cum loco Horatiano ſupra citato à nobis, & Pliniano, coniungo illud Auſonij conſentaneum in Moſella,

——— Inde viator
Riparum ſubiecta terens, hinc nauita labens.
Probra canunt ſeris cultoribus.

AD EMBLEMA 63.

QVa ſtimulante iras concipit.] De Leonis iracundo animo terſi ſunt hi Lucretij verſus:

Leonis ira

——— Calidi plus eſt illis quibus acria corda
Iracundáque mens facilè efferueſcit in ira,
Quo genere in primiis vis eſt violenta leonum,
Pectora qui fremitu rumpant plerunque gementes,
Nec capere iratum fluctus in pectore poſſunt.

Horatius quo loco verba facit de excandeſcentia peritè dixit, Promethea inſani leonis vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Furias excitat indomitas.] Philæmon Comicus:

Μαινόμεθα πάντες ὁπόσαν ὀργιζόμεθα.
Τὸ γὰρ κατασχεῖν δεῖ τῆς ὀργῆς πόνος.

Et Cicero Tuſcul. 4. An quicquam eſt ſimilius inſaniæ quàm ira? quàm bene Ennius iram initium dixit inſaniæ. Et furiarum tædas ardentes dixit in Paradoxis aduerſus Clodium,

AD EMBLEMA 66.

Αφεὶς τὰ φανερὰ, μὴ δίωκε τ' ἀφανῆ, vt è Menandro citatur.

AD EMBLEMA 71.

Inuidi rebus à Iuliano geſtis impenſè detrahebant apud Conſtantium.

AD finem huius placet addi exemplum inſigne inuidæ maledicentiæ ex Ammiano lib.17.quo loco narrat quantum apud Conſtantium Auguſtum detraxerint aſſentatores rebus præclarè à Iuliano geſtis: Omnes qui plus poterant in palatio adulandi profeſſores rectè conſulta, proſperéque facta vertebant in riſum, talia ſine modo ſtrepentes inſulſè, in odium venit cum victoriis ſuis capella, non homo: vt hirſutum Iulianum carpentes, cumque talpam loquacem nominantes, & purpuratam ſimiam, & litterionem Græcum: & his cõgruentia plurima, atque vernacula principi reſonantes, audire hæc taliáque geſtienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur, vt ſegnem inceſſentes, & timidum, & vmbratilem, geſtáque ſecus verbis comptioribus exornantem: quod „ non tunc primitùs accidit. Nanque vt ſolet ampliſſima gloria obiecta eſſe ſemper inuidiæ, legimus in veteres quoque magnificos Duces vitia crimináque (etiamſi inueniri non poterant) finxiſſe malignitatem ſpectatiſſimis actibus eorum offenſam: vt Cimonem Milciadis filium inſimulatum inceſti, qui propè Eurymedonta Pamphylium flumen Perſarum populum deleuit innumerum, coëgítque gentem inſolentia regis elatam, obſecrare ſuppliciter pacem: Æmilianum itidem Scipionem, vt ſomniculoſum, æmulorum incuſari maleuolentia, cuius impenetrabili vigilantia obſtinatæ in perniciem Romæ duæ ſunt potentiſſimæ vrbes exciſæ. Necnon etiam in Pompeium obtrectatores iniqui multa ſcrutantes, cùm nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo hæc obſeruauerunt ludibrioſa & irrita, quod genuino quodam more caput digito vno ſcalpebat: quódque aliquandiu tegendi vlceris cauſa defor-

mis, fasciola candida crus colligabat: quorum alterum factitare vt dissolutum: alterum vt nouarum rerum cupidum asserebant, nihil interesse oblatrantes argumento subfrigido, quàm partem corporis redimeret regiæ maiestatis insigni, in eum virum, quo nec fortior, nec cautior quisquam patriæ fuit, vt documenta præclara testantur.

AD EMBLEMA 72.

INdex libidinis hircus.] Hinc puto torquendum Aristotelis verbum τραγίζειν, quod nonnulli vertunt, hirquitalire, id est in morem hircorum salacium clunes mouere & lasciuire quãquam ab hircino odore fæculento alij trahant. Non possum transilire quod retulit Pausanias de simulachro Veneris hirco insidentis, ad significandam nimirum coitus insanam petulantiam. Idem Atticis, narrat historiam de Satyris, eorúmque libidine valdè prodigiosam: quam se ait accepisse ab Euphemo Care. Is cùm nauigaret in Italiam vi ventorum pulsus ad extimum mare, quod nauigari non soleat, perlatus est. Insulæ ibi multæ sunt ac desertę, quarum incolæ sunt agrestes homines. Eæ insulę nominantur Satyrię, in quibus homines rubicundi, qui caudas in medio dorso habeant, equinis non multò minores. Qui statim vbi senserunt nouos venisse hospites, ad nauigium, quasi facto impetu, accurrerunt, nullámque vocem ediderunt, sed mulieribus vnà aduectis manus iniecerunt. Nautę metu perculsi, barbaram mulierem in insulam proiecerunt. Eam Satyri non solùm qua parte naturę consuetudo permittat, sed & toto corpore libidinosè violarunt.

Historia prodigiosa de Satyris.

AD EMBLEMA 74.

VIr gregis est aries.] Hanc loquendi formam vsurparunt auctores certè graues, vt missum faciam Ciceronem, qui Oratione in Pisonem, admissarium pro homine immoderatę libidinis dixit. Papinianus enim de admissario Tauro,

——*stabulíque maritus.*

Et Saluianus in 7. de Prouidentia: Hi verè vt emissarij equi,

non ad paucas tantùm, ſed penè ad omnes vernulas ſuas, id eſt ad greges proprios irruebant, & in morem eorum pecudum, qui mariti gregum appellantur, feruidæ Libidinis de bacchatione graſſantes, in quancumque eos primam fœminam ardens impudicitiæ furor traxerat, irruebant.

AD EMBLEMA 76.

E*T rationem animi perdere quiſquis amat.*] Simile eſt iſtud Menandri:

Α'λλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχειν τις ἀξιοῖ,
Παρὰ τίνι τὸ ἀνόητον οὗτος ὄψεται;
Carere amantes mente ſi quis non putat,
Quos eſſe potius mentis expertes putet?

AD EMBLEMA 89.

Emblematis exemplar.

EX vno Pythagorico ſymbolo Emblemata duo finxit Alciatus: nam deſidere in modio, &, in chœnice figere ſedem, idem ſonat, ſed variè tamen accommodatur. Iam verò quædam, licet paucula, ſunt hîc adiicienda, non indigna cognitu. Docemur eo ſymbolo non debere nos in vitæ noſtræ ſportulis ita ſpem collocare, vt ſede in eis ſtatuta totum ætatis tempus ociosè traducamus, ſed aliquam ineamus rationem, vt noſtra induſtria victum comparemus, neque ſemper ab aliorum ope pendeamus, vti ſupra ſatis. In diuinis autem litteris modius hieroglyphicum eſt doctrinæ Iudaicæ, veritatis lumen ſub eo recondentes, ſicuti explicat Hilarius in Matthæum.

AD EMBLEMA 88.

Iugum, pro legũ ſymbolo.

A*Rctati legibus.*] Cum ſuperioribus iſthæc adiungo: arctatos legibus pro iis qui legum nexibus, & quaſi iugo continẽtur. Nam & iugum, legum ſymbolum fuiſſe interpretes quidam rerum ſacrarum docent. Rectè apud Virgil. in 1. Æneid.

—legésque viris, & mœnia ponet.

Qui enim legibus parent, similitudine quadam colla subdere iugo videntur: vt subire iugum inferiores, qui potentiorum parent imperiis.

AD EMBLEMA 89.

V*Iris rapimur, piscibus eripimur.*] Cornel. Tacitus 3. hist. dixit, Valenti mare tutius, quàm littera, aut vrbes.

AD EMBLEMA 91.

F*Oemina, iners animal.*] Menander sic:

Γυνὴ τὸ σύνολον ἐστὶ δαπανηρὸν φύσει:

Mulier natura est omninò sumptuosa. Idem,

Γυνὴ πολυτελής ἐστ᾽ ὀχληρὸν, οὐδ᾽ ἐᾷ

Ζῆν τὸν λαβόντα ὡς βούλεται.

Res est per molesta sumptuosa fœmina quę non sinit maritum arbitrio suo viuere. Huc spectat Hesiod. comparatio fucorum cum muliere, in Theogonia, quam lubens transilio, vt ad alia veniam.

AD EMBLEMA 92.

NOn est mihi dubium quin, cùm auctor hic suum carmen cuderet, vel memoriæ adiutus thesauro, egregiam Taciti descriptionem sibi tanquam archetypum fingeret. Sic enim ille lib. 15. Annal. vbi de Neronis lasciuiis amplissimè: Vatimus inter fœdissima eius aulæ ostenta fuit, sutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorbo, facetiis scurrilibus: primo in contumelias assumptus: deinde optimi cuiusque criminatione eoúsque valuit, vt gratia, pecunia, vi nocendi etiam malis præemineret.

Scurræ descriptio.

AD EMBLEMA 95.

R*Vbulam.*] Ranę vox, rauca, inquit Festus, parúmque liquida, proxi mè canum latratum sonans: vnde causidicus pu-

Rabula quis & vnde.

gnaciter loquens, rabula. Nostri vernacula lingua numquam nisi cõtumeliosè chicanos appellãt rabulas, fortè à verbo Græco κιχάνειν, corripere, offendere, inuentum aliquod comparare ad decipiendum, malim tamen à voce σικανοὶ, Siculorum enim gens querula, & controuersa natura.

AD EMBLEMA 98.

Globo cur fortuna insidet.

SPheræ seu rotulæ fortuna insidet ad eius instabilitatem significandam. Et quidem quæ primum fortuna dicebatur, à vortendo digammi mox mutatione in F. literam affinem, fortuna vocitata est: cuius nimirum præcipua vis est summa imis commiscere, rerúmque inducere mutationem.

Aduersus vim fortunæ est ars facta.

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη.

Ars hominibus est infelicitatis portus nempe sua cuique ars pro viatico est. Item illud,

Τύχη τέχνην ὤρθωσεν, οὐ τέχνη τύχην.

AD EMBLEMA 100.

Quatuor temporũ symbola.

TEmporum anni quatuor alia esse apud alios symbola nemo nescit, vt veris, cista florum, quia vere cuncta florescunt. Cista vero spicis referta æstatem refert, vt est apud Eusebium. Et copiæ cornu vuis & pomis plenum autumni est index: sicuti mensa apud ignem parata hyemem significat.

Aduenisse hyemem.] Apud Hesiodum cornix habetur pro hyemis hieroglyphico:

Μή τοι ἑφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Vere nouo.] Hirundines plures à mari conuolantes verni temporis indicium esse docent auctores. Sed ciconiam reperio etiam Veris esse notam. Ea enim adueniente hyeme migrat in regiones calidiores, vere nos inuisit. Sed & nonnulli addidere in ætatis pictura, quia constat esse ex erraticis æstatis. Adhæc Miluius eiusdem tẽporis verni ponitur indicium, quia verno primùm tempore incipit apparere, certúmque sit eius nuncium. Ei aui nomen ἰκτῖνῳ ab aduentu, quod magno rusticorum & pauperum desiderio exspectatus accedat.

AD EMBLEMA 104.

F*igit arundo.*] Pro ſagitta hîc arundo ſumitur: ob vſum enim quem ſagittis conficiendis præbent arundines, hæ pro illis accipi palam eſt.

AD EMBLEMA 105.

DE Hercule ſcribitur ab Ouidio:

Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hoſtis,
Non potuit Iuno vincere, vincit amor.

Scuticam tenet.] Scutica quid ſit, fortè non omnibus notum. σκύτος pellis eſt, vnde ſcutica quia fiat è corio ſiue pelle: hinc ſcuta quia pellibus operta. Sed habeo penes me libellum mẽbrana deſcriptum, in quo, præter alia quædam, commentarius eſt nunquam quod ſciam, editus in Satyras Perſij; ſcuticam ergo ſic definit innominatus ille: Scutica erat quædam corrigia, habens in ſummitate nodos quoſdam in modum fabæ: de qua Terentius: Hæc faba cudetur in me. hęc ille: huc ego prouerbium refero: Vnica ſcutica impellit omnes, Chiliad.2.Cent.10. Prouerb.65.

Scutica.

AD EMBLEMA 106.

APud Euripidem Hippolyto, nutrix Phædram heram alloquitur, eique amorem ſuadet, in quo ſi quid ſit vitij, culpam omnem in Venerem confert,

Φοιτᾷ δ᾽ ἀν᾽ αἰθέρ᾽, ἔστι δ᾽ ἐν θαλασσίῳ
Κλύδωνι Κύπρις, πάντα δ᾽ ἐκ ταύτης ἔφυ.

Viuit per æthera: eſtque in marino æſtu Venus: omnia verò ex eo nata ſunt.

Altera ſed manum flores gerit.] Τὸ ἄνθος, καὶ τὸ ῥόδον, promiſcuè poni, apud poëtas ſolemne eſt. Sed non eſt hîc prætermittendum lepidum Auſonij Epigramma: (quod iandiu tribui Virgilio cœptũ, inter eius appẽdices etiam nunc legitur) de Roſa:

Roſa Veneri dicata.

Vidi Peſtano gaudere roſaria cultu
Exoriente nouo roſida Lucifero. deinde,
Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum
Sideris & floris nam domina vna Venus.

Forsan & vnus odor; sed celsior ille per auras
Difflatur, spirat proximus iste magis.
Communis Paphiæ Dea sideris, & dea floris
Præcipit vnius muricis esse habitum.

Certè Philosophi quidam odorem rosę & colorem à Veneris stella proficisci existimarunt, quare poëta venerem semper ore loqui roseo dicit.

AD EMBLEMA. 107.

Amor omnium domitor.

ANacreon: Ὃς δὲ καὶ θεῶν δυνάστης,
Ὃς δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει.
Menander: Δέσποιν', ἔρωτος οὐδὲν ἰσχύει πλέον
Οὐδ' αὐτὸς ὁ κρατῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν
Ζεύς, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀναγκασθεὶς ποιεῖ.

Dicit nihil amore potentius, vt neque ipse Iuppiter, qui in cęlo diis aliis imperet, ab amore coactus ei obsequatur. In Troadibus Euripidis helena factum suum excusans apud Menelaüm maritum, confert omnem culpam in venerem à qua coacta sit, his verbis:

Τὰν θεὸν κόλαζε, καὶ Διὸς κρείσσων γενοῦ,
Ὃς τῶν μὲν ἄλλων δαιμόνων ἔχει κράτος
Κείνης δὲ δοῦλός ἐστι. id est:

Obiurga Deam: & fias Ioue potentior, qui aliis diis imperat, huius quidem (veneris nempe) seruus est.

AD EMBLEMA 108.

ἀφροδίτη Venus vnde dicta

QVia de turpis amoris quibusdam affectis nonnihil attigi, iisque maximè quibus eruditi plerique, & qui sapientiam profitentur, argui nonnunquam solent, nescio an huc rectè audeam coniicere τῆς ἀφροδίτης, id est veneris ἔτυμον, quam παρὰ τὸ ἀφραίνειν à desipiendo non ineptè quidam deflectunt. quod confirmat Euripides quo loco ait, τὰ μωρὰ πάντ' ἐστ' ἀφροδίτης βροτοῖς: hominum esse stultitias quæcunque veneris causa fiant. Et Cytheream, veneris nomen Grammatici deflectunt παρὰ κεύθειν τὸν ἔρωτα, τουτέστι κρύπτειν αἰσχρὰν μίξιν: quia vt inquit Cicero 1. de Officiis, qui ad voluptatem corporis paulò sunt propensiores quamuis ea capiantur, occultant & dissimulant tamen appetitum propter verecundiam.

AD EMBLEMA 112.

QVi das tot noxia vulnera.] Athenæus lib. 13. cap.4. dipnoſop. enumerat bella propter mulieres excitata.

AD EMBLEMA 113.

ECcur nudus agat.] Nudus pingitur amor, quia hic affectus tegi & diſſimulari non poteſt: Ouid. in epiſtolis:

Cur nudus amor.

Sed malè diſsimulo: quis enim celauerit ignem,
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo? &.
Qua licet & poſſum, luctor celare furorem:
Sed tamen apparet diſsimulatus amor.

Quo ſenſu dixit Antiphanes Comicus duo eſſe quæ tegi occultariue non poſſunt, amorem nempe & vinolentiam, quod ſi quis temere neget, ſtatim arguitur mendacij. Et ea imprimis cauſa factum puto, vt obiter dicam, qua Bacchus in ſtatuis omnibus pingatur nudus, ſicuti ſupra docuimus.

Flectere corda iecur.] Philoſophi libidinis vim & ſedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematum profeſſores cenſent à venere iecur ipſum regi: qua ratione ſedem amoris, poëtæ iecur agnoſcunt, Cupidinemque iecur ſagittis appetentem vlcerantemque ſuis queruntur carminibus.

Iecur, ſedes libidinis.

Tænnia cæco vtilis eſt.] Verrius Flaccus ſcribit tęnias eſſe laneum honorati capitis ornamentum. Ennianum citatur illud:

Tæmia.

Volans de cælo cum corona & tæniis.

Iucundus labor eſt, laſciua per ocia.] Labor opponitur ocio: duoque hæc ſimul, eodemque tempore & eodem modo poſſunt in eodem herere ſubiecto, vt loquuntur philoſophi vnde illa ſunt de amore vulgò etiam nota, ex ocio amorem naſci, ipſumque ocioſum eſſe: ſed amatores ipſos laborioſam & ærumnarum plenam vitam trahere. Vnde illa Ouidiana: Ocia ſi tollas, &. Tam Venus ocia amat, quia facilè ſolet amor irrepere in malè feriatos & deſides animos, quique ferè nulli honeſto labori dãt operam. At vbi ſunt amoris correpti vinctique laqueis, tum demũ ſentiũt ſeſe laborioſã vitã agerę. Ex quo hæc eiuſdẽ poëtę.

Amor ex ocio, & idẽ laborem creare dicitur.

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.

Item. —— *Amor odit inertes,* &,

Militiæ species amor est, discedite segnes.

Glans pro mentula.

Cæterum quod primo commentario monui, glandem accipi pro mentula, obscœno nempe significato, confirmo Arcadum epitheto, qui βαλανοφάγοι dicti, ob luxus nimios & obscæuam venerem legibus vetitam. Et id quidem symbolum glandis in nigra clypei planicie mihi suggerit eiusdem sensus hieroglyphicum. Veteres pingebant Venerẽ myrto coronatam. Myrtus pudendi muliebris significatum habet. Iulius Pollux Onomastico carunculam esse dicit intra muliebre pudendum lasciuo quodam motu nonunquam subsultantem. Hinc iocus apud Aristophanem, vbi chorus senum ait, ensem posthac se in myrti ramo gestaturum. Qua de re fabula hæc à Græcis circunfertur: Faunus Hecaten filiam solicitauit ad stuprum: quem cùm auersaretur petulantem, ille virga myrtea fertur eam primum verberasse, deinde vini tormentum adhibuisse, mox in anguem conuersum spiris totam implicuisse, atque ita pudicitiam virginis rapuisse. qua fabula virga myrtea, nequitiæ est imaginatio, vinum mentis hilaritas, at angues multiplices modi voluptatis repręsentant. Innuit hoc poëta,

——*Quos durus amor crudeli tabe peredit*
Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

Puncia glans clypeo.] Etiam clypei nomen, latens & arcanum habet significatum. clypeum quidẽ à κλύειν, dici, volunt, quod cluere, i. morem gerere significat: vel eo quod clepat, & celet totum corpus, vt notat Sosipater Charisius: vel γλύπτειν, eò quòd imago & facies cuiusque redderetur: quas tamen originationes aliqui trahunt ad obscœnum sensum, de quo hîc aliquid apertè dicere me pudor vetat. Vide Godestat ad veget fol. 129.

AD EMBLEMA 114.

Apud Euripidem Iphigenia, verba Menelai Agamemnoni mores mutatos obiicientis ob imperium & honorem ei delatum.

Ἄνδρα οὐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα
Τοὺς τρόπους μεθιστάναι.

Ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιςα τοῖς φίλοις,
Κὐἰκ' ὠφελεῖν μάλιςα δυνατὸς ἐςιν εὐτυχῶν.

Virum bonum non decet, auctum rebus prosperis mores commutare: sed stabilem esse tunc amicis, cùm iuuare maximè potest, felix existens.

Aeternæ tantum te cepit vrbis amor.] Epitheton id vrbis æternæ, mirum quàm sępe vsurpatur in historiis Marcellini, nam præter locos à me in superioribus adductos commentariis, placet & alios quosdam sublegere. Sic enim idem Ammian. lib. 21. In locum Tertullij Maximum vrbi præfecit æternę. Et 23. iisdem diebus legatos ad se missos ab vrbe æterna. Item 25. Tyberis intersecans vrbem æternam. At 26. Apronianus regens vrbem æternam. Initio 28. sæuiens per vrbem æternam vrebat cuncta Bellona. Eodem: per hæc & alia quæ decolorabant speciē vrbis æternæ, deinde post: Funera deplorauit vrbs ęterna. Quod elogium certè magnificum ne cui videatur omnino ridiculum, huc confero nummum veterem, in quo Romæ simulachrum est in sede cum ancili, & inscriptione, ROMÆ ÆTERNITAS. Et quidem ipsum Romę nomen, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. Plutarc. libro de fortuna Romanorum, fortunam ait Tyberi traiecto, alis positis, exutis talaribus, abiecta instabili pila, ita Romam ingressam: quod iudicium esset eam ibi constanter permansuram, neque in posterum aliò non abuolaturam. Teneo tamen memoria quid de ea vrbis æternitate iam olim sensere Octauius Augustus, qui, vt Plutarç. retulit apopthegmatis, cum obseruaret Pisonem ita magnifice ædes excitantem, vt propter materiæ firmitatem quam adhibebat, videretur cum æternitate pacisci, aut ædificium nunquam interiturum cogitare, sic dixit: Pisonem ita ædificare quasi Roma foret æterna. Non repetam miseram Romæ deflagrationem sub Genserico barbaro principe, quamque fœdè attritum fuerit id imperium sub Athalarico & Odoacre, id enim commodiùs ex Paulo Diacono & Orosio mutuandum est.

Vrbs æterna, Roma.

AD EMBLEMA 115.

SIrenas semiuolucres appellat Lycophron in Cassandra, alij semiferas vertunt, quo loco Isacius meminit victoriæ Musa-

rum, quæ se alis Sirenum coronarunt. Putat tamen fuisse portentosas, earumque fabulam trahit ad allegoriam, dicit enim nomine Sirenum τὰς ἡδονὰς intelligi: & scorta eas fuisse quæ lepôre suo nauigantes retinerent, tradit idem ex Plutarcho iuniore.

Sirenes quid.

Aspectu.] Huc pertinent illa Hecubę ad Menelaüm verba ex Euripide Troadib. quo loco ei suadet Helenam de medio tollat.

> Ὁρῶν δὲ τήνδε, φεῦγε, μή σ' ἕλῃ πόθῳ,
> Αἱρεῖ γὰρ ὄμματα ἀνδρῶν, ἐξαιρεῖ πόλεις,
> Πίμπρησι δ' οἴκους, ὧδ' ἔχει κηλήματα.

Cernere hanc fuge, ne te trahat sui desiderio: capit enim virorum oculos, ciuitates delet, accendit ædes, sic enim habet mulcimenta.

AD EMBLEMA 116.

HVc pertinet illud Menandri.

> Γέρων ἐραστὴς, ἐσχάτη κακὴ τύχη.
> *Senex amator summum est fortunæ malum.*

AD EMBLEMA 117. In colores.

DE coloribus iterum quædam, sed obiter, vt in mentem veniunt, placet addere, quo emblematis ratio omnis fiat illustrior, Plato itaque in Timęo dicit colorem, splendorem esse quendam defluentem sigillatim de corporibus, & talibus quibusdam partibus, quæ sunt aptæ ad oculorum sensum. Colorum autem sunt pene innumerabiles differentiæ, sed de notioribus, iisque maximè quas Alciatus hîc attingit, agimus: primumque de colore pullo, luctibus & funeribus accommodato, eum obseruamus esse terræ colorem, quæ magna sui parte pulla est: quodque mortuis iniiciatur, instituto maiorum, qui iusta persoluunt mortuis, induuntur pullis palliis, terræ nimirum colore: indeque nominantur plærisque atrati pullati. Nam pullum sæpenumero cum atro confunditur: sic enim mors atra dicitur, eò quod cadauer extincto calore vitali, & exhaustis spiritibus

Color pullus.

Cur pullæ vestes in funeribus.

Mors atra cur.

ritibus atrum relinquitur. At differt ater à nigro, quoniam omnis ater niger est: at non omnis niger, ater est. ater enim horroris aliquid habet, estque visu tristis & iniucundus, proindéque lugentibus peculiaris, at niger non item: est enim nonnunquam lepidus & venustus.

Ater à nigro differt

Color Albus purissimus, quocirca pro sincero capitur, cùm transfertur ad animum. cum eo confundunt Candidum: inde Candor animi pro simplicitate puritatéque non rarò accipitur. Itaque apud omnes ferè nationes mos inoleuit, vt ad Dei cultum indumentis Albis vtplurimum vtantur. Quo refero illud è Saty. 2. Persij:

Albus. Candidus.

—— Negato

Iuppiter hæc illi quamuis te albata rogarit.

Et flamen Ioui sacra faciens albatus erat, albóque pileo vtebatur. Magi etiam Persæ putabant Deum non delectari nisi in albis vestibus. fuit & Vestalium suffibulum vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum. Itémque serui accepta libertate albis vestibus vsi memorantur, vti liquet ex Septimio Florente. Denique fuit iste color modestiæ signum, vt purpura ambitionis, sublimisque animi & elati. Huic illud Alexandri de Antipatro, quem quidam ob modestiam commendabat: foris Albo pallio vtitur, inquit rex, intus autem totus purpureus. notabat simulatum hominis ambitiosi, & summa appetentis parsimoniam.

Flamen Iouis albatus. Vestales albatæ. Serui manumissi. Album & purpureũ quid.

Color viridis, herbarum color est, & auis psittaci, & lapilli, quem smaragdum nominant. huic colori similis est Prasinus, qui nomen Prasinæ factioni dedit. Appellatur hic color etiam cæruleus, vt à Græcis glaucus, vnde Pallas γλαυκῶπις, à veteribus Latinis cæsia, quasi cælia, à colore cæli, ait Nigidius.

Viridis. Prasina factio.

Flauum, alij venetum, vulgò blauum appellitant, colorem illum quidem à factione Circensi nobilitatum. Quidam eundem esse ac cæruleum volunt, quem Græci κυάνιον, nonnulli Lazurion. sed inter hos magnum discrimen. Flauiæ familiæ nomen dedit flaua Cæsaries. Lucanus 10. belli Pharsalici,

Flauus. Factio Veneta. Flauia familia.

— Tam flauos gerit altera crines
Vt nullas Cæsar Rhemi se dicat in aruis,
Tam rutilas vidisse comas.

Loquitur de Cleopatræ pedissequis. Sic Iuuenal. 13. Saty.

Cærula quis stupuit Germani lumina, flauam
Cæsariem, & madido torquentem cornua cirro.

Achilles flaua coma,& Menelaus.

Legi alicubi flauam Achillis comam,caloris & iracundiæ fuisse argumentum:quoniam ij ferè sint ξανθόχολοι, id est flaua bile laborantes, & ad iram propensiores qui crines flauos habent. Sed tamen flauum fuisse Menelaum memorant,virum quidem mitem, proindéque mollem bellatorem.

Rubeus.

Rubeus,ex animantium sanguine,& quo lana inficitur, crocus, vnde coccineæ vestes, id est purpureæ. vestis autem rubicunda erat pugnæ acieiue committendæ apud Romanos symbolum, vt Plutarc. testatur multis locis.

Cæruleus.

De cæruleo nihil ampliùs, quàm à cælo denominari. nostri colorem cælestem dicunt,non quod cęlum particeps sit coloris alicuius,sed quia ita nobis appareat. Proinde sacerdotes Ægyptij Deum veste indutum cærulea, quia pręcipua eius in cælo sedes,effingebant. Non referam quæ notantur à Plutarcho de colore Isidis & Tiphonis cæruleo, hæc enim ἀφροσδιόνυσα. Hinc colorem cæruleũ ἁλουργόν à colore maris, ἀπό τῆς ἁλός, dici volunt. vt enim cælum cæruleum, sic mare cæruleum dicunt poetæ.Cęrulei coloris vestis nominatur etiam cymatilis, quia nomen ab vndis trahit. Ouidius.

Isis & Tiphon cærulei.

Hic vndas imitatur, habet quoque nomen ab vndis.

Cymatilis.

Κῦμα enim fluctum sonat.Apud Plautum vestis cymatilis, est vndulata, nos camelotum vocamns.

Canus color isque natiuus.

Candido colori proximus est,quem canum nominant:qui color est albi nigrique particeps.Græcis λευκόφαιος,qualis est capillorũ & barbæ in senibus,vnde canicies appellata. Is natiuus color est,vt qui non inficitur,sed ex ipsa ouis lana ita capitur. Quia verò cineri penè similes est, cinericius, inde vestes cinericiæ, quales Franciscanorum sodalium. huic colori proximus est rufus, quem penè refert giluus, seu heluus sic nominatus, à vini genere quod colorem habet inter rufum albumque,russum barbari appellant, aut russeum:alij saginatum quasi sanguinatum,qui sit cruentato similis. Est & ille qui dicitur impluuiatus pullo similis, sic nominatus quasi fumato stillicidio implutus. sunt qui volunt suasum esse, à stillicidio factum fumoso in albo panno, & is color est peculiaris monachis, quos Minimos appellitant, Parisini Bonos homines, eo fortasse sensu quo aurei homines seculi aurei ob morum vitæque simplicitatem, quam ipsi profitentur: vestis enim natiui coloris miniméque infecti, vitæ innocentis & ab omni alienæ luxu index est. Tum autem primùm cœpit hominum exundare luxuries, cùm natiuas lanas cœperunt ad cultum tingere.

Cinericius.

Rufus.

Impluuiatus.

Fuluus, eſt color cœli & ſtellarum: qua ratione ſidera fulua dixit Tibullus. Sed hîc exiſtimo intelligi maximè Rauum colorem, qui obtuſus eſt quodammodo atque obſcuratus Gellius cap.20.lib.2.ex Frontone docet fuluum videri de rufo atque viridi mixtum, & in aliis plus viroris, in aliis plus habere ruffi. Vnde apud eundem reliqua. Fuluus.

Ianthinus qui & violaceus, ex quo Tirianthinus, è purpura factus & viola, vt nomen indicat, hinc veſtis Ianthina Martial. in 2. Coccina famoſæ donas & ianthina mæchæ. ſignificat veſtimenti genus infecti purpura violacea, quo de colore perdoctè Bayfius cap. 3. de re veſtiaria. Ianthinus

Vt varia eſt natura coloribus in gignendis.] Vt ſunt colores in infinita penè varietate, ſic eorum nomina varia diuerſaque: ſicuti ab herbis ſeu floribus, hiacynthinus, violaceus, roſeus, papaueratus, malachinus: à plantis, phœniceus, buxeus, praſinus, à virentis porri folio: à locis, Tyrius, Puniceus, Indicus: ab animantibus, vt ceruinus, muſtellinus, colorinus, coracinus: ab aqua, aquilus, neque albus neque niger, ait Feſtus: Cæterum quia nihil abſque luce poſſumus intueri, variéque ipſa mutetur lux, non eſt mirum ſi cum luce varient ipſi colores. Ea de re nonnulla Cælius Rhodig. antiquar. lection. 17.lib.cap.7.

AD EMBLEMA 118.

SOcratis ſententiam de cornu Amaltheæ volo ita reſtitui *τὸ γὸ τῆς Αμαλθείας κέρας ἐξηγούμϑυος τοιαύτης τινὸς ἀναφορᾶς ἠξίωσεν.* Amaltheæ cornu explicans eò referri volebat, vt eſſet ſymbolum quo deſignaretur is qui minimè diſſolutus eſſet, ſed intentus operi, genus omne boni conſecuturum. Vocabulum enim Amaltheæ loco *μὴ μάλθωνος*, hoc eſt non diſſoluti poni. per cornu verò bouis, &c.

AD EMBLEMA 119.

IN eos qui ſibiipſis violentas manus afferunt lõgè plura peti poſſunt ex refertiſſimo tum ſapiẽtum, tum hiſtoriæ ſcriptorũ

penu.ſed pretermiſſis aliis ferè omnibus ſuccurrit nobilis apud Hegeſippum diſputatio, quo loco Iudæi obſidione preſſi à Tito Veſpaſiano, extra omnem ſpem coniecti mucrones iamiam in ſe parant, alioſque ad ſimile adhortantur facinus. A qua ſententia eos conatur reuocare Ioſephus multis, iiſque validis rationibus. Quis enim, ait, animam ſuam nollit ex ipſo mortis corpore, ſi liceat, exſolui? At ſoluere non licet, niſi ei qui ligauerit. Iuncta eſt anima corpori naturæ quodam quaſi vinculo. Quis naturæ auctor niſi præpotens Deus? Ecquis hoc animæ & corporis contubernium à Deo informatum intercidere aut diſſociare audeat? Si quis ſeruus manibus ſuis impoſita vincula, ita volente & iubente Domino, non exſpectato eius arbitrio detraxerit, is damnabitur, vt qui Dominum iniuria certè graui affecerit. Nos verò Dei poſſeſſio ſumus, ipſique ſeruitium debemus: itaque vt ſerui exſpectemus imperia: vt vincti, nos in vinculis contineamus; vt fideles, depoſitum fide omni & religione aſſeruemus. Non eſt recuſandum vitæ iſtius munus quod à Deo nobis eſt permiſſum ac conceſſum, nec refugiendum iſtud profectò cęleſte ac diuinum naturæ donum. Species eſt contumeliæ, ſi quis aſpernetur ac reiiciat quod ab homine vel offertur, vel dono datur: quanta cura ſeruare debemus quod à Deo gratis accepimus? Eius enim munere ac dono viuimus & ſpiramus: ipſius ergo debet eſſe vt ſimus, quãdiu volet. Siquidem vtrunque ad ingratum hominem pertinet, & citiùs vita cedere quàm volet, & diutius velle vitam producere quàm volet qui vitæ auctor eſt. Optarunt permulti viri pij ex hoc corpore quaſi è quodam carcere & vinculis excedere: nullus tamen ex iis vnquam fuit qui ſibi necem inferret. Quod ſi quid eſt in morte lucri, furti eſt inſtar præripere quod exſpectatur.

Locus Hegeſippi li. 3. c. 17.

Ioſeph nobilis adhortatio ad Iudæos ne ſibi ipſis manus inferant.

Si viuere bonum eſt, ſacrilegium eſt, vitam amittere antequam repoſcatur. Si glorioſum eſt in bello, multò glorioſus eſt pro patria mortem oppetere. Malo hoſtium latrocinio perire, quàm meo. Latrocinium meum eſt ſi mihi manus intulero violentas: ſi hoſtes, beneficium erit. Vtque hanc mihi necem facilius perſuadentis, miniſtras veſtras manus pollicemini. Sed neque meo ipſius, neque veſtro ſcelere perire volo. Nonnulli ex vobis aſſerunt ſuaue eſſe pro libertate mori: ſed dico perinde eſſe ſuaue pro libertate viuere. Timidus eſt & qui mori detrectat cùm oportet, & qui mori cupit, cùm non oporteat. Nam quis neſcit eſſe muliebre ne moriare

mori velle? Constat enim aliquando vsuueniſſe vt perculſæ metu mulieres,cum ſibi aliquod imminere periculum præſentiſcerent,ſeſe de edito loco dediſſe præcipites.Reuera qui ſunt animi angusti & puſilli, quidquid timendum putant, horrent, ipſúmque mortis metum perferre non poſſunt.At vir fortis,qui non metuit ea quæ inſtant,queque futura ſunt cogitat,non trepidat. Quid cauſæ eſt cur damnatur qui ſeipſum interfecerit? quia nihil eſt adeò alienum à naturæ legibus. Nullum eſt ex animalibus brutis quod non conſentiat inter ſe mutua quędam concordia.Naturę lex omnibus inſita,vitam tutari,à ſui abhorrere interitu.Informem leti laqueum homines inuenerunt, feræ quanquam immites neſciunt. Quod ſi quis dicat ferarum morſus pro armis eſſe, dētéſquē vt gladios & ſicas videri:quis, inquam,aliquando vidit belluam vel adeò ferocem quæ membrum ſibi ſecuerit, ſéque vitæ muneribus priuarit? Nobis quid amicius vita,quid tam inimicum quàm mors? Denique qui vitam alterius ope conſilioue tutatus erit, defenſor eſt: qui vitam alteri tollere conatur, inſidiator eſt. Si ergo necem tam miſeram támque ab omni non dicam humanitate,ſed vniuerſa natura alienam cenſemus exſecrabilem, quid cauſæ eſt cur ipſi nobis inferre volumus? Iure inſectaremur eum gubernatorem, qui commiſſam ſibi nauem ſaxis illideret, vel eam quomodo ad naufragium faciendum perforaret:nos à Deo nobis noſtri corporis gubernationem ferro exſcindemus, & voluntario naufragio addicemus? Sed obiicitur mihi cita mors cùm peruenero in hoſtium manus.hoc ſi ita eſt futurum, quid faciam lucri,ſi quod ab hoſte metuo,hoc mihi ipſe inferam?fieri enim poteſt vt deſeuiat hoſtilis ira. Id non aliter ſe habet ac ſi quis gubernator metu tempeſtatis, quam præuiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An verò quod ſupplicia grauiora ſit exacturus hoſtis, ideò putatis anteuertendum:an quia fortis & intrepidi animi cenſetis argumentum mortem ſibi cōſciſcere? Sed ita ſe gerere imbecillitatis potiùs habendum eſt ſuffugium,non trophæum virtutis.Sit igitur apud nos conſtitutum, id neque eſſe fortitudinis, nec habere aliquod momentum vtilitatis. Quid enim adiungam, violari depoſiti religionem? Deus theſaurum dedit optimum, incluſum illud quidem in hoc fictili vaſe idque cuſtodiendum dedit pro arbitrio tempeſtiuè repetiturus.Nunquid in vtroque crimen,vel abiicere depoſitum non repoſcenti qui dederit, vel negare repoſcenti? Pœna infamiæ eſt ſi quis homini depoſitum non reddiderit:

quanto magis violare Dei depositum? Anima in corpore depositum est, quam vt inutilem nobis remittimus, atque domo pellimus, corpúsque ipsum sui gratia spoliamus atque in terram resoluimus. Cur hinc exeundi præceptũ non exspectamus? Miles non discedit à castris, nisi accepta tessera: seruus imperio Domini retinetur: sin aliter fecerint, alter desertor, alter fugitiuus est. Qui seruus herum fugerit pœnæ est obnoxius, quamquam improbum fugerit. Nos cum optimum omnium fugemus, possumus non astringi impietatis flagitio? hæc ille longè præclarè & conditè, vt nihil apud Platonem vel sapientes alios eruditiùs. Vide Lactant. lib. 3. cap. 18. & 23. initio.

AD EMBLEMA 121.

ACutum omni acie hoc signum, &c.] Mutationem repente afferre occasionem Menandri docet monostichon.

Τάχισθ' ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Cuncta domans.] Voluit exprimere Græcum epitheton, *πανδαμάτωρ ὁ καιρός*. rebus enim permultis causam & initium dat occasio, vt etiam quæ potentem è paupere faciat, ait Menãder,

Πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται παραίτιος, Et,

Καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Imo & strenuos facit qui non erant.

Fortuna pilæ insistens cum nouacula.

In dextra est tenuis dic vnde nouacula.] Fuit & fortunæ simulachrum pilæ insistens cum nouacula, cum nauali clauo, & copiæ cornu nouacula significat felicitatis amputationem: pila eius volubilitatem clauus, vitæ nostræ cursum sub eius ditione; cornucopiæ, bonorum largitionem.

Pergula.] Plin. 35. de Apelle: perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus. Lactant. 1. c. 22. ex Lucio.

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta.

AD EMBLEMA 123.

Stratagema Megarensium.

CVm hoc Antiochi stratagemate, coniungo historiam certè nobilem de Megarensibus, qui afflicti ab Antipatro ad exitium vsque, illéque vteretur Elephantis, excogitarunt porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in Elephantorum gregem immissos. quo facto Elephanti statim in fugam

coniecti victoriam Megarensibus reliquerunt. Et quidem nullum animal est æquè inuisum Elephanto atque porcus, adeò vt eius pręsentiam nullo perferri modo possit, atque cum primùm audit grunitum, fugam elephas arripiat. Cęterùm veteres in bellis multùm fuisse vsos Elephantis facilè est videre apud auctores rerum antiquarum. Ammianus Marcellin. lib. 19. Lux nobis aduenit mæstissima, Persarum manipulos formidatos ostentans, adiectis Elephatorum agminibus, quorumn stridore, immanitatéque corporum nihil humanę mentes terribilius cernunt: Idem eodem lib. Vbi de pompis funebribus filij Regis Chionitarum Grumbatis, in obsidione Amidę vrbis balista perfossi: Occidentali portę, inquit, oppositi sunt Segestani, acerrimi omnium bellatores, cum quibus elata in arduum specie Elephantorum agmina, rugosis horrenda corporibus, leuiter incedebant armatis onusta, vltra omnem diritatem tetri spectaculi formidanda. Idem lib. 25. vbi de Iuliani in Parthos expeditione: Post hos Elephantorum fulgentium formidandam speciem & truculentos hiatus vix mentes pauidę perferebant: ad quorum stridorem, odorémque & insuetum aspectum magis equi terrebantur: quibus insidentes magistri, manubritas cultros dexteris manibus illigatos gestabant, acceptę apud Nisebin memores cladis, etsi ferociens animal vires exsuperasset regentis, ne reuersum per suos, vt tunc acciderat, collisam sterneret plebem, vertebram quę caput à cernice disterminat, ictu maximo terebrabant.

De Elephantis ex Ammiano.

Barrus.] Ammian. sic lib. 16. Cornuti & Braccati vsu pręliorum diuturno firmati excipiunt eos, iam gesturientes barritum ciere vel maximum: qui clamor ipso feruore certaminum à tenui susurro exoriens paulatimque adolescens, ritu extollitur fluctuum cautibus illisorum. Idem lib. 26. de Procopio agés imperium fœdè ac miserè mercato: pro terrifico fremitu, quem barbari dicunt barritum, nuncupatum imperatorem stipatúmque de more consentientes in vnum, reduxerunt ad castra. Lib. vero 31. sic: Et Romani quidem voce vndique Martia concinentes, à minore solita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.

Barritus clamor quis.

AD EMBLEMA 124.

TA` μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
Καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον κυρεῖ,

Fortunæ varietas.

Οὐδ' ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῷ γένει,
Ὃ περιέτρεψεν ἢ χρόνος τις ἢ φθόνος,
Ἐπὰν ἐπ' ἄκρον τις τοῦ καλῶς πράττειν δράμῃ.

Ait Apollodorus Comicus. Sic verò Latinè,

Habent perampla dona fortunæ metum,
Periculóque non carent prælustria:
Nec vlla celsa tuta sunt mortalibus,
Quæ euertere vel inuidia, vel tempus solet
Felicitatis culmen vbi quis attigit.

Eodem spectant verba Hecubæ ad Vlyssem ex Euripide.

Οὐ χρὴ τοὺς ἐντυχοῦντας, εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεὶ
Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτὲ, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμ' ἔτι,
Τὸν πάντα δ' ὄλβον, ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο.

Non decet felices existimare se felices semper fore. Ego enim eram quondam, nunc non sum amplius: cunctas sed opes dies vnica mihi abstulit. Citatur illud Menandri,

Ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι:
Quàm facilè cadunt qui secunda fortuna vtuntur.

AD EMBLEMA 126.

Equus in ingressu itineris cespitans.

LEgi alicubi equum in ingressu itineris cespitantem, aut prioribus lapsum pedibus, pro inauspicato signo à veteribus accipi solitum fuisse. Cùm enim Sulpicius Galba in prouinciam exiens, ad portam ipsam Canterium suum cècidisse animaduertisset: Rideo, inquis, Canterie, te iam lapsum esse, cùm tam longum iturus iter, vix ingressus laberis. Quæ historia prouerbio locum dedit, in eos qui animo deficiunt ipso statim negocij principio. Multæ sunt eiusdem argumenti apud M. Tullium historiæ libris de diuinatione.

AD EMBLEMA 127.

Locus Gregorii Turon. de locustis.

DE locustarum depastione ferè quid simile narrat Gregorius Turonensis historiæ Francicæ lib. 6. cap. 33. sub regno Childeberti prouinciam Carpitaneam grauiter à locustis fuisse vastatam, vt non arbor, neque vitis, neque sylua, aut frutex,

vel quicquam viride remaneret quod non locuſtis euerteretur. Et cap. 44. locuſtæ de Capitania prouinciá, quam per quinque corroſerant annos progreſſæ, quaſi publicum tenentes aggerem, ad aliam prouinciam huic vicinam ſe receperunt. Harum ſpatia extendebantur in centum quinquaginta millia longitudinis: latitudo verò in centum milibus terminabatur. Hæc ille.

Caſtra Xerxis.] De Xerxis exercitu, ſi mauis habere fidem Iſacio Tzetzi Lycophronis interpreti, hæc habe: Numerus exercitus Xerxis erat, quingentæ myriades: naues mille ducentæ & ſexaginta: quadringentis talentis opus erit exercitui ſingulis diebus.

AD EMBLEMA 128.

Epigraphe huius è Plauto petita, refert illud Menandri,

> *Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει.* & illud,
> Τὰ δ' *αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς πολλὰς ἔχει.*

Aliena corradere, lucrum non eſt.

Quo ſenſu apte dixit Euripides, *τὰ εἰς οἴκους ἀδίκως εἰσιόντα οὐκ ἔχειν σωτηρίαν.* Hoc malum eſſe maximum dicit Menander, quia qui aliena volunt vndique corradere, ſpe ſua excidunt, & ipſimet periclitantur: nam contrà quàm ſperabant, bonis aliorum ſua tandem adiiciunt, eáque admittunt. Comici hæc verba ſunt:

> Π*λεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν,*
> O*ἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας,*
> Ἀ*ποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι.*
> Tὰ *δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις.*

Refert Corn. Tacitus 1. hiſtoriarum grande gaudium Romanos inuaſiſſe, quod ij tam pauperes forent quibus donaſſet Nero, quàm quibus abſtuliſſet. Sed audiamus longè graue & cordatum Plauti monitum. Sic enim Rudente:

> *O Gripe Gripe, in ætate hominum plurimæ*
> *Fiunt tranſennæ vbi decipiuntur dolis.*
> *Atque ædepol in eas plerumque eſca imponitur:*
> *Quam ſiquis auidus poſcit eſcam auariter,*
> *Decipitur in tranſenna auaritia ſua.*
> *Ille qui conſultè, doctè, atque aſtutè cauet,*
> *Diutinè ei vti benè licet partum benè.*

Viſcera ab ore fluunt.] Notus eſt ex Syllana defenſione M. Cic.

locus, de iis qui tanto amore suas possessiones amplexi tenent, vt ab eis membra diuelli citius & distrahi posse videantur. Ammian. vero Marcellin. lib. 17. Dum nullus obsisteret, &c. ex barbarorum visceribus alimenta congesta sunt.

AD EMBLEMA 133.

CVm his quæ antea dicta sunt ad tumulum Galeacij, déque inscriptione illa magnifica, *Quis paruis magnum me super imposuit?* Velim annecti quæ mihi nunc occurrunt ex aliis certè non pœnitendis auctoribus. Sic igitur Horatius Epod. Oda. 9.

—— Africano, cui semper Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.

Velleius Paterculus de Carthagine: Eam vrbem inuisam Romano nomini Pub. Scipio funditus sustulit, fecitq; suæ virtutis monumétum. Sed interea dum hæc meditor, nescio quo modo mihi prę cæteris placet Martialis sanè argutum & lepidum de Pompeio & filiis cenotaphium:

Pompeios iuuenes Asia, atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes, si tamen vlla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe? iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

Dion Niceus in Adriano: postquam venit in Græciam spectauit mysteria, cúmque per Iudæam in Ægyptum venisset parentauit Pompeio, de quo hunc versum fertur dixisse,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου,
Ossa viri magni tenui quàm clausa sepulcro.

AD EMBLEMA 135.

EVripid. Hercule furente:

Γενναίων ἀρεταὶ πόνων
Τοῖς θανοῦσιν ἄγαλμα.

Fortium laborum virtutes mortuis etiam decus existunt.

Hic Graium murus.] Scribit Hyginus exclamasse Achillem cum bigis illigatum Hectorem raptaret: Troiam expugnaui. In apendicibus Virgilianis hoc legitur:

Defensor patriæ, iuuenum fortissimus Hector,
Qui murus miseris ciuibus alter eras,
Occubuit telo violenti victus Achillis:
Occubuere simul spesque decusque Phrygum.

Scribit Aelian. duodecimo var. hist. Epaminondam, accepto mortifero vulnere in pugna Mantinensi, delatum in castra iussisse acciri Daïphantum, vt eum ducem sibi moribundo sufficeret: quem cum in acie cecidisse retulissent, rursum Iolaidem vocari imperasse, quem etiam interfectum cùm dicerent, nihil aliud habuisse, quàm vt suaderet pacem cum hostibus esse faciendam, nullo iam duce Thebanis superstite. In Euripidis Hecuba, sic loquitur vmbra Polydori: ἐπεὶ δὲ τροίαθ'. Εκτορός τ' ἀπόλετο ψυχὴ, πατρῴαθ' ἑστία κατεσκάφη: vbi Troia, & Hectoris animus periit, & patrij lares diruti sunt.

AD EMBLEMA 136.

QVæ de arcadibus adduximus lumen capient ex iis quæ apud Tzetzem legimus in Cassadram. Ideo natos dici Arcadas ante Lunam, quia nutrirentur ante Lunę coitum, coquendo glandes in igne. Vel προσέληνοι dicti, παρὰ τὸ προσελεῖν quod est afficere iniuria. Apud alios verò pro stultis habentur, quia putent se Luna priores esse. Sed sic se habet ratio, Annum, menses, æquinoctia, & his similia omnia quæ sunt artis Astrologicę rex Arcadum, siue Atlas fuerit, siue Pœnus, à Luna supputans adinuenit, postea Thales.

Arcades cur dicti Luna antiquiores.

AD EMBLEMA 137.

DE cicadigeris Atheniensibus, deque Romanorum crepidis Lunatis superiore commentario quę dicenda videbantur, attulimus. Non erit autem alienum ab huius carminis argumento, de iure imaginum quędam subiicere, est enim res non indigna cognitu, neque certe iniucunda studiosis. Fuerunt ergo imagines insignium virorum simulachra ad oris similitudinem: artificiose ficta, coloribus & pigmentis adumbratum corpus referentia, eaque in domus parte aliqua celebriore posita, ligneoque armario inclusa. Licuit autem non omnibus habere imagines, sed iis tantum qui curules magistratus gessissent eæque valebant ad memoriam posteritatemque prodendam: & vt iis quasi insigniis nobiles ab ignobilibus distin-

Ius imaginum apud Romanos.

Vidi multa apud Ipsum 1. Electorum cap. 29.

guerentur. M. Cicero oratione 2. contra Rullum. Est hoc in more positum Quirites, institutoque maiorum, vt ii qui beneficio vestro imagines familiæ suæ consecuti sunt, eam primam habeant concionem, quæ gratiam beneficij vestri cum suorum laude coniungant. Item in Verrem actione postrema. Ob earũ rerum laborem ac solicitudinem fructos illos datos, antiquiorẽ in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prętextam, sellam curulem, ius imaginum ad memoriam posteritatémque prodendam. Quod ideò dicitur à Cicerone, quia tunc ædilis erat, & quæstura iam perfunctus, nempe ius hoc imaginum non tam nobilitatis & generis, quàm virtutis insigne fuit, quanquam & generis etiam esset. Qui enim familię imagines & generi suo consequebãtur, non dubium est quin & nobilitatem afferrent: at nescio quid maius & excellentius fuit, posse vti imaginibus. In oratione verò Syllana sic: Ipse, si erit vestro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ solatia reliquę vitæ, quibus lætari & perfrui possit? Domus erit, credo, exornata: aperientur maiorum imagines, ipse ornatum ac vestitum recuperabit. Omnia iudices hæc amissa sunt, omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta, vnius iudicij calamitate occiderunt. Hoc dicit Cicero, quia Publius Sylla conuictus ambitus cum P. Antronio ius imaginum perdidit, non vt censeri desineret inter nobiles, sed vt eius mortui imago cum maiorum suorum imagnibus non portaretur, nec horum imaginibus funus eius ornaretur. Ad id ostendendum multò apertius, adduco in medium Plinij & Polybij auctoritatem certè locupletem. Plinius enim cap. 2. lib. 35. Apud maiores, imagines in atriis erant quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec æra, aut marmora. Expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines quæ comitarentur gentilitia funera: semperque defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus: Polybius verò lib. 6. scribit Romanos festis diebus, apertis armariis imagines exornasse: cumque ex domesticis mortuus esset aliquis, eas in funere extulisse, addito reliquo corporis trunco, vt magnitudine quamsimillimę apparerent. Ius autem illud imaginum non sic transibat ad posteros, vt iis vti omnes & singuli possent: id enim vsurpabatur ab iis duntaxat, qui simile ius adepti erant. Asseruabantur autem domi, & in gentilitio funere efferebantur, ad exemplum rerum egregie gestarum. Occurrit Valerij Maximi dictum præclare, lib. 5. cap. 8. vbi de

Manlio Torquato Iurisc. agit: Videbat se in eo atrio consedisse, in quo illius Imperiosi Torquati seueritate conspicua imago posita erat: prudentissimoque viro succurrebat effigies maiorum cum titulis suis, idcirco in prima ædium parte poni solere, vt eorum virtutes posteri non solum legerent, sed etiam imitarentur. M. Tullius Pisonem vellicat quod obrepserit ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum. fumosas imagines appellat bene antiquas, quibus opponuntur subitæ imagines apud Plin. lib. 8. Epistol. pro recenti & nuper nata nobilitate, aut certè non diu duratura. Et hæc quidem hactenus de imaginibus, quarum vsum fuisse tum primum antiquatum puto, cùm Imperatores in Christi familiam transierunt, relictis superiorum temporum deliramentis, ob metum nempe superstitiosi cultus & idolatriæ, quæ non minùs facilè insinuari potuit ea imaginum approbatione, quàm olim Deorum & simulachrorum inducta persuasio. Loco itaque imaginum nobiles & generosi vti cœperunt stemmatis gentilitiis, de quibus passim diximus.

AD EMBLEMA. 138.

QVam sugeret infans lac.] Historiam hanc bis reperi in Isacij Tzetzis commẽtario ad Lycophronis Cassandram. huic itaque refero acceptum Emblematis characterem: cuius ego quidem vim ac sententiam longe antè perspexeram, sed auctorem tamen satis idoneum laudare nondum poteram.

Emblematis huius typus.

AD EMBLEMA 142.

PLin. lib. 17. cap. 10. vbi agit de arboribus quæ auulsione nascuntur: Omnia ea non statim moris est in sua locari, sed prius nutrici dari, atque in seminariis adolescere, iterumque migrare. Qui transitus mirum in modum mitigat etiam syluestres, siue arborum quoque, vt hominum natura, nouitatis ac peregrinationis auida est: siue discedentes virus relinquunt, mansuescuntque in tractatu, ceu feræ, dum radici auellitur planta.

Tu procul à patria in precio.] Apud Euripidem Hercule furente,

—— οὐκ ἔσθ᾽ ὅπη
ἐσθλόν τι δράσας, μάρτυρ᾽ ἂν λάβοις πάτραν.

Non est vbi strenuè quid agens testem habeas patriam. Verba sunt Amphitruonis ad Lycum, quibus docet magnorum Herculis operum testes esse gentes exteras.

AD EMBLEMA 146.

Valẽtiniani auaritia nimia.

AD illustrandum hoc tyrannicæ rapacitatis argumentum pulcher sese mihi locus offert ex Ammiano Marcellino, vbi sæuitiam auaram Valentiniani exagitat. *Auiditas plus habendi,* inquit, *sine honesti prauique differentia, & indagandi questus varios per alienæ vitæ naufragia, exundauit in hoc principe.* Flagrantius adolescens: quàm quidem prætendentes Imperatorem Aurelianum purgare tentabant, id affirmando, quod vt ille post Galienum, & lamentabiles Reipub. casus exinanito ærario, torrentis ritu ferebatur in diuites: ita hic quoque post procinctus Parthici clades magnitudine indigens impensarum vt militi supplementa suppeterent, & impendium, crudelitati cupiditatem opes nimias congerendi miscebat: dissimulans scire quod sunt aliqua quæ feri non oporteat, etiamsi licet: Themistoclis illius dissimilis, qui cùm post pugnam, agminaque deleta Persarum, licenter obambulans armillas aureas vidisset humi proiectas, & torquem: Tolle, inquit, hæc (ad comitum quendam propè astantem) tu qui Themistocles non es: non quodlibet probans in duce magnanimo lucrum. Huius exempla continentię in Romanis exuberant ducibus: quibus omissis, quoniam non sunt perfectæ virtutis indicia (nec enim aliena non rapere laudis est) vnum ex multis constans innocentiæ vulgi veteris specimen ponam. Cùm proscriptorum locupletes domos diripiendas Romanę plebi Marius dedisset & Cinna, vulgi rudes animi & humana soliti respectare, alienis laboribus pepercerunt: vt nullus egens reperiretur aut infimus, qui de ciuili luctu fructum contrectare pateretur sibi concessum. Hactenus Ammian. Apud Cassiodorum epistola est Theoderici Gothorum regis ad senatum vrb. Rom. qua Venantium laudat honore donatum Comitiuę, moxque Præfectum prætorio, qui sic principis fisco consuluit, vt nihil priuatis videretur offecis-

Themistoclis animus moderatus.

Romani continuerũt manus à bonis proscriptorũ, ciuilis belli tempore.

se. Sensimus auctas illationes, inquit, vos addita tributa nescitis. Ita vtrumque magnę fuit admirationis, quod fiscus cresceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret.

AD EMBLEMA 148.

OCcurrunt insignia exempla clementię apud Suetonium, quę quia longè plura sunt, hęc duntaxat ex Vespasiano: Offensarum, inimicitiarumque minimè memor, executorue, Vitellij, hostis sui filiam splendidissimè maritauit, dotauitque etiam & instruxit, & cæt. Non temerè quis insons punitus reperitur, nisi absente eo & ignaro, aut certè inuito atque decepto. Heluidium Priscum, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iussum, magni æstimauit seruare quoquo modo missis qui percussores reuocarent: & seruasset, nisi iam periisse falso nunciatum esset. Cæterùm neque cæde cuiusquam vnquam lętatus, iustis suppliciis illacrymauit etiam, & ingemuit. Idem in Tito sic: Pontificatum maximum ideò se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit: nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius, quamuis interdum vlciscendi causa non deesset: sed periturum se potiùs, quàm perditurum adiurans, &c. Ammianus verò Marcell. ad finem 21. lib. cum aliis comparans Imperatorem Constantium, ait immanitatem facilè superasse Caligulę, Domitiani, Commodi & id vnum egisse maximè, vt quanquam sęuissimus esset, iustus tamen vellet & clemens æstimari, quique ex minimis causis malorum congeries excitabat, dissimilia Marci illius, principis verecundi, qui cùm ad Imperiale culmen in Syria Cassus surrexisset, epistolarum fascem ab eo ad conscios missum perlatore capto sibi oblatum, illico signatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico, ne insidiatoribus cognitis inuitus habere quosdam posset offensos. Vtque rectè quidam sentientes arbitrantur, virtutis erat potius iudicium magnæ, imperio eundem comitantium sine cruore cessisse, quàm vindicasse tam inclementer: vt Tullius quoque docet, crudelitatis increpans Cæsarem in quadam ad Nepotem epistola. Neque enim quicquam aliud est felicitas, inquit, nisi honestarum rerum prosperitas. Vel vt alio modo definiam: Felicitas est fortuna, adiutrix consiliorum bonorum: quibus qui non vtitur, felix nullo pacto esse potest.

Vespasiani cleuitus animus, & Titi filij.

Felicitas quid.

Ergo in perditis, impiisque consiliis quibus Cæsar vsus erat, nulla potuit esse felicitas: feliciorque meo iudicio Camillus exulans, quàm temporibus iisdem Manlius, etiamsi, id quod cupierat, regnare potuisset. Id Ephesius quoque Heraclitus adserens monet, & ab inertibus & ignauis, euentus variante fortuna, superatos aliquoties viros fuisse præstantes, illud verò eminere inter præcipuas laudes, cùm potestas in gradu, velut sub iugum missa nocendi, sæuiendique cupiditate & irascendi, in arce victoris animi trophæum erexit gloriosum hactenus Ammian. Addam etiam ex eiusdem 30. lib. vituperationem sanè acerrimã Valentiniani Imperatoris: Nonunquam etiam clementię speciem prę se tulit, cùm esset in acerbitatem, naturę calore propensior, oblitus profectò quod regenti imperium omnia nimia, velut pręrupti scopuli, sunt demittẽda. Nec enim vsquam reperitur miti coërctione contentus, sed aliquoties quęstiones multiplicari iussisse cruentas, post interrogationes funestas nonnullis adusque discrimina vitę vexatis. Et „ ita erat effusior ad nocendum, vt nullum aliquando damna- „ torum capitis eriperet morte subscriptionis elogio leui, cùm id etiam principes interdum fecerint sęuissimi. Atqui potuit exẽpla multa contueri maiorum & imitari peregrina, atque interna humanitatis & pietatis, quas sapientes consanguineas virtutes esse definiunt: è quibus hæc poni sufficeit. Artaxerxes Persarum ille rex potentissimus, quem Machrochira membri vnius „ longitudo commemorauit, suppliciorum varietates, quas na- „ tio semper cruda exercuit, leuitate genuina castigans, tiaras ad vicem capitum quibusdam noxiis amputabat: & ne secaret aures more regio pro delictis, ex galeris fila pendentia præcidebat: quæ temperantia morum ita tolerabilem eum fecit & verecundum, vt adnitentibus cunctis multos & mirabiles actus impleret Gręcis scriptoribus celebratos. Prænestino Pręrore, qui bello quodam Samnitico properare iussus ad pręsidium venerat, segnius, ad crimen diluendum exhibito, Papirius Cursor ea tempestate dictator, securem per lictorem expediri, homineque abiecta se purgandi fiducia stupefacto, visum propè fruticem iussit abscidi: hocque ioci genere castigatum eum absoluit, non ideo contemptus, vt ad resistendum aptus Alexandro magno, si calcasset Italiam æstimatus. Hæc forsitan Valentinianus ignorans, minimeque reputans afflicti solatia status semper esse leuitudinem principum, pœnas per ignes augebat & gladios: quod vltimum in aduersis rebus remedium pieta-

Valẽtiniani truculẽtia.

Artaxerxis animus moderatus.

pietas reperit maiorum, vt Isocratis memorat pulchritudo: cuius vox est perpetua docentis, ignosci debere interdum armis superato rectori, quàm iustum quid sit ignoranti. vnde notum existimo Tullium præclarè pronunciasse, cùm defenderet Oppium: Etenim multum posse ad salutem alterius, " honori multis: parum potuisse ad exilium, probro nemini " fuit. Et hæc ille hactenus, tantò quidem libentius in eo ser- " mone certè præclaro exspatiatus, quàm ægrè commemoraret multorum principum Romanorum nimiam sæuitiam ad sua vsque tempora impunè grassantem. Quia verò de conuitiis & probris in principes nonnihil diximus in prima nostra commentatione, placet attexere nonnulla ex Tacito quæ ad id faciant. sic enim ille oratione Cremutij Cordi apud Imperatorem Tiberium accusati, quod editis Annalibus, laudatóque M. Bruto, C. Cassium vltimum Romanorum dixisset. Marci Ciceronis libro, inquit ille, quo Catonem cælo æquauit, quid aliud dictator Cæsar quàm rescripta oratione, velut apud iudices, respondit? Antonij epistolæ, Bruti conciones, falsa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent: Carmina Bibaculi & Catulli referta contumeliis Cæsarum leguntur, sed ipse D. Iulius, ipse D. Augustus & tulere ista, & reliquere, haud facilè dixerim moderatione magis, an sa- " pientia, namque spreta exolescunt: si irascare, agnita vi- " dentur.

Locus Taciti de Tiberio conuicta non curante.

Nos multa ex Seneca transilienda ducimus, tot enim penè sententiæ & decreta leguntur apud eundem, quot verba. Satis habemus hunc commentarium claudere oraculo Imperiali. Nihil tam peculiare esse Imperatoriæ maiestati, quàm huma- " nitatem, per quam solum Dei seruatur imitatio, l. Imperia- " lis, Cod. de Nuptiis. Nec arbitror aliam fuisse mentem Seueri, qui numo quodam suo simulachrum mulieris leoni exporrecto insidentis, altera manu hastam terræ affixam tenentis, altera fulmen abiicentis, ostentauit vt clementiam insinuaret, nam & eius id inscriptio declarat INDVLGENTIA AVG. IN. CAR.

Seueri numus.

AD EMBLEMA 150.

SVppetunt exempla quammulta de pilei vsu & gestatione, & huc quidem pertinent numi veteres quamplurimi in

Pileus in numis.

quibus eſt pileus cum inſcriptione LIBERTAS, vt in numis Tiberij, eſt enim effigies hominis dextera pileum tenentis, læua expanſa, cum inſcriptione, LIBERTAS AVGVSTA longum eſſet & alia eiuſdem generis muniſmata percurrere. In Ser. Galbæ numo ſimulachrum eſt cum iaculo & pileo, inſcriptio verò, LIBERTAS PVBLICA. Caſtores etiam Dioſcuros fuiſſe pileatos legimus, quo habitu fuiſſe Lacones eos volunt. hi enim palaio inſtituto pngnabaut pileati, vt animum in barbaros & tyrannos indomitum ſignificatione libertatis oſtenderent. Eadem fortè cauſa Græci illi qui noſtrorum patrum temporibus tyrannidem Turcicam fugientes in Italiam ſe receperunt, ingenuam ſuam libertatem & priſcam nobilitatem pilei ſui geſtatione profeſſi ſunt. Quid enim memorem pilei celebrem lauream iandiu in ſcholis non temerè vſurpatam.

Dioſcuri pileati.

AD EMBLEMA 153.

De iis qui ſæuiunt in homines mortuos.

IN eos qui ſæuiunt in humana cadauera locus eſt Platonis longè pulcherrimus 5. de Reipub. ἀνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον, νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας καὶ σμικρᾶς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λελοιπότος δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς † τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐκ ἁπτόμεναι; οὐδὲ σμικρὸν, ἔφη. ἐατέον ἄρα τὰς νεκροσυλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναιρέσεων διακωλύσεις. Nonne videtur illiberale, & animi planè ſordidi, muliebris ac puſilli, cadauer ſpoliare, & mortui corpus hoſtem putare, cùm hoſtis ipſe abierit eo relicto quo pugnabat? Quid putas eos qui ita ſe gerunt differre à canibus in iactos lapides ſæuientibus, eo qui iecerit prætermiſſo? Nihil differunt profecto. Itaque ab eiuſmodi prædatione abſtinendum eſt, obſunt enim victoriæ. Cui quodammodo congruit quod in formula quadam Comitiuæ priuatorum non minus argutè, quàm piè inculcat Caſſiodorus lib. 6. variorum: Defunctorum ſacram quietem æquabilia iura tuæ conſcientiæ commiſerunt ne quis veſtita marmoribus ſepulchra nudaret, ne quis columnarum decorem irreligioſa temeritate præſu-

* Οὕτως.

Locus Caſſiodori.

meret: ne quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut voraci flamma consumptos, scelerata perscrutatione detegeret, ne corpus quod semel reliquerat molestias mundanas, humanas iterum pateretur insidias. Nam & si cadauera furta non sentiunt, ab omni pietate alienus esse dignoscitur, qui aliquid mortuis abrogasse monstratur.

Sic caßi lucè leonis.] Si quem præstantem dignitate & opibus hominem aduersa fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes insiliunt, quem nimirum non iam tunc mordere posse putant. quo pertinet iactatum vulgò, ligna quiuis colligit abscisso arbore, id est δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

AD EMBLEMA 156.

D*Elphinésque tui.*] Pro amoris nota hîc delphinem poni admonui supra dico adhæc à veteribus quibusdam delphinem Cupidini iunctum, pro amoris firmitate ἱερογλυφικῶς exprimi solitum.

AD EMBLEMA 157.

CVm annotationes hasce meas in Alciatum relegerem, méque multa transmisisse non tam dolerem, quàm nonnulla alia prætermissa conquererer, casu incidit in manus meas Iulij Scaligeri, acuti philosophi oratio in Erasmum, qua eum acutè transfixit, vt hominem qui Ciceronis luminibus voluerit obstruere, quò sua vnius scripta legerentur. Certè video à Ciceronianis omnibus, qui paulò antè nostrã ætatem non parua sui laude Tullianam eloquentiam æmulati sunt, non alia causa vnum Ciceronem in Latinæ linguæ Capitolium inducere, conatos esse quàm vt Erasmianum inde terminum eiicerent. Et is potest videri fons ipsissimus Alciatini Emblematis, nisi me mea coniectura fallit.

AD EMBLEMA 159.

Verè amans semper amat.

EXemplóque monet, &c.] Euripid. appositè Troadib. ait eum non rectè amantis censeri nomine qui non semper amet.

Οὐκ ἔσ᾽ ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

Sed quia epigramma Græcum Antipatri de amica loquitur, quam nos vxorem possumus, intelligere, lubens hîc adiungi velim Menandri sententiam, qua vbi matrimonij incommoda enumerauit, commoda etiam subiungit, sed iis maximè verbis.

Ἀτυχοῦντι συμπαρέμεινεν, ἀποθανόντα δὲ
Ἔθαψε, περιέστειλεν οἰκείως.

In rebus aduersis comes est, mortuum verò sepelit.

AD EMBLEMA 162.

AD locupletandam huius Emblematis commentationem, multa sunt apud Senecam de beneficiis passim, sed in primis cap. 3. libri prioris. Cum hoc coniunge nobilem Lactantij disputationem, de vero cultu, cap. vndecimo. singula enim exscribere non vacat.

AD EMBLEMA 163.

MAtulæ.] Et matula Iuuenali, toulla, σκαφίον, Græcis: Festo verò & Varroni, matellio.

Muscæ improbitas.

Muscas pellere.] Inter Deorum prælia Homerus pertinacem muscæ improbitatem proposuit, vbi ferox hostis insultat hosti, neque quietem dat vllã, donec vulnus inflixerit. Sic enim.

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥτε κὴ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν.

Cynicorum impudentia.

Huc conferrem aliquid non inuitus de secta Cynicorum, quorum impudentia non toleranda mandata est omnium scriptis. Malim ex eo Emblematis argumento elicere id quod legitur „ apud Plinium iuniorem, Recta ingenia debilitari verecundiâ, „ peruersa confirmari audaciâ. etenim vsuuenire solet vt quo quis imperitior est, sit eò iactantior & sui confidentior. Meritò igitur viro forti est odiosa musca, & sapienti atque prouido

temeritas. Qua ratione Hercules de ſuo ſacello muſcas dicitur abegiſſe,

Operoſis flabris.] Flabellum, muſcarium dicitur Martiali, quo muſcæ abiguntur, μυοσόβη, Græcè.

AD EMBLEMA 164.

CVm iis quæ de cane diximus, iungenda hæc ex Suetonij Veſpaſiano: Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt dominationem, ac neque aſſurgere, neque ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit, canem appellare.

AD EMBLEMA 165.

Q*Varum vna metallo, altera terrea.*] Duplex hominum ſors & conditio, diuitium nempe & pauperum totidem expreſſa ſymbolis quò ferè pertinet illud Auſonij.

Fercula gemmatis cùm poneret horrida vaſis,
Et miſceret opes, pauperiémque ſimul.

AD EMBLEMA 166.

I*Nfido mari.*] Infidum mare, ἀνέγγυος θάλασσα, in Græco epigramm. 1. cum qua nulla ſponſio aut fides poteſt intercedere.

AD EMBLEMA 170.

Iudicium de tyrãnis poſt mortem.

V*El poſt mortem formidoloſi.*] Suetonius: Tiberij morte ita lætatus eſt populus, vt ad primum nuncium diſcurrentes pars Tiberium in Tyberim clamitaret: pars terram matrem Deoſque manes orarent, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios darent, &c. Cùm ſenatuſconſultum actum eſſet, vt pœna damnatorum in decimum ſemper diem differretur, fortè accidit, vt quorundam ſupplicij dies is eſſet, quo nunciatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia abſente adhuc Caio, nemo exſtabat qui adiri interpella-

rique poſſet, cuſtodies ne quid aduerſus conſtitutum facerent, ſtrangulauerunt, abiecerúntque in Gemonias. Creuit igitur inuidia; quaſi etiam poſt mortem, tyranni ſæuitia permanente.

AD EMBLEMA 171.

DVm reſidet Cyclops.] Fuſiſſimè hanc hiſtoriam narrat Iſacius Tzetzes in Lycophronem, quam ne huc traducam, me prolixitas reuocat.

Poſtremúmque Vtin viſcera noſtra ferent.] Non parui beneficij loco habitum, vt qui prior interficeretur: exemplum apud Corn. Tacitum primo hiſtoriarum, vbi Othonis facta crudelia percenſet. Titus Vinius, inquit, ad hoc tantùm maiori fratri prælatus eſt, vt prior occideretur.

AD EMBLEMA 172.

Doloſi dolo capti.

ALiis qui fata parabat ipſe perit.] Corn. Tacitus 6. Annal. vbi de multis ob amicitiam initam cum Seiano periclitantibus, iuſtéque damnatis: quò lætus acceptum, ſua exempla in conſultores recidiſſe. Seneca Epiſt. 95. Ideóque cùm multis fuerunt mali (loquitur de Alexandro. Cn. Pompeio, C. Mario) peſtiferã illi vim, qua pleriſq; nocuerant, ipſi quoque ſentiant. Claudan.

Quam bene diſpoſitum terris, vt dignus iniqui:
Conſilij fructus primis auctoribus inſtet.

Chori verba ſunt apud Euripid. de lyco interfecto ab Hercule.

—— ἀντάποινα δ' ἐκτίνων
Τόλμα, διδούς γε τῶν δεδραμένων δίκην.

Talionem perſoluens ſuſtine, dans pœnam ob patrata ſcelera.

AD EMBLEMA 173.

IN nefarios belli conſultores & publicos regnorum incendiarios hoc eſſe tortum diximus. Ad id Ciceronianum illud pertinet in Lelio: Improbis eſt pœna ſtatuẽda: nec minor ij qui ſecuti erunt alterũ, quàm iis qui ipſi fuerint impietatis duces.

Lituo.] Horat. de bello ciuili:

—— iam litui ſtrepunt.

Ammian. Marcell. 31. libro: Cúmque arma ex latere omni concuterentur, & tela lituósque Bellona luctuosos inflaret.

AD EMBLEMA 174.

A*Rripit vt lapidem catulus.*] Fons Emblematis è Pacuuio, sicuti à Marcello Nonio citatur: Nam canis quando est percussa lapide, non tam illum appetit qui se icit, quàm illum eum ipsum lapidem quo ea ipsa icta est, petit. Comparatio eadem est apud Platonem de Republ. 5. quo loco in eos agit qui sæuiunt in humana cadauera: ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς οὕτως ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι τοῦ βαλλόντος οὐχ ἁπτόμεναι. Non differre dicit eos à canibus, qui sæuiunt in iactos lapides, eum verò qui iecerit prætermittere.

Mutua damna facit.] Reprehenditur Alciatus ineptæ latinitatis à quodam, qui se suo iudicio, pro docto venditat, quod damnum facere non dicamus. Sed imperitus nugator non legerat hunc M. Tullij locum 5. actore in Verrem. Quid si docebo, iudices, eos qui quadraginta millia modium lucri faciunt, damnum facturos fuisse, si tua iniquitas sit, vt ex cohorte Recuperatores non intercederent?

Id dictum passiue nō actiue.

AD EMBLEMA 175.

R Ectè monuit Menander:

Vlciscere hostes, sed absque tuo damno.
Ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ ἐπὶ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ.

AD EMBLEMA 178.

E*X pace vbertas.*] Inscriptio consentit cum hoc Euripidis, Supplicibus (vbi pacis commoda multa percensentur à præcone. Theseum monente, ne bellum moueat in Thebanos).

Pacis cōmodda.

Ὅσῳ τε πολέμου κρεῖσσον εἰρήνη βροτοῖς;
Ἣ πρῶτα μὲν μούσαισι προσφιλεστάτη,

Ποιναῖσι δ' ἐχθρά, τέρπεται δ' εὐπαιδίᾳ,
Χαίρει δὲ πλούτῳ· ταῦτ' ἀφέντες οἱ κακοὶ
Πολέμους ἀναιρούμεσθα, καὶ τὸν ἥσσονα
Δουλούμεθ' ἄνδρες ἄνδρα, καὶ πόλις πόλιν.

Quanto bello potior pax hominum generi? primum quidem ea Musis gratissima: cruciatibus inimica: delectatur felice sobole: adhæc diuitiis abundat. Hæc tamen nos improbi contemnimus, belláque vltrò suscipimus, & minus fortem subigimus viri virum, & ciuitas ciuitatem. Citantur & isti Menandri senarij:

Εἰρήνη γεωργὸν κἂν πέτραις τρέφει καλῶς,
Πόλεμος δὲ κἂν πεδίῳ κακῶς ἔφυ.
Alit colonum pax vel in saxis bene:
At bellum in ipso noxium campo quoque.

Lætus erit Cereri.] Huc quodammodo refertur quod quidam Alcyonem pro iustitij forensis hieroglyphico ponunt. Qua ratione à Plauto dicitur, Alcedones esse iuxta forum: id enim commodi intelligitur de intermissis fori procellis & turbinibus: quò allusit Horatius, cùm dicit, se mersari ciuilibus vndis: ita dies alcyoniæ nominantur in quibus fora conticescunt.

AD EMBLEMA 180.

An Galli veteres Græcæ linguæ periti.

SVperior ille locus quem adduximus ex Luciano de Hercule philosopho Gallo, rerum Græcarum perito, non est alienus ab eo quod legitur apud auctores haudquaquam aspernandos, nempe Gallos fuisse φιλέλληνας, hoc est, vt ego interpretor, Græcæ non modò linguæ, sed & doctrinæ peritos: idque primùm ex C. Cæsare confirmant priuatim publicéque Græcis litteris vsos olim Gallos: & in castris Heluetiorum tabulas repertas Græcis elementis conscriptas. Massilienses quidem loquutos Græcè Strabo, Geographus primi nominis testatur, quo tempore incorrupta esset miniméque confusa Phocensium colonia. Nec verò prætermittunt Druidas illos veteres religionis Gallicæ antistites quos iisdem fuisse disciplinis imbutos atque sophos Græciæ, memorant. Imò etiam coniecturis quibusdam non inanibus asseuerant disciplinam Semnotheorum, Druidarum, Bardorum, Saronidarum, vetustissimorum in Gallia doctrinæ omnis liberalis professorum multis ante seculis apud Gallos floruisse, quàm Cadmus è Phœnicia ve-

niſſet in Græciam; quam ad rem probandam citant Ariſtotelem in Magico,qui ait philoſophiam à Celtarum Semnotheis duxiſſe initium, & Galliam fuiſſe magiſtram Græcię. Longum eſſet percenſere quàm doctis & eloquentiſſimis hominibus iam olim Gallia multiſque ſeculis abundarit: hoc vnum adiicio nullum numen maiore quondam religione cultum apud Gallos, quam Pitho fuerit quæ Suada ſiue Suadela eſt Romanis,illa vna non temerè dicta Ennio flexanima,id eſt ψυχάγωγος. Colligimus etiam ex vetuſtioribus litterarum monimentis, priſcos Gallos doctrinę & facundiæ gloria fuiſſe inſignes, eos inquam qui floruere temporibus priorum Galliæ principum,Samothis,Magi, Saronis, Bardi,Longonis,Celtis, Herculis,Galatis,Albonij, Lugdi,Belgij: ij enim memorantur inter eos qui legibus & moribus populum Gallicum excoluerunt. Et id quidem de Gallorum veterum cultu & diſciplina eò eſt ignotius, quò à paucioribus traditum fuit,quia vel nihil aut parum admodũ poſteris reliquerunt maiores illi Galli,aut quia ſuam doctrinam non ſcriptis, ſed per manus conſultò tradi voluerunt.

AD EMBLEMA 193.

GEntiles clypeos ſunt qui in Iouis alite.] Vt Pertinax,Antoninus Pius, Iuſtinianæa familia, Herculiani iuniores, qui ſub magiſtro militum Præſentiali militabant, Herculiani ſeniores id eſt Illyricæ legio, & Iouiani, alia legio: & quibus hæc ſub Maximiano,illa ſub Diocletiano meruit,aliique multi.

Aquila in ſtemmates.

Sunt quibus aut ſerpens.] De quo ſymbolo ſatis primo diximus Emblemate.

Aut Leo.] In Antonini mimo facies Leonis horridè iubata conſpicitur in morem hiſtricis concitatę. Traianus verò fortitudinem ita voluit exprimi, vt claua Leonino capiti inſideret. Quò etiam ſpectat imago fortitudinis in C. Poblicij mimo. Leo enim cernitur ſuffocatus claua à pedibus ſtrata, pharetra cum ſagittis antepoſita. Nota eſt hiſtoria Lyſimachi, qui coniectus ab Alexandro in clauſtrum ferocientis Leonis, belluam quanquam maximè terrificam ſtrangulauit; quę res admirationi fuit ipſi Alexandro, deditque anſam pictoribus id in clypeis & tabulis exprimendi. Prætermitto alia multa quæ

Leo in ſtemmate.

passim leguntur apud auctores.

Symbola debent apta rebus esse.

Dira sed hæc vatum fugiant.] Signa hæc ἄφωνα, symbola, notę rerum hieroglyphica debent hominum moribus, quibus tribuuntur, aut etiam rebus, quarum causa pinguntur, vel finguntur, conuenire. Quę enim mitia sunt & quieta non debent terrificis & truculentis speciebus repręsentari. Et quidem rectè colligit Ælian. lib. 12. & 14. histor. variæ nullum neque pictorem aut statuarium ausum fuisse Musas Iouis filias efformare falsis & alienis imaginibus: neque opificem fuisse repertum hactenus adeò rationis expertem qui eas armatas expresserit. Nempe veteres illi scitè voluerunt ostendere vitam eam quę studiis liberalibus impenditur facilem, pacatam, & alienam ab omni Martis strepitu esse debere. Sic poëtis, quorum omnis vita est in ocio litterario, rectè tribuitur olor pro symbolo: Sed hęc satis.

Vsus imaginum.

Ceras.] De veterum imaginibus cereis: hęc addi placet; quanquam supra memini me ea de re nonnihil adnotasse. Vsus imaginum nobilitatis insigne fuit: quo honore donabantur olim qui aliquo gesto magistratu, suam virtutem Reipubl. probassent: quod quidem ius non ita transibat ad posteros, vt eo ipsi possent vti: nec qui familię suę imaginem inseruerat, aliud efficiebat, quàm vt in suo funere & suorum gentilium sua imago efferretur: quemadmodum hodie apud nos consuetudo inualuit insignia militaria præferendi, feretróque & sepulchris affigendi, sed eorum imprimis qui aut nobilitate donati, aut splẽdore generis, aut munere aliquo insignes extiterunt. Eiusmodi autem veterum imagines cera, aut ære, seu etiam ligno, saxóue efformabantur. Prudentius in Symmachum lib. 1. ad eum morem allusit:

Quamuis illustres meritis, & sanguine clari
Præmia virtutum titulis & honoribus aucti
Ardua retulerint, fastorúmque, arce potiti
Annales proprio signarint nomine chartas,
Atque inter veteres cera numerentur & ære.

Appianus lib. 2. bell. ciuil. Vbi agit de funere Iulij Cęsaris, ait à Marco Antonio quasi lymphato vestem à pectore abscissam, eáque accinctum, manuum dexteritate lectum sub tentorio posuisse, Et deinde: Sic furente turba, cum ad manus se accingeret, quendam ex castris lecto imaginem eius extulisse cera fabricatam. Hic mos de cereis imaginibus in pompa funebri latis, pridem exoleuit apud eos qui nomen Christianę religioni

dederunt ob aliquam non ferãdam superstitionis & eidolomaniæ opinionem: inque eius locum ordinis ornamenta restituta.

AD EMBLEMA. 185.

QVanquam satis multa de seminatis à Cadmo dentibus adduxerim, vt nihil sit quod studiosos remorari posse videatur, quia tamen iam ab instituta hac commentatione mihi proposuerim nullam illustrandi Alciati materiam prętermittere, adiicio hîc quod apud Isacium legi, ad hunc fermè sensum: Cadmus cùm draconem Martis interfecisset, aquam ad filiam portantes, euulsos illius dentes seminauit: ex quibus procreati sunt armati viri: & à quibus aiunt Thebanos suum genus duxisse, quæ tamen fabulosa esse constant. Palæphatus Stoicus (frigidè quidem sed tamen allegoricè) tradit Cadmum è Phœnicia venientem, dentes Elephantum habuisse, quibus humo mandatis, suppetias illi aduersus fratrem tulerunt. Sed Androtion historicus scribit, Cadmum cum quibusdam Palantibus venisse Thebas. Existimat tamen idem Isacius, draconem illum prædonem fuisse, vel præfectum quendam, insidiatumque sacra facienti Cadmo, & aliquot ex suis sociis sustulisse: Deinde Cadmum instructis militum ordinibus eundem draconem & draconis socios interfecisse: quos dentes nominat, eo quod mordaces essent: ex iis autem multos fudit, alios sibi affinitate iunxit. Hæc ille. Cornelius Tacitus, vti alio loco admonuimus, lib. vndecimo annalium meminit Cadmi vt literarum inuentoris apud Græcos.

Mythologia de seminatis à Cadmo dẽtibus.

AD EMBLEMA 187.

Q*Vid Delphica littera poßit.*] Philæmon Comicus ait hanc sententiam non temere laudem habuisse, in Delphis maximam.

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, οὐ μάτην ἐστ' ἴσθ' ὅτι
Τὸ ῥῆμα τοῦτο δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.

Laurea.] Martialis in 8.

Non minor ista tuæ laurea pacis erit.

Item septimo libro:

—— inuidet hoſti
Roma ſuo, veniat laurea multa licet.

In ſecundo verò,

Quæ datur ex Dacis laurea tota tua eſt.

AD EMBLEMA 188.

Locus mordax Ciceronis in P. Clodium.

CIcero in Oratione, quæ non extat, in Clodium & Curionem credo poſtquam tibi ſpeculum allatum eſt, longè te à pulcris abeſſe ſenſiſti. Iocatur Tullius in Clodij formam, & ad cognomen familiæ Pulchrorum alludit. Eos proditum eſt fuiſſe prudentes, ſobrios, continentes, modeſtos, reíque publicę ſuo tempore perſtudioſos, à quibus longè aberat Clo[illegible]s. Sed quia de forma corporis nonnulla attulimus, huc conferre placet dictum Iuliani Imperatoris, quod vt memorabile laudatur à Marcellino lib. 25. hiſtoriarum: „Turpe eſſe ſapienti cum „habeat animum, captare laudes ex corpore.

AD EMBLEMA 189.

Locus Taciti de Phryxi ariete.

PHryxi meminit Annal. 6. Tacitus, Parthi ferunt ſe Theſſalis ortos, qua tempeſtate Iaſon poſt auectam Medeam, genitóſque ex ea liberos inanem mox regiam Æete, vacuóſque Colchos repetunt. Multáque de nomine eius, & oraculum Phryxi celebrant. Nec quiſquam ariete ſacrificauerit, credito vexiſſe Phryxum: ſiue id animal ſeu nauis inſigne fuit. Fabulam de Phryxo déque Helle copioſè narrat Iſacius Tzetzes in Lycophronem.

AD EMBLEMA 189.

Iulius Silanus, aurea pecus.

CVm Diogenis apophtegma, de quo ante, conſentit illud C. Cæſaris, quod à Corn. Tacito memoratur lib. 13. Annal. Iulium Silanum auream pecudem appellabat C. Cæſar ob ſegnitiem, vel vęcordiam potius. Certè ouis in hieroglyphicis tum felicitatem, tum ſtultitiam arguit: felicitatem quidem ex oue portendi Etruſca diſciplina olim docuit. Maro diuitias oſtentans ſuas ait,

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

idemque felicitatem aurei seculi sub Augusto reuiuescentis attingens:

Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti &c.

At de stultitia hæc pauca: Accius in somniis posuit ouilem fœtum in Tarquinium Superbum concitatum, tanto impetu irruentem vt regem solo prosterneret: quod Brutum indicabat, quem rex ille hebetem, & quasi pecudem existimabat. Fabius etiam Maximus, cùm prima ætate communi hominum iudicio putaretur hebetior, Ouiculæ cognomine appellatus est.

Coniugiis quem regit arbitrium.] Philæmon Comicus rectissimè scripsit vxoris probę partes esse, vt se non superiorem marito putet, sed dicto audientem, adiungit enim magnum esse malum si mulier viro dominetur eumque superet. Ita ille.

Mulieris probæ partes.

Ἀγαθῆς γυναικός ἐστιν, ὦ Νικοστράτη,
Μὴ κρείττον' εἶναι τἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον.
Γυνὴ δὲ νικῶσ' ἄνδρα κακὸν ἐστιν μέγα.

AD EMBLEMA 193.

Cic. 2. de Oratore: Ferę partus suos diligunt, & nos in liberos nostros vti debemus indulgentia. Item 5. Tuscul. Bestiæ pro suo partu ita propugnant, vt vulnera excipiant, nullos impetus, nullos casus reformident. Is vehementissimus in filios amor potissimum in Pelecano, aue Aegyptia, celebratur, quę se neci potius dedere soleat, quàm paruuli capiantur. Ea igitur viatores fallit, eosque transuersos seducit: femora etiam vellicat vt excusso sanguine filij pascantur, aliquandiu. Imò in ardentem ignem se coniicit, seque torreri citiùs in rapida flamma sustinet, quàm vt suos fœtus se superstite sibi abripi patiatur. In Pandectis iuris ciuilis animaduertimus id esse verum quod natura omnium parens singulis nostrum animis inseuit, pro affectu parentes magis torqueri in persona liberorum, l. 8. Quod metus causa. Ad id nobile est Arsinoes exemplum, quę à Ptolemeo fratre insidiis & fraude decepta, cùm esset conspicata immissos percussores in filios impuberes, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filiis intendebantur diu corpus suum cędendum opposuit, multisque ita vulneribus acceptis, eorum saluti consulere non potuit, sed vna cum iis est

φιλοστοργία.

Pelecani auis pietas in suos.

Arsinoes mira in liberos pietas.

miſerrimè confoſſa. Legimus in expeditione Cyri minoris apud Xenophontem lib.4.à puero quodam, Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interemptum fuiſſe, quamobrem in exilium pulſus quanquam puer & imprudens. Sed iudices non tam quidem iniuriam, quæ non poteſt eſſe ſine animo nocendi, quàm parentum incuriam in filio vindicauerunt.

AD EMBLEMA. 194.

SVb Vitellij nefarij hominis principatu mirum dictu accidit, & non poſtremæ pietatis exemplum. Iulius Manſuetus ex Hiſpania Rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimanos à Galba conſcriptus, oblatum forte patrem vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitus, agnoſcenſque, & exſanguem amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, neuè ſe vt parricidam aduerſarentur: publicum id facinus: & vnum militem, quotam ciuilium armorum partem: ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremum erga parentem officio fungi: Aduertere proximi, deinde plures, hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæuiſſimi belli exſecratio. Hæc Tacit.lib.3.hiſtoriar.

Exemptũ pietatis filij in patrẽ

Quo loco dixi parentes eſſe nobis debere inſtar Dei quaſdam viuas imagines addi hoc è Græco monoſticho velim,

θεοὶ μέγιστοι τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς.

Parentes ſunt inſtar deorum certè maximorum apud prudentes.

Adorea.] Marcellin.lib.25. hiſtoriar. Catilina claras gloriarum adoreas ſempiternis maculis obumbrauit.

AD EMBLEMA 195.

PLutarchus in præceptis connubialibus, ait, mulieres à Luna oportere diuerſas eſſe, quæ quo à Sole ſpectatur remotior, eò apparet eſſe clarior: eadem cum Sole, nullum habere videtur lumen. Nam vxor modeſta & ſapiens præſente tantùm viro à cæteris conſpici, eodem abſente, domi ſe debet continere. Porrò didicimus ex veterum hiſtoriis mulieres olim, teſtu-

Pudicæ mulieris officium.

dineas imagines geſtare ſolitas, quas veneri conſecrarent. Apud Aegyptios tanta fuit pudicitiæ muliebris cura, vt patrio inſtituto calceorum vſus eſſet interdictus mulieribus, ne tam ſæpe palam conſpicerentur, ſed tanquam teſtudines in ſua coclea manere cogerentur. Ex quo intelligimus non poſtremã, fuiſſe matronarum laudem ſi domo non niſi neceſſario excederent, operaque muliebria tractarent. Legi epitaphium quoddam vetus pudicæ cuiuſdam matronæ, Rom. quod ita ſe habet:

Aegyptiæ mulieres.

Pudicę matronæ epitaphium.

Hoſpes quod dico, paulum eſt, aſta, ac pellege.
Heic eſt ſepulchrum haud pulchrum pulcrai fæminæ,
Nomen parentes nominarunt Claudiam,
Souom mareitom corde deilexit ſouo.
Gnatos douos creauit, horunc' alterum
In terra linquit, alium ſub terra locat:
Sermone lepido, tum autem inceſſu commodo:
Domum ſeruauit, lanam fecit, dixi, abei.

Quæ poſtrema verba mihi in memoriam reuocant veterum morem, quo nouam nuptam in pelle lanata iubebant conſidere: quo geſtu polliceri videbantur marito ſe adductas ad præſtandam lanificij operam. Sed & hodie in pleriſque locis Italię poſtero die quàm mulier eſt ingreſſa mariti domum, illi è geniali thoro prodeunti manè propinqui obuiam veniunt, eique offerunt fuſum, colum, lanam, acum, forficem, omneque vas domeſticum vt cuique promptum eſt, quò admoneatur officij mulieris, ſeque non ad delicias, ſed ad ea curanda quæ domi neceſſaria ſunt & accommoda vocari ſtatim intelligat.

Veterum ritus.

Auſou. Parentalib. in Aemilia Aernia matre.

De Lucretia Ouid. 2. Faſtor.

Morigere vxoris virtus cui contigit omnis:
Fama pudicitiæ, lanificæque manus.
Coniugiique fides &c.

Item in Veria Liceria.

Huius ſi probitas, ſi forma & fama, fideſque
Morigere vxoris, laneficaque manus.

AD EMBLEMA 196.

V*Elat vultus.*] huc pertinet nummus vetuſtus in cuius inſcriptione legitur, SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. cuius in altera parte dea ſedet velo faciem operta, indice digito dextræ admoto ad iugulum, cuius inſcriptio PVDICITIA.

In alio quodam Herenniæ ſigillum muliebre ſedens cum conto in læuam vlnam iacente, dextra velum obducit ante faciē: huius inſcriptio, PVDICITIA AVG. Præclarè Septimius Florens qui non ſolum velum virginum & mulierum, armaturam pudoris appellat, verecundiæ vallum: ſexus fœminei murum, qui nec ſuos emittat oculos, nec admittat alienos, verum etiam modum præſcribit ad quem veli huius forma produci debeat. Sic enim ille: Quantùm reſoluti crines occupare poſſunt, tanta eſt velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur, & quæ ſequntur. Adducit exemplum Arabiæ fœminarum quæ non caput, ſed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato, contentæ ſint dimidiám frui lucem, quàm totam faciē proſtituere, mauult enim fœmina videre quàm videri.

Velum virginum, pudoris armatura.

AD EMBLEMA 197.

AD huius Emblematis ſententiam puto ſpectare illud Senecæ ex 4. de beneficiis cap. 27. Malè conſulit ille filiæ, qui illam contumelioſo, & ſæpe repudiato collocauit.

AD EMBLEMA 198.

IN ARBORES.

Vneſta eſt arbor.] Reperio etiam pinum & myrtum pro mortis ſymbolis accipi ſolitas à veteribus, pinus, quia ſemel exciſa numquam reuiuiſcit, aut etiam repullulaſcit. Myrtus etiam funeſta, cuius foliis Thebani vtebantur ad tumulum Iolay herois maximi, vt ſcribunt ſcholiaſtæ Græci.

AD EMBLEMA 199.

Pinus & myrtus, pro mortis ſymbolis.

Eruanti ciuem.] Corn. Tacit. 12. Annal. M. Oſtorius ſeruati ciuis decus meruit. Et in 15. Si ſingulis manipularibus præcipua ſeruati ciuis corona Imperatoria manu tribueretur, quod illud, & quantùm decus, vbi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent? Sed quia fortè nota omnibus

omnibus non sunt quæ & quanta tribui solita essent iis qui ciuicam meruissent, adiicere placet. Ea primùm corona vtebantur in spectaculis, induenti assurgi etiam à Senatu moris erat, & senatui proximus erat assignatus locus. Ipsi munerum vacatio, patrique & auo paterno dabatur, quod filium Reip. salutarem genuissent. At ne temerè daretur leges latæ sunt arctiores, nempe vt ciuis qui seruatus esset, seruatum se esse fateretur: testes enim adhiberi nihil proderat; neque si aliquem alium, quàm Romanum ciuem seruasset, quamuis Regem.

Ciuic donati qui

Is igitur honos quia in maximis esset, eum affectarunt Principes Romani, non probi modo, sed & scelerati, adeóque suis numismatis exprimi curarunt. Vt enim de iis taceam quibus merito is tributus honos fuit, in Cai Caligulæ numo ciuica cum glandibus spectatur, cum literis his S. P. Q. R. P P. OB CIVES SERVATOS Numus verò Galbæ Imperatoris ciuicam habet cum inscriptione S. P. Q. R. OB C. S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ, S. P. Q. R. OB CIV. SER. In numo aureo & aliis quibusdam ciuica etiam Neroni ex S C. dedicata.

AD EMBLEMA 204.

Amor hederæ compatus.

E*Rrabunda, procax.*] Ideóque Plutarchus amorem hederæ confert: *δεινὸς ἐστιν ὁ ἔρως, ὥσπερ ὁ κιττὸς, ἑαυτὸν ἐκ πάσης ἀναδῆσαι προφάσεως.* Ea est amoris vis, vt non secùs atque hedera, valeat se applicare, arrepta omni occasione.

AD EMBLEMA 208.

Hermogenis elogium.

DE Hermogene, cuius antè memini, hoc iactatum olim *ἐν παισὶ γέρων, καὶ ἐν γέρουσι παῖς*: quo elogio sunt qui laudatum adolescentis ingenium putent, sunt etiam qui non probatum omninò suspicentur: & quidem, vt est apud Menandrum,

Ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς, μῖσος ἐξεργάζεται,
Mens precox odiosa.

AD EMBLEMA 211.

Tunetum vrbs.

QVia fortè Tunetum, de qua nonnihil iam antè diximus, vel vt alij nominant Tunitium, digna monimentis litteratum ciuitas est, addo quæ ſequuntur in ſtudioſorum gratiam. Tunetum itaque Scipionis ætate tumulus erat editior, vnde ille ſpectauit Carthaginenſes ad claſſem Romanam exurendam accinctos. Poſt exciſam Carthaginem, eam incoluerunt pulſi à Romanis patriáque carere coacti: quam ob cauſam amplificata illa fuit adeò vt noua Carthago diceretur. Apuleius eam nominat Auguſtam ampliſſimam & honorificentiſſimam. In ea fuere viri literatiſſimi, & gymnaſium celebre, in quo profitetur ſe contendiſſe diuus Auguſtinus. Aberat olim à Carthagine duodecim fermè paſſuum milibus. Locus tum arte, tum natura ſuapte tutus & qui à Carthagine conſpici, & prębere conſpectum tum ad vrbem, tum ad circunfuſum mare vrbi poſſet.

Ad Embl.85.

Πολλὰς μυριάδας, &c.

Multas myriadas computat Artemidorus,
Et nihil impendens viuit vitam mulorum.
Qui sæpe auri pretiosum onus habentes,
Multum super dorso fenum edunt solum.

Ad Embl.89.

Φῶρες ὅτ' εἰνάλιοι, &c.

Fures quando marini Tyrrhenum prope verticem
Citharædum de naui posuerunt gurgite mergendum,
Statim eum cum cithara arguta suscepit delphin
Sessorem:ex profundo autem enatauit emergens,
Vsque ad Isthmum appulit Corinthium. certè mare
Pisces hominibus tum habuit æquiores.

Ad Embl.89.

Ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ, &c.

Quisquis ambitiosum & auarum ingenium habet,
Nihil sapit iustè neque vult,
Difficilisque amicis est toti ciuitati.

Ad Embl.94.

Παμφάγος ἑρπυστὴς, &c.

Omniuorus, repénsque per ædes heluo mus
Ostreum conspicatus labris patens,
Barba madida spurcam momordit carnem,
Statim verò testacea crepuit domus,
Aptata [i.clausa] cruciatibus:at mus in claustris ineuitabilibus
Captus,sui interfectorem tumulum contraxit.

Ad Embl. 103.

Ἴκαρε,κηρὸς μὲν,&c.

Icare,cera quidem te perdidit, nunc verò te cera
Reuocat in formam rursum statuarius.
Sed agendum,ne pennas tolle per aerem,ne lauacrum
Ex aere cadens , Icarium facias.

Ad Embl.104.

Ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ φῆρα, &c.

Qui priùs ego & sturnum & rapacem arcens
A semine alteuolantem & Bistoniam gruem,
E corio fundæ tortilia brachia intendens
Alcimenes [ego] volucrum arcebam procul multitudinem.
Et me quædam vulneratrix iuxta talos dipsas vipera
Cuti [meæ] è mandibulis amaram immittens bilem,

Sole [me] priuarit [i.me interfecit] ecce vt æthera spectans
Pedibus non videbam malum obuolutum [i. proximum.]

Ad Embl. 105.

Αὐγάζω τὸν ἄφυκτον, &c.

Contemplor ineuitabilem in sigillo celato Amorem,
Manibus leoninum qui moderetur robur.
Qui hac quidem manu flagellum ad ceruicem; illa verò frenos
Dirigit: multa autem circumfloret gratia.
Horresco homicidam. nam qui etiam feram domet
Atrocem, neque imbecillibus ignoscet hominibus.

Ad Embl. 106.

Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο. &c.

Nudus Amor ob id ridet & placidus est,
Quia non habet arcum neque ignita tela,
Haud sanè frustrà manibus tenet delphinum florem,
Hac enim terræ, illa verò mari imperat.

Ad Embl. 107.

Ὁ πτανὸς τὸν πτανὸν, &c.

Alatus alatum intuitus perfringit fulmen,
Ostendens quòd fortior ignis fulmine sit Amor.

Ad Embl. 108.

Ἡ πρὶν ἀμαλθάκτοισι, &c.

Qui priùs durus in præcordiis iucundam in pubertate
Oestriferæ Paphiæ legem recusaui,
Membriuoris telis imperuius qui priùs eram amoribus
Collum tibi inclino, ô Venus [ego] semicanus,
Suscipe me lætabunda, sapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quàm olim pomo ex Hesperidum.

Ad Embl. 109.

Ποῦ σοι τόξον, &c.

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor sagittæ?
Vbi pennæ? vlli fax tristis? ad quid tres
Coronas manibus tenes, in capite aliam fers?
Non [ego sum natus] à vulgari, hospes, Cypride, neque à terra
Sum maternali genitus voluptate;
Sed ego in puris hominum mentibus ignem accendo
Honestæ doctrinæ, mentem verò in cælum induco:
Ex virtutibus autem coronas quatuor necto, quarum ab vnaquaque
Eásque ferens, primâ quæ est sapientiæ coronor.

Ad Embl. 110.

GRÆCORVM EPIGRAMMATVM, SENTENTIARVM, VERSVVM HEMISTIchiorũ quæ passim occurrunt in iis ad Alciati Emblemata commentariis, EXPLICATIO AD VERBVM.

EPIGRAMMA D. GVLONII, LINGVÆ GRÆCÆ REGII Professoris, ad verbum ferè.

NOVEM *annos magni Iouis fuit Minos auditor*
Gnoßi rex, vt Homerus ait;
A' quo prudentiam edoctus & valdè prudens consilium
Subiectus sanctas Cretensibus sanxit leges.
Hunc verò nostrum Minoem Musæ educarunt, & eædem
Dederunt ei sacrum ramum edere,
Atque potare fontis Heliconij diuinam aquam
Qua satiatis sortem diuinam retulit
Ideóque siue oratorum enthymemata declarat,
Aureo ex ore latices limpidi manant:
Seu veterum monumenta sonat virorum [*i. historias enarrat veteres*]
Non iuuenilis, sed mens senilis sapit:
Siue explanat occultorum ænigmata verborum,
Vates veritatis Oedipum superat.
Emissa scripta in hæc Alciati artificiosa Emblemata
Intrepidè meum testantur sermonem [*i. fatentur esse vera quæ dico.*]

Ad Embl. 23.

Εἰπέ τι σοι, ξυνὸν, καὶ Παλλάδι, &c.

Dic, quid tibi commune [*est*] *cum Pallade? nam ei iacula,*
Et bella: tibi verò placent compotationes.
Ne temere ô hospes de Diis talia scruteris,
Sed scito quibus [*ego nominibus*] *similis Deæ huic sim.*
Etenim mihi bellorum amica [*est*] *gloria: hoc scit omnis mihi*
Orientalis domitus Indus ab Oceano.
Ac certè hominum genus donis ornauimus. illa quidem oliuâ,
Ego autem dulcibus racemis vitis.
Quinetiam nec mater [*mea*] *propter me dolores partus perpessa est:*
Sed solui ego quidem femur paternum, illa verò caput.

Ad Embl. 24.

Παλλάδος εἰμὶ φυτὸν, &c.

Ad Embl. 64.

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων, &c.

Lupum propriis vberibus nutrio inuita,
Sed [ad id] me cogit pastoris imprudentia:
Qui vbi creuerit ex me, contra me rursum fera erit:
Gratia mutare naturam non potest.

Ad Embl. 66.

Τῶν ἀμηχάνων, &c.

Impossibilium cupido multos fecit re præsente frustrari.

Ad Embl. 67.

Ὁ τύμβος ἔστι, &c.

Sepulchrum hoc non habet intus mortuum,
Mortuus hic extra non habet tumulum,
Sed ipse sui mortuus est & tumulus.

Ad Embl. 70.

Τί σοι θέλεις ποιήσω, &c.

Quid tibi vis, faciam
Quid tibi, loquax hirundo?
Pennas tuas leues
Vis abreptas forfice resecem?
Aut potiùs internam hanc
Linguam, vt Tereus
Ille, demetam?
Quid mihi gratos somnos
Matutinis vocibus
Eripuisti Bathyllum?

Ad Embl. 71.

Ὁ φθόνος ἔστι, &c.

Inuidia est malum: habet autem aliquid boni in se:
Tabefacit enim inuidorum oculos & cor.

Ad Embl. 76.

Τὴν Κίρκην οὐ φημὶ, &c.

Circen non dico, vt dixit Homerus,
Pro viris fecisse aut sues, aut lupos.
Ad ipsam diuertentes, meretrix cùm esset vafra,
Hamo inescatos pauperrimos effecit.
Et humanam vbi prædata esset rationem,
Dein [fecit] vt nihil haberent ampliùs.
Alebat intus habens instar animalium expertium rationis,
Prudens autem cùm esset Vlysses iuuentutem vitans,
Non [tam] Mercurij [quàm] naturæ propriæ donum, rationem
Habebat, incantationis remedium contrarium.

Ad Embl. 160.

Τυφλὸς ἀλητεύων,&c.

Cæcus errans claudum pede sustulit

Oculis alienis mutuum accipiens:

Ambo quidem imperfecti ad vnius naturam aptati sunt,

Defectum inuicem retribuentes [i.accommodantes, seu præbentes operas mutuas.]

Ad idem Embl.

Ἄμφω μὲν πηροὶ,&c.

Ambo quidem mutili & errones,sed alter quidem oculis,

Alter verò ingressu:alterius autem alter subministratio [erat] i. alter alteri seruiebat.

Cæcus enim claudi super humerale onus tollens

Viam alienis oculis,summis pedibus ibat.

Vna verò virisque sufficiebat natura:in vnoquoque enim

Defectum inuicem ad totum mutuata est.

Ad idem.

Τυφλὸς ἄπους,&c.

Cæcus pedibúsque mancus erant sibi inuicem ministrantes:

Cæcus per viam deducebatur [à claudo] dorso ferebatur pedibus mancus.

Ad Embl. 161.

Εἰν ἑνὶ κινδύνους,&c.

Vnis pericula duo effugi [ego] Myrtilus armis,

Vnum quidem fortissime dimicando,alterum verò natando.

Argestes [ventus] quando subiit nauis carinam,clypeum habui

Seruatus destinatum aquis & pugnæ.

Ad Embl. 165.

Πῆμα κακὸς γείτων,&c.

Detrimentum [est] malus vicinus,quantùm bonus est magnum commodum:

Neque bos perierit,nisi vicinus malus adsit.

Ad Embl. 166.

Κύματα καὶ τρηχὺς,&c.

Fluctus & aspera tempestas ad terram traxerunt

Delphinem externæ commune spectaculum fortunæ.

Sed in terra misericordiæ locus [repertus est] nam videntes,

Statim ad tumulum me coronarunt pij [viri:]

Nunc verò quod [me] genuit mare perdidit. quæ tandem ponto,

Fides, qui neque propriis parcit alumnis!

Palladis ego planta, Bromij cur me affligitis rami?
Tollite racemos: virgo ego non sum ebria.

Ad Embl. 25. in statuam Bacchi.

Αἱ Νύμφαι τὸν Βάκχον, &c.
Nymphæ Bacchum, cùm ex igni prosiliit infans,
Abluerunt, in cinere nuper volutatum.
Ideò cum Nymphis Bromius suauis si verò ipsum prohibeas
Misceri, capies ignem vtique ardentem.

Ad idem Embl.

Οὐ γὰρ οἶνος, &c. Non enim vinum hoc, neque Bacchus facit, sed immoderatus potus, & vltrà quàm decet, & satis est. Cæterùm si quis immoderatè bibat, hilarior quidem & iucundior fieri solet.

Ad idem Embl.

Βάκχου μέτρον ἄριστον, &c.
Vini mensura optima quæ non nimia, neque minima:
Est enim vel doloris caussa vel insaniæ.
Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipse,
Tunc enim thalamis [i. iugalibus amoribus] promptissimus.
At si multus spiret, euertet quidem amores,
Mergetúrque somno vicino morti.

Ad Embl. 27.

Ἡ Νέμεσις προλέγει, &c.
Nemesis præmonet & cubito & freno,
Neque immoderatum quid agendum, neque effrenatè loquendum,
Ἡ Νέμεσις πῆχυν, &c.
Nemesis [ego] cubitum contineo: cuius [rei] caussa? dices:
Omnibus mandatum annuncio, nihil præter modum agendum.

Ad Embl. 28.

Ἀσπὶδ' Ἀχιλλῆος, &c.
Clypeum, qui Hectoris sanguinem biberat
Laertiades, Græcorum obtinuit iniquo iudicio:
Naufrago [Vlyssi] autem mare detraxit, & ad tumulum
Aiacis natantem deiecit, non ad Ithacam.
Καλὰ Ποσειδάων, &c.
Rectè Neptunus iudicium tulit melius quàm Minerua,
Et iudicium Græcorum odiosum [iniquum] ostendit mare.
Scutum in littoribus clamat, & monumentum agitat
Ipsum te vocans [ô Aiax] dignum scuto bellatorem,
Exsurge ô fili Telamonis, habes scutum Æacidæ.

berem sententiam, in medium esse proferendam.

Ad Embl. 125.

Λέων μάχην ἔστησε, &c.

Leo pugnam aliquando instituit in aprum,
Vultures autem ex alto loco obseruabant certamen [vt pabulum eum qui vinceretur facerent statim [sibi]
Amicos autem cùm vidissent [eos esse factos] exciderunt spe.

Ad Embl. 128.

Βοὸς φηγὼν, &c.

Bouis puer cùm edisset die festo viscera,
Hei mei, gemebat, quia intestina mater emitto:
Jlla autem ridens, ne time, fili, inquit,
Tuorum enim nihil, at vomis alienam.

Ad Embl. 129.

Αἱ τρίσσαι ποτὲ, &c.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura esset ad inferos.
Et tres quidem è manibus emiserunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem sortem debitam.
E tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus,
Jnfortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.
Non fallax [est] sors cui malum [imminet:] ad bonum autem
Neque preces mortalibus [sunt] peritæ iaculandi, neque manus.

Ad Emb. 130.

Καὶ γάρ τε λιταὶ, &c.

Etenim Litæ [i Preces] sunt Iouis filiæ magni,
Claudæque rugosæque strabæque oculis,
Hæ & post Noxam curant euntes:
Noxa verò robustáque & pedibus integris ideò omnes
Longè præcurrit. anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valde iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui autem abnegarit & proterue recusarit,
Precantur quidem hæ Jouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa simul sequatur, quò læsus luat.

Ad Embl. 133.

Ἀντὶ τάφου λιθοῖο, &c.

Pro sepulcro lapideo pone Græciam, pone adhæc
Hastas barbarici symbola naufragij:
Et tumuli [in] apice circumscribe Persicum Martem,

Ad Embl. 167.

Πίκρην ἀλλήλοις,&c.

Acerbam inter se Hector gratiam atque scutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepisset, ensemque vicißim dedisset,
Hanc quidem gratiam, donum experti sunt in morte.
Gladius interfecit Aiacem insania correptum, & rursum cingulum
Traxit Priamiden bigis raptatum.
Sic ab hostibus mortem vltro afferentia mittuntur dona,
[quæ] sub gratiæ prætextu fatalem mortem contineant.

Ad idem.

Ἕκτωρ Αἴαντι,&c.

Hector Aiaci ensem obtulit: Hectori autem Aiax
Cingulum, ambobus donum [fuit] vna mors.

Ad Embl. 172.

Ἔν ποτὲ παμφαίνοντι,&c.

Aliquando conspicuo in æthere nigrior se vibrans
Scorpium è terra vidit exilientem coruus:
Quem correpturus irruit; at ille [scorpius] eius qui irruisset ad solum,
Non tardus multùm aculeata pedem percußit sagitta,
Et vita eum priuauit. ecce quantùm [quisque] fecerit in alium,
Ex illo miser ipse accepit necem.

Ad Embl. 176.

οὐκέτι πυργωθεὶς,&c.

Non iam turritus, phalangibus pugnans in certamine
Indomitus irruit candentes habens dentes elephas:
Sed metu contrahens humilem ceruicem ad lora subiugia
Currum trahit Cæsaris diuini.
Nouit autem pacis etiam fera gratiam, instrumentis deiectis
Martis, æquitatis vicißim vehit patrem.

Ad Embl. 179.

Ἀτθὶ κόρα,&c.

O Attica decenti forma, cantu nutrita [cur] vocalis vocalem diripiens
Cicadam pennatis in prædam fers pullis?
Garrulam garrula, & volucrem plumis prædita,
Hospitam hospita, vernam verna?
Non cita conflicteris, nō enim fas, neque iustum [est]
Perdere canoros canoro ore [i. vt animalia canora deglutiant & absumant ea quæ sunt ore vocali & canoro.]

πτανῷ πτανὸν ἔρωτα, &c.

Pennato pennatum Amorem contrarium finxit Amori
Nemesis, arcu arcum vlciscens.
Vt quæ mala fecit, patiatur: audax verò qui priùs (&) intrepidus
Lacrymat, amara vbi sensit tela.
In imum ter sinum conspuit. quàm valde mirum,
Accendet quis igni ignem, attigit Amorem Amor.

Ad Embl. 111.

Τὸ βρέφος ἑρμώνακτα, &c.

Recens natum Hermonactem occidistis, apes,
(Ah canes) reptilem, fauos inquirentem
Sæpe ex vestris punctum perimitis ah ah
Aculeis, quæ serpentum latibula spernitis
Dic Lysicidæ & Amyntori [parentibus tuis] neque apes
Laudare debes, etenim illis amarum inest mel.

Ad idem Embl.

Κοῦρον ἀποπλαχθέντα, &c.

Puerum aberrantem [&] adhuc lactantem Hermonactem
Ah, infantem, vt iniustæ percussistis, ô bouigenæ [apes]
Ignorabat miser ad vos, sicuti ad apes
Cùm venisset: vos autem viperis eratis peiores.
Próque comestione [mellis] impressistis rubros aculeos,
O [vos] diræ, dulci aduersariæ estis gratiæ [i. non minus amaræ quam mel dulce est.]

Ad Embl. 112.

Τὸν κλέπταν ποτ᾽ ἔρωτα, &c.

Furem olim Cupidinem noxia punxit Apis
Fauos ex aluearibus prædantem, extremos autem manuum
Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibúsque tumebat,
Et terram percutiens exiliit, atque Veneri
Ostendit dolorem, & questus est quòd tam exilis
Bestiola [cùm] esset apis tanta vulnera infligeret.
Mater verò ridens: Quid, inquit, an non tu similis es apibus,
Et cùm tam paruus sis, tamen vulnera tanta facis?

Ad idem Embl.

Ἔρως ποτ᾽ ἐν ῥόδοισι, &c.

Amor aliquando in rosis
Iacentem apem
Non vidit, & vulneratus est:
Inque digitis morsus
Manus, eiulauit.
Perij & morior.
Serpens me percussit
Alatus, quem vocant
Apem rustici:
Illa autem dixit, si aculeus

* Hi tres versus debent legi pag. præcedenti ante Perij.

* *Currens itaque & volitans* *[tam] lædit apiculæ,*
* *Ad pulcram Venerem,* *Quantum putas dolent,*
* *Perij, mater, inquit.* *Amor, quos tu feris?*

Ad idem Embl.

Σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας,&c. simul autem excussit dentes calcitrans pede terram.

Ad Embl. 113.

Δεινὸς ἔρως, δεινὸς,&c.

Sæuus Amor, sæuus. quid verò amplius? si rursus dixero,
Et rursum, plorans sæpe. sæuus Amor,
At enim puer his ridet, & sæpe vituperatus
Gaudet, si autem dixero contumelias, inde insultat.
Mirum autem mihi, quomodo vtique, è glauco vbi apparuisti
Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem peperisti.

Ad Embl. 115.

Ἁ Κύπρις μοῦσαισι,&c.

Venus Musis [hic ait] ô puellulæ Venerem
Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Musæ ad Cyprim: Marti stulta hæc blateramenta [i. iaciantur hæc in Martem, qui sæpe ab Amore correptus est.]
In nos autem non volat iste hic puerulus.

Ad Embl. 121.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης,&c.

Quis vnde plastes? Syconius. nomen verò quod?
Lysippus. tu verò quis? Occasio omnia domans.
Cur verò summis pedum vnguib. incedis? semper rotor quid verò alas
Pedibus habes biformes? volito lenis.
Manu dextra quid fers nouaculam? hominibus documentum,
Quôd acie omni acutior sum.
Coma verò quid versus faciem? vt præueniente capiar.
Per Iouem, posteriores partes [capitis] ad quid caluæ sunt?
Nam semel pennis currentem me pedibus
Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit vestri gratia,
O hospes, & in vestibulis posuit adhortamentum.

Ad idem Embl.

Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν,&c. Cùm autem videam hanc nunc esse occasionem, quæ si recta consilia caperetis, simul & salutem & libertatem possit comparare, non modo vobis, sed & aliis omnibus Græcis: sin erraueritis deceptíue fueritis, non facilè eandem occasionem recuperari: existimaui quam de his ha-

Ad Embl. 181.

Ῥίζῃ μὲν μέλαν, &c.

Radix quidem nigra erat: lacti similis flos:
Moly autem ipsum vocant Dij, difficile verò [est] effodere
Viris mortalibus: Dij autem omnia possunt.

Ad Embl. 184.

Εὔνομον ὦ πόλλον. &c.

Eunomum, ô Apollo, tu quidem nosti me, quando vincebam
Patria Locrensis ego interrogantibus autem dicam.
Æolium in cithara modum resonabam: at in medio
Cantus, mihi chordam plectrum suspendit [i. fregit]
Et mihi sonum verum [i. paratum] quando occasio postulabat,
Ad aures numerorum non vere reddebat.
Atque [tunc] quædam vltrò citharæ ad cubitum [siue, iugum] exurgens
Cicada complebat veram harmoniam.
Neruos enim pulsabam, quando septimæ curam haberem
Chordæ, huius voce vtebamur.
Ad meum enim cantum meridiana e montibus cantatrix
Jllum pastoricium sonum accommodauit.
Et quidem cum sonaret, vnà tum inanimatis neruis
Mutato simul congruebat sono.
Huius rei caussa congruam habeo gratiam: sic autem formata [i. expressa (cicada]
Aere, nostra sedet super cithara.

Ad Embl. 192.

Εἰνοδίῃ καρύῃ, &c.

Viæ iunctam nucem me prætereuntibus seuerunt
Pueris ludibrium, lapidum iaculatricis peritiæ [qua nempe petitur scopus id enim sonat εὐστοχία]
Omnes autem ramos & virentes surculos
Fracta sum, crebris lapidibus dum petor.
Plantarum frugiferarum nihilo melior est condicio: nam ego quidem
Misera, in mei noxam, fructum retuli.

Ad Embl. 193.

Χειμερίαις νιφάδεσσι, &c.

Hibernis niuibus conspersa, sicut auis,
Pullis cubitorias circumfundit plumas,
Donec ipsam aerium frigus peremerit: siquidem permansit
Aeris reluctatrix cælestium imbrium.
Procne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiscentes.

Ad Embl. 194.

Ἐκ πυρὸς ἰλιακοῦ, &c.

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros
Æneas pium filio pondus, patrem.
Acclamabat autem Argius ne tangite, exiguum ad Martem
Lucrum senex. at [mihi] ferenti, magnum.

AD calcem huius Commentarij, admonitum esse volui philologum me de industria priore illa editione, quam tamquam fetum abortiuum parturieram superioribus anteactis annis, transiliisse vnum Emblema, cuius argumentum mihi displiceret, ipsáque sentẽtia tum quod mihi non faceret ad stomachum, tum etiam quia non videbatur castis auribus committẽda censebatur indigna quæ mea explicatione illustraretur. Ne tamen studiosos omninò defraudem qui me vrgent & certè cogunt, vt si nolim enarrare pluribus, quod ingenuè ac liberè me fateor ignorare, saltem ipsum fontem detegam Emblematis, id quidem certè ea velim cautione factum, ne quis offendatur. Epigrapha seu titulus carminis sic habet, *Aduersus naturam peccantes*: carmen verô ita.

Turpe quidem dictu, sed & est res improba factu,
Excipiat si quis chœnice ventris onus.
Mensuram legisque modum hoc excedere sancta est,
Quale sit incesto pollui adulterio.

Video allusum fuisse ad Pythagoræ dictum, audio id torqueri in nefandum aliquod flagitium, idque comparatione ostendi, sed hæc satis. Cæterum id apparet esse tractum ex Heliodori 5. De insomniis eius hæc verba: ἔδοξέ τις εἰς χοίνικα χέζειν, ἑάλω ἀδελφῇ ἑαυτοῦ μιγνύμενος μέτρον γὰρ ἡ χοίνιξ, τὸ δὲ μέτρον, νόμῳ ἔοικε. τρόπον οὖν τινα παρενόμει, παρὰ τὰ νενομισμένα κοινῇ τοῖς ἕλλησι πράττων. Hæc Latinè ita sonant: Quispiam sibi visus est in chœnicem aluum exonerare. cõuictus de eo quòd cùm sorore cubitasset, damnatus est: mensura enim est chœnix: at quidem mensura legi similis est, quodam itaque modo legem transgressus erat, qui nimirum admisisset aliquid præter leges toti Græciæ communes.

FINIS.

AD ALCIATI EMBLEMATA LAVDATIO, VICE præfationis ad Emblematum explanationem:

Habita Lutetiæ in regia Burgundionum ſchola, 9. Kalend. Maias, 1576.

ETSI, AVDITORES optimi, non eſt meæ conſuetudinis, quo tempore ad aliquem egregium ſcriptorem explicãdum aggredior, initio meæ profeſſionis tam anxiè rationem reddere, cur hunc potius quàm illum ſumam in manus; propterea quòd ſtudioſis omnibus meam induſtriam & conſilium in officio meo perſoluendo, réque literaria iuuanda probatum iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, ſed recenti nimis fortaſſe, vt mihi obiicitur, cauſſa proponenda eſt, cur hunc enarrandum publicè, meíſque commentariis illuſtrandum inſtituerim, ne quid à me temerè & inconſultò factum eſſe videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi, neque alieni à literarum meliorum vſu & dignitate, qui dicant me non facere ſatis conſtanter, qui neſcio quo animo intermiſſis antiquis auctoribus, & iis à quibus ſolida puráque doctrina petitur, mutato priore conſilio; ad recentiorem iſtum diuertam: ac ſi priſci illi ſapientes, & iam longa ſeculorum diuturnitate probati mihi non ſatis arriderent. Ergo, Auditores, de me nihil poſſum excellens aut magnificum polliceri: ſed auſim tamen dicere me non ita eſſe plumbeum, vt pulcram & vtilem veterum hominum doctrinam tam parui faciam, qui nullis vnquam laboribus & vigiliis peperci, vt ex eorum quaſi pomœriis & fertilibus agris, ſtudiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamen ab ineunte ætate

cognitionem rerum & antiquitatis (nedum verborum flosculos, in quibus alij permulti ætatem exigunt) mihi primùm comparandam esse duxi, operæpretium me facturum putaui, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo exspatiarer: nullóque auctore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiam quandam vberem rerum, quæ cognitione dignissimæ sunt, mihi compararem, & è meliorum maximéque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo nunquam in animum induxi meum, vt veteres potiùs quàm vetera consectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. Et multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorandos esse iudicaui, & ex iis ea sublegenda vidi, quæ ad studiorum liberiorem progressum facerent: non modò vt qui lacunas ædium complent, quibus vnum studium est vt ea quæ sunt hiulca obturent, sed vt locupletes lautíque homines, qui cùm habeant quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facilè non potest, abundant etiam innumerabili eáque varia rerum copia, quippè qui ex magno aceruo quidpiam sumere putent esse multò iucundius. Quod cùm dicere apud vos instituo, scio certè quàm facilius sit ea de re initium præfandi reperire quàm exitum: tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus quæ ad institutum hoc nostrum studium non pertineant, longum & odiosum procemium texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror : altero verò de meoipsius studio atque consilio pauca dicturus, quæso diligenter attendite.

STATIM vbi primùm ex pueris excessit Andreas Alciatus, atque eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informari, ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctísque hominibus affluenti) naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenij gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempè studia omnia, quibus ingenij cultus capitur, mirificè tum colebantur. Itaque cùm Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcunque se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenij expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus admiratió-

que superaret. Quapropter hunc magna laude & summa omnium oblectatione apud se doctorē habuere Bononienses, Ferrarienses Ticinij, eumque amplissimis præmiis donauerunt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterant, cognitione atque hospitio dignum existimarunt. Hac tanta nominis celebritate cùm esset etiam exteris notus, patriam primùm sibi charissimam armis & factionibus oppressam ad tempus deserere cogitauit, & Auenione moras trahere maluit: quo loco profitendi munus sibi demandatum, stipendio sexcentorū ornatus, magna sua laude sustinuit. Deinde à Biturigum magistratibus accitus, ipso etiam Rege Christianissimo procurante, secundo quàm eò venerat anno, duplicatum habuit honorariū, & mille ducentis est donatus. Fuit illis temporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus amplissimo, multísque legationibus in primis illustri ac nobili: cultus tum à Budæo, tum ab Erasmo, quorum alterum rarissimum Franciæ lumen non iniuriâ possumus appellare; alterum, literatorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo, Cardinale doctrinæ laude commendatissimo: cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant: quos omnes, quamdiu vixit, deuinctos sibi consuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à suo tandem Principe reuocatus (ferè fit enim vt ipsa virtus in proprio & natali solo non nisi serò admodum cognita, ad extremum excipiatur, excepta reficiatur, refecta præmiis exornetur) à suo, inquam, Principe in patriam reuocatus, post ancipites varióśque casus & labores nomine publico exantlatos, in ordinem Senatorum honorificè cooptatus est, quam accessionem, vt ipse affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præstantis ingenij & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & suæ ætatis hominibus & posteris consulere sibi proposuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti essent, non solùm cùm viui sunt ac præsentes, studiosos discendi erudire atque docere, sed hoc idem etiam post mortem monumentis literarum assequi. In quo suam fidem & studium tam mirificè probauit, vt nullus hodie sit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium suspiciat. Neque profectò hac parte video, quàm sit æquum opinionem sequi vel Marci Antonij Oratoris, aut Caij Lucilij,

tametsi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur suas orationes edi nollet, probabilem rationem reddere solitus, id à se ita fieri dicebat, vt si fortasse quædam minimè aliis placerent, infitiari posset: alter verò, quæ scriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis nostrum artifici huic tam laborioso succensere ausit, quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neque enim existimandum nobis est veriora illa & simpliciora censenda, quæ viua voce dicuntur, quæque simulari, fingíque possunt, quàm quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examen proponuntur. Et hæc quidem, Auditores humaniss. necessariò primùm dicenda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lepidum tamque tersum & egregiè doctum, eumque studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilij mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satísne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis iis auctoribus, qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potiùs, & ad eum explanandum aggrediar, cùm alios pænè innumerabiles, eósque maximè quos posteritas communi consensu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, AVDIT. non sum is, qui veteres, vti iam dixi potiùs quàm vetera eáque præclara vnquam probarim: ac si antiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione citiùs, quam dignitate & vsu æstimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandum, magníque ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidentia & cæca opinio, vt noua pænè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent. quod idem suo seculo non temerè videtur ille conquestus:

Esse quid hoc dicam (inquit) *viuis quòd fama negatur,*
Et sua quò rarus secula Lector amat?
Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Quæ quanquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, vt numquam iniquis imperitorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lucano Andronicum Liuium, quis M. Tullij orationibus omni dicendi lepore ac copia tinctis forenses & horridas actiones M. Catonis senioris anteponat? Equidem scio quàm non facilè se nouitas apud quosdam insinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat: adeò

— nos nostraque liuidus odit,

— & nisi quæ terris semota, suísque

Temporibus defuncta videt, fastidit & odit:

Non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quòd eo modo literarum dignitatem augeri velit, sed quia non nisi ægrè patiatur se vltimo haberi loco, si res in certamen veniat: & industriam excitare se nihilo plus posse speret. At id quàm ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum!

Si enim tam Græcis nouitas inuisa fuisset

Quàm nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet

Quod legeret, tereretque viritim publicus vsus?

Quàm multi multa possint obiicere, vltrò mihi in mentem venit: ex iis enim morosi quidam & tetrici castigatores, quæcumque se vetustate commendant, ea penè sola & in primis omni honore habenda putant, nouis auctoritatem omnem fidemque detrahunt. In quo vt sibi mirè placent, ita Plautinam cantionẽ in pergulis, in conuiuiis, in balneis, peneque dixerim medio ipso foro personant:

Qui vtuntur, inquiunt illi, *vino vetere, sapientes puto,*

Et qui libenter veteres spectant fabulas:

Antiqua enim opera & verba cùm vobis placent,

Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,

Multò sunt nequiores quàm numi noui.

Agnosco inquam ego Comici verba, teneo mentem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquam persuaserint id in omne scripti genus esse torquendum, quod de solis fabulis Poëta ille perspicuè & apertè pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicibus vt non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorum Principem Pindarum, quæso, audiant: *αἴνει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων* Vinum vetus laudandum esse vult: at etiam recentiorum flores hymnorum suam etiam laudem mereri grauiter ac verè testatur. Ita quidem do-

ctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum scriptiones, & quasi tenellas nouasque Musarum corollas labore ac studio concinnatas non aliquo putabit honore dignas, non etiam debita sua laude ornandas existimabit? Vultis itaque vno verbo dicam quid sentio, Auditores, non possum faciliùs quàm Plinij iunioris arguta sanè & opportuna sententia: Sum ex iis qui mirer antiquos, inquit ille, non tamen ita vt ingenia nostrorum temporum despiciam, neque enim in gignendis optimis lassa est & quasi effeta natura. Sit ergo recens Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam esse constet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatam prudentium Iuris, quid eloquentiam, qua aliis præstitit, in medium adducam? Sic enim iam olim non temerè didicimus hanc pulcherrimam Iuris dicundi facultatem reuera πολυμαθίαν esse, & multiplicem atque vberem rerum optimarum pæneque innumerabilium cognitionem, veram profectò & in actione positam, non vmbratilem quandam & in puluere latétem decertationem, sed in omnium oculis ac luce positam sapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, deque literariis monumentis ab eo æditis, quæ omnia non augeri verbis, nedum illustrari posse certò scio? Quanquam enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit, facillimum esse laudare solem, cùm vbique præsto & semper esse possint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cùm difficile non sit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum est, ne quis obiiciat illud olim à Phauorino nobili philosopho vsurpatum, Vituperari satius esse, quàm remisse laudari. Adde quòd si mihi aliquando statuendum esset, vt Alciatum quadam insigni meritaque laudatione exornarem, putarem equidem non alio eloquendi genere mihi opus esse, quàm eo quo celebritatem nominis Alciatus est consecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra sibi opus esse censebat. Quamobrem si certò teneam, numquam, aut raró admodum, parem gloriam esse in dicente vel scribente, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non possum quin pro ingenij mei tenuitate Alciatum commendem: quod ipsum tamen cùm pro tantilla mea facultate vix consequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis testes aduocabo potentissimas & nobilissimas in Europa gentes,

à quibus raram & exactam Doctoris huius ornatissimi eruditionem probatam fuisse à patribus accepimus. Primùm, testis est Italia, bonorum ingeniorum parens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, summa omnium admiratione de suggestu fulminantem, ius ciuile magno applausu parique auditorum concursu & frequentia docentem audiuit. Testis Gallia, quæ eum Biturigibus per quinquennium aluit regiis allectum stipendiis: Testis Germania, quæ præ cæteris semper industrios & sollertes homines habuit: quorum opera factum, vt literarum cultus & exercitatio, pridem extincta Gothorum incursionibus, cœperit hac tandem mundi senectute reuiuiscere. Testes exteræ nationes omnes, in quibus tamen est aliqua humanitas atque institutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnóque consensu Alciatum excipiunt: ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornant. Et certè ea fuit egregij hominis suadela, vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, sic etiam exteros absentes demulserit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris studium fuisse diuinitùs excitatum. Quæ cùm dico, non est quod vestrum quispiam expectet à me, vt nobiles huius nostræ ætatis Iuris doctores inter se conferam: neque enim id meum est: & quamquam mihi permissum ac concessum esse videretur, tamen scio in primis id & permolestum & odiosum iis, qui sese postponi aliis non tam facilè ferunt, quique vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt. in quo si putarem eos ne verbo quidem mihi fore molestos, tamen vt verè & ingenuè fatear,

——— Non meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata esse confido? Enimuerò, Auditores, non est mihi animus calculum adiicere meum ad eas disputationes, quas magna sua laude scripsit Alciatus ad Ius illustrandum: de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus est, si molem scripti consideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, si pretiũ, si dignitatem, si officinam rerum omnium selectissimarum, quæque studio & cognitione omninò dignæ sunt, egregiè instructum: si, vt vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Ausim equidem affirmare, nihil omninò esse quod philologi alioqui morosi in eo desiderẽt sunt enim non pauci, qui lõgio-

res verborum ambitus, qui prodigiosas, vt sic dicam, foliorum & paginarum amplitudines, qui prolixã in doctrina farraginem non temerè fastidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molem euoluerit? an tantum nobis relictum est temporis, an otij, an vitæ denique, quam tamen breuissimam esse datam nemo non conqueritur, vt ad alia etiam præclara, & in quibus plus vtilitatis esse intelligimus, non primo quoque tempore properemus? Rectè Callimachus ille Grammaticus, & iure quidem dicebat, magnum esse malum: vt intelligamus homines insigni reuera magnoque damno mulctari, quibus libri tam multi atque ampli euoluendi proponuntur. At vt permulti sunt qui prolixitatem auersentur, sic profectò alij quidã nominari hoc loco possunt non illiterati, nõ inertes, neque postremo in numero ponendi, qui similitudinem, satietatis matrem, vt cramben bis malè recoctam planè refugiant. Quid enim de iis loquar, qui ægrè admodum ferunt sibi quasi onus quoddam grauissimum impositum humeris, vt è multis multa cõquirant, & non nisi labore indefesso molestóque studia persequãtur? Sunt etiam permulti auctores qui manibus teruntur, in quibus singulis non nisi fortasse singulas virtutes reperire est: adeò nihil ab omni parte beatum, aut omnibus absolutum perfectumque numeris reperiri à nobis potest. Scio alios quosdam doctos & vtiles esse libros, è quibus res memoria dignas exprimimus: alios qui verborum puritatem & elegantiam doceant: alios denique qui nonnumquam vtile dulci permisceãt. Nihil dico de iis qui nihil nisi spinas habẽt, aut iis qui propter obscurum dicendi genus, aut inspersas opiniones erroneas pium & cordatum Lectorem sæpenumerò à legendo reuocant. Quis verò in hac Emblematum officina, & quasi locuplete rerum optimarum penu breuitatem non laudet? quis varietatem rerum iucundissimam, & exactam pulcramque copiam non amplexetur? quis multiplicem vnius libelluli thesaurum exigua mole comprehensum, non putabit excolendum, & nocturna diurnaque manu versandũ? Vt enim de prima illa virtute, qua breuis est, primo loco: certè Homerus ingeniorũ vertex, quos egregios & sapiẽtes viros effingit, eosdẽ etiã in dicẽdo parcos esse dicit: quantúmque mea mens diuturna lectione repetere potest, & veterem historiam recordari, non ægrè reperio, quamdiu manserunt incorrupti hominum mores, sermonem fuisse parcissimum & breuissimum. Quod iis perspicere facillimum erit, qui priorum temporum auctores cum iis

qui posteri successerunt, vnà conferre volent: vt Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Hesiodo: Socratem, Platonem cum Chrysippo: cum Galeno Hippocratem. Veterum enim sapientum fuere sententię perbreues, quasi decreta quædam & placita, vt illa celebrata omnibus Pythagorę symbola, Socratis, & aliorum quorondam sapienter & argutè, doctè grauitérque responsa quę hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, neruosius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Atheniensium, Lycurgi Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vsi sunt, vt non videam quid amplius posteris accesserit, cum Philosophia primùm loquax esse cœpit: vt ad rem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

——laudato ingentia rura, Exiguum colito.——

Prætermiseram Epictetum, in quem permulta confertur laus, quò duobus verbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου vniuersam Philosophiam complexus est. Quod tamen ita nolim seuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, sed etiam necessariam: at vt vestrum quisque intelligat Alciatum sua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priscæ doctrinæ syluam non pluris habendam ducet, quàm immanes scriptorum quorundam paginas, quę mihi perinde videntur ac cibi nescio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multò plus, vt in cochleis & testudinum genere capitur? Sed pergamus quæso ad varietatem illam qua se commendat, qua in deliciis habetur, qua studiosos pascit animos, qua eruditam cogitationem suspensam tenet. Quod cùm meditor vnà mecum, existimo eos ineptos esse miniméque diligentes, qui semper idem aut legunt, idémque semper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipsa commendauit, ingenium perpoliunt. Quid enim morer Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen instituto planè Stoici, monitum consiliúmque grauissimum, quo non obscurè variam lectionem, vt alienam à studiis insectatur? Reuera hic magni nominis Philosophus non sine iudicio videtur suam ea de re sententiam dixisse: sed nos naturę certissimum quoddam præscriptum sequimur, eique paremus: quo nomine nullus est, opinor, qui nobis molestus esse debeat. Nam quocumque oculorum aciem flectamus, quamcumque in partem sese mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate distinctum deprehendemus. Planta-

rum enim, florum, herbarum magna eáque admirabilis est in omni genere varietas: tam diuersa animalium facies, ea colorum certè innumerabilium distinctio. Imò verò terram ipsam videmus hac parte montibus eminentem, illa lacunosam, fontium quadam perennitate, fluminum, lacuum, vastóque Oceano irriguam, & certè à terra secretam, vt ipsa sui maximum omnibus vbique spectaculum præbere videatur. Cuius naturę tam sapientis & prouidæ sollertiam, homines ingenio maximè, & arte feliciter æmulati sunt, iis præcipuè rebus quæ literarum monumentis continentur. Etenim rectissimè putarunt ingenium humanum non esse ita sterile & infecundum, & quasi cancellis circumclusum, vt sua vi non continere posset ea omnia, quæ abundans & opulenta natura educere voluisset. Ne tamen vos morer pluribus, Auditores, si conferre libeat hunc tantillum libellum cum aliis longè plurimis: & si maturè iudicium adhibere par sit; quis non capietur admiratione vbi obseruauerit, in eo vno innumerabiles opes contineri, quæ non nisi magna difficultate summóque studio in permultis aliis commodè obseruari possint? Vt enim id aliqua parte reuocem quasi ad calculos, in Alciato puram, tersam, & antiquam dictionem nullus, vt opinor, desiderabit: acumen logicum non abest à præclara illa fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam varię colligerentur: non historia rerum permultarum: non philosophia morum & naturę, quæ tota in omnibus Emblematis occupatur: vt quemadmodum in Homero plerique veterum dixerunt esse disciplinarum ominum officinam quandam locupletem: ita in Alciatum liberrimè concurrunt, quæ hominis eruditi & ingeniosi laudatam aliquam ideam possint effingere. Quæ certè omnia non ideò à me dicuntur, vt aliquis vestrûm putet me tam libera & aperta laudatione meos qualescumque in hunc auctorem labores venditare cupere: quòd profectò quàm alienum sit à meo sensu, facilè quiuis intelliget, si verecundum animum meum, si meæ vitæ rationem, si minimum penéque nullum studiorum progressum viderit. Neque verò is sum qui Alciati, viri certè maximi, dignitatem rarámque doctrinam cum mea tenuitate conferre audeam: Ille enim vir πολύϊςωρ καὶ πολυμαθὴς iocando liberè relaxandóque animum, Emblemata omni sale & lepore Attico tincta effudit: nos industria, studio, cogitatione, sensu denique omni nullum non lapidem mouemus, vt si pro dignitate non possumus ad vmbilicum perducere quę cogitamus, saltem tamen admiratione quadam rapti, conjecta-

nea nostra qualiacumque potiùs, quàm seriæ doctrinæ fructum aliquem proponamus. Ille, vti se res offerebat (quando maximè à Iuris professione honestam & liberam cessationem impetrabat) in medio suo otio negotium literarium consectatus, rem quidem pulcerrimam, dignámque omni regio apparatu, eruditorum hominum oculis spectandam proposuit: ego verò, vt libelli huius gustum aliquem meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos & Latinos aliqua, quod certè audeo dicere, diligentia & voluptate animi deuoraui, eámque continuam operam in perquirendo fixi atque locaui, vt qui Sisyphus versat saxum, sudans nitendo, sed nescio tamen an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, vt cùm ea de re apud vos tam liberè verba faciam, possim adolescentiæ lapsum deprecari. Fateor enim nescio quo ætatis feruore ante annos septem contulisse & sublegisse me in libelli quandam formam aliquas minutias; quas cùm amicis aliquot meis ostendissem, mihi auctores fuerunt, vt de iis edendis tum primùm cogitarē, & in publicam edi lucem paterer. Id certè, ne quid ego dissimulem, mihi tum valde placuit, vt qui meorum studiorum aliquod vel minimum specimen non ægrè ferrem studiosis esse consecratum: ad eámque rem citiùs quàm licebat, neque tam maturè, vt oportebat, ad Christophorum Plantinum, ciuem Antuerpiensem, Regium Typographum, scripserunt amici meo nomine, vt quemadmodum is ipse mihi coram pro sua facilitate primùm hîc Lutetiæ pollicitus erat: deinde per literas idem non inuitus confirmarat, libellus prælo committeretur: quod tamen, vbi exemplar ad eum mississem, penè omninò αὐτόγραφον, & reuera κακόγραφον, diuturna & molesta negotiorum mole auocatus, tam citò præstare non potuit, vt ipse constituerat. Sed ea tandem edita scholia, immatura penè omninò, neque digna satis quę hoc tempore, tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applausu à studiosis, mihi animos admouerunt, vt quę inculta parúmque tersa esse scirem, sumpto quodam ocio libero corrigerem. Meæ itaque partes sunt, vt cùm mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus sim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non semel habuerunt de castiganda illa editione cogitem: tum vt respondeam hominum de me bene meritorum expectationi, tum vt adolescentum studia quacumque tandem ratione iuuare pergam. Quod negocium citiùs confecissem, & alacri studio ma-

turaſſem, niſi profeſſionis meæ continua cura, & laborioſa contentio, in qua ceſſatori eſſe non licet, me penè omninò à ſubſeciuis ſtudiis abſtraxiſſet: niſi inquam me toto iam ſexennio inexercuiſſet. Neque verò tam facile eſt ei qui noſtræ huius profeſſionis munus ſuſtineat. animum ad res tam varias & multiplices applicare: quem certè magnum & arduum laborem ſi qui tam facilem eſſe putant, vehementer admodum errant. Nullius enim planè animus eſt vel adeò rectè à natura informatus, vt hoc quicquid eſt quod facere debemus ex officio, qui non modò agendo, verùm etiam cogitando poſſit ſuſtinere. An vos aliam cauſſam eſſe vllam putatis, cur in tanto honore quo maximè artes aluntur, tam pauci reperti ſunt hactenus, qui in hac profitenti laborioſa contentione pro dignitate verſati ſint? Non eſt longè repetenda ratio: ſunt enim omittendę voluptates, prętermittenda ſtudia delectationis: ludus, iocus, conuiuia, confabulationes omnium penè familiarium deſerendæ. Quæ res vt plurimùm ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honeſtóque conatu ſtudiorum humanitatis auocat, & interdum omninò abſtrahit. Non longè abiero, dicámque hoc tempore quod tacitus nullo modo prætermittere poſſum: noſtra hæc profeſſio longè grauior eſt, magiſque ſeria, quàm ſuſpicari vnquam aut percipere poſſunt qui dolium hoc numquam volutarunt. Nulla ſiquidem ars eſt digna hominis liberaliter educati ſtudio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum eum eſſe, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione ſuſtinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quantò magis in dies prouehor, tãtò etiam magis intelligo quàm abſim à perfectione ſummorũ operum, huiúſque profeſſionis dignitate: vt quãquam videar pleriſque nunc extra laboris aleam poſitus aliqua mea induſtria & exercitatione, imò verò hominũ eruditorũ approbatione; tamẽ haud dubiè fateri cogar, me fundaméta quę cogito, nondũ bene ieciſſe. Et hęc quidem quãquam veriſſima eſſe conſtet, ſcio tamen quàm imperitis & parũ cautis adoleſcentibus arrideant potius exoterica potiùs quàm acroamatica: quàm placeant, non ſolertes & induſtrij, non laborioſi & ingenuoſi doctores, ſed clamoſi quidam & importuni ardeliones, vt etiam fumorum venditores, qui audacia quadam impudenti & intolerabili, iuuentutem ſibi deuinciunt, eóque nomine literarum gloriam inſigni quodam faſtu complere non verentur. Quid enim nos, nos inquam laborioſi & induſtrij, non vbicum-

que fæci ſcholiaſticæ probamur? quia faſtum omnem præcludimus: quia malumus ſtudere vtilitati audientium quàm voluntati: non pendemus ab aura populari: huic multorum capitum belluæ non obſequimur, & hinc illæ lacrymæ, Auditores, vt nemini mirum ſit, cùm etiam Iupiter ipſe, vt eſt in adagio vetere, ne quidem placere omnibus poſſit. Sed vna tamen optimè factorum conſciẽtia, & doctorum quorumdam hominum de noſtris ſtudiis grauiſſimo iudicio ſuſtentamur atque animum colligimus: quamquam nihil ſit quod me pœnitere debeat, vt eorum hominum qui euentu metiuntur omnia, fortunam incuſare velim. Licet enim minimè gloriari poſſim, vt ille *Cui mille Siculis errabant in montibus agnæ*: neque cantare audeaum quæ:

——ſolitus ſi quando armenta vocaret
Amphion Dircæus in Actæo Aracintho.

Tamen mea ipſe ſorte contentus, ſi fas eſt, ſi licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non ſum adeò informis: nuper me in littore vidi
Cùm placidum ventis ſtaret mare. numquam ego Daphnim
Cantando metuam, ſi numquam fallit imago,

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione vereor ne quis exiſtimet me meas merces alienis nominibus velle cariùs vendere quod ſi facio, mei planè ſum immemor, vt qui naſutis hominibus me ridendum propinem. At ne patiar vos hinc ſatiatos diſcedere, néve aberrem à ſcopo, quem mihi primùm propoſueram, vtque vno quaſi faſce complectar quæ hactenus à me dicta ſunt, quæſo, ſtudioſi Adoleſcentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam noſtri hi labores inſtituti ſunt) quæſo inquam, noſtri huius auctoris antiquam doctrinam diligenter obſeruemus & exoſculemur: peritiam iuris admiremur: eloquentiam conſectemur, ſuccinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus conſenſu approbemus: varietatẽ certè grauiſſimã iucundiſſimámque veneremur:: cuius ſingulas eáſque admirabiles virtutes ſi penitus intuemur, theſaurum habemus nullo auro nullíſque gemmis conferendum: multóque magis admirabilem, ſi eius vnius ſelectiſſimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum floſculis comparemus. In quo Emblematum libello mea qualicumque commentatione illuſtrando, non puto me omninò malè bonas horas collocaſſe: quamquam id dictum nolim, vt cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impenſiùs, quod neque veſtra de me expectatio, neque meus pudor

quam putaretur. Sed hoc vnum contendo: excuſetur quæſo (id enim mihi non ſemel deprecandum) excuſetur inquam nimius adoleſcentiæ meæ feruor, qui libellum quaſi è nido implumem vt ita loquar, & vt immaturum fetum emitti permiſerim: excuſetur denique nimia fortaſſe tarditas, quæ effecit vt nondum ſatis mihi facere potuerim, neque ſupremam admouere manum in eo diligenter emendando, eò quòd continuum mearum pręlectionum penſum ab eo quod tandiu mihi propoſueram, me diutius auocarit. Sic enim mihi firmo quodam animi propoſito ſtatui, vt quandiu mihi liberè ac quietè verſari hac in Academia licuerit, efficiam vt qui eruditis hominibus rationem mei otij conſtare velim. Quid enim verear apud vos meas hic fateri delicias? ADOLESCENTES optimi.

Muſæ noſter amor Permeßides.

In quarum ſtadio quamquam moleſto & ęrumnarum pleno, honeſto tamen & laudabili, ſic me contineo, ſingulari Dei beneficio, vt nullus vnquam fuerit adoleſcẽs, qui me toto iam ſexennio profitentem de ſuggeſtu audierit, cui tamen modeſtia commendata ſit, cui honeſti cultus, cui denique humanitatis litterę, qui idem mihi ex animo non fuerit obſecutus. Nihil moror aliorum ſtudia & labores certè multos ſollicitudinum plenos, per me licet, oblectentur alij cęcis quibuſdam cupiditatibus: alij fori iurgia conſectentur: hi rei militari, aut mercaturę faciundę totos ſeſe dedant: alij lucris inhient, & optima ſacerdotia vel prece vel pretio, ſi poſſint, aucupari non deſinant:

Me verò primùm dulces ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero ardenti perculſus amore,
Accipiant, cælique vias & ſidera monſtrent.

DIXI.

EMBLEMATVM INDEX
IN LOCOS COMMVNES AD STVDIOSORVM COMMODITATEM DIGESTORVM.

Numerus ad Emblematis cuiusque refertur ordinem.

SPES.

VITIA.

PERFIDIA.

STVLTITIA.

SVPERBIA.

LVXVRIA.

DESIDIA.

AVARITIA.

GVLA.

NATVRA.

ASTROLOGIA.

AMOR.

Po-

FINIS INDICIS EMBLEMATVM.

INDEX RERVM ET VERBORVM QVÆ HIS COMMENTARIIS continentur.

*Quæ his notis *,**, sunt insignita, ex præfatione excerpta sunt.*

F

I

L

Ad hunc modum ibi est legendũ nõ Agathochthonio.

M

Q.

V

FINIS.

Acheuees d'imprimer ce dernier iour de Decembre, pour la premiere edition, 1588.

SYNTAGMA DE SYMBOLIS: STEMMATVM ET SCHEMATUM ratione, *quæ insignia seu arma gentilitia vulgò nominantur: Déque Emblematis.*

DE SYMBOLIS & rerum notis nonnulla plerique scripserunt: eorum tamen nemo est adhuc, quod sciam, qui eam rationem & argumentum sit accurata disputatione persecutus. Id vt præstare quodammodò possim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inuentione symbolorum, eorumque vsu & fine quædam, si non accuratè, at certè breuiter dicenda mihi videntur, ne subinde cogar anxiè repetere quæ semel dixisse satis erit.

Quæ fuerit inuentio prima Symbolorum.

COMPERTVM quidem nobis est vel sola coniectura, primos illos homines, sed potissimùm Ægyptios & Chaldæos, qui in schola Memphitica philosophati sunt, imò ante expressam notarum aut characterum inuentionem & scripturæ vsum, reperisse symbola quædam rudia, vt animalium, vel siderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικὰ, id est, sculpturas sacras appellarunt: quod primùm ab his factum esse constat, ne ab imperita multitudine mysteria & arcana sapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facilè profanarentur, sed ab iis duntaxat intelligerentur, qui sacris iisdem initiati essent. Quarum rerum initia prima fuisse admodum rudia & simplicia nemo ambigit, qualia solent esse rerum pænè omnium principia, quæ à rebus minimis orta tandem progressum ampliorem, & certè maiorem consequuntur. Quod nobis planum esse poterit, si eam inuentionem, quam Ægyptiis & Chaldæis acceptam tribuimus, conferamus cum ornatu, & accurata expolitione, quam huic præclaræ inuentioni Græci adiecerunt, tanta profecto cum venustate & apparatu, vt posteriores Græcorum cogitationes prioribus his, & fermè incultis Ægyptiorum signis præferre non dubitemus. Eo enim factum esse crediderim, quod

etiam inuento ſcripturæ vſu à curioſis quibuſque ingeniis, ſed maximè philologis, Imperatoribus, ducibus, & aliis etiam, quibus politior quædam literarum cognitio, rerumque meliorum elegans & culta natura placuit, auctus ſit & aſſeruatus non ſine litterarum politiorum ornatu is ἱερογλυφικῶν vſus. Ad quam philologiæ partem quodam modo hoc Syntagmate declarandam (non enim mei pudoris eſt magnum quidpiam de me polliceri. quicquid ſit, velim ſtudioſi æqui conſulant: nam aliis fortaſſe trado lampada, qui perficient quod hîc à me inchoatum potiùs quàm perfectum) fingamus primum nobis aliquem ordinem familiarem, vt eruditos homines, & maximè rerum antiquarum ſtudioſos hac qualicunque; ſed tamen familiari commentatione iuuemus.

Quid Symbolum & quotuplex ſit huius vocis acceptio.

SYMBOLVM ita Græci definiunt: σύμβολον ἐστὶν ἐξ οὗ ἐστὶν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γνῶναι; eſt id quo aliquid coniectamus & cognoſcimus. Vocabuli huius multæ ſignificationes occurrunt: ex quibus hæ ſunt in primis. Symbolum accipi vulgare eſt pro ſigno quod epiſtolæ, vel vaſi, aut dolio, aut ceteris eiuſdem generis imprimitur, ne reſignentur à quibus minimè oporteat: idque nos vulgari lingua Marquam nominamus. Deinde pro bellico ſigno, quam Teſſeram vocant, Gallis *Mot du guet*. Tertiò idem ſonat ac collatio vel pecunia, qua plures in vnum conferunt ad epulas & conuiuia celebranda: quo ſenſu plerique viri eruditi etiam Symbolum, & Symbolam, vſurpãt neutro & feminino generibus, & quibuſdam rationibus confirmant, Symbolam dedi, apud Terentium, non Symbolum dedi, eſſe legendum. Quartò, Symbolum nuptiarum annulum ſignificat. Quintò, coniecturam ſeu indicium, quo prænoſcimus aliquid, vel coniicimus, vel obſeruatione dignum putamus, quo ſenſu ad res varias transferri teſtantur auctorum monimenta. Sextò, pro Principis numiſmate ſumitur. Septimò, pro argumento, ſeu etymo, ſeu denique vaticinio aut nota quadam qua quidpiam occultatur, ſed tamen doctis auribus intelligendum proponitur; quo ſenſu poſtremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accommodamus, & veluti ad finem noſtri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Aegyptiacis.

OBSERVAMVS itaque à ſapientibus Ægyptiis Symbola

bola primùm fuiſſe vſurpata illa, quæ ἱερογλυφικὰ nuncupabant; quibus ſuam raram illam quidem & reconditam ſapientiam ſolis iis agnitam eſſe volebāt, qui ea ſe dignos præſtarent. Ab ea enim conſultò & prudenter hiſce ingenioſis & eruditis Symbolis, vti iam admonui, profanum vulgus arcebant: eoque modo arcana illa doctrinæ reuera primæ & arduæ, caſtis beneque rotundis auribus & præparatis animis excipi volebant. Inſignis eſt apud Clementem Alexandrinum locus 5. Strom. quo loco ait, Ægyptios & Hebræos Symbolis vſos fuiſſe reconditis, vt ſapientiæ diuinæ eos participes efficerent; qui rebus ſacris initiati eſſent. Addit etiam nefas exiſtimatum Platoni, eum qui minimè purus eſſet, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob cauſam ſacra vaticinia ænigmatis reddita olim fuiſſe conſtat, nec vera myſteria oſtendi iis ſolita, qui temerè & impudenter accederent, ſed qui primùm purgati eſſent, ſeſeque diligenter præpararent. Obſeruat idem eos, qui ab Ægyptiis docerentur, primùm quidem arripuiſſe viam & rationem, quæ vocabatur ἐπιστολογραφική, id eſt ad epiſtolas ſcribendas comparata methodus: alteram, qua ſacerdotes vtebantur, id eſt ἱερογραμματεῖς: tertiam & poſtremam ἱερογλυφικὴν nominabant, id eſt ſacram quandam ſculpturam vel cælaturam: ex quibus maximè celebris fuit ea quæ συμβολικὴ dicebatur. Longior eſſem, ſi exempla Clementis vſurparem, quæ eadem penè ſunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetuſtis temporibus de rebus diuinis aliquid ſcriptis mandarunt, tam Barbari quàm Græci, rerum principia occulta eſſe voluerunt, & ipſum verum (τ' ἀληθές) ænigmatis, ſignis, ſymbolis, & allegoricis quibuſdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ cauſa eſt cur Apollo Pythius cognomen λοξίας habuerit, eò quòd obſcurè ac obliquè reſponderet. Cum Clemente illo polyhiſtore vnà coniungam Plutarchum, qui diſputatione περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος idem omninò docet, interque alia oſtendit hoc veterum Ægyptiorum inſtitutum fuiſſe, vt ab iis legerentur reges, vel ex ordine ſacerdotum, aut eorum qui militiæ nomen darent: eò quòd illi ob fortitudinem, hi verò ob ſapientiam magni ac celebres haberentur. Si quis è bellicoſis rex crearetur, ſtatim ſe ſacerdotibus erudiendum dabat, idemque ſapientiæ particeps efficiebatur, eius inquam ſapientiæ quæ fabulis pleraque occultabat,

& obſcuro quodam verborum inuolucro veritatem comple-ctebatur. Hæc eius verba: ἀλλ' αὐτὸς ἐγένετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἀποκεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχούσης. Quod certè ipſi notant, cùm Sphinges ad templorum limina locant: innuunt enim eam, quam de rebus ſacris doctrinam profitentur, ea ſapientia conſtare, quæ obſcura ſit, & inuolucris quibuſdam lateat.

De Pythagoræ ſymbolis.

CERTE antiqua illa Pythagoræ ſymbola huius Philoſophiæ vſum non minimum præbuere; quæ cùm à Tyrrheniis (apud quos fuit educatus, teſte Plutarcho) aut ab Ægyptiis, vt relatum eſt ab Iamblicho nobili Philoſopho, accepiſſet, ita excoluit, vt magnam ſuæ doctrinæ partem hiſce myſteriis occluſam eſſe voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim deſignaſſe per nauis gubernatorem, ſupremum Deum, primum motorem, & primam illam cauſam rerum omnium; vt oſtenderent omnia Dei prouidentia curaque adminiſtrari: vt per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipſumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio ſymbolo Deum deſignabant, quàm oculo depicto, cui & baculum ſeu ſceptrum ſubſtituebant: quandoquidem Deus vnus eſt, qui omnia videat, & penes quem ſit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen ſtantem baculum ad aliud referunt, nempè ad naturam diuinam ἄφθαρτον καὶ ἀκίνητον, id eſt mutationi minimè obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui vllo vnquam pacto poſſit. Hanc Ægyptiorum Philoſophiam Chæremon complexus eſt, vt & Orus Apollo Niliacus: auxit Pythagoras, illuſtrarunt excellentes quidam Philoſophi & ſcriptores nobiles Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pauſanias, Porphyrius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quamque noſtra ætate pænè intermortuam magno labore ac induſtria, imò verò admirabili pæneque diuino ingenio excitauit, ſuiſque perfecit numeris Pierius Valerianus, magnis illis Hieroglyphicôn Commentariis. Cuius primæ ſapientię vſum, ne id diſſimulare videar, retinuerunt multò ante Pythagoram Moſes, Salomon, aliique Hebræorum ſapientes: ſunt & qui de Chaldæorum ſymbolis ex Pſelli commentariis, quibus magica oracula ſeu Chaldaica Zoroaſtres exequitur, nonnulla poſteris reliquerunt. Sic enim ex figura plantarum, flo-

rum,

rum, animalium, ſtellarum, rerúmque aliarum pleraque inuoluebant; vt minimè putem commodius ſapientiæ veterum quaſdam reliquias ad noſtra vſque tempora transmitti potuiſſe. Id verò ſi quis velit oſtenſum eſſe aliqua exemplorum farragine, ſtatim colliget, pro fertilitatis ſymbolo Papauer vſurpatum, Cupreſſum pro morte, Oliuam ſignum pacis, Laurum & Hederam ingenij ſemper virentis, Malum cotoneum connubij, notam iiſdem habitam fuiſſe, vt Satyrum vel Capram libidinis, Leonem terroris, iracundiæ, dominatus: Solem anni, Lunam menſis, & cetera alia longè multa, quæ immenſo labore paríque doctrina idem Pierius executus eſt.

Vnde profectus Stemmatum vſus.

EX QVO factum eſſe conſtat, vt ſapientes quique poſteri inuentioni huic tam ingenioſæ multum ornamenti adiecerint ſuis tum libris, tum diſputationibus: ſic etiam permulti nobiles & generoſi, viríque principes, qui bellicis olim negotiis præfecti ſunt, vt etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quò ſui nominis atque familiæ ſplendorem quam latiſſimè propagarent, ſtemmata quædam & ſymbola ſibi vſurparunt. Et certè omnibus pænè gentibus in more poſitum fuit, vt ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo faciliùs cogi poſſent, & in vnum conuocari locum milites, qui vel ſparſi vel fuſi extra caſtra eſſent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1. Βιβλιοθ. retulit, quo loco initium eiuſmodi ſchematum videtur repetere à temporibus Oſiris, his planè verbis: τὸ δ' οὖν Ὀσίριδι συνεστρατεῦσθαι δύο λέγουσιν υἱοὺς Ἄνουβίν τε καὶ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀνδρείᾳ, ἀμφοτέρους χρήσασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ τινῶν ζώων οὐκ ἀνοικείων τῇ περὶ αὐτοὺς εὐτολμίᾳ. Pindarus enim teſtis eſt Amphiaraum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtuliſſe: Statius Capaneum hydræ: Polynicem Sphingis imagine, vſos in ſcutis fuiſſe. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in ſcuto Leonem vnà cum epigrammate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν: Vlyſſes delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perſeus Meduſæ vel Gorgonis caput. Neque enim dubium poteſt eſſe quin & ceteri Nobiles ſuæ inſignia familiæ, ſeu ſymbola quædam propria ſibi vendicarint. Homerus alter 8. Æneid. id minimè ſibi prætermittendum putauit, cùm Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma ſignáque

diligenter & ſtudioſè perſecutus eſt. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus deſcribit, id memoria dignum notat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, ſuis in peltis, ſcutis, aliíſque id genus bellicis inſtrumentis, non modo nitorem armorum fuiſſe, ſed & depictas ferarum imagines. Nonnulli putant Marium primum Aquila pro ſchemate vſum, vt præter ceteros teſtis occurrit Val. Maxim. Primis enim imperij Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cùm educenda eſſet acies, aut etiam manus conſerendæ, pro ſigno, fœni manipulis vtebantur: vnde legiones manipulares primò appellatas eſſe conſtat. Sed cùm incrementum aliquod cepiſſet imperium, ſigna alia ſibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiebantur. Sed vt ea demùm Aquila vſurpari cœpta eſt pro publico & perpetuo imperij Romani ſymbolo; ſic vſus inualuit, vt quæcunque legio diſtinctas inſigniùm notas haberet. quod poſteris ita tranſmiſſum eſt, vt eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longoq́ue ſpatio, & pænè vetuſtatis obliuione demerſa, ſcriptorum beneficio, tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit in Pompeij Magni annulo expreſſa fuiſſe tropæa tria, vt antè idem Sylla dictator fieri ſibi curarat. Plutarchus verò ait in eo ſummi pretij lapillo, qui Pompeij fuit, quíque poſt mortem eius, Cæſarem coëgit ad lacrymas, Leonis conſpicuam fuiſſe imaginem enſem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditioris quanquam plerique ludicrum eſſe cenſeant, auſim tamen dicere id ſapientibus olim hominibus familiare habitum pro certo conſtare: quod declarant erudita & literata illa ſympoſia: quo maximè nomine Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos ſi verè Principes agant, literatis colloquiis ſuas epulas condire par eſt: non vt inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & teſſeris, qui cubis & foliorũ luſu non modò totos dies terunt, in quibus luditur quidem, ſed interea permultum otij & pecuniarum impenditur, multóque plus temporis inſumitur, quàm neceſſe eſſet; cùm in ea ſymbolorum doctrina exercẽda, & liberis hominibus digna cognitione, non mediocris vtilitas capiatur, ingenium intendatur, iudicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc miſſa faciamus. Quàm enim ſuperioribus anteactis ſeculis

culis hic ſymbolorum vſus magnis quibuſdam viris arriſerit, exemplis innumerabilibus teſtatum habemus: Quin id antiquarij & ſtudioſi longè antè, & hoc noſtro ſeculo diligenter obſeruarunt in quibuſdam priſcorum temporum numiſmatis æreis & argenteis, tum ſaxis & ædificiis, longa ſeculorum caligine, & quaſi ſenio ferè omninò collapſis, ex quibus illorum veterum hominum ſtudium agnoſcunt in obſeruandis familiis, vel gentis alicuius ſtemmatis, aut effingendis iis quę ipſi ſuo arbitratu conceperant, quæque vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditis atque ingenioſis propoſita eſſe cupiebant. Siquidem, vt è multis pauca ſublegam, Alexander Magnus Serpentis imagine vſus eſt, quòd ſe à Ioue Ammone patre ſub forma ſerpentis eſſe natum credi vellet. Auguſtus Cæſar magnam ſui animi moderationem, alienúmque ab omni temeritate iudicium, id eſt maturitatem in rebus gerendis oſtenſurus, in altera numi aurei parte, quod cudendum ea maximè cauſa iuſſerat, Papilionem vnà cum fluuiatili Cancro cælari voluit; altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imagine in ſigillo ſeu ſphragidio ſumpſiſſe memorant: quo plerique coniiciunt eum deſignaſſe ſuam in rebus obſcuris illuſtrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem ſolertiam, quod tamen ſignum commutauit Repub. primùm compoſita, & imagine Alexandri Magni poſtea fertur vſus, fortaſſe vt Monarchiam, qua ſe dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planéque inaudita felicitate conſecutus eſt, non alia delectatus eſt imagine quàm ſua. Mæcenas eques Auguſto familiariſſimus, Ranam vſurpauit, fortaſſe Seriphiam, vt quibuſdam placet, ad arcani fidem, quam vnicè obſeruabat ille, deſignandam. Titus Veſpaſianus Auguſtum æmulatus, proprium ſibi ac peculiare ſchema vel ſymbolum habuit, quo maturandum eſſe præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur hiſtoriis Eccleſiaſticis, & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicam TAV, ſalutis fuiſſe olim ſignum etiam Paganis ipſis habitum, quod parietibus templi Serapidis paſſim viſum fuit. Nullus eſt ex noſtris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Conſtantini Magni expeditionem aduerſus Maxentium, qua maximè ſignis militaribus ſignum Dominicę Crucis tum primùm cœpit. Et certè Crux meritò pro ſalutis nota vſurpari cœpta eſt, quòd T literæ, quod fuit olim abſolutionis ſi-

gnum, videatur respondere, si picturam & lineas spectes.

Quid enim vt externa illa quę innumerabilia sunt, transiliam, vt quæ leguntur de Atheniensium Noctua, Persarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni sacro, Thebanorum Sphinge, Osiridis cane, Cyri Gallo aureo, & aliis etiam pluribus, de quibus fidem scriptores faciunt? Sed nescio quo modo nos magis delectant & afficiunt domestica, vt est Nauis illa, quam pro stemmate habuerunt Franci veteres; sicuti Sidonius Apollinaris & Panegyristes ille Pacatus testantur: quod idem signum Parisiorum esse adhuc apertè videmus: vt tria illa Repagula rubea seu vectes, quibus in publico stemmate Burgundiones vsi sunt; vt Vrsi, quibus Heluetij: vt Leones, quibus Germani quidam duces: vt Igniarium vnà cum silice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo duce primùm instituti sunt: longum enim esset in singulis immorari, & ad ea omnia explicationes adiicere. Quid, inquam, nunc memorem veterum illorum Gallorum stemmata & insignia, quæ sibi vel ingeniosi finxerunt, aut aliqua nacti sunt occasione, vel tanquam hæreditario iure posteri vsurparunt? Quia tamen multus essem, imò verò fortasse nimius in ea rerum veterum commemoratione, quas subinde fateri cogimur longa vetustatis obliuione nobis pęnè deletas & obliteratas: facilius videtur, meo quidem iudicio, in iis pedem, vt ita loquar, figere, quæ non tam priscorum hominum libris, quàm ipso nostrorum patrum, & quidem huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & solenne imperij Germanici stemma, quod Carolus quintus superioribus annis pro imperatorio iure habuit, symbolum etiam peculiare sibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cum symboli anima VLTERIVS: Lodoïcus XII. antequàm ad regnum euectus esset, aliqua ratione Histricem, quem Porcum spiceum vulgus appellat: Franciscus I. felicis memorię Princeps, tria lilia, quibus alij Reges regio nomine fuerunt vsi ad hęc nostra vsque tempora, & Salamandram aliqua causa propriam sibi fecit: Henricus II. eius filius, crescentem Lunam, vnà cum hemistichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM: Margaris Nauarręa Regina, magni Francisci soror, heroïna verè illustris, Heliotropium non sine causa sibi legit: Carolus IX. duas Columnas in se complicatas vnà cum, PIETATE ET IVSTITIA, descripto epigrammate: Catharina Medicea,

dicea, Regum mater, Iridem ſeu cæleſtem arcum, adiecto ſymboli argumento, φῶς φέρει ἠδὲ γαλήνην: Annas Mommorancius, militum magiſter, nudum Enſem, vnà cum verbo ΑΠΛΑΝΟΣ: Mareſcallus Santandreus nodum Gordium: Plerique idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouius ipſe: Cardinalis Borbonius, paſtoriciæ dignitatis notam, Enſem ſeu gladium flammeum habuit, quo verbi diuini vim intelligi aiunt: Carolus Lotharenus Cardinalis Hederam altę pyramidi hærentem, vnà cum verſiculi parte altera TE STANTE VIREBO: Franciſcus Turnonius Cardinalis cæleſte Manna: Chriſtophorus Madrucius Cardinalis Tridentinus, Phœnicem ſe in igni comburentem, vnà cum ſententia, PERIT VT VIVAT: Ferrarienſis denique Cardinalis Heſperidum mala ab inſomni non cuſtodita dracone, quo virtutes ſignificari conſtat. Alphonſus Arragonum rex libro aperto, ad libertatem deſignandam, vti maluit. Franciſcus Sforcia cùm ducatum Mediolanēſem obtineret, Canis ſibi ſymbolum pingi fingíque curauit, vnà cum epigrāmate, NEMO QVIETVM IMPVNE LACESSET. Duo inter cetera Principum Italorum ſymbola, eruditis hominibus placuerunt, nempe vnum Laurentis illius Medicei, & alterum Proſperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici diſtinctas, albo, viridi, rubeo, vnà cum SEMPER adiecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retulerunt: Hic verò Columna, quo tempore Rauennati Reipub. pręfectus, vrbem obſeſſam defendebat, duplicem ramum complicatum pro ſymbolo circumtulit, alterum è Cupreſſo, è Palma verò alterum, vnà cum ſententia adiecta ab eloquenti homine Antonio à Caſanoua, ERIT ALTERA MERCES. Illum quidem ramum, mortis; victoriæ hunc eſſe notam volebat: vt ſignificaret in ea expeditione ſibi certiſſimū eſſe mori, vel vincere. Quibus profectò notis & ſignis illuſtribus magni illi heroës ac Principes excellētem aliquam ſuorum animorum cogitationem non obſcurè oſtendi voluerunt.

De qua quidem philologiæ parte, ne cogar ſingula percenſere, cùm quoſdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè ſtudioſos aliquando diſputare audiebam, memini vltrò citróque habitos ea de re ſermones eruditos, ex quibus tamen ad extremum, vt vno dicam verbo, nihil ferè præter coniectanea mihi comparaui. Nam vt priſca illa

& externa prætercam, quidam auctores sunt non omninò mali, à quibus accepimus priorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti sunt, insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas: nonnulli tres Coronas malunt: alij Leonem qui Aquilam ad caudam habeat. In quo illi boni scriptores temerè interdum & sine iudicio caligant: quippè qui quod Regum quorundam peculiare symbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius potest, tribus Liliis primũ Clodoueum fuisse vsum, cùm primùm suadente Clotilde vxore lectissima, religioni Christianæ nomen dedit: quod liliorum trium stemma posteri etiam Reges ad nostra vsque tempora retinuerunt.

Polydorus Virgilius in Anglica historia, quo loco vitam Gulielmi Nothi persequitur, auctor est Reges Anglos ad eam vsque regis illius ætatem certas insignium notas minimè habuisse: sed pro regum varia successione, etiam signa illa fuisse varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornandis, aliqua ratione pingendis vel sculpendis, non video quid veri certíque statui certò possit: nisi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram semper pænéque incredibilem symbolorum eiusmodi varietatem extitisse. Esset quidem imperiti hominis, parúmque in rerum veterum historia exercitati, qui auderet affirmare nullam subesse sententiam in ea ingeniosa inuentione stemmatum, schematum, insignium & symbolorum, quæ veteres ipsi non tam studiosè affectassent, nisi suæ doctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, suarúmque cogitationum aliquam non minimam partem aliis notam esse voluissent.

Symbolorum tria genera.

CETERVM ne hoc quidem prætermissum velim symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia esse & varia: quorum tamẽ rationem multiplicem ad quosdam quasi cancellos reuocare possumus. Quædam enim historica sunt, alia physica, alia ethica, & certè allegorica, quibus aliquid petitum à fabulis aut rerum natura, ingeniosè ad mores vt plurimùm traducitur. Historica sunt ea, quæ ducuntur ex historiis, vt Leęnæ statua ærea in acropoli Atheniensi posita, de qua 13. Emblem. Triumphus M. Antonij triumuiri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem. Hunni Scythici descriptio, 37. &c. Physica verò, vt Bacchi & Palladis simulacris eadem ara erectis, 23. vt de Ciconiæ ἀντιπε-

λαργία,

λαργία, 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci posse facilè videntur, quia ex iis omnibus, quanquam non semper ita perspicuè, moralis sententia eliciatur.

Differre inter se schemata, imagines, seu insignia, symbola.

QVOD cùm fortasse pluribus ostendo, nolo mihi quispiam succenseat, vt qui nullum planè discrimen constituam inter schemata illa seu insignia vel arma, quę vocãtur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum vel publica nationum aut ciuitatum symbola. Scio equidem vt primò de schematis, id facilè vel tacente me intelligi ab iis qui omninò non sunt obtusi: nullum stemma esse puto, quod symbolo & nota non constet: sed tamen non omnia symbola stemmata esse possunt. Alterum enim, nempè symbolum, latiùs: strictiùs verò & specialiùs alterum accipi compertissimum est.

Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundem fortassè finem olim Romani sumpsisse videantur imagines, vt posteri, & hodie Nobiles sua illa stemmata. Ij certè nobiles erant, qui sui generis imagines poterant ostendere, teste M. Tullio; quæ causa fuit, vt sæpè imagines pro nobilitate vsurpari familiare sit auctoribus. Eas Romę patricij in primis sibi tribuerunt, & qui soli maiores magistratus, nempè Ædilitatem maiorem, Præturam, Censuram, Consulatum obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit, Plinius 35. vt etiam M. Tullius permultis locis. Erãt enim simulacra quędam oris similitudinem artificiosè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas in insigniore domus parte positas armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus festis exornabant apertis armariis: cúmque aliquis è propinquis aut affinibus mortuus elatus esset, in funere circum ferebantur, addito, vt magnitudine quamsimillimi apparerent, reliquo corporis trunco. Eas demum cereas fuisse me locus admonet Plinianus, quem citaui proximè: vt indè appareat maiorum imagines posteris etiam temporibus nominatas: sed non ita tamen vsurpatas. Nam insignia Nobilium imagines habent illas quidem, sed non humani vultus, vt fuere olim Romanorum. Pro quibus certè imaginibus posteriora secula cœperunt habere sua illa, quæ vulgò Arma vocitantur, id est insignia gentilitia: quę vt ad honorem & gloriam veteribus vsurpata sunt, sic certè vti credibile est, fuere postea virtutis

præmia,& rerum præclarè gestarum aperta testimonia.

Quæ spectentur in symbolis.

AD extremum itaque quid ad conficienda symbola in primis obseruandum sit,adiiciam,vt tandem(eorum gratia maximè, qui hanc liberalem & ingeniosam cognitionem colunt) formulam quandam apponam symbolorum conficiendorum,expeditam illam quidem & facilem iuxta Iouij doctrinam,qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitauit,sed & artem quandam apertam & compendiariam admodum inchoauit potiùs quàm perfecit.

Symbolorum id proprium & peculiare est, vt gyris quibusdam & meandris, nempè obscuris sententiarum inuolucris obtegantur. Si enim tam aperta & popularis esset inuentio,nihil doctrinæ aut gratiæ in iis esse videretur, quod symbolis Ægyptiorũ, Chaldæorum, Pythagoreorum,Gręcorum, & aliorum iam antè quadam ex parte demonstratum est.

Deinde, in eo vel maximè sita est Symbolorum ratio, vt cum grauitate breuitatéque quadam plurimum sententiæ contineant:quod obseruandum notat auctor grauis & acutus Demetrius Phalereus.

Id præterea obseruatur vt plurimùm, vt symbolum habeat aliquam cum adagio seu parœmia similitudinem. Et quidem sæpenumerò fit, vt symbolorum & adagiorum eadem natura esse appareat, quanquam inter se ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obseruauit in quibusdam: & præter eum Apuleius,qui etiam exemplum apponit,vt cùm olim diceretur,Ex quocunque ligno Mercurium non fieri,significabant omnia & quæuis ingenia minimè ad doctrinam capessendam idonea; neque cuiusque animum ita esse à natura informatum, vt ingenij cultum tam commodè capere possit.

Quæ tamen fortasse magis attinent ad ea symbola, quæ oratione viuáque voce vsurpantur, non ea quæ ἀφθέγματα & ἄφωνα σύμβολα nominantur. Certè inter vtraque magna potest intercedere similitudo, vt nusquam esse non possit inter res & verba non minima cognatio: aut si magis placeat,vt ænigmata,sic symbola sunt alia in verbis, in sententiis alia; quædam etiam in vtroque, imò interdum literis atque syllabis. Quod pluribus illustrarem, si putarem id studiosos aliquo tandem modo remorari.

Ars

Ars quædam inueniendorum & excogitandorum ſymbolorum.

Ei itaque, qui ſymbolum aliquod vel ſchema commodè volet effingere, ſpectanda hæc primùm proponuntur, vt iuſta ſit animi & corporis analogia (per animum, ſententiam vno, altero, vel certè paucis comprehenſum verbis intelligo : nomine corporis, ſymbolum ipſum deſignari placet.) Deinde, ne ita tenebricoſum ſit & obſcurum, vt Delio natatore opus habeat. Tertiò, vt facilè conſpici & diiudicari poſſit, ſi fortè aliquid interiectum habeat: vt interdum ſunt ſidera, ſtellæ, luna, ſol, ignis, vnda, nubes, ſiluæ, rupes, ſpeluncæ, & alia innumerabilia. Quartò, ne qua humana forma, niſi admodum raròdepingatur. Poſtremò, adhibeatur interdum anima illa ſymboli lingua quadam nobili miniméque vulgari, vt id παράσημον καὶ ἄγαλμα, ingenioſáque inuentio, quæ cogitationem requirat, & eam quidem eruditam, multò plus dignitatis habeat & grauitatis. Id autem fieri ab eruditis, vel iis qui à liberali & polita literarum cognitione auerſum animum non habeant, Græcè aut Latinè commodè ſolet: aut denique, ſi magis placeat extera quadam lingua, ídque ſententia breui, arguta, graui, vel adagio, aut etiam hemiſtichio, integro verſu nonnunquam, qui vel recens natus, vel aliundè petitus ſit, dummodò argutiarum aliquid & ſalis contineat. De ſymbolis, ſchematis, & ſtemmatum ratione iam ſatis : nunc tandem de Emblemate quædam commentemur.

De Emblemate.

PLERIQVE ſunt non ſatis acuti, qui Emblema cum Symbolo, cum Ænigmate, cum Sententia, cum Adagio temerè & imperitè cõfundant. Fatemur Emblematis quidem vim in ſymbolo ſitam eſſe: ſed differunt, inquam, vt Homo & Animal : alterum enim hîc maximè generaliùs accipi, ſpecialiùs verò alterum norunt omnes qui aliquid iudicij habeant. Emblema ænigma non eſt, quanquam interdum cum ęgnigmate aliquam ſimilitudinem habeat: Ratio enim quædã eſt apertior in Emblemate, propter notas quę apertæ & perſpicuæ ſunt: Ænigma verò in verbis ambiguum eſt & obſcurum, vt etiam viros alioqui ſolertes & ingenioſos interdum longua mora teneat. At Symbolorum & Emble-

matum, de quibus maximè hic agimus, ratio debet esse clarior & apertior: vt quemadmodum ab iis imperiti arceantur, sic docti homines aliquid habeant in quo ingenium exerceant. Neque Emblema est γνώμη seu sententia, quanquam sæpè Emblemata sententias in se contineant: nisi fortasse qua ratione Emblema sumitur μετωνυμικῶς pro epigrammate seu explicatione Emblematis. γνώμη enim verbis exprimitur: & nisi fallor, aliter γνώμη esse minimè potest, nisi pro eo vsurpetur, quod ἐνθύμημα diceremus. Emblema enim sæpenumerò est ἄφωνον nec semper necesse est in Emblemate esse adiectum epigramma. Denique, vt vno verbo, Sententia & Emblema videntur mihi differre vt verba & res, seu signa quædam rerum, & res signatæ. Denique non est adagium vel parœmia: quia Emblema est aliquid ingeniosè ab ingeniosis excogitatum, vt ita dicam: adagium vero sermo sit in ore omnium versans. In quo aduertendum an ij acutè viderint, & non potius aberrarint, qui quascunque sententias, adagia, similia, apophthegmata, historias ad Emblemata posse reuocari censuerunt, quasi ex re quauis Emblema cudi & confici deberet.

Superest itaque Emblematis nomen explicemus, si priùs Alciati verba ex Commentario in tit. De rer. & verborum signific. apposuerimus. Verba significant, inquit, res significantur: tametsi & res quandoque significent, vt Hieroglyphica apud Orum & Chæremonem, cuius argumenti & nos carmine libellum composuimus, cui titulus est Emblemata. Hæc ille.

Emblema quid, vnde dicatur, & quom[od]o id nomen propriè, quomodo figuratè accipiatur.

DICITVR Emblema, quicquid interseritur ornatus causa, non modò parietibus & pauimentis, sed & rebus aliis permultis, vt vasis, pateris, vestibus: cuiusmodi sunt clauiculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, vniones & gemmæ, ceteráque generis eiusdem. ζωωτὸν vel δαίδαλμα dicitur Eustatio, nempè ornamentum exemptile quod innoxiè demi potest vasis aureis vel argenteis, idémque reponi. Id enim nominis deductum esse constat παρὰ τὸ ἐμβάλλεσθαι, aut ἐπεμβλῆσθαι, quod est inserere, interponere, vel inicere. Antiquitus enim lapillis quibusdam quadratis & minutè sectis politisque, in quibus eicones quædam intertextæ essent, ædes magnatum & Principum regiæ vt plurimùm orna-

ornabantur, vt colligere eſt ex Pauſania, Plutarcho, Apuleio, Philoſtrato, & aliis plerique: cuius etiam rei vſum aliquem videmus in quibuſdam templis, tum ædibus publicis & priuatis, vt noſtra hæc ætas antiquitatis æmula pridem eſſe cœpit. Itaque μεταφορικῶς hîc Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia ſcitè adinuenta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerúmque pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata, Emblematis referta dici figuratè poteſt. Notum enim illud M. Tullij ex Lucilio;

Quàm lepidè lexeis compoſta vt teſſerulæ omnes
Arte, pauimento atque Emblemate vermiculato.

Verba ſunt Lucilij Poëtæ Comici, apud quem Scæuola exagitabat Albutium, qui nimius eſſet in ornatu & ſtructura verborum: in quo non vitabat affectatum dicẽdi genus doctis auribus odioſum. Non poſſum ſubticere à M. Tullio Verrem reprehẽdi acerrimè, quòd Emblematum vim, quæ eſſet in Siculorum vaſis, abſtuliſſet: quódque Suetonius ait Tiberium elegantiæ verborum ſtudioſiorem, emblematis vocem aſpernatum in quodam patrum decreto: commutãdum enim verbum cenſuiſſe, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Ceterùm plerique vel ſuſpicari vel obiicere poterunt hîc ab Alciato Emblemata impropriè dici, cùm ea carmina videantur potiùs expoſitiones eſſe & explicationes Emblematum, id eſt eorum ſymbolorum vel ſimulacrorum, quæ ab antiquis petita hîc magna parte repræſentat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando ſubiectorum habere rationem metonymicῶs, & ſententiam vel epigramma dici poſſe, quod Emblema in ſe complectatur.

CLARISS. VIRI ANDR. ALCIATI IN LIBRVM Emblematum Præfatio, ad Chõradum Peutingerum Augustanum.

DVM pueros iuglans, iuuenes dum tessera fallit,
Detinet & segnes chartula picta viros,
Hæc nos festiuis Emblemata cudimus horis,
Artificum illustri signáque facta manu:
Vestibus vt torulos, petasis vt figere parmas,
Et valeat tacitis scribere quisque notis.
At tibi supremus pretiosa nomismata Cæsar,
Et veterum eximias donet habere manus.
Ipse dabo vati chartacea munera vates,
Quæ, Chonrade, mei pignus amoris habe.

Ad Chonradum.] De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opusculum dicatum constat, tantùm ea dicam & huc referã, quæ scriptorum nostri temporis lectione consequi potui. Andreas Cratander in Epistola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum præfixit, hæc habet: Chonradus Peutingerus, eximium illud Augustanorum Vindelicorum decus & specimen, qui cũ incomparabili auctoritate, quam in gnauiter sustinẽdis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus est, egregiam humanorum studiorum peritiam cõiunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde satis apparet, quòd mihi aliquot Ciceronianarum orationũ reliquias, & venerandæ vetustatis exemplaria transmisit, tãquam auxiliatrices copias, &c. Hæc quidem ille. Sed expressiùs Henricus Pantaleon Prosopographiæ parte 3. eiusdem Chonradi vitam, laudésque perstrinxit. Sic autẽ: Chõradus ille Augustæ Vindelicorum ex honesta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus est. Is cùm felici ingenio esset præditus, à teneris annis literis incubuit, & in primis legum lectioni diligentem operam impendit. Hinc factum,

Chonradus Peutinger.

factum, vt iuris doctor omnium acclamatione creatus fuerit. Accedebant multæ heroicæ virtutes, & rerum agẽdarum dexteritas. Itaque patriæ vtilis ciuis & ſingulare ornamentum extitit, atque à Maximiliano Cæſare inter ſuos conſiliarios cooptatus fuit. Quinetiam hunc Eraſmus Roterod. plurimùm ob eruditionem dilexit, & inter ſummos amicos habuit. Scripſit is anno 1506. Sermones conuiuales, in quibus multa de mirandis Germaniæ antiquitatibus referuntur: præterea de gentium quarundam emigratione Epitomen, quæ Procopio, & aliis hiſtoricis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerum antiquarum ſingularis æſtimator, qui eiuſmodi indagare, & poſteris proponere magna delectatione erat ſolitus: tandem ætate confectus obiit, & apud ſuos honorificè ſepultus eſt. Hactenus Pantaleon, quæ omnia penè mihi videntur ſumpta ex 18. Epiſt. Eraſmi.

Dum pueros.] Diſſimilitudine ſuum negotium cum aliorum otio conferens, tria luſorum genera ponit, ex adiuncto tempore quo hoc opuſculum ſcripſerit. Pueri nucibus delectantur: hincque vulgò trita prouerbia, Relinquere nuces; &, Ad nuces redire. Adoleſcentes & iuniores teſſera delectantur, quod eſt aleatorum. Segnes autem, quíque corporis motum refugiunt, chartulis pictis oblectantur.

Iuglans.] Nux.

Teſſera.] Dicitur teſſera, quicquid ex omni parte quadratum eſt. Gel. lib. 1. c. 20. & Cæl. Rhodig. lib. 20. ca. 14. & 27. Cubus à Græcis dicitur: eſtque corpus ex ſex lateribus æquali latitudine planitierum per quadratum. Is cùm eſt iactus, quam in partem incubuit, immotam habet ſtabilitatem, vt ſunt etiam teſſeræ, quas in alueum ludẽtes iaciunt. Budęus 5. De aſſe.

Emblemata cudimus.] A fabris aurificibus, vel aliis ſculptoribus ἀλληγορία.

Feſtiuis horis.] Diebus genialibus, quibus animum remittebam à ſeuerioribus ſtudiis. vel, feſtiuis horis, id eſt, ſubciſiuo tempore. Sic enim Mar. Tullius, cùm dies aliqui dabãtur ad ruſticandum, vt etiamnum dantur iuſtitiorum dies noſtris Senatorib. ad eorum numerum accommodabat quę ſcribebat. teſtis eſt ipſe 1. de Legibus.

Artificum illuſtri.] Hic verſiculus deſcriptionem continet τῶν ἐμβλημάτων. qua de re iam ſatis. ſed hîc aduerte materialem cauſam.

Vestibus vt torulos.] Finalis causa, & vsus Emblematων. Torulos autem appellat eminentias quasdam in vestibus, corollis, & aliis similibus. Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens, Addit, inquit, aliquos vt in corona toros, omnémque orationem ornamentis modicis verborum sententiarúmque distinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, quæ petasis, id est, pileis, aut penulis vestibúsque adiici solent. Palam est illud ex Amphitruone Plauti: Tum meo patri autem torulus inerit aureus sub petaso.

Petasis.] pileis, galeris, &c. Petasum, Arcadicum pileum significatione primaria esse, didici ex Hesychio. πέτασος τὸ τῶν ἐφήβων φόρημα. sic enim legendum in Hesychio, non φρόνημα, vt in vulgatis. Suetonius ait, Augustum non nisi petasatum, hoc est velato capite sub dio spatiari solitum. Certè & Poëtæ & petasatum Mercurium faciunt. Id nominis à πετάννυσθαι, pandere, vel extendere deflectitur: quod pilei genus galero non absimile volunt. Prudentius 2. in Symmachum:

Nec petaso insignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius seruare suas de clade palæstras.

Parmas.] Parma, scutum breue peditum, pelta etiam dicta à Plinio. Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis:

Hæc quæ sæpè solet vinci, quæ vincere rarò,
Parma tibi scutum pumilionis erat.

Varro De lingua Latina, & Alexander ab Alex.6. cap.22.

Tacitis notis.] Sic se habent Ægyptiorum Hieroglyphica, vt etiamnum hodie symbola ea, quæ armis, scutis, signis militaribus, & ceteris id genus apponi solent. De quibus lepidum & eruditum scripsit Dialogum Paulus Iouius. nos in nostro syntagmate quædam adduximus.

At tibi supremus.] Optatio ex dissimilibus. Idem ferè dissimilium locus est apud Horat. ode 8. lib.4. Carmin.

Donarem pateras gratáque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres, diuite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium

Res est, aut animus deliciarum egens
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, &c.

Huius autem dissimilitudinis hæc mihi videtur germana sententia: Possum ego tibi, Chonrade, Emblematum quorundam siluam & cumulum ex veterum auctorum bibliothecis aggregare: at magnus Imperator (cui sis à consiliis) potest tibi commodè & munificè suppeditare veterum artificum manupretia, statuas, imagines ingeniosè pictas, solerter expressas, sculptas, effotmatas: ipsissimas inquam imagines, non picturam quandam nudam aut descriptionem, qualis mea hæc est chartacea.

Supremus Cæsar.] Maximilianus Imperator, cuius consiliarium fuisse Peutingerum paulò antè meminimus ex Erasmo.

Ipse dabo.] Τὸ πρέπον in libro Poëtico Poëtæ consecrato. Non enim modò videndum quid, sed & cui des Seneca De beneficiis: Vide ne mittas munera superuacanea, vt feminæ arma, rustico libros, & studioso retia. Id enim est ac si cani des paleas, & ossa asino. Sic Martialis 14. lib. sed non eodem tamen sensu:

Non sunt munera quæ putas puella,
Cùm donat vacuas poëta chartas.

AD ILLVSTRISS. MAXIMIL. DVCEM MEDIOLAN. SVPER INSIGNI Ducatus Mediolanensis.

EMBLEMA I.

EXILIENS infans sinuosi è faucibus anguis,
Est gentilitiis nobile stemma tuis.
Talia Pellæum gessisse nomismata regem
Vidimus, hisque suum concelebrasse genus:
Dum se Ammone satum, matrē anguis imagine lusam,
Diuini & sobolem seminis esse docet:
Ore exit. tradunt sic quosdam enitier angues.
An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

PRoponit schema gentilitium siue insigne Ducatus Mediolanensis, in quo serpens cæruleus in aureo æquore

infantem,vel anniculum puerum rubore tinctum euomens, conſpicitur. Cuius quidem ſchematis rationem adferam, ſi priùs huc trãſtulero, quod idem noſter auctor ea de re ſcripſit c.43. De ſingulari certamine, vt Alciatus ipſe Alciatum enarret hac in parte. Sic enim ille: Celebre eſt in Annalibus Othonis Vicecomitis cum quodam Sarraceno in Aſia certamen,quem ille manu captũ confoſſũmque galeæ ornamento priuauit,idque gentilitiis inſignibus ſuis addidit,hoc eſt, vipera vix natum, & adhuc manantem ſanguine infantẽ ore euomens:nimirum ab Alexãdro Magno acceptum Emblema. Siquidem in eius antiquis nomiſmatis idem ſigillum reperire eſt, quo Ioue ſe natum rex ille per ambages oſtendebat.Etenim ſerpentis forma pluribus Græciæ locis Iupiter colebatur. Suntque in Aſia genera ſerpentum,quos ore parere hominum opinione receptũ eſt. Hactenus ille.Celebratur itaque ſtemma eiuſmodi à diuina &antiqua origine, perennique nobilitate,è ſano Sapientiæ capite,promanãte. Sed inſtituẽti mihi commentaria integra,quoad eius maximè fieri poteſt, occurrit præter alia, quæ de hoc ſtemmate Ducum Mediolanenſium retulit Franciſcus Petrarcha,Rerum memorabilium libro 4.ad finem:cuius hæc pænè verba ſunt:Azo Vicecomes,qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit,magni animi iuuenis, patris iuſſu cum copiis trãſmiſit Apẽninum. In ea expeditione cùm fortè deſcẽdens equo requieſcit,ingens vipera,nullo aduertẽte comite,in galeam Principis iuxtà poſitam irrepſit:quam cùm mox capiti reponeret,famoſo quidem & horrifico, ſed prorſus innocuo lapſu,per genas Ducis interriti fluxit.Eam à nemine lædi paſſus adoleſcens ille animoſus,ad omen geminę victoriæ traxit.hincque factum tandem,vt ipſe pro ſigno bellico vipera vteretur.Et hæc quidem Petrarcha,magni nominis rarȩque eruditionis auctor:quam narrationem,cùm adoleſcens Bononiæ ſtudiis operam daret,ſe ſæpè audiuiſſe ſcribit. Idem pænè Gabriel Simeon Italus retulit, eo Compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanenſibus:cuius tamen verba huc conferre minimè attinet. Paulus autem Iouius,noſtra patrúmque memoria hiſtoriæ ſcriptor inſignis, cum Alciato conuenit, eo nempè libro, quo Mediolanenſ. Principum Vicecomitum vitam eſt complexus. Ait enim Othonem (ſacro in bello contra Turcos & Sarracenos,Bullionio Godofredo duce) inſigni pietate & magnitudine

Alciati locus.

Franc. Petrarca.

Gabriel Simeon.

Paul. Iouius.

animi virum, nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui medio in campo ad singulare certamen fortissimum quemque ex acie Christiana prouocabat, cum eo fuisse congressum, tandémque cum non minore fortitudine quàm felicitate deuicisse: déque confossi hostis galea opimum plenúmque immortali gloria spolium retulisse, auritam scilicet, viperam inexplicatis spiris minaciter à cono cassidis erectam, & puerum passis manibus deuorantem. quod vnum auspicatæ virtutis argumentum, non modò gẽtilitiæ laudis gestamen fuit, sed & posteris id insigne audacter vsurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriam portendit. Fuere qui existiment Volucem ex stirpe Alexandri Magni progenitum, tulisse pro insigni viperam, ex Olympiadis fabula, puerum parturientem, quòd ea à dracone se compressam fuisse, Iouis imagine, prædicaret. Sic Iouius. Ceterum id stemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Ægyptiorum notas, quas Hieroglyphicôn nomine appellabant, obseruarit ex Oro maximè Niliaco, facilè discet eos imagine serpẽtis, Imperatorem regémque designasse. Quid enim dominium orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem optimum & tutelarem siue custodem, quid heroem, quid nominis & famæ amplitudinem figura serpentis exprimebant, nisi quòd spectato huius animalis admirabili genio, conditionem & dignitatem Principum eo schemate ingenioso eruditis hominum oculis proponi volebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi dispendio suas opes adaugerent Anguem, nisi anguem deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ est, serpentes olim adiunctos leonibus, qui Opis Deæ simulacris apponi erant soliti, quo significabant orbis Principatum. Anguis enim circularis orbem, Leo verò fortitudinem virésque repræsentabat. Quòd autem serpens ita sæpè depictus conspiceretur, qui sibi caudam mordicùs ore retineret, pauci sunt qui explicuerint. Ea verò mihi perplacet eruditorum quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectum, & quasi ob oculos positum fuisse Regem eum, qui finem sibi actionum omnium & consiliorum prudenter & accuratè proponeret, cuíque vltima, imò verò minima etiam curæ essent. Eo enim nomine Augustus, Antoninus Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus Alexander ad cælum euecti sunt: contrà malè

Quid per serpentem Ægypti designabant.

Quid per serpentem qui caudã mordicus teneat.

ceſſit Heliogabalo, Caracallæ, Commodo, Domitiano & aliis permultis Reipub. Romanæ peſtibus, quòd ſimul atque ad ſummum illum Principatum conſcenderunt, abiecta cura publica, ſibi tantùm ſeruire, ſuáſque perſequi cupiditates, quo iure, qua iniuria, voluerunt. Ceterùm Anguis imagine, Rex cuſtos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus ſuum in Regem ſtudium (cuius beneficẽtiã grato animo agnoſcebat) non alio modo poſteris commendabant, quàm ſerpente vigili, ſurrecto vertice, & elato pectore. quod Homericum illud declarat, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα: Non decet virum conſultorem, qualis Princeps eſſe debet, tota nocte dormire. Apud Horatium eo quidem ſenſu, ſerpens Epidaurius appellatur, vt apud Græcos ὄφεως ὄμμα, ad vigilãtiam deſignandam. Denique tam fuit inſigne & celebre id Hieroglyphicum ſerpentis, vt non temerè Imperator clariſſimus Epaminondas vſurparit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores poſteri columnam erexerunt, appenſo clypeo, in quo ſculptus draco eſſet. Eius monumẽti rationem affert Pauſanias, quia is Imperator laudatiſſimus ex Spartiatarum genere, quod Thebis antiquiſſimum fuit, ortum duxiſſe putabatur, quorum id gentilitiũ inſigne eſſet, vt qui ab anguineis illis dentibus à Cadmo telluri mandatis eſſent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quædam ad huius magnifici ſtemmatis arcanum illuſtrandum adiiciam. In oſtentis enim & præſagiis, Angue ſumma nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modò iis, qui ad regij dominatus, aut etiam regni faſtigium expectabantur, ſed & iis, qui arte quadam vel ingenio celebritatem quandam ſibi compararunt. Vt enim retulit 1. De diuinatione M. Tullius: Cùm Roſcius in cunabulis eſſet, educaretúrque in Selonio, qui eſt campus agri Lanuuini, noctu lumine appoſito experrecta nutrix animaduertit puerum dormientem circumplicatum ſerpentis amplexu, quo aſpectu exterrita clamorem ſuſtulit. Pater autem Roſcij ad aruſpices retulit: qui reſponderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc ſpeciem Praxiteles cęlauit argento, & Archias expreſſit verſibus. hæc Cicero. Spartianus auctor eſt, Seuero imperium præmonſtratum: ei enim in ſtabulo dormienti ſerpens caput cinxit, & ſine noxa expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Ferunt &

Serpen. Epidaurius.

Anguis quid ſignificabat.

Roſcius.

Seuerus Imp.

Aurelia. Imp. Anguem portendisse imperium Aureliano, quanquam ille mediocrium fortunarum & parentum esset. Nam cùm eius pueri peluim serpens cinxisset, neque vnquam potuisset interfici, postremò mater eius anguem occidi noluit. Mulier hęc templi Solis sacerdos erat, diuinationum minimè ignara, quippè quæ familiarem hunc serpentem, tanquam genium agnosceret. *Tyberius Cæsar.* Tyberius Cæsar serpentem draconem in deliciis habuit, eíque sua manu cibum ministrauit: quem cùm is corrosum à formicis obseruasset, monitus est cauendam esse sibi vim multitudinis: formicis enim populum significari. *Maximinus Iunior.* Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus est, dormientis caput serpens circundedit, futurę dignitatis pręsagium. Idem pænè, quod de Alexandro Magno, refertur de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia matre Augusti Octauij, quæ in templo Apollinis somniauit se cum Dracone congressam, indéque factum, vt macula picti Draconis in corpore constanter hæreret, quæ nunquam postea eximi potuit. Sed hæc satis. *Augusti mater.*

Fauces. Sinuosus anguis. *Sinuosi è faucibus angue.*] Fauces sunt gulæ partes interiores. Plinius: Summum gulę fauces vocantur, postremùm stomachus. Sinuosus autem epitheton serpenti cõueniens: sinuosum enim dicimus à longo sinu, & μεταφορικῶς apud eundem nostrum auctorem postea, sinuosi in faucibus antri.

Stemma. *Stemma*] Nobiliores erant, qui sui generis imagines & stemmata proferre poterant. Budæus Annotat. in Pandectas. Vsurpatur plerunque pro corona: deductum enim est id nominis à στέφεος, vt illud Homericum,

στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Alciat. refert 2. Parerg. c.30. Lege 6. Miscellan. P. Nannij.

Gentilitia stemmata. *Gentilitiis.*] Pro imaginibus posteriora tempora insignia gentilitia habuerunt, quæ arma vel armaria vulgò dicuntur: quę ipsa quoque primùm, vt simile est veri, virtutis fuere præmia ac rerum præclarè gestarum decora. Budæus.

Pellæus Alexander. *Pellæum regem*] περιφραστικῶς pro Alexandro, vt apud Iuuenal. 10. Sat.

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis. Ausonius Paulino:

Ocyus illa iugi fatalis soluere lora

Pellæum potuisse deum reor.

Sic autem dictus à Pella vrbe Macedoniæ. Pompon. Mela lib.2. quam etiam Plin. Alexandri patriam appellat, 35. lib.

Præclarus Alexandri ortus. *Summ genus.*] Iustinus lib.12. ait Alexandrum, virum supra humanam potentiam magnitudine animi fuisse præditum.

Qua nocte cum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari, nec Dei decepta somnio. Nam profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit, quàm cùm Æacidarum gens ab vltima sæculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, & deinceps maiorum omnium illustrauerit: nullius tamen nomine quàm filij clarior fuit. Plutarchus auctor est, quòd cùm Ammonis sacerdos Alexãdrum salutaturus, linguæ vitio præpeditus, pro παιδίον, filiole, dixisset παῖ διός, id est, Iouis fili, hinc celestis originis gratiam captatam, cui initia dedisset error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, Alexander fatetur vtile sibi fuisse ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat, ne aliquis sibi repugnaret. Id cur factum sit, lege Augustin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Preclara extat Alexandri laudatio apud Apuleium primo Floridorum.

Dum se Ammone satum.] Iupiter Ammon ab arena dictus, quòd sub arietis forma coleretur in templo à Libero patre in arena condito. qua de re multa Lilius Gyrald. Syntagmate 2. hist. Deor. Politian. cap. 52. Miscellan. Lege & Hygin. lib. 2. De signorum cælest. historiis. *Iupiter Ammon.*

Tradunt sic quosdam enitier angues.] Plinius lib. 8. cap. 23. & Solinus cap. 30. Polyhist. Amphisbænas ore parere tradunt: his enim caput est geminum, hoc est, & ad caput & ad caudam. Neminem quidem studiosorum latêre velim, id commodè atque perspicuè relatum scriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex tam fœcundo ac copioso rerum selectissimarum pomœrio tot flores & fructus collegerim. *Amphisbanæ.*

Enitier.] pro eniti παραγωγή. Enixæ dicuntur feminę, nitendi, hoc est conandi & dolendi labore perfunctæ. Nexum enim dicimus arctum & colligatum. Nonius. Id quidem ad zonę solutionem referri non inconcinnè potest, qua partus describitur à poëtis, nempe quòd omni nexu oportet mulier soluatur, vt commodiùs enitatur & pariat. Callimachus Hymno in Iouem: *Eniti.*

ἐπεὶ τῆμος δὲ † ῥέει ὅτ' ἐλύσατο μήτρην, id est, quando peperit. quod & admonet Græcus scholiastes Alcimede apud Apollonium Argonaut. 1. filij discessum lugens, † ῥέη.

-- ᾧ ἔπι μούνῳ

μήτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον. quo loco scholiastes ab altero nõ dissidet, quin & adiicit, ὅθεν καὶ λυσιζώνης ἀρτέμι-

δος ἱερὸν ἐν ἀθήναις. Quorum locorum mihi copiam pro sua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocensium gymnasij hac in Parisiorum Academia primarius, vir vtriusque linguæ peritissimus, & cum quo, literarum nomine, mihi nuper amicitia intercessit.

Cur Pallas è Iouis nata cerebro.

An quia sic Pallas. &c] Testis est Pindarus Olymp. ode 7. cuius rei rationem (sed aliam atque aliam) reddunt Fulgētius Mythologic. 2. Phornutus De natura deorum, Gyraldus Syntagm. 11. Ouid Fastor. 3. epimythia etiam sua tradit, sed longè aliis diuersa. Ex his enim alij speculationem Physicam, alij ethicen, alij alia considerant. Themistius oratione 10. σὺ δὲ προσκαλεῖς τοὺς φιλοσόφους (alloquitur Imperatorem Valētem) κἂν ἀποκνῶσι· καὶ ὁπόσον σὺ χρόνον τοῦ ἔτους ἐπὶ χώρας μένεις, ἀνάγκης χειμερίζεις τῶν λόγων. τοῖς στρατηγοῦσι δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες ἐν ἴσῃ προεδρείᾳ, γνώμης ἅμα καὶ δυνάμεως σε θεραπευούσης. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς γεννῶσιν οἱ ποιηταὶ τοῦ Διός, ἐνδεικνύμενοι καλῶς ὅτι προσήκει τῶν βασιλείων μήτε λόγον ἄπρακτον, μήτε πρᾶξιν ἄλογον ἐκφοιτᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ νοοῦν ἔνεργον εἶναι, καὶ γέμειν νοῦ τὸ δραστήριον Existimo autem cum Pindari scholiaste ad 7. Olympior. figmentum id esse referendum eò, vt dicamus omnes artes & disciplinas, è Iouis cerebro, id est summi & præpotentis Dei mente & sapientia prodiisse. Perspicuum enim nobis esse debet, vt alia omnia bona, sic ipsas quoque ingenuas artes à Deo nobis esse communicatas. Et quanquam Dei beneficio nobis hæc Minerua generetur, ductore tamē & magistro primùm opus est. Nemo enim est, qui doctrinę laudatissimam ἕξιν comparare sibi queat, qui non bonis præceptoribus sese tradiderit instituendum. Hinc enim à minuendo quod neruos minuat, Mineruam dictam putant. Pallas autem vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ, ab hasta vibranda, vel à Pallante occiso: qua de re postea fusiùs.

De capite orta Iouis.] Imitatus videtur illud Propert. è lib. 3.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio libri VI. de Pallade,

Hinc de patre ferunt sine matris fœdere natam,
Prouida consilia quòd nescit curia matrum.

Postremum hunc versum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beroaldus emendat annotat. in Caligulam Suetonij, ac pro, consilia, legi mauult, consilium. Ego cum meo Iureto ita meliùs & commodiùs, nisi me coniectura fallit:

Prouida consilij quòd non sit curia matrum.

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

BITVRICIS veruex, Heduis dat ſucula ſignum:
His populis patriæ debita origo meæ eſt.
Quam Mediolanum ſacram dixere puellæ
Terram: nam vetus hoc Gallica lingua ſonat.
Culta Minerua fuit, nunc eſt vbi numine Tecla
Mutato, Matris virginis ante domum.
Laniger huic ſignum ſus eſt, animalq́ biforme,
Acribus hinc ſetis, lanitio inde leui.

NIhil mihi videtur hîc affingere, quàm quòd Mediolani, vrbis Inſubrum notiſſimæ, notationem eliciat ex duarũ Galliæ ciuitatũ ſchematibus publicis. Ait enim Heduos porci, Bituriges arietis habuiſſe ſignum, Memineram

Heduorum & Biturigũ schemata.

quidem Alciatum Parerg. iuris 5. c. 13. alterius meminisse. Huius hæc verba: Habebant & ciuitates sua signa, quibus originem aut cultum testarentur. Hinc in nomismatis Atheniensium plerunque vidimus noctuas. Sic Claudian.

— ad mœnia Gallis
Condita lanigeræ suis ostendentia pellem.

Quò fortasse pertinet quæ de Mediolani iactis fundamẽtis refert Liuius 5. ab vrb. cond. Ex Heduorum itaque & Biturigum schematibus publicis hîc constituit Mediolani ἔτυμον. Mediolanum autem à sue mediatim lanato denominationem sumpsit. Dum enim prima vrbis huius fundamẽta iacerentur (vt præter alios retulit D. Ambrosius) aper est repertus media parte lanatus: Alij à Medo Insubrum duce nominatum Mediolanũ malunt. Vrbs est metropolis Galliæ Cisalpinæ, à Gallis Insubribus cõdita 359. annis ante Christum natum: quanquam Olanum ducem Tusciæ primùm eandem excitasse testetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodiêre, inter quos non infimum, sed merita gloria certè insignem Alciatum iure adscripserim, qui hoc emblemate Mediolanum natale solum non illepidè celebrat. Hoc obiter aduertendum. Imperio in Orientẽ translato, veteri quasi senescente Roma, Imperatores, Mediolano capi & delectari cœperunt, vnde in tantum excreuit ea vrbs, vt à Procopio 2. Gotthici belli, prima inter Occidentis vrbes post Romam dicatur, & facilè ceteris anteire, vt magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquísque fortunæ bonis. Ausonius Catalogo illustrium vrbium:

Mediolanũ vnde nominatum.

Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores: tum duplice muro
Amplificata loci species, populíque voluptas
Circus, & inclusi moles cuneata theatri:
Templa, palatinæque arces, opulensque moneta,
Et regio Herculei celebris sub honore lauacri,
Cunctaque marmoreis ornata peristyla signis,
Mœniaque in valli formam circundata limbo:
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicinia Romæ.

Ad id illustrandum multa suppeditabũt Geographica Volaterrani & Mũsteri: ille quidem lib. 4. hic verò 2. longè plura retulit. Quædam etiam petenda ex historia Liuiana lib.

5.ab v.c.vt iam admonui.

Bituricis verwex] Veruecem hîc pro ariete fortasse posuit κα-ταχρηστικῶς, sed parum refert. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis est Biturix) Aquitaniæ populi sunt, quorũ fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib.8. belli Gallici Cæsar. Vrbs est Academiâ florentissimâ celebris, in qua per quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit Alciatus; quod ex aliquot suorum operũ locis colligere est facile, tum vel maximè his versibus (quorum mihi copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatũ doctorẽ illic audiuit) quibus Biturigẽ donauit, cùm Italiã repeteret:

Bituriges.

In Academia Biturigum professus est Alciatus.

Vrbs Biturix inuitus, amans te desero amantem,
Quinque per æstates terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire.
Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum stemma, quod nonnihil adiuuat huius loci enarrationem. Quibus Alciati versibus cõtumeliosè respondit nescio quis: quo iure, qua iniuria, non est meum disquirere, nisi quòd existimem nihil tam bellè fieri dici ve posse, quin malè interpretando possit deprauarier. Huius anonymi hoc est maledicum tetrastichon,

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat,
Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum
Nostra vel horrentem frigore lana teget.

Ceterùm cùm ait vitulos, porrò Italos intelligit: cuius rei causam ex Gellio petas licet, lib. nempè 11.cap.1. quæ tamẽ à me obiter dicta sint.

Heduis dat sucula signum.] Hedui, qui & Augustodunenses, Galliæ populi, in Ducatu Burgundiæ & Francorum regno siti, olim fratres & cõsanguinei à Romanis appellati. Cæsar Comment. belli Gall. lib.1. *Sucula.*] pro sue, diminutiuum.

Hedui.

Vetus hoc Gallica lingua sonat.] Nimirum Gallicè, Milã, dicimus, à mediatim lanato sue. Sidonius Apollinaris lib.7.epi.1.
Et quæ lanigero de sue nomen habet. Veterem linguam Gallicã ait, vel propter Gallos Insubres à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel propter veterem linguam, quam longè aliam fuisse quàm quæ nunc nobis est vulgaris, & verisimile est, & docti plerique autumant.

Vetus lingua Gallica.

Culta Minerua, &c.] Ait olim cultam illic Mineruam fuisse, nũc autem D. Teclam à populo Christiano coli. Hæc virgo & martyr sub Nerone apud Iconium, Pauli discipula.

D. Tecla Martyr.

Nunquam procrastinandum.

EMBLEMA III.

ALCIATAE gentis insignia sustinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος.
Constat Alexandrum sic respondisse roganti,
Quî tot obiuisset tempore gesta breui?
Nunquam, inquit, differre volens. quod & indicat Alce:
Fortior hæc dubites, ocyor ánne siet.

Alciatoris schema.

PRincipis & patriæ hactenus insignia quasi depinxit; nunc suæ familiæ gentilitium stemma proposuit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacitè indicat, sumpto argumento ab Alces feræ natura, quæ equi robore, cerui celeritate, &, ni proceritas aurium & ceruicis distingueret, iumento similis haberur, auctore Plinio lib. 8. cap. 15. Quod quidem appositè illustrat eleganti Alexandri apo-

phthegmate, qui quærenti qua tandem via tanta sibi adeò celeriter comparasset, respõdit (quod vnguibus Alces insertum legitur) μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differẽdo aut recrastinando. Siquidem optima & accommoda belli comes est festinatio: quo fit, vt qui imperant, quò rerum difficultates, quæ nonnihil remorando vltrò sese offerunt, arcere faciliùs possint, eò pede citissimo necesse sit properare. Eam enim ob rem Alexander ab omnibus fermè laudatur, quòd sua præcipiti in rebus agendis cura & industria, Principum omnium celeritatem multis quasi stadiis anteuerterit. Narrant enim eum pedites sic instituisse, vt sua celeritate equorum cursum adæquarent: ipse ne quidem sibi parceret, noctes vt plurimùm insomnes traduceret, seque crepitaculo excitaret, siquando somno corripi se sentiret, quo maximè tempore vigilãdum esse intelligeret. Itaque cùm ab eo Darius impeteretur, maximè conquerebatur nullum sibi satis longum relinqui spatium, quo Alexandrum pro viribus, & ea qua præstabat animi contentione atque copiis, retunderet. Hoc enim præcipuè curabat Alexãder, vt diu noctuque, magnis itineribus confectis, improuisum hostem offenderet. quem animum etiam adolescens habuisse memoratur. Huic enim cùm Aristoteles diceret expectãdam esse robustiorem ætatem, qua longè melius & opportunius ad res bellicas animum applicaret: At metuẽdum mihi est, inquit, ne dum annos exspecto firmiores, audacem iuuentutem interea mihi præripi per incuriam patiar. Hunc Cæsar imitatus, ardua quæque quasi temerè & sine consilio aggrediebatur, imò verò dicebat de iis consultandum non esse, quòd ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non prætermittam Aeliani locum de celeritate Alexandri in rebus conficiendis, variæ hist. lib. 10. Alexander Philippi filius ter decem stadiis continuo itinere confectis, antequàm quietem caperet, exercitus cum hostibus conflixit, & eos vicit. Ἀλέξανδρος τρεῖς τετρακόσια στάδια ἐφεξῆς μεθ' ὅπλων ὁδοιπορήσας, συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἀναπαῦσαι τὸ στρατόπεδον, ἐκράτησε τῶν ἐχθρῶν. Rectè Flau. Vegetius libro quarto cap. 31. in rebus bellicis celeritatem amplius solere prodesse quàm virtutẽ. Huc facit M. Tullius 6. Philipp. Nam cùm plerisque in rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est, tum hoc bellum indiget celeritatis. Videram etiam quod idem habet oratione de Pompeij laudibus, seu, vt inscribitur, Pro lege Manilia: Nõ enim

Alexandri festinatio.

Iulij Cæsaris celeritas

Virtutes Imperatoriæ.

illæ ſunt ſolæ virtutes Imperatoriæ, quæ vulgò exiſtimantur, labor in negotiis, fortitudo in periculis, induſtria in agẽdo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo, &c. & deinceps: vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem curſum initum putatis: non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui noui, tam celeriter in vltimas terras pertulerunt, ſed hæ res, quę ceteros remorari ſolent, non retardarunt. Prætermitto quæ de celeritate Alexandri retulit Q. Curtius libris maximè 5. & 7. Hæc enim prolixiora fortaſſe. Monemur itaque hoc lepido carmine maxima quęque perfici diligẽtia, & virium firmitate (quæ duo apertè repręſentat Alce) & aſſidua tam animi quàm corporis cura & cõtentione feliciter abſolui. Nullus enim eſt repertus hactenus (niſi ſit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui abſque aliquo labore improbo, conſtantiaq́ue animi ſit aliquam ſummam laudem conſecutus. Citatur ex aliquo veterum: Ἀλέξανδρος μὲν τολμῶν, πονῶν, καὶ ἐργαζόμενος, μήτε καθήμενος ἐπιτυχεῖ. i. Alexander audendo, laborando, agendo, non deſidẽdo, ſummam celebritatem conſecutus eſt. Huic conuenit illud Heſiodi:

Celeritatis & diligentiæ laus.

μὴ δ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὔριον, ἐς τ' ἔννηφιν.

& Lucan. 1. bell. ciuil.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis.

cui affine Ouidianum illud:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Martial. *Non bene diſtuleris, videas quod poſſe negari.* Id vnum ex præceptis Socratis refertur à Xenoph. 2. *ἀπομνημονευμάτων*, Quicquid agas, prõptiſſimè, atq; optimè & diligẽter agere.

Fortior hæc, dubites. &c.] Id eſt, an fortior, velociór ne ſit Alce, dubium eſt. quo ſubindicat vires celeritate pares, & cõtrà celeritatem viribus æqualem eſſe debere: alterum enim ſine altero non multum poteſt adferre cõmodi, imò damna plerũque maxima, funeſtũque exitiũ hinc cõſequitur. Alcẽ deſcripſit Cæſar 6. Cõment. quæ ſi quis cõferat cũ Plinianis, facilè aduertet id tã facilè nõ poſſe cõciliari. Didici ex quibuſdã Germanis eruditis hominibus, quæ traduntur à Plinio de Alce, veriora eſſe quàm quæ à Cæſare. Is enim retulit aliorum quorundam, qui eam fortaſſe feram nunquã viderant opinionem: at eam eſſe, qualem Plinius deſcribit, experientia conſtare.

In Deo lætandum.

EMBLEMA IIII.

ASPICE vt egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum ſumma per aſtra vehi.
Quiſne Iouem tactum puerili credat amore?
Dic, hæc Mæonius finxerit vnde ſenex.
Conſilium, mens atque Dei cui gaudia præſtant,
Creditur is ſummo raptus adeſſe Ioui.

CONſilium noſtrum fuit hac noſtra qualicunque commentatione, primùm quidem fontem Emblematis ex inſigniore quodam ſcriptore petere, vſumque indicare ſententiæ, quam peritus noſter artifex non modò animo committit, ſed etiam ob oculos ponit. Ne tamen videar, quod faciunt alij nonnulli

nimiam lectionis diligentiam ostentare, non semper initio tam ambitiosè, vel superstitiosè potiùs, vt ita loquar, originem indicabo, sed postquàm quædam præfatus ero, de iis quæ ad subiectum argumentum necessaria videbuntur. Statim enim me recipio ad huius carminis ingeniosi sententiam, si quædam prius vice præludij & quasi disputationis anticiparo. Vniuersam poësim ænigmatum esse plenam docet Plato in Alcibiade 2. quippè quæ non sit cuiuis intellectu facilis, quòd rerum veritas quibusdam verborum inuolucris obtegatur. Huiusmodi autem figmenta tribus modis explicari possunt, vt plerumque veterum monimentis deprehendimus: quidam enim physicen, alij ethicen inspiciunt: nonnulli etiam rei Theologicæ rationem habent, vti ex doctrina Platonicorum plerique docti viri. Sic enim Homerus ingeniorum vertex quatuor illa prima στοιχεῖα inter se pugnantia, & sese mutuò producentia effinxit sub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Plutonis. Ad mores traducitur allegoria, vt cùm Palladem cum Marte dissidia & pugnas ciere aiunt, eam nempè animi partem, quæ sit rationis expers, in superiorem sese attollere intelligimus, virtutique vitium aduersari: quo de genere est ea, quam nunc sumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationē nonnulla referuntur, vt cùm cælum suo motu tēpus producat, quęque gignat perpetuò absumens, imaginem quandam intelligimus esse Dei, Cælum, Rheam atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus (vel Cælius) essentiam diuinam præfert, Rheam vitam, Saturnus autem eiusdem mentem. Quæ antè visum est operępretiū admonere, vt maturiùs ad nostri Emblematis ἐπιμύθιον deueniamus, Poëtásque veteres, quantum fieri poterit, ab inepta quorundam sciolorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabulosis narrationibus obseruare voluisse crediderim, quale priores illi Iurisperiti (vt M. Tullius in libris de Oratore memorat) obseruarunt, qui vt auctoritatem aliquam obtinerent, eamque augerent, artem suam vulgarem esse noluere, nisi cùm Cn. Flauius primus eam propalauit, qui eam ob rem dictus est cornicum oculos confixisse. Eodem planè modo veteres illi poëtæ sub aliquo quasi velo certè obscuro, fabulosisque ornamentis res suas occultarunt, vt imperitam plebeculam à mysteriis sapientiæ reconditioris arcerent. Quod & Lactantius indicat, lib. 1. c. 11. & 19. cùm Poëtas ait, quæ verè gesta sunt, in aliquas species obliquis figurationib. cum decore aliquo conuersa traduxisse, & menda-

Poesis penè tota ænigmatis plena.

Quatuor elementa totidem deorum nominibus intellecta.

Cur Pallas cum Marte dissideat.

Saturnus, Rhea. Macrob. 1. Saturn.

Quem ad finem poetæ figmentis vsi sint.

Allegoriæ poeticæ ratio.

rium non in factis, ſed in nominibus admiſiſſe. Quamobrem inepti & planè ἄμουσοι ſunt, qui in poeticis narrationibus, & figmentis explicandis, ipſas tantùm voces, nudáque vocabula, aut etiam ſimplices γνώμας conſiderant, nec ea potiùs eliciunt, quæ ſenſum aliquem abſtruſiorem cõtineant: vt qui in picturis diiudicandis colores aliquos, aut operũ lineas quaſdam conſpiciunt, aut vt qui mercibus inuolutis appoſitas imaginum teſſerulas admirãtur, nec quid intus lateat, aut incluſum eſſe poſſit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc ſtudium neſcio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus peruium & apertum non ſit, ſed ei duntaxat homini,

Laus poeticæ.

Ingenium cui ſit, cui mens diuinior,

Vt Flaccus loquitur, ſicuti nõ obſcurè aliquot diſputationibus eſt à diuino Platone traditum. Sed & vt hoc adiiciam, Poetas ipſos Philoſophis ſapientia neutiquam poſteriores, aut inferiores fuiſſe, præter alios quoſdam Platonicos cõtendit Maximus Tyrius. Hi enim ſeſe videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodaſſe, dum fabuloſa eiuſmodi prodiderunt, quæ diuinis rationibus accommodarũt, rem quidem aperta ratione abſtruſiorem, ænigmatis autem clariorem, æqualiter à ſcientia atque inſcitia diſtantem, fidem ſibi facientem propter id quod iucundum eſt, & admirationem, aliáque non ſatis vulgo perſuaſa: adhæc quæ animum ad rerũ exiſtentium perueſtigationem, & eorum quæ remota ſunt, inquiſitionem diligentem concitet. Qua in re præſtanda hi ſanè homines magnum quiddam effecere: quandoquidem auribus humanis inſidias quaſdam ſunt commenti, ij quidem re ipſa Philoſophi, nomine autem Poetæ rem inuidioſam ad eam artem reuocarunt, quæ populũ admodum demulceat. Seſe enim perinde habet erga multitudinem popularẽ Philoſophus, atque diues aliquis in eos qui premuntur inopia. Sic autem videmus natura cõparatum, vt qui vitio ſunt alicui addicti, virtutem contrariam non ſuſtineãt, niſi eam ſuperinductus aliquis fucus adumbrarit. Habetur autem Poeta mollis & facilis, proptérque delectationẽ diligitur, & propter virtutem nequaquam, aut ſaltẽ rarò cognoſcitur. Ita enim medici ſalubre quoddam alexipharmacum dulci aliquo liquore aſpergunt, ne deterreatur æger ſaporis aut ſucci acrioris amaritie. Eodem planè modo de Philoſophia illa veteri ſentiendũ, quæ ſententiis ſuis figmentorum ac carminum, tanquam veſte cultúque magnifico tectis, priſcorum hominũ animos primùm cepit atque deliniuit: neque ſecus id quidẽ, quàm diſſimulata

An poetæ philoſophis poſteriores.

Poetæ nomine, re philoſophi.

Poetæ ſe vulgo facilius accommodant.

disciplinæ molestia ad institutionem & morum feritatem cicurandam illexit. Nec est autẽ quod in dubium reuoces, vtri melius de diuinis tractarint, Philosophíne an Poetæ: quin potius studium vtrumque tanquam inito fœdere, mutuò sese cõplecti deprehendas, vt eadem non diuersa putes. Cùm enim Philosophum ais, Poetam etiam intelligis: & cùm Poetam, Philosophum quoque innuis. Hæc & multa alia Tyrius, quæ huc conferre placuit, ne in sequentibus repetere subinde cogar. quod semel admonuisse satis erit, vt quantum Poetis debeamus, philologus intelligat, nostrúmq; consilium in narrationibus mythologicis, & Poeticis allegoriis planum aliquando faciamus. Si enim fabulam nudã aut historiam attexere satis esse ad commentationes has, quanquam tenues, existimassemus, ansam ridendi, carpendíq; hæc, tanquam Poetarum deliria & nugaméta præberemus: (nõnulli enim sunt, & fuere iam olim, qui poeticum hoc studiũ vt planè nugatorium aspernentur) & maximè hoc de Ganymede figmentum, quod reprehendit Lactant. D. August. De ciuit. 18. ca. 13. & ipse Plato 1. De legib. sub persona Atheniensis hospitis, nimirùm ob insanum pæderastiæ flagitiũ. Sed quia non video quàm sit necesse singula tam anxiè persequi, quin potius ad propositũ finem me continuò recipere iam tandem par sit; agè verò, per Ganymedem ab aquila raptum, animam humanam intelligimus, quæ, vt ait Plotinus, tum cõdere caput intra cælum dicitur, cùm relicta quasi corporis secretione, cælestia mentis oculo contẽplatur: quod sanè absque raptu quodam fieri minimè potest. Plato etiam in Phædone & Theæteto, cùm iubet animã à corpore seiungere, non loco segregandam esse intelligit; sed monet ne corpori animus adhærescat, neque ob corporis cõmercium à mente superiore fiat alienus, conetúrque, quantũ fieri poterit, subditã sibi animæ speciem ad superiora perducere. Cõstat autem sumptũ Emblema ex Xenophontis Symposio, quo loci concinnè & appositè Ganymedis ἔτυμον explanat. Ait enim Deos & Heroas animæ amicitiã multò pluris facere, quàm vsum qui ex corpore percipitur. Iupiter enim quarũ formam (cùm essent mortales) amauit, has ipsas mortales esse siuit: quorũ verò animas est amore prosecutus hos immortalitate donauit; de quorũ numero Hercules, Castor ac Pollux esse dicũtur, cũ aliquot aliis, quos Heroas appellabãt. Sic etiã asseuerat Ganymedem nõ corporis, sed animi gratia à Ioue in Olympũ fuisse raptum. Cuius quidẽ rei & testimonium ex ipso nomine colligamꝰ licet. Habetur enim alicubi

Poetica eadem ac philosophia.

Ganymedis fabula variè accepta.

Quid per Ganymedem intelligimus.

Unde Emblema ductum.

apud Homerũ γάννυται δέ τ' ἀκούων, lætatur audiendo: & alibi, etiam πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς, id est, sapientia plena mente consilia sciens. Ex ambabus igitur his vocibus, non corporis, sed mentis deliciarum nomen Ganymedes referens, inter Deos est relatus. Sed dum vacat, huc ascribam verba Philosophi, vt aliquo tandem onere candidatos linguæ Græcæ leuare possim: Ἐπιθυμῶ δέ σοι, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες τὴν τῆς ψυχῆς φιλίαν περὶ πλείονος ἢ τὴν τοῦ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεύς τε γὰρ ὅσων μὲν θνητῶν οὐσῶν μορφῆς ἠράσθη συγγενόμενος, εἴα αὐτὰς θνητὰς εἶναι· ὅσων δὲ ψυχὰς ἀγαθὰς ἠγάσθη, ἀθανάτους τούτους ἐποίει· ὧν Ἡρακλῆς μὲν καὶ Διόσκουροί εἰσι, λέγονται δὲ καὶ ἄλλοι· καὶ ἐγὼ δέ φημι καὶ Γανυμήδην οὐ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοὔνομα αὐτοῦ. ἔστι μὲν γάρ δήπου καὶ Ὁμήρῳ,

—— γάννυται δέ τ' ἀκούων·

τοῦτο δὲ φράζει ὅτι, ἥδεται δέ τ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλοθί που,

—— πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

ἐξ ὧν συναμφοτέρων τούτων οὐχ ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων ἐν θεοῖς τετίμηται. Hæc fermè Xenophon. Facillimum mihi esset repetere agalmatis historiam, nisi fallor à Plinio, qui sic habet lib. 34. cap. 8. Leocras aquilam sentientem quid recipiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per vestem, &c. perindéque facilè ex Homeri scholiaste ad 4. Iliad. Homericæ. Sed quid opus in tantillo libro tam multis? Ceterùm raptum eiusmodi Alciatus traducit ad eos, qui pia cogitatione, & ardenti affectu animi, Dei quasi domicilium penetrant, tamque sibi placent in iis quæ Deo grata sunt, vt in hac etiam vita nonnihil æternæ beatitudinis deliciarum experiantur. Ab hoc non dissentit Homeri scholiastes ad 4 Iliad. qui Iouis nomine primam intelligentiam πρῶτον νοῦν: Ganymedis verò, eum qui consiliis diuinis gaudeat. τοῦτο γὰρ ὁ Γαννυμήδης, ὡς ὁ νοῦς ἔχει οἰκεῖον τὸ τοῖς μήδεσι γάννυσθαι. Hoc penè sensu dixit Naumachius vetus poëta, pulcrum esse virginem puris semper cogitationibus delectari, id est (nam Græca perbellè conueniunt huic Ganymedis etymo)

Locus è Plinio.

Iupiter quid.

—— καλὸν

παρθενικὴν καθαροῖσιν ἀεὶ μελεδήμασι χαίρειν. Sed & Grammatici non modò, quin etiam Philosophi non postremi nominis beatos seu felices, quos εὐδαίμονας καὶ μακαρίους appellant, non alio sensu iis id impositum nomen putant, quòd habeant

Felices qui.

aliquem cum Diis consensum. Nam & εὐδαιμονεῖν Aristotelis interpretantur εὖ ζῆν: nonnulli etiam θεωρεῖν. μακαρίους autem à μα, καὶ τοῦ χαίρω. Locus Aristot. est Moral. ad Nicomach. 7.

Auium regina aquila, & Iouis ales.

Iouis alite.] Aquilæ περὶ φέρασις. Hanc auium reginam appellant, credidítque antiquitas eam Ioui tela ministrare & fulmen. Horatius 4. Carm.

> *Qualem ministram fulminis alitem*
> *Cui rex Deorum regnum in aues vagas*
> *Permisit expertus fidelem*
> *Iupiter in Ganymede flauo.*

Phornutus eam Ioui esse sacram vult, quòd volandi pernicitate aliis auibus excellat. ἱερὸς δ' ὄρνις, inquit, αὐτοῦ ὁ ἀετὸς λέγεται εἶναι, διὰ τὸ ὀξύτατον τοῦτον εἶναι τῶν ἄλλων πτηνῶν. Lege Plinium lib. 10. cap. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 19. Hieroglyphicôn, Sunt qui aliò conuertunt aquilam: nauem enim intelligunt, cuius insigne aquila esset; aut legionem militum, qua legione raptus esse putatur. Lactant. libro 1. cap. 10. Fulgentius Mythologic. 1.

Hom. Iliad. v.

Puerum Iliacum.] Ganymedem, ab Ilio Troiæ ciuitate, qui Troem patrem habuit Troiæ regem: & à Poetis dicitur ab aquila raptus, & in cælum sublatus, vt Deorum præficeretur aqualiculis. Martialis lib. 1.

> *Æthereas aquila puerum portante per auras*
> *Illæsum timidis vnguibus hæsit onus.*

Puerilis simplicitas Deo grata.

Quisne Iouem tactum puerili, &c.] Puerilem simplicitatem, id est, innocentiam & mentis puritatem Deo gratissimam esse passim testantur sacræ literæ. Quò illud sacri oraculi referendum: Sinite paruuli ad me veniant. &, Nisi efficiamini sicut paruuli, &c.

Homerus cur Mæonius dictus.

Mæonius finxerit vnde senex.] Homerus, qui Mæonius cæcutiens appellatur à Martiano Capella lib. 1. de nuptiis Philologiæ, à Mæone rege à quo educatus fertur, ita cognominatus. Thersagoras apud Lucianum in Demosth. encomio, ita de Homero verba facit: πατέρα δὲ μαίονα τὸν λυδὸν, ἢ ποταμὸν, καὶ μητέρα * μυαλώπην φασὶν ἢ νύμφην τῶν δρυάδων.

* μυαλίππην.

Ganymedis nomen vnde.

Consilium, mens atque Dei, &c.] Μυθολογία est, in qua aduertendum, quàm graphicè & commodè Ganymedei nominis vim exprimat. γάννυμι enim, vel γάννυμαι, lætor est: respondétque his quę dixit, Gaudia pręstant: & μήδεια consilia. vnde γάννυσθαι μήδεσι τοῦ Διός, Emblematis & figmenti sensum explanat.

Sapientia humana ſtultitia eſt apud Deum.

EMBLEMA V.

QVID dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis,
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt.
Anguem pedit homo, hominem eructauit & anguis:
Nec finis hominis eſt, initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies, ſed relligione carentem,
Terrena tantùm quique curet, indicat.

HOc in monſtro deſignãdo verbis vſus eſt obſcuris, & ſententiis planè ænigmaticis. Id tamen quicquid ſit, aperto primùm fonte; deinde auctoris conſilio, ſi tamen poſſim com-

modè, illustrare conabor. Totum hoc fermè videtur imitatus ex gryphis monostichis, & disticho quodam, quæ in collectaneis epigr. Græcorum legimus, quæque huc ascribemus. Sunt autem εἰς χείρονα ἱπποκένταυρον, l.4. Anthologiæ, his verbis:

Fons Emblematis.

Ἀνδρόθεν ἐκκεχυθ᾽ ἵππος, ἀνέδραμε δ᾽ ἱππόθεν ἀνήρ·
Ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ᾽ ἄτερ, αἰόλος ἵππος.
Ἵππος ἐρεύγεται ἄνδρα, ἀνὴρ δ᾽ ἀποπέρδεται ἵππον.
Ἵππος ἔην ἀκάρηνος ἀνὴρ δ᾽ ἀτέλεστος ἔκειτο,
Οὓς γε φύσις παίζουσα θοῷ ἐνεκέντρισεν ἵππῳ.

ad verbum sic effertur:

Ex viro descendit equus; ascendit autem de equo vir.
Vir sine pedibus, sine capite autem celer equus.
Equus ructat virum, vir autem pedit equum;
Equus non habebat principium, vir autem carebat fine:
*Sed hunc natura ludens acri equo * miscuit.*

** infixit.*

Hoc informi monstro, quod nec omninò formam humanam, nec omninò serpentinam figuram habeat, natura quidem duplici, quodque necdum certam appellationem sortiri possit, ij notantur, qui anima rationis participe à Deo informati, terrena tantùm sapiunt: & neglecta conditione sui meliore, humi repunt, in naturám que belluinam degenerant. Mõstrum enim, vt hîc exprimitur, in hominem non desinit, nec est feræ principium: non enim finem spectant Epicurei homines, propter quem homini sit concessa ratio, qua miserè abutuntur, eamque spõtanea quadam & exitiosa ignoratione inficiunt. Tales fuerunt rigidi illi Philosophiæ satellites, qui cùm perpetuò dogmatis sapientiæ veteris, & sibi parùm constantis adhæserint, nihil aliud spirarunt quàm quæ terræ sunt, tametsi vnum illis videretur esse studium cælestia diuináque contemplandi: quos ideò exagitat vir sanctissimus Augustin. libris De ciuit. Dei, Lactantius, Eusebius, & alij multi. Opinor autem hîc Alciatum exempli causa Cecropem apposuisse, nec quidem ab re. Ille enim primus idolorum cultu totam Græciam imbuit, primus Iouem inuocauit, simulacrorum vsum induxit, aras construxit, & sacra diis fecit (teste Eusebio, Herodoto, & pluribus aliis) quæ omnia ante ea tempora omninò fuerant inaudita. Quòd verò, primus inter marem & feminam certa connubia dicatur instituisse, quæ antè vaga essent & incerta, διφυὴς, id est biformis, est nominatus. Hincque colligere licet mundi sapientiam, quam technis & præstigiis satanicis inuexere priores illi Principes, meram fuisse stultitiam, cùm perspicuum sit eam

Quid hoc monstro intelligatur.

Epicurei.

Philosophi.

Cecrops biformis.

longè desciuisse ab institutis illis priscorum patrum, qui leges diuinas à Noëo, & eius meliori posteritate hauserant. Hos itaque vafros, & religionis expertes, quibus tantùm curæ terrena sunt, & quorum Deus venter est, ex hominum albo reiicimus. Neque enim hominum appellatione digni sunt, quanquam planum sit eos rationis, doctrinæ cuiusdam & humanitatis haud expertes fuisse: nam ea re caruerunt, qua sola differt homo à reliquis animantibus, id est religione, in qua certè nos hominis summum bonum constituimus. Quanquam enim homo sit vera & expressa Dei imago, si tamen sic se abiiciat atque prosternat, vt opificem Deum ignoret, in belluarum numerum meritò est aggregandus. Id porrò totum potest conuerti in profligatos, & perditos huius seculi ἀθέους, & voluptarios Epicuri affectatores, qui neglecta futuri boni spe, suas omnes cogitationes abiecerunt in id modò quod adest, quódque præsens est. Id quidem ego argumentum non inuitus explicarem copiosè: sed satius est vt breuius contraham, si studiosum quemque admonuero, id commodiùs repeti posse à Lactantianis Institutionibus, maximéque lib. 2. cap. 3. & sequent. item lib. 3. cap. 10. lib. 5. cap. 15. & iis quæ sequuntur, vt denique lib. 6. capitib. 1. 7. 9.

Qua maximè re homo à mutis animalibus differt.

Quid dicam? quonam &c.] Quæ noua sunt, stupenda, aut admirationis aliquid præ se ferunt, vt quæ à communi rerum natura sunt aliena, describi ferè solent quibusdam verborum subobscuris ambagibus & rerum inuolucris, vt hîc fit ab Alciato in monstri huius periphrasi. Totum certè δεκαστιχὸν, vti periculosæ plenum aleæ doctis visum, mihi quidem non potuit non videri perobscurum. Quòd si rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tentaui tamen quid hac in parte vires alioqui imbecilles possent, & aliis tradidi lampada, vt maiore tandem industria diligentiam aliquam nostram obscurent.

Obscurà obscuris descripta.

Quæ dum interea meditor, fortasse non malè vno claudam prouerbio, quod hîc obscurè proponitur: Id igitur prouerbium vsurparunt duo ecclesiæ Christianæ lumina, Nazanzenus Gregorius, & Chrysostomus: Ille quidem in epistolis sic, τὴν πεζὴν στέργειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένουσαν, pedestrem amplexari, humíque manentem philosophiam Idem monodia in Basilium: ὧν ἀνδραποδώδης καὶ κάτω νενευκὼς ὁ βίος: quorum vita seruilis est, qualis mancipiorum & humum spectans. Sic Chrysostomus adhortatur, humi repentes cogitationes erigamus, ἵνα τοὺς χάμαι συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν. Mitto

enim quod de paganorum studio multi è nostris tradiderunt, quos alicubi Theodoretus χαμαιζήλυς καὶ ἐπιγείυς appellat: id est, rerum caducarum & humi repentium studiis addictos. Sed Lactantiana quædam lucem huic loco afferent, meo quidem iudicio, ex cap.3.lib.2. Quos homines (de philosophis loquitur) philosophus ac poëta Lucretius grauiter accusat tanquam humiles & abiectos, qui contra naturæ suæ rationem ad veneranda terrena se prosternant. ait enim:

Et faciunt animos humiles formidine Diuûm
Depreßósque premunt ad terram. alio loco sic idem:
Nec pietas vlla est, velatum sæpe videri
Vertier ad lapidem atque omnes accedere ad aras,
Nec procumbere humi prostratum &c.

Paulo pòst, non oportet sublimes & excelsos animos aduocari, atque in terram premi, sed nihil aliud, quàm cælestia cogitare.

Biforme, quod non est homo, &c.] Secundi hi quique versiculi senarij sunt trimetri Iambici. Obiter admoneo hîc confundi virum & hominem, draconem cum angue siue serpente, &c. quæ ænigmatum lex est. Adhæc obscuris verbis de industria videtur vsus, vt rem abstrusam, & quasi reconditam insculpere potius quàm delineare videatur.

Anguem pedit homo, &c.] Hic Græcorum more non absumit vocalem, quæ in cæsura hac remanet integra, idque ferè fit rei difficultatis aut grauitatis ostendendæ ergô. Ceterùm nouè videtur vsus his verbis, pedit, & eructauit, quæ vim magnam habent ad demonstrandam monstri huius obscœnitatem. Rem enim turpem turpia verba decent.

Pedere & eructare, obscœna verba.

Nec finis hominis est, &c.] Non desinit in hominem, quòd finem non spectet, cuius maximè causa conditus homo sit: nec habet feræ principium, quòd primò anima rationis participe donatum à Deo sit, vt omnibus aliis animantibus excelleret, sicuti copiosa disputatione Cicero 1. De legib.

Plin.7.cap.56.
Cecrops rex Atheniensium.

Sic olim Cecrops, &c.] Cecrops regionis Atticę rex primus, qui Athenarum arcem extruxit. hinc Cecropidæ Athenienses. Pausanias ait eũ διφυῆ, hoc est, naturæ duplicis, superiori parte viri, inferiori feræ, quòd coniugia primùm instituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod superiùs attigi, de superstitione nimirùm, & idolomania, quam primus illic dicitur induxisse. Lege D.Aug. De ciuitat.cap.8.lib.18. Iustin.lib.2.

Doctis Athenis.] Doctis, μεταφορὰ epitheti. Doctas posuit, propter celebratissimã toto orbe scholã. Hinc enim magni Orato-

res,hinc Rhetores, hinc Sophistæ, hinc clari denique legumlatores. Plutarchus huius epitheti vim expressit commentario, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Reuera hæc vrbs, inquit, multarum etiam aliarum mater, artiumque benigna parens, quarum alias prima reperit, inque lucem misit, aliis honorem, vim, incrementa contulit. Græcè verò sic: πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἥδε μήτηρ καὶ τρόφος εὐμενὴς τεχνῶν γέγονε, τὰς μὲν ἐυρεμένη καὶ ἀναφήνασα πρώτη· ταῖς δὲ δύναμιν προσθεῖσα καὶ τιμὴν καὶ αὔξησιν. Cicero 1. de Oratore, omnium doctrinarum inuentrices Athenas appellat. Sic idem pro Flacco: Adsunt Athenienses, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Hæc sunt pręclara certè & antiqua vrbis Athenarum eulogia. Sed occurrunt etiam aliorum quorundam non pœnitenda testimonia: sic enim Velleius Paterculus ad finem 1. hist. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quàm vniuersa Græcia, operibusque floruit, adeò vt corpora gentis illius separata sint in alias ciuitates. Ingenium verò solis Atheniensium muris clausa existimes. Apuleius enim 10. Asini aurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Athenienses & catosillos, & omnis scientiæ magistros. Idem Apolog. 1. Apud Athenienses cattos Melecides fatuus. Et Iustin. lib. 5. Athenas vocat patriam communem eloquentiæ. Lib. 2. idem scripserat, literas certas ac facundiam, & ordinem ciuilem, disciplinæ veluti templum Athenis. Mamertin. oratione panegyric. quam Iuliano dictam volunt: Ipsæ illæ bonarum artium magistræ & inuentrices Athenæ. Quid enim transiliam cum aliis quãplurimis Cassiodorum, qui lib. 12. Variarum. epist. 15. Athenas sedẽ esse sapientium dictas ab antiquis ait?

Laus Athenarum.

Sic & gigantes, &c.] Gigantes terrigenæ dicuntur à Poëtis, id est, terræ filij, vt vi nominis intelligitur, γῆ, terra, γίνομαι, fio, nascor. vel, παρὰ τὸ ἐκ γῆς ἰέναι, quasi ἐκ γῆς γεγεννημένοι. fuerunt autem staturæ admirabilis, quorum pedes in serpentũ volumina desinebant, iique in Deorum perniciem nati putabantur: cum quibus pugnare ausi, fulmine concussi sunt. Pugnã hanc attigit Pindarus in Nemeis. Huius figmenti rationem Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quosdam impios, qui Deos negligerent, aut etiam negarent: quorum pedes in draconum volumina desiisse aiunt, quòd nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ gressu ad inferna mergente. Macrob. Saturnal. 1. Quod epimythion hexa-

ſticho complexus eſt Bartholom. Anulus in picta Poëſi: hunc enim ſcriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutū, citare nihil verebor:

Tale gigantæum legitur genus, vt nihil altum
Cogitet, at ſpernat, vel neget eſſe Deum:
Et tantum, quantum ſenſu exteriore monetur,
Commodat ad præſens ſe, vel ad id quod adeſt.
Hoc genus anguipedum mythici finxere Poetæ,
Quorum affectus humi (ſegnis ad alta) repat.

Si vacat, lege Pierium Valerianum lib. 16. & 25. Hieroglyphic. Miſſos facio, qui multi multa de Gigãtibus, quorum alij, fuiſſe negant, quidã contrà & certè plures, non enim vacat ſublegere quæ de gigantibus tradunt Herod. in Clio. Plin. 7. c. 16. Solin. cap. 5. tantùm admonuiſſe ſat eſt. Ego quidem facilè mihi perſuaſerim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbarã & impiam gentem, quæ ſub hominis figura feritatem exerceret, à quibus honeſtarum rerum inducta fuerit ἀταξία, quales deſcribuntur à poëtis Cyclopes, Læſtrigones, aliique qui ferinis moribus vagabantur, inſontes & probos quoſque impunè lædebant, nullam diuini humaniqué iuris rationem habebant.

Hæc vafrum ſpecies, &c. ἐπιμύθιον, ſeu figmenti ſententia.

Vafer. *Vafrum.*] Vafrum, callidum, & quaſi valde Afrum. Nonius. Cicero De repub. 3. Non ſunt in diſputando vafri, non veteratores, non malitioſi.

Religio homini propria. *Relligione carentem.*] In qua tamen ſummum hominis bonum eſſe liquidò conſtat: cetera enim quæ putãtur eſſe homini propria, in ceteris quoque animalibus deprehenduntur. Religio ſola differẽtes homines à belluis facit: quam qui non admittit, alienus à natura hominis, vitam pecudum ſub humana ſpecie viuit. Lactant. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 10. & de ira Dei, cap. 7. & 8. Notabo ad extremum humanam ſapientiam (quæ apud Deum ſtultitia dicitur D. Paulo) hîc potiſſimùm reprehendi, quippè quæ religione caruerit. Vult autem Lactantius vnam cum altera, id eſt, religionem cum ſapientia inſeparabili nexu colligari, in quibus hominis officium, & veritatem omnem incluſam eſſe colligat. Religio enim, quæ ſine ſapientia ſit, non religio, ſed ſuperſtitio putanda eſt: ſapiẽtia verò ſine religione, mera eſt ſtultitia, de qua eſt illud Prophetæ: Perdam ſapientiã ſapientum & prudentiam prudentum reprobabo, & D. Pauli, 1. Cor. 1. & 3. cap.

Humana ſapientia cur ſtultitia dicatur. *Lib. 3. c. 11.* *Eſa. 29.* *Abd. 1.*

Ficta religio.

EMBLEMA VI.

REGALI residens meretrix pulcherrima sella,
Purpureo insignem gestat honore peplum.
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba iacet.
Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
Et ficta stolidas relligione capit.

QVàm variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quamq́ue obliquis interpretationibus contorqueant, & ad suos affectus accommodẽt, vt potè odio partium laborãtes, certè recensere pudet. Quanquam enim salua fide & pudore, aliorum sententias in medium afferre possem, ne cui tamẽ sto-

machum moueam, tutius esse iudico veterum hominum doctrinam potiùs, quàm nouorum placita consectari. Id ex D. Ioannis ἀποκαλύψεως 17. sumptum esse clarum est: quod quidem de ementita religionis obseruatione, & veræ pietati opposita intelligitur. Ea est collectio reproborum, quæ meretrix dicitur, quòd Deo rerum omniũ auctore neglecto, & vero spõso Iesu seruatore, impuro, illicito & nouo quodam cultu, id est, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili beluæ dicitur insidere. Aureum poculum manu tenet, id est, hypocrisim persequitur, qua dissimulatis vitiis, & sapientiæ fucatæ auro, pietatis veræ prætextu, quãplurimis imponit, qui ebrietate plus quàm fanaticæ correpti, miserè præcipites in ima ruunt. D. Augustinus lib. 20. De ciuitate Dei, idem planè hunc locum interpretatur: Quæ sit ista bestia, inquit, quamuis sit diligentiùs inquirendum, non tamen abhorret à fide recta, vt ipsa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fideli & ciuitati Dei. Imago verò eius, simulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt. Fingunt enim se esse quod non sunt, vocanturque non veraci effigie, sed fallaci imagine Christiani. Hactenus ille. Calix aureus adagij vice vsurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, vt qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquẽtia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerũt, pessimorum dogmatum sermones mortiferos, id est, venenum in calicẽ aureum infuderunt. Lubens equidem huc referrem, quæ in eã ipsam rem commentati sunt nõnulli è neotericis viri certè eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctorum recentium fluuiis meos agellos tã sæpe irrigare iam nõ est animus, ne quis philologus mihi pro suo iure diem dicat: quòd longè pulcrius sit (vt Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quàm riuulos consectari. At vt ad rem propiùs: Promptum quidem id nobis, verumque esse constat: decipimur specie recti. Nam vt prudẽtiam malitia, & temperãtiam immanitas in voluptatibus aspernandis, & magnitudinem animi superbia in animis extollendis, & despicientia in contemnendis honoribus, & liberalitatem effusio, & fortitudinem audacia: sic superstitionem religio imitatur. Vt enim olim apud Græcos nonnulli Philosophi pallio barbaque promissa raram quandam sapientiam pollicebantur, semperque habebant in ore libertatem & honesti studium, cùm

Falsa religio quæ. *Aureum poculum.* *Virtutem vitia imitãtur.* *Pseudosophi.*

ex iis longè multi vitiis plusquam vulgaribus, planeque serui-libus laborarent: Vtque apud Iudæos Pharisæi & Essæi tristi vultu, latis phylacteriis, & cultu quodam fucato, apud imperitum & rude vulgus venabantur sanctitatis opinionem: ita etiã, quod dicere nos admodum pudet & tædet, sed dicẽdum tamẽ, inter Christianos homines fuere iam olim, & adhuc hodie sũt, reuera nimis multi, qui suis præstigiis fictáque doctrina imperitos homines inescant, quibus errorum quasi poculo miserrimè & fallacissimè imponunt: iique tandem facti ebrij, erronea persuasione tanquam mente capti, purissimos veræ & simplicis doctrinæ fontes aspernantur, & ita insanientes ad belluę nutũ sese totos componunt, vt nunquam postea de commutãdo vitæ misero statu cogitent.

Pharisæi. *Pseudochristiani.*

Regali residens, &c.] Adiuncta sunt maiestatis & regiæ cuiusdam magnificentiæ, Turpitudo & impuritas regio in solio locũ habet, qui soli virtuti debebatur. At nulla vitia præsentiorem inuehunt perniciẽ, quàm quæ splendoris & honesti veste tegũtur. Sedere enim in Hieroglyph. maiestatẽ & augustum honorem exprimit, vt est à Pierio relatum lib. 43. Vestis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hieroglyphic.

Quæ vitia maximè perniciosa. *Purpura.*

Peplum.] Sacrum & solemne vestimentum. Prouerbium hinc fluxit, Peplo dignus, ab Aristoph. deductum, de stre[...]o & insigni quodam viro. Suidas tamẽ peplum ait esse ἱμάτιον γυναικεῖον καὶ ποικίλον, οἱ δὲ πέπλος τις ὤν.

Peplum.

Latices,] Latex, quòd intra aliquid lateat, dictus humor quiuis. Hîc vinum sacrũm, vt apud Virgil. in 4.

-- Latices nigrescere sacros.

Illice forma.] Illiciente & seducente. Illicere est illaqueare. Nonius. vel illice, ab illex, id est, sine lege. Plaut. Lectus illex est, esca meretrix.

Capit.] Decipit & allicit. Virgil. 1. Georg.

-- Neque insidiis noctis capiere serenæ.

Cicero 3. Offic. ex veterum legum formula: Nam quanti verba illa, vti ne propter te fidemúe tuam captus, fraudatusúe sim. Et in iure sępe, capere pro decipere: vt, Non capitur qui ius publicum sequitur, l. 116. de reg. iur. D. Sæpe etiã titulo de Minorib. vt l. 3. l. 11. & l. 12. hinc captionem accipi pro fraudatione, fallacia, damno non rarò reperimus, l. 1. de in integrum restitut. l. 1. in fin. de vacat. mun. l. 3. de coll. bon. D. Et captiosum pro fallacĩ atque damnoso, l. 41. de vsucap. vt & aliquot locis aliis,

Non tibi, ſed religioni.

EMBLEMA VII.

ISIDIS effigiem tardus geſtabat aſellus,
Pando verenda dorſo habens myſteria.
Obuius ergo Deam quiſquis reuerenter adorat,
Piaſque genibus concipit flexis preces.
Aſt aſinus tantum præſtari credit honorem
Sibi, & intumeſcit, admodum ſuperbiens:
Donec eum flagris compeſcens, dixit agaſo,
Non es Deus tu, aſelle, ſed Deum vehis.

Sacerdotes honore afficiendi.

SAcerdotes, Epiſcopi, & qui rebus ſacris præſunt, in honor ſunt habendi, ob id maximè, quòd ſacris præſint, quorũ ſun adm

administri, licet interdũ aut vitiis plusquàm vulgaribus implicati, aut ignari & stupidi habeantur. Hi verò vt suum munus & officium curare vel maximè debẽt, sic quantã dignitatem sustineant, ipsos subinde animo secum reputare par est. Meminerint tamen se homines esse, nec sibi arrogent impensiùs, quòd tantum ministerium gerant, & rerum diuinarum curã, quasi humeris impositã habeant, ne, vt asinus audiuit, Non es Deus, sed Deum fers, illi audiant: Non vobis hæc, sed Deo soli omnis est tribuenda gloria. Itidem dici potest de præfectis Imperatorum aliorúmque principum cùm popularem applausum excipiunt audacius quàm par est in prouinciis, in quibus vicem regiam obtinent. Sic enim adeò modestè, tamque circumspectè sese gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil, ipsius Principis laudi vel minimum detrahant, & se interea norint quales sunt. Est enim operæpretium τοὺς ἐν ἀξιώμασι τιμωμένους γινώσκειν, ὅτι ἄνθρωποι εἰσίν. Succurrit mihi exemplum nobile Cornelij Galli Ægypti prouinciæ præfecti is quia sese gessisset insolentiùs, multáque flagitiosè fecisset, statuas etiam sibi locari passus & Pyramides in altum tolli, quibus à se gesta cõtinerentur; accusatus est à Valerio Largo: cognitioni præfuit Augustus: ignominia notatus est Gallus: vetuitque Cæsar, ne reus prouinciam postea obtineret. Retulit Dion lib. 53. Huic penè simile quod narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone; qui procurator Asiæ sub Tiberio accusatus est in senatu à prouincialibus, quòd vim prætoris vsurpasset, militúmque manu ad comitatũ vsus esset: itaque conuictus, in exilium pulsus est. Laudatur à Plutarcho Vticensis Cato, quòd quæstor factus scribarum, officiorum, aliorúmque generis eiusdem minuerit eam prærogatiuam, quam longo tempore vsurpauerant: iussit enim, ministros non magistros se esse meminissent. Sumptum est Emblema ex Gabriæ apologis. Sic enim ille:

Præfecti ac ministri Principum.

Fons Emblematis.

Ὤμοις ὄνος παρῆγεν ἀργυροῦν βρέτας,
Ὅπερ συναντῶν πᾶς τις αὖ προσεκύνει,
Τύφῳ δ᾽ ἐπαρθεὶς, μὴ θέλων μένειν ὄνος,
Ἤκουσεν, οὐ θεὸς σὺ, τὸν θεὸν δ᾽ ἄγεις.

Qui versiculi quoniam commodè (sed παραφραστικῶς) redditi sunt à Gabriele Faerno Cremonensi, conferam huc perlibẽter:

Simulacrum asellus baiulans argenteum,
Cùm id transeuntes flexo adorarent genu,
Sui hoc honoris gratia est fieri ratus:
Iamque insolenti elatus arrogantia
Nolebat ambulare, donec aspero

Probè dolatus fuste clunes, audiit:
O stulte, non es tu Deus, sed fers Deum.

SE NORIT HOMINEM, QVI MAGISTRATVM GERIT.

Fabulæ huius rationem vno disticho complexus est Ioan. Mercerus, Hebrę linguæ Doctor regius: quod memini ab eodem non semel in suggestu obiter dictum:

Quid sibi vult asinus tergo mysteria portans?
Indoctos videas sæpè præesse sacris.

Quid per asin. symbolum veteres intellexerunt.

Non erit à re alienum, si adiecero, asinum à veteribus Ægyptiis sapientiæ, fortitudinis, laboris indefessi, & frugalitatis esse symbolum. Qui enim sapientiæ sit operam daturus, eum oportet victu esse tenui, omnia quæ in vitam humanam cadere possunt, æquo ferre animo, neque ad vllam excandescentiam aut contumeliam sese conuertere: animo esse paruum, simplicem & inopem, vt asinus est, qui nullum inter carduos & lactucam discrimen faciat: nullum denique sit onus quod detrectet: & vbi opus fuerit, pro boue terrā proscindat, sitq; totius humanæ cōmoditatis assiduus minister, vt etiā, quod adagio dicitur, portare mysteria cōpellatur. Lege Pierium Hieroglyph. lib. 12. Et hęc quidem mihi meditanti, succurrit illa mordax & acuta Cornelij Agrippæ declamatio, quā De scientiarū vanitate inscripsit, ad cuius finem adiunxit Asini encomiū. de quo homine quid omninò sentiam, nihil habeo necesse dicere: nisi quòd cum in literas declamitauit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minùs apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè solers in vanitate artium insectanda.

Asini encomium per Cornelium Agrippam.

Isis.

Isidis effigiem, &c.] Isis, vxor Osiridis, Ægyptia dea, inuenit hordei segetem, vnde & Ceres appellatur. Eadem autē quæ Io, de qua Ouid 1. Metamorph. Diodor. lib. 1. ca. 2. Cuius & meminit D. August lib. 8. cap. vlt. aliísque locis. Lactant. 1 cap. 11. & 15. quidque ea significetur, enarrat Macrob. cap. 20. primi Satur. & postremò Lilius Gyrald. Syntagmate 12.

Pando dorso.] Reflexo, curuo propter impositum onus. Oui. 4. Metamor. *Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.* Idem 1. Fastor. & 3.

Venerat & senior pando Silenus asello.
Vtque piger pandi tergo residebat aselli.

Item 2. Amor. *Currit in immensum pandá carina solum.*

Mysteria.

Habens mysteria.] Alludit ad parœmiā, ὄνος ἄγων μυστήρια. Sūt autem mysteria, arcana quędā vulgo minimè cōmittenda, & iis tantùm cognita, qui iisdē sacris initiātur; ἀπὸ τοῦ μυεῖν τὸ στόμα, ab ore obsignādo. omnibus enim mysteriis silētij fides debetur.

Quà Dij vocant, eundum.

EMBLEMA VIII.

In triuio mons est lapidum: supereminet illi
Trunca Dei effigies, pectore facta tenus.
Mercurij est igitur tumulus. suspende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monstret iter:
Omnes in triuio sumus, atque hoc tramite vitæ
Fallimur, ostendat ni Deus ipse viam.

DIdicimus ex Stephano & Hesych. Græcis auctoribus, Mercurium Hodium & Hegemoniũ fuisse priscis appellatum (Ὅδιος καὶ ἡγεμόνιος ἑρμῆς) tum à viis & semitis, in quibus statuebatur ad viam monstrandam peregrè proficiscentibus. Proinde Hermæ, id est, statuæ Mercurij, & lapidei ligneíve

Mercurius cur Hodius & Hegemonius dictus.

Mercurij officia.

cippi ſolebant in triuiis erigi ad indicanda viarum diſcrimina, quia αὐτῷ δέον εἰς πᾶσαν πρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, ait Phurnutus. Viatores itaque ſtatuis ſolebant lapidum aceruos cumulare: ſic enim Deum putabant honorari, ea ſcilicet re quæ in prōptu eſſet & obuia: vel quòd ita viam repurgare viderentur; vel quòd eo lapidum cumulo Dei effigies prætereuntibus eſſet notior. Vlpianus, auctor Græcus, annotat ad oration. Demoſt. aduerſus Leptinem, Hermas, id eſt, Mercurios eiuſmodi fuiſſe quadrangulos, ſuperiore parte Mercurij figuram referentes, inferiùs inſcriptiones viarum oſtendentes. Qua de re Gyraldus Syntagmate 9. Iuuenalis huc reſpexit, cùm ait, *truncóque ſimillimus Hermæ*: & Prouerb. Mercurio dextro, & Mercuriale, & Bifrons Mercurius. Hoc autem quaſi ænigmatio monemur, ea tantùm ſequenda eſſe, ad quæ Deus & natura nos idoneos eſſe voluit, cùm ſummæ fatuitatis & dementiæ ſit, aliquid inuita, quod aiunt, Minerua ſuſcipere & perſequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem, naturam optimam ducem ſequendam, nihílque aliud fuiſſe olim gigantum more bellare cum Diis, niſi naturæ repugnare. Sed & D. Paulus adhortatur, eam vt ſortem vitæque rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea eſt innata cæcitas & ignoratio, vt qua via ſit eundum planè ignoret, omni piæ vitæ cultu, & ſummiſſa mente ad eum perfugiendum eſt qui ſe viam, qui veritatem, qui vitam eſſe faſſus eſt; quem qui ſequitur, in tenebris nō ambulat: continuóque illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum, γνώρισόν μοι κύριε ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσομαι: Oſtende mihi, Domine, viam in qua ambulem. Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea ſolùm eſſe via, qua Deus nos ducit, aſſeuerat. Quò pertinet illud Perſij è 3. Satyra:

——diſce quem te Deus eſſe
Iuſsit, & humana qua parte locatus es in re.

Ceterùm ne tranſiliam quod ad rem pertinere videatur, hîc Mercurij nomine olim Deorum nuncij, vel ſacras literas (quæ nobis diuinam voluntatem aperiunt) intelligimus: vel Prophetas & Doctores, ſacri & cæleſtis oraculi nuncios, ex quibus orthodoxam ſalutis æternę viam & rationem excipere eſt neceſſe. Serta autem ſuſpenſa, honorē cultumque aliquem obſeruantię exhibendum eſſe ſignificant: Hoc addam poſtremò: videri hoc Emblema non malè referri poſſe ad cuiuſque vitæ genus & inſtitutum, ad quod ingrediundum cùm difficile ſit, opus eſt aliquo Mercurio, id eſt pręceptore ſeu doctore, qui viam doceat.

Hermæ. — *Sequenda natura.* — *1. Cor. 7. Epheſ 4.* — *Pſal. 143.* — *Quid nomine Mercurij.* — *Serta.*

Mercurij est igitur tumulus.] In aliis quibusdam exemplaribus legitur Cumulus: sed vtraque lectio tolerabilis. Tumulus, quasi tumens tellus, pro sepulcro frequentiùs vsurpari solet. Qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, facies, nō mihi probantur: quia vocabulum, facies, pro effigie aut statua hîc veram Latinitatem non sapit. Non desinam priùs, quàm quod improba lectione obseruaui, studiosis rerum antiquarum communicem. Olim consuetudine receptū fuit, vt superstitiosi temerè oblatos in via lapides stipitésque, tanquam numina colerent. Apuleius de Asino: Neque iustiùs religiosam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut spelunca frōdibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata: vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis vnguine delibutus. Propertius:

Tumulus.

Et quicunque sacer, qualis vbique lapis.

Xenophon: Καὶ τοὺς μὲν οὐδ᾽ ἱερῶν, οὔτε βωμῶν, οὔτ᾽ ἄλλων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα, καὶ θηρία σέβεσθαι.

Suspende viator Serta Deo.] Plinius historiæ mundi 21. cap 2. Inter sacra tantùm & bellicos honores, coronis nomen suum vindicantibus. Idem 3. c. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas statuis rebúsque sacris olim solitas appendi. Quòd si quis auctoritatem etiam aliorum sibi dari postulet, adferre possum Apuleium, qui sic 3. De asino aureo: In ipso verè meditullio, inquit, Hipponæ Deæ simulacrum residens ędiculæ, quod accuratè corollis roseis, & quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iamque per plateas commeantem, populi frequenter floribus, sertis, & solutis adprecantur. Idémque libro vndecimo, simulacrum Lunæ describēs: Corona, ait, multiformis variis floribus sublimem distinxerat verticem. Et paulò post: Dextra proferens sinistram Deæ coronam, mihi etiam Hercules coronam consequenter. Itémque: Nam sibi visus est quiete proxima, dum magno Deo coronas exaptat. Ad hunc veterum ritum respexit Ouid. Fastorum 2. de Arione loquens, qui citharœdus à piratis captus, iamque de vita desperans,

De coronis quæ statuis Deorū appendebantur.

——— capit ille coronam
Quæ posset crines, Phœbe, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è libro De corona militis, vbi ait Pandoram primùm à Charitibus coronatam, honoris causa scilicet, cùm à Diis omnibus numeraretur.

Viatores homines.

Viator.] Quicunque ſis hac in vita hoſpes, vt omnes reuera ſunt. Plato vitam noſtram modò viæ, modò peregrinationi ſimilem facit. *παρεπιδημία γὰρ ὁ βίος.*

Omnes in triuio ſumus, &c.] Iuxta Ouidianum illud, Faſtor. 5.

Vt ſtat, & incertus, quà ſit ſibi neſcit eundum,
Cùm videt ex omni parte viator iter.

Theognis: ἐν τριόδῳ ἕστηκα: In triuio conſiſto. vt enim viam ſæpe pro conſilij ratione poni ſolemne eſt Græcis: ſic τρίοδον pro incertitudine conſilij. Itaque Plato 7. Legum, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος, &c. monet ne ad rem nouam & inuſitatam amplectendam accurramus, ſed conſiſtamus, quaſi ad triuium aliquod venerimus. & Minutius Felix in Octa. vt qui rectam viam neſcit, vbi, vt fit, in plures vna diffinditur, hæret anxius, nec ſingulas audet eligere, nec vniuerſas probare: Sic cui non eſt veri ſtabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque ſeſe offerunt difficultates & ſalebræ. Adde quòd tam craſſa, tamque ſupina hominum mentibus inſita ſit ignoratio, vt quid potiſſimùm ſequi debeat, quiuis ignoret, & niſi adiutus ope cæleſti, in certam aliquam viam ſe recipere non poteſt. Dicebat enim ipſe ſalutis inſtaurator: Sine me nihil quicquam efficere poteſtis. Nec verò ſumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; ſed ſi ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo eſt, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

Trames.

Tramite vitæ.] Curriculo vitæ & decurſu. Toto diſticho eandem continuat ἀλληγορίαν à viatoribus. Trames, tranſuerſa & obliqua ſemita.

Oſtendat ni Deus ipſe viam.] Alluſio ad illud Pindari: Διὸς ἐκ προοιμίου, ab Iouis procemio. quo ſignificatur conatus omnis noſtri principium à Deo ſumendum eſſe. Ariſtides oratione panegyrica: ἀλλ᾽ ὥσπερ ἔφη πίνδαρος, θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλύον. Sed, vt ait Pindarus, Deo initium oſtendente, nihil erit impedimenti. Idem auctor alio loco eandem ſententiam vſurpauit: θεοῦ δέ, φησι πίνδαρος, δείξαντος ἀρχὴν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προκείμενον: Deo initium monſtrante, ait Pindarus, facilis eſt ſemita ad inueniendum quod propoſitum eſt.

Fidei ſymbolum.

EMBLEMA IX.

STET *depictus* HONOS *tyrio velatus amictu,*
Eiusq; iungat nuda dextram Veritas.
Sitq; AMOR *in medio castus, cui tempora circum*
Roſa it, Diones pulchrior Cupidine.
Conſtituunt hæc ſigna Fidem, Reuerentia Honoris
Quam fouet, alit Amor, parturitq; Veritas.

EX antiquiſſimo marmore, quod etiã viſitur hodie Romę, ſumptum Emblema. Eſt autem Fidij ſimulacrum, quod imagine imberbi, ſed ætatę matura, cui adiectum nomen HONOR. Hic VERITATI, quæ virginea eſt facie, manum por-

Vnde tractum Emblema.

Fides adiunctis causis descripta.

rigit: in medio AMOR puer. His tribus simulacris FIDES describitur; quippè quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem matrem habet, illam quidem nudam & simplicem non comptam fuco aliquo, non velo tectam. Et quidem fides de-

Fides quid.

finitur, dictorum conuentorúmque constantia & veritas, quæ ideò parentem habere Veritatem dicitur, & eam nudam, quòd in pactis, cõuentionibúsque nihil fucatum esse, aut à vero alie-

Veritas nuda. *Honos.*

num debeat: cui adhæret Honos porrecta dextera, tanquam stabilis cuiusdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quòd veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ quędam ratio, qua eadem fulciri opportunè & cum dignitate possit. Hoc etiam virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pi-

Pudicus amor.

ctores & plastæ nobis adumbrarunt. At locum medium occupat honestus Amor, qui veritatem & honorem nexu firmo colligat & deuincit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitiæ & beneuolentiæ mutuæ consocientur hęc inter se alioqui diuersa, vinculum nullo penè negotio dissolui poterit. Id etiã

Sancta τειὰς Sabinis præfigurata.

totum referre par est ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ τειάδος, apud quos, diu ante CRISTI seruatoris aduentum, erat simulacrum quoddam triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempè Sanctus, Fidius, & Semipater, haud dubiè pręcipuum religionis Christianę mysterium repræsentans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor.

Iupiter, Pistius, Sanctus, Sagus.

Sanè Dionys. Halicarn. lib. 4. ait Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabãt, qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei sponsor aliis nominibus efferebatur. Coniicere est Pistium eundem fuisse cum Fidio. Nam vt πίστις Græcè fides, ita πίστιος καὶ πίστος, Fidius nominari commodè potest. Sed &

Fidij simulacrum.

hodie in Romanis antiquitatibus Fidij simulacrum ita effictũ conspicitur. Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem virilis habitu pacifico, sinistra verò vt muliebris, eodem habitu, coronam in capite lauream gestans, quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDII SIMVLACRVM: apud imaginem dextram virilem HONOR: in sinistra imagine muliebri, VERITAS. Gregor. Gyrald. Syntag. 1. 2. & 10. Historiæ Deorum.

Honor Deus.

Stet depictus Honos, &c.] Honorem pro deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. & Ouid. Fast. 5. ex Honoris, &

Reuerentiæ coniugio ortam esse Maiestatem voluit. Plin. 35. cap. 10. August. De ciuit. 4. cap. 21. & 24. Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipsamet verecundia dici non ineptè potest, quò spectat illud M. Ciceronis ex Lælio: Maximum ornamentum amicitię tollit, qui ex ea tollit verecundiam. itaque in iis perniciosus est error qui existimant libidinum, peccatorúmque omnium patere in amicitia licentiam.

Tyrio amictu.] Purpurea veste. Ex Tyro vrbe Phœniciæ conchylia, & murices aduehuntur, quorum sanguine fit purpura. Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura constat. Et lib. 35. c. 6. Quare Puteolanum potiùs laudatur, quàm Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissimæ purpuræ. De purpuræ autem inuentione, si vacat, lege Cassiodorum initio lib. 1. Variarum formularum.

Veritas Dea quomodo picta.

Jungat nuda dextram VERITAS.] Pingebatur ἀλήθεια, vt scribit in Amphiarao Philostratus, virgo niueis indura vestibus. Hippocrates in quadam ad Philopœmenem Epistola, eam depingit mulierem pulchram, magnam, simpliciter ornatam, illustrem ac splendidam, cuius oculorum orbes pro lumine nitebant, vt astrorum & stellarum fulgorem viderentur imitari. Nuda hîc dicitur, quòd qui eam colunt, aperti sunt ac simplices, nullo modo fraudulenti, aut insidiosi; aut quòd veritatis oratio simplex esse debeat, aut quòd in luce & oculis omnium agnosci velit. Hinc Horat. 1. Carm.

Nuda Veritas cur.

—— & Justitiæ soror
Jncorrupta Fides, nudáque Veritas.

Dextra symbolum Fidei.

Ceterùm Fidei symbolum in dextris iunctis conspiciebatur, idque Numæ Pompilij instituto. Moris etiam fuit, vt fidei faciendæ & comparandæ gratia dextras coniungerent. Quod multis auctorum meliorum locis facile est obseruare. Veritatis nudæ rationem docuit libro 44. Hieroglyphicôn Pierius: symbolum verò dextrarum coniunctionis Gyrald. 1. Syntagmate Historiæ deorum: post ceteros omnes vir eruditus Cœlius Curio appendice Hieroglyp. Pierij quædam non pœnitenda retulit.

Diones pulchrior Cupidine.] De duplici Cupidine, & Venere duplici, maturiùs postea. Dione Veneris mater ex Ioue, vnde Venus Dionęa. Virgil. 3. Æneid.

Sacra Dionææ matri, diuísque ferebam.

Fœdera.

Ad Maximilian. Mediolanen. Ducem.

EMBLEMA X.

HANC citharam, à lembi quæ forma halieutica fertur,
Vendicat & propriam Musa Latina sibi,
Accipe Dux: placeat nostrum hoc tibi tempore munus,
Quo noua cum sociis fœdera inire paras.
Difficile est, nisi docto homini, tot tendere chordas:
Vnáque si fuerit non bene tenta fides,
Ruptáve (quod facile est) perit omnis gratia conchæ,
Illeque præcellens cantus, ineptus erit.
Sic Itali coeunt proceres in fœdera: concors
Nil est quod timeas, si tibi constet amor.
At si aliquis desciscat (vti plerumque videmus)
In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

PRincipi suo indicat, quanta vis concordiæ sit, sumpta comparatione à lyræ temperato, aut confuso concentu: ea enim constans ex summis, mediis, & infimis chordis concinnam reddit harmoniam, si tamen eam vir artis peritus aptauerit. Eodem quoque pacto Respublica omnis variæ ac diuersæ conditionis hominibus composita, firma & concordi pace ligatur, si modò Principem habuerit idoneum, qui & consilio & vsu rerũ valeat, quique beneuolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ aliis quotquot vsquam fuere ab omni seculorum memoria terrarum Dea gentiumque Roma perstitit, quãdiu Principes habuit pacis & trãquillitatis studiosos, iidéque auctoritate dignitateque cõmendabiles. Cicero de Republica disputans, inducit Scipionem eum, qui Carthaginem deleuit, de Republ. verba facientem, quando iã iamque peritura præsentiebatur. Cùm enim Scipio in 2. lib. fine dixisset, vt in fidibus ac tibiis, atque cantu ipso ac vocibus, concẽtum esse quendam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ ferre nõ possunt, eúmque concẽtum ex dissimillimarum vocum moderatione concordẽ tamen effici & congruentem: sic ex summis & mediis, & infimis interiectis ordinibus, vt sonis, moderata ratione ciuitatem consensu dissimillimorum concinere: & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, arctissimum atque optimum omni in Repub. vinculum incolumitatis, quæ sine iustitia esse non potest: quod à Cicerone petitum constat è 4. De republ. Platonis, cuius hæc verba: ὁρᾷς οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι, ὡς ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὁμοίωται; τί δὴ ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα ἡ μὲν σοφὴν, ἡ δ' ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρείχετο, οὐχ οὕτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι' ὅλης ἀτεχνῶς τέταται διὰ πασῶν παρεζομένη ξυνᾴδοντας τούς τε ἀσθενεστάτους ταυτὸν, καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους, καὶ τοὺς μέσους, εἰ μὲν βούλει, φρονήσει, εἰ δὲ βούλει, ἰσχύει· εἰ δὲ πλήθει ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων· ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ξυνφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Hæc ex Ciceronis libris de Republica retulit diuus Augustinus libro 2. capite 21. De ciuitat. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, si admoneam Romanos veteres per Lyræ Hieroglyphicum concordiam designasse, vt & veteres alij iudicium compositum, concordiam inæqualium, rectam

Reipubl. cum Lyra comparatio

Locus insignis è 2. de Repub. Ciceronis.

Quid per lyram veteres intellexerint

bonámque institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura; vt commodius ad concordiam suadendam symbolum ab Alciato minimè videatur excogitari potuisse. In lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonum temperantur: quod prudens & sedatus homo pręstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in œconomia moderanda, vel denique gubernatione Reipubl. in quibus homines varij ac diuersi, cùm singuli sint, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione in vnum quasi harmoniæ concentum conueniunt. Isidorus quidem Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Musicæ arti operam daret, Nauplij mala bene caneret, sua verò bona malè disponeret; neque sibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui lyrę chordas optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmonię & concentus nomine appellarit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratiis ornatum, optimum Musicum & citharœdum esse. Nam idem Plato putauit Musarum nomen à μύειν, quod sonat idem ac honestè instituere. Sed inter ceteras symboli huius significationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicientia intelligitur. Sic enim plerique optimi scriptores (inter quos principatum quendam sibi suo iure Cicero vendicat) cõcordiam à corde deflectunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde sit animi principatus: vnde cõcordes, vecordes, & excordes denominantur. Alij concordiam à chorda deriuari malunt, quòd variæ chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorum consensus atque similitudo amorem pariat, Platoni lyra consecratur, & annumeratur inter ea quę sunt amoris monimenta. Cùm enim in se lyra suauitatem Musicam contineat, non malè videtur habere quandam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippè quæ blando ad se homines illico pertrahat. Ceterùm ea sedati animi iucunda gratáque imago, imò verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedæmoniorum expressa, apud quos erat solenne, vt ad lyræ aut tibiæ, vt alij volunt, sonum aciem instruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animum sedabat, quàm lyræ modulis: vt planè mihi Hieroglyphicum istuc mirabile esse videatur. Sed de lyra plus satis, & fortasse πάρεργα: nisi quòd huc referrem lubens,

Concordia vnde dicta.

quæ de lyra retulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo, cap. περὶ εὐδαιμονίας, quo loco humanã vitam cum lyra nõ incõcinnè confert. Nõ possum etiã, quin hoc loco memorem, quæ Diogenes Pythagoreus disputat apud eundem Stobæum, cap. περὶ βασιλείας, Regis esse munus vt Rempubl. lyrę instar moderetur; nempe, vbi priùs sibi ipsi imperarit ex præscripto legis: quippè qui nosse debeat populi, quem sibi commissum habeat, harmoniam & concentum ad eam legem sibi accommodandã esse.

Hanc citharam, &c.] Hîc lyram pro testudine, quæ vulgò est Lutina, accipit: cuius inuentionem Mercurio referunt. Polydor. lib. 1 cap. 15. *Lyra sive testudo.*

A lembi quæ forma halieutica.] Quæ formam habet lembi, nauiculæ breuis & celerrimæ. Lazar. Baifius lib. De re nauali. Halieutica autẽ per similitudinẽ scaphæ piscatoriæ. Hinc Halieuticum opus, in quo de piscibus tractatur. ἁλιεὺς enim piscator. vt Ouidius Halieuticõ opusculũ scripsit: quod tamẽ plerique viri docti Lucano tribuunt. De Halieuticis quædã Plinius lib. 32. cap. 2. *Lembus. Halieutica.*

Vendicat & propriam, &c.] Vendicet sibi propriam quantumuis, inuentionem tamen Græcis debet. Sed tamen Italos id sibi vendicare suspicor, quòd apud eos lyræ vsus sit frequens habitus. Non erit incommodum repetere, quæ de Musicæ prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. cap. 15. *Lyræ inuentio.*

Quo noua cum sociis, &c.] Historias Italicorum bellorum tibi compares ex P. Iouio, Guicciardino, & aliis permultis, si vacat:

Gratia.] Concentus, decorum, suauitas.

Conchæ. Lyræ, testudinis.

Nil est quod timeas, si tibi constet amor.] Θέσις admodum efficax, planéque iis necessaria, qui suum imperium volunt esse stabile & permanẽs. Sic Isocr. ad Nicoclem: φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ᾽ ἄν τις δύναιτο. Et Claudian. *Optima principis custodia quæ.*

Non sic excubiæ, non circumstantia pila,
Vt tutatur amor.

Preclarè Agesilaus, cũ rogaretur cur Sparta nõ cingeretur mœnibus, ciues armatos, & inter se consentientes, satis esse ad vrbis prȩsidium respondit. Dicebat etiam ciuitatẽ non saxis, aut vallis, sed incolarum virtute muniri, quos nimirùm si iungat concordia, nullus potest firmior esse murus. Ad id respexit Cicero 2.

Philip. Nónne igitur millies perire est melius, quàm in sua ciui tate sine armorum præsidio non posse viuere? Sed nullum est istuc, mihi crede, præsidium: charitate & beneuolentia septum oportet esse, non armis. Plutarch. ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι, nihil cõmendatius esse viro ciuili ait, quàm vt suos ciues amicitia mutua, concordiaque deuinciat, litium & discordiarũ occasionem omnem tollat. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικοῦσιν, ἔριδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμένειαν ἐξαίρειν ἅπασαν, &c. Nec verò aspernanda vox est Agasiclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi absque stipatoribus & satellitio posset: Si subditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periandri vel Antigoni præclara huc responsa conferam? Horum enim alter dictitabat, summa ope nitendum esse iis, qui tutò regnare vellent, vt beneuolentia potiùs quàm armis stiparentur: alter, amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, firmis & validis eam præsidiis muniret, rectissimè dixit, nullum imperij firmius & stabilius esse presidium, quàm ciuium beneuolentiam. Idemque penè Synesius: εὔνοια μόνη καὶ μάλιστα βασιλέως ἐστὶν ἰσχυρὸν φυλακτήριον. Nec verò mihi temperare possum, quin adiiciã istuc ex Arato Plutarch. Veram ac stabilem ciuium beneuolentiã, optimam esse principis custodiam: οὐδὲν, οἷον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὔνοια φυλακτήριον ἀνδρὸς ἄρχοντος. Grassatores enim & latrones sese tutantur præcipitiis & rupibus, quantum possunt: Regi autem nihil fide & beneuolentia suorum firmius aut munitius esse vnquam potest.

Desciscat.] Discordet, aut factiones concitet.

Soluitur.] Dissoluitur.

Harmonia vnde dicta.

Harmonia.] Fidium concordia & concentus, ab ἁρμόζειν, coaptare. Fab. c. 10. lib. 1. Instit. Orator. & Macrob. 1. Saturn. c. 6. Laudatur Iustiniano, Nouella constitutione 8. καλή τε καὶ σύμφωνος τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμονία: qua soluta sequitur ἀταξία & perturbatio omnium Reipubl. ordinum.

Silentium.

EMBLEMA XI.

CVM tacet, haud quicquam differt ſapientibus amens:
Stultitiæ eſt index linguaque voxque ſuæ.
Ergo premat labia, digitoque ſilentia ſignet,
Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.

ID expreſſum eſt ἐκ τοῦ Παλλαδᾶ, I. Anthologiæ Græcorum epigrammatum:

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν,
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἴσχιστον.

Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namque tacendo tegit.

Sic enim ferè non distinguitur imperitus à docto, à circumspe-cto prudentique homine imprudés, si linguam cohibuerit. Eam ob rem facile est coniicere, cur quos Homerus, ingeniorũ ver-tex, sapientissimos effinxerit, eosdẽ & silétes ferè, aut certè pau-ciloquos esse voluerit. Nouerat enim silentium, & parcum so-briumque orationis vsum, specimen habere grauitatis: cõtráq; apud sapientes maximè, loquacitatẽ indicem esse stultitiæ. Ne-que enim alio nomine Thersitem morionem vituperatione di-gnũ arguit, quàm quòd loquax esset, quàm quòd obstreperus, importunè garrulus & seditiosus. Is enim nõ propriè loquitur, non verba facit, vt alij, sed tumultuatur: Θερσίτης μοῦνος ἀμε-τροεπὴς ἐκολόα. Nestori cõsultissimo seni tribuit orationẽ mell-dulcius ab ore fluentem: τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίω-ρέεν αὐδή. Menelao argutã illam quidẽ, & nunquã à re disce-dentem breuiloquentiam: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπ-οὐ πολυμυθής. Vlyssi grandem & vehementem, sed diu tamẽ co-gitabundum facit, antequàm loqui incipiat. Rectissimè dictu-est à quodam ex veteribus, loquendi magistros nos habere ho-mines, tacẽdi verò Deos. Proinde vt laudatur ἐχεμυθία Pyth-gorica & Spartanus ille Lycurgus, qui suos à pueris silétio in-tiari voluit. Notum est adagium Græcorum, Tutum silétij pr-mium: & illud Simonidis, Locutum fuisse pœnituit, tacuisse v-rò nunquam. Succurrit Zeuxidis pictoris ad Principem Meg-bizum sermo. Is enim Princeps cùm, animi causa, in pictoris o-ficinam descẽdisset, & vnà cum suis de arte pingendi disputa-ad ostentationem auderet: Cùm primùm huc venisti (inqu-Zeuxis) & linguam cõtinuisti, pueri mei nescio quid de te m-gni sibi pollicebantur, quippè qui tuum cultum tuamque pu-puram obseruarent: sed vbi de arte, quam non tenes, loqui c-pisti, te continuò vt ridiculum hominem esse putarunt. Qui-captiuus cùm duceretur ad Antiochum regem, qui homine-comitabantur, iubebant esse præsenti animo, experturum fo-tasse regis clemẽtiam, vbi ad eius oculos peruenisset: Nulla e-go mihi spes, inquit: alludens ad luscum regem. qui iocus int-pestiuè iactus homini fuit exitiosus. Meritò apud Pindarũ c-lebratur Thebanus Epaminondas, qui quanquam multa scir-pauca tamen loquebatur. Et certè frequenter vsuuenit, vt q-plus habeant pectoris, vt ita dicam, id est, in quibus & erudi-& prudentia maior, ij minus habeant linguæ. Demaratus cũ-in cõsessu quodam sileret, rogatus an id faceret stultitia, an se-monis inopia? Atqui, inquit, stultus nũquam tacere potest. N-

possu-

Trud ntes pauciloqui. *Thersites Homericus.* *Nestor eloquens.* *Menelai oratio cordata.* *Vlyssis oratio vehemẽs.* *Pythagoreorum silẽtium.* *Megabizus rep. ehensus à Zeuxide.* *Iocus intẽpestiuus.* *Laus Epaminondæ.* *Demaratus.*

possum transilire absque piaculo auream Zenonis vocem, qui Athenis exceptus à quodam Principe vnà cũ regiis oratoribus (quòd ille sciret eos eruditis sermonibus oblectari, curauit & quosdam Philosophos arcessere) solus nihil dicebat. Itaque comiter à legatis appellatus: De te verò, Zeno (inquiunt illi) quidnam sumus nostro Principi renunciaturi? Nihil, inquit, aliud, quàm Athenis esse senem, qui tacere sciat inter pocula. Quod non simpliciter dignum laude habitum est. magnum enim est senem taciturnum esse, cùm ea ætas sit admodum garrula: fortasse maius, quòd inter pocula, vbi non vno nomine ad loquendum homines prouocantur: denique quòd Athenis, vrbe omnium loquacissima. Itaque olim dictum est in nescio quem, qui quamdiu siluit, tamdiu magnus & grauis habitus est: Philosophus hic videri poterat, si tacuisset. Pindarus Isthmiorum 1. Herodoti Thebani encomio, Sæpenumerò tacuisse, gloriam maiorem afferre dicit: ἡ μὰν πολλάκι καὶ τὸ σεσωπαμένον, εὐθυμίαν μείζω φέρει. Ad eundem omninò sensum occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur vel in primis Ino Euripidea, nimirùm se scire σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἵν' ἀσφαλές. Non desinam priùs, quàm huc retulero pulcrum certè Pythagoræ Samij elogium quod scriptum reliquit Apuleius 2. Floridorũ; quandoquidem de silentij laude mihi verba facienti occurrat, quod aliquis ex veteribus longè antè dixerat, nullos certè fore sapientiæ fructus, nisi qui à radicibus silentij proficiscantur. Sic igitur hic noster Apul. Tot ille doctoribus eruditus (Pythagoram intellige ab Ægyptiis, Chaldęis, Pherecide Syro, Anaximandro Milesio, Epimenide Cretensi, aliisque multis edoctus) tot tamque multiiugis comitibus disciplinarũ toto orbe haustis, vir pręsertim ingenio ingenti, ac profectò supra caput hominis animi augustior, primus philosophiæ nuncupator & creditor, nihil priùs discipulos suos docuit quàm tacere: primáque apud eum meditatio, sapienti futuro linguam omnem coërcere: verbáque quæ volantia poetæ appellant, ea verba detractis pennis, intra murum candentium dentium premere. Prorsus inquam hoc erat primum sapientiæ rudimẽtum, meditari, condiscere: loquitari, dediscere: &c. Idem fuit Iamblichi Pythagorei pręceptum, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, linguam cohibe præ aliis omnibus ad Deorum exemplum. Sed ad id argumentum copiose locupletandum, consultò repete quæ habet doctissimè congesta Plutarch. commentario De garrulitate, & tractatu De Iside & Osiride: quo

Zeno senex, inter pocula taciturnus.

loco docet quid olim Harpocrates apud Ægyptios mysterij habuerit. De silentij vtilitate Gellius lib. 11. cap. 10. Plin. 3. ca. 5. & 28. ca. 6. Prouerb. Tutum silentij præmium.

Amens. *Amens.*] Qui mente est minuta, vel qui à mente descendit, Varro. hic, pro stulto, vel eo qui non malè Abderologus dici potest, id est stulta loquens, quíque nihil nisi nenias, nugásque meras effutiat.

Stultitiæ est index, &c.] Stultitiæ argumentum manifestissimum est lingua effrenata. interpres est enim mentis & consilij.

Ergo premat labia.] Ad id Iuuenal. Satyr. 10. apparet allusisse:

—— Digito compesce labellum.

Labra vnde dicta. *Labia.*] Plutarchus 8. Symposiacôn, problem. 6. Labra, quòd iis cibus capiatur, appellationem sortita esse vult, id est, λαμβάνειν τὴν βορὰν. Sed id fortè nihil ad rem, vt pluribus disputare, an labia, vel labias sit legendum. neque enim me mouet Gellius & Apuleius, qui labias vsurpant in voce feminina. Gellius quidem lib. 10. Noctium, cap. 4. bis vsurpauit labias in feminino. Et Macrob. 2. Saturn. cap. 2. citat quosdam versiculos, in quibus est, Cucurrit ad labias mihi. Sanè Apuleius lib. 3. Asini aurei, dixit labias pendulas: lib. 10. contorta in modum linguæ extremâ labiâ grandissimum calicem vno haustu perhausi. hîc enim labia extrema, est septimus casus. Eodem: labias modicas ambrosio rore purpurantes suauiari. At, quid opus pluribus? certè labias & labia citra differentiam veteres dicebant: quanquam Donatus ad Eunuchum distinxerit non aptè profectò, vt labra, superiora; labia, inferiora sint; & virorum labra, mulierum labia; & labias asinorum: quod an verum vnquam fuerit, ceteris relinquo diuinandum.

Digitóque silentia signet.] Alludit ad illud Ouid. ex Metam. IX.

Quique premit vocem, digitoque silentia suadet.

Martianus Capella lib. 1. Verùm quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari, silentium commonebat. Et Apuleius lib. 1 De asin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori suo admouens, & in stuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Respexit autem ad id quod de simulacro Serapidis auctores referunt, cui præpositus erat silentij Deus Harpocrates, digito labia comprimens, aut Angerona ore sera obsignato. D. August. De ciuit. 18. cap. 5. Gyrald. Syntag. 1.

Serapidi præpositus Harpocrates.

Reddere, & facere Harpocratem, quid. *Pharium vertat in Harpocratem*] Apud Catullum reperitur formula hæc loquendi prouerbialis, Patruum reddidit Harpocratem: pro eo quod est, imponere silentium. Idemque dixit, Et

factum me esse puta Harpocratem: id est omninò taciturnum & silentem. Politian. Miscel. cap. 83 Prouerb. Reddidit Harpocratem.

Vertat in Harpocratem.] Verba Plutarchi sunt ex disputatione de Iside & Osiride: τὸν ἁρποκράτην οὔτε θεῶν ἀτελῆ καὶ νήπιον, οὔτε χεδροπῶν τινὰ νομιστέον, ἀλλὰ τοῦ περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαροῦ καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀδιαρθρώτου προστάτην καὶ σωφρονιστήν. διὸ τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσκείμενον, ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· ἐν τῷ μεσορὴ μηνὶ τῶν χεδροπῶν ἐπιφέροντες λέγουσιν, γλῶσσα τύχη. γλῶσσα δαίμων. id est, Harpocrates non est habẽdus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certè qui leguminibus præficiatur, sed præses atque censor aliquis nouæ, imperfectæ & incompositæ hominum de Diis sententiæ. Itaque & digitum ori admotum habet, quod signum præ se fert taciturnitatis & silentij: proinde qui mense Mesore offerunt ei legumina, dicere solent, Lingua fortuna, lingua genius.

Non vulganda consilia.

EMBLEMA XII.

LIMINE quod cæco, obscura & caligine monstrum,
Gnosiacis clausit Dædalus in latebris,
Depictum Romana phalanx in prælia gestat,
Semiuiróque nitent signa superba boue:
Nósque monent, debere Ducum secreta latêre
Consilia. auctori cognita techna nocet.

Minotauri effigies in signis militaribus.

MInotauri effigiem inter signa militaria Romanis ideò fuisse scribit Festus, quòd non minus occulta esse debeāt consilia Ducum & Principum, quàm fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis expeditionibus obseruari debet. Vt enim momenti plurimū ad victo-

..iam habet taciturnitas, ita sæpenumerò ingentes adfert calamitates linguæ intemperantia. Dion auctor est, Tiberium Cæsarem, cùm aliquando apud eum quispiam percôtaretur, quid causæ esset cur sua cõsilia minimè committeret iis quibus tutò fidere poterat, respondisse, Aut nulli, aut paucis cognitum esse oportere Principis consilium. Id quod nouerat exactè & Metellus Macedonicus, qui sciscitanti cuidam ex amicis, qua ratione tam subito consilio vteretur: Si ipsam, ait, vestem scirem consiliorum meorum esse consciam, eam confestim abiicerem. Etenim σύμβουλος ἱερὸν ἐστὶ χρῆμα, Consultor res est sacra: proinde nõ cuiuis cõmunicanda. Plutarch. περὶ πολυπραγμοσύνης οἱ τὰ τῶν μειζόνων κακὰ ζητοῦντες, προαναλίσκουσι τῆς γνώσεως ἑαυτούς, Qui potentiorum mala inquirunt, sæpè antè seipsos pessundant, quàm cognouerint quod quærebant. Etenim qui solis radios, & splendorem omnibus apertum diffusumque nolunt intueri, sed ad ipsum solem conuertunt oculorum aciem, excæcantur. Itaque Philippides Comicus, cùm Lysimachus ipsi dixisset, se velle de suis aliquid rebus impartiri: Quiduis (inquit) ô Rex, modò ne quidpiam arcani. Quæ enim suauissima & visu pulcherrima Reges habent, ea liberè ostentari volunt, vt splendida conuiuia, opes, munificentiam: si quid autem sit arcani, id quidem non est mouendum, neque vel minimùm attingendum, &c. Nota est historia de Fuluio, cui pessimè cessit, quòd arcanum Principis Augusti Octauij credere vxori non dubitasset. Scribit Q. Curtius lib. 4. de Alexandri rebus gestis, Persarum morem esse vt arcana regum mira fide celent: vt non metus neque spes vocem eliciat qua prodantur occulta: vetus enim disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Linguam grauius castigari, quàm vllum probrum: nec magnã rem sustineri posse putant ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum natura esse voluerit: hæc ille. Huc reponenda verba Cassiodori ex formula Notariorum, libro sexto Variarum: Non dubium est, ait, ornare subiectos Principis secretum, dum nullis æstimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Publicum est quidẽ omne quod agimus: sed multa non sunt antè scienda, nisi cum fuerint Deo auxiliante perfecta: quæ tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnosci, Regis consilium solos decet scire grauissimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarũ, vt quando ab ipsis aliqua instructio quæritur, tunc loquantur. Totum autem dissimulare debent, quasi scientes nesciant. Nam solicitis

Tiberius.

Metellus Macedonicus.

Philippides Comicus apud Lysimachum.

Fuluio male cessit ob detectum principis arcanum.

inquiſitoribus ſæpè & vultu proditur quod [illegible]etur,&c.Leo imperator,lib. De bellico apparatu:In rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros & taciturnos, & qui in ſua & non aliorum poteſtate ſunt, cùm ſecretæ res iſtæ, vt ſecretiores fiant,minimè ad cognoſcendum multitudine indigent.Onoſander lib.De optimo imperatore,ca. De conſiliis non euulgandis, ſcribit, Stulti inconſideratíque eſſe temerè in vulgus cõſilium promere, & multitudini arcanum intempeſtiuè committere.Improbi enim,& qui de Repub.malè ſentiunt, eiuſmodi obſeruant occaſiones:quas nacti,in hoſtes confeſtim transfugiunt,eum nuncium allaturi, vnde ſibi honores & præmia conſequi poſſe rentur. Nec fuit vnquã vllus exercitus, de quo pleraſque ob cauſas tum liberi, tum ſerui in hoſtes haud cõmigrent:vbi pręſertim arcanum aliquod atque ſeriũ tractari ſentiunt,vel conſerendi manũ,& prœliandi tempus aduentare animaduertunt.Hæc ferè ille. Ceterùm acerba certè lex fuit olim apud Ægyptios, qua iubebatur iis abſcindi linguam qui Reipub.arcana, quæ tecta eſſe oporteret, alicui detexiſſent, vt retulit Diodor.Siculus.Laudabile fuit inſtitutum maiorũ quo obſeruabatur vt ſi quis de Repub.quidpiã rumore alióve modo,id ad magiſtratum deferret anteà, néve cum alio quoquam cõmunicaret,ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur,Magiſtratus quæ accepiſſet,vel occultaret,ſi ita videretur,vel multitudini proderet.Eam ob rem Athenis,cùm hoſpes veniſſet in officinam tõſoris,narrare cœpit victos eſſe Atheniẽſes in Sicilia tonſor ſtatim ad magiſtratũ renunciauit:hoſpes, quia non ſatis conſtanter affirmaret, vel quia vrbem totam eo rumore perturbaſſet,vinctus,tortúſque eſt,donec certiore nuncio de vero conſtitiſſet. Reuera multùm refert in rebus tã magni momẽti non temerè ſpargi rumores falſos,vel parum veri ſimiles:vnde ex ſumma profuſáque lętitia mæror acerbiſſimus, ſummáque conſternatio:aut contrà,ex mærore,lætitia nimia & immoderata. quo nihil vel corporum valetudini, vel publicæ ſecuritati perniciosius. Referrem exemplum Vál.Maximi de Publio Vatieno, ſed obuiũ eſt cuique,lib.1.cap.8.cui etiam argumento bellè conuenit,quod idẽ ſcribit initio lib.2.Valerius: ſingula enim exſcribere non vacat. Interea tamen non pręter-mittam quod Ammian.Marcellin.21.apud Perſas neminẽ conſiliorum fuiſſe conſcium, præter optimates taciturnos & fidos, ápud quos ſilentij quoque numen coleretur. Vide Vegetium De re militari cap.6.lib.3.Frontin.Stratagem.lib.1.cap.1.

Limine quod cæco, &c.] Descriptio periphrastica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Plin. 36. cap. 13. Monstrum hoc ex Pasiphaë & tauro procreatum Poëtæ tradunt, idque arte Dædalea, quod superiore parte hominem, inferiore taurum referebat. Ouid. 2. De arte: Minotaurus.

Dædalus occlusit conceptum semine matris
Semibouémque virum, semiuirúmque bouem.

Historiam referunt Hygin. Palæphat. lib. I. Fabulos. narration. Virgil. in 6. Ouid. 8. Metamorph.

Dædalus.] Dædalus ingeniosissimus faber, cuius inuenta plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56. Dædalus.

In latebris Gnosiacis.] In tenebris labyrinthi Cretensis. Gnosos vrbs Cretæ clarissima fuit Minois regia. Hinc Gnosiacus, & Gnosius adiect. Gnosus.

Romana phalanx.] Exercitus Romanus. Phalanx vocabulum Macedonicum, pro cuneo & acie militari, connexione atque testudine quadrata militum. Phalanx.

Signa superba.] Vexilla militaria.

Techna.] τέχνη, pro fraude, cauillatione: aliàs artem significat. Techna.

Nec quæſtioni quidem cedendum.

EMBLEMA XIII.

CECROPIA *efficta̅m quam cernis in arce Leænam,*
Harmodij (an neſcis hoſpes ?) amica fuit.
Sic animum placuit monſtrare viraginis acrem
More feræ, nomen vel quia tale tulit.
Quòd fidibus contorta, ſuo non prodidit vllum
Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

Leænæ meretricis patientia in tormẽtis.

PAtientia & fortitudo pluſquàm virilis in muliercula extremis etiam cruciatibus affecta, tenacem fidem & illibatam, & ad miraculum conſtantem arguit. Fuit Leæna ſcortum Harmodij & Ariſtogitonis, adoleſcentum in Atheniẽſi ciuitate nobilium, qui cùm inter ſe conſilium iniiſſent de tollenda Piſiſtra-

tidarum tyrannide, & Hiparchum duntaxat, è tyrannis alterum, de medio sustulissent:(Hippiam enim fuerant adorsi) successu conatus caruit: Hæc capta fuit, & torta fidiculis, vt consilia iuuenum proderet: sed cruciatibus, quanquam grauissimis, nõ cessit: quin in his post multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honor ei haberetur (non tamen tanquam scorto) animal nominis eius erectum fuit, & vetitum in opere linguam addi ab artifice, vt honoris causa intelligeretur. Exemplum hoc constantissimæ mulieris adfert Tertullian. & in Apologetico, & ad Martyres: quò nostri fierent animosiores, & constantiores in torm ẽtis quibuscumque perferendis Christianæ persuasionis nomine: quandoquidem leui adeò de causa repertæ mulieres essent, quæ tam forti animo pro amicorum salute ac fama non modò cruciatus intolerabiles parui fecissent, sed & spontaneæ morti sese dedissent. Hęc enim ipsa, carnifice iam defesso, postremò linguam suam comestam in faciem tyranni sæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos proderet, si etiam victa voluisset, ait idem Tertullian. Exempla permulta eadem penè sunt apud Valer. Max. lib. 3. cap 3 idémque omninò Plutarch. in vita Hyperidis Rhetoris: & hoc memorabile Leęnę facinus celebrat, commentario περὶ ἀδολεσχίας. Eadem in torm ẽtis patientia, vel pertinacia potiùs, prodita memorię fuit de quodam, qui Principem Gonzagam proditurus erat, & in hostium manus traditurus. quam historiam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Historiam hanc de Leęna plurimi retulerunt; vt Pausanias in Atticis, Atheneus Dipnosoph. 13. cap. 24. Plin. lib. 7. cap. 23. idémque lib. 34. cap. 8. Gellius 9. cap. 2. & 17. cap. 21. & Lactantius lib. 1. cap. 20.

Cecropia in arce.] Id est, Atheniensi, à Cecrope sic dicta, vti sup. memorauimus ex Plinio.

Viraginis.] Virago ἀντιάνειρα, vel ἀνδρὶς. Symmachus αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη. hoc est, vocabitur hęc virago, quia ex viro sumpta est. Ouid. Metam. 2. Virago.

——— *bello metuenda virago.*

de Pallade loquens, quę virili sit animo & virtute. Et Martian. Capel. lib. 6. de eadem: Consultisque virûm pręsis, hinc dicta virago. Auson. epigr. 1. Tressęque viraginis arma retractat. sic appellatur Iuturna 12. Æneid.

Fidibus.] Fidiculę dicuntur chordulę, non etiam vngulę, vt putat Isidorus 5. Etym. cap. 27. quo loco scribit, Vngulas dictas, Fidiculæ vel fides.

quòd effodient: hæ & fidiculæ, quia his rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. At Val. Maxim. lib.3.cap. De patientia, apertè oſtendit fidiculas eſſe funiculos ſeu chordulas: Rupit verbera, ait, fidiculas laxauit, ſoluit eculeum. Sueton. in Caligula cap.33. Quin & ſubinde iactabat exquiſiturum ſemel fidiculis de Cæſonia ſua, cur eam tantoperè amaret. Idem in Tyberio refert, eum Imperatorem excogitaſſe genus tormenti, vt repentè veretris deligatis fidicularum ſimul, vrinæque tormento homines diſtenderet. De his Seneca lib. 3. De ira, cap.3. Apparatúſque illi reddendus eſt ſuus, eculei, & fidiculæ & ergaſtula. Ammian. Marcell. lib. 29. Intenduntur eculei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus, &c l.1. C. Theodoſ. De quæſtionib. Nullas omninò ob fidiculas perferendas incõſultis ac neſcientibus nobis, &c. & l.2. eod. Decuriones ſiue ob alienum, ſiue ob ſuum debitum exortes omninò earum volumus eſſe pœnarum, quas fidiculæ & tormenta conſtituunt. Extat in iure mentio eculei, vngularum, ſeu fidicularum l.4. Cod. ad leg. Iul. mai. l.16. Cod. de quæſtionib. l. 8. Cod. de malef. & Mathem. Curtius in 6. de Alexandri geſtis, Philotam ait poſt fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuiſſe. Sed de fidibus aut fidiculis plus ſatis.

Iphicrates

Iphicrates.] Huius meminit Plinius 34. cap.8.

Consilio & virtute Chimæram superari, id est, fortiores & deceptores.

EMBLEMA XIIII.

BELLEROPHON *vt fortis eques superare Chimæram*
Et Lycij potuit sternere monstra soli:
Sic tu Pegaseis vectus petis æthera pennis,
Consilióque animi monstra superba domas.

NVlla est tanta difficultas, aut etiā vis, quæ consilio & magnitudine animi sopiri, & tolli tandem non possit. Quanquam enim nobis interdum sit cōcertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere instructoribus, pugnę tamen minimè est cedendum, si modò panoplia firmissima prudentiæ cōstantiæque muniti & instructi simus. Notius enim est quàm vt con-

Consilij & fortitudinis vis.

firmare necesse habeam,nihil tam arduum tamque inaccessum esse,quod dexteritate ingenij attingere & assequi nõ possimus: nullas deniq; tãtas vires aut molimina impetere posse,quæ tolerantia & mentis dexteritate non retundantur.quod hoc epimythio bellè proponit.Bellerophõ eques pręstãtissimus, & adolescẽs formę dignitate insignis, ab Antia Prœti Regis Argiuorum vxore solicitatus ad amorem, idque cùm cõstanter esset auersatus,mulier doloris & odij impatiens, ad maritũ detulit, seque ab adolescente fuisse appellatam mentita est.Itaque exul factus,& vt quoquo modo de medio tolleretur,expeditionibus aleisque valde periculosis expositus,non tamen animum abiecit,sed permultis laboribus exantlatis victor euasit;& denique ad Chimæram delendam nõ tam vocatus,quàm coactus,Pegaso equo alato vectus,monstrum virtute incredibili cõfecit.Fabulam hanc copiosè & eruditè nõ modò retulit,sed & ad historicam fidem reuocauit Sabellic.5.Enn.1. Non grauabor autem huc attexere mythologiam Plutarchi de Bellerophõte,deque Chimæra,ex lib.De virtutib. mulierum. Huius hæc est sententia:Fabulosum est quod in Lycia dicitur euenisse, tametsi hoc publica fama receptum sit.Narratur itaq; ad eum modũ: Amisodarus,seu Isaras,vti nominatur à Lyciis, ex Lyciorũ colonia, quæ iuxta Zeliã erat,venit vnà cum nauibus piraticis, Chimaro duce,homine bellicoso, sed crudeli admodum & efferato. Huius nauis in prora Leonis, in pupi Draconis habebat insigne.Cumque noxæ multum Lyciis intulisset, mareque infestũ habuisset,vt ne quidem traiici tutò posset,neq; vrbes maritimę proinde habitabiles essent,in eum quidem expeditionẽ suscepit Bellerophontes,& ad extremum interfecit,fugientemque Pegaso insecutus:atq; Amazones expulit,& bellica virtute domuit,&c. Deinde sequitur: Sunt qui affirment Chimæram illam Poëtarum figmẽtis decantatam, montem fuisse Soli oppositum,in quem Solis radij cùm retroflecterentur, & vehementem æstum in planiciem retorquerent, factum esse vt inde fruges marcescerent.Quæ mali causa cùm nota esset Bellerophõti,excidi iussit ipse præcipitij partem eam,quæ lęuissima putabatur,& plurimum solarem æstum reflectebat.sed quòd non ei essent habitæ gratiæ,iratus ad vlciscendum Lycios se contulit: tãdem tamen à mulieribus placatus est. Eandem historiã complexus est integram enarrator Homeri ad Iliad.ζ.vt & lib.1.Palæphatus:ἀλληγορικῶς autem Fulgẽtius 1.Mythologicôn. Vide Prouerb.Bellerophontis literas.

Bellerophontis historia.

Bellerophon.] A Bellero Corinthiorum Principe à se interempto sic denominatus, quasi malorum occisor. τὰ βέλλερα enim mala dicuntur: vel quasi βουληφόροντα, sapientem consultorem dixeris, vt apud Homer. βουληφόρον ἄνδρα, vt vult Fulgentius.

Bellerophon vnde dictus.

Chimæram] Chimæra, monstrum triforme, priore parte Leonem, Draconem posteriore, media Capram referebat, flammas ore euomebat. Homerus: πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος. Proinde Virgil. in 6. flammis armatam ait. quo loco Seruius asserit reuera mõtem esse in Lycia, cuius tum cacumen arderet, iuxta quod Leones essent: media verò pascua, & ima serpentibus plena, quẽ habitabilem fecisse postmodum Bellerophontem. A qua sentẽtia parum discedit Palæphatus, cùm ait, ante planitiem montis Chimæræ Leonem fuisse quendam, Draconem autem retrò, ex quibus pastores læderẽtur. Ad quæ loca Bellerophõ vbi accessisset, montem occupauit, posteaque iniecto igni feræ perierũt. Triformis est autem Chimæra (qua notatur amoris petulantia, id est, κόμμ' ἔρωτος) quia voluptas corporis insultu leonino primùm inuadat, deinde procacitatẽ & lasciuiam inducat, postea verò pœnitentiam & venenum. Fulgent. 3. Pierius 1. & 14. Hieroglyphic.

Chimæra qualis & quid fuerit

Chimæra cur triformis.

Pegaseis pennis.] Pegasum nauim fuisse, qua vectus est Bellerophon, tradit Palæphat. Nauigia enim cùm ex alto cernuntur, si fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobilésque vtrinque remorum ordines procul spectantibus, alatorum præbent animalium speciem. Ad allegoriam verò si referamus, per Pegasum (ex Medusæ cęde prognatum) famam & immortalitatem nominis intelligimus. Virtus enim cùm terrorem (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4.

Pegasus quid.

Petis æthera,] Prouerbialis formula, pro, laudem consequeris immortalem.

Consilioque animi.] Plus consilio & animi dexteritate effici, quàm viribus corporis, exemplis infinitis perspicuum est.

Monstra superba] ἀλληγορικῶς, pro dolosis sycophantis, obtrectatoribus, & aliis generis eiusdem.

Monstra hominum sycophãtæ

Vigilantia & Cuſtodia.

EMBLEMA XV.

INSTANTIS quòd ſigna canens det gallus eoi,
Et reuocet famulas ad noua penſa manus:
Turribus in ſacris effingitur ærea peluis,
Ad ſuperos mentem quòd reuocet vigilem.
Eſt leo, ſed cuſtos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcircò ponitur ante fores.

Duo paſtoris eccleſiaſtici munera.

DVÆ sũt Epiſcopi neceſſariæ dotes, vt eius cui animarũ cura demandata ſit: nimirùm vt iis quibus præſit, continuo ſtudeat, vt nihil eorum eis deſit, quod ſpectet ad fidei verę profe[illegible]ũ & augmẽtũ: néve quis à recta via de ſciſcat, aut ſacrę doctrinę terminos tranſiliat. Nec verò eſt ſatis, vigilantẽ eum eſſe, ni

etiã custodẽ sese fortissimũ præbeat,id est,cum cura & vigilantia,quæ perpetua sit oportet, est etiã necesse habeat coniunctã cũ moribus doctrinã,qua & suos instituat,& alienos etiam hostes, atque erroneos homines forti animo retũdat, veræque & sanæ institutionis quasi hasta percellat.Quod duplici symbolo hîc ostẽditur,sumpto argumẽto ab iis animalibus,quę & sacris in turribus,& pro foribus templorũ apponi solẽt,gallo nimirũ, & leone: quorum alter vigilantiam, custodiam alter designat. Sanè non citra mysterium veteres gallum editiori sacrorũ tẽplorum loco cõstitui voluerunt,quo pastoris potissimùm vigilantia repræsentaretur.Quò spectat illud D.Gregorij ex homilia quadã:Quisquis populi speculator ponitur,inquit,debet in alto stare per vitam,vt prodesse possit per prouidentiam. Sunt præterea qui Doctores sacros hieroglyphicè galli nomine, velint intelligi; propterea quòd illi inter præsentis vitæ tenebras venturã lucem,quasi cantãdo prænunciẽt. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis, modò hos, modò illos excitat,& tempus antelucanũ discrimine aliquo partitur:ita pro ratione personarum, aliarumque circumstantiarum; doctrinã salutarem animis inserere debet.Quantum verò ad leonem pertinet,Aegyptij vigilantem innuere cùm vellent,aut etiam custodem,leoninum caput appingebant:leo enim clausis oculis vigilat,dormit apertis.quocirca nõ ab re ad sacra claustra & fana leones erigũtur,tanquã custodes,ait Orus, & Pierius lib.1. Hieroglyph. ex quo cetera petas licet,si quid præterea desideres.Nõ possum illud Plutarchi transilire,lib.De Pythiæ oraculis:ὁ δὲ ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἀπόλλωνος, ἑωθινὴν ὑπεδήλωσεν ὥραν, καὶ καιρὸν ἐπιούσης ἀνατολῆς: i. qui gallũ in manu pinxit Apollinis,matutinum tempus,& solis ortum instantem significare voluit.Apuleius lib.2.Commodum noctis indutias cantus perstrepebat cristatæ cohortis.Ouidius in Fastis gallum Nocti cædi scribit à Romanis:

Nocte deæ Noctis cristatus cæditur ales,
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.

Et elegantissimè Plinius lib. 10. cap.21. Proximè, ait, gloriam sentiunt & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus,rumpendoque somno natura genuit. Norunt sidera,& ternas distinguũt horas interdiu cãtu.Cum Sole eunt cubitũ,quartaque castrensi vigilia,ad curas laboremque reuocãt. Nec Solis ortũ incautis patiũtur obrepere, dieq; venientẽ nũciant cantu,ipsum verò cãtum plausu laterum,&c. Aelianus 4. animal.

Gallus cur sacris turribus statuatur.

Quid per Leonem.

animal.historiæ,cap.29. ὁ ἀλεκτρυὼν τῆς σελήνης ἀνισχούσης ἐνθουσιᾷ φασι, καὶ σκιρτᾷ· ἥλιος δὲ ἀνίσχων οὐκ ἄν ποτε αὐτὸν διαλάθοι· ᾠδικώτατος δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλόν ἐστι τηνικάδε. i. Gallũ gallinaceum exoriente Luna, vt afflatum diuino quodam spiritu bácchari atque exultare ferunt. Oriens autem Sol nunquam ipsum fallit, tum vehementissimè vocem cõtendés. Lucre.4.sic:

Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.

Poëticam rationem huius antelucani gallorum cantus tradit Lucian. in Somn. siue Gallo: Philosophicã Heliodorus Æthiopic. 1. his verbis: καθ' ὃν γὰρ καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσιν, εἴτε, ὥς λόγος, αἰσθήσει φυσικῆς τῆς τοῦ ἡλίου καθ' ἡμᾶς περιστροφῆς ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρόσρησιν κινούμενοι, εἴτε ὑπὸ θερμότητος, ἅμα καὶ τῆς περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σιτεῖσθαι θᾶττον ἐπιθυμίας τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείροντες. At verò pulcherrimum D. Ambrosij locum ex lib.5.cap.24. libri, quem Hexaëmeron inscripsit, apponere non grauabor, quòd sit huic Emblemati valde accommodus: Galli cãtus suauis est in noctibus, nec solùm suauis, sed etiam vtilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & sollicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente, latro suas relinquit insidias: hoc ipse Lucifer excitatus oritur, cælumque illuminat. hoc canente, mœstitiam trepidus nauta deponit, omnisque crebrò vespertinis flatibus excitata tempestas & procella mitescit: hoc canente, deuotus affectus exilit ad precandum: legendi quoque munus instaurat. hoc postremò canente, ipsa Ecclesiæ petra culpam suam diluit, quam, priusquàm gallus cantaret, negando contraxerat. Istius cantu spes omnibus redit, ægris leuatur incommodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia mitigatur, reuertitur fides lapsis, Iesus titubantes respicit, errantes corrigit. Hæc ille. quo ex loco facilè videmus, quid nobis statuendum sit in vitæ & studiorum ratione, cùm vir ille sanctissimus tantum elaborer in eo explanando mysterio.

Instantis eoi.] Lucis aduentantis. ἠώς, aurora Græcis. Auson. in Eidylliis:

--ter clara instantis eoi
Signa canit serus deprenso marte satelles.

Et reuocet famulas.] Ouid.1. Amorum, eleg. ad Auroram.

Tu, ne feminei possint cessare lacerti,
Lanificam reuocas ad sua pensa manum.

Idem

Idem de Lucretia 2. Fastorum:

Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant.

Et in Epistolis:

Néue traham serua grandia pensa manu.

Ærea peluis.] Περίφεργσις nolæ siue tintinnabuli, cuius inuentionem repete ex 6. Polydori cap. 13. De pelui ærea ipse Alciat. 8. Parerg. cap. 11.

Nola seu tintinnabulum.

Custos oculis quia dormit, &c.] Sic Orus habet lib. 1. ἐγρηγορότα γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, λέοντος γράφουσι κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν τῷ ἐγρηγορέναι, μέμυκε τοὺς ὀφθαλμοὺς, κοιμώμενος δὲ ἀνεῳγότας τούτους ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ φυλάσσειν σημεῖον. διόπερ καὶ συμβολικῶς, τοῖς κλείθροις τῶν ἱερῶν λέοντας ὡς φύλακας παρειλήφασι: Vigilantem & sedulum hominem & custodem cùm Ægyptij volunt ostendere, leonis capunt pingunt, quoniam leo vigilans oculos claudit; eosdem cùm dormit, apertos habet: quod quidem custodiæ atque excubiarum signum est. Vnde & non absque significatione, templorum claustris leones, qui sint custodum loco, appinxerunt. Leonem quidem παρὰ τοῦ λάειν, λᾶν, à videndo, deductum volunt. Et Fulgentius gallum Mercurio attribuit, ob mercatorum vigilantiam.

Quid per leonem Ægyptij designabant.

Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

EMBLEMA XVI.

Ne credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto:
Hi nerui humanæ membráque mentis erunt.
Ecce oculata manus credens id quod videt: ecce
Pulegium antiquæ sobrietatis olus:
Quo turbam ostensò sedauerit Heraclitus,
Mulxerit & tumida seditione grauem.

DVo hîc præcepta cuique honesti studioso traduntur, nimirùm vt sobrietatem amet, & credulitatem leuem & temerariam vitet: quam ad rē duabus (suo more) notis vtitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, vt sobrietas paruo contenta significetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero I. Episto ad Atticum, carmen hoc Græcum citat: Priuatis rebus meis, inquit, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeā quan-

dam cautionem & diligentiam, atque ita Siculis insusurret Epicharmus cantilenam illam suam:

M.Tullij locus, vnde petita est Emblematis epigraphe.

Νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν:

Ac nostræ quidem rationis ac vitæ quãdam formam, vt opinor, vides. Alteram autem partem idem vsurpauit lib. De petitione Consulatus. Quamobrem, ait, Epicharmion illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ non temerè credere. hęc Cicero. Relatum est etiam ab Alciato nostro lib. Parergon 4. c. 8. Sobrietas virtutum penè omnium seminarium est: quã vnam qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide temperantiã, vitæ hominum custodem appellat. in Gorgia pręcipit, vt qui sanus ac beatus esse velit, hanc virtutẽ exerceat. Et Xenophanes nihil in homine nasci mali posse, qui tẽperãtiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot sapiẽtes olim habiti sunt, temperatissimi prædicantur: vt Socrates, qui quòd tenui victu esset, ea peste sæuissima tactus non est, quæ Atticum inuasit. Et Plato, apud quem cùm nobilis imperator Timotheus cænasset moderatis cibis exceptus, postridie illi factus obuius, dixit, Qui apud te, Plato, cænant, sequenti die bene se habẽt. Nominatur & Pythagoras inter sobrios, qui etiam dicebat, Venter pinguis non gignit sensum tenuem. idem cùm offendisset aliquem insigniter obesum; Non desines, inquit, tibi molestiorem carcerem struere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatã sapientibus, qui semel tantùm interdiu epularẽtur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cùm nullum isthic patriæ frugalitatis vestigium obseruaret, admiratus est insulæ corruptissimæ deprauatum morem, quemadmodum refert ipsemet in epistola quadã ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pultis vsus, quàm panis fuit: & eorum bonæ valetudinis quasi quædam mater erat frugalitas, inimica luxuriosis epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, & ab immoderato Veneris vsu auersa. Val. Max. lib 2. cap. 5. Hæc etiam virtus non modò philosophos, sed & Imperatores commendauit, vt Fabricium, Curium, Coruncanium, Catonem, Cæsarem Iulium, aliósque multos.

Sobrietatis laus.

Credulitas verò aut maturè admittenda, aut statim repellenda, cùm nemo citiùs fallatur, quàm qui temerè credit: nemóque rectiùs iudicet & certiùs, quàm qui rem exploratam habet. Theocriti proinde laudatur illud:

Credulitas.

Μὴ πίστευε τάχιστα πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει.

Ne crede citißimè, ni priùs finem videas.

Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromatum, & ad

institutum Christianum accommodat. De credulitate, quędam mox adiiciam.

Epicharmus.

Epicharmus.] Siculus, Philosophus & Poeta, Comœdiæ inuentor, Suida teste.

Ne non sobrius esto.] Duo negata vni affirmationi æquiualent.

Nerui, membráque.] Μεταφοραὶ, quibus vim vtilissimi præcepti illustrat.

Sobrietas animi robur.

Hi nerui humanæ, &c.] Ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη, vt refert alicubi Stob. quo sensu dixit Iustin. genitricem virtutum frugalitatem. Hic neruos & membra sumit μεταφορικῶς: vt apud Demost. νεῦρα πολέμου τὰ χρήματα: vt M. Tullius, vectigalia, neruos Reipub. dicit. sic Fabius lib. 1. mollem educationem neruos omnes animi & corporis frangere, & Dion in Vespasiano, pecunias neruos esse imperij semper dixerunt, id est, νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονείας τὰ χρήματα ἀεί ποτε εἶναι ἔλεγον.

Oculata manus.

Oculata manus.] Adagium, quo rerum certitudo significatur, vsurpatum à Plauto:

Cùm à pistore panem petimus, vinum ex œnopolio,
Si æs habent, dant mercem: eadem nos disciplina vtimur.
Semper oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident.

Vim Prouerbij videtur expressisse Terentianus ille leno, cùm ait Adelphis; Nunquam ego adeò astutus fui, quin quicquid possem, mallem in præsentia auferre potius. Et sacræ literæ admonent omni spiritui credendum non esse.

Non statim fidendum.

Credens id quod videt.] Herodotus: ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν: Aures sunt hominibus magis incredulæ quàm oculi. Hesiod. autem 1. ἔργων sub finem:

Πίστεις δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας.

Cuius sententiæ vim tenere debent qui versantur in Rebusp. & negotiis grauioribus implicantur, sed maximè tēporibus periculosis. Si enim propter amicitiā multorum fucatam vix fratri fides interdū sit habenda, perpetuò meminisse debemus Pythagoricæ parœmiæ, Ne cuiuis dextram inieceris, quandoquidem hominum ea sit improbitas & versutia, vt non modò sermo, sed & frons, vultus & oculi ipsi persæpè mentiantur. Apollonius rogatus à rege Babyloniæ, qua ratione quietus in suo principatu perduraret: Si, inquit, paucis fidem habueris. Nulla enim regibus maior pernicies impendet, quàm cùm delatoribus facilem ad se aditum prębent. Plato de Repub. magistratū optat, qui sit τὰ ὦτα διατεθρυλλημένος, id est, qui aures obtusas habeat ad rumores & fabulas populares. Addā & id Plautinū è Truculēto:

Non laudandus est is, qui plus credit quæ audit quàm

Quę videt, non placet, cùm illi plus laudant quæ audiunt
Quàm quæ vident. pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti
Decem. qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, initio Floridorum, qui vt inseruiat argumēto quod tractat, plus fidei aurium quàm oculorum esse adhibēdum vult. Huius hęc verba: Non itidem maior mens Socrates: qui cùm decorum adolescentē, diuq; tacentem conspicatus esset: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Scilicet Socrates tacētem hominem non videbat: etenim arbitrabatur homines non oculorum, sed mentis acie & animi obtutu considerādos. Nec ista re cum Plautino milite cōgruebat, qui ita ait: Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem. Imò hunc versum ille ad examinandos homines conuerterat: Pluris est auritus testis vnus, quàm oculati decē. Atqui si magis pollerent oculorum quàm animi iudicia, profectò de sapientia foret aquilæ concedendum. Homines enim neq; longè dissita, neque proximè adsita possumus cernere, &c. Apuleius tamen aliò sententiam torquet, vt dixi, neque propriè contrariū quid à Plauto statuit, sed certè dissimile. Ad rem redeo. M. Tullius in Lęlio, Hęc in fabulis stultissima persona improuidorum & credulorum senum. Non minimum commendarunt ἀπιστίαν quidam ex veteribus, non quidem vt omninò fidem omnibus abrogemus, sed vt nullo non loco circonspecti simus, videamúsque quatenus dextra sit huic vel illi admouēda. Demosthenes hanc ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui sapiunt concessam à natura custodiā salutis & fortunarum. Homerus Vlyssem quem sapientissimum facit, non alio vsum præsidio dicit, neque alia ratione terræ marisque periculis euasisse, quàm quòd nemini se crediderit, & callidè cōsilia sua texerit. Hesiodus non ab re monet, vt neque fratri quisquam adeò fidem habeat, aut etiam negotium aliquod vel ioco trāsigat nisi teste adhibito. Nullus est qui nesciat ab inimicis nobis importari grauissima incōmoda: sed longè perniciosius damnum ab amico creatur sæpenumero; quia sit alioqui facile inimici effugere insidias: ab amico verò, aut eo qui amici nomen mentiatur, quis ita prouidè cauteq; sibi cauerit quin interdū opprimatur? Nisi molestū esset, ostenderem multo plures ab amicis quàm inimicis oppressos esse: plures vrbes proditione captas, quā vi expugnatas: plures in veterū libris, ipsáq; vita quotidiana reperiri amicorū questus, quā inimicorū accusationes. Verū lōgior esset oratio ex multis exēplis, quędā satis erūt. Dion periit, quāquā suspicaretur insi-

dias ſibi ſtrui à Calippo,ſed verit⁹ eſt obſeruare amicũ & hoſpitẽ.Antipater Caſſandri filius,vocato ad cænã Demetrio, illóq; viciſſim ſequẽti die vocato,verit⁹ ei diffidere,à cęna oppreſſus eſt,Sed ne lõgior ſim,lege orationem Dion.Chryſ.περὶ ἀπιστίας.

Pulegium

Pulegium.] Siti & vinolentiæ contrarium. cuius vires permultas habet Plin. lib. 20. cap.14 & Apul. De herbar. virtutib. cap. 92. multa.

Heraclitus vt cõcordiam ſuaſerit.

Heraclitus.] Heraclitus in ſeditione quadam rogatus à ciuibus,vt concordiam ſuaderet,ſuggeſtum aſcendit,calicẽ frigida compleuit, infuſam digito farinam miſcuit vnà cum pulegio, idque bibit, & hinc diſceſſit:nimirùm reipſa loquens, plerumque ſeditiones ex luxu rerumque ſuperfluarum vſu oriri: inter eos autem facilè conſtare concordiam, qui modicis ac tantùm neceſſariis eſſent contenti.Plutarchus De garrulitate.

Magna vis eſt orationis nõ modò, ſed & geſtus viri boni.

Quo turbam oſtenſo,&c.] In eo nonnullis fortaſſe σκοτεινὸς habẽdus eſt Heraclitus,ſed certè hac ambage,& ſymbolis aphonis plus fortè perſuaſit, quàm alius quiſpiã oratione prolixiſſima, ſiquidẽ πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἓν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγεῖται: Plerumque vir,cuius perſpecta fides eſt,vno verbo vel nutu longas aliorũ orationes ſuperat.Sic enim fidẽ fecit Amaſidi Pittacus,cùm linguam immolatitiæ victimæ remiſit,tanquam membrũ omnium vel optimũ,vel peſſimum.Sic Anacharſis,cùm apud Solonem repertus eſt eo geſtu dormiẽs, vt dextram haberet admotã ori,ſiniſtram pudendis:vt ſignificaret maiore ſtudio & cura linguam eſſe cohibendã,vt pars omnium maximè rebellis.Quid enim vel Sciluri facinus ad cõcordiam ſuos liberos adhortãtis,vel Tarquinij ſuperbi ſumma papauerum capita baculo decutientis huc commemorem,cùm hæc iam vulgò trita ſint? Olim enim cùm nondum Platonis opera,vel Carneadis,aut Chryſippi ſapiẽtia loquax eſſe didiciſſet, omnia breuibus oraculis , aut ſymbolis, interdúmque ἀφώνοις, non minus commodè tradebantur,quæ pertinerẽt ad vitæ humanæ cultum & informationem.Sed audiamus Plutarchũ ea de re ſtudioſè commentario περὶ ἀδολεσχίας diſſerentem: οἱ δὲ, inquit, συμβολικῶς ἄνευ φωνῆς ἃ δεῖ φράζοντες οὐκ ἐπαινοῦνται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως, ὡς Ἡράκλειτος, ἀξιούντων αὐτὸν τῶν πολιτῶν γνώμην τινὰ εἰπεῖν περὶ ὁμονοίας, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχροῦ κύλικα, καὶ τῶν ἀλφίτων ἐπιπάσας, καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν· ἐνδειξάμενος αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχοῦσι ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῶν πολυτελῶν, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατηρεῖ τὰς πόλεις.

Πῆ παρέβην; τί ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

EMBLEMA XVII.

ITALICÆ Samius sectæ celeberrimus auctor
Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò prætergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem vrgens reddere quenque sibi.
Quod didicisse Gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant quæ pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersas mala flamina raptent.
Qua ratione, hominum vita regenda fuit.

HVnc Pythagoræ versiculum in primis obseruari diligenter, & addisci cuperem, ab iis maximè qui studia liberalia sectantur, & ex iis fructum aliquem sperant vberrimum. Per-

Errores eorũ qui literas addiſcunt.

multi enim ex iis peccant,quòd nõ ſatis attẽti ſepta,vt ita dicã, lectionis tranſiliunt; & aliis rebus animum applicantes, non vidẽt ſe abſcedere ab eo laudabili & ingenuo inſtituto, cui nomen dederunt. Alij ſunt, qui quanquam laborioſi, non ſunt attenti ſatis,aut adiiciunt animum ad ea quę agunt: Alij denique, quanquam multa,& quidem ſæpè diúque agant, tamen innumerabilia,aut certè multa prætermittunt in tranſcurſu,quæ ad inſtituti laboris perfectionem valde conducerent. Sed præſtat Alciatum magiſtrũ audire citiùs,qui ita ſuos auditores adhortatus eſt quadam prælectione,ab iiſdem primùm rogatus,qua præcipuè methodo in ſtudiorum curſu eſſet vtendum : Præeat nobis(inquit ille) vetuſtiſſimus Italicæ Philoſophiæ auctor Pythagoras, qui diſcipulos ſuos carmine Græco, quod maximè neceſſarium adipiſcendæ diſciplinæ eſſet,admonuit, quodque quotidie eos in ore habere iuſſit. Id eſt eiuſmodi: πῆ παρέβην; τί δ᾽ ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Etenim hæc tria non tam pręcepta, quàm oracula vnicuiq; noſtrûm ſemper ante oculos eſſe debent. In primis ſcilicet, ne qua in re aut excidas,aut trãſuerſus ab inſtituto tramite feraris. quod iis cõtingit, qui aliis in rebus animi intentione occupata, ad ſcholas tamen accedunt: vt qui vel amore capti,vel armis rixiſq; dediti,vel aleæ luſuiq; mancipati,vel artibus illicitis addicti, ſcholaſtici tamen nomẽ ſeruant. In hos Annæus Seneca veteris Iuriſconſulti verbis inuehitur. Etiam magna,inquit, pars vitæ elabitur malè agentibus,maxima nihil agentibus. Qui enim auribus ſolis pręſentes, mentem aliò intendunt, ij aliud agere Latinis dicuntur. Alterum eſt,vt attendamus ad id quod agimus: vt cùm quid boni à nobis factum fuerit, magna voluptate afficiamur: ſi verò quid malè vertiſſe viderimus,in futurum abſtineamus. Etenim præmium virtutis maximum ipſa eſt animi voluptas. Iiſce enim iuuenibus,qui in ſophiſticis cauillationibus, vel legum optimarum ambagibus diutiùs immorantur,rectè quis dixerit : Vide quid agas. Cuius rei exemplum in huius anni lectionibus accipi poteſt. Fuerunt florẽte Romano imperio varij in eorum Republ. magiſtratus: vt Præfecti prætorio, vt Proconſules, vt Præſides prouinciarum, vt clariſſimi, vt ſpectabiles, vt illuſtres: & ſi qua alia ſunt huiuſmodi nomina. Hæc hodie mutata Reipubl. forma exoleuerũt,nec vllo in vſu permanſerunt, ſed vnuſquiſque iudex eam habet cognominationem,quæ ſibi vel lege municipij, vel Principis ſui diplomate conceſſa eſt. Ideóque parum refert diutiùs in veterum magiſtratuũ muneribus digno-

Locus Alciati ex prælectione quadam.

1. Quò transgreſſus?

2. Quid agis?

ſcendis verſari. Bartolus certè & veteres nõ vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur conſumpſiſſe. Quòd ſi quis maiorem anni partem hoc in argumento tranſigere velit, huic rectè pręceptũ Pythagoricum inſuſurrabitur, Vide quid agas. Supereſt tertium, ne quid agendũ omittamus, in quo ſanè adeò peccant vniuerſi ſtudioſi, vt vix vllum ſuperſit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius diſputationem, & apertam dilucidámq; huius carminis explicationẽ huc attexere malui, quàm quidpiam aliud comminiſci, aut aliundè minus opportunè inculcare. Conſtet ergo inter nos omnem humanæ vitæ lapſum in tribus eſſe potiſſimùm; aut cùm ſecus quàm oporteat, facimus, quod eſt plus, quàm deceat; aut quod omiſſum oportuit: aut omittimus quod erat faciendum. Priori reſpondet illud, πῆ παρέβην; quò tranſgreſſus? alteri verò, τί δ' ἔρεξα; quid feci? tertio, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; quid feci non conueniens? Solebat itaque ſuos hortari Pythagoras, vt perpetuò id carminis in animo verſarent. Sic autem ille in Aureis carminibus:

3. Quid omittis agẽdum?

Triplex hominum lapſus.

Aurea Pythagoræ carmina.

Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Quæ interpretatus eſt auctor epigrammatis de viro bono, his quidem verbis:

Non prius in dulcem declinet lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quæ prætergreſſus, quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit, aut ratio illi?

Præclarus Senecæ locus.

Lepidiſſimum hoc Pythagoræ carmen vidit Seneca lib. 3. De ira, c. 36. cuius verba non piget huc adiicere: Omnes ſenſus per ducendi ſunt ad firmitatem. Natura patientes ſunt, ſi animus illos deſinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die cùm ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vicio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quę ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur, quàm tranquillus, altus ac liber, cùm aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui, cenſorque ſecretus cognoſcet de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cùm ſublatum è conſpectu lumen eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totũ diem

mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo. quare enim quicquam ex erroribus meis timeã, cùm poſſum dicere, Vide ne iſtud amplius facias, nunc tibi ignoſco, &c. Neque eſt alienum etiam quod relatum eſt apud Apuleium 1. Florid. de Gymnoſophiſtis loquens: Vbi, ait, menſa poſita, priuſquàm edulia apponantur, omnes adoleſcentes ex diuerſis locis & officiis ad dapem conueniunt. Magiſtri perrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hic alius ſe cõmemorat inter duos arbitrum delectum ſanata ſimultate, reconciliata gratia, purgata ſuſpitione, amicos ex infenſis reddidiſſe. Itidem alius, ſeſe parentibus quidpiam imperantibus obediſſe, & alius aliquid meditatione ſua reperiſſe, vel alterius demonſtratione didiciſſe: denique ceteri cõmemorant. Qui nihil habet adofferre, cur prandeat, impranſus ad opus foras extruditur. Hęc Apul. Confer Hieroclis commẽtarium ad carmina Pythag. & Arrianũ diſſertationum Epicteti lib. 4. c. 6. huc enim transferre ſingula, nihil attinet. Ceterùm Gruem cum lapillo depictam, prudentiæ ſymbolum fuiſſe notum eſt. Docent enim probatiſſimi auctores, lapillum Grues ideò ferre, dum in ſublime volant, vt illius lapſu explorent, ſupra terrámne an mare volitent: quod ex ſono intelligunt, ac proinde conſidẽdum, an vlterius progrediendum ſit. Maximus Tyrius diſputatione 40. lapilli arrepti aliam rationem adfert, nimirùm quòd propter imbecillitatem corporis aláſque parum fultas, inſtar nauis fluitent à ventis impulſæ. quod cùm intelligunt, non ante ſe volatui credunt, quàm lapidem apprehẽderint, firmamentum videlicet vacillaturi volatus, ſalutíſque cuſtodiam. Harum prudentiam cùm non ignoraret cordatus homo Deucalion, à diluuij fluctibus ſeruatũ aiunt gruum beneficio: quarum quidem ſuperuolitantium clangore admonitus enatauit, teſte Pauſania. Non erit huc conferre alienum, quod ſcitè & ad hunc locum accommodatè Plutarc. retulit lib. *πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα*. ſic enim habet: *ἡ δὲ γεράνων μεταβολὴ τῆς πλήσεως πρὸς ἄνεμον, οὐχ ἑνὸς γένους ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦτο κοινῇ πάντες ἰχθύες νοοῦντες, ἀεὶ πρὸς κῦμα καὶ ῥοῦν ἀντινήχονται, καὶ παραφυλάττουσιν ὅπως μὴ κατ' οὐρὰν προσφερομένου τοῦ πνεύματος, ἡ λεπὶς ἀναπτυσσομένη λυπῇ τὸ σῶμα γυμνούμενον καὶ διατραχυνόμενον· ὅθεν ἀεὶ συνέχουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπρώρους. σχιζομένη γὰρ οὕτω κατὰ κορυφὴν ἡ θάλασσα, τά τε βραγχία καταστέλλει, καὶ κατὰ τῆς ἐπιφανείας ῥέουσα λείως πιέζει, καὶ οὐκ ἀνίστησι τὸ φρικῶδες*. id eſt, Illa verò gruum ad ven-

Apuleius de Gymnoſophiſtis.

Gruis ſymbolũ. Gruum volatus.

tum aciei commutatio, non vnius, sed & vniuersi maritimi generis est: siquidem & æstum fluctúsque contrà natando niti, & eadem de causa aquaticis omnibus mos est: cauent quippè ne ventus à tergo incumbens, squamas subrigat cieátque, atque ita nudatum & exasperatum corpus vulneret. vnde in ventum obnixíque fluctibus cursum dirigunt: sic enim à vertice scissi fluctus & branchias cohibent, & per summa delati minus infestant, & horrorem non incutiunt. Hæc ille. Ascriberem alium locum non minùs commodum ex eo quem scripsit ipsemet De animal. solertia libro: sed indicare duntaxat hîc mihi satis esto. Ammian. Marcellin. lib. 18. de Barbatione garrulo quodam nebulone, eodémque proditore: Ignorabat, inquit, notum Aristotelis sapiens dictum, qui Callisthenem, sectatorem & propinquum suum, ad regem Alexandrum mittens, ei sæpe mandabat, vt quàm rarissimè & iucundè apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem. Ne sit hoc mirum homines profutura discernere nonnunquam & decentia, quorum mentes cognatas cælestibus arbitramur: animalia ratione carentia salutem suam interdum alto tueri silentio solent, vt exemplum est perquam notum: Linquentes orientem grues ob calorem, plagámque petentes occiduam, cùm montem penetrare cœperint Taurum aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel necessitas extrema clangorem: iisdémque collibus agiliore volatu transcursis proiiciunt calculos, atque ita securius pergunt, &c. Nescio an huc conferre ausim Virgilij illud ex 10. Æneid.

> —— *quales sub nubibus atris*
> *Strimoniæ dant signa grues, atque æthera tranant*
> *Cum sonitu, fugiúntque notos clamore secundo.*

Vide Plin. lib. 10. cap. 23. Pierium Hieroglyph. lib. 17. & Prouerb. Grues lapidem deglutientes.

Italicæ Samius sectæ, &c.] Pythagoram Italicorum Philosophorum sectæ auctorem fuisse testatur Cic. 1. Tuscul. & D. Augustin. in lib. De ciuit. 8. cap. 2. Venit autem in Italiam Tarquinio Superbo regnante, tenúitque magnam illam Græciam cum honore & disciplinâ, tum etiam auctoritate. Multáque post sæcula sic viguit Pythagoreorum nomen, vt nulli docti alij viderentur. Samius autem ab insula Samo denominatus est. Huius vitam pete ex Laërtio, Plutarch. Plin. lib. 2. Gellio lib. 1. & 4. De huius doctrina Ouid. Metam. 15.

Pythagoras.

Quò prætergressus?] Lege Prouerb. Quò transgressus?

Quod didicisse gruum.] Ex volatu gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis proposuit, nimirùm *ὡς αἰσχύνεσθαι τοὺς λογισμοὺς ποιεῖν ἢ φρονεῖν ἃ μήτ' ὄρνιτες*: vt vereri addiscant homines rationis participes, si deteriores se præstiterint auibus in vitæ actionibus.

Mala flamina.] Aduersi & impetuosi venti.

Prudentes.

EMBLEMA XVIII.

IANE bifrons, qui iam transacta futuraque calles,
Quique retro sannas, sicut & antè, vides:
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quòd
Circumspectum hominem forma fuisse docet?

IAnum biformem seu bicipitem veteres quidã plastæ & pictores effinxerunt, vel quòd ferinũ & siluestrem cultum suorũ hominũ in ciuilẽ mutarit: vel quòd pater Græcæ & Latinæ gẽtis crederetur: aut quia Solem, quem eundem cum Iano volebant esse, cælestis aulæ ianitorem putarent, quippè qui eam oriens aperire, occidens verò claudere videretur. Sed tamen id tam celebre, variisque nominibus decantatum Iani bicipitium quamplurimi ad solertiam prudentiamque regis retulerunt: si quidem prudentis est præterita nosse, futuris verò multo antè prouidere. quod significauit Persius, inquiens:

Ianus biceps cur.

Prudentis officium.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit. Terent. in Adelph.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est,
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt, Prospicere.

Et certè hic regis optimi typus est, qui cùm ceteris præsit, debet etiam prudẽtia, aliisque virtutibus antecedere. Neq; enim alia ratione puto Ægyptios oculum in sceptro regio suis hieroglyphicis designasse, quàm vt in Principibus, summísque Regibus maximè, prudentiam, tanquam Reipub. vigilantem ac prospicientem oculum esse debere significarẽt. Hoc de figmẽto multi Poëtæ luserunt, quorum alij ad alia ingeniosè traxerunt. Ouid. 6. Fastor.

Typus optimi regis.

---Videt Janus quæ post sua terga geruntur.

Sed maximè in primo, vbi faciei duplicis rationes alias adfert. Macrob. 1. Saturn. Creditur, inquit, geminam faciem prætulisse, vt quæ ante, quæque post tergum essent, intueretur. Quod proculdubiò ad prudentiam regis, solertiamque referendum est, qui & præterita nosset, & futura prospiceret, sicut Anteuorta & Postuorta, diuinitatis scilicet aptissimæ comites apud Romanos colũtur. Quò spectat adagium, πρόσω καὶ ὀπίσω, A fronte & à tergo; quod est diligẽter inspicere, & præterita cum presentibus & futuris conferre. Eundem fuisse Ianum cum Noëo (qui post diluuium vitem vinumque adinuenit) auctor est Berosus, (nisi tamen nos fallit Berosi nomen) quanquam dissentiat Lilius Gregorius sub finem Syntag. 4. Sed bicipitij huius causam aliam, & eãdem penè attulit Plutarch. in quæstion. Romanis: Nempè quòd genere Græcus ex Perrhœbia fuerit, atque in Italiam profectus, sedibus apud barbaros positis, linguã vitæque rationem mutauerit. sic enim fama receptum est; vel quòd Italos, qui ferinis essent adhuc moribus, quiq; iniustè viuerent, ad aliud vitæ traduxerit & reuocarit institutum, ita vt agriculturam & ciuilem cultum eos docuerit. Sic verò ille: διὰ

Macrobij locus.

Ianus idẽ qui Noëus

τί τὸν Ἰάνον διπρόσωπον οἴονται γεγονέναι, καὶ γράφουσιν οὕτως καὶ πλάττουσιν; πότερον ὅτι τῷ μὲν γένει ἕλλην ἐκ περραιβίας ἦν (ὡς ἱστοροῦσι) διαβὰς δὲ εἰς ἰταλίαν καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν; ἢ μᾶλλον ὅτι τοὺς περὶ τὴν ἰταλίαν αὐτὸς ἀγρίοις καὶ ἀνόμοις χρωμένους ἔθεσιν εἰς ἕτερον βίου σχῆμα, πείσας καὶ γεωργεῖν καὶ πολιτεύεσθαι, μετέβαλε καὶ μετεκόσμησε;

Imago Iani bifrontis, ſed corona ſpicea in numis etiam nunc conſpicitur, tributa Pompeio ob curam annonæ, de qua Eriſius in Nomiſmatis: qua ſimilitudine deceptus Theodor. Canterus eandem effigiem Iano tribuit lib. vlt Variar. lection.

Sanna. *Sannas.*] Irriſiones ab occipitio diſtorto, & labris contortis, Perſ. 1. Satyr. *Occipiti caco, poſtica occurrite ſanna.*

Prudens magis quàm loquax.

EMBLEMA XIX.

NOCTVA *Cecropiis insignia præstat Athenis,*
Inter aues sani noctua consilij,
Armiferæ meritò obsequiis sacrata Mineruæ,
Garrula quo cornix cesserat antè loco.

VErborum parsimonia sapientes maximè decet, eorumque perspicacitas in rebus obscuris & difficilibus agnosci veraríque debet. Eo enim præcipuè differt ab imperito & stulto prudens, rerúmque sciens, quòd pauciloquus, quodque oculatus in iis sit, ad quæ alij conniuent, vel oculorum mentis obscura caligine cæcutiunt. Eius quidem rei symbolum est Noctua, olim Atheniensium insigne, ac Mineruæ sacra, nimirùm

Pauciloqui sapiētes.

propter oculos cæsios: quod indicat parœmia, γλαῦξ ἵπταται: priscis enim Athenienſibus Noctuę volatus, victorię ſignũ cenſebatur. Iuſtin. lib. 23. rei huiuſce cauſam Hieroni duci aſcribit cui adoleſcenti prima bella ineunti, Aquilam in clypeo, Noctuam in haſta conſediſſe refert. Quod oſtentum, & in conſilio cautum, & manu promptum, Regémque futurum ſignificabat. Alij malunt referre ad numum aureum & argenteum, in quo inſculpta erat Noctua. Vnde fluxit prouerb. Noctuas Athenas: Pierius 20. Hieroglyph. Gyrald. Syntagm. 11.

Cur noctua Minerue ſacra, & Athenarũ ſymbolũ.

Sed quorſum hoc Emblema, dixerit aliquis, aut quodnam argumentum habet? Nimirum ciuitatem optimis moribus ac legibus inſtitutam ſapientia, conſilio maturo, recta prudentia firmari, ſpreta inani hominum loquacitate. Itidẽ de ſingulis magiſtratibus, quique Remp. adminiſtrent, eſt ſtatuendum: qua ratione Demoſthenes, aliique boni oratores auerſos habebant demagogos, blãdosque concionatores qui vulgi cupiditatibus inſeruiebant: nec minùs eos inſectabantur quàm ſophiſtas obſtreperos optimi quique Philoſophi. Certè epigraphes argumẽtum, quod habet inſtar oraculi, *Prudens magis quàm loquax*, poſſem nõ incommodè illuſtrare Fabij Maximi exemplo, qui quo tẽpore Annibalem iuueniliter exſultãtem ſua patientia fregit, multis cõuiciis militari laſciuia impetitus, non ponebat rumores ante ſalutẽ: niſi occurreret laudatũ Eteonici facinus. Is Lacedęmoniis præfectus, cũ accepiſſet ſuos milites in inſula Chio annona laborantes tacitè cõiuraſſe in inſulares Chios: vtq; ſeſe diſcernerent, arundinem manu pileóue circuntuliſſe: cenſuit ille non aperta vi (quod fieri commodè non poterat) agẽdum: ſed quindecim delectis comitibus per vrbem incedẽdo, qui primus ei obuiam veniebat arundinem habens, obtruncari iuſſit. Cauſſam ſciſcitantibus nihil aliud reſpõdebat, quàm id à ſe factum, quòd geſtaſſet arundinem. Itaque ceteri coniurati arundines ſtatim depoſuerunt. Imò Eteonicus Chiis conuocatis ne vllũ quidẽ de cõiuratione verbũ fecit, ne metũ aut ſuſpicionem iniiceret, ſed pecunias imperauit, quas iuſſit militibus diſtribui, ne quid noui molirentur. Ii ſtatim paruëre. Sic paucorum pœna periclitantibus multis occurſum eſt. Retulit Xenoph. 2. rerum Græcar.

Athenæ vnde nominatæ.

Cecropiis Athenis.] Athenas Cecropias à Cecrope Rege, & Athenieſes Cecropidas appellari, iam in ſuperiorib. attigimus. Athenæ autem ἀπὸ τῆς ἀθήνας (ne iterũ adhuc repetere cogamur) hoc eſt, Minerua, quæ nomen huic ciuitati impoſuit.

D.Au-

D.August.18. De ciuit.cap.9.ex Varrone diuersum ab aliis sentit. Vide Platon. in Cratylo.

Armiferæ Mineruæ.] Minerua ex cerebro Iouis armata prosiliit. Mihi succurrit illud Anacreontis de rosa:

Minerua cur armata è Iouis cerebro prosiliit.

Πολεμοκλόνον τ' ἀθήνην
Κορυφῆς ἐδείκνυε Ζεὺς,

Id est, vt cùm è vertice Iouis exiliit armata scuto & hasta Minerua: & Ouid.6. Fastor.

Creditur armiferæ signum cæleste Mineruæ.

Idem 2. Amorum, eleg. 6.

Viuit & armiferæ cornix inuisa Mineruæ.

Martial. initio epigramm.

Accipe belligeræ crudum thoraca Mineruæ.

Meminit & in Olympiis Pindar. Ode 7. Armata autem fingitur (ait Phornutus) in ipso ortu, quòd sapientia suis ipsius præsidiis satis instructa sit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium & belli Dea, quòd & disciplinarũ liberalium vsum, & bellorum administrationem sine sapientia mancam, & inanem esse intelligimus. Pindar. Scholiast.

Armata cur Pallas.

Armiferæ merito, &c.] Noctuam dicatam fuisse Palladi, repudiata cornice, copiosè tradit Ouid. 2. Metamorph. Minerua Erichthonium Cecropis filiabus cistella viminea inclusum, seruandum tradiderat, & ne aperirent, interdixerat. Quod cùm neglexissent, Coronis factum Mineruæ indicauit, vnde ab eiusdem comitatu repulsa est, & in cornicem mutata. Sic enim conqueritur:

Noctua cur Palladi sacra, reiecta cornice.

—— Mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Mineruæ,
Et ponar post noctis auem mea pœna volucres,
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.

Cuius postrema verba mythologiam habent. Garruli enim, quique nimio linguæ vitio laborant, haud vnquam possunt cum sapientibus & cordatis viris habere commercium: quin vbi apud eos aliquid effutierint, tandem odiosa infamiæ labe asperguntur, & à conuictu laudato virorum honestorum, & virtute insignium abesse coguntur. De noctuæ prudentia Dion Chrysostomus doctè ac lepidè oratione Olympica, quæ est 12. Hoc etiam addere non grauabor, quòd Alciatus scribat, Mineruæ noctuam meritò consecratam, nempe ab Eustathio ingeniosè ad 1. Iliad. rationem redditam: γλαῦκα sacram esse τῇ ἀθρητικῇ ἀθηνᾷ, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀθρεῖν τῆ γλαῦσσειν ταυτότη-

τα: quia nimirum ἀθρεῖν & γλαύσσειν idem ſignificent.

Cornicũ & vlularũ diſſidium.

Garrula quo cornix.] Memini legere me apud Plutarch. De odio & inuidia, inter cornices & vlulas perpetuum eſſe diſſidium, quarum vel occiſarum ſanguinem permiſceri quidam negant: vt etiam ſi quis confundat, vtrumque ſeorſum diffluere narrent. Ælian. lib. 3. cap. 9. de animalib. perſpicuè idem tradit. ἐπεὶ δὲ ἡ γλαὺξ ἐστὶν αὐτῇ (ſupple κορώνῃ) πολέμιον, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ὠοῖς τῆς κορώνης, ἡ δὲ μεθ᾽ ἡμέραν ἐκείνην ταὐτὸ δρᾷ· τοῦτο εἰδυῖα ἔχειν τὴν ὄψιν τὴν γλαῦκα τηνικαῦτα ἀσθενῆ.

Maturandum.

EMBLEMA XX.

Maturare iubent properè, & cunctarier omnes,
Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
Hoc tibi declaret connexum echeneide telum:
Hæc tarda est, volitant spicula missa manu.

Vitanda nimia celeritas & nimia tarditas.

IN rebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi esse potest, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: sed videndum maximè, vt maturè non modò suscipiamus, sed & consectemur quod nobis propositum est, ne hac vel illac aberrando parte nos quodammodo pœniteat. Plutarch. oratione ad Apollonium: σοφοὶ δὲ, τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔπος ᾔνεσαν περισσῶς: Sapientes istud quidem, Ne quid nimis, præter modum celebrarunt. Laudatur & illud Phocylidis:

Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίας δ' ἀλεειναί:

Eo enim vel maximè nomine Aristidem vrbe pepulerũt Athe-

nienses, quòd nimis iustus esse videretur. Eodem penè modo Ephesij Hermodorum. At vt modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vnum addamus ex Liuio: In bello Punico secundo, Terentio Varroni, homini iuueniliter exultãti & temerario datus est collega Paulus Æmilius, maturus ætate & consilio, vt sua prudentia feruorem alterius temperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquando belli ducem memini, eum quidem cunctatorem & maturum, vt Marcelli celeritatem reprimeret. Id si placet ad nimiam quorundam studiosorum industriam referre, sic statuo. Præceptum hîc est rebus in omnibus agendis validissimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit quàm agrũ optimè colere: ita sæpe putatur inutilissimum nimio se labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur; immodica suffocantur: sic iuuatur ingenium laboribus ac studiis moderatis; contrà obruitur si immoderatè exerceas. Nam vt plerũque lusciniis euenit ob nimium canendi studium, quo mirificè delectantur, vt in eo exspirent, nempe quas, vt ait Plinius, spiritus deficiat citiùs, quàm cantus: Ita nõnulli, studiis intenti plus quàm par sit, in ipso conatu interdum emoriuntur. Cæterùm nulla opera, quanquam ab illustri artifice profecta, commendatur, quæ immoderata sit, vt Apelles Protogenis tabulas admirabatur quidem, vt immensi laboris: in hoc tamen non laudabat, quòd manum ponere de tabula vix vnquam posset. significabat ei nocere nimiam diligentiam; quã etiam in compositione Isocratea reprehendit Fabius: adeò modus in rebus, & certi denique fines spectandi sunt in omni capiendo consilio, labore sustinendo, aggrediendo, perficiendóque negotio, vt quod ait Flaccus,

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltrà quàm satis est, virtutem si petat ipsam.

Quibusdã certè in negotiis celeritate opus est: mora obest. hoc enim citat ex nescio quo Plutarch. πεθεμβόων ἀγώνων πρόφασις ἀρετὰν ἐς αἶπυν ἔβαλε σκότον: Certaminibus iam propositis, cunctatio virtutem profundas in tenebras deiicit. Itaque M. Curtius Dentatus Consul, cùm delectum subitum coactus esset educere, nemóque iuniorũ respondisset, coniectis in sortem tribubus omnibus, Polliæ, quæ proxima exierat, primum nomen extractũ vrna citari iussit. eo non respondente, bona hastæ subiecit. Quod cùm illi nunciatum esset, accurrit ad tribunal Cõsulum, collegiumq; tribunorum appellauit. At Consul Dẽtatus appellationẽ non recepit, bona eius & ipsum vendidit, non tam

festinatione pœnæ, quàm præueniendi periculi causa, quando res, tumultúsque belli moram dilationémque non reciperet, dum interim cognosceretur de excusatione aut immunitate. Retulit Val. Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardum consiliũ vt multo præstantius: contrà nimium præceps dãnatur, vt quod adiunctam pœnitentiam habeat. Sic Lucian. epigram.

Ἡ βραδύπους βουλὴ μέγ' ἀμείνων· ἡ δὲ ταχεῖα
Αἰὲν ἐφελκομένην τὴν μετάνοιαν ἔχει.

Sed de his iam satis. Virtus ea maturitas appellatur, illa quidẽ media inter celeritatem nimiã & tarditatem. Nigidius apud Gellium lib. 10. ca. 11. Maturè, inquit, est quod neque citius est, neque serius, sed medium quiddam & temperatũ est. Bene atque propriè Nigidius. Nam & in frugibus & in pomis matura dicuntur, quæ neque cruda & immitia, neque caduca & nimiũ cocta, sed tempore suo temperatè adulta. Interpretationẽ hanc Nigidianã duobus verbis eleganter expressit Augustus Cæsar: nam & dicere in sermonibus, & scribere in epistolis solitum ferunt *σπεῦδε βραδέως*. per quod monebat, vt ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & tarditas diligentiæ: ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Sic Poeta Neptunum inducit discessum ventis imperantẽ, vt & citò discedant, tanquã fugiant, & tamen flandi mediocritatem in regressu teneant, tãquam maturè, id est, temperatè abeuntes. Veretur enim, ne in ipso discessu classi noceant, dum raptu nimio tanquã per fugam redeunt. Ceterùm id duabus notis Hieroglyphis ob oculos ponitur. Telum enim velocitatis agilitatísque indicium est, vt explicat lib. Hieroglyph. 42 Pierius. Remora autẽ impedimẽtum & tarditatẽ designat, idẽ lib. 30. Alij rẽ planè eãdem significãtes, Delphinũ Remoræ adiunxerunt, vt Paul. 3. Pont. Max. Alij anchorã Delphino copularunt, vt Aldus Manutius nobilis typographus. Erasmus Prou. Festina lentè, id pluribus explanauit: in quod vberrimum copiosæ orationis quasi fluuium congessit.

Maturitas.

Augusti dictum.

Telum quid.

Remora quid.

Echeneide.] Remora, vel echeneis, à sistendis nauibus sic appellata, παρὰ τὸ ἔχειν τὰς ναῦς, ναῦς, de qua in sequentibus opportunius.

Volitant spicula missa manu.] Ouid. ferè sic 1. de Ponto, eleg. 4.

—— Sarmatica spicula missa manu.

Nescio an huc etiam rectè contulero quod de Cymodocæa Nympha Virgilius in decimo:

—— Fugit illa per vndas
Ocyor & iaculo, & ventos æquante sagitta,

In deprehenſum.

EMBLEMA XXI.

IANDVDVM quacunque fugis, te perſequor: at nunc
Caßibus in noſtris denique captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere noſtras:
Ficulno anguillam ſtrinximus in folio.

Fugax tandem deprehenſus.

ALlegorica proſopopœia in quemuis deprehenſum, & fugacem, qui ob ſcelera notatus ſemel atque iterum è manibus iudicum ſublatus, & pro temporis occaſione ſubterfugiis vſus, non tamen poſſit effugere & expedire ſeſe, ſi tandem correptus arctiori nodo illigetur. Id facilè & commodè poteſt illuſtrari nobilibus hiſtoriis, de Perſe, Pſeudophilippo, Iugurtha, qui Romanorum infeſtiſſimi hoſtes dolis, fraudibus, ſubterfugiis vſi, vt vix capi poſſe viderentur, tandem tamen ſuc-

cubuerunt:ſed libri ſunt in omnium manibus.E multis quæ occurrunt, vnum ſublegere placet ex Iuſtino: Hanno Carthaginienſis adeò diues erat, vt ceteros ciues opibus anteiret.is de occupando regno cogitauit, ſed interfecto primùm ſenatu: quod machinatus ſimulatis filiæ nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui ſuas in domo epulas parari mandauit, vt poculis veneno infectis ſenatores tectiùs enecaret, & ita Remp. inuaderet. Quo tamen conſilio nefario per miniſtros detecto, magiſtratibus placuit ſcelus declinari, non vindicari; periculum enim erat ne plus negotij exhiberet res cognita,quàm cogitata.Itaque decreto cohibuerunt,vt modus nuptiarum ſumptibus ſtatueretur. Quo conſilio præuentus Hanno, ſeruitia concitat,rurſúſque conſtituta cædibus die,cùm iterum ſe proditum vidiſſet, munitum caſtellum cum viginti ſeruorum millibus occupauit, ſed comprehenſus eſt ad extremum, dum ſibi conatur Afros & Mauritanos conciliare. Virgis cæſus, effoſſis oculis,& manibus cruribúſque fractis,necatus eſt: corpus verberibus lacerum cruci affigitur.Filij quoque cognatíque,quãquam innoxij, vltimo ſupplicio affecti. Sed ne ſim longior, id & opportunè torqueri poteſt in eos qui fallacis ſunt fidei, quique crebrò furtim ſe ſubducunt ab iis,apud quos verum dicere neceſſe habeant: vti pleroſque (heu nimium multos)noſtra hac tempeſtate vidimus, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore clauſum tenent, quod de Catilina Salluſtius ait;ſicque imponere aliis aſſueuere, vt non vereantur perfricta fronte pertinaciùs obſiſtere iis quos ſibi iuſtè interdum aduerſari norunt. Quod & accommodari poteſt in pertinaces quoſdam & refractarios, qui diuinis oraculis demum in noſtram ſententiam pertrahuntur, cùm eos nihil morentur humana. Ducta eſt ſimilitudo à natura anguillæ; quæ quia ſit lubrica,facilè contineri nequit,niſi folio fici ſcabro & aſpero. Lege prouerb. Cauda tenes anguillam: & Anguilla in ſtrigmento, in Eraſmicis & Iunij adagiis.

Anguilla lubrica.

Ficulno anguillam, &c.] Alluſio ad Prouerb.Folio ficulno anguillam. Cui poteſt videri aliud finitimum quod refertur ab aliis, Inter Orci cancros adhærere:pro arctè irretiri, vt nulla pateat effugij ratio.

Custodiendas Virgines.

EMBLEMA XXII.

VERA hæc effigies innuptæ est Palladis: eius
Hic Draco, qui dominæ constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data: sic lucos, sacráque templa colit.
Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili. laqueos vndique tendit amor.

Cur Palladis simulacrum Draconē premerat.

PHidias clarissimi nominis statuarius, Palladis simulacro Draconem apposuit, quem pedibus Dea cōprimeret: quo significabat virgines & puellas (fuit enim Pallas virginitatis numē) peruigili cura continendas esse, vt ea ratione sit optimè

muliebri pudicitiæ consultum. Nunquam est enim committendum, vt otio sese dedant, aut plus quàm satis est, vagentur: quandoquidem eo sexu nihil fragilius sit aut imbecillius. Val. Maximus lib. 6. refert exemplum longè præclarum de Publio quodam Mænio, qui se pudicitiæ acerrimum vindicem præstitit. Nam in libertum suum, quanquam admodum gratum sibi, animaduertit, quòd filiæ suæ iam nubili osculum dedisset; cùm præsertim non libidine, sed errore lapsus videri posset. Et quidẽ pœnæ grauitate, teneris adhuc puellæ sensibus castitatis disciplinam ingenerari magni, æstimauit: eique tam tristi exẽplo præcepit, vt non modò virginitatem illæsam, sed etiam oscula ad virum sincera perferret. Sanè Draco à visu, quem acutissimum habebat, nomen apud Græcos habuit, id est παρὰ τοῦ δέρκεσθαι: nam δέρκομαι est, acutissimè video: vt & ὄφις, serpens, ab ὄπτω; ideóque Palladi sacer est, quia vocabulum id παρὰ τοῦ πάντα ἀθρεῖν καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum plerique tradunt, prudentiámque hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Porrò quòd hîc scribat veram esse Mineruæ virginis effigiem, nec tamen explicet per partes, sed Draconem tantùm adiungat, vigilantiæ veluti ministrum, non videtur alienum, si Deę panopliam subiecero. Puella igitur armata virum sapientem aduersus omnes animi perturbationes se armantem, & vitiis animo forti resistentem significat: vel quòd virtutem suis ipsius præsidiis instructam satis esse intelligimus, vti iam dictũ est. Galeam habet cristatam in capite, quod referendum est ad iudicium, & cõstantiam, qua vel maximè sapientis cerebrum, arx & propugnaculum animi, potissimùm valeat: hastam verò longam, quòd oratione percutiat eminus: Scutum crystallinum viri sapientis magnam solertiam represẽntat, qua seipsum haud aliter intus diiudicat, quàm si in speculo crystallino ea quæ externa sunt, contempletur. Sed illud Gorgoneo capite terribile apparet, quod formidinis & terroris imaginem esse volunt: quam alij pectori Palladis appingunt, quia sapiens in pectore terrorem habet, quo aduersarios afficiat. Inde enim Tritogeniam dictam esse vult Phornutus, quòd malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quòd sapientia sit multiplex, seu quòd tecta & operta sit, neque cuilibet seipsam conspiciendam præbeat. Candidus in eo color simplicitatem respicit: aureus internitens, vim sapientiæ fulgurantem: purpureus fulgorem penetrantem. γλαυκῶπις ideò est, καὶ φοβερὰ, καὶ χαροπὴ, καὶ δει-

Draco vnde nomen habet.

Cur armata Pallas.

Galea.

Scutum.

Caput Gorgonis in clypeo.

Pallium.

νῶς ἀνδρικὴ, quòd vt illuſtris eſt & conſpicua, vt quidam volunt, ſic & formidabilis. Non enim tam cæſios habet oculos, vt acutè non videat: *ὁρᾷ γὰρ δριμύ*· vnde & *ὀφθαλμῖτις καὶ ὀπτιλέτις* dicta, templúmque habuit à Diomede poſitum, nomine *ὀξυδερκοῦς ἀθανᾶς*. Ceterùm alij, & Homerus maximè, tradunt eam glaucis eſſe oculis & cæſiis: qua ratione huic conſecrentur Dracones, & Vlulæ, nimirùm ob ſimilitudinem oculorum: acutiſſimo enim viſu eſt Draco, & quandam excubandi vigilandíque vim habet, nec venatione capi poſſe videtur. Draconi autem ſimilem eſſe virtutem indagatricem aiunt, quæ diligentiſſimè omnia perſcrutetur, rimetúrque ſtudio indefeſſo: ideóque ab acuto viſu illi nomen factum, vt iam diximus. Sed placet huc, non præter rem tamen, attexere quod perſpicuè docuit Ponticus Heraclides in allegoriis Homericis: *ἡ δὲ σὺν φρονήσει μετάνοια, δικαίως ἐν τοῖς ποιήμασιν ἀθηνᾶ νομίζεται· σχεδὸν γὰρ ἡ θεὸς, οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ συνέσεως ἐπώνυμός ἐστιν, ἀθρηνᾶ τις οὖσα, καὶ πάντα τοῖς λεπτοτάτοις ὄμμασι τῶν λογισμῶν διαθροῦσα· διὸ δὴ καὶ παρθένον αὐτὴν ἐτήρησαν· ἄφθορον γὰρ ἀεὶ τὸ φρόνημα, οὐδεμιᾷ κηλῖδι μιανθῆναι δυνάμενον, ἐκ τε τῆς τοῦ διὸς κεφαλῆς γεγενῆσθαι δοκεῖ. τοῦτον μὲν γὰρ ἀπεφηνάμεθα τὸν χῶρον ἰδίως λογισμῶν εἶναι μητέρα*: Quæ coniuncta eſt cum prudentia pœnitudo, iure apud Poëtas Athena, id eſt Minerua nuncupatur. Etenim eius nomen non aliundè ducitur, quàm ab intellectu; vt Athena tanquam *ἀθρηνᾶ* vocetur, hoc eſt contemplatrix, & nihil non inſpiciens acutiſſimis mentis oculis. Itaque virginem eam manere dicunt: quia prudentiæ vis non perit, neque vlla fœdari macula poteſt. Adhæc putatur è Iouis orta capite: quem locum præcipuè rationum eſſe matrem oſtendimus. Sed hactenus ſatis. Lege Phornutum lib. De natura Deorum, Fulgent. Mytholog. 2. Gyral. 11. Syntag. & Pierium Valerian. 14. Hieroglyphic.

Dracones & Vlulæ Palladi conſecrãtur.

Innuptæ Palladis.] Hinc *παρθένος* dicta. eo enim nomine culta eſt in Acropoli Athenienſi: vnde & templum Parthenon. eius autem virginitas puri & incorrupti eſſe ſymbolum, Phornutus ait.

Pallas virgo.

Cur Diuæ comes hoc animal?] Huius quidem rei meminit obiter Plutarchus, commentario De Iſide & Oſiride.

Lucos ſacráque templa colit.] Nimirùm vt cuſtodiæ ſymbolum: eadem enim ratione hortis Heſperidum ſeruandis præfectus eſt Draco peruigil.

Virginum cuſtodia.

Innuptas opus eſt, &c.] Phocylidis eadem eſt ſententia:

Παρθενικὴν δὲ φύλασσε πολυκλείστοις θαλάμοισι,
Μηδὲ μιν ἄχρι γάμων πρὸ δόμων ὀφθῆμαι ἐάσῃς.
Γάλλος δυσήρητον ἔφυ παίδων τοκέεσσι.

Clausa tibi virgo thalamis seruetur honestis,
Nec sinito hanc ad connubium foris vsque videri.
Forma puellarum seruata parentibus ægrè est.

Quò spectat etymon nominis παρθένος, quod Grammatici deflectūt à παραθέειν τῇ μητρὶ, quòd virgo apud matrem manere debeat. quem morem veterum Hesiodus attigit 2. ἔργων.

Vnde παρθένος dicatur.

Οὔτε δόμων ἔντοσθε φίλῃ παρὰ μητέρι μίμνει.

Sed & Homerus in persona Penelopes, vult pudicam mulierem vix solam in medium procedere, sed ancillis comitibus stipatam. sic enim ille:

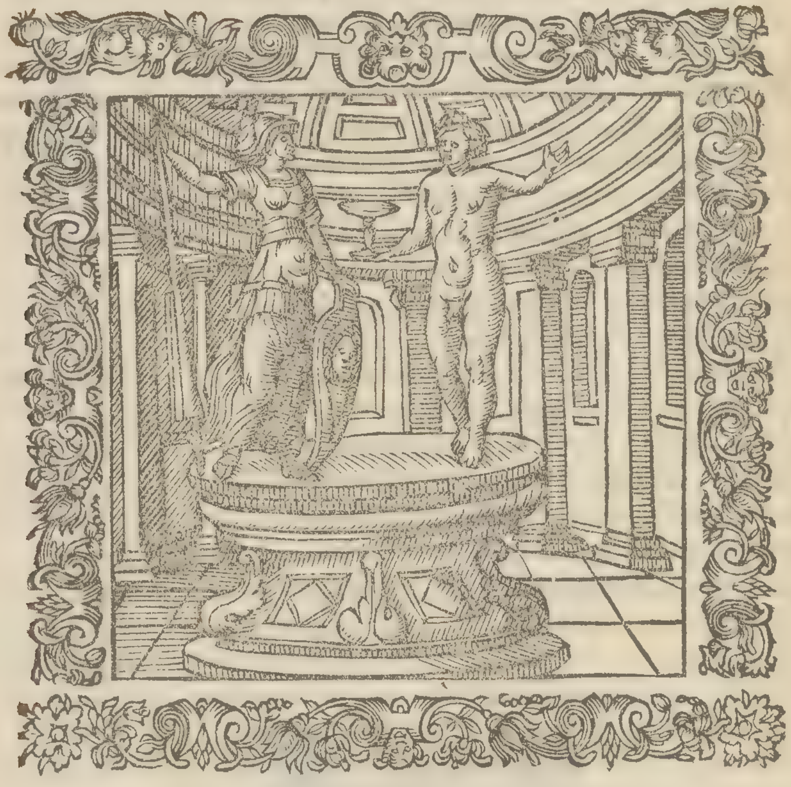
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολος δύ᾽ ἕποντο. id est,
Haud sola, ast illam duæ famulæ comitabantur.

Val. Maximus exemplum seueritatis memorat in Q. Antistio, qui vxorem repudiauit, quòd illam in publico cum quadam libertina vulgari secretò loquentem vidisset. Is enim maluit occurrere incunabilis & initiis culpæ, quàm perfectū scelus vindicare. Itidē fecit Sempronius Sophus, non alia de causa, quàm quòd vxor, ignorante se, ludos spectare ausa esset.

Laqueos vndique tendit amor.] γνώμη.

Vino prudentiam augeri.

EMBLEMA XXIII.

HAEC Bacchus pater, & Pallas communiter ambo
Templa tenent, ſoboles vtraque vera Iouis.
Hæc caput, ille femur ſoluit: huic vſus oliui
Debitus, inuenit primus at ille merum.
Iunguntur meritò: quod ſi qui abſtemius odit
Vina, Deæ nullum ſentiet auxilium.

Qui Dij veteribus habiti.

PRo diis fuiſſe veteribus habitos, qui ſibi beneficiis humanum genus deuinxiſſent, notius eſt ex M. Tullij libris De nat. Deor. Lactantio & Euſeb. quàm vt confirmare ſit neceſſe. Tantùm obiter admonebo, quoſdam Deos iiſdem olim tẽplis & aris fuiſſe cultos, vt Cererẽ & Neptunum, quòd abſque ſale

cibi penè omnes insipidi sint, refert Plutarc. Sympos. 4. Vt Herculem & Musas, quia Euandrum literas docuit Hercules, idem testis est in quæstion. Rom. Sic denique Mercurium iuxta Venerem statuere, vt ostenderent matrimonij voluptaté maximè orationis indigere: itemque Suadam & Gratias, vt innuerent coniuges inuicem quæ vellét, persuadendo impetrare debere. Certè reperio apud auctores quosdã Græcos, nomine peculiari Deos nuncupatos esse σωναὺς, quibus delubrum commune fuit. ij etiã dicti ὁμωχέται vt apud Thucydidem. Vt & metaphoricôs Synesio epist. 1. σωναὸς ἡ ποιητικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ. Romæ etiam in inscriptione priuatæ cuiusdam domus, teste Fabricio, Διὶ ἡλίῳ μεγάλῳ σαραπίδι, καὶ τοῖς σωναοῖς θεοῖς. De his verò satis. Plinius autem lib. 23 ait, Vino ali vires, sanguinem coloremque hominum, & mentem augeri cum nobilioribus partibus. Gellius lib. 15. cap. 2. ex Platonis sententia, vinum ingenij fomitem esse refert, virtutísque incitamentum, si mês & corpus hominis eo flagret. Quod quidem malè à nugatore quodam citatum sic emendat Gellius: Sed enim, inquit in primo & secundo De legibus, non vt ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes solet, laudauit: sed hanc largiorem paulò, iucundioremque vini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, & magistris conuiuiorum sobriis, non improbauit. Nam & modicis honestísque inter bibendum remissionibus refici integrarique animos ad instaurãda sobrietatis officia existimauit: redditque eos sensim lætiores, atque ad intentiones rursum capiédas fieri habiliores. Hęc Gellius. Hinc illud vulgò tritum emanasse suspicor. Vinum acuit ingenium. Commodè itaque ἄγαλμα proponit Bacchi, & Palladis, eodem altari erectis, vt nimirùm significetur prudentiæ incrementum esse aliquod, si Bacchi, id est, vini generosi, sed moderati, vsus accesserit. Etenim vinum prõptissimum habetur liberè loquendi tanquam calcar: itaque & vino facundiam & inuentionem tribuit Plutarchus. Adhæc

Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda.

Et Æschylus, poëta clarissimus, nõ nisi inter procula tragœdias scripsisse fertur. Quid plura? Narratur & prisci Catonis Sæpè mero caluisse virtus. Præterire non possum quod scribit Atheneus Dipnosoph. 10. cap. 13. ex Polybio, vinum mulieribus olim interdictum: causam verò adiicit; ὡς λαθεῖν ἐστὶν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον, fieri non posse, vt quæ mulier vinum

Dij multi iisdẽ aris positi.

Vini vis.

Plato quatenus vinũ laudet.

Cur Bacchus & Pallas eadem ara locarẽtur.

biberit, lateat. Ea cauſa maximè puto ab eodem Gellio ſcriptũ lib.13. cap.11. Conuiuarum numerum à Gratiis ad Muſas deſinere. Sic veteres Bacchum Muſis adiunxerunt, quia vino non minimùm vires ingenij excitentur: quam ob cauſam laudata ſunt hominum veterum ſympoſia: eoque nomine Homerum puto ſuos Heroas, ipſumque Vlyſſem inter pocula de rebus lõgè ſeriis facere differentem. quod Virgil. egregiè imitatus eſt. Scio quid Plutarchus ſentiat quo loco diſputat, An ſit inter pocula de rebus grauibus differendum: ſed locum indicare mihi ſatis eſt ad alia properanti. Videtur porrò Alciati carmen confictum ex agalmate illo *Διονύσου καὶ ἀθανᾶς* lib. 4. Epigram. Græcorum, quod tale eſt:

Εἰπὲ τί σοι, ξυνὸν καὶ παλλάδι; τῇ γὰρ ἄκοντες
Καὶ πόλεμοι, περὶ σοὶ δ' εὔαδον εἰλαπίναι.
Μὴ προπετῶς, ὦ ξεῖνε θεῶν πέρι τοῖα μετάλλα,
Ἴσθι δ' ὅσοις ἴκελος δαίμονι τῇδε πέλω.
Καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέος οἶδεν ἅπας μοι
Ἠῷος δμηθεὶς ἰνδὸς ἀπ' ὠκεανοῦ.
Καὶ μερόπων δὲ φυὴν ἐγεγήραμεν ἡ μὲν, ἐλαίῃ,
Αὐτὰρ ἐγὼ ἐγλυκεροῖς βότρυσιν ἡμερίδος.
Καὶ μὴν οὐδ' ἐπ' ἐμοὶ μήτηρ ὠδῖνας ὑπέτλη,
Λύσα δ' ἐγὼ μηρὸν πάτριον, ἡ δὲ, κάρη.

Quem dialogiſmum ſic Latio donatum reperi:

Dicito, quid commune tibi eſt cum Pallade? namque
Spicula ſunt illi, ſed tibi vina ſacra.
Talia ne temerè Diuos ſpectantia quæras,
Aduena, dicturi quin cape verba prius.
Bella mihi curæ, tum belli gloria, & iſtud
India teſtatur robore victa meo.
Prodeſt illa viris ſucco frondentis oliuæ,
Pocula ſed noſtro munere læta bibis.
Per me nec genitrix vllos eſt paſſa dolores:
Femur ego ſolui, ſed caput illa patris.

Bacchus cur pater.

Bacchus pater] Bacchus, Liber pater, vt Neptunus pater, Apollo pater. Liberum autem patrem nominatum aiunt, quòd cùm in India bellaſſet, multas ſecum fœminas abduxiſſet, quæ Bacchæ dicebantur.

Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati.

Soboles vtraque vera Iouis.] Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo poſtea. Pallas ex Iouis capite nata, vt ſuperiùs expoſitum eſt. Suſpicor hoc in loco nõ temerè Bacchum vnà cum Minerua coniungi, & vtrumque ſobolem Iouis dici: vt notet duo præ

stantissima munera homini à Deo concessa, quorum alterum ad animum, nimirùm prudentia; alterum ad corporis vires instaurandas, nempè vinum, pertineat.

Ille femur soluit.] Hoc vberiùs in sequentibus.

Huic vsus olivi.] Olea Mineruæ tribuitur, quòd semper vireat, & aliquid semper habeat glaucedinis, & quòd oleum nihil cõtineat humidi admixtum, sed semper sincerũ & ἀκήραιον perseueret: ita & virginitas, ait Phornutus. Sunt qui sertum oleæ assignent, quòd arbor hæc pacis sit symbolum; ideoque arma ferri dicuntur, bellaque suscipi, quò tandem commodiùs in pace viuatur. Gyrald. Syntag. 11. aliam habet rationem.

Olea quid Mineruæ sacra.

Inuenit primus at ille merum.] Præter alios quamplurimos, testis est Plin. 7. cap. 56.

Iunguntur meritò.] Antiphanes proinde τὸ ζῆν idem ac τὸ πίνειν, aut πιεῖν significare dicit, id est, viuere esse bibere.

Abstemius.] A vino abstinens. temetum, vinum antiquis fuit. Gellius lib. 10. Ouid. Metamorphos. 15.

Abstemi9.

---*Gaudetque meris abstemius vndis.* Varro:

Quantoperè abstemias mulieres voluerint esse, &c. Nonius.

Prudentes vino abſtinent.

EMBLEMA XXIIII.

QVID me vexatis rami? ſum Palladis arbor.
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

VIdetur hîc παλινῳδεῖν. Superiori enim dixit epigrãmat
eum qui à vino abhorreat, haudquaquam prudentẽ eua
dere: quod rationibus aliquot, ſi non omninò neceſſariis, ſalte
tamen probabilibus confirmari poteſt. Nunc autem prudent
à vino abſtinere debere ponit. At hæc inter ſe ſic conciliare e
facile, ſi dicamus prudentis eſſe vino moderatè vti: ſecus eni
ſumptum, rationem obturbat, curas, vigoremque animi im
pedit, vt meritò ceſſerit in Prouerbium, Sapientiam vino ob
umbrari, ait Plinius. Cuius quidem rei non inſcius Romu
lus, vino ſemper eſt vſus parciſſimo. Capitale fuit Roman

matron

matronis vinum attingere. vnde institutum, vt cognatis osculũ ferrent, reprehendendi causa, quò indicium odor faceret si bibissent. Sed & M. Cato refert, nõ solùm probro affectas, sed mulctatas quoque à iudice mulieres non minùs si vino vsæ essent, quàm si adulterium admisissent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibisset, interemit: cuius facti nec accusatorẽ, nec reprehensorem habuit, vnoquoque existimante optimo exemplo illam violatæ sobrietatis pœnas pependisse, ait Val. Max. lib. 2. c. 1. Et sanè, inquit, quæcunque femina vini vsum immoderatè appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit. Polybius etiam testis est, matronas liberas vino abstinuisse, vt etiam seruos, item & ephebos omnes ad annum vitæ tricesimum. quod & apud Massilienses in vsu fuisse nonnulli tradunt. Proditum est ab Æliano, lib. 2. cap. 37. De var. hist. Zaleuci legem apud Locrenses fuisse, qua si quis merum bibisset, nisi valetudinis causa medico id iubente, morte mulctabatur. Ex quibus perspicuum est, quàm olim odio habiti sint ebriosi, vinóque dediti. Porrò hîc oliua, Mineruæ arbor, vitem increpat, quæ suos ramos implicet, & admoueat oliuis. Sumptum est autem distichon ex eo Græco incerti:

Romulus sobrius.

Matronæ Rom. vinũ non attingebant.

Quibus vinum interdiceretur.

Fons Emblematis.

Παλλάδος εἰμὶ φυτὸν, βρομίου τί με θλίβετε κλῶνες;
Αἴρετε τοὺς βότρυας· παρθένος οὐ μεθύω.

Quod Iambicis dimetris sic reddidit Politianus:

Quid me implicatis palmites,
Plantam Mineruæ, non Bromij?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.

Retuli paulò antè monitum Polybij certè graue, λαθεῖν ἐστὶν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον, fieri non posse, vt quæ vinum biberit mulier, lateat. Bellè consentit illud Varronis ex Agathone: Virgo de conuiuio abducatur ideò, quòd maiores nostri virginis acerbæ aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. Ouid. 3. artis:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo,
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

An verò etiam conciliabimus ad epigrapham huius distichi Plautinum istuc? Non vinum moderari, sed vino solent, qui quidem probi sunt.

Sum Pallادis arbor.] Plin. lib. 12. cap. 1: & lib. 17. cap. 44. testis est. Phornutus & Martianus Capella lib. 6.

Mineruæ oliua sacra, Pacifera dicta: humanis vsibus nõ pollue-

batur, nec temerè Deorum aris accendebatur. Græci quidam negabãt ab impudicis plantatam creſcere, fructúmue ferre. itaque à virginibus, & caſtis duntaxat inſeri volebant.

Botros.] Βοτρὺ, gemma, pro racemo accipitur συνεκδοχικῶς.

Virgo fugit Bromium.] Abhorret à vino.

Bacchus Bromius. Bromius autem Bacchus dicitur: παρὰ τὴν βρόντην refertur, id eſt, tonitru, qui dum naſceretur, eſt auditus, vt fabulantur: vel à βρέμω, fremo. Ouid. Metamorph. 4.

— Bacchumque vocant, Bromiumque Lyæum.

Iuuenal. 6. Satyr.

— Bromium committere noli.

Et ad rem appoſitè Theogoniæ ſcriptor non inuenuſtus, Pylades:

A ſtrepitu Bromius, quòd vociferetur Iacchus:
Quòd curis ſoluat corda, Lyæus erit.

Reperi citatum ex Ennio Athamante:

His erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus vitis inuentor ſacræ.

In ſtatuam Bacchi.

DIALOGISMVS.

XXV.

Bacche pater, quis te mortali lumine nouit,
Et docta effinxit quis tua membra manu?
Praxiteles, qui me rapientem Gnoßida vidit,
Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
Cur iuuenis, teneráque etiam lanugine vernat
Barba, queas Pylium cùm ſuperare ſenem?
Muneribus quandoque meis ſi parcere diſces,
Iunior, & forti pectore ſemper eris.
Tympana non manibus, capiti non cornua deſunt:
Quos niſi dementeis talia ſigna decent?

Hoc doceo, nostro quòd abusus munere sumit
Cornua, & insanus mollia sistra quatit.
Quid vult ille color membris penè igneus? omen
Absit, an humanis vreris ipse focis?
Cùm Semeles de ventre parens me fulmine traxit
Igniuomo, infectum puluere mersit aquis.
Hinc sapit hic, liquidis qui nos bene diluit vndis:
Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
Sed nunc me doceas, quî vis miscerier? & quæ
Te sanus tutum prendere lege queat?
Quadrantem addat aquæ, calicem sumpsisse falerni
Qui cupit, hoc sumi pocula more iuuat.
Stes intra heminas: nam qui procedere tendit
Vltrà, alacer, sed mox ebrius, inde furit.
Res dura hæc nimium. sunt pendula guttura, dulce
Tu fluis. heu facilè commoda nulla cadunt!

Vini incōmoda. BAcchicæ statuæ profert ἐπιμύθιον ἠθικον per Dialogismū, quo demonstrat incommoditates & damna quæ temulentiam consequantur: nam ex immodica vini potione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil vel miserius, vel exitialius videri, nedum cogitari potest. Deinde sumendi vini legem quādam præscribit omnibus vtilem, & planè necessariam. Omnia sigillatim diligentiùs aperiam, ne quid interturbē. De fugienda ebrietate Plinius fusum orationis riuulum exprompsit lib. 14. toto 22. ca. Prouerbium, Vinum caret clauo: &, Vinum senem, etiam nolentem, saltare impellit. Plato 3. De Repub. & 6. De legib.

Bacchus Liber pater. *Bacche pater.*] Cur Baccho Liberi patris impositum nomen sit, Plutarch. explicat κεφαλ. ῥωμαϊκῶν libro: quòd nimirùm bibentibus libertatem ingeneret. Nonnulli enim per vinolētiam liberi & feroces efficiuntur: aut quia liba exhibuerit, aut quòd ille apud Eleutheras vrbem Bœotiæ, Eleutherius, i. Liber appellaretur.

Mortali lumine.] Humanis oculis. hæc ad figmentum. Nam nefas olim fuit Deos fuisse homines putare.

Praxiteles *Praxiteles, qui me, &c.*] Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatissima lib. 34. cap. 8. Oriundus hic celebris artifex ex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia dice-

batur,& ob artis excellentiam ciuitate Romana donatus,

Rapientem Gnoßida.] Ariadnen intelligit, Minois Cretensium regis filiam, quæ Thesei amore capta, Minotauri necandi occasionem ei præbuit, ea lege vt se vxorem duceret. Sed eam Theseus in insula Naxo somno sepultam reliquit, cuius misertus Bacchus eam sibi connubio iunxit, quam in cælo raptam, Coronam Gnossiam appellant.

Ariadne à Baccho rapta.

Cur iuuenis, &c.] Ouid. 3. Fastorum:

Siue quod ipse puer semper iuuenisque videris,
Et media est ætas inter vtrumque tibi.

Cur iuuenis Bacchus.

Et in Metamorph.

——Tibi enim inconsumpta iuuenta,
Tu puer æternus, tu formosißimus.——

Iuuenis ideò effingitur, quòd ad iuueniles annos molliter trãsigendos maximè conferat, si parciùs,&,vt decet, sumatur: vel quòd hilares & lætos faciat. Gyrald. Syntag. 7.

Lanugine.] Barba molli, à lanæ similitudine, vt est in cotoneis malis.

Lanugo.

Queas Pylium cùm superare senem.] Allusio est ad Prouerb. proximè citatum, Senem vel nolentem vinum saltare compellit: cui conuenit illud ex Athenæo:

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει: hoc est,
Insanire facit sanos quoque copia vini.

Vinum insanire facit.

Huc spectat quod Plato De legib. 1. ait: non solùm senem fieri bis puerum, verùm etiam temulentum. Per senem Pylium συνεκδοχικῶς, senem quemuis sapientem hominem intelligit, qualem Nestorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locum de Bacchi iuuenta, non de vi, sed de ætate & tempore intelligendum esse mihi facilè persuadeo cum Ioan. Fratre viro sanè docto; mirari enim possit aliquis Bacchum iuuenem semper videri, cùm sit ille Nestore annosior. Nam & apud Lucianum Iupiter ridet Cupidinem, qui se puerum esse iactet, cùm si ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπετοῦ. Quam amici hominis explicationem lubens admitto, vt eruditam dignamque quæ probetur omnium calculis.

Tympana non manibus, &c.] Tympanum luxuriæ instrumentum dicitur à Iustino. lib. 30. Suspicor Baccho tribui tympanum, tanquam hilaritatis signum notissimum, vel propter strepitum inconditum, quem edere interdum solent qui vino sunt onusti.

Tympanũ cur adiunctum Baccho.

Plutarchus de Ptolemæo Iuniore, qui temulentus in palatio, tympano complosо obambulabat. Graue, inquit, & calamito-

ſum ſi Cleomenes opperiretur otium diſſolutũ Regis Cybeleij præſtigiatoris, vbi primùm ille tympanũ poſuerit, & tripudiantium cœtus dimiſerit. Græcè ita: δεινὸν γὰρ εἰ Κλεομένης κάθηται μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον.

Cornutus Bacchus.

Capiti non cornua deſunt.] Ouid. in Epiſt. Sapphus:

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Nam priùs ab Orpheo in Hymnis βουκέρως, καὶ δικέρως eſt appellatus. Diodorus in 5. rationem reddit, quòd priùs boues iugo iunxerit, vel quòd Ammonis filius fuerit, qui capite arietino pingebatur. Cornua pro audacia Phornutus accipit, quòd audaces vinum reddat. Veteres cornibus pro poculis vſos, & eam ob cauſam Bacchum dici cornutum & temulentum ſcholiaſtæ quidam tradunt.

Vini vſus.

Hoc doceo, noſtro, &c.] Sic Plin. cap. 1. libro 23. Vino modico nerui iuuantur, copioſiore læduntur, ſic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, triſtitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, ſomnus conciliatur: Contrà, ſi nimius adhibeatur vini vſus, belluina cornua capeſſimus, & in furorem intolerabilem nonnunquam ruimus.

Οἶνος vnde dicatur.

Hoc doceo, noſtro quòd abuſus, &c.] Non me fugiebat, vnde vini, τοῦ οἴνου, appellationem Plato in Cratylo deduceret, nẽpè παρὰ τὸ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, quòd opinione mentẽ oppleat: vel, vt etymolog. ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, eo quòd iuuet & recreet. Sed ad hũc locum mihi ſatis fecerit Plutarchi monitum ex 7. Sympoſ. Probl. 10. cuius hæc eſt ſententia: Quod verò ſummum eſt, vt in conſultatione de rebus arduis imprudens atque imperitus rerum ſequatur prudẽtiores, hoc vinum ebriis adimit. Ideò enim Plato vino nomen ait impoſitum eſſe οἶνος, quòd efficiat, vt qui biberint, ſapere ſe putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν.

Quòd abuſus munere ſumit cornua.] Atheneæus lib. 13. οἴνου κατιόντος εἰς τὸ σῶμα, ἐπαναπλεῖ κακὰ ἔπεα καὶ τὰ μαινόμενα: Vino in corpus deſcendente, aſcendunt verba improba & furioſa.

Cornua quid.

Sumit cornua.] In effuſam prolabitur audaciã. Ouid. 1. Artis:

—Tunc pauper cornua ſumit. & 4. Triſt.

Iam ferro in pugnas, & nondum cornua ſumpſi;

Nec mihi ſumendi cauſa ſit vlla velim.

Idem 3. Amor. eleg. 10. quo loco ſignificat ſe reſipuiſſe, & ab amoris laqueis extricaſſe ſe, ait,

Venerunt capiti cornua ſera meo.

Plato Dialogo De impoſitione nominũ, οἶνον dictũ vult, qua-

ſi οἰόω nempè, διὰ τὸ οἰήσεως ἡμᾶς ἐμπιμπλᾶν. quod Horatius 1. Carm. videtur circumlocutione expreſſiſſe:

——— ſæua tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Addis cornua pauperi.

Ouid. 4. Faſtorum.

Mitte pater caput huc, placatáque cornua vertas.

Bacchum cornutum quid finxerint.

Quo loco admonendi mihi ſunt Philologi, Bacchum veteribus κερασφόρον depictum, id eſt cornutum, aut cornigerum: vel quòd primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inueniſſe credatur: vel quòd eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam cauſam hiſtoricam retulit 2. Legum, & poſt eum Athenęus Dipnoſoph. 2. Olim ſoliti erant in capiendo potu cornibus vti pro poculis. hinc verbum κεράσαι, pro, vinum fundere: & κρατὴρ, quaſi κεράτηρ, quod à nomine κέρας deflexum eſt. Pompeius Feſtus ad moralem ſententiam accedit, quòd qui temulenti ſunt, adeò interdum truces apparent, vt cornua habere videantur. & Scholiaſtes Horatij ad Odam 19. ſecundi Carm. ibi,

Te vidit inſons Cerberus aureo cornu decorum --

ait cornua Baccho tribui ſolita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat.

Siſtrum.

Mollia ſiſtra.] Ebrius ad muſicam, vt aſinus ad lyram. Siſtro dulci & ſonoro inſtrumento in ſacris Iſiris vtebantur veteres. Martial.

Hæc quatiet tenera garrula ſiſtra manu.

Ouid. de morte Tibulli,

Quid nos ſacra iuuant, quid nunc Ægyptia proſunt
ſiſtra?———

De ſiſtro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Inſtrumentũ hoc æneum fuit, curuum ad lebetis formam, vt Plutarc. commentario de Iſide retulit: circum erant parua quædam cymbala ſeu tintinnabula, & in eius parte ſuperiore ſculpta erat felis humana facie: in ima verò, figura Iſidis & Nephthys.

Nudus Bacchus.

Quid vult ille color membris, &c.] Nuda fiebant Bacchi ſimulacra, inquit Phornutus, vt naturam vini oſtenderent, quòd arcana detegat. Horat. 1. epiſt.

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.

Igneus Bacchus.

Rubedo autem colorem ſatis indicat, hincque cognomẽ Ignigenæ habuit. Strabo lib. 13.

Cùm Semeles de ventre parens, &c.] Notissima est fabula, quam fusè tractat Ouid.3. Metamorph. dicitur opera matris Bacchus vtero prodiisse, fabula nimirùm calorem eius & feruorem innuente, ait Phornutus: tali enim natura est vinum, vim obtinens igni parem. Sed apud Poëtas est: Femori Iouis insutum ad perfectionem venisse, quòd secundò femoribus vinum maturescat ac perficiatur. cùm primùm enim maturum est, vsui prorsus est imperfectum: sed pedibus calcatum, fit perfectius. Nam prima illa generatio fit in autumni maturitate, quæ est etiam tum æstu vigente. At cùm calcatur, & pedibus exteritur, id femoribus confici videtur. Et hæc quidem φυσικῶς. Alij modo alio enarrant. Prouerb. Perdidisti vinum infusa aqua, fabulę huius origo affertur. Veteres enim merum bibebant, non sine noxa, donec Staphilius Sirrheni filius docuisset vini diluendi rationem. Plato etiam admonebat, Bacchum temulentum Deū sobriis Nymphis temperandum esse, id est, vinum aqua miscendum. quod hoc Epigrammate Meleagri compertius est:

Fabula de ortu Bacchi ad quid.

Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος
  Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος· ἢν δέ νιν εἴργῃς
  Μίσγεσθαι, λέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Bacchus Nymphis temperandus.

Id ego ita olim conabar reddere:

Prosiliit rapido cùm Bacchus ab igne puellus,
  Est Nymphis lotus puluerulentus adhuc.
Cum Nymphis ideò gratus fit Bacchus: at illum
  Ni miscere sinas, igneus ardor erit.

Ponticus Heraclides lib. De allegoriis Homericis, id perspicuè docuit, citans illud ex Illiad. ζ.

Ὥς ποτὲ μαινομένοιο Διονύσοιο τιθήνας, &c.

Ait enim Bacchum seu Dionysium μαινόμενον appellatum à Poëta, id est, insanum, & furentem, quòd nimio vino insani homines fiant. Bacchi nutricibus, vites intelliguntur, quas Lycurgus pepulit per montem Nyseron: quia consuetudo fuit asseruandi vini causa admiscere marinam aquam. Idem videtur sentire Athenæus Dipnosophist. 11. cap. 3. quo loco rationem reddit, cur Nymphæ dicantur Bacchi nutrices, nempè quòd aqua immista vinum augeat, & temperet. Prisci autem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnam, Apollini duas, Baccho plures attribuerunt, quòd oporteat hunc Deum pluribus nutricum Nympharum mensuris mansuefactum esse ac domitum. Huc adscribere non piget lepidum Cœlij Rhodigini Epigramma,

Nymphæ Bacchi nutrices.

quod,ni fallor,è Græco confinxit:

Ardentis Semeles audens puer excidit aluo,
Ardebátque vno mater & ille rogo.
Et ſpes nulla ſuper miſeræ ſuccurrere matri,
At puer in flammis non tamen vſtus erat.
Ogygis occurrit, ſed non prius attigit illum,
Succubuit multæ quàm Iouis ignis aquæ.
Ignis abit, ſed non abiit vis ignea prorſus,
Quique cuti ſummæ parcit, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangito, clamat,
Quiſquis es; ignis enim eſt, ni priùs imbre laues.

Huc facit illud Plutarch.diſputatione, An ſeni regenda Reſp. Aquam mero miſcemus,quo Deum furentem(vt cum Platone iſtuc)ſobrio altero caſtigatum temperemus. ὥς φησὶν Πλάτων ἐπὶ τῦ μιγνυμένυ πρὸς ὕδωρ ἀκράτυ, μαινόμενον Θεὸν ἑτέρῳ Θεῷ νήφοντι σωφρονίζεσθαι κολαζόμενον. Idem de philoſophis, qui non minus literatis ſermonibus condiunt apparatum conuiuij, quàm vinum aqua diffuſa diluit,οὐχ ἧττον ταῖς Μούσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κεράννυντες: non minus Bacchũ Muſis,quàm Nymphis permiſcentes.Huc pertinent Gnemonis verba ad Nauſiclem,lib.5.Æthiop.hiſt.Apud Heliodor.καί μοι δοκεῖς καὶ τῦ δαιμονίου μάλιστα συνιέναι,τὸν ἑρμῆν τῷ Διονύσῳ συγκαθιδρύων,καὶ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συνανακεράων.Videris mihi ſacræ rei tenere optimè rationem, qui coniungis Baccho Mercurium, & orationis condimentum poculis admiſces.Eiuſdem lege quæſtionem primam Sympoſ.

Hinc ſapit hic, liquidus, &c.] Idem eſt illud Antinoi, ni fallor, apud Homerum Odyſſ. φ.

—— οἶνός σε τρώει μελιηδὴς, ὅς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μὴ δ᾽ αἴσιμα πίνῃ.
Vinum lædit dulce quod & alios
Lædit, quicunque ipſum abundanter capit, neque decenter bibit.

At quæ cauſa incuſandi vini,ſi quis damnum inde conſequatur? οὐ γὰρ οἶνος ταῦτα,οὐδὲ ὁ Διόνυσος ποιεῖ.τὸ δ᾽ ἄμετρον τῆς πόσεως καὶ τὸ πέρα τῦ καλῶς ἔχοντος ἐμφορεῖσθαι τῦ ἀκράτυ· ὅς δ᾽ ἐμμετρα πίνῃ,ἱλαρώτερος μὲν, καὶ ἡδίων γένοιτ᾽ ἄν. Theocritus Eidyllio 13.à Baccho dari hominibus lætitiam & dolorem ait:

Οἷα Διώνυσος δῶκ᾽ ἀνδράσι χάρμα καὶ ἄχθος.

Fabulam hanc ſcio à variis accommodari variè. Referam, ſi commodè poſſim, quæ Philo Iudæus habet lib. Quòd omnis probus, liber; de Theodoro & Lyſimacho loquens: Cùm, ait,

Lyſimachus præterea rogaſſet, num & è patria fugatus eſſet propter ſuorum inuidiam ciuium: reſpõdiſſe. Nequaquam, ſed propter excellentiam ingenij, quod patria minimè capiebat. Sicut enim Semele Baccho grauida cùm non potuiſſet perferre vterũ, Iupiter eam miſeratus, abortiuũ ambuſſit & inter Deos retulit: ſic cùm patria mea minor eſſet, quàm vt caperet Philoſophum, bonus quiſpiam, ſiue Deus, ſiue Genius, Athenas, in locum fortunatiorem commodiorémque me tranſtulit, &c.

Torret ab igne iecur.] Horat. 4. Carmin.

Comeſſabere maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum. Idémque:
——— *meum*
Feruens difficili bile tumet iecur.

Vide Athenæum 10. Dipnoſoph. cap. 9. Plin. lib. 14. cap. 15. De Alexandri vinolentia.

Vino quo modo vtendum.

Sed nunc me doceas, &c] Non ſat fuit oſtendiſſe incommoda, & ægritudines, niſi remedia quædam adhibeantur. Præceptum itaque eſt de vino temperatè ſumendo, nimirùm vt quarta pars aquę ſemper immiſceatur. quod tamen pręceptum pro ratione locorum, temporum & perſonarum ad ἐπιείκειαν reuocandum eſt. Prouerb. Epiſcythiſare. Athenæum 10. cap. 8. & lib. 15. cap. 15. Quò etiam pertinet illud ex Græcis epigrammatis:

Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ μήδ' ἐλάχιστον,
Ἐστὶ γὰρ ἢ λύπης αἴτιος, ἢ μανίης.
Χαίρει κιρνάμενος τρισὶ Νύμφαις τέτρατος αὐτὸς,
Τῆμος καὶ θαλάμοις ἐστὶν ἑτοιμότατος.
Εἰ δὲ πολὺς πνεύσειεν, ἀπέστραπται μὲν ἔρωτας,
Βαπτίζεται δ' ὕπνῳ γείτονι τοῦ θανάτου. id eſt,

Nec minor eſto modus Bacchi, nec largior æquo,
Hinc mæror mentes occupat, inde furor.
Quartus tres ſecum Nymphas admittere gaudet:
Sic thalamis aptus, coniugióque venit.
Namque ſolet teneros contemnere inuitus amores,
Et ſommum morti conciliare parem.

Intra heminas.] Significat vltra mediocres menſuras nihil adiiciendum, vel ſobriis menſuris vtendum. Neque enim Gręcorum veterum, bibacitate inſignium, aut Germanorum noſtri huius temporis conſuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent.

Mox ebrius, inde furit.] Gallis veteribus non ebrietas modò, ſed ebrietatis comes rixa & concertatio à Platone, aliiſq; qui-

busdā notatur .In cuius culpæ societatem Germani à Cornelio Tacito vocantur,parique & vinolentiæ & contentionis appellantur nomine:sic enim ille:Aduersus sitim non eadem temperantia,diem noctemque continuare potando nulli probrum. si indulseris ebrietati suggerendo quantum concupiscunt, haud minùs facilè vitiis,quàm armis vincentur. Crebræ, vt inter vinolentos rixæ,rarò conuiciis,sæpius cæde & vulneribus transiguntur. Hæc Tacit. Obiter adiiciam quod memini legere me apud Firmicū Maternum, auctorem non postremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit:Lycurgum Thracium ideò vites excidi iussisse,quia vinum in Thracia insaniam furoremque pareret:quò pertinere puto initium Odes lib.1. Carm. Horat.

Natis in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est.tollite barbarum
Morem,verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Qua ratione etiam Astyages apud Xenophontem, cùm Cyrum rogasset,quam ob causam à vino abstinuisset inter conuiuandum : quia metuerem, inquit, ne in cratere mixta venena essent.cùm enim tu ad natalitia amicos adsciuisti,facilè obseruaui venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? Videbam enim vos, ait,neque mentis neque corporis esse cōpotes.

Res dura hæc nimium, &c.] Dura quidem, iis potissimùm, qui sibi omnia effusè licere volunt.

Gramen.

EMBLEMA XXVI.

GRAMINEAM *Fabio patres tribuere corollam,*
Fregerat vt Pœnos, Hannibalémque mora.
Occulit inflexo nidum sibi gramine alauda,
Vulgò aiunt, pullos sic fouet illa suos.
Saturno Martiq; sacrum, quo Glaucus adeso
Polybides, factus creditur esse Deus.
His meritò arguitur nodis tutela salusq;:
Herbaq; tot vires hæc digitalis habet.

Gramen quid significet.

GRamen herbam, quę aliis est sanguinaria, celebrat, vt tutelæ præsidij salutisque symbolum. Ex ea enim corona graminea fiebat apud Romanos maximo in pretio habita. Sed &

proprias quasdam in ea vires esse exemplo est Alauda, Martis auis, quę nidum gramineis ramulis vallare soleat. Adhęc Saturno & Marti gramen est consecratum, ne quis eam in minimis habendam putet. Postremò comeso gramine Glaucus, Deus marinus est habitus. His omnibus tanquam notis arcanis defẽsionem, salutemque intelligimus: quibus vti licebit, quoties effugij, aut præsidij spem voluerimus ostendere: vt si potentior aliquis nos opprimere conetur, aut quispiam in nos malè affectus noxam inferre, nos in legum tutela, & iuris nostri innocentia fiduciam collocãdo, prouerbiali hoc schemate vtemur, dicemúsque nos gramineas habere frondes. Vt autem varij sese casus offerunt, ita diuersis modis istuc vsurpari potest. Graminis symbolum significare mihi videtur certissimum ærumnarum omnium, & infortuniorum quasi præsens alexipharmacum: quod & de disciplinis humanioribus, integritate animi, aliisque generis ejusdem, quorum portus tutissimus est, intelligi facilè potest. De gramine Plin. cap. vlt. 24. lib. Athenæus 7. Et hæc, prima mea coniectura fuit, inops quidem consilij, quod verum fateri cogor, vt ætas in qua minutias hasce commentabar, nunc verò Emblematis huius veram sententiam repeto ex Festo Pompeio, cuius hæc verba: Herbam do, cùm ait Plautus, victum me fateor significat: quod est antiquæ & pastoralis vitæ indicium: nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cùm superati erant, ex eo solo in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant. Citatur ex Attio,

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt.

Plinius de obsidionali corona, dari solitam è gramine testatur, quod gramen decerptum erat quo loco obsessos seruasset aliquis. Summum enim apud veteres victoriæ signum fuit, herbam porrigere victos, hoc est terra & altrice humo & humatione etiam cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8. Mirus pudor est, victusque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Itaque herbam dare siue porrigere gramen, est sese fateri victum, agnoscere victorem, præsidij & salutis auctorem reuereri.

Gramineam Fabio, &c.] Corona graminea (quæ & obsidionalis) duci dabatur ab iis quos obsidione liberarat, ait Gellius: eaque fiebat è gramine quod eo loco natum esset, intra quem clausi erant qui obsidebantur. Hãc coronam S.P.Q.R. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum secundo, quòd vrbem Romam obsidione hostium liberasset. Hac nullam aliam fuisse nobiliorẽ,

Corona graminea.

quæ nũquam nisi summa desperatione daretur, Plinius 22.lib. cap.3.4.5.memorat.

Patres, Senatores.

Patres.] Romani Senatores, quòd erga Rempubl. paterno esse animo deberent, sic nominati. Sallust. in Catil. hi vel ætate, vel curæ similitudine, patres appellabantur.

Pœni.

Pœnos Hannibalemque.] Id est, Hannibalem Carthaginensium Ducem. Pœni, quasi Phœni, quia duxerunt originem à Phœnicibus. quam tamen deriuationem ab aliis vsurpatam refellit Pompon. Sabinus ad principium Æneid.

Fab. Maximus.

Mora.] Cunctatione. Hinc Fabius cũctator appellatus, de quo Poëta 6. Æneid. Ennium imitatus, sic:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Animaliũ quorundã solertia. Alauda in gramine nidificat.

Occulit inflexo nidum, &c.] Quibusdam auibus & belluis herbarum quarũdam cognitio est à natura insita, vt quod arte maxima & diligenti obseruatione homines ipsi sciunt, hæ naturæ beneficio sentiãt. Quòd autem alauda siue galerita nidum sibi ex gramine conficiat, ex veteri Prouerbio sic expressum est à Cassiano Basso scholastico, lib. De agricultura: Galeritę, inquit, in gramine nidificant. vnde etiam Prouerbium,

Ἐν κορυδοῦ κοίτᾳ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωσι:

Ramosum gramen nido occultatur alaudæ.

Solet enim alauda peculiari quodam amuleto suum lustrare nidum, impositis quibusdã ramulis graminis, sicuti aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, palũbes lauro vt ex Zoroastræ magi 15. γεωπονικῶν retulit literatissimus vir Belgij decus Iunius, adagio,

Alaudæ in nido latet gramen.

Glaucus.

Quo Glaucus adeso, &c.] Id variis modis ab Athenæo libro 7. cap.16.& aliis narratur. Hic piscator fuit Anthenodius, natandi peritissimus, qui vel cunctos sui temporis natatores in vndis exuperabat, ait Palæphatus: nam solebat è portu spectantibus, donec iam extra eorum esset prospectum, enatare. Cùm autem rediret, persuadebat sese in marinis fluctibus vixisse; hincque marinus Deus primùm est nominatus. Tradunt alij eum aliquando ob nimiam piscium, quos ceperat, multitudinem fuisse defessum, onusque in media via abiecisse: vnum ex piscibus moribũdum herba gustata reuixisse, & in fluuium prosiliisse. quod cùm Glaucus obseruasset, eadem herba comesa, immortalitatẽ adeptus putatur. Prouerb. Glaucus comesa herba habitat in mari. Plinius lib.9.cap.16.& lib.32.cap.11. Ausonius:

Sic Anthenodius Bœotia per freta Glaucus,
Gramina gustatu postquàm exitialia Circes
Expertus carptas moribundis piscibus herbas
Sumpsit, Carpathium subiit nouus accola pontum.
Ille hamis & rete potens scrutator operti
Nereos, æquoream solitus conuertere Tethym
Inter captiuas fluitauit prædo cateruas.

Ad id respexit Franc. Picus Mirandulan. in Voto pro salute cōiugis (mihi enim aliud agenti pridem locus ille occurrit.)

Num mihi firmari possent mea vota, maligno
Impete depulso morbi? num pallida tabes?
Num tetris pelli poterit mors improba succis?
Gramine vel Glauci vel prisca Pæonis arte?

Quòd dixit gramen Saturno & Marti sacrum, Aischyrion Samius in quodam Iambo ait, Saturnum seminasse gramen, quod vocat gramen Deorum: Marti autem, quòd in campo Martio Romæ cresceret, & Martiali donaretur præmio. Horat. principio 4. Carminum:

Gramen cur Saturno & Marti sacrum.

Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Horatius 3. Carm. Od. 7.

Quamuis non alius flectere equum sciens
Aequè conspicitur gramine Martio.

Seruius nititur causam reddere, cur gramen Marti sacrum sit: & Ouid. etiam in Fastis. Reuera gramen & in nominis ratione, & re ipsa, cum Marte aliquam habere similitudinem videtur: nam Gramen & Gradiuus (quod Martis cognomen) à gradiendo & serpendo duci videntur: & cùm fit castrametatio, locus commodus, id est planities campi deligitur ab Imperatorum ministris, quo loci solet esse gramen, cuius omninò tollendi vel auellendi nulla ratio esse potest; ideoque puto ab Ouidio, epitheto ad rem accommodato, inexpugnabile gramen appellatum esse, 5. Transformat.

Polybides.] Polybi filius. In eo patronymico fateor me hæsisse: sed hunc, quanquam leuem, scrupulum exemerunt prosopographi ex Argonautis, Apollonij scholiaste. Plerique nostræ Academiæ Parisiensis viri eruditi mihi pridem significarant, Polybidem Glaucum, διὰ τὸν πολὺν βίον καὶ ἰδεῖν, esse fortè denominatum, quod ipsum non videretur abhorrere à Glauci viuacis fabula: Sed huic tamen coniectaneo vt non planè sum assensus, sic neque omninò repugnaui.

Polibides.

Nodis.] Notis, symbolis.

Digitalis.] δακτύλιος, vt Aristolochia *μάκρα ἢ δακτυλῖτις* dicta: à digitorum forma, qui interfecti sunt. q.d. herba hęc vires tantas habet, etsi digitum non excedat. Plin. 24. cap. 19. Sunt & qui aculeatum gramen vocant trium generum, cùm in cacumine aculei sint, plurimum quini, dactylon vocant, &c.

Nec verbo, nec facto quenquam lædendum.

EMBLEMA XXVII.

ASSEQVITVR, Nemesisque virûm vestigia seruat,
Continet & cubitum, duraque frena manu.
Ne malè quid facias, néve improba verba loquaris:
Et iubet in cunctis rebus adesse modum.

Idem

NEmeseos nomen, vt hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νεμεσᾶν, indignari, succensere, iustè accusare. νέμεσις verò apud Latinos nomen non habet, Plinius testatur lib. 28. cap. 2. & Ausonius eidyllio de Mosella:

—— Latiæ Nemesis non cognita linguæ.

Adrastia etiam dicta vltrix superborum & arrogantium verborum, τιμωρὸς ὑπὲρ ὄγκων καὶ ἀχαλίνων λόγων: ait Suidas. Pausanias Adrastiam ἀπὸ τοῦ μηδὲν αὐτὴν ἀποδιδράσκειν: ἔστι γὰρ ἡ παρὰ τοῦ θείου δίκη ἀνέκφευκτόν τι καὶ ἀναπόδραστον: quòd nimirum ipsam nihil effugiat: nam diuina vltio est ineuitabilis, quæque non potest effugi. Quo sensu puto dictum à Catullo,

——— Precésque nostras
Oramus caue despuas ocello,
Ne pœnas Nemesis reposcat à te,
Est vehemens dea, lædere hanc caueto.

Idem Pausanias in Atticis, auctor est, Nemesim, siue Rhamnusiam scelerum vindicem habitam, potissimumque cõtumeliosis & elatæ mentis hominibus succẽsere, illósque iustè persequi & punire. Macrobius 1. Saturn. 17. eam contra superbiam coli fuisse solitam scribit: nec defuere qui apud Hesiodũ Nemesim Iustitiam interpretentur, cùm cecinit, αἰδὼς καὶ νέμεσις, Pudor & Nemesis homines reliquere, & ad immortalium cœtus euolarunt. Sæpenumerò pingebatur cubitum sistens, & frenum manu tenens. De qua illud est in Græcorum collectaneis lib. 4.

Nemesis vindex.

Η νέμεσις προλέγει τῷ πήχεϊ τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frenum:
Illa modum serua: hæc admonet os cohibe.

Et aliud eiusdem fermè argumenti:

Η νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος εἵνεκα; λέξεις,
Πᾶσιν ἀπαγγέλλων μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον.
Contineo Nemesis cubitum. quæ causa, requiris?
Præcipio cunctis rebus adesse modum.

Plato Dialogo 4. De legibus Nemesim iudicij angelum appellat; cuius sententia proximè accedit ad nostrã religionem: Nobis enim ex diuinis oraculis verè persuademus supremum rerum omnium opificem nihil latêre, nihilque omnino impunè relinquere: quippe qui, vt cecinit Orpheus,

Deus omnia videt.

Πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἀκούει, καὶ πάντα βραβεύει.

Idem Tragic. Seneca:

Dominare tumidus, spiritus altos gere;

Sequitur superbos vltror à tergo Deus.

Prouida itaque fuit admodũ veterum in moribus cõponendis cura, diligentiáque, qui vt ostenderent superbiã Deo præ aliis vitiis inuisam esse, dixerunt eos qui hac correpti essent, nõ modò censura diuina, sed etiã indignatione puniri: ideóque proprium ad hanc vltionem numen adhibuere, Nemeseos nomine nuncupatum. Colligere est enim è multis, quatuor potissimùm (ait Ficinus) nempè legem, iudicium, iustitiam, Nemesim. Horum exemplum quisque nostrum in se habet, in mente legem quid agendum sit, quid non, communi norma dictitantem, & honestum quidem sequẽdum, eius verò contrarium fugiẽdum. Habet in ratione iudicium distinctiori quadam argumentatio nũ discursione discernens, quod in hac vel illa actione positum est honestum esse vel turpe. In voluntate est iustitia, quæ eligat aut prosequatur, quod ratio per mẽtis leges sequendum vel fugiendum dictauerit. Est & in imaginatione Nemesis, quæ turpibus actionibus verbisque succenseat, ac legitimè indignetur. Arist. 2. de arte dicendi, νέμεσιν pro animi commotione accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad Nicomach. mediam illam quidẽ inter φθόνον καὶ ἐπιχαιρεκακίαν, id est inuidiã & peruersam lætitiã; definitur itaque in Rhetoricis, λύπη ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίας εὐπραγεῖν, dolor ob eius felicitatem qui ea sit indignus, quod ita velim apertiùs explicari. Opponitur misericordiæ Nemesis, id est indignatio: sunt itaq; quodãmodo inter se contrariæ: sed nõ tamen propter se, at propter res subiectas: bonum enim bono nunquã contrarium est. Misericordia, est ægritudo ex alterius miseria, iniuria laborantis, & is quidẽ affectus nascitur ex opinione mali, non cuiusuis, sed eius tãtùm quod vel dolorẽ, vel interitum afferat. dolorẽ quidem, vt si quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis destituatur, aut aduersæ fortunæ casu aliquo concutiatur: interitum, vt si quem innocẽtem torqueri, vexaríue videamus. At Nemesis prospera fortuna improborum excitatur. In vtraque dolor quidã est: nam misericordia dolemus innocẽtis afflicti infortunio: Nemesi dolemus felicitate hominis improbi. Qua in re plerique falluntur qui eandem esse Nemesim atque inuidiam putãt, propter aliquam motuum similitudinem. Nam inuidia nullum inter bonos & malos discrimen ponit, sed bonis alienis cruciatur, seu illa dignè, seu indignè accidant: & inter æquales ac similes præcipuè regnat. At Nemesis ægre fert tãtùm indignos & improbos opibus & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi cõmotio

In mente lex.

In ratione iudicium.

In voluntate iustitia.

In imaginatione Nemesis.

eſt,vt virtus exiſtimetur,& in probis tãtùm viris eſt. Cùm enim æquitas poſtulet, vt malis malè, bonis eueniat bene; certè vir probus & iuſtus maximè gaudet,cùm iuſtitia ſeruatur: vt cùm ſceleratos homines,ſicarios,graſſatores, prædatores alióſq; id genus de medio tolli videt: ſic neque minùs gaudet quãdo viris bene meritis aliquid optimè ſuccedit. Quæ omnia paulò pòſt exemplis illuſtrabimus. De Nemeſi ſic Ammia. Marcel. lib. 14. ad finem: Hæc & huiuſmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorũ honorumq; præmiatrix aliquoties operatur Adraſtia, atque vtinã ſemper, quã vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Ius quoddã ſublime numinis efficacis, humanarum mentiũ opinione lunari circulo ſuperpoſitum, vel (vt definiunt alij) ſubſtantialis tutela generali potentia partilibus præſidens fatis: quã Theologi veteres fingentes Iuſtitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradunt omnia deſpectare terrena. Hæc vt regina cauſarũ,& arbitra rerum, hæc diſceptatrix, vrnã ſortium temperat, accidentium vices alternans, voluntatúmque noſtrorum exorſa interdum aliò quàm quò cõtendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eadémq; neceſſitatis inſolubili retinaculo mortalitatis vinciens, faſtus tumẽtes incaſſum,& incrementorũ detrimentorũque momenta verſans, vt nouit, nũc erectas mentiũ ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans ad bene viuẽdum extollit. Pinnas autem ideò illi fabuloſas aptauit, vt adeſſe velocitate volucri cunctis exiſtimetur: & prætendere gubernaculum dedit eique ſubdidit rotam, vt vniuerſitatẽ regere per elementa diſcurrens omnia non ignoretur. Sic ille: qui etiam lib. 22. Quem ab ima ſorte aduſque iubendum Imperatori penè elatũ, ideoque intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurẽ (quod dicitur) vellens, monenſque vt caſtigatiùs viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadam egit excelſa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemeſis, ait, ſemper bona eſt viuentibus ſecundum legem,& moderatis hominibus,& philologis: at verò contra leges deliquentibus, & his qui aliquibus inſidias ſtruunt, & magnas res auſpicantur. Nam impedimento eſſe,& obſtare his quæ inconſultè & præter animi noſtri ſententiam fiunt, Nemeſim vocamus. Quidam produnt, quòd Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. De eadem Nemeſi Plutarch. diſputatione De iis qui ſerò corripiuntur à numine, multa eruditè collegit, vt & Gyrald. Syntag. 15. & Eraſm. in Prouerb. Adraſtia Nemeſis.

Locus ex Ammiano

Artemidori locus.

Vestigia seruat.] Epigramma Græcorũ 1. ἰχνεύη eã ob rẽ dicta, id est, vestigiaria, quæ vestigia hominũ insequatur; est & quædã ad prouerbiũ allusio, ἴχνος μετελθεῖν, & ἴχνη διώκειν: id est vestigiis insistere, & vestigia persequi: quod Platoni familiare est.

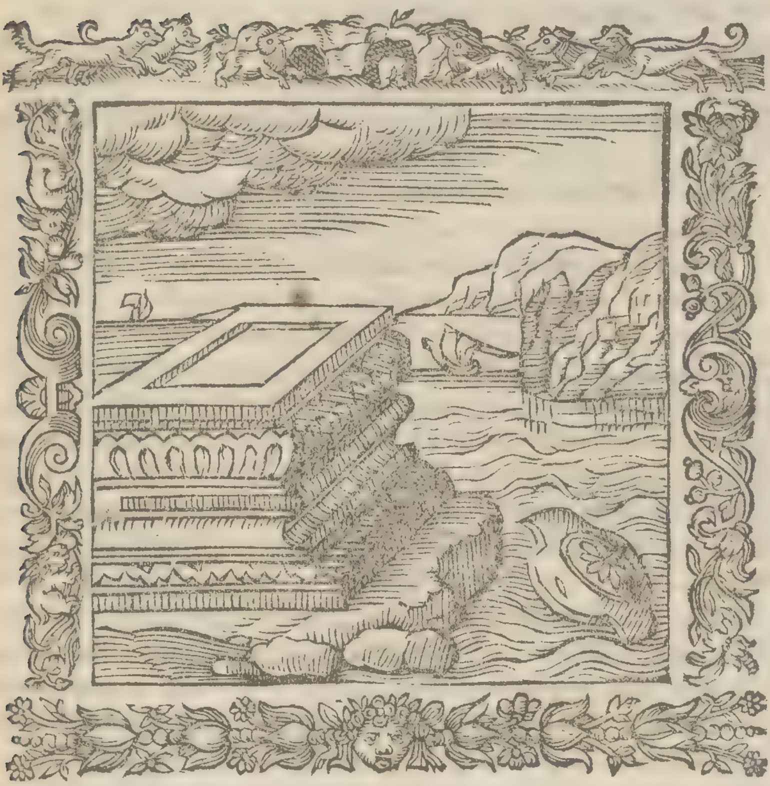
Continet & cubitum, duráque frena.] Hæc temperantiæ symbola diligenter annotat Pierius Hieroglyphicôn 36. & 48.

Ne malè quid facias.] Sic tandem Nero post multa impia & scelerata facinorosa perpessus est suam Nemesim. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum qui prehendi non potuerunt. cui enim senatus coactus fuerat assentiri, huius statuæ populus noctu culeum suspendit; palam etiam voces audiebãtur, his conceptæ verbis: Nero matrem interfecit: quas multi ad Neronem deferebant, non tam vt afferrent interitum delatis, quàm vt Neronẽ apud Neronem accusarent. Tandẽ post miseram, impiam, & indignam omninò vitam, à senatu iudicatus est, vt nudus per publicum duceretur, furca eius inserta capiti, virgis ad mortem vsque cæsus, atque ita præceps de saxo daretur, vt retulit Xiphilinus, & Eutropius. Passus est etiam suam, certè vt atrocissimã, sic iustissimam Nemesim Seianus, magno quidẽ sed fallaci honore sub Tiberio lactatus, adeò vt imperatori pro collega haberetur, sed & Liuia Drusi, filij Tiberij ab eodem stuprata, & Druso veneni potione per Eudemum medicum extincto, quòd denique Prætorianos militésque alios multis ac magnis largitionibus sibi deuinxisset, eóque in principẽ coniurasset, Tiberius hominem non aperta vi, sed paulatim depressum irretiuit, eumque in senatu accusauit. Crimine patefacto Patres ita censuerunt; vt Seianus capite multaretur, eius corpus in Gemonias proiiceretur, in liberos etiam animaduerteretur: qua de re multa Dio lib. 58. Corn. Taci. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbè dictis & sceleratè factis, aliique multi.

Néue improba verba loquaris] Demadi pessimè cessit, qui dum funeribus necessaria venderet, optasse dicebatur vt in hac arte sua grande maiúsque solito lucrum obueniret; itaque damnatus est, quia id votum nisi ex mala mente, pessimóque in Rempub. animo proficisci iudicatum est: adeò id lucrum non posse sine multorum morte contingere. Retulit Seneca de benefic. 6. Sic Theodoro præceptori Ptolomæi Ægyptiorũ regis sua lingua fuit exitio: nam cùm Pompeium interfici persuasisset, quia mortuos non mordere dixisset, imò verò sese iactasset Cæsare Iulio fortiorem: in Asia tandem à M. Bruto deprehensus, meritas pœnas luit, vt est apud Plutarch.

Tandem tandem iustitia obtinet.

EMBLEMA XXVIII.

ÆACIDÆ Hectoreo perfusum sanguine scutum,
Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit:
Iustior arripuit Neptunus in æquora iactum
Naufragio, vt dominum posset adire suum:
Littoreo Aiacis tumulo namque intulit vnda,
Quæ boat, & tali voce sepulcra ferit:
Vicisti Telamoniade tu dignior armis.
Affectus fas est cedere iustitiæ.

APparet id sumptum esse ex duobus Epigrammatib. Græcis lib. 1. titulo εἰς δίκην: primúmque sic habet:

Ἀσπὶδ' ἀχιλλῆος τὴν ἕκτορος αἵματι πᾶσαν,
Λαρτιάδης δαναῶν εἷλε κακοκρισίῃ.
Ναυηγοῦ δὲ θάλασσα κατέσπασε καὶ περὶ τύμβον
Αἴαντος νηκτὴν ὥρμισεν, οὐκ ἰθάκῃ.

Pelidæ clypeum non æquo cessit Vlysses
Iudicio, plenum sanguinis Hectorei.
Sed mare naufragio detraxit; namque natando
Is tumulum Aiacis, non Ithacam petiit.

Quod autem ſequitur, Alciatus ipſe expreſſit, ſed Muſa paulùm fuſiore, addiditque poſtremo ἐπιμύθιον:

Καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον ἀθήνης,
Καὶ κρίσιν ἐκ λήνων συγγολὴν ἀπέδειξε θάλασσα.
Ἀσπὶς ἐν αἰγιαλοῖσι βοᾷ, καὶ σῆμα τινάσσει,
Αὐτόν σ' ἐκκαλέουσα τὸν ἄξιον ἀσπιδιώτην,
Ἔρχεο παῖ τελαμῶνος, ἔχεις σάκος αἰακίδαο.

De armis Achillis contentio

Cæterùm de Achillis armis inter Aiacem & Vlyſſem coorta eſt nobilis illa, Poetíſque decantata controuerſia, quæ ſanè Aiaci cedere coactus eſſet aſtutus & vafer Vlyſſes, niſi ſua eloquentia tanquam faſcino aliquo iudices Græcos in ſuam ſententiam pertraxiſſet. His tamen armis iniuria & dolo partis, nom diu potitus eſt malæ fidei poſſeſſor. Retulit enim Pauſanias non poſtremi nominis ſcriptor, ſe audiſſe ab Æolenſibus, qui Ilium poſt eius euerſionem tenuerunt, de armorum eiuſmodi prodidiſſe iudicio, illudque in primis: Poſt Vlyſſis naufragia, arma de quibus certamen fuerat, ad Aiacis tumulum tempeſtate delata. Id Deo volente factum colligit hîc Emblematographus, vt alludat ad vulgatum miſerorum & afflictorum conqueſtum, Iuſtitia verumque laborat, ſed tandem eluctatur: & quanquam prematur, non opprimitur tamen. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depreſſa veritas emergit, & innocentiæ defenſio intercluſa reſpirat. Et pro Cœlio. exclamat magnam eſſe vim veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiamque, contraque fictas omnium inſidias facilè ſe per ſeipſam defendat. Idem in Sextiana defenſione: Alia quædam ciuem egregium iniqui iudicij procella peruertit, cæteri aut repentina vi perculſi, ac tempeſtate populari, per populum tamen ipſum recreati ſunt atque reuocati, aut omninò inuulnerati, inuiolatíque vixerunt. At verò qui ſenatus conſilium, qui auctoritatem bonorum, qui inſtituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut concitatæ multitudini iucundi eſſe voluerunt, omnes ferè Reipublicæ pœnas aut præ-

Pauſaniæ locus præclarus.

Veritas, & ius, premitur, non opprimitur.

ſenti morte, aut turpi exilio pependerunt. Permultis ſanè exemplis confirmari poteſt, pleroſque iudicum iniquitate, aut etiam populari rumore, vel alio modo damnatos, déque honoris gradu deceſſiſſe, qui tandem vita functi, certiſſimis coniecturis inſontes, & ab omni obiecto crimine immunes deprehenſi, concitatam de ſe opinionem non modò abſterſerunt, ſed immortali gloria tandem donati ſunt. Opportunè ergo dictum eſt à Liuio: Veritatem laborare ſæpè, extingui nunquam. Vt enim quæ falſa ſunt, vel nullo certè laborante delentur temporis aliquo tractu: vera autem & iuſta violentis hominum iniuriis interdum cedunt, ſed tandem emergunt. Rectè Menander:

Ἐν παντὶ δεῖ καιρῷ τὸ δίκαιον ἐπικρατεῖν,
Εἷς τοι δίκαιος μυρίων οὐκ ἐνδίκων
Κρατεῖ, τὸ θεῖον τὴν δίκην τε συλλαβών.

Tempore omni quod iuſtum eſt vincere par eſt:
Vnus vir iuſtus infinitis non iuſtis
Præſtat, Deo & iuſtitia adiuuantibus.

Quamuis monumenta præclarorum hominum ſitu ſqualleant, eorum tamen virtus nullis vnquam ſeculis obſcurari omninò poteſt. Huc fortè non incommodè illud Pindari ex Od. 8 Olymp.

Κατακρύπτει δ' οὐ κόνις συγγόνων κεδνὰν χάριν,

Id eſt, Nec pulueris ſitum occulit congenitorum inclytam gratiam.

Æacidæ.] Achillis: ab Æaco Telamonis & Pelei patre.

Perfuſum ſanguine Hectoreo ſcutum.] Id dicit, propterea quòd Achilles Hectorem interfecit.

Concio iniqua.] Iniuſtum iudicium Græcorum procerum: vel iniqua concio Vlyſſis: quam repete ex Ouidij Metamorphoſ. 13. Concio, tria ſignificare Gellius lib. 18. cap. 7. notat ex Verrio Flacco: locum, ſuggeſtúmque vnde verba fierent: item cætum populi: & orationem ipſam quæ diceretur ad populum.

Ithaco.] Vlyſſi, ab Ithaca patria.

Iuſtior arripuit Neptunus.] Aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ ſcutum & arma illi arrepta reddiderit. Tacitè videtur alludere ad id quod poſtea dicet, plus ineſſe piſcibus marinis humanitatis & fidei, quàm hominibus. Seneca Declamat. 1. Controuerſiarum 7. O maria iuſtiora iudiciis, ô mitiores procellæ patre! Sic Ouid. 1. Triſtium eleg. 4. vbi poëta ſuos labores cum Vlyſſis laboribus comparat:

Cúmque minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis:
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Idem 3.eiusdem operis elegia vndecima:

Neptunique minor quàm Iouis ira fuit.

Apud eundem, Dido Æneæ.

Iustior est animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video Hyperbolen: & quidem mari nihil est implacabilius.

Dominum suum.] Aiacem, qui dominium quidem iure, post Achillem mortuum, animo retinuerat: possessionem verò minimè, quam Vlysses eloquentiæ viribus obtinuerat.

Boat.] Clamat. translatè à bobus.

Voce.] Catachresis, pro sono,

Vicisti, &c.] προσωποποιΐα.

Telamoniade.] Aiax Telamonis fili.

Affectus fas est, &c.] ἐξήγησις & ἐπιμύθιον, ad quod illustrandum succurrit Æliani exemplum nobile ex lib. 13. var. hist. de Macareo quodam sacerdote Mitylenensi, sed quia liber est in omnium manibus, non ascribam.

Etiam ferocissimos domari.

EMBLEMA XXVIX.

ROMANVM postquàm eloquium, Cicerone perempto,
Perdiderat patriæ pestis acerba suæ:
Inscendit currus victor, iunxitq́ leones,
Compulit & durum colla subire iugum:
Magnanimos cessisse suis Antonius armis,
Ambage hac cupiens significare duces.

TEstis huius historiæ potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello cùm dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus iugum subire illo prodigio significante. Plutarchus au-

Emblema tractum ex Plinio & Cicerone 2. Antoniana.

tem in Ciceronis vita copiosa oratione recenset interitus eiusdem causas, quibus M. Anthonius eum ad necem postulauit. Nulla tamen potior fuit, quàm quòd Cicero, cum sibi (è re sua) maximè esset opus, seruire tempori non potuerit. Actionibus enim Philippicis in Senatu habitis sic excanduit Antonius, vt inde omnē, quod aiunt, lapidē mouerit, quò Cicero de medio tolleretur. Cùm itaque ex vrbe discedens primò in Tusculanum venisset, indéque transuersis itineribus in Formianum, vt nauim conscenderet, in altum prouectus esset, ventísque aduersis agitatus, & vitæ & fugæ eum cepit tædium. Itaque reuersus in Formianum ab Antonij militibus petitus est, & Popilius Lænas (quem aliquando Cicero in Senatu defenderat patronus) prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem caput amputauit, & ab Antonio inter duas manus in rostris positum fuit, quo loco orationes in Antoniū Cicero habuerat. Val. Maxim. 5. cap. 3. multa Seneca 7. Controuers. 2. & Suasoriarum 6. cap. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funestum ita deflet:

Abstulit vna dies æui decus, ictáque luctu
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ,
Vnica sollicitis quondam tutela salúsque
Egregium semper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritúsque togæque:
Publica vox sæuis æternùm obmutuit armis.
Informes vultus, sparsámque cruore nefando
Canitiem, sacrásque manus, operúmque ministras
Tantorum, pedibus cuius proiecta superbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, deósque
Respexit, nullo luet hæc Antonius æuo, &c.

Meminere alij quidem facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentię plusquàm nefarię insani huius hominis iugatos leones ad currum iungentis. Et hoc quidem certè sat nobis intelligi datur, nullam esse tantam vim, aut firmum animi propositum, nullius tam præfractam vocem & sententiam, quæ non coërceri aut edomari queat. Quoties enim vel libertas vel virtus oppressa, & quasi sopita est tyrannorum violentia? Vltrò sese mihi offerunt exempla longè multa de iis qui indigna & immerita extincti nece à multis iam anteactis annis, desiderium sui nobis reliquerunt, vt eorum non possimus vel sine lacrymis, vel iusto dolore meminisse.

Nihil tam durum quod frāgi non possit.

Sed vt ad Ciceronem reuertamur: Cæsarem in senatu con-

fossum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui tyrannidem perferre non poterant; qui tamen cùm aleam periculosissimi & funestissimi consilij subiissent, longè aliud cecidit quàm putassent; tyrannum enim de medio sustulerunt, at ipsam tyrannidem tollere non potuerunt. Statim enim perturbatis rebus, & omnium consternatis animis eandem potentiam nescio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam moribus & vitæ instituto dissimilis aliisque partibus Cæsare inferior; cui apertè omni contentione animi restitit M. Tullius, & plerique alij nobiles Romani: quos (inito fœdere cruentissimo Triumuiratus) proscripsit Antonius, ex iisque multos interfecit. Eam quidem quam non modò antè præsentiebat, sed planè experiebatur insanam M. Antonij rabiem non dissimulat ipse Cicero 2. Philipp. cùm ait: Doletis tres exercitus populi Romani interfectos? interfecit Antonius: auctoritas huius ordinis afflicta est? afflixit Antonius: desideratis clarissimos ciues? eos quoque eripuit vobis Antonius: omnia denique quę postea vidimus (quid autem mali non vidimus?) si rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. Et deinde subiecit: Versatus in bello est, saturauit se sanguine dissimilimorũ sui ciuium. Itémque 3. Philip. ait, eum in hospitis tectis Brundusij fortissimos viros, ciues optimos, iugulari iussisse, quorum ante pedes eius morientium sanguine os vxoris respersum fuisse constabat. Certè Plinius lib. 14. cap. 22. Antonium sanguine ciuium ebrium, & eum sitientem nominauit. Et hæc quidem fortè satis. Quanquam enim ad Emblematis explanationem videamur adduxisse quæ studioso cuique satisfaciant: tamen adiiciemus, quod non parùm fortasse conducat ad materiam seu fontem carminis huius explanandum. Si enim locus est coniecturæ nostræ dandus (in quo tamen nihil cuiquam velim præiudicatum) videtur id Alciatus duxisse potius ex Antonianæ 2, M. Tullij loco, sed (vt plerisque doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehebatur in essedo Tribunus, &c. sequebatur eum rheda cum lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli hîc legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatem sectantur, quique censoriam virgulam in scriptis auctorum meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblema confinxisse Alciat. &, leonibus, legisse pro lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos moueat Plinianus locus quem attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.

M. Antonius tyrannus.

Fons Emblematis.

M.Tullij laus.

Romanum eloquium.] κατὰ τὴν ἐξοχήν. Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipubl. administrandæ à D. Augustin. Plinius senior eum sic lib. 7. c.30. salutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Pestis patriæ.

Patriæ pestis acerba suæ.] Allegorica nefarij hominis, Reique pub. perniciosi hostis, descriptio, quam sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinariis, Post reditum, pro Sextio idē orator: vt cùm Clodium aliquādo tetram & immanem belluam, sæpè furiam, sæpiùs pestem appellat. Sed & Gabinium atque Pisonem, duas imperij Romani pestes memini nominatos eadē oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipubl. Hostes Aristiona, Nabim, Catilinam, pestes, morbum & vomicam patriæ appellat, id est, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως. sic Virgil. Aen. 3. Harpyias pestem & iram Deorum: & 12.

---Turni se pestis ad ora
Fertque, refertque sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiā, quos in politioribus literis instituimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbū enim, pestis, παρὰ τὸ πεσεῖν: vnde ducta vox antiqua, pessum, pernicies etiam à pernecando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquēs ita de amore suo,

Me miserum aspicite: & si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi.

Idem ad Rufum:

Eripuisti heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ, heu heu nostræ pestis amicitiæ.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi. & ibidem: Atque delebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. pestis, verùm etiā stirps ac semen malorum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, sic iste Reipubl. causa belli, causa pestis atque exitij fuit. & Philip. 7. Tetram & pestiferam belluam ne inclusam & constrictam dimittatis, cauete. Apuleius 5. Asini aurei, De sororibus Psychæ: Sed iam, ait, pestes illæ, teterrimæq; furię anhelantes vipereum virus nauigabant. Idem lib. 7. Verùm fortuna meis cruciatibus insatiabilis aliam denuò mihi pestē instruxit. Eodem schemate dixit idem Apuleius 9. Asini. De muliere quadam: Sed omnia prorsus vt in quādam cœnosam latrinam in eius animū

confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens; Vt esset, ait, criminum sedes, maledictorum materia, locus quidam expositus, in quem spurcitiæ se omnes scenarum colluuionibus deriuarent, &c.

Iugum.] Nolim prætermissum quod notat Pierius 48. Hieroglyph. iugo seruitutem significari, & fatigationem. vnde vulgatum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in seruitutem trahere, à bobus sumpta metaphora. **Iugũ quid.**

Ambage hac.] Signis & mutis demonstrationibus eiusmodi, Leones enim iunxit, vt significaret se fortissimos quosque sub iugum misisse. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia multa signat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria significatione pro verborum circuitu, & sententiarum aliorsum tortarum ductu accipi solet: at hîc, quantum coniicio, schema vel pompam, aut fastum insolentem arguit, quo tacitè quid sibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter sumi μεταφορικῶς pro verborum circuitu, qualis in criminibus excusandis aut velandis adhiberi nonnunquã solet. Liuius 2. Per ambages tegens ingenij sui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, senes & consulares fallendæ fidei exquirere, & id quidem translatitiè, propriè verò ambages sunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque Æquoris ambages dixit, sic sæpe apud Cornel. Tacitum Annalib. **Leo quid.** **Ambages.**

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

AERIO insignis pietate Ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaque expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

Parẽtibus quantum debeamus

OMnibus iis qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omnium magistra natura persuasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem nõ homines modò arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud Solin. c. 43. Po-

lyhiſt. quantum temporis impenderint fœtibus educandis,tantum & ipſæ à pullis ſuis inuicem aluntur. Quamobrem Ægyptij cùm ſignificarent hominem,qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ ſoleant genitoribus ſenio confectis eodem modo gratiam rependere,quo ipſæ fuerint educatæ.Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles,& pabulum ſuppeditant: idque quoad reſumptis pennis ſibi ipſis queant ſufficere. Itaque hæ & pietatis, & grati animi ſymbola gerũt,vt videre eſt apud Pierium lib.17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiã deteriores auibus eſſe. Atqui par eſt eo lubentiùs & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum conſeruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt:&quo nobilior eſt noſtra conditio, eò affectus debet eſſe paratior ad humanæ vitæ officia obeũda, & pietatem omnem exercendam. Nobis enim ætate iam affectis,& imbecillioribus factis,itidem liberi reſtituent. Nec verò eſt quòd pluribus has naturæ leges commonſtremus, quandoquidem omnes norint poſt tria illa, quæ ad diuinum cultum ſpectant præcepta,primum rerum humanarum decretum eſſe, vt parentes ipſos in honore habeamus: cui & ſpem certumque præmium vitæ longioris adiecit ſupremus ille legis auctor Deus,ad excitandam hominum tarditatem. Heſiodus huc alludens,1. ἔργων, ſeculum impium deſcribit ab effectis hominũ ſceleratorum,qui probro contumeliaque afficient, eoſque ſenio affectos non ſuſtentabunt. Iupiter, inquit, perdet hoc genus hominum,Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο

Γένος ἀνθρώπων οἳ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας,
Μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντ' ἔπέεσσι
Σχέτλιοι,οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες,οὐδὲ μὲν οἵγε
Γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν
Χειροδίκαι.

Sed vbi eſt illa naturæ vis(ait Caſſiodor.variar.epiſt.14.lib. 2.) quæ amplexu copulæ deſtinatur ad poſteros?ferarum catuli ſequuntur parentes:à ceſpite ſuo virgulta non diſcrepant:propago vitis propriæ ſeruit origini,& diſcrepat homo à ſuo fus[9] initio!Quid dicamus illa beneficia,quæ vel extraneam perſonam poſſunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipſis laboratur: ipſis diuitiæ conquiruntur: & cùm ſibi vnuſquiſque credat abundare quod poſſidet cùm à patribus adhuc quæritur, pro altera potiùs ætate peccatur.Proh dolor!non mœrebimus eorum affectum,pro quibus ſubire non recuſamus exitium? Maria ipſa ſæuis tempeſtatibus excitata genitoris cura nõ refugit,vt pe-

Ciconia pietas.

regrinis mercibus acquiratquod propriç sobolirelinquat. Aues ipsæ, quarum vita semper in escis est, naturam suam extranea sorde non maculant. Ciconia, redeũtis anni iugiter nunciatrix, eiiciens tristitiam hyemis, lætitiam verni temporis introducẽs, magnum tradit exemplum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas senio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inueniri, plumis suis genitorum mẽbra frigida refouentes, escis corpora lassa reficiunt: & donec in pristinum vigorem alis grandæua redierit, pia vicissitudine iuuenes reddunt quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoq; non immeritò vita longa seruantur, qui pietatis officia non relinquunt. Hacten. Cassiod. Et hanc quidem naturæ legem, quòd plerumque à sceleratis quibusdam naturæ monstris violaretur, iura ciuilia confirmarunt, vt l. 5. *Si quis à liberis*, D. de liberis agnoscendis: & de alendis liberis ac parentib. Cod. vbi responsum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM EST. ea tamen alimenta præstari debent pro modo facultatum: & si non præstentur, captis pignoribus & distractis cogetur quis satisdare sententiæ. Tractauit hoc argumentum Basilius Magnus orationibus *εἰς ἑξαήμερον*. Nonnulla ex Platone 1. Alcibiad. petas licet, Aristotel. 1. De animal. historia, Plin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Prouerb. *ἀντιπελαργεῖν*.

Aerio nido.] Alto, ex subiecto, adiunctum *μετωνυμικῶς*. vt apud Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

& 3. Palumbes eadem ratione dicuntur aëriæ.

Effigies Ciconiç, in sceptris.

Insignis pietate.] Petronius Arbiter Ciconiam pietaticultricem appellauit, hinc in numis Adriani sculpta est, cum inscriptione, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs summo in sceptro Ciconiæ gestabant effigiẽ, in imo Hippopotami, ait Suidas: vt admonerentur, pietatẽ plurimi esse faciendam: sæuitiam & crudelitatem cohibendam atque comprimendam.

Inuestis.

Inuestes.] Impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa doctè Fornerius noster Selection. 1. cap. 29.

Pullos pignora.] Appositio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutuæ habentur pignora. Ouid. 3. Fastorum:

Liberi pignora.

Inque sinu natos pignora chara tenent.

Sic Nouella Valentiniani de libertis: Itaque libertus, qui ciuis

uis Romani priuilegium fuerit consequutus, siue vnicum pignus, siue plures cuiuslibet sexus habeat filios, cùm mori cœperit, soboli suæ omnes proprias si maluerit facultates supremo securus dimittat arbitrio. Claudia.1. De raptu Proserpinæ, vbi Pluto queritur se priuari spe sobolis:

Ast ego deserta mœrens inglorius aula
Implacidas nullo solabor pignore curas?

Et paulo pòst de Cerere;

Commendat Siculis furtim sua pignora terris.

Idem 3. eiusd. operis,

— *Renocat tandem custodia chari* *Pignoris.* —

Abstinentia.

EMBLEMA XXXI.

Marmoreæ in tumulis vna stat parte columna
Vrceus, ex alia cernere malluuium est.

Ius hæc forma monet dictum sine sordibus esse,
Defunctum puras atque habuisse manus.

Aristeæ locus de Iudæorum ritu in manibus abluendis.

HÆc Epigraphe non plena satis esse, & argumento carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi sic, *Abstinentia à muneribus capiundis.* Ceterùm cùm nuper forte fortuna incidissem in Aristeæ Græci scriptoris librum, qui est De lege diuina, commodè sese locus obtulit huic Emblemati non parum accommodus. Ille sic: ἐπηρώτησαν δὲ καὶ τοῦτο τίνος χάριν ἀπονιζόμενοι τὰς χεῖρας, τὸ τηνικαῦτα εὔχονται· διεσάφουν δέ, ὅτι μαρτύριόν ἐστι τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν. πᾶσα γὰρ ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται, καλῶς καὶ ὁσίως μεταφέροντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν πάντα. id est, Interrogarunt (Iudęos intelligit) cuius rei causa manus abluerent vota facturi. significarunt illi id, fieri in testimonium & argumentum nullius sceleris perpetrati. Nam quòd per manus omnes conatus soleant expediri, ita pulchrè & sanctè ad iustitiam omnia referebant. Nonnulla sunt apud Cassiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant. ex eo petat qui volet lib. 9. epist. 19. & lib. 11. epist. 8.

Aqualis & malluuiū.

Marmoreæ in tumulis.] Hæ sunt iudicis æquissimi notæ, quibus post mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte; malluuium cum mantili in altera depictum, arguit sepulti hominis in administranda iustitia æquitatem & innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quemque maximè commendant; sic ab eo si abscedant, non iudex, sed impius & inhumanus carnifex habendus est. Reclamant enim aduersus iniquos iudices, & diuinæ & humanæ constitutiones, quòd in Republ. bene liberalitérque instituta nihil debeat incorruptiùs obseruari, quàm iudicium, quòd lingua sæpiùs quàm nummis peruerti solet. Quamobrem non iniuria Cicero dicebat se non intelligere, cur qui sententiam pecunia corrumpit, pœna dignus sit: qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis est nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipse perpetuò meminisse Deum habere se iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire possit. Adhæc, quantum ad symbola proposita spectat, malluuium & vrceus integritatem iudicis, & à muneribus capiundis abstinentiam repręsentant. Manuum siquidem abluendarum gestus olim fuit innocentiæ quędam aperta demonstratio. Cùm enim quis se insontem & immunem à crimine ali-

Virtutes iudicis.

Manus abluere quid olim

quo vellet indicare, ſed nec vllum in eo admittendo aſſenſum præbuiſſe, præſentibus quibuſdam mánus abluebat, vt ex ea manuum munditie puritatem animi declararet. Huc quidem ſpectat illud regij Pſaltis, Lauabo inter innocentes manus meas: idémque eſt intellectum à peruerſo noſtri Redemptoris iudice Pilato, cùm accepta aqua manus abluit, innocentiam profeſſus, criménque in Iudæos reiiciens. Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35.

Vrceus.] Vas terreum aut æneum ad aquam excipiendam aut hauriendam. Malluuium, ſiue pollubrum, vas eſt ſiue lebes ad manus abluendas, quaſi manulauium. Vrceus.

Ius dictum.] Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui ius dicit. Ius dicere ipſorum eſt magiſtratuum. Cicero pro Flacco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum: Quippè ius Laodiceæ me dicere cùm Romæ Plotius dicat. & 10. Antoniana: Qui cùm Prætor vrbanus eſſet, vrbe caruit, ius non dixit. Ius dicere.

Sed id paulò diſtinctius eſt explicandum, ne mihi diem dicant iuris ſtudioſi. Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicentis, D. de iuriſdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc eſt Prætoris, officium eſſe latiſſimum. At non modò prætorem intelligimus iuris dicentis nomine, ſed & præfectum vrbi, vt D. de off. præf. vrb. l. 1. &, De in ius voc. l. 2. præſidem prouinciæ, l. cùm hi. §. ſed nec mandare, D. de tranſact. & ædilem curulem, qui certis de cauſis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis vſitatum, vt ius dicentis verbo, Prætor appellaretur, velut iuri dicundo præ aliis conſtitutus, l. 2. §. populo, D. de orig. iur. At de vrbis prætore id modò intelligimus: alij enim qui creati ſunt Repub. augeſcente, ius non dicebant, ſed tantùm de capitalibus quæſtionib. cognoſcebant, quæ ipſis obuenerant ſorte, vnde Quæſitores appellati. Ne longior ſim, ita ſtatuo, alium fuiſſe à Prætore iudicem, & à ius dicente: quod planum eſt ex M. Tullio, 2. in Verr. & pro Rabir. Poſt. Itaque diſtinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt ſtipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tametſi aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporib. Imperatorum (quo antiqua penè omnia obſoleuerunt vnà cum linguæ Romanę puritate) iudicum nomine quicumque magiſtratus etiam maiores appellari cœperunt.

Puras habuiſſe manus.] Hi puris manibus viuere dicuntur, qui purè atque integrè vitam tranſigunt: qui neque dolo neque Puræ manus.

aſtu aliis negotium faceſſunt: qui denique ſunt (vt hîc Alciatus intelligit) ἀδωροδόκητοι, id eſt, à muneribus accipiendis alieni. Horatius paulò deflexit:

——— Bene ſi quis, inquit,

Et viuat puris manibus.] Sic dicuntur in Nouell. 8. καθαραὶ χεῖρες.

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

Iunctus contiguo Marius mihi pariete, nec non
Subbardus, noſtri nomina nota fori,
Aedificant bene nummati, ſataguntque vel vltrò
Obſtruere heu noſtris vndique luminibus.
Me miſerum! geminæ quem tanquam Phinea raptant
Harpyiæ, vt propriis ſedibus eiiciant.

Integritas nostra, atque animus quæsitor honesti,
His nisi sint Zetes, his nisi sint Calais.

QVerela est de duobus suis vicinis, qui ædificando luminibus suis officerent, sicque ab eis importunè fatigaretur, vt olim Phineus ab Harpyiis, vt parum abesset quin propriis ædibus expelleretur, nisi succurrisset animi probitas & integritas. Sic enim viri boni sæpenumero ab importunis dominis deturbantur sine vlla legum & honesti ratione, nisi æquanimitate, vel potius numinis aliquo præsidio, & quasi ariete vindicentur. Demosthenes in Calliclem : τὸ χαλεπώτερον ὐδὲν, ἢ γείτονος πονηρῦ καὶ πλεονέκτυ τυχεῖν : id est, Nihil molestius esse potest, quàm in vicinum malum & auarum incidere. Quò etiam illud Pindari non malè quadrabit ex Nemeor. 10. Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποισιν ὁμιλεῖν κρεσσόνων : Periculosum est contendere cum potentioribus.

Pariete.] Proceleusmaticus, dactyli vice.

Sataguntque vel vltro, &c.] Arguitur iniustus & violentus diuitum animus, à quibus in primis est timendum, quippe qui neque ius neque bonum, sed nec æquum colunt. Qua ratione puto dictum à Platone 5. legum : valdè diuites homines non esse bonos. Refert Plutarc. ita quendam dixisse Syllæ glorianti: Quomodo vir bonus esse potes qui tam magnas opes possideas, cùm nihil à patre acceperis ?

Obstruere nostris luminibus.] Obstruere luminibus vicini ἐμποδίζειν τῇ ἀπόψει, est structuram aliquam iuxta eius ædificium facere, quæ lumen eidem eripiat. Obstruere enim luminibus, verbum antiquum iuris, vnde Cicero pro domo sua: Cùm ille negaret, inquit, primò se luminibus eius obstructurum minabatur: Idem in Bruto: Vt horum concisis sententiis (de Philisto & Thucidide loquitur) interdum etiam non satis apertis cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suæ, quod idẽ Lysiæ Demosthenes: sic Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata altiùs oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphorã nemo non videt, pro eo quod dixisset sine tropo; impedimento fuit ne orationis Catonianæ lumina viderentur. Rectè Thucydides: πρὸς τὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. Ex vicinis malum bonúmve proficiscitur. Harpyiarum verò fabulam Plutarch. lib. De vsura vitanda, torquet in debitores, qui grauentur ære alieno: tolerant enim ac sustinent tan-

Obstruere luminibus quid.

quam Phineus Harpyias illas pennatas pascentes, &c. ὡς ὁ φινεὺς ἁρπυΐας τινὰς ὑποπτέρους βόσκοντες. Referam Alciati verba ex Commentario ad tit. De verb. signific. l. 139. Finge, inquit: Concedit lex volenti lautè ædificare, vt vicinum ad proximæ rei venditionem cogere possit, an eum quoque adiuuabit, qui lautum ædificium perfecit, sed addere illi aliquid desiderat, puta hortum ampliare, vel impluuium? qua in re cùm ego impeterer, negabam adiuuari. Cùm enim ornatus vrbis ratione ita constitutum esset, & qui ciues ad expolienda ædificia incitarentur, in eo qui iam perfecisset, hęc ratio locum non habebat. Paulo pòst ita: Verùm cùm non tam iuri meo quàm iudicibus diffiderem, transegi, vt verissimum sit illud Hesiodi, μὴ δ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽ εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. quod, vt ait Columella, non solùm de boue dicitur, sed etiã de omnibus partibus rei familiaris; adeò refert non habere malum vicinum. hæc Alciat.

Harpyiæ quot, & vnde dictæ.

Geminæ quem tanquam Phinea raptant Harpyiæ.] Hesiodum secutus, duas tantùm Harpyias statuit. Virgil. trium meminit, quarum nomina Aëllo, Ocypete, & Celæno. Finguntur volucres monstrosæ, facie virginea, vnguibus vultures referentes ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dictæ. vnde Suidas ait, ἁρπακτικοὺς δαίμονας εἶ). Sic autem habet fabula. Phineum vxorem duxisse Cleopatram, Boreæ & Orithiæ filiam tradunt; cúmque alteram nomine Idæam Dardani filiam superinduxisset, eius nefario suasu filios ex Cleopatra susceptos excęcauit: qua de causa dicitur & ipse à Diis excæcatus, in eúmque missæ Harpyiæ, quæ cibos & mensam eius diriperent, & turpissimè fœdarent. Quòd verò Zetes & Calais cum argonautis Colchos proficiscentes à rege Phineo suscepti fuissent honorificè, vt eum hac intolerabili molestia liberarent, Harpyias magna dexteritate pepulerunt, & in Plotas vsque insulas persecuti sunt. Cętera ex 3. Æneid. Virgilianæ, 6. & 7. Metamorph. Ouid. petes. Vide etiam Valer. Flaccum 4 Argonautic. Sed quoniam nobis proposuimus fabulis ipsis allegoricas enarrationes adiicere, non videbitur à re alienum, si explanemus quid Harpyiarum nomine intelligatur. Sanè vt vis nominis indicat, Harpyia rapacitatem notat: vnde Harpax, & harpagare verbum apud Plautum. Fulgentius ait, ideò virgines fingi, quòd rapina omnis sterilescat, nulliúsque sit frugis: Volucres propter celeritatem qua feruntur, qui rapiunt: plumis opertæ, quòd latitet quicquid ab iis eruscatum est. Tres verò, quoniam primò aliena expetuntur, cui succedit inuasio, & postre-

Phineus.

Zetes & Calais.

Harpyiæ quid.

Cur volucres Harpyiæ.

mò abſconduntur. Hinc enim nomina è re facta. Aëllo, tanquam ἑλὼν ἄλλο, tollens alienum: Ocypete, citius auferens: Celænum verò nigrum. Sunt qui per tres Harpyias, auaritiam, inuidiam & ſuperbiam intelligi velint. Opinor autem hîc Alciatum de induſtria duarum tantùm meminiſſe, vt ad rem ſuam, id eſt, duos vicinos accommodaret. Ille quidem 2. Prætermiſſorum ait, Harpyias ira tonantis aduerſus Phineum impulſas à Poeta fingi, quòd quæcunque maxima oriantur mala, iræ diuinæ ſoleant aſcribi: & Theophraſtus haſce tempeſtates ſterilitates, & alia generis eiuſdem, quæ non vitio terræ, ſed cælitùs proueniunt, ἀπὸ τοῦ δαίμονος αἰτίαν appellat, id eſt, cauſam Deorum numine vrgentem. Si plura de Harpyis requiras, conſule Syntagma 6. Hiſtoriæ Deorum Gyraldi.

Cur plumis prædita.
Cur tres.
Aëllo.
Ocypete.
Celæno.

Integritas noſtra, &c.] Accommodat fabulam. Propriis ædibus cedere cogar, & his expellar, niſi mentis integritate & honeſtate vindicer, méque tuter, vt olim Phineus, Zete & Calai adoleſcentibus fortiſſimis. Vitæ innocentis conſcientia (vt hoc vel obiter adiiciam) eſt inſtar muri ahenei, qua nimirum quis ſuſtentatus, non eget Mauri iaculis, nec arcu ad retundendas inſidias iniquorum & violentorum hominum. Itaque rogatus Bias quæ vita metu careret? innocens, inquit, & eius qui ſit ſibi bene conſcius: nam omnes animum innocentem amant & charum habent, vt eſt apud Pindar. adeò vt innocentem dãnare pro grauiſſimo crimine ſit iam olim habitum: ergò malè ceſſit Archiæ quòd Archilochum interfeciſſet: Cæcilio Metello de Dalmatis citra cauſam triumphanti: Attalo regi Aſiæ, quòd inſontes amicos occidiſſet. Sed hæc ſatis: longiùs enim oratio euagatur.

His niſi ſint Zetes, &c.] Pindarus Pythior. 4.

Θυμῷ γελανεῖ θᾶσσον ἐν ———
Τοὺς βασιλεὺς ἀνέμων
Ζήταν Κάλαΐν τε πατὴρ Βορέας
Ἄνδρας πτεροῖσι νῶτα πε ———
φρίκοντας ἄμφω πορφυρέοις. Id eſt:

Ridenti animo velociter ornabat rex vẽtorum Zeten Calaimque pater Boreas viros, qui alis in tergo mouebantur ambo purpureis. Boream autem ventum eſſe Septentionalem nemo neſcit, cuius filij dicuntur Zetes & Calais, fictis ingenioſè vocabulis. Ex nominũ etymo non eſt dubium quin longè multa peti poſſint, quæ quaſi nos manu ducant ad cognitionem rerum vberiorem, & quidem magis apertam. Certè mihi placet

Zetes & Calais, ad quid relata nomina.

ſcholiaſtis Pindari acumé, qui eo loco ζήτην ὡς ζαήτην, nempè ἄγαν ἄων, quòd nimium flet, interpretatur: καλαϊν verò, vt qui καλῶς ἄων, quia leniter flet. At ad rationem phyſicam non vſurpat Alciatus, ſed ad mores conuertit, quò faciliùs ingenioſis hominibus ſuum id carmen oſtentet.

Integritas noſtra, atque animus quæſitor honeſti.

Nam κάλαϊς fortaſſe ἀπὸ τοῦ καλοῦ, quo animi deſignatur integritas: animus autem quæſitor honeſti, eſt ille ζήτης à ζητεῖν nomen habens, quod quærere ſignificat. Idem video poſſe obſeruari facilè in Homericis nominibus permultis, & iis perſonis quæ à Platone inducuntur: quæ nomina interdum totius diſputationis argumentum implicant.

Signa fortium.

DIALOGISMVS XXXIII.

QVÆ te cauſa monet volucris Saturnia, magni
Vt tumulo inſideas ardua Ariſtomenis?

Hoc moneo; quantum inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ;
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

HOc ex Epigrammatôn Græcorum libro 3. sumptum pulchrè est æmulatus: quo sub nomine Aristomenis Imperatorem Carolū V. celebrat, alluditque apertè ad aquilam, quam in scuto habuit, & imperiali stemmate, quæ fortitudinis notam præ se ferat. Ea enim vt dignitate cæteris auibus antecellit: ita ille Princeps alios & fortitudine & splendore nominis longè antecedit. Epigramma est Antipatri, quod huc adscribere non piget:

Aquila pro stemmate Imperatoris.

Ὄρνι Διὸς Κρονίδαο διάκτορε, τοῦ χάριν ἔστας
Γοργὸς ὑπὲρ μεγάλου τύμβον ἀριστομένους;
Ἀγγέλλω μερόπεσσιν, ὅθ' οὕνεκεν ὅσσον ἄριστος
Οἰωνῶν γενόμαν, τόσσον ὅδ' ἡμιθέων·
Δειλαὶ τοὶ δειλοῖσιν ἐφεδρήσσουσι πέλειαι·
Ἄμμες δ', ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα. Hoc est:

Nuncia fare Iouis præpésque volatibus ales,
Cur magni ad tumulum sidis Aristomenis?
Hæc homines moneo, volucrum quantum optima viuo,
Tantum hic heroas optimus inter erat.
Stiparint pauidæ timidorum busta columbæ,
Ast ego delector fortibus vsque viris.

Volucris Saturnia.] Quasi dixeris Iouiana: nam & Iupiter dicitur Saturnius. Vigil. in 4.

Iupiter Saturniu.

Nec Saturnius hæc oculis pater accipit æquis.

Sic apud Homerum multis in locis κρονίδης.

Magni Aristomenis.] ἀριστομένης, optimæ mentis hominem sonat, ait Pindari Scholiastes, & Pausan. in Messenic. eum Græcorum omnium optimum Apollinis oraculo iudicatum refert: quod & alicubi confirmat D. Hieronymus. Vir fuit admirandæ planéque stupendæ dexteritatis, qui de Lacedæmoniis victorias nobiles retulerit, à quibus bis atque iterum captus, mirabiliter euaserit, sed tandem ab eisdem occisus, execto eius corpore (videndi causa) cor hirsutum est repertum. Plin. lib. II. cap. 37. Valer. Maxim. lib. I. cap. 8. meminit Dion Chrysostom. oratione 35. initiò ferè.

Aristomenes.

Quantum inter aues.] Collatio partium.

Semidei.

Semideos inter.] Semidei sunt Heroës illustres, & nobiles viri, qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quam proximè accesserunt, ab imperita plebecula, & Poëtis ipsis (qui vulgarem opinionem velis remisque consectati sunt) in numero Deorum relati creduntur. Hesiodus:

> Ζεὺς κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον
> Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
> Ἡμίθεοι. ——— Ouid. Metam. 1.
> *Sunt mihi semidei syluestria numina Fauni.*

Et Statius in 2. Reges semideos appellat. Lucianus in mortuorum dialogis sub Trophonij persona, ἥρως, inquit, ἐστὶν ὃ μήτ' ἄνθρωπος ἐστὶ μήτε Θεὸς, ἀλλὰ καὶ συναμφότερον ἐστί. Mitto quæ Plutarch. de oraculorum defectu disputat, quæque diuus Augustinus 10. de ciuit. Dei cap. 21. aliique certè multi retulerunt de heroibus.

Columba pro trepidatione.

Insideant timidæ, &c.] Columbam pro trepidatione & timiditatis symbolo ponere vulgatissimum fuit antiquis, nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem significat: deducitur enim à τρέειν, quod est trepidare. Homerus enim sic:

> Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι.

Hoc est,

> *Hæ pauidæ gressu similes abiere columbis.*

Ouid. 1. artis.

> *Vt fugiunt aquilas timidissima turba columbæ.*

Bustum.

Pierius Hierogliph. lib. 22. id scitè perspicuéque declarat.

Busta,] Sepulchra. Iuuenal. Satyr. 3.

> ——— *portandum ad busta cadauer.*

Ouidius Fastorum 5.

> *Compositique nepos busta piabat aui.*

Et Virgilius:

> ——— *semiustáque seruant Busta.*

Cicero in Pisonem: Quorum ego furori nisi cessissem, in Catilinæ busto, vobis ducibus, mactatus essem. Mortuorum cadauera olim cremabant, & cineres, quæ religiosè asseruabant, busta dicebantur, quasi combusta. Cicero tamen 3. De legib. bustum pro monumento accipit, vt & Suetonius pro sepulchro.

Aquila insigne Romanorũ.

Nos aquilæ.] Aquilam Romanorum (rerum dominorum) insigne fuisse quamplurimi auctores referunt. Neque verò id sine causa factum coniicio, nam vetusti quique aquilam auium principem vocitabant: vt Horatius proinde dixerit ei Iouem permisisse regnum in aues vagas. Obseruant enim

eius auis præſtantiam virium,eam politam, concinnam, intrepidam,ſtrenuam,liberalem:quę adiuncta perpetuò fortem debent Principem comitari. Sed & aquilino naſo homines regios appellarunt, teſtibus Platone & Plutarcho : ita vt Perſæ ad regnum nemini aditum liberum concederent,niſi qui ea nota inſignis eſſet,atque Cyrus ille,quem aquilino naſo fuiſſe memorabant. Pyrrhus etiam Epirotarum Imperator ,Aquilę cognomen ſibi datum à ſuis lubens admiſit. Cùm enim milites eum Aquilam appellaſſent: τί γὰρ, inquit, οὐ μέλλω ταῖς ὑμετέροις ὅπλοις, ὥσπερ ὠκυπτέροις, αἰρόμενος; Quid verò non debeo veſtris armis tanquam alis pernicibus in altum tolli? Imò verò apud Thebanos Aquilæ vt ſacræ aues colebantur,vt apud Aegyptios Crocodili,Ibes, Cynocephali. Imò non auſim equidē tranſilire,Aquilam olim rerum ſucceſſum proſperarum portēdiſſe,ſic enim Iupiter omen optimum cępit, cùm ſibi aduerſus Titanasproficiſcenti apparuit Aquila.Prætermitto lubens quę prolixa ſunt in Xenophontis commentariis. Certè Aquilā alij referunt Gordij,pauperis alioqui viri,in curru per totum diem ſeſſitaſſe:vnde regnum Phrygię filio Midæ pręmonſtratum volunt. Cùm Hiero admodum adoleſcens eſſet,& mediocriū homo fortunarum,primo bello quod vnquam iniiſſet, Aquila ſedit eius clypeo,quod pręſagium regni fuiſſe creditur. Tarquinio Romam migranti Aquila pileum è capite abſtulit : vnde Tanaquil vxor vaticiniorum perita regnum illi portendi coniecit.C.Marius puer Aquilæ nidum cum ſeptem pullis in agro reperit: cuius ominis ratio fuit ſeptem Conſulatibus oſtenſa. Celebratur & Octauij Cæſaris Principatus primùm Aquilæ oſtento notatus. Cùm enim aliquando in via Campana pranderet,Aquila ex improuiſo panem ei de manibus eripuit,& leniter deinde reddidit.Nec pretermittendum quod legitur de Alexandro Macedone, quo recens nato , Aquilę duę in culmine domus per totum diem ſediſſe dicuntur : quod omen tum primùm captum fuit duplicis Imperij,nempè Aſiatici & Europęi. Sed hæc dum colligo,ferè non ſentio mihi ad reliqua pergendum.

Aquilæ præſtātia.

Aquilino naſo homines.

Pyrrhus, Aquila dictus.

Aquilæ ſacra aues quibus.

Aquilæ omen.

Ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

EMBLEMA XXXIIII.

ET toleranda homini tristis fortuna ferendo est,
Et nimium felix sæpè timenda fuit.
Sustine (Epictetus dicebat) & abstine. oportet
Multa pati, illicitis absque tenere manus.
Sic ducis imperium vinctus fert poplite taurus
In dextro: sic se continet à grauidis.

Philosophia Epicteti duobus comprehensa verbis.

DVobus his verbis, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Philosopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehēdi potest. Primò siquidem ad patientiā adhortabatur, qua quisque disceret tum aduersos fortunæ casus, tum etiam laborem æquo animo perferendum: altero, esse ab omni luxu, potissimumque ve-

nereo præcipiebat abſtinẽdum. Quæ duo præcepta duobus hiſce verbis comprehenſa, ſic Horatius illuſtrauit:

Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, ſudauit & alſit,
Abſtinuit Venere & Baccho.

In tolerantia conſtans hominis animus agnoſcitur, quando ſcilicet malis non cedit, ſed cõtrà audentior exſurgit. Vnica ſiquidem conſtantia hominem ab hominum communi fece differẽtem maximè, & longè nobiliorem facit: quandoquidem, vt doctè cecinit Prudentius, omnibus aliis virtutibus, & ſocietatem & auxilium ſuum fortis patientia miſceat: virtúſque omnis vidua ſit, quam non patientia firmet. At quantum conducat abſtinentia quantáſque habeat vires, pleni ſunt auctorũ libri, plena antiquorum monumẽta: tam enim latè patet, vt per omnia omnium virtutum domicilia ferè locũ ſibi ſuo iure vendicet. Hinc apud Lactanctiũ triplex ſtatuitur virtutis gradus: primus eſt à malis operibus aſtinere: alter, à verbis malis: tertius, à rerũ malarum cogitatione. Sed vt paucis, quemadmodum Patientia & Abſtinentia duæ virtutes ſunt præ ceteris vtiles, ſic iis oppoſita duo vitia, Intolerantia nempè & Incontinentia, multò omnium grauiſſimæ & exitioſæ maximè dicebantur Epicteto (teſte Gellio lib. 17. cap. 19.) nempè cùm aut iniurias, quæ ſunt ferendæ, nõ toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, ſi quis hæc duo verba cordi habeat, eaque ſibi imperando atque obſeruãdo curet, is erit plerunque impeccabilis, vitamque viuet tranquilliſſimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Hactenus Gellius. Alciatus, vti hoc ob oculos ponatur, συμβολικὸν adiecit, nempè taurum roboris excelſi patientiſſimum & abſtinentiſſimum animal. Ægyptij enim ſacerdotes cùm fortem & temperantem ſignificare vellent, taurum valetudinis integræ pingebant, ait Orus. Onerum enim & laborum omnium patientiſſimus eſt, ærumnas nullas detrectat, inſtatque operi herili quantùmlibet, ſed & abſtinens eſt, quippè qui poſt vaccæ cõceptum, cùm illa non coëat, vt idem Orus lib. 2. literarum Hieroglyph. & Plin. lib. 8. cap. 45. Vide Pierium Valerian. lib. 3. Hieroglyphicôn. De aduerſis æquo perferẽdis animo, quędam Lactantius 6. cap. 18. & Plutarchus Cõſolatione ad Appollonium. de abſtinentia verò exempla longè multa ſunt apud Val. Max. lib. 4. cap. 3.

Patientia. Abſtinentia. Tauri ſymbolum.

Et toleranda homini, &c.] Huic reſpondet verbum ἀνέχου. Ad-

hortatio est ad patientiam: cui simile Virgil. illud:

Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.

Et nimium felix, &c.] Publij minus est is:

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

Tum enim maximè timenda est, cùm valde prospera putatur, ergò idem Publius verè:

Fortuna vitrea est, quæ cùm splendet, frangitur.

Horatianum hoc etiam vulgò tritum: *Sæpius ventis agitatur ingens Pinus.* quò videtur respexisse ad illa Herodoti, in Polymnia: ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι. τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέ μιν κνίζει. ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα ἀεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκήπτει βέλεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν.

Epictetus.

Epictetus.] Stoicus fuit natus Hierapoli Phrygiæ, cuius quidem morum & vitæ tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum milibus penderetur. Circunfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis refertissimum, quod eius auditori Arriano tribuitur: continet libellus ille quasdam disputationes admodum vtiles & succinctas ad perturbationes animi cohibendas.

Illicitis absque tenere manus.] Id est tenere manus abs illicitis, nã absque, hîc non est vna dictio, sed duæ, conflatæ ex præpositione abs, & copulatiua, que, ne quis fallatur. Suadet itaque continendas esse manus ab illicitis, notum hoc,

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

Cui non malè conuenit Ciceronis illud Offic. I. Bene Pericles, cùm haberet collegam in prætura Sophoclem poëtam, hique de communi officio conuenissent, & casu formosus puer præteriret, dixissetque Sophocles: O puerum pulcrum, Pericles: at enim prætorem, Sophocles, decet non solùm manus, sed etiam oculos abstinentes habere.

Tauri symbolo quid significetur.

Sic ducis imperium, &c.] Ægyptij cùm indicarent hominem modestum, & qui facilè posset à malè factis auerti, taurum genu dextro ligatum pingebant. Si enim dextro genu constringatur, mansuetum se præbet, & vincula consequentem. Pierius eodem lib. 3.

Poplite.] Poples, genu est curuatura, pars genu opposita. Lucanus: ---- *nisi poplite lapso*

Vltima curuati procederet vngula tauri.

In adulari nescientem.

EMBLEMA XXXV.

SCIRE cupis dominos toties cur Thessalis ora
Mutet, & ut varios quærat habere duces?
Nescit adulari, cuiquàmve obtrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus sonipes, dorso excutit omnem,
Qui moderari ipsum nesciat Hippocomon.
Nec sæuire tamen domino fas: ultio sola est,
Dura ferum ut iubeat ferre lupata magis.

Locus è Demosthenis interprete.

EX Vlpiano Demosthenis interprete, historiam primi huius distichi petitam suspicor. Verba eius non piget adscribere: ἀλεύας ἀπόγονός τις τοῦ ἡρακλέους θετταλὸς, ἐτυράννυσε

θεττταλῶν. εἶτα καὶ οἱ τούτου παῖδες. μὴ φέροντες οὖν τὴν τυραννίδα οἱ θετταλοὶ, καὶ ἀποροῦντες τί δεῖ ποιεῖν, μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν τὸν φίλιππον. εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐξέβαλε τοὺς ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος. καὶ ὑπὲρ τούτου χάριν αὐτῷ ὁμολογοῦντες οἱ θετταλοὶ, δεδώκασιν αὐτῷ νέμεσθαι παγασὰς καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς. ἄπιστοι θετταλοὶ ἐνομίσθησαν, ἢ διὰ τὸ τὸν ἰάσονα θετταλὸν ὄντα ἄπιστον ὀφθῆναι περὶ τὴν μήδειαν. ἢ ὅτι ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ ἀθηναίων πρὸς λακεδαιμονίους μετετάξαντο, ὥς φησιν ὁ θουκυδίδης. id eſt, Aleuas quidam ex Herculis familia Theſſalus, tyrannide in Theſſalia potitus eſt: deinde huius etiã liberi. Quam cùm Theſſali nec ferre poſſent, & quò ſe verterent, non haberent, Philippi opem petierunt. Is cùm veniſſet, Aleuadas tyrannos expulit. Cuius beneficij nomine gratum ſuum animum declaraturi, vſumfructum Pagaſarum, portoriorum item ac mercatuum vectigalia illi conceſſerunt. Perfidi autem exiſtimati ſunt, vel propter Theſſalum Iaſonem, quem Medeæ fregiſſe fidem conſtat; vel quia bello Peloponneſiaco, cùm vtraque acies iam ſtaret in procinctu, ab Athenienſibus ad Lacedæmonios defecerunt, vt ait Thucydides. Hactenus Vlpian. Innaſcitur autem plerunque popularis rebellio, vel ob iniquam magiſtratus adminiſtrationem, vel intolerabilem Principum tyrannidem. Accidit enim plerunque principi rerum gerendarum imperito, quod equiſoni, qui dum equum alioqui violentum moderari neſciat, nec cùm ſit opus aut freno, vt ſiſtat, aut calcaribus, vt incitet ad curſum, aut modum teneat, excutitur faciliimè, ſeque ex eius manu equus eximit: Eodem modo Princeps importunus, & in ſuos plus æquo ſæuiens, vel etiam omninò regni adminiſtrãdi prorſus ignarus, vulgi animos in ſe commouet. Eam ob cauſam dicebat Ariſtippus bene ceſſurum Regi & Principi, ſi equitandi artẽ primùm teneret: etenim ſi alias diſciplinas diſceret, id quidem hominum opera & vigiliis effici, qui tamen ſæpenumerò verum dicere ne quidem audent, vt quod ſciunt odioſum eſſe principibus, qui cùm deliquerint, argui nolunt: at equitandi peritiam Princeps non modò ex hominibus, ſed ex equo didicerit, qui adulari neſciat, vt homo, nec certè blandiri, vt paraſitus aut ſcurra. Si enim vel ipſe Princeps equum, vt decet, non rexerit, erratum ſtatim equus vindicabit, ſuumque ſeſſorem quicunque ſit, deiiciet. Seriò itaque prius ars hæc addiſcenda principi, aut ſeſe indignum reputet, qui in tanto dignitatis gradu ſedeat.

Equitandi peritia qua ratione in principibus eſſe debet.

ſedeat. Quod præceptum alicubi à Plutarcho literis conſignatum memini ad hunc fermè ſenſum: Qui equos domant, iis primùm adblandiuntur, ac molliſſimè tractant, vt aſſueſcant freno: ſic popularis multitudo lenitate retinenda & excipienda ei qui diu in pace regere cupiat. Huc reſpicit grauiter dictum à Scipione Africano maiore, quo, regi Antiocho pacem cum Romanis inire cupienti exprobrauit, non eſſe tempus, quandoquidem rex ipſe perpeſſus eſſet lupatum & hippocomonem. Quò etiam Stobęi ea pertinent, quæ retulit ex Epicteto, ſerm 44. Quemadmodum, ait, bonus equorum domitor non bonos tantùm pullos alit, feroces autem famelicos valere iubet, ſed ambos ex æquo nutrit, magis verò caſtigat alterum, & cogit ſimilem fieri meliori: ſic vir prouidus, & ciuilis facultatis peritus, bonos ciues beneficiis demereri, malos autem non cõtinuò perdere conatur: ſed de alimento quidem minus ei proſpiciet; inſtituet verò, & vrgebit eum vehementiùs qui rationi & legi obſtiterit. Plutarch. initio De inſtitutione liberali: Qui equi à primis bene domiti annis, ſuis non obſequuntur ſeſſoribus? Qui autem indomiti perſtant, nónne ceruice duriſſimi, & animis feroces euaſerunt? Idem De diſcrimine adulatoris & amici, ex Carneade ait, Diuitum & regum filios nihil rectè neque bene diſcere, præterquàm equitare: quod his aſſentetur pręceptor in exercitatione literarum, ſemper ea probans quæ puer admiſerit, cedens ac ſubmittens ſeſe plus quàm par eſt. Certiſſimum enim eſt, ſæpè ab equo ſeſſorem deiici, qui equitandi fuerit ignarus. Hæc ferè Plutarch. Græca ſtudioſis penè omnibus ad manum eſſe ſcio: itaque hîc conſiſto. Nec verò hîc tranſilire poſſum, equum rectè cum populo, non quouis ſed ferocienti, & qui niſi difficulter freno pareat, ſeſſorem cum principe comparari. Didici enim frenato equo hieroglyphicè hominem deſignari ferocem quidem & animo inuicto, ſed qui tamen obſequatur rationi. Eſt enim equus, animal ferox & ſuperbum, ſed quod hominis leges ſubeat, & quas non egrediatur, vbi paululùm aſſueuerit; vt quod ait Horatius,

Non equitem dorſo, non frenum depellat ab ore.

Sic Virgilius in Georgic.

Sed tamen iidem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre.

Idipſum & obſeruatur in Carthaginis hiſtoria: cùm enim vrbis fundamenta iacerentur, caput acris equi repertum, & hinc gentem fore bello egregiam præmonſtratum eſt: cuius oſtenti ea

Scipionis cordata vox.

Carneadis apophthegma.

ſignificatio fuit,facilem victu per ſecula gẽtem.Addam & hoc, apud Onirocritas & ſomniorum conie ctores,caput equi,aſini, canis,ſi in ſomnis apparuerit,ſeruitutem ſignificari. De quibus iam ſatis. Nunc ad hiſtoriam redeo, quam me non ſtatim eſſe nactum fateor, ſed penè aliud agens tandem reperiſſe. Cùm enim iam horum commentariorum,non quidem perpoliendorum, ſed ſcribendorum me ſatietas aliqua tandem caperet, quippè qui ad ſtudia grauiora feſtinarem, mihíque permulta nondum ſatisfacerent,quòd omninò, ſicuti mihi propoſueram initio, conſilium auctoris detexiſſe non viderer, maximéque trium vel quatuor Emblematôn, & huius ipſius in primis, opportunè de iis verba facienti mihi,& ſtudia humanitatis recolenti (tres ante annos, ni fallor, vnà cum viro doctiſſimo ROBERTO VVEDIO,Tornodorenſi Glareani Loriti quondam auditore, qui per ſeptennium hac in Academia Pariſienſi diligenter & eruditè docuit) mihi venit in mẽtem,quod aliud agens ab homine amico acceperam,huius Emblematis originẽ videri hauſtam ex Diod. Siculi lib. 16. ad annum Philippi 4. Sic enim penè Diodorus: Alexandrum Phereum tyrannum interfecerunt Thebe vxor eiuſque fratres Lycophron & Tiſiphon:qua ex re ſibi gratiam popularem pepererunt.Hi tamen in apertam tyrannidem prolapſi,ſęuitiam tantam exercuerunt, vt Principes Aleuadæ in Theſſalia nobiliſſimi in eos coniurarint.Quòd verò id per ſe non poſſent,Philippum Macedonium in ſui auxilium aduocarunt: qui profectus in Theſſaliam, tyrannis deuictis libertatem huic populo reſtituit.

Locus è Diodoro Siculo.

Theſſalus ora.] Regio Theſſalica, id eſt, ipſa Theſſalia.

Obtrudere palpum.] Prouerb.Plautinum,pro eo quod eſt,arte doloque fallere,ſiue adulari. Hinc Palpones dicuntur adulatores. Tranſlatio ab equiſonibus, qui refractariis equis vel manuum plauſu, vel linguæ palpo blandiri ſolent. Lege Chiliad.

Obtrudere palpũ.

Regia quem morem Principis.] Occurrit exemplum Conſtantini Manaſſis, de Imperatore Michaële ab aſſentatoribus miſerè perdito:In fabulis eſt (inquit ille) venatorem illum Actæonem à rabidis canibus pro fera dilaniatum:ſic certè cùm Michaëlem ſtipaſſent aſſentatores quidam improbi, effeminati, omninoque malè feriati, in quod exitium miſerum,in quam malorum lernam eum non coniecerunt! Curtius lib. 8. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio,perpetuum malum Regum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Paterculus 2.hiſtoriæ Rom. De nepote Auguſti Caio:Nec defuit con-

Principes ab aſſentatoribus perditi.

uersatio hominum vitia eius assentatione alentium, etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio.

Sonipes.] Equus velox & superbus, à sonitu pedum sic dictus. **Sonipes.**

Hippocomon.] Ab equis ornandis seu componendis, vt etiam Hippocomius ab equis instruendis fucato colore, robur inani sagina mentientibus, ait Quintil. & Alciat. noster Comment. in tres posteriores lib. Codic. **Hippocomon.**

Nec sæuire tamen domino fas.] Clementia principem maximè decet, nihilque debet esse ab eo tam alienum, quàm nimia censuræ seueritas; quòd si cogant iura & leges in facinorosum aliquando sæuire, id efficere debent, non quidem personæ, sed vitij odio. **Clemētia principis.**

Lupata.] Frena asperrima, quibus equus ferocior coercetur, à lupinis dentibus ita nominata, qui dentes inæquales sunt. Ouid. 1. Amorum: **Lupata.**

Asper equus duris contunditur ora lupatis.

Claudian. 2 de raptu Proserpinæ:

Terruit orbis equos pressis parere lupatis.

Et Panegyrico de Probini & Olybrij consulatu:

——— *Iuga ferrea nectis*
Cornipedes, rigidisque docet seruire lupatis.

Obdurandum aduersus vrgentia.

EMBLEMA XXXVI.

Nititur in pondus palma, & consurgit in arcum;
Quò magis & premitur, hoc mage tollit onus:
Fert & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
Queis mensas inter primus habetur honos.
I puer, & reptans ramis has collige: mentis "
Qui constantis erit, præmia digna feret, "

OCcasione palmæ arboris, quæ pondere pressa non flectitur, sed attollitur, & cuius suauissimi fructus, nempè dactyli, cum voluptate secundis mensis apponuntur: ad laborum & difficultatum perpessionem fit adhortatio, ex qua nempè simus vtilitatem aliquam non minimam capturi. Locus sese mihi offert Phornuti Græci scriptoris, qui ait, Musas ex veterum

ſententia coronari palma, ob nominis ſimilitudinem, eo quòd Phœnices primi credantur literas inueniſſe. Probabilior autem ratio eſt, quæ ab eo ſumitur, quòd planta hæc tenella ſit, quòd benefica, quòd perpetuò virens. Arbor hæc difficulter ſcanditur, fructuſque refert ſuaues admodum, vt non ab re Muſæ coronis vtantur è palma confectis. Gręca ſi quis malit, apponam: στεφανοῦνται δὲ φοίνικι, ὡς μὲν τινες νομίζουσι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀπὸ τῶν φοινίκων δοκεῖν εὑρήματα εἶναι τὰ γράμματα· ὡς δὲ εὐλογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ τρυφερὸν καὶ εὐεργὲς καὶ ἀείζωον καὶ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τοῦ φυτοῦ. Nullus eſt certè, qui eruditionis aut famæ laudem maximam aſſequi poſſit, niſi primùm graues & moleſtos labores pertulerit. Id velim ſymbolum bene natis adoleſcentibus proponi, qui aliquando ſtudiorum liberalium difficultate non minimùm deterrentur. Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimóque ſenſu deguſtarent, hac vna grata boni ſpe, moleſtias quantumuis acerbas deuorarent. Sanè rebus in agendis propoſita ſemper debet eſſe conſtantia, quæ ſit ęrumnæ cuiuſuis firmiſſimum condimentum. Ad id explicandum palmam proponit; cui ſi pondera magna imponas, ac tam grauiter vrgeas & oneres, vt oneris magnitudo ſuſtineri nequeat, non deorſum illa cedit, nec intra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur. Idcircò in certaminibus fuiſſe victoriæ ſignum quamplurimi prodidere. hinc vulgatum adagium, Palmam ferre. Vide Gellium lib. 3. cap. 6. ex Plutarch. 8. Sympoſiac. & Plin. 16. ca. 42. Conſtantiæ exempla Val. Max. habet lib. 3. c. 8.

Phornuti locus.

Studioſi deterrentur laborum difficultatibus

Palmæ natura.

Odoratas glandes.] Odoriferos dactylos.

Bellaria dulcia.] Πέμματα vel τραγήματα: ſuntque omnia ea quæ ſecundis menſis apponi ſolent. Gellius lib. 13. cap. 11. Locus eſt elegans apud Ioan. Saliſberienſem (auctorem quidem nõ ineptũ, & quem non ægrè inter optimos fortaſſe haberemus, ſi meliore ſæculo floruiſſet) in Polycratico lib. 8, cap. 7. Significant bellaria, ait, omne genus menſę ſecundę, quoniam ibi ſolent apponi quę pulchriora ſunt & delicatiora. Vtitur autem hoc nomine M. Varro: Bellaria, inquit, ea maximè mellita ſunt, quę mellita non ſunt. Quod fortè eò referri poteſt, quòd vtenti gratiora ſunt ea quę neceſſitas appetit, quàm quę irritatio gulę inuenit. hęc ille. Addam & locum Arnobij aduerſ. gentes lib. 7, nam & his verbis bellaria ſignificat. Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur Dij cęlites, vt fieri mos eſt poſt cœnarum ditium & locupletum ſaginas: fruſtilla hęc

Bellaria.

paruula pro ſuauibus mateolis ſumunt, non quibus famem ſedent, ſed vt palatis admoueant otium, ſeque ipſos plenæ appetitu voracitatis inſtigent. Sed vereor ne quis hæc pręter rem congeſta dicat.

Menſas inter.] Ἀναστροφὴ, pro inter menſas.

Reptans.] Nitens & conſcendens, μεταφορά.

Mentis qui conſtantis erit, &c.] Γνώμη, quæ complectitur totius Emblematis ſententiam. Eam illuſtremus licet exemplo nobili, vt Emblema per ſe quidem lepidum, acceſſione quadam fiat illuſtrius. Admirabilis Q. Fabij Maximi conſtantia omni laudatione ſuperior venit in mentem. Is cùm pecuniam pro captiuis Annibali numeraſſet, fraudatus ea publicè, tacuit: vt enim parentibus, ſic neque patriæ communi parenti putabat eſſe aliqua occaſione ſuccenſendum. Cùm ſibi dictatori magiſtrum equitum Minutium iure imperij ſenatus æquauit, quanquam queri poſſet, ſiluit tamen. Multis iniuriis, contumeliis, probris laceſſitus, in eodem animi habitu permanſit. In bello gerendo prouidus, rumores qui de ſe temerè à ſuis ſpargebantur, quòd cum Annibale iuueniliter exultante non confereret manus, aut contempſit aut eluſit, adeò vt ſe inuictum aduerſus iram, ſpem, metumque præſtiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius, qui niſi ſe imprimis ſuoſque fortitudine inuictoque robore animi viciſſet, Annibalem potentiſſimum hoſtem vix etiam pugnando retudiſſet.

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS inops, Scythicique miserrimus accola Ponti,
Vstus perpetuo liuida membra gelu:
Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi,
Et pretiosa tamen stragula semper habet.
Nam murinæ illum perstringunt vndique pelles:
Lumina sola patent, cætera opertus agit.
Sic furem haud metuit, sic ventos temnit & imbres;
Tutus apudque viros, tutus apudque Deos.

EMblema hoc à Iustino historico petitum esse, facilè quiuis intelliget, qui Scytharum descriptionem, quam retulit

Locus è Iustino Historico

ille lib.2.euoluerit: Sic enim: Scythis inter se fines nulli: neque enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Vxores liberósque secum in plaustris vehunt: quibus, coriis imbrium hyemisque causa tectis, pro domibus vtuntur. Iustitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius: quippè sine tecto muniméntóque pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis vsus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus vtantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vestiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippè diuitiarum cupido ibi est, vbi & vsus. Atque vtinam reliquis mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret. Profectò non bellorũ tantũ per omnia sæcula terris omnibus continuaretur: neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorsus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longua sapientium doctrina, præceptísque Philosophorum consequi nequeunt, cultósque mores incultæ barbariæ collatione superari: tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quantò in iis cognitio virtutis. Et hæc quidem Iustinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus est, ascribere malui, quàm truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vti iam dixi: cuius epigraphe, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Biantis, sententiam complectitur, & quasi animã ingeniosæ picturæ quam subiecit oculis. Ea verò significatur, animũ hominis pẽdere non debere ex his quę caduca sunt & fortuita, vtpotè quæ sollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, sed ea tantùm debere esse satis, quę benigna natura sit elargita, vel quæ ab ingenio proficiscuntur. Vel intelligit paupertatem vbicunque terrarum (etiamsi ab omnibus penè miserrima censeatur) esse tutam & securam. Quam ad rem describit Hunni Scythici hominis cæterorum iudicio pauperrimi conditionem, vt ex eo concludat, tutiores esse opes & facultates quæ nobis insunt, quàm quæ petũtur aliundè. Genus hoc hominum sic describi ab historicis recentioribus animaduerto, ne vel minimùm studiosi hæreant. Pannones initio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti: inde Hunni habuere, gens Scythica. Mox Gotthi ex insulis Oceani Germanici profecti,

Biantis apophthegma.

Animus ab externis minimè pendens.

Paupertas vbique tuta.

Descriptio Hunnorum.

post Gotthos Longobardi, nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non lõgè a Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur: misera adhuc regio, vt potè quæ sit sub cælo frigidissimo, Duci Moscouię tributaria: non tamen aurum, argentúmve, quibus omninò carent, sed pretiosas animalium pelles sabellorum scismorúmque pendunt homines. Non arant, non serunt, neque panes conficiunt: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant, sub tuguriis ex virgultis contextis inter densas syluas humiles habitant, vnde fit, vt homines syluestribus feris commorantes, vestimentis se non laneis neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo, vrsóve detractis. Nullius ipsis aut auri, aut argenti vsus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus murinisque corpora communibant. Facilè huc possem aggerere nobilem eiusdem gentis descriptionem ex 31. Ammiani Marcellini, ab initio ferè, sed studiosos admonuisse sat est.

Accola.] Incola, qui aduentitius terram colat.

Vstus perpetuo gelu.] Vrere etiam frigoris est. Virg. 1. Georg.

Vrere.

——— Boreæ penetrabile frigus adurit.

& Lucanus:

Vrebant montana niues. ———

Sic Ouidius 3. Tristium, eleg. 2.

Plurima me pelago terráque pericula passum
Vstus ab assiduo frigore pontus habet.

Eodem lib. eleg. 4.

——— astricto terra perusta gelu.

Sed & Fastor. 1.

Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,
Ne noua per gelidas terra sit vsta niues

Quanquam tamen verbum istud, Vrere, pro molestiam exhibere, accipi metaphoricôs, & quidem non rarò, palam est. Cornel. Tacitus lib. 13. Ambusti multorum artus vi frigoris. & Festus Pompeius lib. 14. ait, primum nomen inde accepisse frigus, quòd fructus nempè ac virgulta perurat.

Qui Cereris non nouit opes.] Qui vsum panis atque vini non habet. Sic Marcellinus in sua vita: visu sunt asperi, vt neque igni, neque saporatis indigeant cibis, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusuis pecoris carne vescantur.

Lyæi.] Bacchi, id est, vini, ἀπὸ τοῦ λύειν sic dicti, quòd hominum membra & animos dissoluat, vti norunt omnes.

Bacchus Lyæus.

Stragula.] Vestimenta, pallia, pro lectorum opertoriis, aliàs.

Stragula.

Murinæ pelles.] E murium pellibus. Ammian. Marcell. ſic: Indumentis operiunt linteis, vel ex pellibus ſylueſtrium murium conſarcinatis. Nec alia illis domeſtica veſtis eſt, alia forenſis: ſed ſemel obſoleti coloris tunica collo inſerta non antè deponitur aut mutatur, quàm diuturna carie in pannulos defluxit defruſtata. Hæc ille. Seneca in epiſtolis meminit pelliculárum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatę eſſent. Has Armelinos atque Zibellinos quidam putant, ſed nondum ſcio an rectè.

Sic furem haud metuit, &c.] Sic ſanè nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq́ue in ſe vno ponit omnia: cui autem ſpes omnis & ratio & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil poteſt eſſe certi, nihilq́ue quod exploratum habeat, permanſurum ſibi, ne vnum quidem diem, ait M. Tullius. Huc pertinēt quæ Seneca diſputat epiſt. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circunſpiciendum nobis eſt quomodo à vulgo tuti eſſe poſſimus. Primùm nihil inde concupiſcamus: rixa eſt inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento inſidiantis eripi poſſit; quàm minimum ſit in tuo corpore ſpoliorum. Nemo ad humanum ſanguinem propter ipſum venit, aut admodum pauci: plures computant quàm oderint. Nudum latro tranſmittit: etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt. Ad philoſophiam ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, ſed apud mediocriter malos, inſularum loco ſunt, &c.

Concordiæ ſymbolum.

EMBLEMA XXXVIII.

CORNICVM *mira inter ſe concordia vitæ eſt,*
Mutua ſtatque illis intemerata fides.
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quòd ſcilicet omnes
Conſenſu populi ſtantque caduntque duces:
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps
Aduolat, & ſecum regia fata trahit.

PRincipibus & Regibus hæc vna & prima eſſe cura debet, vt populi concordiã tuétur, omnemq; motuũ & ſeditionũ cauſſas præcidant, ſi ſuũ ſtatum tranquillũ & ſecurũ eſſe velint.

Plebis cõcordia principi neceſſaria.

Quam concordiam & consensum regię potestatis conseruatricem hîc proponit συμβολικῶς, adhibita cornicū quæ sceptum sustinent imagine. Maxima itaque debet esse Regum prudentia & moderatio in eorum quibus præsunt, amore fouendo, & modis omnibus persequendo, si modò sibi bene velint esse cōsultum. Meminisse siquidem debent imperium suum pēdere à populari consensu. Quod ne sit molestum exemplis hinc inde conquisitis confirmare, tantummodò repetam quę auctor ipsemet in l.15. Comment. De verbor. signific. attulit. Principio rerum omnium, inquit, non diuina iussione, sed ex populi cōsensu reges assumpti sunt: quod & post Romani imperij occasum seruatum fuit, cùm Carolus Magnus à populo Romano Augustus electus est, & à Pontifice Leone sacro oleo inunctus: quod ius populi hodie Gregoriana lege in septē Germaniæ Primates translatum est. Sic & Franci Chilperico eiecto, quòd regno non esset idoneus, Pipinū, πανκελτικῷ consilio substituerunt. Et cùm Pipini proles à maioribus degenerasset, rursus Odonē, mox eius fratrem Robertum, & deinde Roberti nepotem Hugonem ad summum fastigium euexerunt. Is Hugo est, qui vulgò Capetus dicebatur, vnde oriundi sunt qui etiam Francorum rebus moderantur. Et quod de maximis hisce Regibus, nimirū Romano & Franco, dictum est, idem & in inferioribus obseruatum fuisse, qui historicos legerit, deprehēdet, vt meritò censeā diuina lege eum iustum Principem esse, qui ex populi cōsensu regnet; quod & Aristoteles tradit: qui verò inuitis dominetur, eum tyrannū esse. Vnde cùm magna regna non ex subditorum consensu, sed per violentiam primò constituta sint, meritò D. Aug. de ciuit. Dei 4. magna latrocinia esse dixit, adducto etiam piratę cuiusdam exemplo, qui comprehensus, & ante Alexandrum Magnum adductus, cùm interrogaretur qua causa mare haberet infestum: Quid tîbi, inquit, vt orbem terrarum habeas infestum? sed quia id ego exiguo nauigio facio, latro vocor: tu quia magna classe, Imperator. Hactenus Alciatus. Quoties autem veterum monumenta percurrimus, facilè obseruamus quàm fluxa, & momentanea sit Principum potentia, quanquā sublimis & altis nixa radicibus putetur. Hi enim nisi precariò, & quasi populari suffragio imperant, nempe quorum nisi moderatum sit imperium, quam citissimè corruit. Ælianus refert Thrysum insignem tyrannum suos adeò torsisse, vt legem tulerit, qua nemo neque priuatim neque publicè inuicem colloqui aut miscere sermones auderet. Quod cùm

Locus ex Alciato.

Historia Thrysi tyranni ex Æliano.

ſubditis moleſtiſſimum & odioſiſſimum eſſet, qui nutû oculorum, manuumque geſtu animi ſenſa cogebantur exprimere, id etiã voluit eſſe prohibitum, vt moleſtiæ dolorem adiiceret intolerabilem: quiſpiam eorum locum publicũ petiit, qui multis lachrymis effuſis, alios etiam ad fletum prouocauit. Id cùm reſciſſet tyrannus, in forum ſtatim venit, quò etiam id ſi poſſet, populo eriperet, flendi nempè libertatem; ciues commoti arma regiis ſatellitibus extorſerunt, & ſuum tyrannũ de medio ſuſtulerunt. Eandem fortunæ mutationem ſenſit Amaſis Ægyptiorum Rex. Cùm enim pleroſque ex ſuis extremo ſupplicio affeciſſet, alios fortunis ſpoliaſſet, & in omnes inſolentior atque ſuperbior veniret, imperium eius aliquantò toleratum eſt, donec Actiſanes Æthiopum Rex in eum irrupiſſet: tum enim odia occulta erupere; cumque multi ab eo deſciuiſſent, regno tandẽ pulſus eſt, teſte Diodoro lib. 2. Cæterùm Cornices haberi pro cõcordiæ ſymbolo tradunt Orus & Pierius lib. 20. Hieroglyph. Iuuenalis Satyra prima:

Amaſidis fatum.

Cornix quid.

Vt colitur pax, atque fides, victoria, virtus,
Quæque ſalutato crepitat concordia nido.

Quem Satyrici locum ſcio à pleriſque non de cornice (quod pro concordiæ nota hîc ſtatuimus) ſed de ciconia intelligi. Solent enim ad id Ouidianum iſtud adducere:

Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

Sed cornicis imago videtur in Fauſtinæ Auguſtæ nummis cum inſcriptione CONCORDIA. Sceptrũ autẽ virgã regiã Hieroglyphicum regni eſſe, ex literis ſacris tradit idẽ Pierius lib. 41.

Mutua ſtatque illis. Priores editiones habent,

Inque vicem nunquam contaminata fides.

Quam autem ſequimur, correxit Barth. Anulus, vt alios quoſdam locos, quos poſtea indicabimus.

Quòd ſcilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor, videtur pertinere Horatianum illud, Ode 35. lib. 1.

Iniurioſo ne pede proruas
Stantem columnam: neu, populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Hîc columnæ nomine, ſceptrum Principis, ipſumque adeò ſtatum regium, populi, omniumque Reipub. ordinum concordia fundatum ſignificat: quæ niſi ſeruetur, concordia, omnia peſſum eunt. Proinde Nazarius panegyriſtes: concordiam, fundamẽtũ ac radicem otij, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſegetem appellat.

Discordia Dea.

Discordia præceps aduolat.] Discordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua postea) plerique volunt. Vide Gyrald. Syntag. 1.

Regia fata.] Regis aut Principis mortem.

Concordia.

EMBLEMA XXXIX.

IN bellum ciuile duces cùm Roma pararet,
Viribus & caderet Martia terra suis:
Mos fuit in partes turmis coeuntibus easdem,
Coniunctas dextras mutua dona dare.
Fœderis hæc species: id habet Concordia signum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipsa manus.

Me docuit Alciatus ipsemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, vndénam materiam sumpserit Emblematis, nempè ex eodem Tacito, lib. 2. & 18. quibus ostéditur, dextras concordiæ signa vltrò citroque destinari ab exercitibus solitas. Nec verò aspernor, quod libris Genialium dierũ notat Alexander Neapolitanus, nempè Marium, cùm in Romanos maxima clade sæuiret, quos seruare voluit, dextra porrecta aut salute data incolumes fecisse: nisi quod ille, suo more, vel multa confingat, vel auctorem nõ appellet ex quo aliquid mutuetur. Sed ad rem. Tacitus in lib. 2. Annalium, vbi de morte Germanici agit: Iurauere amici, dextram morientis contingẽtes, hîc gestus est datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius se mortẽ vlturos. Idem paulò antè: Ab rege Parthorum Artabano legati venere, miserat amicitiam ac fœdus, & cupere renouari dextras. Hîc fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum significatur. Occurrit exemplum Valerij Max. ex lib. 6. cap. 4. de Caio Popilio, qui legatus ad Antiochum missus, isque cùm prompto animo & amicissimo vultu dextram Popilio porrexisset, inuicem ei suam porrigere noluit, sed tabellas senatusconsultum cõtinentes tradidit, cui cùm post aliquam breuem morã satisfecisset, Popilius manum eius tanquam socij apprehendit. Cæsar 2. De bello Gallico, tendere manus, petendæ pacis signum fuisse Gallicum memorat, vbi de Bellouacis: item 7. Gergouiorum mulieribus, quę pectore nudo prominentes, è muro passis manibus Romanos obtestabantur. Signum item fuisse deditionis eodem lib. traditur, vbi de Heduis, qui manus tendere, deditionem significare, & proiectis armis mortem deprecari dicuntur. Ferè transilierã quæ Iustin. de Dario moribundo retulit 11. lib. Is enim rex porrecta manu expirauit, quam vnicum pignus fidei regiæ dexteram se ferendam Alexandro dare dixit. Sic conqueritur Æneas Virgilian. 1. Aeneid.

---- Cur dextræ iungere dextram
Non datur? Quò pertinet & illud ex vndecimo Aeneid.
Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.

Cicero etiam pro Deiotaro: Per dextram ipsam, quam hospes hospiti porrexisti. Fuit enim & hospitij symbolum apud Syros & Persas. Hinc & Romani Principũ bene de Republ. meritorũ statuas pedestres & equestres ita effinxerũt, vt dextra porrecta fidem in Républ. ostenderent. Itaq; in ipso belli, seu tumultus ciuilis classico, ne amici cum inimicis absque discrimine pre-

Origo huius Emblematis.

Lib. 2. cap. 19.

Dextra symbolum fidei.

merentur, interpositum est eiusmodi fidei sacramẽtum. Hoc de symbolo Pierius lib. 35.

Bellum ciuile.

Viribus & caderet, &c.] Significat bellum ciuile, idque videtur ex Horatij Epod. 16. Oda imitatus:

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Itaque consultor ille apud Antiochum Annibal rebus omnibus maturo iudicio perpensis ait, Romanos nunquam nisi armis suis vinci posse: nec Italiam aliter quàm Italicis viribus subigi.

Roma terra Martia.

Martia terra.] Roma, vel quòd fuerit studiis asperrima belli, vel propter Romulum Martis filium, vt fama tulit, sic appellata. Ouid. 3. Trist. eleg. 7.

Dumque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.

Martial. 5. lib. epigr.

Pulcrior, & maior quo sub duce Martia Roma.

Alio quodã loco Martiam turbam, pro Romano populo dicit:

Crede mihi, nimiùm Martia turba sapit.

Sic Symmachus lib. 1. epistolar. Ab exortu penè vrbis Martiæ, &c.

Scilurus

Concordia insuperabilis.

EMBLEMA XL.

Tergeminos inter fuerat concordia fratres,
Tanta simul pietas mutua, & vnus amor:
Inuicti humanis vt viribus ampla tenerent
Regna, vno dicti nomine Geryonis.

Concordia, vinculum incolumitatis & pacis, tot tantásque vires habet, vt vix ferè queat, etiamsi præ se ferat nescio quid pusillum aut debile, nempè vbi singulorum habetur ratio. Vt enim lapides quidam insulæ Cycladicæ (teste Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundum: ita Respublicæ discordiis pessum eunt, & quã ocyssimè collabuntur: cõcordi verò pace ligatæ manent & perdurant. Quod apertè docuit Scilurus ille Scytha, cùm moribundus ex telorum fascicu-

Vis concordiæ.

Sciluri factum.

lo colligato, & poſtea ſoluto inuictam concordiam filiis commendauit. Eam ob rem etiam finxerunt veteres, Geryonẽ fuiſſe tricorporem, aut tricipitem, quòd vnà cũ fratribus, quos duos habebat, tanto amore tãtáque fide æuum traduxit, vt ij vno nomine Geryones dicerentur; adeóque vnicam regi animam & voluntatem ineſſe, quanquam tres eſſent, communis iactabat opinio. quòd ſanè idem omninò videtur Iuſtino ſub finem lib. 44. Nec enim moror, quòd alij id referant ad tres inſulas Hiſpaniæ copioſiſſimas, duas nempè Balearides & Ebuſin, quibus imperauit Geryon: ſed neque quod Palæphatus, ad Trinacriam, id eſt, tricipitiam ciuitatem in Euxino ponto malit conuertere, cùm hoc nihil ad noſtrum inſtitutum pertineat. Ceterùm aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquam potuiſſe, niſi ſeparatos & à ſe diſiunctos; ex quo perſpicuum fit, quàm firmus & inuictus ſit vnanimus ille animorum & voluntatum quaſi nexus atque conſenſus. Vniuerſi quippè concordes inuicti, qui ſinguli debiles, & nullius ſunt roboris. Sic enim, vt Philoſophi loquuntur, vnita virtus valentior eſt ſeipſa diſperſa. Lege Pierium lib. Hieroglyph. 32. c. De tricipitio. Tales fuiſſe Moliones, aut Molionides obſeruo; ſiquidem D. Gregorius Nazianzenus, vt hoc obiter adiiciam, pro commodi fratrum amore, verbum Molionides vſurpauit, non ſine aliqua prouerbij facie: *οἱ Μολιονίδαι τῆς ὁμηρικῆς δέλτου τὸ θαῦμα, οὓς κοινωνία συμφορῶν ἐγνώρισε*: Molionidæ, Homerici poematis miraculum, quos periculorum ſocietas coniunxit. Plutarch. *περὶ φιλαδελφίας, θαυμάζουσιν οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας*: Non aliter quam Molionidas illos admirantur, quos coalito corpore concretos fuiſſe exiſtimarunt. Hi vaſta corporis mole Augiæ regi Elidis auxiliares, oppreſſi ſunt ab Hercule atque interfecti, ait Pindarus. Interpres Homeri ad Iliad. λ. quaternas manus totidemque oculos illis tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus.

Geryõ cur triceps & tricorpor.

Tergeminos.] Lucretius lib. 5.

Quidve tripectora tergemini quoque Geryonæ vis.

Virgil. 8. Æneid. —— *Maximus vltor*

Tergemini nece Geryonis ſpoliiſque ſuperbus

Alcides aderat.

Geryon vnde dictus.

Vno nomine Geryonis.] Geryon, vocabulum priſcum à gera deriuatum, quod eſt aduena. vt interpretatur Hieronymus. Nam filius Priſci Hiarbæ Numidæ fuit: ergo adueniens claſſe

in Hiſpaniam, Geryonæ, id eſt, aduenæ nomen habuit. Non poſſum hoc loco ſubricere quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi: quo loco monet, eum qui ſit infirmo corporis habitu, induſtrium ſibi pro ſocio debere ſumere, vt quondam Nicias Lamachum. Siquidem proditum eſt memoriæ his artibus Geryonem admirabilem fuiſſe, qui multa cruta, pluresque manus atque oculos habere dicebatur, vnico tamen animo atque conſilio regni ſui fines moderaretur. hæc ferè Plutarchi. Permulti meminere huius pegmatis, vt Eunapius Sardianus auctor Græcus, vita Sophiſtarum: Lucianus in Toxari, ipſo extremo penè: Arrianus de Alexandri geſtis libro 2. quo loco ſententiam retulit Hecatei Abderitæ de Hercule & Geryone.

Vnum nihil, duos plurimum poſſe.

EMBLEMA XLI.

Laertæ genitum, genitum quoque Tydeos vnà,
Hac cera expreſſit Zeuxidos apta manus,
Viribus hic præſtat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cùm duo coniuncti veniunt, victoria certa eſt,
Solum mens hominem, dextráve deſtituit.

Fons Emblema.is.

EMblematis huius typum obſeruo apud Homerum Iliad. κ. quo loco vnà cum Agamemnone & Menelao Neſtor conſultat de mittendis exploratoribus in Troianorum caſtra. Hanc in ſe prouinciam recipit Diomedes animi magni vir, ſi tamen ei ſocius aliquis vnà profecturus adiungatur. Eius hęc verb

Νέστορ, ἐμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Ἀνδρῶν δυσμενέων δῦναι στρατὸν ἐγγὺς ἐόντα
Τρώων· ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται.
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τε οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.   id est,

Nestor me mouet cor, generosúsque animus,
Fortium hostium subire castra, quæ propè sunt,
Troianorum: sed si sit aliquis vir qui me sequatur,
Maior erit mihi fiducia, & audacius erit
Euntibus vnà duobus: namque hic ante illum cogitat
Qualiter vtile sit: solus verò quanquam intelligat,
Tamen ei tardior animus, & consilium imbecillius.

Plutarchi disputatio, qua ciuilem hominem informat, huc facit, cùm ita dicit: *ἂν δ' ᾖ τις ἐγώδης, Ἐπιφανὴς δὲ καὶ μεγάλη πρᾶξις, αὐτὸν ἐπὶ ταύτῃ τάξαντα πρῶτον, εἶτα προσελέσθαι τὸν Φίλον: ὥς ὁ Διομήδης,*

Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετ' ἐμαυτὸν ἑλέσθαι,
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

Cùm res aliqua proponitur, magna quidem illa atque illustris, sed ardua & difficilis, laborum & operis socium tibi amicum assumito, vt Diomedes, Quòd si mihi alterum adiungi iubetis, inquit, quî tandem possim obliuisci diui Vlyssis? &c. Eundem Homeri locum Apuleius de dæmonio Socratis vsurpauit, & breuibus verbis explicuit: Nónne Vlysses, ait ille, cum Diomede deliguntur, veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius? Nihil egregium, nihilque magnificum perfici bellè potest, in his potissimùm quæ bellica negotia respiciunt, nisi maturo consilio coniungantur corporis vires, id est, nisi iuuenum robustiorum viuacitas, senum & eorum qui valeant experientia, ductu regatur. Non enim solùm viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, ratione, sententia. Proinde Sophocles:

Cõsilium & vires.

Γνῶμαι μὲν ἔργων τῶν ἐν ἀνθρώποις τροφοί·
Βουλαὶ τὰ δ' ἐξέπραξαν, οὐ χερῶν σθένος.

Hominum quidem rationibus opera fiunt ac enutriuntur: sed eas res cõsilia effecerunt, non manuum robur. Proponitur autem ἄγαλμα, in quo sint expressæ & mutuo coniunctæ effigies Vlyssis & Diomedis, quorum alter prudentia & consilio, alter

Vlyssis & Diomedis effigies iunctæ, quid.

verò firmitate virium commendabilis. Itaque quantum profuerit, vtriusque industria, & laudata strenuitas in bello Troiano, notum est ex Homero & historicis. Huc Prouerbium εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, Vnus vir, nullus vir: quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis, & alioqui difficilibus. Huc etiam referendum illud, σύν τε δύ' ἐρχομένω, ex Iliad. Homericæ κ. Quam ob causam apud Ægyptios Mercurij gemini simulachrum sic effictum conspiciebatur, vt alterum senili esset vultu venerandum; alterum, florente iuuenta: vt significarent eum, qui Reipub. munia obire ritè velit, cum animi prudentia vires habere debere coniunctas, quòd alterum alterius egeat adminiculo,

Mercurius geminus.

Aristoteles 8. Moral. ad Nicomach. σύν τε δύ' ἐρχομένω· καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πράξαι δυνατώτεροι, &c. quod perspicuè declarat Sallustius initio Catilinarij belli: Diu magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priusquàm incipias, consultò, & vbi consulueris, maturè facto est opus. ita vtrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget. Lege Plutarch. disputationem pulcherrimam, An seni gerenda Respubl. sit. Sed occurrit mihi Hesiodi istud,

Πλείων γὰρ πλεόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη. id est,

Plus augere potest multorum industria vires.

Idemque Homericum ex Iliad. μ.

——Πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον.

Quid verò Euripideum hoc sciens prætercam ex Phœnissis?

——Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. vel illud ex Heraclidis,

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

In id quadrat elogium de Fauno Aboriginum rege, quod in 1. retulit Dionysius Halicarn. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνέτος: vir & impiger & consultus. De Mithridate sic Paterculus: Consiliis dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Theodosij, dux consilio, miles exemplo. Sed placet admodum quod fuit memoriæ proditum de Lęlio & Scipione; quorum amicitia non minus quàm consiliū de rebus magnis celebrabatur. Itaque qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum esse egregiorum facinorum histrionem; nempe Lęlium illius collegam gestorum: Scipionem præclara quædam gerere, sed Lælij consiliis. Tradit Iul. Capitolin. Antonium Pium, nec in bellicis, nec in ciuilibus negotiis aliquid statuisse, quàm sumpto cum viris grauibus consilio; dicebat enim æquius esse vt tot & talium virorum

consilium sequeretur ipse, quàm vt tot præclari homines ab vnius consilio penderent.

Laertæ genitum.] Id est, Vlyssem Laërtæ & Anticleæ filium. Hic Rex fuit Ithacæ & Dulichij insularum, vir multichius, & astutus admodum, cuius nomine Odyssea tota Homeri conscripta est.

Vlysses.

Genitum quoque Tydeos.] Diomedem, Tydei & Deiphiles filium, inter Græcorum duces fortissimos insignem.

Diomedes.

Zenalis.] Quis ille fuerit, adhuc clam me esse fateor ingenuè. puto equidem nomen esse cuiusdam egregij pictoris, qui ætate Alciati non minus celebris fuit, quàm Alexandri tempore Apelles, aut Lysippus, alter pictor, alter statuarius: nisi aliquis malit esse nomen quoddam fictitium.

Zenalis.

Solum mens hominem, &c.] Consilium viribus destitutum parum conducit: contrà verò corporis robur consilij expers, facilimè in præceps ruit. Isocrates Parænesi ad Demonic. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.

Firmissima conuelli non posse.

EMBLEMA CXLII.

OCEANVS quamuis fluctus pater excitet omnes;
Danubiúmque omnem barbare Turca bibas:
Non tamen irrumpes perfracto limite, Cæsar.
Dum Carolus populis bellica signa dabit.
Sic sacræ quercus firmis radicibus adstant.
Sicca licet venti concutiant folia.

INnuit ea vix consici, aut labefactari posse, quę firmis hærent radicibus, quæque vel longo temporis decursu, vel insigni aliqua virtute famam sibi pepererunt immortalem. Id autem fermè totum mutuatus est ex Epigrammate quodam Crinagori εἰς Ῥώμην.

Οὐδ' ἢν ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμύραν ἐγείρῃ,
Οὐδ' ἢν γερμανίη ῥῆνον ἅπαντα πίῃ·

Ῥώμης οὐδ' ὅσον βλάψε σθένος, ἄχρι κε μίμνῃ,

Δεξιὰ σημαίνειν καίσαρι θαρσαλέῃ.

Οὕτω καὶ ἱεραὶ ζηνὸς δρύες ἔμπεδα ῥίζαις

Ἑστᾶσιν. Φύλλων δ' αὖα χέουσ' ἄνεμοι.

Apponam Ioannis Sleidani verſionem, vt tyrunculus facilè deprehendat, quorſum imitatus ſit Alciatus auctorem Græcum, nec perinde ad verbum reddiderit, vt ſcilicet gratularetur Carolo V. Imperatori, qui Turcas inſigni victoria profligauit, vt mox dicemus. Sic ergo Sleidan.

Oceanus moueat licet omnes vndique fluctus,

Et potet Rhenum Teutona terra ſuum;

Non cadet imperium Romæ, quo tempore Cæſar

Præerit, atque ſalus publica facta reget.

Sacra Ioui quercus nam ſic radicibus hæret,

Et tamen aridulas huic capit aura comas.

Id conuertitur ingenioſè ad celebres illas victorias, quas Germani Principes de Turcarum exercitu retulerunt. Cùm enim Solymannus trecentis millibus armatorum, Vngaria maiori ex parte occupata, Auſtriam ipſámque Germaniam toto conatu inuadere ſtatuiſſet, de Vienna, clariſſima Auſtriæ vrbe, obſidenda cogitauit, quod immenſo apparatu circiter Idus Septemb. anno 1529. aggredi conatus eſt. cuius minas & impetum, quanquam maximum, cùm Germani non ita putarent eſſe metuendum, vrbe vndique obſeſſa, tanta fortitudine reſtiterunt, vt Tucæ multoties reiecti, vix ad oppugnationem vel fuſtibus adigi poſſent. Sic turca per menſem integrum continuis oppugnationibus Viennam fruſtrà tentauit, poſtridie Id. Oct. re infecta inglorius diſceſſit, & fugienti ſimilis in Thraciam rediit, multis millibus ex ſuis amiſſis.

Germanorum Principũ victoriæ de Turcis.

Oceanus quamuis, &c.] Citatur ex Lucilio:

——*pater optimu' diuûm,*

Vt Neptunus pater.

Patrem Neptunum, vt hîc Oceanum patrem, qui aquam ſignificet, à qua cuncta oriuntur, dici palam eſt, quæ doctrina fuit Thaletis. Homerus: ὠκεανός θ' ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Idem, ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν. mater Tethys inquam, id eſt mare dicitur: vt Platoni prima illa rerum omnium materia: qua ratione Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ cecinit. Simile Virgilianum hoc,

Oceanúmque patrem rerum.

Cicero Academ. 2. Princeps Thales, vnus ex ſeptem, cui ſex

reliquos consensisse ferunt, ex aqua dicit constare omnia. Quò pertinent etiam Homerica isthæc à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè latéque patens ostenditur,

Ἐξ οὗ καὶ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα πάντα νάουσι.

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanúsque pater totum qui amplectitur orbem,

Oceanus pater quid, allegoricôs.

Quid si per Oceanum patrem ἀλληγορικῶς intelligamus Turcicum Imperatorem sua celeritate, suóque (vt ita loquar) hominum, vel potius mancipiorum examine & inaudita multitudine, toti Europæ orbique Christiano, vt magnum & immensum mare ceteris fluuiis bellum indicentem, dudúmque minitantem? Oceanus denique ἀπὸ ὠκύτητος, à celeritate. Videtur hîc alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouid. vbi loquitur de diluuio in terras misso: —*illum*

Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis,
Conuocat hic amnes. —

Intelligit itaque noster hic auctor innumerabiles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiúmque Germaniæ fluuium nobilissimum numeroso suo exercitu exhaurietes. Alludit ad exercitum Xerxis, quem Græci vt numerosissimum facerent, flumina exhausisse finxerunt.

Sic sacræ quercus, &c.] Comparatio appositissima. Licet ventis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aridæ, ipsa tamen immota sedet arbor: sic imperium firmis hæret fundamétis augustum & stabile, tametsi plerique hinc auocentur, aut pereât in bellis Turcicis. Quò pertinet illa Virgiliana collatio:

— *veluti annosam valido cùm robore quercum*
Alpini Boreæ nunc huc, nunc flatibus illuc
Eruere inter se certant, &c.

Quercus quid.

Et aduerte interea, quercus nomine significari in Hieroglyph. fortitudinem, diuturnitatem, imperium firmum & principatum, vt docet lib. 51. Pierius Valerian.

Firmis radicibus adstant.] Huc fortè non omnino malè illud referam Senecæ è lib. De prouidentia. Id in quoque, ait, solidissimum est, quod exercuit. Non est arbor solida, nec fortis, nisi in quam frequens ventus consurgat. Ipsa enim vexatione constringitur, & radices certiùs figit. Et id ex Epistola 265. Libanij Rhetoricis (quem librum Græcè si haberem, eò libentiùs vterer:) Ea inquit, me ne minimè quidem commouerunt. Neque enim vetusta, & iam firmis radicibus arbor ad terram flecti, vento etiam maximè furenti, facilè potest.

Spes proxima.

EMBLEMA XLIII.

INNVMERIS *agitur Reſpublica noſtra procellis,*
Et ſpes venturæ ſola ſalutis adeſt:
Non ſecus ac nauis medio circum æquore, venti
Quam rapiunt; ſalſis iamq́ fatiſcit aquis.
Quòd ſi Helenæ adueniant lucentia ſidera fratres:
Amiſſos animos ſpes bona reſtituit.

SI quid noſtræ coniecturæ dandum, ſuſpicamur id ab Alciato ſcriptum fuiſſe, quo tẽpore ad Niceum colloquium, magna omnium ſpe & vocis expectabantur Reip. Chriſtianæ Principes potentiſſimi, Carolus quintus Imperator, & Franciſcus I. Galliarum Rex: quò loci nonnulli in certam ſpem veniebant

Tempus Nicei colloquij.

fœdus aliquod firmum & ſtabile,pacemque inter eos compoſitum tandem aliquando & ſancitum iri: vt eo tranſacto negotio rixarum omnium & contentionum,tum denique falſarum opinionum religione Chriſtiana tam longè lateque graſſantium omnis occaſio tolleretur,aut certè magna parte lues iſta ſanaretur. Comparat ergo Chriſtianam Rempublicam cum naui vẽtis & fluctibus hinc & illinc agitata,ſic vt parum abſit, quin inſanis & furẽtibus aquis obruatur,omniumque ſpes penitùs cadat,niſi tã craſſæ caligini & tempeſtati Deus Opt.Max.aliquid lucis immiſerit, quò bonorum virorum totiuſque populi conſternati animi recreentur. Sunt verò qui hîc per Caſtorem & Pollucem intelligi velint ſummum Pontific. & Imperatorem, à quibus vnanimi voto ad metam eandem collimãtibus bellorum ceſſatio,turbationumque optata fuit quies. M. Tullius Epiſt.ad Cornificium 12. lib. rectè nauis nomine Rempub. deſignauit. Conſcende, inquit, nobiſcum, & quidem ad puppim. Vna nauis eſt iam bonorum omniũ: quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus, vtinam proſpero curſu. Idem in Piſonem non ſine gratia vſus eſt eadem allegoria: Non tam fui timidus,vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipub.nauem gubernaſſem,ſaluamque in portu collocaſſem,frontis tuæ nubeculam pertimeſcerem. Alios ego vidi ventos, &c. Et pro Sextio eandem tranſlationem mirè variat.Si mihi in aliqua naue cum meis amicis nauigãti hoc accidiſſet,vt multi ex multis locis prædones claſſibus eam nauem ſe oppreſſuros minitarentur,niſi me vnum ſibi dedidiſſent, &c. Cum verò in hanc Reipubl. nauem ereptis ſenatui gubernaculis, fluitantem in alto tempeſtatibus ſeditionum ac diſcordiarum,armatæ tot claſſes, niſi ego vnus deditus eſſem, incurſuræ viderentur, depugnarem potiùs cum ſummmo,non dicam exitio,ſed periculo certè veſtro, quàm non id vnus pro omnibus ſuſciperem. Horat. 1. Carmin.eodem ſenſu & ſchemate:

Comparatio Reip. cum naui ventis agitata.

Caſtor & Pollux quid allegoricè.

O nauis referent in mare te noui Fluctus, &c.

Præter Stobæi locum cap. 44. & alium quendam è Plutarchi Bruto,quibus Rempublicam naui comparant, ſuccurrunt duo alij è Panegyricis Maximiano dictis. Prior is eſt Pacati: Statim igitur præcipitantem Rempub. refrenaſti, & gubernacula fluitantia recepiſti,omnibus ſpes ſalutis illuxit,poſuere vẽti,fugere nubes,fluctus reſederunt: & ſicubi adhuc in longinquioribus terris aliqua obuerſatur obſcuritas, aut reſiduus vndarum pulſus immurmurat,neceſſe eſt tamẽ ante tuos nutus dilucеſcat &

ſileat. Alter verò eſt Mamertini: Neque, inquit, cùm Reipubl. nauem ſecundus à puppi flatus impleret, ſalutarem manum gubernaculis addidiſti, &c. alia enim longiora ſunt, quàm vt huc transferri commodè poſſint. De naui quædam Pierius doctè collegit libro 47. quæ hîc commemorare nihil attinet.

Circum.] Circùm hîc aduerbij naturam induit.

Fatiſcit.] Deficit, & penè obruitur vi tempeſtatis & fluctuum. Virgil. 1. Aeneid.

Accipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiſcunt.

Quòd ſi Helenæ adueniant, &c.] περίφρασις eſt Geminorum, qui qui Caſtor & Pollux à Poëtis dicũtur, & Iouis ex Leda filij. Hi vbi adoleuiſſent, mare piratis liberarunt, eaque de cauſſa propitij nautis olim credebantur. Ferunt, ſi horum alter appareat, tempeſtatem portendere; ſi ambo, ſerenitatem. De his ſic Plinius: Vidi nocturnis militũ vigiliis inhęrere pilis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantium, aliiſque nauium partibus, ceu vocali quodam ſono inſiſtunt, vt volucres ſedem ex ſede mutantes: graues cùm ſolitariæ venere, mergentéſque nauigia: & ſi in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autẽ ſalutares, & proſperi curſus prænunciæ, quarum aduentu fugari diram illam ac minacem, appellatamque Helenã ferunt. Et ob id Polluci & Caſtori id numen aſſignant, eoſque in mari Deos inuocant. Hominum quoque capita veſpertinis horis magno præſagio circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maieſtate abdita. De ſtellis, quæ Dioſcuri appellãtur. Plutarch. 2. Decretorum philoſophicorum, cap 18. Ouid. ſub finem 5. Faſtorum. Diodor. Sicul. ſub finem etiam cap. 5. lib. 5. Lactant. lib. 2. cap. 2. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. & alij quammulti. Sed obiter memini legere me apud Feſtum, ſtellam ſignificare lætum ac proſperum, idque ex Ateio Capitone, auctoritatem ſecuto Seruilij auguris. Lucem etiam ſeu lumen, id eſt φῶς pro ſpe accipi ſollemne fuit, vt apud M. Tull. 1. Philippica: Lux quædam videbatur oblata, &c. Euripid. item, φῶς ἥκει ἐμοῖς κακοῖς, lux venit meis malis. Nam & Varro de lingua Latina 2. teſtatur, lumen pro fauſto omine veteribus fuiſſe. Ex quo illud Virgilij:

Caſtor & Pollux.

—— Subitoque fragore
Intonuit læuum, & de cælo lapſa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

In simulacrum Spei.

EMBLEMA XLIIII.

QVÆ Dea tam læto suspectans sidera vultu?
Cuius peniculis reddita imago fuit?
Elpidij fecere manus. Ego nominor illa,
Quæ miseris promptam Spes bona præstat opem.
Cur viridis tibi palla? quòd omnia me duce vernent.
Quid manibus mortis tela refracta geris?
Quod viuos sperare decet, præcido sepultis.
Cur in dolioli tegmine pigra sedes?
Sola domi mansi volitantibus vndique noxis,
Ascræi vt docuit musa verenda senis.

Quæ tibi adest volucris? Cornix fidissimus oscen;
Est bene cùm nequeat dicere, dicit, erit:
Qui comites? bonus Euentus præcepsque Cupido.
Qui præeunt? Vigilum somnia vana vocant.
Quæ tibi iuncta astat? scelerum Rhamnusia vindex,
Scilicet vt speres nil, nisi quod liceat.

ELegans est Spei descriptio per Dialogismum, cuius nempè vires & adiuncta conuenientissimis symbolis explicat. Ea enim hominem lætum reddit, & semper meliora expectantem ad mortem vsque comitatur. Et tamen si importuna sit & immoderata, vltricem Rhamnusiam secum aduocat; quę vota plus æquo ambitiosa faciat irrita. Alia sigillatim enarrabo, si priùs huc adscripsero doctissimi viri B. Dardanij epigramma in Spem, vt, si fieri possit, cum Alciati Emblemate conferam. Est autem eiusmodi:

Spei effecta.

Tu quæ sustentas tereti vestigia ligno,
Esne Dea? an nostro sanguine creta? Dea.
Vnde fata? è cæca rerum caligine, & ecquæ
Admouit nutrix vbera? Credulitas.
Ecquinam à tergo plaudent tibi? gaudia, dic quis
Pallidulo semper te præit ore? Timor.
Suspicis intento cur cælum lumine? tandem
Hinc dabitur votis meta suprema meis.
Fare, age quæ vultus detur per causa serenos?
Excrucior quoties irrita vota cadunt,
Cur baculo innixa es? dum pascit opinio mentem
Cæca meam, irrepsit curua senecta mihi.
Quid titubas pedibus? rerum est spes lubrica: sæpè
Quod putes complecti, labitur è manibus.

Obiter adnotarim Spem Deam à Romanis cultā ædes habuisse in foro olitorio. Gyraldus ait, eam se vidisse pictā in Adriani Imperatoris aureo numismate. Femina fuit stans, inquit, iustitię laciniam sinistra manu nonnihil attolens: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repositū erat veluti ciboriū, id est, vas in floris similitudine, cum hac inscriptione SPES P. R. Quidam etiam Spem Deam viridi indutam palla effinxerunt, & sedentem supra dolium cum cornice: quidam etiam cū Nemesi, & c. hæc ille. vide Syntag. I.

Spes Dea.

Suspectans sidera vultu.] Hîc aduertendum alicuius expecta-

Spectare sidera quid.

tionis signum, quod expreßè notauit regius Psaltes, 120 psalmo, ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. & 122 πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Peniculus.

Peniculis reddita imago.] Id est, penicillo depicta & expreßa. Peniculus, vel penicillus, siue peniculum, pictorum est instrumentum, ex caudarum extremitatibus confectum. Plin. 35. lib. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam.

Elpidius.

Elpidij fecere manus.] Nomen est è re fictitium. nam ἐλπίδιος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc est, à Spe, quam depinxit, nomen habet.

Spes bona præstat opem.] Alludit ad Prouerb. Spes seruat afflictos: & Spes alunt exules. Ouidius:

Spes bona dat vires, animum quoque spes bona firmat:
Viuere spe vidi qui moriturus erat.

Sed & memini legere me apud Plutarchum, olim Romæ aram fuisse bonę Spei. Cui cõuenit & versiculus è Comœdia quapiã,

ἀνὴρ ἄτοχῶν σώζεται ταῖς ἐλπίσι.

Spes viridi veste induta.

Cur viridis tibi palla?] Palla vestimenti genus est ad terram vsque promissum. Viridis autem color eorum est proprius, qui spe lactantur aliqua dicet enim postea,

Nos sperare docet viridis, spes dicitur esse
In viridi, quoties irrita retrò cadit.

Fracta tela mortis.

Quid manibus mortis tela, &c.] Refracta mortis tela non temerè Spei tribuuntur, quòd viuos etiam in extremas miserias adactos soletur & recreet. vt enim habet Adagium, Aegroto dum anima est, spes est: & Theocritus:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες,
Χὼ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ᾽ ὕει. hoc est,
Fidere, Batte, decet, melius cras forsan habebis;
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Jupiter æthere fulget.

Quidam Rhodius ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueã, in qua more feræ alebatur, ad cruciatum ignominiamque amputatis naribus, ac fœdata vulneribus facie cum à quibusdam admoneretur, vt inedia sibi dolorum finem aliquem quæreret, his respondit: At cuncta homini, quoad viuit, speranda sunt. Repete pulcherrimam Spei descriptionem apud Ouidium 1. De Pont. Eleg. 7. Quæ dum commentor, lubens adiiciam Fornerij mei, præclari certè hominis distichon quod ille mihi vtraque lingua, eademque sententia suggeßit: ἐλπὶς

βιοτρο-

Ελπὶς γηροτρόφος μούνη τρέφει ἔνδοθι ἦτορ,
Ης ἀπαιδὸς, θανεῖν ἥδιον, ἢ βιοῦν.

Intus alit pectus nostrum spes viuida: qua si
Destituar, durum est viuere, malo mori.

Præcido sepultis.] Præcidere hîc amputare vel denegare significat: & dicimus, spem alicuius rei præcidere, id est, auferre siue præcludere, vt apud Ciceron. 2. Verr.

Precidere.

Cur in dolioli, &c.] Ignauiæ hæc nota esse potest. Nam ferè dum speramus, desidemus: sed malim hoc ad fabulam referri, quàm tradit Hesiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἔργα καὶ ἡμέραι inscribitur. Hæc enim pyxidem omnibus malis refertam cùm aperuisset, innumerabilia calamitatum genera tum primùm homines inuaserunt, vna tantùm spe in dolij labris remanente, id est, in ipsius ore pyxidis consistente. Sic enim Hesiodus:

Locus ex Hesiodo.

Αλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
Εσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά·
Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀρρήτοισι δόμοισι
Ενδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
Εξέπτη. hoc est, —— *Tegmen ab vrna*
Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem
Curarum infestæ effigies: Spes sola remansit
Intus, & è labris ima sub parte resedit.

Origenes aduersus Celsum lib. 4 hanc ridet fabulam. Ridiculum, inquit, est quod de dolio dicitur, quòd olim viuerent homines absque malis, & graui dolore, & morbis molestioribus, quæ Parcæ mortalibus dederant: sed femina manibus magnum dolij operculum auferens, diffudit hominibus, & curas atroces partita est; sola autem ibi Spes in tutissimis domibus intus relicta est sub dolij labris, nec extrà euolauit. Hæc Origen. Mythologi tamen Pandoram, ad humanum corpus referunt, fœmineo nomine expressum, quòd carnis imbecillitas minimo exsolui potest.

Pandora.

Ascræi vt docuit, &c.] Hesiodus ab Ascra Bœotiæ vico. Virg. 6. Ecloga:

—— *Hos tibi dant calamos, en accipe, Musa*
Ascræo quos antè seni.

Quæ tibi adest volucris? cornix.] Quòd vocem edat Cras, Cras, cornix Spei adiungitur.

Oscen.] Oscen, auis dicebatur olim ab Auguribus, quòd ore auspicium faceret, ait Varro.

Oscen.

Locus ex Suetonio.

Est bene cùm nequeat, &c.] Videtur hoc imitatus, & quidem mutuatus ex Suetonii Domitiano, vbi agitur de Cornice, quæ paucis ante Imperatoris mortem diebus dicitur edidiſſe illud: ἔςαι πάντα καλῶς. quod oſtentum ſic eſt aliquis interpretatus, ait ipſe Suetonius:

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Bonus Euentus.

Qui comites? bonus Euentus, &c.] Duo hi Spei comites vana quædam phantaſmata ingerunt, ne plus, tædij adferat expectatio, quàm ferre queant miſeri mortales. Boni Euentus ſimulachrum dextrâ pateram, ſiniſtrâ ſpicam ac papauer tenens, ſculptum Romæ fuiſſe ſcribit Plin. libro 34.cap.8. & 36.cap.5. Boni Euentus, & Bonæ fortunæ ſimulachra in Capitolio ex Praxitelis operibus. Gyrald. Syntagm. 1.

Spes vigilum ſomnia.

Vigilum ſomnia vana vocant.] Plato dicebat τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. quò videtur alluſiſſe Maro in Bucolic.

——— *An qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?*

Non enim eſt qui verbis poſſit facilè conſequi, quàm varias in animo patiantur imaginationes, qui vehementer aliquid ſperant. Atque his inanibus ſimulachris perinde afficiuntur, ac ſemet oblectant, vt ſi iam tenerent quæ ſibi pollicentur.

Vigilum ſomnia vana.] Pindarus Olymp. 12.

——— Αἵγε μὲν ἀνδρῶν
Πόλλ᾽ ἄνω, τὰ δ᾽ αὖ κάτω
Ψεύδη μεταμώνια τέμνοι-
σαι, κυλίνδοντ᾽ ἐλπίδες. id eſt,

Spes etenim mortalium, multa ſurſum, deinde verò deorſum vana mendacia ſecantes volutant.

Scelerum Rhamuſia vindex, &c.] Quælibet enim ſperare, non eſt cuiuſlibet. Itaque in hoc præcipuè illud animo fixum hæreat, Ne quid nimis. Fortunæ, vt naturæ noſcenda eſt menſura ſuæ; nec verò ſapiunt qui altiùs ſperant, pluſque animi gerunt, quàm virium habeant.

In dies meliora.

EMBLEMA XLV.

Rostra nouo mihi setigeri suis obtulit anno,
Hacque cliens ventri xenia, dixit, habe.
Progreditur semper, nec retrò respicit vnquam,
Gramina cùm pando proruit ore vorax.
Cura viris eadem est, ne spes sublapsa retrorsum
Cedat; & vt melius sit, quod & vlterius.

RVsticus quidam Alciati vicinus Kalendis Ianuariis porcinum caput pro strenis obstulit. Hinc sibi Emblematis argumētum nactus Alciatus, ex natura suis (qui dum siliquas ore reflexo colligit, semper vlterius progrediens, nunquam retrò aspicit) nempè vt nihil procrastinando meliora sequamur, neque temporis aliquam particulam sinamus effluere, quod non

Natura porci.

pertineat ad aliquem progressum,& rei meliùs gerendæ occasionem. Alludit autem ad extremum (vt ne in minutulis etiam otiosum deprehendas) ad symbolum Caroli V. Imperatoris, quod est VLTERIVS Quid si hoc referamus ad studij Philosophici assiduitatem, vt Plutarchus facit disputatione de profectu morum? Sic enim ille: ἐν τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι ληγούσης διάλειμμα προκοπῆς, οὐδὲ στηριγμός: In philosophando & virtutis itinere nulla est cessatio, nulla perpetui progressus intermissio. Contrà, miserè & nonnunquam improbè desipiunt qui suis ita malè rebus prospiciunt, vt quò magis ætate prouehuntur, peiores euadunt, sicuti Menedemus permultos Athenas, studiorum causa, proficisci dicebat, principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, tandem idiotas. Qui itaque se meliorem in dies facit, quasi seipsum vincit: qui in deterius abit, vinci se ignauè permittit: quod Plato I. De legib. ait esse turpissimum: ἡ ἧττα αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον.

Symbolũ Caroli Quinti Imp.

Rostra nouo.] Rostrum non modò de auibus, sed & de aliis animantibus dicitur.

Cliens.] Litigator, qui patronum sequitur, vt ab eo defendatur in iudiciis.

Illicitum non ſperandum.

EMBLEMA XLVI.

Spes ſimul & Nemeſis noſtris altaribus adſunt,
Scilicet vt ſperes non niſi quod liceat.

REctè & verè Pindarus Nem. 8.
Κενεᾶν δ' ἐλπίδων χαῦνον τέλος:
Vanæ ſpei imbellis euentus. quò ſpectat Horatianum illud ex 4. Carmin.

Terret ambuſtus Phaethon auaras
Spes, &c.

Meminimus in ſuperiori Spem cùm Nemeſi vnà expreſſam fuiſſe; ex quo intelligi liceret, nihil niſi quod fas & iuſtum ſit, quodque fieri facilè poſſit, expectandum, ſibique fingendum eſſe. Nam valdè eſt inſolens & temerarium ambire quæ

Spes cum Nemeſi.

nequeas assequi, aut si assequaris, non tamen tueri aut seruare possis. Occurrit exemplum Cæsaris Borgiæ Valentinorum Ducis, qui audaciùs quàm aliquis alius eiusdem conditionis, Imperij maiestatem sibi pollicitus, militaribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico, *O Cæsar, ô nullo*, id est, Aut Cæsar, aut nullus: qui tandem morte misera interceptus, vaticinij locum inuenit; sed non quem spe magnifica sibi proposuerat. Itaque de eo sic lusit Sannazarius:

Cæsar Borgia.

Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quid ni,
Cùm simul & Cæsar poßit, & esse nihil?

Idémque in eundem:

Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar:
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Obiter aduertendum distichon Alciati videri è quopiam Græco expressum, sed ad imitationem effictum:

Ἐλπίδα καὶ νέμεσιν δίνοις παρὰ βωμὸν ἔτευξα,
Τὴν μὲν ἵν' ἐλπίζῃς, τὴν δ' ἵνα μηδὲν ἔχῃς.

Quod sic eleganter reddidit Politianus:

Spem simul & Nemesim posita dicat Eunus in ara,
Scilicet vt speres omnia, nil habeas.

Scripsit & in eandem sententiam lepidè ac doctè Marullus: qui quia proximè videtur accedere ad Alciati Emblema, huc adscribere non grauabor:

Quænam hæc tam semper tam læta est? optima rerum
Spes bona. quæ lateri iuncta? potens Nemesis.
Dux magis, an comes est? vindex magis. vnde duabus
Templa eadem? speres ne nisi quod liceat.

Pudicitia.

EMBLEMA XLVII.

PORPHYRIO, *domini si incestet in ædibus uxor,*
Despondétque animum, præq; dolore perit.
Abdita in arcanis naturæ est caussa: sit index
Sinceræ hæc volucris certa pudicitiæ.

AElianus cap. 35. lib. 14. ait. Porphyrionem muliebris pudicitiæ obseruationem esse matrisque familiâs adulterium suspendio suo indicare. Quod Athenæus etiam commemorat Dipnosoph. libro 9. cap. 12. ex Polemonis lib. 5. eorum quæ ad Antigonum & Adæum scripsit, retulitque Leonicus in Var. hist. libro 3. cap. 17. Aiunt itaque Porphyrionem domi educatum, mulieres quæ sunt sub viri imperio, diligenter obseruare, eiusmodique habere sensum adulterium admittentis, vt quan-

Porphyrionis auis natura mira.

do hoc cognouerit, domino significet, sibíque vitam suffocatione, vel vt alij volunt, suspendio adimat; quam esse certissimam commissi adulterij notam aiunt. Huius rei causa est in abditis naturæ arcanis: tantúmque licet hinc colligere, quàm turpe, quámque flagitiosum sit adulterium, cuius actu vel clanculario auis eiusmodi vita priuetur. Itaque quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi potest pro certæ & illibatæ pudicitiæ symbolo. Huius etiam naturæ miraculi mentio est apud alios quosdam, sed neotericos, quorum studium & industriam laudo: sed veteres in primis habeo. Secundus Maternus (quem ego aliàs citaui, auctorem certè pium & doctum) scribit, à leone castissimo animali leænam feminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Aristotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia ostenditur. Non est alienum quod Nouella 12. Iustinian. scribit, eos qui se polluunt nefario coitu, ea facere quæ bruta rationis expertia detestantur. πράττειν ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσείεται ζώων.

Incestus.

Incestet.] Polluat se adulterio. Incestus, vel incestum, est flagitium in affines admissum. Non. Marcel. sed & pro quacunque libidinosa pollutione Seruius accipit. κέστος, pudoris cingulum, quo spósæ ornabantur, per translationem sumitur pro pudore ac legibus connubij. Hinc ἀνίκεστον pro turpi flagitio Græci accipiunt. Iurisconsulti incestum sumunt pro impudico, & turpetudinis flagitio, in propinquos admisso, l. vlt. D. de ritu nupt.

Despondere animum.

Despondétque animum.] Animum despondere, apud Ciceronem nusquam legi Budæus opinatur: vsum tamen eius loquendi formulæ apud Varronem, Liuium Columellam notat; apponit Plautin. id è Menæch. Pater eius postquam perdidit puerum, animum despondit.

Caussa occulta.

Abdita in arcanis.] Caussam occultam philosophi appellant; vt cùm quæritur, cur magnes ferrum? cur succinum paleam trahit? id in naturæ arcanis esse dicitur.

In victoriam dolo partam.

EMBLEMA XLVIII.

AIACIS tumulus lacrymis ego perluo Virtus,
Heu misera albentes dilacerata comas!
Scilicet hoc restabat adhuc, vt iudice Græco
Vincerer: & caussa stet potiore dolus.

EXplicatur id agalma ab Eustathio ad Iliados Homericæ β. citatúrque à Porphyrio alicubi. Quod epigramma tributum Virtuti, conditionem suam deploranti, mutatum fuisse à Mnasalca Sicyonio, & in Voluptatem conuersum, ex altero factum de Aiace, me admonuit doctissimus Camerarius. Hoc ex 3. Epigrammatôn Græcorum sumptum. est enim tetrastichon Asclepiadis.

Fons Emblematis.

Ἁ δ' ἐγὼ ἁ τλάμων ἀρετὰ παρὰ τῷδε κάθημαι

Αἴαντος τύλβῳ κειραμένα πλοκάμοις,
Θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, οὕνεκ' ἀχαιοῖς
Αἱ δολόφρων ἀπάτα, κρεῖσσον ἐμοῦ κέκριται. id est,

Dilacerata comas, visu miserabilis eheu
Consideo ad cineres hìc Telamoniadæ,
Icta dolore graui mihi quòd fraus callida quondam,
Iudicibus Graiis antè locata fuit.

Virtutem lugere quid.

Prosopopœia est Virtutis ad Aiacis tumulum insidentis, & magna lachrymarum copia eiulantis, propterea quòd iniustè lata sit à Græcis iudicibus sententia de armis Achillis Vlyssi, non autem Aiaci, cui debebantur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quosdam viros bonos plerumque iniquorum iudicum decretis angi, & iniustè de suo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem vel consilium præstantibus. Eiusdem omninò argumenti sequitur eodem 3. lib. Epigramma nomine Antipatri, ex quo liquet Aiacis tumulum fuisse in littore Rethæo, vt etiam Q. Calaber: sed fuisse prope Sigæum Troiæ promontorium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & Sozomen. histor. tripart. cap. 18. lib. 2.

Dilacerata comas.] Signum doloris grauissimi. Sic Ouid. de Tibulli morte:

Venit inornatas dilacerata comas.

Æschyli scholiastes ἐν πέρσαις: συνήθες γὰρ τοῖς θρηνοῦσι τίλλειν τὰς ἑαυτῶν τρίχας. Porro Alciat. imitatus est Ouidian. hoc 4. de Ponto, 13.

Agamemnon.

Venit ad albentes illabefacta comas.

Iudice Græco.] Id est, Agamemnone, quem prauum Atridem vocat Auson. in Epitaphio Aiacis, quod etiam huc non malè referri potuisset. Vide num alludat ad Prouerb. Græca fides. Sed is postremò locus mihi videtur altiore quadam considera-tione indigere: nam cùm dicit,

Hoc restabat adhuc, vt iudice Græco Vinceret.

Rem exaggerat ipsa Virtus lachrymarum plena, à iudicis persona. Est enim indignissimum, virtutem à Grecis ipsis, à quibus bus id omnium minimè fuit expectandum, eiectam, oppressam ac desertam fuisse: sunt enim Græci sapientiæ nomine commẽdati, quo etiam cæteris aliis nationibus præluceant. Atqui si id á Barbaris profectum esset, ferendum quidem aut ridendũ, denique fuerat. E multis quæ occurrunt locis ad id illustrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio: quibus clarorum virorum benéque de rep. meritorum casus miseros & indignam

fortunam conqueritur. Sic pro Sextio: Hæc audiuimus de clarissimorum virorum consiliis & factis: hæc accepimus, hæc legimus, neque eos in laudè positos videmus, qui incitarunt aliquãdo populi animos ad seditionem, aut qui largitione cæcarunt mentes imperitorum, aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inuidiam aliquam vocauerunt: leues hoc semper nostri homines, & audaces, & malos, & perniciosos ciues putauerunt: at verò qui horum impetus & conatus represserunt, qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consiliis audacium restiterunt: ij graues, ij principes, ij duces, ij auctores, huius dignitatis atque imperij semper habiti sunt. At ne quis ex nostro, aut aliquorum pręterea casu hãc vitæ viam pertimescat, vnus in hac ciuitate, quem quidem ego possum dicere, præclarè vir de Republ. meritus, L. Opimius indignissimè concidit, cuius monimentum celeberrimum in foro, sepulcrum desertissimũ in litore Dyrrhachino relictum est, &c. Idem 1. de Oratore vbi agit de Rutilij causa, qui C. Marij Proconsul à publicanorum iniuriis Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia tunc erant, in exilium pulsus est damnatus repetundarum. Sic itaque Cicero: Cùm esset ille vir exemplum, vt scitis, innocentiæ, cumque illo nemo neque integrior esset in ciuitate neque sanctior, non modò supplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatiùs quidem aut liberiùs causam dici suam, quam simplex ratio veritatis ferebat. Et post: nunc talis vir amissus est, dum causa ita dicitur, vt si in illa commentitia Platonis ciuitate res ageretur, nemo ingemuit neque inclamauit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo est questus: nemo Rempub. implorauit, nemo supplicauit. Cæterùm nescio an cõferre huc possim opportunè adag. quo dicitur bonos viros esse lacrymabiles; faciles enim sunt ad misericordiam viri boni piique: vt de Heraclito palàm est, sic Æneas Virgil. fatur lachrymans. Dido contrà duritiem eidem exprobrans in 4.

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non si trecenis quotquot eunt dies
Amice, places illachrymabilem Plutona.

Nolim prętermissum quod notatur à scholiastis quibusdã, Aiacem (de quo hîc) nominatum ab αἶ, αἶ, heu, heu, nota dolentis, seu lamentantis particula, & αἰάζειν lamentari est.

In fraudulentos.

EMBLEMA XLIX.

PARVA lacerta, atris ſtellatus corpora guttis
Stellio, qui latebras, & caua buſta colit,
Inuidiæ prauique doli fert ſymbola pictus.
Heu nimium nuribus cognita Zelotypis!
Nam turpi obtegitur faciem lentigine, quiſquis,
Sit quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
Quam formæ amiſſo flore relinquit amans.

Stellio.

PLinius lib. 29. cap. 4. tradit è ſtellionibus malum medicamentum fieri. Nam, inquit, cùm ſtellio immortuus eſt

vino,eorũ qui biberint, faciẽ lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eũ,insidiãtes pellicũ formę.Alciatus lib.1.Parergôn,cap.46.id copiosè satis enarrat.Sic enim ait:Crimẽ stellionatus nomen sumpsit à stellione lacerta stellata : quod animal malè apud veteres audiit,siue quia inuidũ (cùm enim eodem, quo anguis modo pellẽ exuat,eam confestim deuorat, tanquã vtilẽ esse pro comitialis morbi remedio norit, idcircòque hominibus præripiat, vt Plinius lib.8.cap.31.attestatur) siue quòd ex eo malum medicamentum fiat, quo mulieres decipiuntur. Nã cùm mortuus est in vino,faciem eorum qui biberint, lentigine obducit:ob hoc in vnguento eum necant,si quæ mulieres pellicum formæ insidiantur, qua ex caussa verisimile est primò proditum id iudicium:an quia in id animal versus sit, vt canis Ouid.Metamorph.5. --- *Duri puer oris, & audax*:

Crimen stellionatus.

vnde & impudentiæ est symbolum, Græceq; dicitur ἀσκάλαφος,quia sit ἀσκελὲς τῦς ἀφῆς,contactu asper & durus.Hæc Alciat.noster.Sanè idem Plinius lib.30.cap.10.nullum esse animal dicit,ex opinione communi, quod fraudulentiùs inuideat homini:indeque stellionum nomen in maledictum translatum ferunt.Plerique volunt stelliones eosdem esse ac tarantulas,quas Græci ἀναλαβῶτας nominãt.Quia verò ex proximo Alciati loco meminerimus criminis stellionatus,de eo hęc pauca obiter: Stellionatus iis obiicitur qui aliquid dolo fecerint: & vbicunque nomen proprium deficit criminis, stellionatus obiicitur, ait Vlpian. Locum autem præcipuè habet in eo qui rem fortè alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem distraxerit:sed & in eo qui merces supposuerit,vel corruperit, quique imposturam fecerit, pœna stellionatus nulla est à legibus constituta, quia nec legitimum crimen est. Cæterùm & hoc aduertendum,vt auctoris mentem apertiùs aperiamus, in plerisque animantibus certas quasdam notas esse malignitatis à natura inditas,vt caueamus ne quid inde noxæ damníve cõtrahamus. Vulgò enim fertur cauendum esse ab iis qui notis quibusdam insignes sunt. Diciturque non rarò eum qui pedibus claudicat,& animi quadam claudicare parte: quique gibbo sit deformatus aut struma,aut aliquo generis eiusdem vitio,cæteris infestiorem esse,& magis versipellem;si quid tamen vulgari hominum opinioni dandum:Vitiosum corpus vitiosæ naturę imaginem esse. Quod Homerus in suo Thersite confirmauit, qui vt deformior erat,ita etiam turpior, loquacior, & seditiosior,describitur.

Notæ malignitatis.

Sic Cicero pro Roſcio Comœdo cauillatur Fannium Chęream ex habitu corporis: Nónne ipſum caput, & ſupercilia illa penitus abraſa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur; nónne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum (ſi quam coniecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus videtur? qui idcirco capite & ſuperciliis ſemper eſt raſis, ne pilum vllum viri boni habere dicatur. Luſit eodem penè ſchemate Martialis in Zoilum:

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine luſcus:
Rem magnam præſtas Zoyle, ſi bonus es.

Stellatus corpora guttis Stellio.] Virg. 4. Georg.

—— Sæpè ignotus adedit
Stellio lucifugis congeſta cubilia blattis.

Ouid. 5. Metamorph.

—— Latebraſque petit, aptumque colori
Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

Huc referam non inuitus doctiſſimi viri Turnebi carmina de Stellionis eadem animaduerſione, ex Epithalamio Franciſci Valeſij: hæc enim:

Sic quæ pellicibus nuptæ inſidiantur auaris,
Quas forma plus eſſe dolent, medicata propinant
Pocula guttata lentigine ſtellio quæ tu
Inficis, vt vario ſignetur tergore vultus
Diſcolor & maculis liueſcant ora ſubortis.

Et caua buſta colit.] Ouid. 3. Amor. 8. eleg.

Mors tamen à templis in caua buſta trahet.

Dolus malus.

Prauique doli.] Doli mali, quem Seruius definit machinationẽ quandam alterius decipiendi cauſſa, cùm aliud ſimulatur, aliud agitur. Labeo autem omnem fallaciam, calliditatem, machinationem ad circumueniendum & decipiendũ alterum adhibitã, cenſetque ſine dolo malo aliud agi poſſe, aliud ſimulari.

Zelotypus

Zelotypis. ζῆλος, æmulatio ſeu inuidentia; τύπος, forma. Hinc mulier zelotypa, quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ opinio permultis mulieribus animum dedit viros quoquo modo tollendi de medio, vt hoc etiã adiiciam præter rem. Nam Cic. 2. de offic. refert Alexandrum Phereum ab vxore interfectum propter pellicatus ſuſpicionem. Sic Antoninũ Verum Lucilla, Lemniæ viros omnes vna excepta interfecerunt: & Demetrius Antigoni filius, Nicanor, aliique à ſuis feminis interempti. Denique cùm omnia perueſtigaris, collige tecum, quòd vindicta nemo magis gaudet quàm femina. Ouid. 2. artis.

Sed neque fuluus aper media tam sæuus in ira est,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes,
Femina quàm socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammamque ruit, positoque decore
Fertur, vt Aonij cornibus icta dei.

Lentigine.] Lentigo, macula subrufa, aut nigricans in facie aut manibus ad lentis similitudinem. **Lentigo.**

Pellice.] Pellex, quasi παλλαξ ἢ παλλακὶς, ait Gell. lib. 4. cap. 3. vel à pellendo, quòd vxorem legitimam è thalamo pellat, vel quòd virum pelliciat. Paulus in l. 144. de verb. sign. Digestis ex Masurij. Sabini sententia pellicem pro ea sumit quæ citra matrimonium cum aliquo consuescat, domique retineatur: adiditque vulgò sic accipi, quæ cum eo se misceat cui sit vxor. Cæterùm an admittere ausim distinctionem Iurisconsulti in dicta lege, inter pellicem, amicam, concubinam, nondum satis liquet. Sed præstat audire Demosthedem oratione aduersus Neæram, egregiè nomina τῆς παλλακῆς, τῆς ἑταίρας, καὶ τῆς γυναικὸς distinguentem: ait enim τὰς μὲν ἑταίρας ἡδονῆς ἕνεκ' ἔχομεν. τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι γνησίως, καὶ τῶν ἔνδον φύλακα, πιστὴν ἔχειν. Amicas habemus voluptatis causa: pellices seu concubinas famulitij & curæ quotidianæ gratia corporis vtimur: vxores autem ducimus vt legitimos tollamus liberos, fidamque rei familiaris custodiam habeamus. **Pellex.**

Dolus in ſuos.

EMBLEMA L.

ALTILIS allectator anas, & cærula pennis,
Aſſueta ad dominos ire redire ſuos,
Congeneres cernens volitare per aera turmas,
Garrit, in illarum ſe recipitque gregem,
Prætenſa incautas donec ſub retia ducat:
Obſtrepitant captæ, conſcia at ipſa ſilet.
Perfida cognato ſe ſanguine polluit ales,
Officioſa alijs, exitioſa ſuis.

Proditorũ fraudes.

HAc ſimilitudine (cuius facilè ſubintelligitur apodoſis) proditorum animum fraudulentũ apertè arguit: qui cùm bene

bene velle se fingant, vt simulatis eiusmodi alloquiis imponant, eò sanè nocentiores, quò versutiores, habendi sunt. Sic enim plerumque insontes & incautos in ignota discrimina, vel ad extremum vsque vitæ periculum adducant & compellant, sed potissimùm cùm vel vitæ consuetudine, & familiaritate, aut etiam obsequij aliqua specie fucata eos tenent irretitos, modísque tam tenacibus illigatos, vt sese hinc nequeant extricare, quo de genere sunt vespertiliones quidam, & sceleratissimi sycophantæ (quorum numerus quantum his temporibus accreuerit, dici non potest) qui viros inculpatæ vitæ, simplices planè, & ab omni fuco alienos, in discrimen & præcipitium trahunt; nullumque non mouent lapidem, vt, quod est in prouerbio, in laqueos inducant: quam ad rem cuniculis quibusdam vtuntur, cùm impingunt nomen detestandi sortilegij, vel etiam hæreseos, aut sectæ alicuius, vt securiùs magísque impunè ouiculam, id est hominem simplicem, miniméque malum ab omni crimine tam scelesto, támque obominando alienissimum mactent, vel certè quocunque tandem modo exterminent; sic vt insons ille misellus hac aspersus labe (tametsi toto vitæ tempore virtuti pietatíque nomen dederit) humanæ societatis pernicies, & pestis habeatur ab imperita multitudine, quæ vt in vitium plus quàm liceat credula, ita ob inconstantiam maximam, quæ illi familiaris est, ad virtutes ipsas inuertendum sic prompta & parata sit, vt, quod ait Flaccus, sincerum auidè cupiat vas incrustare. Sed vt paucis contraham, hoc genus hominum vt exitialius & magis aduersandum, sic & præter alios, in quod leges animaduertant, dignissimum. Quod enim vnicè docuit optima illa omnium magistra natura, hi tollunt, & improbitate iniquiore labefactant, nimirùm vbi contra suum sanguinem insidiantur, & in animas suas fraudem moliuntur, vt loquitur Salomon. Id totum tamen torqueri melius fortasse potest in patriæ proditores, quales fuere οἱ φιλιππίζοντες apud Græcos, apud Olynthios Lasthenes. Talis fuit Metius ille Suffetius dux Albanorum, pugnæ desertor in bello Romanorum aduersus Albanos, qui suæ proditionis pœnas dedit ab equis discerptus, vt lib. 1. Liuius memorat.

Altilis allectator anas.] Anatem à natandi assiduitate dictam vult Varro, 5. De ling. Lat. Altilis, quòd alatur domi, vel ruri, vt gallinæ, &c. Allectator porrò ab alliciendo. Legi alicubi morem esse aucupibus exoculatam columbam in reti colligare, quæ strepitu cæteras columbas ad se pelliciat. ea dicitur

Anas.

παλδίτεια, à παλδίειν, quod est decipere, seducere, in laqueum allicere. Sed audiamus ipsum Alciatum, qui ea de re sic lib. Parerg. 9. cap. 11. Plaut. in Milite, Paleutrio nomen veteratori impostorique seruo conueniens, vnde & παλδίτειαι, quasi allectatrices aues Aristoteli lib. De hist. animal. 9. turtures vel columbæ, quæ aluntur, vt aucupes àlias alliciant, eósque ad congeneres capiendos adiuuent; quod & in coturnicibus fieri consueuit, itémque anatibus, de quibus (est enim aucupij genus valde iucundum) nos quandoque carmine sic lusimus:

Altilis allectator anas, & cærula pennas, &c.] Hæc Alciatus.

Ire redire.] Ire, pro abire, vt alludat ad verba Iustiniani, in §. Ceruorum quoque, De rer. diuisione, in Institut. in syluam ire & redire solent. & paulo pòst: In iis animalib. quæ ex consuetune abire & redire solent. Martialis 12. lib. epigram.

Atque inter mensas ire, redire suas.

Garrire.

Garrit.] Garrire, quasi ineptè strepere, Nonius. & proprium esse auium quidam putant.

Maledicentia.

EMBLEMA LI.

Archilochi tumulo insculptas de marmore vespas
Esse ferunt, linguæ certa sigilla malæ.

VEspæ tumulo affixæ Archilochi, linguæ malæ petulantiam effrenem arguunt: hæ enim raucæ sunt & mordaces, sed nullam ab iis neque oblectationem, neque fructum comparare possis, vti nec à maledicis aut mordacibus expectare quicquam præter aculeum debeas. Hoc autem Archilocho intelligitur scriptor quiuis, insolita quadam verborum petulantia & mordacitate alios insectans: in quo tamen neque curam, neque eruditionẽ possis deprehẽdere: sed hoc tãtùm notus, quòd audaciã in obtrectando maluerit ostentare, tãque prauè innotescere, quam stare gratis, & cũ silentio, vt loquitur Martialis. Fuit verò

Maledicentiæ nota.

Scriptor maledicus

hic Archilochus Poeta Lacedæmonius, vel Parius, vt alij volunt, qui Lycamben ſocerum tam atrocibus & virulentis carminibus inſectatus eſt, vt eum adegerit ad laqueum. Hinc Prouerb. Archilochia edicta, pro contumelioſis & mordacibus: &, Archilochi patria, pro maledicis: &, Archilochum terere, pro eo quod eſt, maledicentia delectari. Quò pertinet Archilochi epithaphium ex 3. Epigram. Græcorum lib.

> Σῆμα τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὅς ποτε πικρὴν
> Μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ,
> Αἱμάξας Ἑλικῶνα τὸν ἥμερον, οἶδε Λυκάμβης
> Μυρόμενος τρισσῶν ἅμματα θυγατέρων.
> Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
> Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. hoc eſt,

> *Archilochus iacet hoc in littore tectus, amara*
> *Cuius vipereo carmina felle madent.*
> *Sanguine fœdauit Muſarum Helicona, Lycambes*
> *Luget natarum turpia lora trium.*
> *Hoſpes abi tacitè, irrites ne forte crabrones.*
> *Illius in tumulo quos habitare vides.*

Pindar. 2. Pyth. ait ſe nolle conuicio aliquo Ixionem afficere, quòd Archilocho conuicia non bene ceſſerint. Sic ille:

> ——— Ἐμὲ δὲ χρεὼν
> Φεύγειν δάκος ἀδινὸν, κακαγοριᾶν·
> Εἶδον γὰρ ἑκὰς ἐὼν, τὰ πόλ-
> λ' ἐν ἀμαχανίᾳ
> Ψογερὸν ἀρχίλοχον βαρυλό-
> γοις ἔχθεσι πιαινόμενον. id eſt,

Me autem oportet effugere morſum imbellem & impotẽtem, maledicentiam nempè. Vidi enim iam olim multa in egeſtate poſitum conuiciatorem Archilochum, infenſis obtrectationibus enutritum, & quaſi pinguem factum. Antiſthenes dicebat Diogenem veſpis eſſe ſimilem. Veſpis enim non magnum eſſe alarum ſtrepitum, aculeum autem acutiſſimum. Dion oratione 8. & Stobæus Sermon. 11.

Veſpæ obtrectatores.

Certa ſigilla.] Quæ ſunt ſymbola certæque notæ hominis intemperanter lingua abutentis, vt qui maledicentiſſimus fuerit.

In receptatores ſicariorum.

EMBLEMA LII.

Latronum, furumque manus tibi, Scæua, per vrbem
It comes, & diris cuncta cohors gladiis:
Atque ita te mentis generoſum prodige cenſes,
Quòd tua complures allicit olla malos.
En nouus Actæon, qui poſt quàm cornua ſumpſit,
In prædam canibus ſe dedit ipſe ſuis.

In receptatores.] Hæc epigraphe mihi ſtatim reuocauit in mentem quod de receptoribus, ſeu receptatoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3. §. cognoſcit, D. de off. præf. vigil. quia ſine his diu maleficia latere non poſſint. l. 1. de recepit. Sic Vlpia. in l. Congruit, de

præf. vult à præside animaduerti in sacrilegos, latrones, plagiarios, fures, prout eorum quisque deliquerit: receptorésque eorum coercere, sine quibus latro diutiùs latere non potest. Cui simile illud Quintiliani ex declamatione 255. vbi ait, proximos eos esse transfugis à quibus transfugæ recipiuntur: quia natura simile sit, facere scelus & probare.

Fons Emblematis à Stobæo.

STobæo citatur illud ex Phauorino, ni fallor: ὥσπερ ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ἀπ' αὐτοῦ κυνῶν ἀπέθανεν, οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας καταλύουσιν: Quemadmodum Actæon à canibus, quos alebat, discerptus est: ita parasiti & assentatores eos à quibus enutriuntur, miserè perdunt. Nonnulli sese putant insigniores & quidem nobiliores, si quosuis sicarios, nulliúsque frugis homines & ganeones inertes, domi & mensæ suscipiant, haud sano mentis oculo præuidentes se vnà cum patrimonij comminuti damno, nominis & plerumque vitæ iacturam facere. Tutissimos enim se fore credunt, vtpotè tanto tamque generoso satellitio stipati; & tamen non aduertunt, quanti constat, quamque noxia sit ea familiaritas. Anulus in picta poesi sic:

Cornibus in ceruum mutatum Actæona sumptis
Membratim proprij diripuere canes.
Næ, miser est dominus, parasitos quisquis edaces
Pascit, adulantum præda parata canum:
Se quibus irridendum suggerit & comedendum,
Seruus & ex domino corniger efficitur.

Venatores Actæones.

Qui mythologica tractarunt, hoc de Actæone figmentum ad venatores referunt, qui suas opes miserè dilapidant in venandi luxu inutili admodum & sumptuoso: etenim à canibus, quos aluere, tandem vltione diuina quasi membratim dilaniantur. Nam tametsi nihil aliud sceleris admitterent, nisi in eo quod erogent in victum canum quod commodiùs posset egenis & pauperie pressis conferri: ea tamen culpa satis habet grauitatis ad prouocandum iustam Dei præpotentis iram, qui tot bona nobis non est elargitus, vt iis tam malè vtamur. Eóque grauius illi peccant, quòd rebus necessariis animum non applicent, vt agriculturæ, vt Reip. vt aliis honestis actionibus, sed omnem temporis vsuram collocant in venatu: quo fit, vt in vrgentem minúsque sibi notam penuriam præcipites ruant. Itaque dici non ab re potest, eos non à canibus modò, sed auibus & equis absumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait Poetas hoc figmento nihil aliud docuisse, quàm homines ca-

uere maximè debere, ne quid agant quod diis inuisum sit aut ingratum, aut quod eos in iram prouocet. Adhæc olim omnes labori fuisse intentissimos, & manibus victum quæsiuisse non seruis aut exteris sua negotia, sed sibi tantùm commisisse: ideóque qui laboriosi essent, opibus & facultatibus præ cæteris abundasse: contrà qui sese otio dedebant, voluptates consectabantur, venationi & aleæ dabant operam, in extremam rerum penuriam decidisse, & opibus exhaustos esse, quemadmodum & ipsi Actæoni contigit. Sed id speciatim in prodigos adolescentes non ab re licet conuertere, qui promi magis quàm cōdi, vt Phryges serò sapiunt, & tum fortè, sed frustrà resipiscunt, cùm nihil est amplius in loculis. Sibi quidem mirè placent, cùm secundis fortunæ ventis opes suppetunt, quibus impudentes & ignauos ganeones (qui nullum aliud sibi pensum relictum habent, quàm vt lautas culinas affectentur, alienáque quadra viuant) pascant & enutriant. At exhaustis patrimoniis, quid illis superest nisi vt aliena compilent, tandémque in malam crucem adigantur, ab iis relicti, longúmque valere iussi, à quibus in conditionem tam miseram, támque abiectam coacti sunt? Non piget huc traducere, quæ Dion Chrysost. orat. 10. De seruis, apposìtè scribit, se non putare damna à malis canibus plures accepisse, quàm à malis hominibus. Etenim à canibus perniciosis vnum Actæonem aiunt (inquit ille) perditum, & his quidem in rabiem cùm acti essent: à perniciosis verò hominibus dici non posse, quot perierint & plebeij & reges, quot etiam ciuitates; hi quidem à seruis, illi autem à militibus & satellitibus; alij ab amicis quibusdam, nomine tenus amicis: alij quidem à filiis & fratribus, vxoribúsque damna capiunt innumera. Retulimus suprà ex Constantino Manasse memorabile Michaëlis Imperatoris exemplum, quem cum Actæone discerpto à canibus comparat: siquidem inconsultò illi Principi, quòd ab assentatoribus obsessus esset miserè omninò cessit.

Veterum industria.

Otiosi venatores.

Locus Dionis Chrysost.

Scæua.] Proprium quoddam nomen aut fictitium non temerè suspicetur aliquis. plerique, sæua, legunt, pro, dira, crudeli, terrifica, &c. sed malim Scæuam accipi, vt Symmachus, pro improbo, sinistræ famæ homine, rerum imperito. Quæ sub obtentu tuo à quibusdam scæuis designata dicuntur, ait ille. Et Græci, eum qui sit ingenio tardo σκαιὸν appellant. οὐδὲ σκαιὸν, οὐδ' ἀπλήσμονα, dicit Aristophan. 1. nequæ scæuam, neque consilij inopem.

Manus.] Multitudo, vt maxima militum manus apud Ciceronem in Philipp. & ſæpè aliàs.

Prodige.] Cicero, Offic. Prodigi, qui epulis & viſcerationibus, & gladiatorum muneribus, ludorum venationúmque apparatu pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem, aut nullam ſunt omninò relicturi.

Allicit olla malos.] Ea eſt ollæ amicitia, vt habet Prouerbium; ad quod reſpexit Martialis lib. 2.

Hunc quem vina tibi, quem menſa parauit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat & cyatos, & ſumina, & oſtrea, non te.
Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Actæon, &c.] Tangit Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouidius 3. Metamorph. Hanc lubens prætereo, vt vel pueris notiſſimam.

In adulatores.

EMBLEMA LIII.

SEMPER hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur, auram
Reciprocat Chamæleon:
Et mutat faciem, varios ſumitq; colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat:
Et ſolùm mores imitatur Principis atros;
Albi & pudici neſcius.

EXpreſſum id è Plutarchi libello, De diſcrimine adulatoris & amici, huius hæc verba: Ὁ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν· ἐκεῖνός τε γὰρ ἁπάσῃ χροίᾳ πλὴν τοῦ λευκοῦ

Emblema è Plutarcho petitum.

συναφομοιοῦται· καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἀδυνάτων παρέχειν οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον.

Adulator vt Chamæleon.

Adulatori quidem omninò id accidit vt Chamæleonti: siquidem vt ille colorum omnium similitudinem exprimit præterquàm albi: sic assentator, cùm se similem præstare no possit in his quæ digna sunt studio, turpia quæque imitatur quantum potest. Vt enim nonnulli pictores imperiti, quia nequeant assequi quæ pulchra sunt & difficilia, in næuis quibusdam ac verrucis aut rugis depingẽdis toti sunt, & quælibet repræsentant, præter ea quæ pulchra sunt, quæque ingeniosi artificij laudem mercantur: Sic & assentator, vt principi viro, cui assidet, aliquid gratum faciat, eius diligenter imitatur intemperantiam, iracundiam, supercilium, acerbitatem in seruos, diffidentiam in domesticos, & cognatione iunctos. Nam præterquàm quod sponte naturæque propensione ad deteriora propensus est, videtur eo modo sibi longè abesse à vitio reprehensionis, si turpia imitetur. Quem morem vt barbaricis moribus conuenientissimum, meritò perstrinxerunt auctores grauissimi: hoc enim vitio quòd laborarit Alcibiades, vt qui ingenio esset versatili, & ad quiduis comparato, naturam Chamæleontis habuisse dictus est. Sed mirum est sanè quod narrant de Arabum quibusdam populis, apud quos inualuit consuetudo, vt illorum Rege aliqua corporis parte affecto, aut decurtato, populus eius regionis ęgritudinem imitetur Principis, illóque membro fasciis lanáque conuoluto, sic in medium prodit. Quod idem de scurra quodam Philippi Macedonis memoriæ proditum accepimus. Cùm enim in oppugnatione cuiusdam ciuitatis Argiuorum, vnus Philippo fuisset erutus oculus, postridie scurra fascia similem oculum circumligatus processisse fertur. Idémque cùm crus in quadam pugna Regi fractum esset, in eius conspectum venire non erat solitus, nisi claudicans, eodémque crure colligato. Ea itaque est assentatorum mens, hoc vnum studium, vt imitentur omnia, omnibus assensum præbeant, præterquàm iis quæ sunt à natura sua longissimè remota, nimirùm quæ à niueo simplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris & verecundiæ quasi rubori omninò sit aliena. Nam quod Antisthenes dictitabat, vt meretrices omnia bona præter prudentiam, sanúmque iudicium suis amatoribus imprecantur: sic assentatores iis quibus cum agũt. Vide Pierium in Chamæleonte, lib. 27. Hieroglyph.

Alcibiades.

Arabum assentatio.

Scurra Philippi Macedonis.

Chamæleon.

Semper hiat, &c.] De Chamæleonte sic Plin. capit. 33. libro 8.

Ipſe celſus,inquit,hianti ſemper ore,ſolus animalium nec cibo nec potu alitur,nec alio quàm aëris alimento:& coloris natura mutabilior:mutat namque eum ſubinde,& oculis,& cauda, & toto corpore, redditque ſemper quemcunque proximè attingit,præter rubrum, candidúmque. Caſſiodorus Variar. formularum lib. 5. epiſt. 34. naturam Chamæleontis ad fruſtratorem debitorem non minùs ingenioſè traducit.Fugere neſcius, ſed ſuæ ſpõſionis ignarus:obliuioſus cùm relinquitur:trepidus, cùm tenetur. Mutat verba,variat conſtituta: nec in vna dicti ſui qualitate cõtẽtus,diuerſis imaginibus immutatur.Meritò Chamæleonti beſtiæ conferendus,quæ paruorum ſerpentum formę conſimilis,aureo tantùm capite,& reliquis membris ſubalbẽtis praſini colore diſtinguitur.Hæc quoties hominum aſpectus incurrerit,dum ei fugiẽdi velocitas denegatur,nimia timiditate, colores ſuos variè commutat, vt modò veneta, modo blattea, modò praſina,modò poſſit cyanea reperiri.Prouer. Chamæleõte mutabilior.

Reciprocat.] Repetit, retroflectitur,vel recipit.procare,petere eſt;vnde procax,& proci dicti. Reciprocum verò à recipiendo dici ait Varro,quia eò redeat vnde profectũ eſt.Hinc maris & animæ reciprocatio . Hoc loco verò reciprocare propriè eſt auram reſorbere,ſubindeque retrahere:ſic enim Liuius reciprocare pro reſpirare vſurpauit.

Veſcitur aura.] Alluſio ad Prouerb. Vento viuere. Populari aura veſci,eſt populi nugis aſſentiri,vulgi mores inſequi.

Color albus & rubeus.

Albi & pudici neſcius.] Color albus mentis integritatem, vt rubeus pudorem ſignat,vt dicemus poſtea.

Ei qui ſemel ſua prodegerit, aliena credi non oportere.

EMBLEMA LIIII.

COLCHIDOS *in gremio nidum quid congeris? eheu*
Neſcia cur pullos tam malè credis auis?
Dira parens Medea ſuos ſæuiſsima natos
Perdidit; & ſperas parcat vt illa tuis?

Typus Emblematis.

HOc ex Græco Archiæ:

Αἶαν ὅλην νήσοις τε διϊπταμένη σὺ χελιδὼν,
Μηδείης γραπτῇ πυκτίδι νοσσοτροφεῖς;
Ἔλπη δ᾽ ὀρταλίχων πίστιν σέο τὴν δὲ φυλάξειν
Κολχίδα, μηδ᾽ ἰδίων φεισαμένην τοκέων;

Sic Marullus expoſuit 3. Epigrammatôn:

Quid vaga tot terras vrbéſque emenſa volucris,

Colchidos insano nidificas gremio?
Pignoribusque tuis credis malè sana fidelem,
Ipsa suos partus quæ laniauit atrox?
Ni fœtus exosa tuos Pandione nata
Phasiaca quærit perdere sæuitia.

Breuiùs reddidit Politianus, numirùm tribus hendecasyllabis:

Medeæ statua est misella hirundo,
Sub qua nidificas; tuósne credas
Huic natos, rogo, quæ suos necauit?

Sed breuissimè Borbonius noster, vno disticho,

Medeæ statua est: natos cui credis, hirundo?
Fer aliò: viden' hæc mactet vt ipsa suos?

Apostrophe est ad hirundinem, ad statuam Medeæ nidificantē: ex quo datur intelligi, cauēdum esse ab eo qui semel imposuit: vel iis nullam amplius habendam fidem, qui semel vel quoquo modo læserint: aut iis nullo pacto assentiendum, qui cùm sua dilapidarint, vix aliorum curam commodè gerēt. Nemini enim res aliena quàm sua debet esse charior aut cōmendatior. Quomodo enim fieri potest, κακῶς κεχρημένον ἄνδρα τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιςὸν ἐν ἀλλοτρίοις; Id explicat Socrates apud Xenophōtem lib. 3. ἀπομνημ. nempè colloquio cum Glaucone. Refert Plutarch. ἐν γαμικ. παραγγελ: Qua ratione Timarchum impudicitiæ & prodigalitatis accusauit Æschines, non tam vt hominē probro afficeret, quàm ne deinceps ad populū concionaretur. Qui enim rem familiarem adeò malè administrasset, indignus videbatur cui publica crederentur. Præclarè Tiberij factū memoratur à Corn. Tacito: qui vt honestam innocentium paupertatem leuauit: ita prodigos, & ob flagitia egētes Vibidiū Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Sullam, Vitellium mouit senatu, aut spontè cedere passus est. Gorgia oratore publicè aliquando dicentè vt concordiam suaderet, Melāthius non sustinuit. aiebat enim de pace eum minimè aliis verba facere debere, qui sibi, vxori & ancillæ concordiā persuadere nō potuisset. Idem in Laconicis: Agis Archidami filius ei minimè Duci fidē habēdā dicebat, neque credendū iuuenū exercitum, qui suam ipsius patriā miserè prodidisset. Id dicebat Ephoris, qui Imperat. quēdā lubricæ hominē fidei in hostes mittebant.

Fidès non habenda, ei qui fidē violarit.

Colchidos.] Medea Colchis nominata, quòd Colchorū regis filia fuerit, quæ Iasoni vt nuberet, aurei velleris obtinēdi corripiendiq; viam ei commonstrauit, sed priùs Dracone sopito. Tādem ab Iasone repudiata, quos ex eo liberos susceperat, interemit. Repete fabulam ex 7. Metamorph. Ouid.

Medea.

Temeritas.

EMBLEMA LV.

IN PRÆCEPS rapitur, frustra quoque tendit habenas
Auriga, effreni quem vehit oris equus.
Haud facilè huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temerè proprio ducitur arbitrio.

Cui non credendũ.

SIgnificatur nihil ei cõmittendum esse, qui in proprios affe-ctus nullum sibi sumit imperium, sed temerè huc atque illuc concitatus fertur, non aliter quàm equus, quem nulli freni nullæque habenæ continent. Similitudinem hanc mutuatus est ex Platone, qui animum nostrum cum auriga, corpus verò & eiusdem perturbationes cum equis comparabat. Iuxta quod ab Hieronymo etiam dictum est, sensus corporum quasi equos esse

sine ratione currentes : animam verò in aurigæ modum frena currentium retinere. Maximè enim est efficiendum, vt appetitus rationi obediant, eamque neque præcurrãt, nec propter temeritatem, nec propter pigritiam aut ignauiam deserant, sintq; tranquilli, atque omni perturbatione careant, vt docet M. Tullius. Locus Platonis est in Phædro, de duobus equis bono & malo, & eorum auriga ratione; quò M. Tullius allusisse visus est 2. De Republ. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur. Quẽ locũ obseruauit Heraclides Ponticus lib. De allegoriis Homericis. Locus hic, vt apparet, è Maximi Tyrij sermone 55. tractus est. Neque verò grauabor locum integrũ sublegere : τοῦτον δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνδείας πρὸς τὸ θεῖον ἐξεῦρε θεὸς τρόπον, ἐπιθεὶς τὴν ψυχὴν γηΐνῳ σώματι, ὡς ἡνίοχον ἅρματι, καὶ παραδοὺς τὰς ἡνίας τῷ ἡνιόχῳ, ἀφῆκε θεῖν, ἔχουσαν μὲν παρ' αὐτοῦ ῥώμην τέχνης, ἔχουσαν δὲ καὶ ἀτεχνίας ἐξουσίαν· ἡ δὲ, ἐπειδὰν ἐπιβῇ ἁρμάτων, καὶ λάβηται τῶν ἡνιῶν, ἡ μὲν εὐδαίμων καὶ μακαρία ψυχὴ καὶ μεμνημένη τοῦ ἐπὶ τὸ ὄχημα ταύτην ἐμβιβασαμένου θεοῦ καὶ ἡνιοχεῖν προσάξαντος, ἔχεται τῶν ἡνιῶν: καὶ ἄρχει τοῦ ἅρματος, καὶ κολάζει τὰς τῶν ἵππων ὁρμάς· οἱ δὲ εἰσιν ἀτεχνῶς παντοδαποὶ, ἄλλος ἀλλαχοῦ θεῖν διωρμημένοι, ὁ μὲν αὐτῶν, ἀκόλαστος καὶ ἀδηφάγος καὶ ὑβριστὴς, ὁ δὲ, θυμώδης καὶ ἰτηπικὸς καὶ ἔμπληκτος, ὁ δὲ, νωθὴς καὶ ἐκλελυμένος, ὁ δὲ ἀνελεύθερος καὶ σμικρόφρων καὶ ταπεινός· οὕτως ἅρμα ἐστασιασμένον ταράττει τὸν ἡνίοχον κάτα κἂν μὲν κρατήσῃ αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ δυναστεύοντος ἵππου ῥύμην ἄξων φέρεται, νῦν μὲν τῷ ἀκολάστῳ ἵππῳ πᾶν τὸ ἅρμα ξυμφερόμενον αὐτῷ ἡνιόχῳ ἐπὶ ὕβρεις καὶ παροινίας καὶ λαγνείας καὶ ἄλλας οὔτε εἰλικρινεῖς ἡδονὰς, νῦν δὲ τῷ θυμικῷ ἐπὶ κακώσεις παντοδαπάς. Quæ Latinè ita sonant: Verùm hic vnus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana conditio minorem se esse diuina fateretur, propterea scilicet quòd animũ terrestri corpori, tanquã aurigã imposuit currui, cuius & habenarũ sustinendarũ & incitãdi vim esset habiturus. Huic enim aurigæ, simul aurigãdi arté, viresque tradidit: simul etiã liberũ abutẽdę artis arbitriũ dedit, qui postquàm inscenderit currũ, & habenas acceperit, siquidẽ felix beatúsque animus sit, memoriamq; habeat se iussu Dei sublatum esse in currum, valideque aurigationẽ regere debere, nimirùm habenas moderatur, regitque currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuersum appetunt cursum, temereque huc atque illuc rapiunt currum, hic ad petulentiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atque ferociam, alius verò tarditatem, mollitiẽ, seruitutẽ,

fatuitatem, atque humilitatem sectatur; cuiusmodi seditionibus distractus currus, aurigam conturbat: & si vicerit eum præpotentis equi vis, fertur currus pro libidine victoris. Quo fit, vt victrice interdum petulantia, vnà currus & auriga ad contumelias, conuicia, impunitates, atque alias nefarias, miniméque sinceras voluptates; interdum verò dominante iracundia, in multas variasque calamitates vterque feratur in præceps. Huc etiam referam commodè illud D. Cypriani, ex lib. De disciplina & bono pudicitiæ: Coërceat animus, ait, stimulos carnis, refrenet impetum corporis. Accepit hanc enim potestatem, vt illi ad imperium eius membra seruirét. Et quasi legitimus ac perfectus auriga vltra concessas corporis metas extollétes se carnis impetus, cælestium præceptorũ habenis reflectat, ne vltra terminos suos currus iste corporis raptus in periculum suum secum & ipsum rapiat aurigam, &c.

Cypriani locus.

In præceps rapitur frustra, &c.] Alludit ad illud Virgilianum,

—— Frustra retinacula tendens,

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Et ad prouerb. De curru delapsus. Citatus ex Platone locus est in Phædro, qui explicatur commodissimè à Plutarcho, Quæstionum Platonic. 8. quò pertinet Ciceronis hoc è 3. Tuscul. Exisse è potestate dicimus eos qui effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia. Qui igitur exisse è potestate dicuntur, ideò dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est; hinc cõpotes & impotes, qui animum habent, vel non habent in sua potestate.

Effreni quem vehit oris.] Manifesta allusio ad parœmiam, Os infrene, id est, ἀχαλινȣ̃ σόματος ἵππος.

In te-

In temerarios.

EMBLEMA LVI.

Aspicis aurigam currus Phaethonta paterni
Igniuomos ausum flectere Solis equos;
Maxima qui postquàm terris incendia sparsit,
Est temerè insesso lapsus ab axe miser.
Sic plerique rotis fortunæ ad sidera Reges
Euecti, ambitio quos iuuenilis agit;
Post magnum humani generis cladémque suámque,
Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

PHaethontis casus hîc traducitur in Principes quosdam Ducésque iuueniliter exultantes, qui magno suo suorúmque malo cuncta sursum & deorsum vertunt: cumque quod volunt,

Stulti Principes.

omne ſibi licere putent, non mirum eſt, ſi intolerabilem malorum lernam ſecum aduehant. Nihil enim aliud afferre poteſt tam cæca præcépſque temeritas, quàm certiſſimum populi diſcrimen, & interdum exitium. Quòd ſi illi quandoque reſipiſcant (quod ferè non fit, niſi accepto damno, eóque grauiſſimo) id ſanè contingit, poſtquàm vulgus decidit in grauem fortunarum omnium iacturam, vt ſpei nihil reliqui habeat. ferè fit enim, vt Principes illi fatui & excordes, eo quod habeant in alios imperij ac potentiæ, pro ſua libidine miſerrimè abutantur, & quaſi prodigant in Reipubl. detrimentum. Vitio datur Agamemnoni, quòd ambitioſus magis quàm cordatus fuerit, qui pro vna Helena tot tantóſque homines ad necem poſtularit, ſuóſque ad eandem belli aleam prouocarit. Rectè Flaccus:

Fabula quæ Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.

Non eſt ambiguum, quin ſecurius æuum traduxiſſent, & gloriam credo meliorem fuiſſent conſecuti nobiliſſimi Imperatores Cyrus, Xerxes, & Alexander, ſi ſuis contenti finibus, maluiſſent regna propria tutari & adminiſtrare, quàm armorum alea plùs quàm par eſſet, alienis inhiare. Itidem & innumerabiles alij, quorum efferatior ambitio, regnandíque cupiditas, & ſuum & populi interitum acceſſiuit. Quid enim, vt cæteros taceam, aliud fecit Alexander, quanquam præclaris naturæ & doctrinæ ſubornatus muneribus, quàm vt graſſatorum princeps orbem circuncurſaret, ſibi ſuiſque labores & moleſtias innumerabiles crearet, nullumque quietis & otij finem proponeret? Huius inſatiabilem victoriarum ſitim nullus vel proſperrimus ſucceſſus vnquam reſtinguere potuit: nullus honos, quamquam magnus, eius ambitionem ſedauit. Itaque non contentus ampliſſimo imperio Perſico, impetum fecit in Scythas, in Bactrianos, in Indos, vltrà etiam progreſſurus ſi per copias ſuas licuiſſet, aut niſi morte violenta repreſſus eſſet. Quid de Pompeio? quanta virtute & experientia viro? quàm magni à ſuis habito? nec enim vna cauſa fuit cur à Romanis, aliiſque gentibus maximo in honore eſſet. Eum tamen miſerè occæcauit tandemque perdidit inſana ambitio, nec ſe modò, ſed & patriam & Remp. quam defendere ſe iactabat, oppreſſit & funeſtè dilacerauit. Totus enim in aucupanda gloria, in cuius communicationem admitti neminem ſuſtinebat, dum Spartacum perdo-

muit: dum Lucullo eripit victorias Ponticas & Armeniacas; dum Metello honorem de piratis suffuratur, vnúsque omnibus excellere, omniúmque obscurare gloriam cogitat, alienauit à se optimorum quorumcunque animos. Ergo dum potentiam suam putat egregiè fultam C. Cæsaris affinitate, quem sibi adiunxerat ad suas vires firmandas, ab eodem fuit oppressus.

Et hos quidem suæ ciuitatis Phaethontas rectè dicimus, quales nimium multos superior patrum & nostra vidit ætas. Constantinus Manasses, Annal. de Michaëlo Imperatore hunc in modum ferè scribit: (quia enim Græca non suppetunt, Latinam versionem huc conferre non verebor:) Vbi Michaëlus maturam ad ætatem peruenit, iámque solus amplitudinem negotiorum imperij procurare cœpit, reapse verum illud probauit esse quod est in fabulis. Quippè mox vt alter quidam iuuenis Phaethon, curru conscenso, totum Romanorum imperium perdidit, & ipse de auito patrióque regno, veluti quodam curru, est deturbatus & excussus, non pronus tantùm cadens, sed etiam deorsum lædens. Quippè luxuriosæ humidæque vitæ se dedidit, velut alter Nero, immodestus in vino, animo effeminato, impudicus, temulentus, omnem pecuniam in collusores exhauriens, qui erant scurræ impuri, curruum agitatores, mimi, primo statim diluculo temulentiæ dediti, delicias ciborum & suauium opsoniorum auidè quærentes, totos dies apud inuerecundas mulieres exigentes, potores, ludiones, libidinum flammis furentes: qualis scilicet olim erat ille Sardanapalus, rex Niniuitarum, &c. Quod dum meditor, vltrò sese offert Caroli vltimi Burgundiæ Ducis fatum deploratissimum, qui propter virtutem bellicam, & ditionem amplissimam, inter Principes fortunatissimos haberi potuisset, si vim ingenij qua pollebat, & magnitudinem animi qua se terribilem & formidabilem ostenderat, ad sua potius asseruanda, aut etiam augenda, quàm ad extera expugnanda conuertisset; nec sanè tam infelicem mortem obiisset. De quibus tamen aliàs fortasse commodiùs. Huc refert Adagium, Aut Regem, aut fatuum nasci: &, Habenas ignarus non tractet. Fabulam hanc alij aliò transferunt, nimirùm ad insignem quandam conflagrationem, vt Plato in Timæo, cui Lucretius lib. 5. subscribit. Ficinus & aliquot alij tradunt fuisse Cometam vastum natura solarem, qui tandem dissolutus, intolerabiles æstus concitauerit. Sed hæc præter rem. Si ad mores referre malis, apponere huc potes exemplum Flaminij Consulis, cuius temeritas infi-

Michael Imperator.

Carolus Dux Burgundiorum.

gne detrimentum suæ Reipub. attulit. Valer. Max. 1. cap. 6. Phaethontis casum ad principes improuidos, ambitiosos, suíque officij minimè memores torsit etiam Dio Chrysostomus oratione prima De regno.

Equi Solis.

Igniuomos equos.] Quatuor equi Solis naturam illius igneam indicant: Phlegon, à φλέγω, quod est inflammo: Pyrois, quasi ignitus, ἀπὸ τοῦ πυρός: Eous, ab ἠὼς, aurora; Aethon, quasi ardens: Sunt qui his equis quatuor horas iuxta Solis exortum apparentes intelligi velint. vnde est illud,

Hæc iubet, hæc splendet, dein hæc calet, illa tepebit.

Malim ego à studiosis legi diligenter quæ de iis Solis equis habet Ouid. 2. Metamorph.

Sic plerique rotis, &c.] Similitudinis est ἀπόδοσις. Fortunæ rota, cui insidet, tributa est, propter varietatem & inconstantiam. Galenus ἐν προτρεπτικῷ ἐπὶ τὰς τέχνας egregiè fortunam eiúsque inconstantiam depinxit.

Furor & rabies.

EMBLEMA LVII.

ORA gerit clypeus rabiosi picta leonis,
Et scriptum in summo margine carmen habet,
Hic hominum est terror, cuius possessor Atrida:
Talia magnanimus signa Agamemno tulit.

QVorundam Principum & Imperatorum ferocia & immanitas signis plerumque notisque vexillaribus exprimitur, ita vt quid in animo reconditum habeant, tacitis symbolis aperte ostendant. Quid enim significant in eiusmodi stemmatis Vultures, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones, quàm rapacitatem, ferociam, internecionem, formidinem, & cætera generis eiusdem, quę perpetuò sanguinarios Duces comitantur? At vt carmen nostrum explanemus, habuit Agamemnon cly-

Signa ferocitatis.

peum, in quo eſſet depictus Leo ad terrorem aliis incutiendum: quod quidem ſcutum in Olympiæ fano per aliquot tempora pependit, inſcriptione etiam adiecta:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

hoc eſt,

Terror hic eſt hominum, quique hunc gerit, eſt Agamemnon.

Leo, terrorum ſymbolum. Leo quidem pro ſigno roboris & vigilantiæ apud Ægyptios habebatur: ſic & ad terrificum hominem, qui reliquos aſpectu ſolo conſternaret, aſſumebatur. teſtis eſt Pierius in Leone. Plutarchus Ariſtide: Hanc iuſti appellationem, inquit, regum & potentum nullus eſt proſecutus: *ἀλλὰ πολιορκηταὶ καὶ κεραυνοὶ καὶ νικήτορες, ἔνιοι δὲ ἀετοὶ καὶ ἱέρακες ἔχαιρον προσαγορευόμενοι, τὴν ἀπὸ τῆς βίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες*: ſed potius dicti ſunt vrbium vaſtatores, fulmina, & domitores: alij etiam aquilæ & accipitres vocari maluerunt, à vi & potentia, vt apparet, magis quàm ex virtute laudem & gloriam amplectentes.

In eos qui ſupra vires quicquam audent.

EMBLEMA. LVIII.

DVM dormit, dulci recreat dum corpora ſumno
Sub picea, & clauam cæteráque arma tenet,
Alciden Pygmæa manus proſternere letho
Poſſe putat, vires non non bene docta ſuas.
Excitus ipſe, velut pulices, ſic proterit hoſtem,
Et ſæui implicitum pelle leonis agit.

PIndarus Nem. 10.
Καλεπὰ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων. id eſt, Difficilis pugna eſt fortioribus repugnare velle. quod mihi declarat in Vrania Herodotus:
Καὶ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπερμήκης.

Apologus hîc admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum suscipiendum negotium, ad quod perficiendum vires non suppetant. Rectè Pindar. Pyth. β.

Χρὴ καθ' αὑτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾷν μέτρον:

Oportet quisque sui modulum spectet. Sic Propertius:

Turpe est quod nequeas capiti summittere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Et Cicero 1. Officior. Suum quisque noscat ingenium, acrémque se & vitiorum, & bonorum suorum iudicem præbeat, ne scenici plus quàm nos, videantur habere prudentię: néue histrio videat in scena, quod non videat sapiens in vita. Sed, ni fallor, conuerti fabula in eos potest, qui licet tenuis fortunę sint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi sint præter infamiam & detrimentum. Allusio est ad prouerb. Cùm sis nanus, cede. Quod intellexisse videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quò loci magnum Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum illud effert prouerbiali schemate, eóque eruto è Græco apologo quopiam: Frustrà, inquit, virum circum latrabant, immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi, Thiodamas agrestis homo Lyndius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihilo magis commotum fuisse susurronum & blateronum aulicorum conuiciis, quam Hercules ille μεγαλόσωμος καὶ μεγαλόψυχος rustici hominis contumeliosa insectatione, aut Pygmæorum insultibus exterritus fuerit. Meminit figmenti huius Politian. Epistola quadam, his quidem verbis: Vincere non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratum Pygmæi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit, &c. Meminit & Alciat. noster Commentar. De quinque pedum præscriptione. Hæc cùm scripsissem, commodè sese historia Pygmæorum obtulit, quam retulit Philostratus in suis Imaginibus; vnde perspicuè video Emblema hoc petitum esse.

Temerarij.

Sub picea.] Piceam, quintam cedri speciem esse docet Plinius cap. 10. lib. 16.

Alciden.] Herculem, vel Alcæo Amphitryonis & Persei patre, vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine dictum volunt.

Pygmæi.

Pygmæa manus.] Pumilionum aut nanorum multitudo. Vocantur à Philostrato οἱ πήχεις παιδία, q. d. cubitales pueri. Eustathius & diuus Augustin. de ciuit. Dei 16. cap. 8. Nanos aiunt

Pygmæos appellatos á πυγὼν, vel πηχὺς, quod cubitum significat. vel πυγὸς, breuis: itaque πυγμαῖος quasi πηχυαῖος. Hi homunciones extremas Ægypti partes inhabitant, agricolationi dediti, ſubinde cum gruibus bellum gerunt. Plin. libro 7. cap. 2. aliiſque locis. Gellius lib. 9. cap. 4. Exiſtimat tamen Cardanus De rer. variet. lib. 8. cap. 40. contra quorundam opinionem, qui fabuloſos Pygmæos faciunt, reuera Pygmæos eſſe. Sed hæc ἀπροσδιονύσως.

Proſternere letho.] Suffocare, elidere, tollere de medio.

Vires non bene docta ſuas.] Phraſis Græca, pro non bene dimenſis ſuis viribus, nulla ratione habita imbecillitatis ſuarum virium.

Et ſæua implicitum, &c.] Partim eorum contriuit vt pulices, partim recluſit in ſinu. Leonina autem pelle dicitur vſus pro thorace Hercules poſt occiſum in ſylua Nemea leonem truculentiſſimum, de quo poſtea.

Impoſſibile.

EMBLEMA LIX.

ABLVIS Aethiopem quid fruſtra? ah deſine. noctis
Illuſtrare nigræ nemo poteſt tenebras.

EX Luciani Epigrammate tranſtulit. ſic enim habet:

Typus Emblematis.

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δύνασαι δνοφερὸν νύκτα καθηλιάσαι.

Quod idem ab Eraſmo ſic eſt conuerſum:

Abluis Æthiopem fruſtrà. quin deſinis artem?
Haud vnquam efficies nox ſit vt atra dies.

Mores vel animum mutare difficile.

Id autem ex apologo quodã Æſopico manaſſe planum eſt: quo quidem ſignificatur, ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις ὡς προῆλθον τὴν ἀρχὴν, naturas manere vt ſuum habuere principium. Pindar. Olymp. 13. Ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ σύγγενες ἦθος: Difficile eſt occultare morem ingenitum. Idem Ariſtophanes Veſpis: ἀποστῆναι χαλεπὸν φύσεως ἣν ἔχοι τις ἀεί: Tegere difficile eſt quã quis

naturam habeat. Succurrit illud Ciceron. ad Q. fratrem: hoc nunc non contendo, quòd fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est mutare animum, & si quid est penitus insitum moribus, id subitò euellere. Quò referendum Diogenis apophthegma; qui cùm improbum quendam & proteruum castigaret, rogatus quid faceret: Æthiopem, inquit, abstergo, vt difficulter candidum reddam. Quod in genere de his omnibus intelligi potest, quæ nulla arte nulláque industria corrigi aut mutari queunt. Sed speciatim hoc torquebimus in ea quę fucata sunt & simulata, vt gloriam inanem, non vitę meritis sed precariò emptam, cuius omnia simulacra, vt sic dixerim, tanquam flosculi celeriter decidunt: quandoquidem simulatum quicquam non possit esse diuturnum, & ficta citò ad naturam redierint suam. Verè Flaccus:

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Vel hoc traducemus ad mores indociles, & indomitam quãdam naturam, quę nulla vi aut arte mitescere potest, vt sunt efferata quorundam ingenia, à quibus non possunt auelli quæ rudibus annis primùm percepta sunt. Nam

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu. ———

Tametsi enim ad tempus desinere videatur in plerisque cacoëthes, multáque prohibeant ætas, metus, & magistri; eum tamen habitum delere, nedum tollere ferè non est qui possit. Ascribam huc Epigramma lepidum Anuli ex picta Poësi:

Indocile ingenium si pergas velle docere,
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campum doceat parentem currere freno.
Qui cùm quadrupedum in morem videatur equorum
Tollere posse caput, gressus glomerare superbos:
Hunc tamen aut frenis, aut si calcaribus vrges,
Auriculas dimittit iniquæ mentis asellus
In terram, & pedibus posticis calcitrat. ergo
Desine: nam nunquam ars naturam vincet, equúsque
Nunquam ex degeneri fiet generosus asello,
Et nunquam ex stolido cordatus fiet in arte.

Abluis Æthiopem.] Huc pertinet prouerb. Æthiopem dealbare: & Æthiops non albescit. quò refert & illud Nazianzeni: Πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν: hoc est, Pardus non deponit pellis maculas, neque nigrorem Æthiops. Si quid de Æthiopibus pluribus requiras, consule Plin. lib. 5 cap. 8. & cap. 30. lib. 6.

Æthiops non albescit.

Cuculi.

EMBLEMA LX.

RVRICOLAS *agreſte genus plerique cucullos*
Cur vocitent, quænam prodita cauſſa fuit?
Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non abſoluit, iure vocatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

Cuculus quis verò.

ID nobis luculenter enarrauit Alciatus ipſemet lib. 7. Parerg. iuris, cap. 5. his verbis: Cuculum vocant, qui matrimonij ſui incurioſus ſit, quique vxorem ſuam mœchis permittat. Cucubitare verbum confinxerunt, quaſi cuculitare. Ego Cuculos pe-

culiari cōuicio agricolas dictos apud veteres legi, qui negligẽtes, ſocordes, tardique eſſent, quòd non priùs putatas vites haberent, quàm cuculus canere cœpiſſet. Horatius:

—— *Magna compellans voce cucullum.*

Grçcè κόκκυξ à voce dicitur, vt appareat veteres Grçcos ypſilō per u eo more quo nos Latini facimus, pronũciaſſe. Recẽtiores Grammatici Cuculos dici hos homines putant à natura auis, quæ in alienum nidum, maximè Hypolaidis, quam ipſi Curucã vocant, oua ſua transfert Sed hac ratione nō cuculi ſed curucæ dici debuiſſent; cùm non ipſi in alienum, ſed alij in ſuum nidum congerant: vnde & adulterium dictum, quaſi ad alterius torum. Hactenus Alciat. Ait itaque Cuculi nomen abuſiuè in eos eſſe traductum, quorum impudicæ ſunt vxores; cùm ij contrà cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant, ſpectato nimirum auis ingenio, quæ ſua in nidis alienis oua ponere ſoleat. Idem reperies Adagio Eraſmico, Cuculi. Vide Plin. 18. c. 26. & Pierium lib. 25. Hieroglyph.

Scio etiam nomen Cuculi, alio accipi ſenſu, vt pro inepto homine, rerumque imperito, vt apud Lycophronem Aiax κόκκυξ appellatur, ſicuti Meleager Glauconis filius inſulſus cuculus, κόκκυξ ἠλίθιος apud Platonem Comicum.

Vere nouo cantat Coccyx.] Vnde & pro verni temporis ſymbolo ponitur Cuculus. Sic Heſiodus:

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι:
Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Quo tempore vites, &c.] Illud eſt quod Plinius ait, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehendiſſet vitem putantes, & Horat. 1. Sermon.

Tum Prœneſtinus ſalſo multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui ſæpè viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.

Veſpertilio.

EMBLEMA LXI.

ASSVMPISSE ſuum volucri ex Mineide nomen,
Socraticum auctores Chærephoonta ferunt.
Fuſca viro facies, & ſtridens vocula, tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

Chærephon Athenienſis, Socratis diſcipulus, tam pertinaciter libris incubuiſſe fertur, vt lucubrationibus nocturnis extenuatus, maximum pallorem maciemque contraxerit, vt vulgari ioco Noctua, vel, vt aliis placet, Veſpertilio ſit vocitatus. Apud Ariſtophanem, in macilentum & pallore confectum petitur dicterium prouerbiale, οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει, nihil natura differs à Chærephonte. Philoſtratus in præfat.

Chęrephō Noctua dictus.

vit.Sophiſtarum,duos fuiſſe eius nominis tradit, quorum alter Buxeus eſt cognominatus(vt πυξίνυς Græci nominãt,qui ſunt lurida cute,& texturæ rarioris) quòd admodum pallidus eſſet. ille enim lucubratione nimia sãguine laborabat:isq́ue eſt, qui cognomen habuit Noctuæ. Alter iniurius quidam homo fuit, impudentiſſimeque momordit, qui etiam Gorgię ſtudiũ taxare auſus ſit.At quãtum coniicere eſt,id non torquetur in pallorem qui ex ſtudiis contrahitur, ſed in labes quaſdam corporis, quæ animi vitia produnt.Qui enim oculos habent ægros, aſſiduisq́ue lucubrationibus propè iam perditos, non ideò ludibrio ſunt habendi;ſed potius qui veſpertilionis æmulati naturam,vidétur aliquo modo tum vocem, tum vultum humanum exuiſſe in eo,quòd in luce hominum verſari refugiũt.Ex quorundam qui non extant commentariis Ælian.refert in 9. Varię hiſt.Philetam quendam Coüm fuiſſe adeò macilentum, vt occaſione etiam leuiſſima ſubuerti poſſet: qui ne à ventis tolleretur,ferreis ſoleis vtebatur.Id tamen figmẽto ſimilius eſſe quis non videt ad iocandum?

Volucri ex Mineide.] Id eſt,veſpertilione.Mineides Thebanæ ſorores cùm Liberi patris ſacrificia in contemptum raperent, Mineruæ lanificio addictæ,ex improuiſo, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum ſono perterritæ, telis inſtrumẽtiſq́ue ſuis in vites ac hederam repentè commutatis, omnique loco feris repleto,noctu fugientes,in veſpertiliones transformatæ ſunt.Ouid.4 Metamorph. Hinc volucrem Mineidem pro veſpertilione dixit Alciatus.

Mineides.

Fuſca viro facies.] Eius quidem rei cauſſam referre non temerè poſſumus ad lucernarum fuliginem ,qua lucubrantes inficiuntur.Quintilian.vndecimi cap. 3. Et vigilandæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

Aliud.

EMBLEMA LXII.

VESPERE quæ tantùm volitat, quæ lumine lusca est,
Quæ cùm alas gestet, cætera muris habet;
Ad res diuersas trahitur: mala nomina primùm
Signat, quæ latitant, iudiciumque timent.
Inde & Philosophos, qui dum cælestia quærunt,
Caligant oculis, falsaque sola vident.
Tandem & versutos, cùm clam sectentur vtrumque,
Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.

QVanquam vespertilionis nomen ad multa traduci possit, speciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alciatus. Primò vespertiliones ij appellantur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi se continent, neque in medium prodire audent: hi quidem lucifugæ à Seneca & Apuleio appellati: vel qui grauati ære alieno noctu tantùm prodeunt, ne à creditoribus offendantur, & in ius quoquo modo vocentur. Deinde conuertitur id nominis in quosdã rigidos Philosophiæ satellites, qui omninò cæcutiunt, dum ea quæ sunt abstrusa prorsus atque abdita, scrutantur, ac rerum cęlestium naturam conquirunt, quę à nobis longè remotę, neque oculis intueri, neque tãgi manu, neque percipi sensibus possunt, & tamen sic de his disputare ausi sunt, vt quæ asseruerunt, probata certaque videri velint. At profectò longè secus habendum nobis est. Illi enim dum contradicendi studio insaniunt, dum etiam quæ falsa proferunt, arctè & accuratè defendũt, aliorumque argumenta, quanquam vera, refutant audaciùs, non tantùm illis elapsa veritas est, quam se quærere simulant, sed & ipsi eam potissimùm suo vitio perdunt. Socrates cùm esset omnium Philosophorum vel Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus, tamen vt cæterorum argueret ignorantiam, dicebat se duntaxat hoc vnum scire, quòd nihil sciret. Videbat enim oculatissimus ille veritatis indagator, Philosophiam illam humanam nihil in se habere certi, nihil veri; nec (vt plerique censent) doctrinam ipsam dissimulauit, vt alios refelleret, sed quadam ex parte veritatem nouit: humanam enim sapientiam nullam esse fassus est, adeoque quam Philosophi scientiam profitebantur, quæ tum maximè versabatur in siderum inspectione, contempsit, derisit, abiec-

Mala nomina.

Philosophi cæci.

abiecit. Tertiò & postremò nomen hoc traducitur in callidos & versipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis sunt nec illius, cũ vtroque tamen colludunt, & plerũque tanta dexteritate res agunt suas, vt cùm vtraque parte communicãdi ius habere videantur, & vtramque (vbi collibuerit) conuiciis proscindere & ridere: cumq; aliud temporis exiget occasio, eãdem probabunt & extollent. Genus hominum certè vt versatile & infidum, sic detestãdum maximè & execrandum. Quid enim cũ illis agas, qui neque fidem neque mentem habent sibi constantem? Non dubium est, quin alios, cum quibus versantur, fallãt, cùm sese ipsi priùs fefellerint. Si enim veritatis essent aliqua tandem parte studiosi, darent operam profectò, vt societatem cum melioribus & sapientibus inirent, iisque adhærerent, contrarios verò fugerent, & seriò, non perfunctoriè aut oscitanter, & quasi aliud agentes aduersarentur. Sed quid lucri, aut pręmij denique? nimirùm quòd mandaces atque impostores, quibus non credatur, etiamsi vera dixerint: sed & illud adiicitur, quòd vtrique patri suspecti & odiosi apud omnes turpissima infamiæ labe asperguntur. Vtrinque enim proditorum habentur loco, quibusque neutra pars ex animo fauere possit. quo fit, vt qui factionis vtriusque sibi contrariæ conuictores & asseclæ voluerint haberi, non rarò ab vtraque conficiantur & atterantur, vt Metius Suffetius Albanorũ dux, ancipitis & dubiæ fidei homo, ruptor Albani, Romanique fœderis; cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenses: in quo cùm se medios gererent in neutram partium inclinatos, sedato tandem bello à diuisis militibus confossi sunt. vnde festiuè dixit quidã magni nominis Princeps, Senensibus idem accidisse, quod iis solet, qui mediã domus partem incolunt, vt fumo ab inferioribus, puluere auté & strepitu vexentur ab iis qui supernas partes teneant. Sapienter itaque à Solone sancitũ est, vt qui in ciuili discordia & populi discessione duas in partes, non vni aut alteri se adiũxisset, sed solitarius, neuterque à communi malo ciuitatis secessisset, is domo, patria, fortunisque omnibus priuaretur, & exul extorrisque esset; quod non inflammandæ aut augendæ discordiæ, sed compescendæ potius, aut etiam extinguendæ gratia decretum est. Idẽ Phauorinus Philosohus inter fratres & amicos dissidentes faciendũ esse censebat, vt qui essent in medio partis vtriusque beneuoli, si in concordia amittenda parũ auctoritatis quasi amici ambigui habuissent, tum alter in alteram partem discederet, vt hac via concordiam vtriusque instaurarent. Eo

Versipelles.

Solonis lex.

consilio Cicero actionib. in Catilinam, vult in fronte, nedum in animo inscriptum esse quibuscunque ciuibus, vt omnes apertè fateantur quid de bello tā nefario & periculoso sentiant. Sed ad alia festinandum, si prius monuero, Hesychium dixisse, vespertilionem impurum hominem, quique in ambiguo ponat ea quæ fidei sunt, repræsentare, vt sunt qui omnibus etiam dissimillimis sectis adhærent, quibus non iniuria ἀπὸ τῦ μαραίνεσθαι inditum nomen est. Pierius lib. 2. Sed perlege ipsius Alciati caput integrum 16. lib. 9. Parerg. qui locus egregiè tibi Emblema declarat.

Vespere quæ tantùm volitat, &c.] Vespertilio, volucre biforme animal, à vespere nomen trahens, quòd vesperi volitet. de quo Plin. cap. 61. lib. 10. & cap. 37. lib. 11. Legi alicubi tetrastichon hoc naturam vespertilionis exprimens:

Ut quadrupes & auis volitat, discurrit, & inter
Quadrupedes non est nec numerandus aues:
Lacte suos nutrit pullos, & non parit ouum:
Sunt alæ, dentes, labra, pedesque duo.

Aduerte autem illud (*Vespere quæ tantùm volitat*) referri ad primum genus hominum quos attigimus, eorum nempè qui infames sunt, & iudicium formidant.

Quæ lumine lusca est.] Membrum hoc refertur ad caligantes Philosophos,

Quæ cùm alas.] Hæc pars ad posteriores respicit, nempè versutos & infidos, qui de se possunt quod est apud Varron. in Agathone, profiteri:

Quid multa? factus sum vespertilio, neque
In muribus planè, neque in volucribus sum.

Caligant oculis.] Caliginem inducunt, obscurant.

Ira.

EMBLEMA LXIII.

Alcæam veteres caudam dixere leonis,
Qua ſtimulante iras concipit ille graues.
Lutea cùm ſurgit bilis, crudeſcit & atro
Felle dolor, furias excitat indomitas.

ID è ſcholiaſte Apollonij Rhodij ad lib. 4. ἀλκαίη λέγεται κυρίως ἡ τοῦ λέοντος οὐρά, ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεται. Alcæa dicitur præcipuè leonis cauda, qua nimirum ad robur & fortitudinem excitatur. Impotentem & indomitum furorem ſignificantes Ægyptii, leonem catulos cauda flagellantem pingebant: leonem quidem ob iram, catulos verò cæſos, quoniam eorum oſſa inter ſe colliſa ignem videntur emittere. Plinius 8. lib. leonis irati ſigna colligens, ait: Leonum animi index

Leo cauda catulos verberans quid.

cauda, ſicut & equorum aures. Immota ergo, placidus, clemens, blandientique ſimilis, quod rarum eſt: crebrior enim iracundia eius. In principio terra verberatur, incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur, &c. ex quibus colligere eſt facile, quantus ſit leonis concitati furor. Admonemur itaque iræ impetum cohibendum eſſe, omnéſque occaſiones deuitandas, quòd ea perturbatio ſic hominem extra ſe deiiciat, vt in belluam ferociſſimam quaſi transformet. M. Tullius 1. De officiis: Licet ora ipſa cernere iratorum, aut eorum qui aut libidine aliqua, aut metu commoti ſunt, aut voluptate nimia geſtiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, ſtatúſque mutantur. Quid tandem? Ælianus 5. hiſt. animal. cap. 39. idem quod Plinius: deque Alcæa cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. c. 14. eiuſdem animal. hiſt. Sic ad finem ſui clypei Heſiodus:

Ira cohibenda.

> Δεινὸν ὁρῶν ὄσσοισι, λέων ὡς σώματι κύρσας,
> Ὅς τε μάλ' ἐνδυκέως, ῥινὸν κρατεροῖς ὀνύχεσσι
> Σχίσσας, ὅττι τάχιστα μελίφρονα θυμὸν ἀπηύρα,
> Ἐμμανέως δ' ἄρα τοῦγε κελαινὸν πίμπλαται ἦτορ.

id eſt, *Sæuum videns oculis, vt quando nactus leo corpus,*
> *Quique alacriter admodum vnguibus ſæuis pelle*
> *Diſſecta, quam citiſſimè lenem animum abſtulit:*
> *Alacriter adhæc furibundum cor explet.*

Sed huc propiùs accedit Lucani pulchra deſcriptio è lib. 1. quo loco Cæſarem cum leone furibundo comparat:

> *Æſtiferæ Libyes viſo leo cominus hoſte,*
> *Subſedit dubius, totam dum colligit iram.*
> *Mox vbi ſe ſæuæ ſtimulauit verbere caudæ,*
> *Erexitque iubas, vaſto & graue murmur hiatu*
> *Infremuit, dum torta leuis ſi lancea Mauri*
> *Hæreat, aut latum ſubeant venabula pectus,*
> *Per ferrum tanti ſecurus vulneris exit.*

Ira percitus Alexāder amicū interfecit.

Exemplo eſt Alexander Macedo, totius penè Orientis victor, qui ſubita quadam ira correptus, Clytum nutricis ſuæ filium (à quo fuerat ad Granicum amnem ſeruatus) interfecit; quemque prouinciæ præfecerat, conuiuio admouerat, multiſque honoribus, vt amiciſſimum, donauerat, impetu neſcio quo inflammatus ferro traiecit. At paulò pòſt cùm ad ſe rediiſſet, ereptum telum ex Clyti vulnere in ſeipſum doloris impatientia vertebat, niſi ſuorum manibus fuiſſet prohibitus. Itaque ſummè nobis elaborandum eſt in ira domanda, vel ſaltem ſic com-

pescenda & continenda, ne nobis possit vllum adferre nocumentum: hanc enim qui vicerit, hostem se vicisse omnium maximum & perniciosissimum dicere non iniuriâ potest. Euolue totum Plutarchi librum De ira cohibenda, & Val. Max. 9. ca. 3.

Alcæam veteres caudam, &c.] Testis est Pierius Hieroglyph. lib 1. Leonis caudam ab eruditissimis Alcæam, ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι, quòd eius incitamento ad fortitudinem exercitetur, vt dixi iam. Alcæa.

Lutea cùm surgit bilis.] Bilis Græcè χολὴ, omnis humor est in nobis calidus siccus. Duplex primùm statuitur, naturalis vna, quæ simplici nomine bilis appellatur, estque vtilis ad alendum corpus: Alia verò est quæ recedit à naturæ mediocritate, additoque nomine vitium designante solet appellari, estque in multiplici differentia: alia enim rubra, alia glastea, alia nigra, flaua alia, liquida, aquosa, fusca &c. puto hîc intelligi glasteam, quæ ἰσατώδης glastum colore cæsio refert. eam medici faciunt acerrimam, calidissimam, mordacissimam, quæque extremam inter bilis genera malignitatem obtineat. in ventriculo & circa ipsum gignitur à calore vehementissimo. Præter Galeni commentarios ea de re plura perdoctè disputat Fernellius De functionibus & humoribus lib. 2. cap. 3. & 9.

Crudescit.] Crudus fit, commouetur, excitatur.

Atro felle.] Fel, iræ folliculus, quæ hominem pro sui conditione commutare solet.

In eum qui ſibi ipſi damnum apparat.

EMBLEMA LXIIII.

CAPRA lupum non ſponte meo nunc vbere lacto,
Quod malè paſtoris prouida cura iubet.
Creuerit ille ſimul, mea me poſt vbera paſcet:
Improbitas nullo flectitur obſequio.

ID ex incerti auctoris Epigrammate Græco tranſtulit, quod eſt eiuſmodi:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, καθ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσαι.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

Id eſt, *Capra lupum lacto mammis inuita, ſed illud*
Paſtoris cogit mens malè cauta mei.

Nutritus per me, tandem fera sæuiet in me.
Vertere naturam gratia nulla potest.

Videtur confictum hoc Epigramma ex Theocrito, apud quem eiusdem est arguméti apologus. Id torquetur in ingratos, eósque potissimùm qui perniciem iis adferunt de quibus bene meriti sunt: quo genere hominum nihil peius aut deterius educere vel gignere terra potest: tantúmque id flagitium atrocitatis habet & probri, vt omnia conuitia, ingratitudinis solo nomine contineri dicantur. Quid verò execrabilius esse potest, quàm iis vitam adimere, aut etiam quodam torquere pacto, qui nobis viuendi caussas suggessere, dederúntque operam, vt quod sumus, essemus? C. Toranius ingratissimus filius trium virûm partes secutus proscripti patris sui prætorij & ornati viri latebras, ætatem, notásque corporis quibus agnosci posset, centurionibus edidit, qui eum persecuti sunt. Senex tamen pater de filij vita magis, quã de sua solicitus, petiit an incolumis filius esset, & an imperatoribus satisfaceret. At ipse est qui te nobis prodidit, inquit vnus è militibus: continuóque pectus eius gladio traiecit. Indigna quidem mors, sed auctore cædis miserior. Idem penè de Villio Annali narratur, qui cùm proscriptus ad clienté suum confugisset, sceleratus filius militibus occidendum patrem, se præsente obiecit, bis parricida, vt qui consilio priùs, deinde spectaculo tam crudeli & impio ei vitam ademerit à quo vitam acceperat. Missos facio alios quosdam, qui nobis interdum occurrunt in historicorum monumentis, ne nimiùm hîc hæream; tantùm adiicio quod scribunt auctores grauissimi, ingratitudinem sceleris atrocissimi loco esse positam, adeò vt tanto crimini non sit vlla pœna legibus constituta: quod, sicuti sapienter arbitrantur, maius sit quàm vt ab hominibus vindicari possit, ideóque ad vltionem diuinam remitti. Tamen legere est apud Xenophontem, in Persarum moribus & statutis hoc esse positum, vt maximè ingratitudinis notam insectentur. Quem enim cognouerint posse gratiam referre, nec refert, in hunc seuerissimè animaduertunt: quippè qui arbitrentur eos qui sunt ingrati, & Deos negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò, ait, potissimùm impudentia sequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima est dux. Sanè vt hoc quasi per transennam adiiciam, pulcherrimas ingenij sui penè diuini dotes multum obscurauit Aristoteles, ἡμίονος dictus ab Athenęo, quòd animo in præceptorem Platonem fuerit ingrato; quanquam tamen alicubi dissimulet

Ingrati.

Ingratitudo summum vitium.

in ſuis diſputationibus: ex quibus oculati homines facilè coniiciunt, quid animi habuerit ille in doctorem, cui debebat omnia lubens referre accepta. Confer huc, ſi vacat, pulcherrimum Socratis monitum ad filium Lamproclem, matri Xantippæ contumelioſum, ex 2. *ἀπομνημον.* Xenophontis. & quædam Æliani De varia hiſtoria exempla, ex lib. 3. cap. vlt. De iis qui ab ingrata patria malè plexi ſunt, & iniuſtè damnati. Nihil enim video aptius huic loco illuſtrando.

Jubet.] Permittit, ſinit: Græcum habet *ἀναγκάζει* cogit.

Jmprobitas nullo, &c.] Idem ſonat penè Publianus ille mimus:

Maleuolus ſemper ſua natura veſcitur.

Quò refert Adag. Lupus pilum, non animum mutat: &, Colubrum in ſinu fouere: &, Aries nutricationis mercedem perſoluit. Sed mihi multa legenti occurrit oportunè illud Theocriti Eidyll. *θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κυνάς, ὥς τυ φάγωντι.* ale & fœtus lupi, ale canes, vt te abſumant. ſic autem Scholiaſtes: *ἐκτρέψειεν αὖτις καὶ λύκων ἐκγόνους καὶ κυνάς, ἐπὶ τῇ λύμῃ τῇ αὐτοῦ ὡς κἀγὼ τοῦτον ἐδίδαξα ἐπὶ ἀχαριστίᾳ. ὅθι δὲ τοῦτο ξοκεράτοις, κακοῖς ποιῶν εὖ θρέψαι κυνάς.*

Fatuitas.

EMBLEMA LXV.

MIRARIS nostro quòd carmine diceris Otus,
Sit vetus à proauis cùm tibi nomen Otho.
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantémque auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos captu & faciles, nos dicimus otos:
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

HOc dictum est in quempiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par est, auitæ nobilitatis iactatorem, quem Othonem appellat, ab Otide aue fatua & gesticulatrice, captúque facili, quàm Aristoteles noctuæ similem, & circa aures alarum quandam similitudinem habere tradit. Prouerbialites enim ὦτοὶ dicuntur, qui in re qualibet facilè decipiun-

Otho ab Otide.

ὦτοὶ qui.

tur, ac illi maximè, qui verbis ſeſe protelari facillimè ſinunt, cuilibet ſine delectu & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Euſtathio Homeri ſcholiaſte didicimus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id eſt κενοδόξοις, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide prouerb. Aues quæris.

Otis auis.

Aurita eſt, ſimiles, &c.] Plin. lib. 10. cap. 23. Otis bubone minor eſt, noctuis maior, auribus plumeis eminétibus, vnde & nomen illi; quidam Latinè Aſionem vocant: imitatrix aliàs auis & paraſita, & quodam genere ſaltatrix. capitur haud difficulter, vt noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alto. Idem ferè Athen. Dipnoſoph. 9. cap. 14.

Mancipare.

Mancipat.] Manu capit, propriam efficit, & vſu capit. Horat. 2. Epiſtol.

Quædam (ſi credis conſultis) mancipat vſus.

Hoc tibi conueniens.] Quaſi diceret: Tu te Otum iactas, vt qui originem trahas ab Othone Imperatore magno, cùm ingenio ſis ad vanitatem compoſito, ad aucupãdam gloriolam pronus: ego vero te Otum ab Otide aue dixerim, quòd vti ea geſticulabunda & ad ſuas laudes aſſultans facilè capitur; ſic tu ineptus & glorioſulus conueniens tuis nomen moribus indutũ habes.

Obliuio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

CVM *lupus esuriens mandit ceruarius escam,*
Præque fame captum deuorat hinuleum,
Respiciat si fortè aliò, vel lumina vertat,
Præsentem oblitus quem tenet ore cibum,
Quæritat incertam (tanta est obliuio) prædam,
Qui sua neglexit, stultè aliena petit.

EA est Lupi ceruarij natura, vt quamuis post longa ieiunia repertas ægerè carnes mandere cœperit, vbi quid casu respexerit, obliuiscatur, & copiæ præsentis immemor, aliud quęrat, testib. Plin. lib. 8. c. 22. & Solino Polyhist. c. 18. Idem con-

Lupus ceruarius

tingit ambitiosis & auaris,qui spe honoris amplioris, aut commodi,in quo sit vberior quæstus , neglecta præsenti sorte venãtur aliam.Fit tamen sæpenumerò,vt vtraque frustrentur. Hinc Sophocles in Thyeste:

——— τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
πολλοὺς ἔθηκε τοῦ παρόντος ἀμπλακεῖν.

Pyrrhus Epiro.a.

Id quidem exemplis quam plurimis confirmari posset:sed vnũ duntaxat ex Iustino subiiciam. Pyrrhus in amplissimo imperij fastigio collocatus,iam nec eo contentus, Græciæ, Asiæque regna meditabatur : neque illi maior ex imperio quàm ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum , quà tulisset impetum, sustinere valuit.Sed vt ad regna deuincẽda inuictus habebatur, ita victis acquisitisque celeriter carebat;tanto meliùs studebat: acquirere imperia quàm retinere : quam ob caussam collatus est ab Antigono,lusori imperito, qui cùm multa & feliciter iaciat,iis tamen vtendi modum negligat,Plutarch.teste.Fruendũ est itaque rebus præsentibus, & rectè agendo speranda meliora.Est enim animi valde pusilli & angusti, inopiã metuere plus quàm par est.ideoque iis quæ adsunt,non frui; & alienis anxiùs inhiare,magnæ stoliditatis argumentũ. Ferè enim fit, vt iuxta prouerb.Duos insequens lepores neutrum capiat:cuique illud conueniat.

δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχες,
Ambo concupiscens neutrum assecutus es.

Procopij locus.

Ascribam locum è Procopij 2. De bello Gothico : refert enim Bellisarium initio belli scripsisse ad Theudebertum Francorũ Regem(qui cum eo manus conseruit :) Satius est securè sua vt quisque possideat , quàm dum aliena nimium apperit , de suis rebus periclitetur.Huic bellè cõuenit quod Seneca refert epist. 73.Solebat Attalus hac imagine vti: Vidisti aliquando canem à domino frusta panis aut carnis aperto ore captantem?quicquid excepit, protinus integrum deuorat , & semper ad spem futuri hiat.Idem nobis euenit: quicquid expectantibus fortuna proiicit,id sine vlla voluptate dimittimus,statim ad alterius rapinam erecti & attenti.Hoc sapienti non euenit : plenus est etiam,si quid euenit,securè excipit.Huc refert Adag. Præsentẽ mulge,quid fugientem insequeris?Multæ sunt affines huic sententiæ,vt apud Hesiodum:

νήπιος,ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν,ἀνέτοιμα διώκει.

Sallustius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogũ,pertractis ad societatẽ nefarii belli,de euentu tamẽ an-

xiè dubitantibus:in incerto habuere, quidnã consilij caperent. In altera parte erat æs alienum,studium belli magna merces in spe victoriæ: in altera maiores opes, tuta consilia,pro incerta spe,certa præmia Sed & Pseudolus seruus apud Plautum sic secum loquitur: Certa amittimus , dum incerta petimus atque hoc euenit in labore,atque in dolore,vt mors obrepat interim.

Qui sua neglexit, &c.] Non videtur incommodum, si apponam lepidum & facile T. Mori tetrastichon huic Emblemati conuenientissimum:

Os canis implet anas; alium capturus hiabat;
Non capit,at quem iam ceperat, ore fugit.
Sic miser in terra, dum rem captas alienam,
Sæpius & meritò perdis, auare, tuam.

Superbia.

EMBLEMA LXVIII.

EN statuæ statua, & ductum de marmore marmor,
Se conferre Deis ausa procax Niobe.
Est vitium mulibere superbia, & arguit oris
Duritiem, ac sensus, qualis inest lapidi.

Nubet fabula.

FIgmentum hoc Niobes ob insolentem iactantiam in saxum rigens transformatæ, arguit potentiorum quarundum mulierum superbiam, elationemque immodicam, qua occæcatæ ne ipsis quidem Superbis subesse se putant: quo fit, vt suæ mortalitatis immemores, in detestandam αὐθάδειαν incidant. Hoc ergo verborum inuolucro mouentur, ne sese altiùs efferant, & plus quàm oporteat, apud alios intumescant, aut etiam plus sibi sibi tribuant, quam par est. Præterea de numine

bene sentiendum esse, tacitè videtur innuere: quandoquidem non erratur periculosiùs, neque sceleſtiùs quàm in numinis cõtemptu. Pindar. Olymp. 9. ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑποκρέκει. nam Diis cõuiciari, inquit, odiosa sapiẽtia est; & intẽpestiuè gloriari, idẽ est atque insanire. Preclarè monitor ille apud Vigilium.

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Quò non inconcinnè referam Baptistæ Gyraldi elegiacam prosopopœiam in Niobes tumulum:

Este procul læti, cernant mea funera tristes.
Non similis toto mæror in orbe fuit.
Bis septem natos peperi bis pignora septem:
Me miseram! Diuũm sustulit ira mihi.
Dirigui demum lachrymis, & marmora manant.
Sic mihi mors dolor est; sic mihi vita, dolor.
Discite: mortales, quid sit turgescere fastu,
Et quid sit magnos post habuisse Deos.

Propter ἀλαζονείαν itaque καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia flatus Tantalis, vt Statius cecinit Thebaid. 3. Huc congerã insignem Pindari locum ex Olym. 9. quo sub Cadmi persona monet vnumquemque, vt exemplo Penthei filij, piè & reuerẽter de Diis sentire discat.

Εἰ δ' ἐστιν ὅστις δαιμόνων ὑπερφρονεῖ,
Εἰς τοῦ δ' ἀθρήσας θάνατον ἡγείσθω θεούς.
Τὸ σωφρονεῖν δὲ, καὶ σέβειν τὰ τῶν θεῶν
Κάλλιστον οἶμαί γ' αὐτὸ, καὶ σοφώτατον
Θνητοῖσιν εἶναι χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις. id est,

Si quis sit qui Deos contemnat, ad huius (nempè Penthei) mortem respiciens, secum animo reputet esse Deos. At verò tẽperantem esse, & numen diuinum colere, censeo rem esse omniũ pulcherrimam, & sapientissimam hominibus, qui huic sese implicant.

En statua statua, &c.] Hoc imitatus ex senariis his ex 3. Epigram.

Ο τύμβος οὗτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρόν,
Ο νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
Ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ νεκρός ἐστι καὶ τάφος.

id est, *Hoc in sepulchro mortuus non conditur.*
Hoc est cadauer, & sepulchrum non habens,
Sed est idem cadauer & sepulchrum sibi.

Illud simile tit. εἰς ἡρωίδας lib. 4.

ἐκ ζωῆς με θεοὶ τεῦξαν λίθον ἐκ δὲ λίθοιο.
ζωὴν πραξιτέλης ἔμπαλιν εἰργάσατο.

Cæterùm id variè accipi figmentum reperio, vt cùm torquetur in præfractæ ceruicis hominem, stupidum, eumque qui sit vel animo vel corpore immotus. Ad id facit quod citatur ex Lucilio, poëta Græco, de quodam saltatore, qui se mouere non posset, ὀρχηστὴς νιόβης ἔμπνοον ἀρχέτυπον. Orchestes spirans archetypum Niobes.

Niobe.

Se conferre Deis, &c.] Niobe cùm liberorum numero esset elata, Latonam contempsit, ipsique se præferre nō erubuit, quòd ea non nisi duorum, Apollinis & Dianæ mater esset. Itaque indignata Dea, Apollinis & Dianę sagittis liberos eius omnes curauit interficiendos, ipsamque Nioben sibi conuiciātem turbine rapuit iuxta Sipylum montem, & in saxum transformauit. Ouid. 6. Metamorph. Rei veritatem, si vacat, ex Palæphati lib. 1. & Pausan. in Arcadic. exquire.

Vitium muliebre superbia.] Sic Sallust. in Iugurthino dicit superbiam commune nobilitatis malum.

Ea est ἀναισθησία & sensuum vacuitas.

Arguit oris Duritiem, ac sensus, &c. Lapis in Hieroglyphic. hominem sensûs expertem significat: vt pro stupido & alienatæ mentis homine vsurpari certum est: vnde illud Comici; Quid stas lapis? & primos illos homines rudes & impolitos, nullaque disciplinarum cognitione cicuratos, saxeos appellarunt. Hinc enim Maronis illud: — *Quo tempore primùm*

Deucalion vacuum lapides iactauit in orbem,
Vnde homines nati, durum genus.

Theocritus in Eidylliis Milonē rusticū impolitū planeque rudē appellat fragmē durę rupis, id est πέτρας ἀπόκομμα ἀτεράμνου. Lactantius lib. 1. cap. 20. loquēs de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam qui colunt talia? nisi ipsos potissimùm lapides, ac stipites esse? Ouid. 5. Metamorph.

——— *Ad auditas stupuit ceu saxea voces,*
Attonitaque diu similis fuit. ----

Idem 13. Metam. ---- *Duroque simillima saxo*
Torpet. ---- Et in Ariad.

---- *in saxo frigida sedi,*
Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.

Quo sensu dixerat ante Ouidium Catullus de nuptiis Pelei, Ariadnen saxea effigie fuisse, vt vim doloris exprimere nō posset, neque in vllam vocē erumpere, cùm vidit se à Theseo in litore Naxus insulæ relictam.

Tibul-

Tibullus lib. 2, Eleg. 4.

O ego, ne poßim tales ſentire dolores,
Quàm mallem in gelidu montibus eſſe lapis!
Stare vel inſanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vaſti tunderet ora maris.

Ouidius De Ponto:

Felicem Nioben, quamuis crudelia paſſam,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta malis.

1. de Ponto, Eleg. 2.

Fine carent lachrymæ, niſi cùm ſtupor obſtitit illis;
Et ſimilis morti pectora torpor habet.

Et deinde:

Ille ego ſum fruſtrà qui lapis eſſe velim.

Sic impoſſibilitate ipſa mutata in lapidem Pſyche, quamuis præſenti corpore ſenſibus tamen aberrat.Apul.6.De Aſin. aur. quod autem modò dicebam lapidem pro ſtupido vſurpari hieroglyphicè, id oſtento planum eſt quod animum perculit Superbi Tarquinij, cùm à columna lignea repentè lapſus anguis omnes in fugam vertiſſet, omninò hoc viſo conſternatis. Nam portendebat is ſerpens nouum & inexpectatum principem de columna lignea, hoc eſt ſtupore, quem diu ſimularat, proditurum.

Impudentia.

EMBLEMA LXVIII.

Pube tenus mulier, ſuccincta latrantibus infra
Monſtrorum catulis Scylla biformis erat.
Monſtra putantur auarities, audacia, raptus:
At Scylla eſt, nullus cui ſit in ore pudor.

Scylla in monſtrum marinum mutata.

SCyllam Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe quòd eundem deperiret, ſic affecit, vt fontem, in quo Nympha ſe lauare conſueuerat, veneficiis & magicis herbis infecerit: cuius rei neſcia Scylla fontem de more ingreſſa, inferiores corporis ſui partes in caninos rictus vidit eſſe commutatos: quam tãtam deformitatem horrens, in mare ſe pręcipitem dedit, & in ſaxum mutata, Poetis argumentum fabulæ præbuit. Homerus Odyſſ. μ. Ouid. 14. Metarmor. Iuſtinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla

& Charybdi materiam Poetis ſuggeſtam ait ob fretum quod in Sicilia citato ſæuóque impetu fertur, in quo vndarum inter ſe concurrentium tanta pugna ſit, vt aliàs veluti terga dantes vorticibus in imum deſidere, aliàs quaſi victrices in ſublime ferri videas: nunc hîc fremitum feruẽtis æſtus, nunc illic gemitus in voragine deſidentis audias. Accedit perpetuum Aetnæ montis incendium: hinc latratus auditos: hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi deſidẽtis exterriti, latrare putant vndas, quas ſorbẽtis æſtus vorago collidit. Scyllam fuiſſe nauem triremem Palæphatus tradit. Salluſtius ſaxum putat eſſe in mari prominens, quod procul viſentibus muliebrem formam repræſentet, in quod illi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratũ videntur imitari, finxerũt illam pube tenus feris huiuſmodi ſuccinctam eſſe. Alciatus id appoſitè tranſtulit ad impudentiam, quæ tribus potiſſimùm vitiis rabidiſſimis comes eſſe ſoleat, auaritiæ, ſiue rapinæ, audaciæ, inuidiæ, quæ ſub eleganti aut viri aut mulieris forma plerumque latitant. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non ſibi permittit, turpe putat nil? Heraclides Põticus ait ab Homero per Scyllam ſignificari omnis generis impudentiã, quæ non ab re canibus cingatur, rictibus, audacia, rapina & auaritia refertis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto ſuum Emblema duxiſſe: σκύλλαν τε τὴν πολύμορφον ἀναίδειαν ἠλληγόρησε· διὸ δὴ κύνας οὐκ ἀλόγως ὑπέζωσαι, προτομαῖς ἁρπαγῇ, τολμῇ καὶ πλεονεξίᾳ πεφραγμέναις.

Locus Iuſtini de Scylla.

Salluſtij locus.

Emblematis typus.

Pube tenus mulier, &c.] Duobus in locis Virgilium imitatus eſt: ſic enim, —— *Pulchro pectore virgo*
Pube tenus. —— Et alio loco,
Quid loquar aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſecuta eſt,
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris, &c.

Ex quo loco aduertes duas fuiſſe Scyllas, quas plerumque Poetæ confundunt, vt 6. Faſt. Ouid. Lege Nannij Miſcellan. lib. 6. & Iacob. Bononienſem, Annotationib. quas pauculas ſcripſit in Virgil. & eundem Virgil. in opuſc. cui Ciris nomen.

Duæ Scyllæ.

Monſtrorum catulis.] Canibus monſtroſis. Virgil. dixit:
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis. Et Ouid. 4. Triſt.
Eſſe canes vtero ſub virginis. ——

Cicero De haruſpic. reſponſis: Quam Scyllam tam eminentibus canibus, támque ieiunis Poetæ fingendo exprimere potuerunt, &c.

Φιλαυτία.

EMBLEMA LXIX.

Quod nimium tua forma tibi Narcisse placebat,
In florem, & noti est versa stuporis olus.
Ingenij est marcor, cladésque Φιλαυτία, doctos
Quæ pessum plures dátque, dedítque viros:
Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata quærunt,
Nílque suas præter tradere phantasias.

Vaticiniũ Tiresiæ de Narcisso.

TIresias vates tam diu victurum Narcissum prædixit, quandiu à sui conspectu abstineret. At ille propriæ sortis ignarus, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperiit, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis commutatus sit, qui Narce dicitur, & stuporem sonat, quòd Narcissi odor caput aggrauet. Plin. lib.21, capitib.5.11.& 29. Notantur

Narce herba.

hoc figmento, qui à veterum legibus & institutis descíscentes, nouam quandam doctrinæ formam consectantur: tamque sibi placent, vt licet obtusiores reuera sint, quicquid tamen præcipiunt, violentiùs aliquantum inculcant, neglecta prorsus & obliterata maiorum via & ratione: eóque deuentum est, vt fidem illam canam, & priscam veterum auctoritatem præ sua opinione nihili ducant: tanta est cæcutientia, stultitia atque peruersitas. Tales sunt νεόσοφοι quidam impudentissimi, qui nouorum dogmatum persuasione populum incautum inescant, verborumque phaleris sic protelant & peruertunt, vt miserrimi homines errore perciti, quasi gustata loto, libenter à Christianæ Reipubl. communione, suo magno malo, desciscant. Tam enim sunt perfrictæ frontis, vt sua dogmata omnium esse certissima verbis scriptísque asserere non veriti, nullam aliam meliorem, aut certiorem de religione traditam fuisse sententiam, quàm quæ à se suisque tradatur, affirment. Sicque plurimorum damno & pernicie detestandam Φιλαυτίαν in rebus diuinis experimur. Potest & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμούσοις rerum suarum non æquos admiratores, quibus sanè (vt Comicus ait) nihil vnquam quicquã iniustius: nihil enim rectum putant, nisi quod fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, suáque plus quàm par est, admirando, ingenioli flos absque vllo fructu facillimè marcescat: vnde meritò illud repetam quod Alciatus in quadam Oratione dixit: Nullam esse perniciosiorem studiorum calamitaté, quàm sui ipsius confidentiam & admirationem, quem morbum Græci Φιλαυτίαν appellant. Est enim ea lues adulatione deterior, eóque hominem inducit, vt se existimet optimè scire quæ non intelligit, redditque eum negligentem, superbum, otiosum, aliorum contemptorem. Emẽdatur autem hic error & malum non tam oratione quàm frequenti auditu & collatione, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauendum ab hac bellua: nullus enim erit veræ sapientiæ capitalior hostis quàm qui meliorum præceptorũ dogmata flocci facit. Diuinus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ sapiẽtiæ terrestre oraculum meritò docti omnes suspiciunt ac venerantur, lib. 5. De leg. auream planè sententiam pari verborum pondere scriptis mandauit: πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστὶν, οὗ πᾶς αὑτῷ συγγνώμην ἔχων ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται· τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τε ἐστὶ καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον· τὸ δ' ἀλη-

Noui doctores reprehensi.

Imperiti φίλαυτοι

Præclarus Platonis locus.

θεία γε πάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίνεται ἑκάστοτα. Quę singula si diligenter expendamus, suppetet nobis accommodatum certè & præsens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus quidem gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν non ab re appellat maximum quoddam malum innatum in meliore hominis parte, nempè animo: & eo quidem deterius ac præsentius, quòd licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vnquam de remedio querendo, aut parti malè affectę applicando cogitant, vt tandem sani possint euadere. Atqui nulla exitialior aut damnosior ægritudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat, & tenaciter foueat: quò fit, vt omni animi contentione & industria in eo malo periculosissimo propulsando est enitendum, & eò maior cura conferenda, quò morbus hic (in quo sit fons, & certè principium aliorum omnium, quæ in animum cadere possunt, vitiorum) grauiores affert corruptiones, cladémque ingenij præsentiorem. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac perculsus peste oberret, sanum vel in aliis vel in seipso iudicium retineat, cùm se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis, infusa caligo tam densa, támque spinosa, vt vel apertis oculis nihil videat: Itaque qui sui capitur amore, nō verè sese amare potest, sed falsam quādam de se opinionem, vt vmbram aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitanter occupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso fallit πάντων χαλεπώτατον, imo vero adiiciam δεινότατον καὶ ἀθλιώτατον. Cùm enim impostor ipse prętò semper habeatur, nec minimùm quidem abscedat, quo pacto non esset grauissimū malum, imprimisque deplorandum. Cæcitas hæc omnium maximè intollerabilis, cùm inscitiam nostram sapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratione laboremus, tamen nos omnia ingenio assecutos arbitramur. Tolerabile alioqui vitium, si ea tantùm placerent, quæ ingenij specimina quædam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem: in quibus si tantùm fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurem patientem agnito errore præbeamus, nemo est quin veniale putet. Quotus autem quisque est, qui placido ferat animo, quòd ipsi næui, & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amicæ*, vt ait Flaccus,

> *Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc*
> *Delectant, veluti Balbinum Polypus agnæ.*

φιλαυτία morbus maximus.

Quò fit, vt verò verius dictum sit à Theocrito (vt id ad nostrum sermonem conuertamus.) —— ἔρωτι.

Πολλάκις ὦ πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

Nimirum id in caussa est, quòd, vt ait Varro, Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cùm simus σάπροι. Ex Aristonymo citatur illud: ἔστιν ἐν βίῳ μάλιστα βλάπτον, τὸ ἀνοήτοις, ὄντας τοῖς πολλοῖς οἴεσθαι φρονίμοις εἶ): Id in primis est in vita humana noxium, quòd permulti cùm se sapere putent, tamen desipiant. Quamobrem nihil deterius aut periculosius, quàm minimùm fidere. Certè (vt de me ipse aliquid) sum satis mihi conscius, quàm debili & penè nullo ingenio sim: si quid tamen sit, numquam vllatenus me profecisse liberè confiteor, quàm cùm ignorare me multa, & quidem penè omnia primùm agnoui, túmque meo non minimo sumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur oculis expertus sum, quàm non sit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam sæpenumerò contigit, vt nos plerique præsentes laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti; sicque de nobis bene mereri putant, cùm sæpius vt de coloribus cæci, sic ij de nostro captu & in litteris, aut etiã honestis actionibus profectu sentiant. Interea tamen eorum in sententiam pedibus imus, quod aiunt, atque importune falli nos sinimus. Crassam meherclè & supinã credulitatem. Agnouit lubens Socrates de se Physiognomi iudicium talémque à natura fore se palàm fassus est, nisi se Philosophiæ excolendum tradidisset. A qua quidem modestia longè semper absumus, qui ementitos quosdam sapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamenta nobis inesse demiramur: & vt vera credimus absolutáque, quasi quibus ad perfectionem addi nihil possit, ideóque molestè ferimus, si qui, dum nostri mentionem faciunt, nõ satis honorificè loquantur, eàque tribuant quæ nos minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratissimus sanari nisi ægrè potest, nisi tamen aliquando meliore quodam impulsi genio, potius spectemus quid nobis desit quàm quid adsit. Si quid enim adest, cauendum est imprimis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par sit, æstimatum vilescat apud alios: si quid deest, quod sciamus ornamento nobis esse posse & vsui, efficiendum est, vt labore & diligentia comparari à nobis & cõquiri possit. Sed in primis meminisse debemus, subindéque animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum aliis simus inferiores & quàm alioqui deteriores. Illud enim φιλαυτίας vitium tam

Assentationis malum.

Socratis modestia.

Quæ sequantur, φιλαυτίαν.

nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosum, præterquàm quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & desidiam fouet, solet etiam vnà secum aduehere & alere turpissimam ignorationem, quam meritò Sophocles δυσπέλαστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere vicinos, qui sui laudator fuerit. Idcircò numquam probata est illa plus equo pruriens φιλαυτίας opinio in Astydamante histrione, quòd suas ipse laudes inscribi vellet statuæ quam meruerat. Non enim populus hominis votum insolens sibi ferendum esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, exciderat, Suidas auctor est, Nymphas à Narcisso spretas verissimè dixisse:

Astydamas histrio.

Πολλοὶ σέ τε μισοῦσιν αὖ σαυτὸν φιλῆς.

Sophista.

Quid tam malè audiit Sophistarum nomen, nisi ob effrenatam illam, & cæcam sui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atque eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eósque contrariis armis oppugnaret, nempè honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atque contentione, dicebat hoc vnum se scire, quòd rerum omnium esset inscius. Quod non aiebat, vt falsa de se loqueretur, apud eos præsertim, quorum familiari consuetudine vtebatur, sed vt assereret ea lubens omnia se nescire, quæ tam impudẽti fronte sibi arrogabant triuiales illi ματαιολόγοι, qui sic liberales disciplinas ipsámque Philosophiam ostentando, reuera prostituerent & profanarent: aut potius vt significaret ad veram solidámque sapientiam neminem accedere vnquam posse, nisi primùm se norit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam stolido & lubrico, qui cùm nondum primoribus labiis literas degustarint, falsam tamen sibi scientia persuasionem induant. Ex quibus alij se αὐτοδιδάκτους, alij πανσόφους καὶ πανεπιστήμονας efferre non verentur: alij alios quoscumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingeniosiores, non perpendunt, ὅτι μωμήσασθαι ῥᾶον ἐστὶν ἢ μιμήσασθαι: sibi nempè ignoscunt, vt Næuius ille Horatianus, qui seipsum ignorans carpebat alios, séque venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbum hunc amorem esse dignúmque notari. At quanto in errore versantur, sibi qui primas nullo rubore tribuũt? Agathocles Peripateticus cùm apud Demonactem iactaret se solum & primum esse Dialecticorum, audiuit: Si solus es, quî primus? si primus, quî solus potes esse? Non est quòd repetam literato-

Arrogantes.

Agathocles Peripateticus arrogans.

ris illius Rhemnij intolerabilem arrogantiam, cùm diceret vnà secum natas, & tandem perituras disciplinas. Nec est quòd memorem duorum in Philosophia principum notam satis & peruulgatam φιλαυτίαν, Aristotelis nempè & Ciceronis; quorum hic tam suæ ipsemet industriæ & ingenio tribuit, vt nullis ferè in proœmiis laudem propriam conticuerit: ille verò, quòd non modò suis in eodem Philosophico curriculo certatoribus parùm fauerit, sed quòd contradicendi studio doctorem etiam Platonem vexarit, sui nominis celebritatem non parùm obscurauit. Illi ipsi Philosophi libris quos De contemnenda gloria scribunt, nomen etiam suum præfigi volunt. Permittatur hoc ad inflammandum studium, & exercendam doctorum hominum industriam: honos enim alit artes, nullúsque sui laboris præmio & contentionis honestæ laude frustrandus est. At quis sanæ mentis eum dixerit, qui sibi plura quàm habeat, arroget? Narrat Athenæus lib. 12. cap. vltimò, Thrasilaum quendam tanta insania fuisse percitum, vt quotquot naues in Pyræum appellerent, suas esse crederet: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, aliisque suam fortunam lubens communicabat, donec frater eius è Sicilia reuersus, hominem medico committeret, is vbi resipuisset, affirmauit se numquam vixisse feliciùs, quàm cùm eo mentis errore teneretur; quippè qui in tanta voluptate nihil molestiæ sensisset. Perinde se habent φίλαυτοι, aut reuera deteriùs: quandoquidem vt aliis nocumento sint, anxiè student, tum vel maximè quòd honorem alienum sibi audaciùs arrogant, aut quòd aliorum conatum nigro lolliginis succo & mera ærugine conspergant. Olim discipulis mos erat, vt proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem secutus Plato 2. ad Dionysium Epistola fatetur, quicquid scripserit, non sua, sed Socratis esse. Qui leges primùm tulerunt ad cicurandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem non sibi, sed alicui numini tribuerunt: tum vt diuinitatis nomine, quasi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis; tum vt insererent rudiorum animis leges; vt pulcherrimum Deorum inuetum, sic & vtilissimũ; à nemine non esse violandas, sed toto pectore colendas tutendas, amandas. Sic & priores illi cùm referrent omnium artium & disciplinarum inuentionem ad primam illam caussam, id est, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam esse commenti sunt. Quorsum hæc? vt nimirùm intelligamus, quàm in omnibus pulcherrima sit mode-

Rhemnius Palæmon.

Aristoteles & Cicero φίλαυτοι.

Philosophi φίλαυτοι.

Thrasylaus insanus.

Platonis modestia.

Legum latores primi.

ſtia, quámque turpis valdéque pernicioſa φιλαυτία. Concludam itaque cum Platone, dicámque eum qui magnus eſt futurus, maximè decere, neque ſe, neque ſua ſic admirari, vt nihil putet exactius, nihil melius: διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὑτὸν, τὸν δ' αὑτοῦ βελτίω διώκειν δεῖ μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον: Idcircò eſt operæpretium, vt quiſque nimium ſui amorem fugiat, meliores inſequatur, nullo verecundiæ rubore præpeditus. Sed de his ſatis: cætera videamus.

Quòd nimium tua forma tibi, &c.] Huic ſimile penè eſt Epigramma pictæ Poëſeos Bartholom. Anuli, quod propter elegantiam aſcribam:

> *Narciſſus liquidis formam ſpeculatus in vndis,*
> *Contemnens alios, arſit amore ſui.*
> *Tabuit, & ſenſim venienti in membra ſtupore,*
> *Ipſe ſui, factus flos hyacinthus, amans.*
> *Hinc fugite (ô iuuenes) fons iſte Philautia, ſeipſum*
> *Stultus vbi, cùm ſe non bene norit, amat.*

Euolue pulcherrimam diſputationem ea de re Marſil. Ficini, Orat.6.cap.17.in conuiuium Platonicum.

Tua forma tibi Narciſſe placebat.] Plutarch. Sympoſiac. 5. quæſtione 7. refert idem accidiſſe cuidam quem Eutelidam nominat, qui cùm ſe in vndis adſpectaret, amore ſui captus, penè periit dum ita deperiret.

Marcor.

Marcor.] Putredo, caries. Metaphora, pro eo quod eſt deprauatio.

Cladéſque.] Mors & exitium, alia metaphora.

Φιλαυτία.] Cæcus amor ſui, attolens vacuum plus nimio gloria verticem. Horat. 1. Carmin.

Peſſum plures dátque dedítque.] Pro, peſſundat & peſſundedit, tmeſis. peſſum, deorſum, quaſi ſub pedes proiectum. Apul.5. Niſi eam peſſum de tantis opibus deiecero. Plaut. peſſum abire. Lucret. 6.

> *Multáque præterea ceciderunt mœnia magnis*
> *Motibus in terris, & multis per mare peſſum*
> *Subſedere ſuis pariter cum ciuibus vrbes.*

Methodo.] Docendi ratione.

Phantaſia.

Phantaſias.] Opiniones. Rerum tamen viſiones & imagines φαντασίας appellat Fabius lib.10.cap.7.& lib.12. cap. vt viſa Ciceron.1.Acad.

Garrulitas.

EMBLEMA LXX.

QVID matutinos Progne migi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit ense putare,
Quàm linguam immodiciam stirpitùs eruere.

IMitatus est Anacreontis Odam εἰς χελιδόνα, quæ sic habet: Character huius Emblematis.

Τί σοι θέλεις ποιήσω,
Τί σοι λάλη χελιδών;
Τὰ ταρσά σου τὰ κοῦφα
Θέλεις λαβὼν ψαλίξω,
Ἢ μᾶλλον ἔνδοθέν σου
Τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς

Ἐκεῖνος, ἐκθερίξω;
Τί μευ καλῶν ὀνείρων
Ὑπορθρίαισι φωναῖς
Ἀφήρπασας Βάθυλλον;

Quam sic Latiis nnmeris donauit H. Stephanus.

Quibus loquax, quibúsnam
Te plectam hirundo pœnis?
Vtrúmne vis volucres
Alas tibi recidam?
Imam secémve linguam,
Tibi quod ille Tereus
Fecisse fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas strepens ad aures,
E somniis beatis
Mihi rapis Bathyllum?

Eiusdem argumenti est lib.1. Epigr. Græcor. ἀγρυπνίας hexastichon gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quòd eum importuno suo cantu excitatum, suauissimo somno priuarit; ideóque malum illi imprecatur. Hîc autem hirundinem obiurgat somnos matutinos auertentem, suóque importuno cantu dormientes abrumpentem: idque maximè in eos torquet, qui odiosa garrulitate rationis inopiam præ se ferre satis arguunt, vt Progne abscissa lingua in hirundinem garritu nimio insignem commutata, eos significet, qui sapientiæ parum, loquentiæ multum habent. Et sanè vsu venire solet, vt loquaciores ferè sint quibus est rationis defectus, quàm qui prudentia & ingenij viribus antestant: cùm apud graues & sapientes quosque viros silentium commendatissimum, verborúmque parcimonia grata sit. Extat apud Aristophanem de Cleophonte quodam garrulo dicterium:

Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρῃκία χελιδών.
Ex cuius labris hirundo Thracia instrepit.

Quò spectat præceptum Pythagoricum, hirundinem sub eodem tecto ne habeas. quo significatur, abstinendum esse à consuetudine garruli & susurronis: & illud Nicostrati,

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
Ἐλέγχονται ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ. hoc est,
Loqui si indesinenter, multáque, & velociter,
Prudentiam indicaret; vtique hirundines

Fortasse quàm nos sapere dicantur magis.

Lege Plutarch. 8. Symposiac. problem. 7.

Hirundo quid.

Progne garrula.] Adnota hoc loco hirundine garrulitatem significari. Pierius Hyerogliph. 22. Videtur autem primum hunc versum ex Martiale mutuatus lib. 14.

Si matutinos facile est tibi rumpere somnos

Lucanus in tertio.

Dum non securos liceat mihi rumpere somnos.

& obstrepero Daulias ore canis?] Daulia, daulis, vel etiam daulias pro lucinia effertur à Poëtis, quòd in vrbe Daulide (que quondam fuit sub ditione Regis Thraciæ) in auem sui nominis transformata dicatur à Poëtis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. Daulia cornix. Videtur autem hîc noster Alciatus Prognen cũ Philomela confundere, cuius linguam Tereus abscidit (cùm ei vim intulisset) non autem Prognæ vxori. Hac de re vide quid disceptét Cœlius Rhodigin. lib. 29. cap. 26. (non defuerunt enim qui Prognen in lusciniam cõmutatam fuisse asseruerint) Iacobus Bononien. & P. Nannius 6. Miscellan. annotation. in Virg. Non enim video quàm sit necesse quęstionem hanc inter Grãmaticos cõtrouersam dirimere; vt neque vacat cõferre quæ legimus apud Thucydidem lib 2. τῆς συγγραφῆς, Pausaniam in Phocicis. Strabonem lib. 1. ad alia enim progredimur.

Lucinia.

Vpupa.

Dignus Epops Thereus, &c.] id est, meritò in Vpupam mutatus, qui maluerit linguam rescindere, quàm omninò auellere. Vpupa auis militarem quandam cristã in capite retinet, & quasi adhuc filiũ quæritans, has videtur ingeminare voces, πȣ̃, πȣ̃, id est, vbi, vbi : hinc Epops dicta. De qua Plinius 10. cap. 29. Alij in accipitrem mutatum Tereum volunt, vt Higinus fabula 45.

putare.] scindere. metaph. à vitibus.

Inuidia.

EMBLEMA LXXI.

SQVALLIDA vipereas manducans femina carnes.
Cuique dolent oculi, quæque ſuum cor edit,
Quam macies & pallor habent, ſpinoſaque geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

PIndarus 2.Pyth.ſic: — σάθμας
δέ τινος ἑλκόμενος
περισσᾶς, ἐνέταξεν ἕλ-
κος ὀδυναρὸν ἑᾷ πρόσθε καρδίᾳ,
πρὶν ὅσα φροντίδι μηχανᾶται τυχεῖν.
Qui facultate alicuius tangitur abundanti, inflixit vlcus miſerum ſuo antè animo, quàm quæ ſecum corde molitur, aſſequa-

tur. Nullum vitium inuidia penè vetustius est, aut homini dãnosius & efferatius: quandoquidem si cum quibuslibet aliis cõferatur, inspiciemus quàm cæca temeritate rapiũtur qui melioribus inuident. Nulla enim alia vitia sunt, quæ non aucupentur aut sentiant aliquam voluptatem. Inuidus perpetuò mœret ac tristatur, eoq; grauiùs afficitur, quo maiori tenetur inuidia, qui non secus atque ædes, in quibus ipse sit, conflagret. Miserrima sanè conditio, sed quæ tãquam felicitatis pedissequa, successus videndo prosperos intabescat, vt Naso cecinit. Hæc autem descriptio perelegans, qua inuidorum tristissima & infelicissima vita proponitur: quippè qui virulẽtis cogitationibus pascãtur, quæ sibi horribilem perniciem adferant, quique sine cõsilio & ratione aliorum rebus opimis marcescãt, & aculeis maledicis pungant & insectentur, nullum tamen inde commodũ reportaturi. Itaque, vt hoc quasi per transennam, quid ea turpius aut miserius, cùm vt aliis noxam damnumque inferat, sibi prius, & quidẽ sæpenumerò grauiùs nocet? Ergo in cæteris iniquissima, in hoc tamẽ æquitatis aliquid habet, quòd eum, in quo est, tanquã veneno proprio afficit, perdit, absumit, eumque vlciscitur primum, à quo concepta & educata fuerit, quod habet illud:

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ·
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Squallida.] Sordida & inculta. Squallor etiam tristitiæ nota.

Vipereas manducans carnes.] Inuidia simile aliquid habet cum vipera, quam ferũt non prodire in lucem, nisi arrosis matris lateribus: sic liuor eum primùm afficit, & quasi enecat in quo gignitur. Quò pertinet illud Ouidij in descriptione Inuidiæ, 2. Metamorph.

Inuidia vt vipera.

—— Videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum, &c.

Sed alia fortasse ratio commodè reddi potest, vipereas carnes edit inuidia quòd alienis malis gaudeat, iisque pascatur: (id vitium Græcis appellatur ἐπιχαιρεκακία) vel id dicitur vt eius pernicies ostendatur, quæ enim venenata venenis aluntur animalia, exitialius venenum habent.

Cuique dolent oculi, &c.] Hinc illud Maronis:

Testatur gemitu graues dolores,
Suspirat, gemit, incutitque dentes,
Sudat frigidus intuens quod odit.

Quæque suum cor edit.] Allusio ad prouerb. Pythagor. Cor ne edito: id est, ne curis animum excrucies: vel ad vocabulum

Cor non edendum.

edito : id est ne curis animum excrucies : vel ad vocabulum Cura, quæ quòd cor vrat vel edat, dicitur. Cicero 3. Tuscul. ex Homero illud de Bellerophonte citat ex veterum nescio quo:

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Similes Maronis versus hi.

Vesanos tacitè mouet furores.
Intentans animo faces Erinnys.
Lethalis, Tityique vultur intus
Qui semper lacerat, comestque mentem.

Quò spectat dictum matreæ Alexandrini, qui ænigmate lusitando aiebat se belluam alere quæ se ipsam absumeret: θηρίον τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίοι. quo significabat quorundam inuidiam qui improbè & ignauè dolerent ob prosperos suorũ laborũ successus. Rettulit Eustath. 1. Odyss. & Athenæus. Seneca lib. De paupertate: Interdum non licet esse palam miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes. Græci dicunt δάκνεσθαι, vel τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, cùm grauem & molestam animi solicitudinem significant. Et δακέθυμος ἄτη, noxa animũ mordẽs vt Homerus Iliad. vltimo.

—— Τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων σὴν ἔδεαι κραδίην.

quousque lamentans & mœrens cor tuum exedes?

Pallor inuidis.

Quam macies & pallor habent, &c.] Sic Ouid.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Numquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno, &c.

& Virgilius.

Pallor, terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat ossa.

Inuidi maledicentia.

spinosaque gestat tela manu.] Hoc referendum est ad aculeatam inuidorum maledicentiam. Siquidem.

Effundit mala lingua virus atrum,

& perpetuò carpit quod assequi numquam potest. Ad id respexit Ouid. cùm ait:

Ingemuit, baculumque capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant.

Luxu-

Luxuria.

EMBLEMA LXXII.

Eruca capripes redimitus tempora Faunus
Immodicæ Veneris ſymbola certa refert.
Eſt eruca ſalax, indexque libidinis hircus:
Et Satyri Nymphas ſemper amare ſolent.

Libidinis ſymbola ponit ob oculos, nempè Satyrum, qui erucam capite geſtet. Eruca quidem (ab vrendo dicta) prouocat ad Venerem, vtpotè quæ virtutis ſit calidiſſimæ. Plin. lib. 19. cap. 8. Satyrus autem, ſiue hircus, luxuriam putidam & olentem deſignat. Sunt enim Satyri ad Venerem propenſiſſimi: vnde id nominis dictum putant à σαθὴ, quod virile membrum eſt. Hoc itaque innuit libidinem in affectu ardere maximè, in actu ipſo fœtere & olentem eſſe, vt quemque ab illicitæ Ve-

Symbola libidinis.

Satyri libidinoſi.

neris titillationibus ſubducat.

Redimitus tempora.] Caput habens cinctum & coronatum. Virgil. in Copa:

—— *Graia redimita mitella.*

Ouid. 3. amorum eleg. 9.

Flaua Ceres tenues ſpicis redimita capillos.

In 10. Æneid. vbi de Æmonide Phœbi ſacerdote:

Infula cui ſacra redimibat tempora vitta.

Eſt eruca ſalax] Frequens enim eius eſus Venerem ſtimulat.

Eruca. Ideò antidotum contra amorem præſcripturus Ouid. ab erucæ vſu cauendum ſuadet 2. De remedio. Martialis etiam:

—— *Venerem reuocans eruca morantem.*

Et appendicibus Virgilianis:

—— *Libidinoſis incitatus erucis.*

Ibidémque,

—— *Salaces nocte tollat erucas.*

Vt & Æmilius Macer in eleganti opuſculo De viribus herbarum:

Non modicè manſam, Venerem ſtimulare, vel hauſtam
Confirmant medici pariter pluréſque poetæ.

Loquitur de eruca. Illud tritum vulgo:

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.

Et ex Ouidio etiam illud:

—— *Ex horto quæ venit herba ſalax.*

Indexque libidinis hircus.] Teſte Pierio Val. Hieroglyph. 10.

Et Satyri Nymphas.] Vide Ælianum libro 3. De var. hiſt. & Leonic. Thomęum lib. 2. cap. 24. Apud Plutarch. in Galba, homines in diem viuentes, & Satyrici, ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἄνθρωποι, pro libidinoſis & luxu diffluentibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σατυροὶ τοῦ Διονύσου ἱεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, σύμβολον τοῦ θείου πρήγματος: Satyri Baccho ſacri erectos habent mutones, diuinæ ſymbolum poteſtatis.

Luxuriosorum opes.

EMBLEMA LXXIII.

Rupibus aereis, summisque crepidine saxi
Immites fructus ficus acerba parit:
Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix,
Qui nihil humanæ commoditatis habent:
Sic fatuorum opibus parasiti & scorta fruuntur,
Et nulla iustos vtilitate iuuant.

HOc ex apophthegmate Diogenis sumptũ. Dicebat enim eos, qui profusè & temerè bona decoquerent in rebus Venereis, conuiuiis magnificis, & id genus aliis, arboribus esse similes in montium cacumine nascentibus, quarum fructus hominibus essent inutiles, à vulturibus aut coruis deuorandi. Illud est quod vulgus nostrâs crebrò vsurpat, E diuite malo

Fons Emblematis.

malæ opes. Fit enim ſæpe, vt ampliſſimæ poſſeſſiones, quæ in pios vſus conuerti debuerant, in ſumptus inutiles, aut etiam pernicioſos & deteſtandos prodigantur, nulla habita iuſti aut æqui ratione. Sententiam illam argutam Diogenis retulit in Paraphraſi Menodoti orationis ἐπὶ τὰς τέχνας Galenus, his planè verbis: *καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης· ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς· ἐκείνων γὰρ τὸν καρπὸν, οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν· τούτων τε τὰ χρήματα, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι ὑπὸ τῶν κολάκων.* id eſt, Præclarè itaque Demoſthenes & Diogenes. ſiquidem ille diuites imperitos, nullóque literarum cultu perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eoſdem ficubus comparabat; quæ naſcuntur in locis præruptis, & ad quæ difficilis acceſſus eſt; earum enim arborum fructu non homines, ſed coruos & graculos veſci: horum autem hominum bona & reditus non ab honeſtis hominibus, ſed à quibuſdam facetis & aſſentantibus abſumi.

Rupibus aeriis.] Id eſt, editiſſimis, altiſſimis, eadem metonymià qua ſuperiùs *aerio nido* dixit.

Summique crepidine ſaxi.] Videtur hoc hemiſtichium ex 10. Æneid. imitatus:

Fortè ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi.

Crepido. Editioris autem loci cuiuſque extremitas crepido appellatur, eſtque ora terræ, quam alluit aqua. ἀκρόκαρπος arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans.

Ficus acerba.] Caprificum intellige.

Cornix inauſpicata. *Improba cornix.*] Id eſt, inauſpicata, quam Virg. ſiniſtram vocat in Eclogis, & improbam 1. Georgicon, vt improbus anſer ob garrulitatem. Cornicem autem priſci inter prodigioſas aues reponebant. Itaque his nominibus improbæ vitæ homines intelligit, ex quibus nulla poteſt neque gratia, neque commoditas elici.

Paraſiti.] Scurræ, & homines qui omnia ventris gratia faciunt. De his in ſequentibus commodiùs.

Scorta.] Meretrices.

Iuſti qui. *Iuſtos.*] Viros bonos. In ſacris iuſti dicuntur non tantùm qui iuſtitiam, ſed & qui virtutes alias omnes colunt: eáque iuſtitia eſt, quæ in ſe virtutem amplectitur omnem. & Plato Dialogo, qui ἐρασταὶ vel περὶ φιλοσοφίας inſcribitur, virtutes morales vno iuſtitiæ nomine complecti videtur.

Tumulus meretricis.

EMBLEMA LXXIIII.

Quis tumulus? cuia vrna? Ephyrææ est Laidos. ah non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma. illam iam carpserat ætas,
Iam speculum Veneri cauta dicarat anus.
Quid scalptus sibi vult aries, quem parte leæna
Vnguibus apprehensum posteriore tenet?
Non aliter captos quòd & ipsa teneret amantes:
Vir gregis est aries, clune tenetur amans:

Laidem tota Græcia celebrauit ob insignem venustatem, ad cuius ædes frequens fuit concursus, vt præter alios cecinit Propertius. Huius monumentum (Pausan. teste 2. Corinthiac.) extra vrbem Corinthi, in qua ætatem exegerat, celebre visebа-

Lais formosissima.

tur ſecundum Bellerophontis ſeptum, iuxta Veneris cognomine Melanidos templum, cui pro inſigni titulo leęna anterioribus arietem complexa pedibus impoſita fuiſſe perhibetur: quo ſimulacro petulantia & libido meritricis arguebatur. Per arietem, fatuum ſtolidumque animal, amatorem veſanum intellige, illum quidem à leęna partibus poſterioribus ſcalptum & detentum, quo rapina meretricia imperiumque in amaſios libidine prurientes, & quaſi vinculo colligatos exprimitur. Cæterùm leęnæ nomine meretricem intelligi multis veterum ſententiis conſtat, & maximè ſacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hieroſolymam leęnam vocat, & Heliachim catulum eius qui in Ægyptum ductus eſt. Plautus Truculento:

Leæna meretricem ſignificat.

Bonis eſſe oportet dentibus lænam probam,
Arridere quiſquis veniat blandè alloqui, malè corde
Conſultare, bene loqui lingua: meretricem eſſe ſimilem ſentis Condecet &c. Huiç & conuenit ſenarius veteris cuiuſdam poetæ:
Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par eſt leænæ & feminæ crudelitas.

Retulit Pierius in Leone 1. Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10 in quibus Laidis monumenti huiuſce meminit, & Gyrald.Syntagmate 13.hiſt. Deorum. De Laide plura apud Atheneum cap. 20. lib. 13.

Ephyre.

Ephyrææ eſt Laidos] Ephyręa ab Ephyre vrbe Achaiæ, quæ nunc eſt Corinthus. Propertius lib. 2.

Non ita complebant Ephyrææ Laidos ædes,
Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

De eius patria concertant plerique, vt Athen.

Mors nemini vitatur.

Ah: non Erubuit tantùm perdere Parca decus?] Nimirùm mors nemini parcit. Virgilius in Appendicibus:

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita rapit ſed tamen illa ſenes.

Et Horat. lib. 3. Odar. *Mors & fugacem perſequitur virum,*
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Senectute forma deflorescit.

Parca.] Atropos, id eſt, mors ipſa rerum vltima linea.

Ætas.] Nempè ſenilis, qua veniente color & venuſtas flacceſcit. Ouid. 3. Triſt. *Iſta decens facies longis vitiabitur annis,*
Rugáque in antiqua fronte ſenilis erit.
Iniiciétque manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Iam speculum Veneri, &c.] Milites, qui per ætatem à bellicis functionibus cessant, dicuntur vulgò arma posuisse: & qui alicui omninò arti renunciassent, Deo illi qui arti præerat, instrumenta eius artis suspendebant. Horat. 3. Carm. 26.

Veneri speculum dicare.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militaui non sine gloria.
Nunc arma defectúmque bello
Barbyton hic paries habebit.

Idem 1. epistola ad Mæcenatem:

——— Veianius armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro.

Vt alicubi Virgil.

——— hîc victor cestus, artémque repono.

Loquitur de Entello. Sic scorta, cùm ad seniles annos perueniunt, Veneri speculum dicant. Ausonius:

Lais anus Veneri speculum dico: dignum habeat se
Æterna æternum forma ministerium.
At mihi nullus in hoc vsus, quia cernere talem
Qualis sum, nolo: qualis eram, nequeo.

Ægrè ferunt enim rugas contractas, amissámque formæ gloriam, quam diu in speculo erant intuitæ. Hinc Ouidianum illud 3. Trist.

Cúmque aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querêre tuum.

Idem ferè auctor De medicamine faciei:

Tempus erit quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera caussa dolor.

Id & attingit ad Ligurinum Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te speculo videris alterum:
Quæ mens est hodie, cur puero non eadem fuit?

De speculo multa passim leguntur. Amor, vt ait Euripides, φιλεῖ κάτοπτρα καὶ κόμης ξανθίσματα, amat specula & crinium rufationem. apud eundem Electra damnat formæ lenocinium vsu quæsitum speculi, in matre Clytemnestra, absente marito Agamemnone:

Ἣ ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.

Quæ flauos orbes crinium ad speculum studiosè componebas: Sed & Ouidius, tenerorum doctor amorum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam,

Quid malè compositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mæsta ponis inepta manu?

Vir gregis.

Vir gregis est aries.] Virum gregis appellat arietem, vt primo Transformationum Ouidius:

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Virgilius etiam de Capro:

Vir gregis ipse caper. ——

Et in Georgicis:

Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

Vide Macrob. lib. 6. cap. 6.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOSÆ indutus piscator tegmine capræ,
Addidit vt capiti cornua bina suo;
Fallit amatorem stans summo in littore sargum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.

Capra refert scortum: similis fit sargus amanti.
Qui miser obsceno captus amore perit.

HOc de sargo pisce, qui fit à laruato piscatore deceptus, manifestè in eos torquetur, qui cœco turpique amore capti decidunt in obscenam personatarum meretricū nassam, mentis errore nescio quo rati pulchrū esse quod pulchrū apparet, vnde conditionem nacti miseram eos diu & multū pœnitet. Quod discrimen vt vitari tandem aliquando possit, adhibenda est cautio diligens. Nam, vt nostrates dictitant, Prius nosse opus est, quàm amare. qui enim primò visam statim exardet, leuitatis nō minimum præ se fert argumentum. Iudicio siquidem est opus & maturo consilio. Proinde bellè profectò Ouid De remedio amoris primo, qui vt illicitos excludit eiusmodi ignes, sic honestos probat: ait enim,

Sargus quid.

Quomodo à turpi amore cauend ūsit.

Capra meretricem significat.

Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet;
Gaudeat, & vento nauiget ille suo.

Porrò Caprā referre meretricem ex eo patet, quòd morsu pestilenti maximè noceat germina enim peruestigat, quæ auidissimè depascitur: sic meretrix adolescentiæ potissimùm cupida est, nimirùm ætas ea est, quæ ob imperitiam faciliùs decipiatur. Vnde non illepidè Nico Attica meretrix *αἶξ*, id est, Capra cognominata est, quòd Thallum adolescentem, qui in Atticam mel & caricas empturus aduenerat, abligurisset. Huc spectat dictum Architæ Tarentini, *ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν*, Esca malorum voluptas: qua homines capiuntur, vt hamo pisces. Vide Plinium sub finem cap. 59. lib. 10. Sed tibi factum satis iri puto, si consulas Ælianum De animalib. lib. 1. cap. 23. cuius verba huc conferre non piguit. *φιλοῦσι πως τῶν ἀλόγων αἶγας ἰσχυρῶς. ἐὰν γοῦν πλησίον τῆς ἠιόνος νεμομένων ἡ σκιὰ μιᾶς ἢ δευτέρας ἐν τῇ θαλάσσῃ φανῇ, οἱ δὲ ἀσμένως προσνέουσι καὶ ἀναπηδῶσιν, ὡς ἡδόμενοι καὶ προσάψασθαι τῶν αἰγῶν ποθοῦσιν ἐξαλλόμενοι, καίτοι οὐ πάνυ ὄντες ἀλτικοὶ τἄλλως· νηχόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τοῖς κύμασιν, ὅμως τῆς τῶν αἰγῶν ὀσμῆς ἔχουσιν αἴσθησιν, καὶ ὑφ' ἡδονῆς προσελθεῖν ἐπ' αὐτὰς σπεύδουσιν, ἐπεὶ τοίνυν εἰς τὰ προειρημένα δυσέρωτές εἰσιν, ἐξ ὧν ποθοῦσιν, ἐκ τούτων ἁλίσκονται. ἁλιεὺς γὰρ ἀνὴρ αἰγὸς δορὰν ἑαυτὸν περιαμπέχει σὺν αὐτοῖς τοῖς κέρασι δαρείσης αὐτῆς, λαμβάνει δ' ἄρα τὸν ἥλιον κατὰ νώτου ἐπιβουλεύων ὁ θηρατὴς τῇ ἄγρᾳ. εἶτα καταπάττει τῆς θαλάσσης ὑφ' ἣν οἰκοῦσιν οἱ προειρημένοι, ἄλφιτα αἰγείῳ ζωμῷ διαβραχέντα. ἑλκόμενοι δ' οἱ σαργοὶ ὡς ὑπό τινος ἴυγγος, τῆς ὀσμῆς τῆς προειρημένης, προσίασι καὶ σ-*

Voluptas malorum esca.

Locus Æliani, est typus huius Embl.

τοῦνται μὲν τῶν ἀλφίτων. κηλοῦνται δὲ ὑπὸ τῆς δορᾶς βλεπομένης ὡς αἰγὸς, αἱρεῖται δὲ αὐτῶν πολλοὺς ἀγκίστρῳ σιδηρῷ. Quorum verborum hæc est ſententia: Capras ſargi admodum amãt. Cùm enim vmbra quædam apparet earum caprarum quæ ſecundum littus paſcuntur, ſtatim præ lætitia geſtiunt, & quantum maximè poſſunt, adnatant: & quanquam ſalire non poſſunt, tamen ſalire nituntur, ſed fruſtrà tamen. Caprarum odorem percipiunt, etiamſi in fluctibus verſentur, quæ cauſſa eſt vt accedere ad capras in primis affectent. At cùm in ſuo amore ſint adeò infelici nati ſidere, earum cauſſa capiuntur quas tam depereunt. Piſcator enim caprina indutus pelle cum cornibus, inſidias ſtruit, ſole relicto à tergo: atque farinam iure caprino, madefactam in eam deiicit partem maris in qua ſargi ſunt: quo illicio odoris capti ſargi accurrunt, farinã deguſtãt, & maximè detinentur eius pellis caprinæ odore quẽ ſentiunt. Ex his itaque piſcator multos valido hamo capit, &c. Ad id argumenti copioſiùs illuſtrandum repetenda eſt pulcherrima Socratis diſputatio cum Ariſtippo 2. Commentariorum Xenophontis, & colloquium eiuſdem Socratis cum Theodota, lib. 3. Conſtat autem hîc alludi ad Platonicum hoc, *ἡ ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν*: voluptas malorum eſca.

Villoſæ indutus tegmina capræ.] Hoc mutuatus eſt ex Moreto Virgiliano:

——— & cinctus villoſæ tegmina capræ.

Simus grex.

In laqueis ſimi quem gregis.] Sargus capræ amore detentus, & ementita capræ forma deluſus illaqueatur. Simum gregem pro capris dixit; eodem enim epitheto vſus eſt Poëta 10. Egloca:

Dum tenera attendent ſimæ virgulta capellæ.

Citantur & hi verſiculi Næuij Ægiſtho:

Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus
Ludens ad cantum claſſium luſtrat.

Laqueo amorem ſignificari docuit Pierius, & venerem vinculo. quo ſenſu Virgil.

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum.

Ouid. appoſitiſſimè:

Dum cadat in laqueos, captus quoque nũper amator
Se ſolum thalamos ſperet habere tuos.

Obſceno captus amore perit.] Imitatus & mutuatus eſt Ouid. illud Faſtor. 2.

——— cæco captus amore furis

De Sexto Tarquinio loquentis.

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

SOLE satæ Circes tam magna potentia fertur,
Verterit vt multos in noua monstra viros.
Testis equûm domitor Picus, tum Scylla biformis,
Atque Ithaci postquàm vina bibere sues.
Indicat illustri meretricem nomine Circe,
Et rationem animi perdere, quisquis amat.

HOmerus Odysseas κ ait, socios aliquot Vlyssis, qui missi ab eo fuerãt exploraturi Circæas ædes, virga percussos à Circe, epotoque pharmaco venefico statim in porcos esse trãsformatos. Quo figmento effingitur meretricis & libidinis fœdæ typus. Ea enim suis pręstigiis humanas illas cogitationes & na-

Vlyssis socij à Cerce in belluas transformati.

turales motiones (quæ ὁρμαὶ Græcis dicuntur) in homine tumultuantes vitiat,&mutat in deterius,cùm ſcilicet in naturam quaſi belluinam abeunt. Per Vlyſſem autem qui nullo veneficio à priſtina forma dimoueri poteſt, mentẽ animæ ducem, intelligimus. Quod ſic ad veterũ mythologorum ſenſum expreſſit vir induſtria & ingenio nulli penè ſecundus Eraſmus: Quid innuit Circes fabula veneficiis homines vertentis in feras, niſi eos qui nequaquam ratione ducũtur,id quod hominis eſt proprium,ſed totos ſeſe dediderũt turpibus affectibus , iam præter hominis vocabulum nihil hominis habere,ſed ad pecudum degeneraſſe naturam,putà libidine in vrſos,ſomnolentia ignauia que in ſues , ferocia in leones,atque ita de conſimilibus? Quid Vlyſſes, qui ſolus poculo epoto , virgaque monſtrifica percuſſus , non eſt mutatus , niſi firmum illum & conſtantem ſapientis habitum,qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illiciis ab honeſto poteſt abduci? Sũt verò qui dicãt rei veritatem ex eo eſſe inſpiciendã, quòd Circe meretrix, quos ſibi amore turpi deuinxit,effeciſſe tandem prædatores,viarum obſeſſores& homicidas,nempè quibus nihil ſupereſſet ad vitã miſerã ſuſtinendam; quę vitia cùm potiùs ferarum ſint quàm hominũ, rem totam lepido& commodo ſchemate Homerus,& alij nonnulli è veteribus adumbrarunt. Cui ſententiæ ſubſcribit Palladas lib. I. Græcor,epigr.his verbis:

Socij Vlyſſis qui.

Vlyſſes quid.

Circe meretrix.

Τὴν κίρκην οὔ φημι. καθὼς εἴρηκεν ὅμηρος,
  Ἀντ' ἀνδρῶν ποιεῖν ἢ σύας ἠὲ λύκους,
Τοὺς αὐτῇ προσιόντας ἑταίρα δ' οὖσα πανοῦργος,
  Τοὺς δελεασθέντας πτωχοτάτους ἐποίει·
Τῶν δ' ἀνθρωπείων ἀποσυλήσασα λογισμῶν,
  Εἶτ' ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδὲν ἔχοντας ἔτι,
Ἔτρεφεν ἔνδον ἔχουσα, δίκην ζώων ἀλογίστων·
  Ἔμφρων δ' ὢν ὀδυσεὺς τὴν νεότητα φυγών.
Οὐχ ἑρμοῦ, φύσεως δ' ἰδίας δώρημα λογισμὸν
  Εἶχε γοητείας φάρμακον ἀντίπαλον. id eſt,

Non, vt Homerus,ait triſti medicamine lectos.
* Hoſpitio Circe reddidit ipſa ſues:*
Pauperior ſed quiſquis erat diceſſit ab illa:
* Nam meretrix quodam pernicioſa fuit.*
Exutoſque ſua prorſus ratione maritos
* Fornice continuit, non ſecus atque feras.*
Et tamen hanc ſtrenuè deluſam ſpreuit Vlyſſes,
* Inſigni rerum conditione valens.*

Mercurioque datam nec fas est credere moly,
Ille sed ingenio reppulit vsque dolum.

Quinetiam nemo non videt eôdem recidere Horatij carmina 1.Epistolar.

Sirenum voces & Circæ pocula nosti:
Quæ si cum socius stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canus immundus, vel amica luto sus.

Xenophon 1. ἀπομνημονευμάτων, Socratem ait in conuiuiis, ad quæ non nisi coactus accedebat, parcissimè cibũ capere solitũ, iocoque vsurpare multis eiusmodi appositis cibis, Circé homines transformasse in sues: ipsum autem Vlyssem mutari nõ potuisse consilij Mercurij memorem, & astinentia ipsummet sua per vtenté. Ad hæc παρέργως. Non parũ illustrabit hoc Emblema, Plutarchi Dialogus, quo Grillũ disputanté facit. Idẽ ἐν γαμικοῖς παραγγέλμ. sic habet: ἡ διὰ τῶν φαρμάκων θήρα, ταχὺ μὲν αἱρεῖ καὶ λαμβάνει ῥαδίως τὸν ἰχθὺν ἄβρωτον δὲ ποιεῖ καὶ φαῦλον· οὕτως αἱ φίλτρα τινὰ καὶ γοητείας ἐπιτεχνώμεναι τοῖς ἀνδράσι καὶ χειρούμεναι δι᾽ ἡδονῆς αὐτοὺς, ἐμπλήκτοις καὶ ἀνοήτοις καὶ διεφθαρμένοις συμβιοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τὴν κίρκην ὤνησαν οἱ καταφαρμακευθέντες, οὐδ᾽ ἐχρήσατο πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὑσὶ καὶ ὄνοις γενομένοις τὸν δ᾽ ὀδυσσέα νοῦν ἔχοντα καὶ συνόντα φρονίμως, ὑπερηγάπησεν. id est, Vt pisces quibusdam medicamentis celeriter capiuntur, sed esui tamen fiunt inutiles: ita mulieres, quæ amoris poculis & veneficiis viros captant, voluptateque in suam potestaté redigunt, stupidos eos, amentes & deprauatos vitæ socios deinceps habent. Ij enim nihil Circæ profuerunt, quos veneficio mutauerat, neque ad vllam rem iis vsa est, cùm in canes & asinos degenerassent: Vlyssem autem prudentem virum, prudenterque secum versantem, omninò dilexit.

Præclarus Plutarchi locus.

Exemplum prius eorum qui à Circe in belluas conuersi sunt, absolui. Alterum est Pici equûm domitoris. Picum Saturni filium facit Æneid. 7. Virgil. & Ouid. 14. Metamorph. Rex fuit Latij, & ab vxore Circe in auem sui nominis conuersus. Quod fingi creditur, quoniam primus hac aue in auspiciis vsus est, quodque augur fuerit: quod à Seruio est annotatũ. Sed id meliùs, & ad hunc locum opportuniùs, referemus ad animi leuitatem & inconstantiam quæ ex turpi amore contrahitur. Tertiũ exemplum fuit appositũ in Scylla, de qua iam superiùs à nobis dictum satis. Hîc tamen speciatim conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt supernè faciem virgineam ostentat, ita

Picus in auem mutatus.

Scylla.

quę ad exitium miseriamque certissimã præcipites agant, quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eò spectãt, vt quisque virtutis & honesti studiosos impudicarũ mulierum dolos præstigiasque omnes declinet; intelligatque, quod Cicero ait, corporis voluptatem non satis dignam esse hominis prętãtia, eãque vt belluarum propriam contemni ac reiici oportere.

Sole satæ Circes.] Ouid. initio 14. Metamorph.

Circe filia Solis.

Sole satæ Circes, variarum plena ferarum. Testis Higinus. Filiam autem Solis habitam propter herbarum scientiam, quæ radiis Solis vim & incrementum capiunt, credibile est: Fabulæ huius meminere Diodor. lib. 4. Plin. variis locis. D. Augustin. 18. De ciuitate, cap. 17.

Testis equûm domitor Picus.] Sic Virgil.

——— ancile gerebat

Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx

Aurea percussum virga, versumque venenis

Fecit auem Circe, sparsitque coloribus alas.

Et rationem animi.] Ideò mythologici Venerem ἀφροδίτην, quasi ἀφροσύνην, id est stultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propiùs allusit 2. de laudib. Stiliconis Claudianus:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper

Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,

Membraque Circæis effeminat acriùs herbis.

M. Tullius prima Verrina (vt hoc quasi per transennam) allusit ad hanc poëticam fabulam: Est adhuc id quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Mutius. quid enim facere potuit elegantiùs ad hominum existimationem? æquiùs ad leuandam mulieris calamitatem? vehementiùs ad Quæstoris libidinem coërcendam? summè hæc omnia mihi videntur laudanda. sed repentè vestigio ex homine, tanquam aliquo Circæo poculo, factus est Verres: redit ad se, atque ad mores suos, &c.

Amuletum Veneris.

EMBLEMA LXXVII.

INGVINA dente fero ſuffoſum Cypris Adonin
Lactucæ foliis condidit exanimem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca reſiſtit,
Quantum eruca ſalax vix ſtimulare poteſt.

Athenæus Dipnoſoph.2.cap.32.rationem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interemptum lactucæ foliis occultaſſe (quod alij tamen de Phaone Lesbio tradidere, vt retulit in hiſtoria Poëtarum Lil. Gyraldus) quòd nimirùm, qui lactucis aſſiduè veſcuntur, hebetiores fiant, καὶ ἀνερπητικοὶ, & ad libidinem minus idonei: lactucam enim frigidam eſſe, iam in ſuperioribus docui ex Plinio. Venus itaq; fingitur emortui Ado

Lactucæ vis.

nidis genitalia lactucis recondere, vt moueamur libidinem tur pemque voluptatem ciborum moderatorum vsu sopiandam & reprimendã esse. Nihil enim æquè conducit ad motus illicitos cohibendos, quam victus ratio temperata. Ouidius inter alia, quæ de remedio amoris scripsit, vt à quibusdam cibis abstinendum esse monet, sic quosdam esse tutò adhibendos suadet, his quidem verbis:

Victus ratio quid conferat.

Ecce cibos etiam (medicinæ fungar vt omni
Munere) quos fugias, quósve sequare dabo.
Daunius an Lybicis bulbus tibi missus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum est vitare salaces,
Et quicquid Veneri corpora nostra parat:
Vtiliùs sumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem amorem excitari Phocylides testatur,

Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάσσων ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ,
Ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκει ἔρωτας.

Adonis.

Inguina dente fero, &c.] Fabulam Adonidis ab apro interempti Ouid. sub finem 10. Metamorph. descripsit, nec tamen huius mysterij meminit. Hanc attigit & August. De ciuit. 6. c. 7. totumque illud ad Physicen retulit Macrob. 1. Saturn. cap. 21.

Cypria venus.

Cypris] Venus, ab insula Cypro ei sacra, libidini deditissima. Polydor. Virgil. lib. 3. cap 17. De inuentorib. rerum, post Iustinum Martyrem, Euseb. Lactant. & alios sexcentos retulit.

Aruum genitale.

Genitali aruo.] Hîc aruum genitale pro virilibus & pudendis posuit, quòd sint generationis instrumenta, vt Virgil. 3. Geor.

Hæc faciunt nimio ne luxu obtusior vsus
Sit genitali aruo, & sulcos oblimet inertes.

Loquendi eandem formulam non est aspernatus August. lib. 18. cap. 23. De ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa vt cætera cuncta seruirẽt: ita genitale aruum vas in hoc opus creatum seminaret, vt nunc terram manus, &c. sic aruum genitale, κῆπος Græcis, Latinè hortus dicitur.

Lactuca resistit.] Consule Plinium. Dionys. Cassius lib. XII. De agricult. cap. 13. Cocta, ait, coitum auertit. Vnde Pythagorici ipsam eunuchum appellant. Martial. 13. palumbes torquatos reprimere Venerem tradit:

Inguina torquati tardant, hebetantque palumbi:
Non edat hanc volucrem qui volet esse salax.

Inuio-

Inuiolabiles telo Cupidinis.

EMBLEMA LXXVIII.

Ne dirus te vincat amor, neu femina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præsto tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit,
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
Phasiacis ledi non potuisse dolis.

ARtificiale est in Venereos motus, & prestigiarum laqueos amuletum, cuius tamen rei fides penes auctores esto. Pindarus Ode 4. Pythiorum, auctor est, Motacillam à Venere

Motacilla Iaſoni à Venere tradita.

primùm è cælo ad homines deportatam, & Iaſoni traditam, vt Medeam alliceret. Hanc autem auiculam aiunt veneficis mulieribus ad incantationes eſſe perutilem:eam namque accipiũt trocho, & rota quadam alligant,quam in orbem voluũt præſtigiatores, & noxia verba immurmurant. Alij, quòd exempta viſcerum interanea orbiculo appendunt.vnde prouerbio apud Grecos vulgato,Iyngem hi dicãtur habere, qui veluti quibuſdam preſtigiis homines ad amorem pertrahunt. Noſter Alciatus ex Homero ſcholiaſtis quibuſdam,extulit quod hîc octoſticho tradit; nimirùm ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitialius aut furioſius preſtigium) adhibendam eſſe motacillam humano ſtomacho, quæ diſponatur inter binos circulos ſeſe quaſi interſecantes. Sanè numquam mihi perſuaſero virum doctiſſimum,& rerum multarum cognitione inſignem, id aliis communicaſſe vt rem verã & ſeriam;& vt crederet tantam eſſe amatorij philtri vim,vt mentis humanæ libertatem ſic cogere,aut torquere vel flectere eo tandem modo poſſet. Sed tamen profectò non auſim diffiteri, pleraque eſſe remedia ex bonis auctoribus petenda, quibus effrenata & indomita penè amoris huiuſce petulantia cohiberi,aut etiam ſopiri queat. At verò quis tam excors erit aut ſtupidus, qui furorem illum Cupidineum inſigni hoc preſtigio coerceri poſſe dixerit, & faſcino quodam cupidines mentem occupantes exturbari? Viderint alij,quibus amatoria Ouidiana quandoque placuerint impenſiùs:tamen ipſemet extulit & verius, & quidem ſalubrius:

Iynx.

Præſtigiũ amoris præſtigio non pellitur.

Ardet & aſſuetas Circe tendebat ad arces,
Nec tamen eſt illis attenuatus amor.
Ergo quiſquis opem noſtra tibi poſcis ab arte,
Deme veneficiis carminibúſque fidem.

Idem loco alio verè & diſertè amorem non conciliari magicis artibus docet:

Fallitur Æmonias ſiquis decurrit ad artes,
Dátque quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient vt viuat Amor Medeides herbæ,
Mixtáque cum magnis Marſa venena ſonis.
Phaſias Æſonidem, Circe tenuiſſet Vlyſſem,
Si modò ſeruari carmine poſſet amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, vimque furoris habent.
„ *Sit procul omne nefas: vt ameris amabilis eſto:*
„ *Quod tibi non facies, ſoláue forma dabit.*

Sed miseri homines amore perculsi graui, cùm re amata statim potiri nequiuerunt, ad artes magicas & amatoria pocula perfugium habuere, res inprimis noxias & exitiales. Constat enim Lucretium poetam, Antiochum, Caligulam in furorem versos sumptis hisce philtris, quemadmodum & Lucullum, aliosque nonnullos. Cæterùm nullum perinde remedium est efficax ad turpes hosce motus sedandos, quàm studio & labori cupiam honesto sese prorsus dedere: sic enim fiet, vt clauus clauo pellatur. Cùm enim perspicuum sit, amorem hunc non nisi in animos luxu & otio fractos irrepere, nullo planè modo auelli potest, nisi accedat labor aliquis & anxietas, quæ sua molestia innatas amoris maculas oblinat. Ouidius:

Remediũ efficax in amorem.

Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.

Quid si amuletum certius, & profectò salubrius huc apposuero, nempè vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitiis crucifigamus? Iste erit diuinus & cęlestis ἀντέρως, qui terrenum illum & in hac corporis compage delitescentem ἔρωτα, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum satis erit ad turpia omnia libidinum motuumque genera frangenda.

Bacchica auis præsto tibi motacilla.] Auicula est plumis discoloribus, prælongo collo, lingua exerta, colore vario, motu crebro se circumagens, & ceruicem in orbem flectens: vnde & σεισοπυγίδα vocant, seu σείσουραν, aut κίλλουρον, vt apud Hesychium, Latinis Motacilla, Gallis *bergeronnette*, aut *balleqeue*, à caudæ motu, seu cauda tremula. Varro meminit De lingua Latina: Sic Galerita & Motacilla: altera quòd in capite habet plumam alatam: altera quòd semper mouet caudam. Non me tamen fugit, quòd pluribus verbis contendat Baptista Pius, Annotat. post. cap. 3. Motacillam, & Iyngem pro vna & eadem accipi non debere, idque cõtra Seruij & Gazæ opinionem. Certè ἴυγξ, Iynx, ea est quæ Gallicæ *turcot*, auis paulò maior fringilla coloris varij: cui collum circumagitur, lingua serpentibus similis, prælonga (qua exerta formicas attrahit, vnde formicula dicta quibusdam Italis) vngues vtrinque bini. Quæ autem hæc auis sit, repete ex Arist. 2. De hist. animal. & Plin. 11. Lege prouerb. Iynge trahor. Adhęc cur Motacilla dicatur auis Bacchica, rationem auctores non reddunt. Hesychius quidem Bacchum ἰυγγίην cognominatum ait, quia (ni fallor) ad Venerem inflammet immoderatus vini vsus. Fortasse Bacchus ἰυγγίης appellatur.

Motacilla quæ auis.

quòd vinum homines ad se iyngis instar alliciat, ac si dicamus, illecebrosum vel meliùs etiam iynx à Pindaro dicitur *μαινὰς*, non quòd Bacchi sit auis, sed quòd furorem inducat.

Quam quadriradiam.] Pindari est istuc; nam τετρακνάμονα eam, de qua hic agitur, auem nominat, id est quadriradi m.

Amuletum.] Remedium aduersus veneficia, maláque medicamenta, ab amoliendo: ἀποτρόπαιον, ab ἀποτρέπειν amoliri, depellere, quod verbum frequens est Plinio.

Pagasa. *Pagasæus Iason.*] Falluntur qui legunt *Pegasæus*. Iason autem dictus est Pagasæus à Pagasa Thessaliæ vrbe, iuxta quam Argo nauis fabrefacta: quam etiam Ouid. 7. Metamorph. principio Pagasæam puppem nominat. Idem 8.

— Auctor teli Pagasæus Iason,

Et Fastorum 1:

Passus idem Tydeus, & idem Pagasæus Iason.

Lucan. 2.

Vt Pagasæa ratis peteret cùm Phasidos vndas,

Phasiacis dolis.] Incantamentis Medeæ, quæ à Poetis cognominatur Phasias, à Phasi Colchorum fluuio. Ouidius De arte:

——— Maritum
Barbara per natos Phasias vlta suos.

Lasciuia.

EMBLEMA LXXIX.

Delicias & mollitiem mus creditur albus
Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
An quòd ei natura salax & multa libido est?
Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
Et celebris suaui est vnguine muscus Arabs.

PErstringit mollitiem & lasciuiem nobilium quarũdam matronarum, quæ ad corporis ornatum ostentent raras pelliculas animalculorum, nempè muris aranei, æluri Zibellini (felis libidinosissimi) & præterea vtantur suffitu musci Arabici. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisque scriptoribus

Ornatus matronarũ nimius. Mus albus

tradita. Hinc enim illud Martialis:

Nam cùm me murem, cùm me tua lumina dicas.

Opici mures dicuntur Iuuenali ſalaces, libidinoſi, obſceni, à ſpelunca quam Græci ὀπὴν, id eſt foramen, cauernam, vt D. Auguſtin. tradit quæſt. in Exod. lib. 2. Sic enim obſcenitatis partes per cauernam interdum argui docet Auſonius in epigrãmatis,

Deglubit, fellat, molitur per vtranque cauernam.

Legi Meſſalinam portentoſæ libidinis mulierem ab Epicrate dictam eſſe Myconiam, quaſi dixeris murinam. Adhæc nonnulli feminam ſalaciſſimam per æluri feminæ ſimulacrum figurari dixerunt, propter animalis ingenium: cogunt enim mares ad coitum feminæ, ipſæque puniunt, niſi pareant. Cæterum muſcum Arabicum circumferunt, non modò matronæ principes, ſed & aliæ gradu longè inferiores: tantáque in iis eſt & cultuum, & ſuffituum varietas, vt fermè ignorent voluptatem quæ inde capi poſſit, quòd in his aſſiduè verſentur, quibus nempè perſpectum non eſt quod Satyricus ait, voluptates ex vſu ratione commendari. Cur autem mulieres ſuffitu & ſuauiſſimis odoribus vtantur, hanc eſſe cauſſam aiunt, quòd totæ ſint venereæ. Iiaque Poëtæ Græci Venerem nuſquam loco egredientem fingunt, niſi odore aliquo exquiſitiſſimo relicto ad ſuam præſentiam declarandam: adiiciunt præterea ſuffitus omnes eſſe ſalaces. Muliebres ornatus ridet taxátque Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberrimè Plautus in Pœnulo: item Ælian. 1 De varia hiſtoria.

Muſcus Arabicus.

Mollitiem mus creditur albus arguere.] Lege Prouerb. Eraſm. Mus albus: in laſciuum & libidinis immodicæ hominem.

Nurus.] Matronas. nomẽ ſpecialius pro cõmuni, συνεκδοχικῶς.

Zibellus.

Sarmaticum murem, &c.] Zibellus à quibuſdam mus Sarmaticus appellatur ad Alciati mentem, quòd è Sarmatia adueharetur: dicitur & Ælurus; de quo lege cap. 10. lib. 12. Ælian. De animalium hiſtor. Sed non à mure muſcum dici, at potius ab vmbilico capreoli cenſent eruditi homines.

Muſcus Arabs.] Dicam obiter, Romanos olim in obſidione Veiorum pellibus tectos hiemare cœpiſſe, vt eſt apud Liuium lib. 5. ſen hæ pelles rudiores erant, vt ſeculum vnde fuit, quas nulli alij vſurparent in vrbe. Conſtat tamen pellium vſum poſtea in veſtitũ irrepſiſſe: quod Seneca teſtatur in epiſtolis, quo loco mentionem facit pellicularum vulpiũ, muriúmque, quas Zibellinos atque Armelinos plerique nuncupant: tametſi Zibellini maiores ſint, quám quibus murium nomen conueniat.

Desidia.

EMBLEMA LXXX.

DESIDET *in modio Essæus, speculatur & astra,*
Subtus & accensam contegit igne facem.
Segnities specie recti velata cucullo.
Non se, non alios vtilitate iuuat.

Quorundam cœnobitarum desidia.

QVamquam id non incommodè torqueri posset in eos, qui concreditam sibi eruditionis & ingenij dotem aliquã excellentem miserè negligunt, idque non referunt ad vsum, cuius potissimùm gratia norunt sibi esse demandatum & commissum à summo & præpotenti bonorũ omnium auctore Deo; tamen, nisi me fallit animus, videtur hoc reuera tortum esse in desides quosdam cœnobitas, qui θεωρίας imaginem aliquam professi, ignauiæ situ ætatem terunt: literas aspernantur,

aut certè non magni faciunt, quanquam alioqui valeant ingenio & non parua naturæ dexteritate: iners omninò genus, & fruges cõsumere natum, & ex tertio illo hominũ genere quod assignat Hesiodus, meritò dixerim, cùm nec sibi nec aliis commodum aliquod referant. Quod ipsum tamen velim æquis auribus accipi; non enim is sum qui ausim aut etiam velim carpere instituta illa vetera primùm quidem à sapientissimis inducta patribus, nostræ pietatis Christianæ antesignanis & vindicibus, quorũ tanta est apud nos auctoritas, vt inuerecundũ esset, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem non probare, non colere, non amplexari. Vt ergo apertè dicam quod sentio ea de re: hîc ab Alciato, à me, ab aliis etiã quibus simplex miniméque fucatus est animus, nullo modo reprehẽditur monachorum institutum & regula, sed multorum ex iis otium, ignauia, imperitia notatur; quippe qui eo nomine pessimè de se déque aliis mereantur. Iactent ij quantumuis sui ordinis suarúmque legum antiquã dignitatem & sanctimoniam: nisi enim se similes iis præstiterint qui laboribus, vigiliis, studiis, ieiuniis, omni denique patientiæ laude Christianum nomen auxerunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeãtur eo, quod fuit honorificum apud priscos, monachi nomine, quod illi sua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, contemptum reddunt. Vtinam verò vt continuò solent insolescere ob veterum illorum patrum admirabilem toti posteritati religionem, ita eorundem vitæ institutum æmularentur: non enim misero & infelici otio se ita dederent, vt δὶς διὰ πασῶν abessent ab iis quos ad pię vitę religiosęque institutionem se imitari dictitant. Sed ne abeam longiùs, quid laboriosius excogitari, quid sanctius, quid diuinius in terris fingi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim ecclesia seminarium clarorũ virorum habuit, quàm quod à cœnobiis, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò Deus optime! quàm absumus à prima illa canáque religione, cùm qui seuerioribus institutis sese obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam solitudinem meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm desidiosam vitam sibi proponant. At id quidem certè pluribus exaggerare videtur esse nõ modò superuacaneum, sed & intempestiuum; quandoquidem notius sit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquiùs in eos debacchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris esset infiniti, & penè ἀδύ-

νατον:admonere intempeſtiuum & quidem importunum : reprehẽdere,prorſus odioſum , & perinde non omnibus gratum: Hac enim tempeſtate ſic omnia ſunt exulcerata , ſic lubrica & peruicacia,vt quoquò te vertas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incedere ſuppoſitos cineri doloſo; & quicquid in eiuſmodi quorundam hominum negotio velis attingere,vlcus & vomicam citiſſimè deprehendas,adeò ſub omni lapide dormit ſcorpius. Itaque ſatius eſſe duco malum bene conditum non mouere,& huius ordinis viros bonos (quos tametſi paucos & colendos, & exoſculandos eſſe puto) à malorum fece ſemper abſtrahendos & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari pro vitio virtus crimina ſæpè ferat.

Deſidet.] Cicero proinde in Verrinis dixit per Metaphoram ignauis conſentaneã: Quid ſedes Verres? quid ſpectas? Idem in Piſonem: An poteſt vlla excuſatio eſſe,non dico malè ſentienti, ſed ſedenti,cunctanti,dormienti in maximo Reip.motu conſuli? Eodem ſenſu Heſiod. ait,ſpem non bonam,virum indigentem tenere , ſedentem in taberna , cui victus ſufficiens non ſit:

Deſidere.

Ἐλπὶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
Ἥμενοι ἐν λέσχῃ, τῷ μὴ βίος ἄρκιος εἴη.

Sed & Demoſthen.2. Olynth. Athenienſibus ſuccenſet, eóſque ſedere dicit , & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: *ἀλλ' οἶμαι καθήμεθα, οὐδὲν ποιοῦντες*, &c. Deſidere in medio, pro ignaui ſigno ſuperiùs poſuit,in ſimulacrum Spei:

Cur in dolioli tegmine pigra ſedes?

Itémque aſtra ſpeculari:

Quæ Dea tam læto ſuſpectans ſidera vultu?

Lege Pierium Hieroglyph.lib.56.

Eſſæus.] Eſſæi,Iudæi fuerunt,ab aliis vitæ ſeueritate,ieiuniis & inſtitutis quibuſdam differentes. De iis Philo Iudæus. Euſebius De præpar.euangel.& Philaſtrius in catalogo hæreſ.

Eſſæi qui.

Accenſam contegit igne facem.] Viſus eſt mihi hic locus inter alios permultos dignus eſſe qui maiore cura ſtudióque à nobis explicetur. Sed mihi ea de re cogitanti tam multa è multis & variis occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti ſtudio , aut etiam pleriſque otioſus videri. Sed ad rem. Plutarchus 4. Decretorum de anima diſputãs ex Democrito,ignitum quiddam eſſe ait ex naturis concretis mente perceptis, globoſas ideas , quæ habeant igneam facultatem , idque corpus eſſe. Succurrit id Lactantij è 2. cap. 3. Quòd ſi anima ignis eſt,in cælum debet eniti,ſicut ignis, ne extinguatur , hoc eſt ad

Facem accenſam tegere quid, &, quid per ignem intelligitur.

immortalitatem quæ in cælo est, Virgil. in 6.

Igneus est ollis vigor, & cælestis origo
Seminibus. ———

Hesiodus, & eius interpretes, ab ea opinione non recedunt, cùm aiunt Prometheum igneum cælestem clepsisse, quem simulacro à se confecto apposuit, vt animatũ fieret, ea enim mẽs est, quæ molem agitat, & toto se corpore miscet. Quòd si quis fortè putat, cur Hesiodus & ipse Maro dicant Iouem ab hominibus ignem remouisse, facilis est responsio. Vis enim & solertia humani animi difficilis est inuentu, quòd hebetiore ingenio simus: adeò nihil tam excellens & præclarum sine magno aliquo labore vita dedit mortalibus. Cõtegunt ergo cœnobitæ otiosi ac languidi facem accensam sub pallio, nullis artibus, aut studiis honestis animum applicantes, nulla sua industria ac diligentia notiones animi exerentes, vt non minus verè quàm rectè in eos id Plautinum conuerti possit,

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea quæ de igni vel ardenti facula iam dicta sunt, adiicerem lubens quę Plutarc. disputat. Commentario, An rectè dictum, λάθε βιώσας: eo etiam qui est de cupiditate diuitiarum. sed maximè iuuat locus ille Problematum, quo ait, veteres obscuris vsos rationibus, potissimùm in rebus sacris, lucernam corpori animam continenti similem dixisse. Lux enim est, inquit, qui intus est animus, &c. Quòd si qui monachi, vt sunt ex iis quidam boni viri, sed non satis eruditi, dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo molestus, quippè qui fausta omnia illis precari non desino, euoluant quæso diligenter magni ac sancti viri Chrysostomi Christianam sententiam, ad illum sacri Euangelij locum *Luceat lux vestra, &c.* Hunc enim Chrysostomum iudicem honorarium si admiserint; nihil dico amplius caussa dicta est.

Subtus accensam facem contegit.] Petitum id è Socratis apophthegmate: οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνατόν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ: Neque ignem veste nec turpe aliquod delictum tempore occultare possibile est. quò refero adagium. Sub tunica & sinu, de iis quæ occultè fiunt, non palàm & in propatulo: & Manum habere sub pallio, pro eo quod est, languere otio.

Non se, non alios iuuat.] Proinde ex tertio illo genere hominum, quod Hesiodus assignat; Cicero 2. Offic. Quamobrem contemnuntur ij qui nec sibi nec aliis prosunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Lege prouerb. Nec sibi nec aliis vtilis.

Desidiam abiiciendam.

EMBLEMA LXXXI.

Quisquis iners, abeat, nam in chœnice figere sedem
Nos prohibent Samij dogmata sancta senis.
Surge igitur, duroque manus assuesce labori,
Det tibi dimensos crastina vt hora cibos.

AD hortatio est ad laborem, sumpto argumento ex parœmia Pythagorica, qua præcipiebat chœnici non esse insidendum: cuius explanationem malumus ab ipso Alciato repetere (cùm sit obuius locus) quàm ab aliis quibusque tametsi doctissimis, emendicare, vt sumus initiò polliciti. Sic itaque ille 1. Parergôn cap. 17. Sciendum est, inquit, apud Athenienses fuisse mensuram tritici, quantum quisque vno die comederet, erat ea & maior libra, vocabaturque chœnix, vel μέτρον, vt in-

Chœnici non insidẽdum, quid.

terpres Ariſtophanis ait pendebat autem earum drachmas CL. hoc eſt ſeptem & viginti vncias Græcas, vt Iulius Pollux, & Nicandri interpres ſcribit: noſtra autem menſura ſeſquilibram: eius chœnicis dimidium drachmarum 75. libra ſeu libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon oſtendit eo carmine:

Attica non minor eſt; ter quinque hanc denique drachmis,
Et ter vicenis tradunt explerier vnam.

Igitur iubet conſtitutio duas libellas, id eſt chœnicem victualis ſubſtantiæ cuſtoditis præſtari: quod etiam olim fieri ſolitum oſtendit Pythagoræ ſymbolum, *Super chœnicem non eſſe ſedendum*: id eſt, non debere quenquam præſenti cibo eſſe contentum, ſed potius aduerſus legem Euangelicam de craſtino ſollicitari. Sic & Corinthij χοινοκομέτραι dicti, quòd pluribus ſeruis abundarent, quibus demenſum, ſeu, vt in Euangelio Lucæ dicitur, σιτομέτριον quotidie præſtandum erat. Id ſingulis menſibus erat apud Romanos quaterni modij, vt ſcribit in Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Hoc itaque prouerbio docebat Pythagoras, non oportere per inertiam & otium, cibum alienum ſectari, ſed ſua quemque induſtria debere ſibi facultates comparare, quibus vitæ mundicie cõſulatur. Proinde meritò Reſpub. omnis liberaliter inſtituta ſegnes & laborum oſores expellit & execratur. Inſtitutum celebre laudatur Athenienſium (profectum illud quidem ab Indis & Ægyptiis) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam ſingulis annis ſtatóque tempore ciues in iudicio ſiſtebant, expoſituri, quo quæſtu, quáq; arte viuerent. Et Corinthi Periander hunc moré inſtituit, vt ſi qué ſplédidiùs obſonari animaduerterent, exquirerent vndénã ſumptus ille ſuppeteret: ſi eſſet vnde illud vitę genus tueri poſſet, ſinebant vti: ſi facultatũ modus non eſſet, iubebant hominem moderatiùs viuere: ni dicto eſſet audiens, mulcta damnabatur; at ſi nihil omninò haberet, nihilominus ita ſplendidè viueret, curabant interfici, quia hunc furé eſſe, aut prædatorem, aut calumniatorem neceſſe eſſet. Ea fuere veterum inſtituta; hi mores: ſic enim cenſebant ignauum & nullius frugis hominem indignum eſſe qui vitæ commodis frueretur. Præclara ſe mihi offert oratio Tiberij in ſenatu, qua reſpondit M. Hortalo, nobili iuueni, cui inopi Auguſtus antè ſuccurrerat, vt ſuum ordinem ſeruaret: ſed poſtea cùm ſe, ſuoſque liberos, quos multos habebat, ſuſtentare non poſſet, Tyberium Cæſarem rogauit, vti noua liberalitate iuuaretur. Cui ſic Tyberius: Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis pe-

tere pecunias cœperint, ſinguli numquam exſatiabũtur, Reſp. deficiet. deinde, quod ſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. Dedit tibi, Hortale, Diuus Auguſtus pecuniam, ſed non compellatus, nec ea lege vt ſemper daretur, langueſcet alioqui induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus, aut ſpes, aut ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi ignaui, nobis graues. Corn. Tacit. 2, Annal. Refert Sabellicus, apud Florentiam patrio inſtituto in eos animaduerti, qui otioſè & ignauiter in ea ciuitate agunt. Expoſtulatus enim eorum quiſpiam, vnde victum ſibi comparet, niſi rationẽ poſſit explicare qua vitæ probet integritatem, vt ſceleris conuictus plectitur, aut vt ciuitati pernicioſus eiicitur. Tale profectò debet eſſe ignaui hominis maleque feriati præmium, κοιμώμενος γδ' ἐδενὸς ἄξιος, ait Plato: quo quidem innuit, eum numquam ad ſummam virtutis laudem peruenturum, qui duram & aſperam illius callem numquam fuerit ingreſſus. Siquidem ὁ φεύγων μύλην, ἄλφιτα φεύγει· vnde meritò vt ſtudiorum labores ſequitur gloria, ſic ignauiam contemptus & inopia comitantur.

Samij dogmata ſancta.] Pythagoræ ſymbola oraculorum inſtar à priſcis celebrata ſunt. De his Plutarchus variis locis: quę ſymbola certatim à viris doctis expoſita ſunt. Ex veteribus nominãtur Anaximãder Mileſius iunior, & Polyhiſtor. Alexãder, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plutarchus, Athenæus & Laërtius, non perpetua diſputatione, ſed hinc inde multa explicuerunt. Ex recẽtioribus Philip. Beroaldus, Eraſmus, Phorcinus & Gregorius Gyraldus in ea re ſedulam operam nauarũt.

Pythagoræ ſymbola.

Duroque manus aſſueſce labori.] Verbum hoc, aſſueſce, frequentatiuum vel naturæ neutrius, pro actiuo malè vſurpari me, non longè antè, monuit Fornerius I C. doctiſſimus vel aliud agens cui ego, vt in cæteris aſſentior facilè; malim ergo dicere:

—— *Duroque manus compone labori.*

Craſtina vt hora.] Id eſt, dies craſtinus: Synecdoche.

In facilè à virtute desciscentes.

EMBLEMA LXXXII.

PARVA velut limax spreto Remora impete venti
Remorumque, ratem sistere sola potest:
Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
Detinet in medio tramite caussa leuis.
Anxia lis veluti est, vel qui meretricius ardor
Egregiis iuuenes seuocat à studiis.

Inconstantes.

QVi sunt ingenio lubrico & inconstanti, mentem suam ab honesto quodam instituto vitæ dimoueri facillimè sinũt. Sic enim cum damno non leui cœptis rebus abstinent, easque penitiùs deserunt, vel controuersiæ, aut litis mouendæ tricis, &

quaſi tendiculis auocari, vel quibuſdã illecebris amaſiæ alicuus deliniti. Qua in re, vt in Glauci & Diomedis armorum permutatione, ſentiunt tandem ſuo magno malo quàm periculoum ſit, & quidem alienum à recta mente, Philoſophiæ ſeptis auocari, vt rei vel leuiculæ, vel etiam flagitioſæ ſe adiiciant. Id enim refert nauis, quæ remora piſciculo minutiſſimo ſiſtatur. Mirum ſanè & planè incredibile, niſi fidem auctores magni nominis facerent. Hic remora, impedimentum & obiectam tardationem ſignificari apud veteres aſſerit Pierius Hieroglyph. o. Commodiſſimum habes exemplum ad id illuſtrandum, in Critia & Alcibiade apud Xenoph. 1. commentar. hi enim adoeſcentes magnis naturæ & ingenij conformati dotibus, ad res ummas nati leuiculis occaſionibus non tam deterriti quàm auocati ab officio, ſibi ſuæque Reipub. exitium crearunt. De Echeneide Plutarch. 2. Sympoſiac. quæſtione 7. & 2. Problemaon, quæſt. 3. non enim commodè poſſumus citra tædium omnia uc conferre.

Remora quid.

Locus Baſilij Magni.

Parua velut limax, Remora, &c. Teſtis eſt Plin. lib. 9. c. 25. Sic Baſilius: ἐχῖνος ὅταν προίδῃ ταραχὴν ἐξ ἀνέμων, ψηφῖδά τινα ὑπελθὼν γενναίαν, ἐπ' αὐτῆς ὥσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλεύει κατεχόμενος τῷ βάρει, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως τοῖς κύμασιν ὑποσύρεσθαι. τοῦθ' ὅταν ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκωμένην βιαίαν κίνησιν τῶν ἀνέμων. id eſt, Echinus vbi præſentit ventorum tumultus, calculum quendam & lapillum magnum arripit, in eoque quaſi in anchora innititur, ne facilè impetu fluctuum dimoueatur: quod cùm naturę obſeruant, pręnoſcunt ventorum & fluctuum agitationem. Caſſiodor, meminit epiſt. 35. lib. 1. Variar. formul. Cardanus De rer. variet. 7. cap. 37. ſatis conſtare ait hærẽtem remoram naues retardare. Et Rõdeletius contendit experimento vidiſſe triremem, in qua Cardinalis Turonenſis Romam vehebatur, à curſu inhibitam, eãque deprehenſam præbuiſſe conuiuium. Echeneis ab ἔχω & nomine ναῦς, quòd naues remoretur, vt Remora Latinè eadẽ ratione nomen habet.

Echeneis.

Impete.] Id eſt, impetu. Statius. Thebaid.

——— *Aurigamque impete vaſto,*

Vide Gellium cap. 7. lib. 19.

Ad ſidera vectos.] ἀλληγορία.

In medio tramite.] Pro, in media inſtituti via, & re infecta, ἀλληγορικῶς.

Ignaui.

EMBLEMA LXXXIII.

IGNAVI ardeolam ſtellarem effingere ſerui
Et ſtudia & mores fabula priſca fuit:
Quæ famulum Aſteriam volucris ſumpſiſſe figuram
Eſt commenta: fides ſit penes hiſtoricos.
Degener hic veluti qui ceuet in aere falco eſt,
Dictus ab antiquis vatibus ardelio.

ANtequam veniam ad explicationẽ huius carminis, lubet paulum exſpatiari, non tamen vt omninò volitem preter caſam, quod aiunt, ſed vt à theſi ad hypotheſim, quod precipiũt Rhetores, faciliùs me recipiam. Quia enim id omninò totum eſt

est in ardeliones, eosque qui multis, variisque studiis eodem tempore animum applicant, quęramus an prouidi sint qui sic se gerunt. Primùm quidem videmus esse natura comparatum, vt nemo sit repertus hactenus ingenio adeò felici, naturæque bonitate pręstans, vt pluribus artibus addictus, multum promoueat. Rei enim vnius studium, facultas vna, & negocium alioqui serium, totum hominem requirit: quódque de cibis medici solent præscribere, itidem in ingeniis prudentes homines diligenter esse cauendum præcipiunt; adeò nullus est ita valenti stomacho, quin sibi permultùm noceat, si multiplici & confusa, immoderatáque ciborum copia ventriculum saburrare malit, & corpus onustum reddere, quod ait Horatius, quàm mediocribus & necessariis epulis valetudini consulere. Sic qui pluribus & variis studiis vno eodemque tempore ingenium onerat, seipsum quidem ad tempus videtur reficere varietate rerum: sed interea tamen non modò nihil inde lucri capit, sed memoriam obtundit, aciemque ingenij debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Portium obiecerit, quem summum hominem fuisse memorant historiæ, nempè is summus Imperator, summus orator, summusque Iurisconsultus à quibusdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibusdam aliis vel Gręcis, vel Romanis qui superiore aut inferiore seculo floruerunt, longè aliud sentiendum erit: fuit enim M. Cato Aquilio Gallo multò inferior, si illius in iure peritia cum cum huius doctrina veniat in certamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neque Lucium Crassum, Marcúmue Antonium, neque Hortensium, aut Ciceronem superauit. Iam verò in disciplina belli non est cum C. Cæsare comparandus, aut aliis certè multis, quos Resp. Romana olim laudatissimos aluit. Idem iudicium de cæteris. nam & Plato relictis artibus leuioribus, se totum philosophiæ consecrauit: & Demosthenes cùm se gloriæ daret, relicta philosophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam est amplexatus. Et quidem viri illi magni in id videntur incubuisse, vt vnam disciplinam sibi ornandam & excolendam proponerent, ad eamque vnam suum omne studium reuocarent. Ita qui excellere aliis & antestare, aut aliqua in laude esse volet, procul abesse debebit ab illo πολυμαθίας immoderato studio, quæ ἀμαθίαν sæpenumero inducit. Statuo itaque cum Seneca: Certis ingeniis immorari & innutriri oportere: nusquam esse qui vbique est. In peregrinatione agentibus hoc euenire, vt multa hospitia habeant, nullas

amicitias: idem accidat est necesse iis qui nullius ingenio familiariter se applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorũ crebra mutatio. Non côualescit planta quæ sæpius transfertur, &c.

Ardelionum studia taxantur.

Sed iam satis lusimus. Veniamus ad argumentum Emblematis. Susceptum est in ardeliones, vanósque ostentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutilius; quandoquidem se omnia tenere, & ad vnguem nosse profiteantur, cùm tamen reuera in iis præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil. Sed lubet paucis in eiusmodi Thrasones inuehere, quòd omnia sibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogent, vt si cum aliis (quod fit sæpiusculè) rixantur,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsari. ——

Excursus in ardeliones.

Quam enim ex omnibus artem aut disciplinam adduxeris in medium, cuius se imperitos non negent? Quid tam reconditum & obscurum in rerum arcanis esse potest, quod illi sua industria, miráque ingenij solertia non sint exactè complexi? Tanta est horum hominum tam malè feriatorum impudentia, tamque insolens proteruia, vt cùm oculos, quòd aiunt, cornicum ausi sint configere, nemini debeat esse mirum, si de rebus, quas minimè compertas habent, contra omnium sententias & iudicia pronuntient audaciùs, & plus quàm par est, iniquiùs. Tum enim videas eos suam opinionem elato supercilio tueri accuratiùs, sic vt periculum sit, si coneris eos de caussa deiicere, ne sua efferata licentia in te impotentius sæuiant quàm velles, acriùs inuehant, suáque Stentorea & vocalissima loquentia te tuásque rationes inuidiosè traducant apud imperitum vulgus, tibi omnem respondendi libertatem eximant. Si verò sit questio de literis quæ ad humanitatem pertinent, quas vel primoribus tantùm labris degustarint, aut tibi tacendum, aut si penitus auscultare nolis, colloquendum est rariùs, eóque pacto vt non vspiam te quicquam refellere posse videare. Si quid de Iurisprudentia fortè dicendum sit, tum bellè suo more excurrent. Nunquam, inquient, veteres exactè disciplinam legum sunt interpretati, aut, Farragines sunt glossematum intolerabiles, aut, Inter se mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiusmodi. Si de arte medica sermo est, Nunquam tam concinnè, támque opportunè (si modo fidem illis habeas) Galenus aut Hippocrates. Si de astrorum scientia, quid? Hoc

lippis & tonsoribus esse notissimum contendent, nempè vt diligenti hac & bene prouida cautione propriam inscitiam tegant. At si ad Theologiæ reconditioris arcana deueniendum sit, aperient statim, quid iuris habeant in iis excutiendis: solertes se esse fingent, sudabunt nitendo, neque tamen hilum proficient, & abundè satagent, nihil agent tamen. Nec est quod Philosophiam commemorem. Illi enim nihil nesciunt, qui tam seriò per omnem disciplinarum circulum peruolitarunt, vt suo iudicio vel ipse Plato cæcutiat, Aristoteles ineptiat, Cicero garriat, Aquinas deliret, & Peripatetici omnes miserabiliter errent. Adeò sunt in omni disciplinarum genere exercitatissimi, vt, contra Socratis institutum & mentem, hoc tantùm sciant, quòd omnia sciant: quin potius hoc tantum nesciant, quòd omnia ignorent. At si tam multa sciant, mirum est maximè, quòd se nesciant. Si enim vel quadam ex parte scirent quid illud sit γνῶθι σαυτὸν, iampridem perspexissent sapientiæ aditum cuiuis obuium & patentem esse non pòsse, nisi cùm aliquid se ignorare norit: aut si quid sciat, non oportere eo fastu intumescere, vt nullum alium scire meliùs posse & absolutiùs audeat existimare. Sed missos faciamus eiusmodi πολυπράγμονας, veniamúsque ad carminis explicationem. Vereor enim ne vehemẽtiùs in rei literariæ ardeliones inueham, & specialiùs id conferre videar in Sophistas quosdam iactabundos, nihílque non tentantes: quod quidem tamen in genere video intelligi de iis posse, qui suam operam & studium collocant in variis & multiplicibus vno eodémque tempore tentatis negotiis, quæ certè aggredi possunt illi satis audacter & anxiè, perficere verò constanter minimè possunt. In vetere quadam fabula inductus erat seruus quidam fatuus, & nihil non satagens, qui asteriæ vel ardeolæ stellatæ figuram repræsentaret, vt mores & conatus ardelionum exprimeret. Hi quotquot sunt, satis mouent sese: nihil tamen promouent, nihílque agunt, sed tantùm satagunt, idque ad modum adulterini & degeneris falconis, qui fit tantùm ceuentis in aere motus. Talem describit Attalum Martial. 1. & 2. lib. & Afrum 4. Talis est apud Terent. in Eunuch. Thraso, vt etiam Suffenus apud Catullum. Huc refer adagium, Callippides.

Ardeolam stellarem.] Plin. lib. 10. ca. 60. tria facit Ardeolarum genera, quæ sunt Leucon, ab albedine; Asterias, ab astrorum fulgore per similitudinem dicta; & Pellos, quia non ita in

Ardeæ.

altum volat. πέλως enim propè ſonat.

Fabula priſca.] Locum hunc,ſeu Emblematis fontem,malim repetere ex loco Ariſtotelis, qui eſt lib. 9. cap. 18. De hiſtoria animal.vbi meminit huius priſcæ ſeu veteris fabulæ.Ea auis & Pauſaniæ ὄκνος, id eſt pigra & ignaua nominatur.

Ceuere. *Ceuet.*] Alas agitet,& volare contendat.Ceuere propriè clunes mouere,verbum obſcenum. Perſius Satyra I.

——— *An, Romule, ceues?*

Iuuenalis 2.

An te ceuentem, Sexte, verebor? & 9.

Computat & ceuet, ponatur calculus.

Fides ſit penes hiſtoricos.] Eiuſmodi eſt illud Salluſtij è Iugurthino: Cæterùm fides eius rei penes auctores erit.

Auaritia.

EMBLEMA LXXXIIII.

HEV miser in mediis sitiens stat Tantalus vndis,
Et poma esuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare,
Qui, quasi non habeas, non frueris quod habes.

EST auari hominis εἰκὼν, sumpta ex Petronio Arbitro & Horatio, verbis quibusdam tantùm mutatis. Ille enim ita in Satyrico:

Emblematis typus ex Petronio Arbitro & Horatio.

Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Hic verò 1. Sermon. Satyra 1,

Tantalus à labris sitiens fugientia captat

Flumina quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur congestis vndique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, &c.

Et Cornelius Gallus:

Quid mihi diuitiæ, quarum si dempseris vsum,
Quamuis largus opum semper egenus ero.
Imò etiam pœna est partis incumbere rebus;
Quas cùm possideas, este violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Auari conditio.

Sic enim auari hac in vita suos iam manes patiuntur, quibus quid mali optes nisi vt viuant diu? Macrob.Saturn.1. Illos,inquit,epulis ante ora positis excruciari fame,& inedia tabescere, significat eos quos magis magísque acquirendi desiderium cogit, præsentem copiam non videre, & in affluentia inopes, egestatis mala in vbertate patiuntur,nescientes parta respicere, dum egent habendis. *χρημάτων δ' ὄρεξις, ἣν μὴ ὁρίζεται κόρῳ, πενίης ἐσχάτης πολλῷ χαλεπωτέρη, μείζονες γὰρ ὀρέξεις μείζονας ἐνδείας ποιοῦσι,* aiebat Bion:id est,Cupiditas habēdarum opum, nisi aliqua satietate cohibeatur, extrema pauperie longè deterior est:maiores enim cupiditates egestatem quoque maiorem arcessunt. Proinde si quem diuitem efficere voles, (dicebat Epicurus) *μὴ χρήματα προστίθει, τῆς δ' ἐπιθυμίας ἀφαίρει,* non est quòd opes augeas, sed tollas cupiditatem. Dissentiunt inter se Poetæ de caussa pœnarum Tantali. Alij enim ad inferos relegatum esse volunt, eiusque capiti saxum impendere, cuius casum semper extimescat: eaque pœna cruciari, quòd Deorum liberalitate sit vsus intemperantiùs, cùm eorum conuiuiis interesset: vel quòd linguam habuerit incontinentem: vel quòd Pelopem filium membratim dissectum coctumque cœtui Deorum comedendum apposuerit, vnde in inferis perpetua fame sitíque torquetur, vel etiam in mediis epulis & aquis famelicus & siti enectus cogatur lāguescere. Referam huc

Max. Tyrij locus.

Maximi Tyrij Platonici verba ex oratione 25. Quid obsecro, continua hominū cupiditate egentius? Vbi enim semel animus suprà quàm necessarius exigit vsus, voluptatibus indulserit, priorem cōtinuò fastidit, nouarum cupiditate detinetur. Et hoc est quod Tātali significat ænigma, continuā videlicet voluptuarij sitim, vt cùm oblectationum interdum latices affluant, recedant interdū, propterea cupiditatum refluxus excitetur; quibus

tamen cupiditatibus infestissimus dolor, metus ac perturbatio permixta sint. Nam quidnam homines timere peius solent, quàm ne præsens voluptas elabatur? Græca si quis malit hæc sunt: τί γὰρ ἂν εἴη πενέστερον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος διηνεκῶς; ἐπειδὰν γὰρ ἅπαξ ψυχὴ γεύσηται ἡδονῶν ὑπὲρ τὴν αὐτῆς χρείαν, κόρος αὐτὴν προτέρων ἔχει, καὶ ἑτέρων ἐρᾷ· καὶ τὸ τοῦ Ταντάλου αἴνιγμα, τοῦτο ἦν ἄρα, δίψα διηνεκὴς ἀνδρὸς φιληδόνου· καὶ ἡδονῆς νάματα προσιόντα καὶ ἀπιόντα αὖθις, καὶ παλίρροια ἐπιθυμιῶν, καὶ λῦπαι πικραὶ ταύταις ἀνακεκραμέναι. καὶ ταραχαὶ, καὶ φόβοι. φοβερὸν μὲν γὰρ παροῦσα ἡ ἡδονὴ μὴ ἀπέλθῃ. Clitophon apud Achillem. Statium scriptorem veterem, lib. 2. loquens de amore puerorum, quem Menelaus vehementiorem dixerat muliebri: Quo pacto, ait vehementior? An quia simul atque apparuit, euanescit, nec amanti sui perfuendi potestatem facit? sed Tantali poculo similis videtur: Sæpè enim etiam inter bibendum auolat, amánsque nihil, quod hauriat, amplius inueniens, abire cogitur, atque etiam id, quod iam haustum est, priùs eripitur, quàm qui bibit, exaturetur, &c. Apud eundem Achillem eleganter detorquet fabulam Tantali Mellite alloquens Clitophontem, cuius Venerem prouocare non poterat: Quamdiu, ait, eorum qui in aliquo sacrario cubant, morem imitabimur? Largam tu quidem aquæ mihi copiam offers: verùm ne hauriam, vetas. Tantóne tempore, vt propter fluuium sedeam, sitímque explere non possim? Næ ego Tantali mensæ haud dissimilem torum sortita sum, &c. Lege adag. Tantali pœnæ: & Tantali talenta. Lucian. in Dialogis mortuorum, Horat. 1. Epistol. ad Iulium Florum, & Ciceron. vltimum paradoxum.

Achiles Statius.

Miser.] Tantalus, quasi ταλάντατος, id est, infelicissimus, Plato in Cratylo. Apul. lib. de Deo Socratis: solus Tantali vice in suis diuitiis inops, egens, pauper, non quidem fluentum vllum fugitiuum captat, & fallacis vndæ sitim, &c.

Tantalus vnde dictus.

Qui quasi.] Vulgatissimum illud, Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. Marsupiorum ministrum. i. δοῦλον τῶν βαλαντίων, auarum hominem vocat Eunapius Sardianus. talis describitur in Aulularia Plauti Euclio, miserrimus senex, amittendi metu sese perpetuò excrucians. Contrà laudatur à Theocrito Ptolemæus Philadelphus, qui domi suæ non occultaret opes inutiles, vt formicæ solent, quæ aurum penitus egestum in antris asseruare memorantur, vt Solinus & alij quidam tradunt. Huc Horatian. *Magnas inter opes inops*, 3. Carm. 16.

In auaros.

EMBLEMA LXXXV.

SEPTITIVS *populos inter ditißimus omnes,*
Arma senex nullus quo magis ampla tenet;
Defraudans geniumq́ suum, mensasq́ paratas,
Nil præter betas duraq́ rapa vorat.
Cui similem dicam hunc inopem quem copia reddit?
Anne asino? sic est: instar hic eius habet.
Namque asinus dorso pretiosa obsonia gestat,
Seq́ rubo aut dura carice pauper alit.

PLutarchus libello περὶ ἀθυμίας, meminit negotiatoris cuiusdam Chij, qui omnium maximè auarus, tametsi multum vini, primæque bonitatis venderet, ipse tamen sibi aci-

dum, vappámque conquirebat. Et fortaſſe is fuit, à quo cùm profugiſſet ſeruus, rogatus quamobrem ſe ab heri dominio fugitiuus extuliſſet: Quia, inquit, cùm præſto bona ſint, mala tamen quærere ſolet; quippe qui vinum generoſum vendat, tantúmque ſubacido & vitiato vtitur. Itaque rectè genus id hominum comparatur aſino, qui tergo geſtet epulas, opiparas, obſoniáque delicatiſſima, & tamen carduis victitet. Plerique enim ſunt adeò excordes, támque ſui parum memores, vt ſolo pane mucido, vappa, & larido ſubrancido ſe expleant, quamquam opimis poſſeſſionibus abundent. In quo ſanè vt genium inſigniter defraudant, ſic & partis ad vſum humanum conceſſis miſerabiliter abutunrur. Verba huc apponam Plutarchi: ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χείριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, οὕτω τὰ κάκιστα τῶν ἰδίων συνάγεις ἐπὶ σαυτὸν, οὐδὲν τι τοῦ Χίου βελτίων γενόμενος, ὃς πολὺν καὶ χρηστὸν οἶνον ἑτέροις πιπράσκων, ἑαυτῷ πρὸς τὸν ἄριστον ὀξίνην ἐζήτει διαγευόμενος. οἰκέτης δέ τις ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἑτέρου τί ποιοῦντα τὸν δεσπότην καταλέλοιπεν, Ἀγαθῶν (ἔφη) παρόντων, κακὸν ζητοῦντα. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πότιμα τῶν ἡδέων ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσιν. Referam Latinè, vt potero: Vt cucurbitulæ peſſimum è carne ſanguinem eliciunt; ſic tu quæque peſſima in teipſum confers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cùm magnam vini generoſi copiam venderet aliis, ſibi vappam & acidum vinum ſeruabat. Eius itaque famulus rogatus, cur ab hero fugiſſet: Quia, inquit, cùm ei bona adſint, malum tamen conquirit. Ei longè multi ſimiles ſuauia poculenta tranſmittunt, & ad moleſta prauáque quaſi accurunt. Idem περὶ φιλοπλουτίας: οὐδὲν εὖ πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. Nihil capiens inde commodi, veluti balneatoris aſinus, qui ligna & ſarmenta defert, ſemper fumo plenus ac fauillis, nunquam autem balnei particeps, neque teporis, neque mundiciei. Simile eſt illud ex ſecundo Epigrammatôn:

Πολλὰς μυριάδας ψηφίζει Ἀρτεμίδωρος,
Καὶ μηδὲν δαπανῶν ζῇ βίον ἡμιόνων.
Πολλάκις αἱ χρυσοῦ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσαι,
Πολλὸν ὑπὲρ νώτου χόρτον ἔδουσι μόνον.

Hoc eſt,

Viuens vt muli, dum ſumptus præcauet omnes,
Supputat innumeras Artemidorus opes.

Auari aſino comparati.

Locus Plutarchi.

Aurum ſæpè gerunt ingentia pondera dorſo
Muli, ſed ſiccum non niſi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc memini: ferebat hanc quoque iniquitatem Septius, & imbri frumenta in area corrumpi patiebatur.

Talis Opimius apud Horatium 2. Satyrarum 3.

Pauper Opimius argenti poſiti intus & auri,
Qui veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappámque prof. ſtis,
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus, &c.

Defraudare genium.

Defraudans geniúmque ſuum.] Defraudare genium, eſt naturæ denegare quod appetit: cui opponitur, Indulgere genio, & animo obſequi. Plaut. in Aulul.

Perditiſſimus ego ſum omnium in terra;
Nam quid mihi opus vita eſt, qui tantum auri
Perdidi, quod cuſtodiui ſedulò? egomet me fraudaui,
Animúmque meum, geniúmque meum, &c.

Et Terentius Phormione:

—— ſuum defraudans genium.

Betas duráque rapa.] Synecdoche, pro quibuſlibet abiectis eduliis: in quo notanda ſordities auarotum.

Inopem quem copia reddit?] Antitheta. Ouidium imitatur 3. Metamorph.

Quod cupio, mecum eſt, inopem me copia fecit.

Séque rubo, aut, &c.] Alludit ad illud: Aſinus ſtramina mauult quàm aurum. Id genus homines à Græcis nominati κερδοφάγοι, & cumini ſectores ab Ariſtotele, κυμινοπρίσται, 4. Moral. ad Nicomach.

In aulicos.

EMBLEMA LXXXVI.

VANA Palatinos, quos educat aula clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

ALlusio est ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Aristippum (Philosophum aulicum) aureis teneri compedibus, ne posset exire; quòd splendidiore Principum vita captus, Philosophicam vitam mentiretur. In quo sensu etiam Seneca dixit, stultum esse compedes suas, quamquam aureas, adamare. Id tamen quàm studiosè faciant aulici, nemo est quin videat. Non enim animaduertunt quantum voluptatis & oblectamenti suppeditet viuere λιτῶς μὲν, ἀλλ' ἐν ἐλευθερίᾳ, nec aliis gnathonum more, aut parasitorum nescio cuius rei gratia, manum deosculari, ridenti arridere, & fœdè palpando quamlibet personam induere. In quibus fa-

Aureę compedes aulicorum.

ctitandis quid (obſecro) fidei aut bonæ mentis , quæ honeſti ratio eſſe poteſt , cùm ſimulationis & perfidia ſentinam inexhauſtam in animo præſentem vbique circumferant? Ea de re copioſiùs Lucianus, eo ſcilicet Commentario quod ſcripſit De iis qui conducti mercede in diuitum familiis viuũt. Apud Plutarc. Theophraſtus exprobrat Ariſtoteli , quòd relicta Academia mallet in Philippi aula verſari, quod & antè fuerat à Diogene reprehenſum, Ariſtotelem cęnare quando Philippo, Diogenem cùm Diogeni placeret. Quantum autem pertinet ad noſtri diſtichi materiam, videtur reſpicere ad M. Catonis lepidam ſententiam. Dicebat enim fures priuatorum furtorum in neruo & compedibus ætatem agere, publicos in auro & purpura viſendos. Retulit Gellius lib. II. cap. 18. Huc Aureæ compedes: &, Leo chordula vinctus.

In sordidos.

Emblema LXXXVII.

QVÆ rostro, clystere velut, sibi proluit aluum
Ibis, Niliacis cognita littoribus,
Transiit opprobrij in nomen: quo Publius hostem
Naso suum appellat, Battiadesque suam.

Homines impuri & sordidi.

ID dicitur in putidos & sorditie quadam insignes, vt qui turpia, & quæ alioqui silentij fidem requirunt, eructantes aperiunt, & quæ natura prouida voluit esse tecta, detegunt euulgantque: sicque interdum loquuntur, vt quod vulgò dici solet, podicem ex ore faciunt. Hos itaque non ab re Ibides dixeris, id est, sordidos & ineptulos: indignos, inquam, qui in hominum albo numerētur, perspecto auis ingenio. Hæc enim rostri adū-

citate se per eam purgat partem, id est, aluum qua red'di ciborum onera maximè est salubre: itaque clysteris vsum primùm dicitur ostendisse. Plinius lib. 8. cap. 27. & Aristot. 9. De natura animal. Quamobrem Ouidius & Callimachus suos æmulos & obtrectatores hoc nomine insignes esse voluerũt, vt mox subiiciam. Κλύζω idem est quod abluo: vnde clyster nomen habet.

Callimachus.

Quo Publius hostem Naso, &c.] Callimachus Poëta Cyrenæus, Batti filius (hinc Battiades dictus) discipulus Hermocratis Iassei Grammatici, Apollonium Rhodium, qui se ingratum discipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit, eumque per contemptum Ibim nominauit, quasi auem Ægyptiam & Alexandrinam, siue quòd Alexandrinus esset, quamuis Rhodius diceretur, siue quòd spurcissimus & impudẽtissimus. Sic etiam Ouidius Callimachum imitatus, aduersarium quendam suum Ibim appellauit, quòd virum Romanum mentiretur: vel quòd exulantis Ouidij vxorem turpi amore tactus sollicitarit: multaque ad Augustũ deferret, quo diutiùs in exilio Poëta detineretur. Itaque doctum emisit Poëmation in Ibim Naso, in quo non expressit maledici nomen, siue quòd inultus maledicat, & prouocatus regerat in eũ conuicia, siue quòd aliquẽ nominatim carpere, & ita verbis proscindere lege prohibitum esset. Ouidius eódem opusculo in Ibim:

Ouid. in Ibim.

Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibim:
Hoc ego deuoueo teque, tuosque modo.

De Ibide, lege quæ scribit Plutarchus, Comment. Vtrum plus rationis insit in terrestribus animantibus quàm aquatilibus.

Strabo 17. lib. ἡμερώτατον δὲ ἡ ἶβις πελαργώδης μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος· διττὴ δὲ τὴν χροίαν, ἡ μὲν πελαργώδης, ἡ δὲ ὅλη μέλαινα, μεστὴ δ᾽ αὐτῶν ἅπασα τρίοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Suidas meminit huius poëmatis, ἶβις, inquit, ἐστὶ ποίημα ἐπιτηδευόμενον εἰς ἀσάφειαν καὶ λοιδορίαν εἴς τινα ἶβυν γενόμενον ἐχθρὸν τοῦ Καλλιμάχου ἦν δ᾽ οὗτος Ἀπολλώνιος ὁ γράψας τὰ Ἀργοναυτικά. At Apollonius non tam doctori suo, quàm patriæ ingratus, meritò nomen id sortitus est, præcipuè cùm per ignominiam vocabulum spurcissimæ volucris, qua refertissima patria fuit quã tum auersabatur, ferre coactus esset.

In diuites publico malo.

EMBLEMA LXXXVIII.

Anguillas quisquis captat, si limpida verrat
Flumina, si illimes ausit adire lacus,
Cassus erit, ludetque operam: multum excitet ergo
Secretæ, & vitreas palmula turbet aquas?
Diues erit: Sic iis res publica turbida lucro est,
Qui pace, arctati legibus, esuriunt.

ID videtur sumptum ex apologo quodam Æsopico, de piscatore aquam verberante, vt fugientes pisces incautè in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem cùm culparet aliquis, statim huic piscator: At nisi, ait, sic moueatur vnda, me mori esurientem est necesse. Quod sanè apertè designat, ὅτι καὶ τῶν

πόλεων δημαγωγοί τότε μάλιστα ἐργάζονται, ὅταν τὰς πατρίδας εἰς στάσιν περιάγωσιν: eos nempè qui Rerum publ. clauum tenēt, tum vel maximè quæstum facere, cùm patria, sua opera, laborat seditione. Proinde vulgato Adagio ij dicuntur anguillas captare, qui priuati quæstus gratia tumultus concitant, cùm videant publico Reipubl. statu nihil se posse corradere. Itaque non mirum, si seditiones enatas esse gaudeant, vel etiam excitent, quò publicum ciuitatis malum in suum vertant commodū. Prouerbij vsum ex Aristophanis verbis colligere erit facile.

Anguillas qui dicantur captare.

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας.
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ λαμβάνουσιν οὐδέν.
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν
Αἱροῦσι· καὶ σὺ λαμβάνεις ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς.
Fecisti, vt is qui captat anguillas, facit;
Quieta cùm sunt stagna, venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit,
Captura magna est: tu quoque vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Principū quorundā rapina.

Hanc artem (heu nimium) callent quidā Principes δημοβόροι, qui tyrannico concilio in ciuitatibus dissidia serunt, quò licentius mulctent miseram plebeculam. Notissimum est quod iactitant magni illi latrones à laqueo immunes, nihil esse vtilius & opportunius, quàm in aqua turbida piscari. Sic viuitur: ea est morum deprauatio atque hominum peruersitas, vt qui ipsi sæpenumerò legum sacra tractant, aut certè quibus vt custodibus asseruanda & tutanda concreduntur, ipsimet legum solutis & perfractis repagulis victitent. Memini quæ aliquando Marius apertè libereque fassus est. Bello enim contra Cimbros gesto, cùm mille Camertes ciuitate donasset, idque quibusdam reprehenderetur, vt à legibus patriis alienum; statim ait se inter armorum strepitus legum præscriptum & quasi vocē audire minimè potuisse. Lege prouerb. Anguillas captare, & Pierij Hieroglyph. lib. 29.

Cassus erit, ludetque operam.] id est. spe excidet, frustrà se laborasse sentiet. Prouerbiales metaphoræ.

Palmula

Palmula.] Remi extrema pars, sic dicta eò quòd protēsa est in modum palmæ. Virg. 5. Æneid.

Littus ara, & læuas stringat sine palmula cautes.

Aqua vitrea.

Vitreas aquas.] Per similitudinem vitreæ dicuntur aquæ, cùm sunt quietæ, nec turbatæ. Statius 5. Siluarū; — *Vitreasque natatu Plaudit aquas.*

Sic iis

Sic iis res publica, &c.] Similitudo erat, cuius hîc est ἀπόδοσις.

Pace.] Pacis tempore.

Arctati legibus.] Elegans metaphora à vinculis aut compedibus, quibus illigati sontes retinentur. Lex, teste Cicerone, vinculum est ciuitatis; libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c. Nec sanè aliunde magis florent Respublicæ quàm cùm legum viget auctoritas: quæ institutæ sunt præcipuè, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque sit inter improbos innocentia, tradit Isidorus auctor non omninò malus. Huc pertinet quod alicubi dictum est à Demosthene: οὐδὲν ὄφελος πόλεως, ἥτις μὴ νεῦρα ἐπὶ τοῖς ἀδικοῦντας ἔχει.

Lex cur primùm lata.

Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, ait Modestinus. Seneca 95. epist. appellat leges minis mixta præcepta. constituuntur itaque leges pœna; infirma enim lex est quæ neruos non habet aduersus facinorosos, inquit Demosth. ergo punit lex ea etiam interdicto quæ non sponte admittuntur flagitia, sed culpa aliqua atque ignorantia: vt lex Aquilia culpam in damno dato vel leuissimam, l.31. Si putator, l 44. ad l. Aquil. D. Sed ad rem: leges constringunt improbos, aliósque in officio continent Repub. quieta, nullóque tentata tumultu. Sic M. Tull. pro Sextio: Illum tot iam funeribus Reipubl. exultantem ac tripudiantem, legum, si posset, laqueis constringeret. Rebus enim perturbatis scelerati homines sibi pollicentur impunitatem, qua nulla maior ad peccandum illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius Cæsar dictitabat iis quos grauior criminum vel inopiæ luxuriæúe vis vrgeret, bello ciuili opus esse.

In auaros, vel quibus melior conditio ab extraneis offertur.

EMBLEMA LXXXIX.

Delphini inſidens vada cærula ſulcat Arion,
Hocque aures mulcet, frenat & ora ſono,
Quàm ſit auari hominis, non tam mens dira ferarum eſt:
Quíque viris rapimur, piſcibus eripimur.

ID extulit è Græco Βιάνορος hexaſticho, quod eſt 1. Epigr
ſic autem:

Fons Emblematis.
* Ἀγχόθι.

Φῶρες ὅτ' εἰνάλιοι περσηΐδος * ἐγγύθι δίνης
Φορμικτὰν ἀκάτου θῆκαν ὑπερβύθιον,
Αὐτίκα μὲν κιθάρῃ λιγυηχέϊ δέξατο δελφὶν
Σύνθρονον, ἐκ δὲ βυθοῦ νήχεθ' ἐλισσόμενος,
Μέχρις ἐπ' ἰσθμὸν ἔκελσε κορίνθιον· ἦ ῥα θάλασσα,

Ι'χθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους.

Sic reddidimus:

Præcipitem è naui citharœdum aliquando latrones
In vastum pelagi fortè dedere fretum,
Protinus in mediis delphin apparuit vndis
Illicio gratæ dulcisonæque chelys:
Sessorémque Isthmum deuexit adusque Corinthi,
Fluctibus & mediis reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore nasci
Pisces, quàm tellus gignat alumna viros.

Historiam, seu (si mauis) fabulam copiosè tractauit Herodotus lib.1.& post eum Gellius cap. vltimo lib.16. retulit & Ouidius 2.Fastor.ea est de Arione citharœdo,qui arte sua pecuniis partis cùm patriam repeteret Corinthum, in piratas incidit, qui nummorum caussa consilium ceperunt de eo interficiendo; quod vbi animaduertisset, impetrata ab eis venia fidibus cecinit; tum statim è prora sese in profundum deiecit:quem subitò à delphino exceptum, & dorso Corinthum vsque vectum aiunt. Allusit ad hanc historiam Propertius, elegia 2. ad Cynthiam, de somnio naufragij:

Arionis citharœdi à Delphino seruati historia.

Sed tibi subsidio delphinum currere vidi,
Qui puto Arioniam vexerat antè ratem.

Enalum etiam adolescentem in mari à Delphinis seruatum, eodem penè quo Ariona modo, retulit in Symposio septem sapientum Plutarch. Itidem narratur de Telemacho puerulo; qui cùm fortè in mare decidisset, excipientibus Delphinis, ab imóque retrahentibus, euasit.Ait idem Plutarch.ad finem disputationis, qua inquirit, An sit aliquid in brutis rationis. Id autem dicitur, & non iniuria flectitur in crudelem & insatiabilem hominum auaritiam, qui in vitam aliorum non verentur conspirare,quò bonis eorum & opibus potiri quoquo modo queant. Hincque admonemur, mitiores esse feras in hominem quàm ipse homo in hominem sit. Quid verò scelestius aut deterius ea cupiditate habendi, quæ non modò sui facit immemorem, sed etiam sibi & aliis exitialem? Eam itaque rectè Menander appellat μέγιστον ἀνθρώποις κακὸν; Euripides verissimè,

Auaritiæ quãta pernicies.

Ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλέον ἔχειν πέφυκ' ἀνὴρ,
Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον, οὐδὲ βούλεται,
Φίλοις τ' ἄμικτος ἐστὶ καὶ πάσῃ πόλει.

Et Bion Sophista optimè τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν πάσης

Auaritia summum malum.

κακίας ἐστὶ) censuit. Cur autem summum malum à quibusdam dicatur auaritia, in promptu ratio est, quòd ea vix vnquam sola esse queat: quippè cùm perpetuas habeat sibi comites rapinam, periurium, mendacium, proditionem, atque etiam parricidium, quod exemplis longè multis perspicuum esse potest: sed vnum ad rem præsentem satis erit, quod ex Aristotele protulit Aristonymus: Socios octo latrones de spoliis inter se concertasse, ex quibus quatuor sunt interfecti: deinde quatuor alios rursum eo nomine dimicasse: vnde factum vt duo tantùm fuerint superstites, qui etiam cùm rixandi finem non facerent, vnus ex omnibus ad extremum incolumis euasit. Sed quid reliqui tandem futurum, si etiam dextra in sinistram armetur? Hæc ille. Cicero pro Quintio: Nullum est officium tam sanctum atque solemne, quod non auaritia comminuere atque violare soleat. Et quidem statim omnis iustitia negligitur, & aliena per iniuriam occupantur, cùm pectus auaritia, miseróque cupidine feruet, ait Horatius.

Vada cærula.] Mare cæruleum.

Sulcat.] Μεταφορά ab aratoribus, pro eo quod est, secat, proscindit, transgreditur.

Frenat & ora sono.] Ab equis translatio in verbo, frenat, pro eo quod est, retinet, sistit, regit.

Viris rapimur, piscibus eripimur] Id paulò antè carmen Græcum expressit:

Η ῥα θάλασσα
Ιχθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους.

Est & eiusdem argumenti 4. Ἀνθολογ. Epigramma, cuius conclusio eadem cum Alciati versu vltimo,

Κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα.

Cui conuenit Ouidianum illud ex 1. Trist. eleg. 4.

Cúmque minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Gula.

EMBLEMA XC.

CVRCVLIONE *gruis, tumida vir pingitur aluo,*
Qui Laron, aut manibus gestat Onocrotalum.
Talis forma fuit Dionysî, & talis Apici,
Et gula quos celebres deliciosa facit.

HAc eicone depinguntur lurcones & gulosi seu helluones, quorum illis tribuit gruis collum, vt sibi dari postulabat Philoxenus: his, vel (etiam si mauis) vtrisque ventrem maximè prominentem. Expressit autem ventris hæc gulæque mancipia, duarum auium maximè furacium, & gulæ deditorum imagine. Larus enim edacissimus est, qui quòd totam escam ore deuoret, locum fecit prouerbio, Larus hians. Auicula est è mari victum quæritans aut lacubus, quæ Gauia Latinis dicitur. Hinc

Gulosorum imago.

Larus.

Matron, quidam parodus, Chærephontem parasitum comparauit famelico laro, eo quòd voracissimus esset helluo. Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. Onocrotalus autem olorum similitudinem habet: nec omninò differre viderētur Onocrotali & olores, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus. Huc enim inexplebile animal congerit, mira vt sit rapacitas, mox perfecta rapina sensim inde in os reddita, in veram aluum ruminātis modo refert. Plin. cap. 47. lib. 10. Et hæc bellissima gulosorum insignia.

Onocrotalus.

Martialis vndecimo lib. ——— *Et quàm*

Turpe Rauennatis guttur Onocrotali.

Melanthius.

Melāthij Poetæ tragici ὀψοφάγου insignis votū fuisse traditur, vt collū olorinum optaret, quo diutiùs dapum sensu frueretur: vt etiam eius quem superiùs attigi, qui sibi à Diis volebat impartiri τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων, id est, guttur tres longum cubitos, cuius est mentio apud Gellium 19. cap. 2.

Curculio.

Curculione gruis.] Gruis collo. Videtur ex proprio fecisse appellatiuum: est enim curculio, vermis edacissimus, quasi gurgulio sic dictus, & frumenti sortitus vocabulum; quo nomine sunt etiam notati plerique parasiti, vt ex 2. Miscellan. Nannij disces.

Tumida vir pingitur aluo.] Id est φύσκων, quasi dicas ventrosum: quo epitheto notatus est Ptolemæus Euergetes, propter abdominis studium. Vt Alcęus Pittacum Mitylenęum φύσκωνα καὶ γάστρωνα, quòd pinguem haberet aqualiculum, appellauit, teste Laertio. Citatur ab Athenæo ex Euripide, sicuti & à Galeno oratione ἐπὶ τὰς τέχνας.

Γνάθευτε δοῦλος νηδύος θ' ἡσσημένος: Abdominis minister, & seruus gulæ. Huic conuenit Persianum hoc Satyr. 1.

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.

Id hominum genus vocantur προγάστορες Græcè, nempè queis pingui abdomine venter prominet.

Apicius.

Talis forma fuit Dionysi, &c.] Duos hosce inter gulosos insignes memorat Athenæus lib. 1. cap. 3. Dipnosoph. Apicius quidem omnium helluonum maximus gurges, librum etiam edidit De gulæ irritamentis: non enim satis habuit Principum congiaria & Capitolij vectigal deuorasse. Hunc sibi manus intulisse quidam referunt, cùm subductis rationibus ex sextertio millies quod in culinam congesserat, centies tantùm superesse sibi cognouisset. Lege Plin. 9. cap. 17.

Insigniter gulosi.

Et gula quos celebres, &c.] Vt, præter superiùs nominatos, Gnatho Siculus, Publ. Gallonius, Æsopus, Clodius Albinus, Astydamas, Abron, & quamplurimi alij, quorum luxus ex veterum monumentis hinc inde colliges.

Ocni effigies, de iis qui meretricibus donant, quod in bonos vſus verti debeāt.

EMBLEMA XCI.

IMPIGER haud ceſſat funen contexere ſparto,
Humidáque artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet ſtrenuus horis,
Protinus ignaui ventris aſella vorat.
Femina iners animal, facili congeſta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inq́; ſuum.

ID ex Pauſaniæ Phocicis tractum; enumeratis enim aliquot ſtatuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, poſt has virum quendam ſedere ait, inſcriptionémque indicare eum eſſe Ocnum, qui texat è iunco reſtim vel funem, ſed aſtan-

Character Emblematis.

tem asellam totum quod ille laboriosè texuerit arrodentem. Gnauum & industrium hominē fuisse Ocnum aiunt, qui vxorem sumptuosam & prodigam habuerit, quæ profundere consueuerat quicquid ille opere faciundo per summum laborem quæritasset, idque per ambages voluisse Polygnotum designare. Compertum est etiam Ionum vulgò prouerbium esse, quoties hominem significant ad laborem quidem vehementer propensum, sed nihil inde capientem commodi, Ocni funiculum torquet. Ita fermè Pausanias. Huius quidem effigie Plutarchus meminit libello περὶ ἀθυμίας, & Plin. 35. cap. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarũ:

Ocni funiculum torquere.

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
Æternúmque tuam pascat asella famem.

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicôn Pierius. lege cap. 81. Miscellan. Politiani.

Impiger.] Diligens, industrius. Virgil. 1. Æneid.

——— ille impiger hausit
Spumantem pateram.

Et Ouid. 1. Metamorph.

——— patrios adit impiger ortus.

Nomen Ocni.

Videtur tamen (quod obiter dixerim) adiectiuum hoc differre vel maximè à nomine Ocni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauatè, significat. Dicitur enim ὄκνος καὶ ὀκνηρὸς, & ipsa ῥᾳθυμία dicitur ὀκνὸς καὶ ὀκνηρία: sed & ὀκνεῖν, idem est quod pigrescere. Hæc tamen dictio ad sensum potius attinet: ignauus enim est, nihilque agit, tametsi laboret, qui suas opes malè collocat, easque in vsus minimè necessarios erogat.

Sparto.] Genista. sic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus est herbæ apud Hispanos frequentissimæ.

Humidáque artifici.] περίφρασις testis.

Femina iners animal.] Laborat totis diebus homuncio, sperátque ditescere; sed quicquid labore tam improbo partum enascitur, ad ornatum quendam suum transfert prodiga & insolens mulier. vnde vero verius à Iuuenale scriptum Satyr. 6.

Mulier prodiga.

Prodiga non sentit pereuntem femina sensum,
Ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Numus, & è pleno semper tollatur aceruo:
Non vnquam reputat quanti sua gaudia constent.

Quò pertinet adagium, Mulieris podex, in Chiliad. Adag.

Mundus muliebris

Mundum.] Liuius in oratione Catonis pro lege Oppia con-

seruanda: Munditiæ, ornatus, & cultus, hæc feminarum insignia sunt, his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri. Nonius ex Lucilio:

Legauit quidam vxori mundum omne penúmque.

Vlpianus noster ait mundo muliebri contineri specula, vnguenta, vasa vnguentaria, & si qua dici similia possunt, distinguitque mulicbria ornamenta à mundo muliebri, ac si mulier possit esse munda, nec tamen ornata: vt solet in his contingere quæ se mundarint lotæ in balineo, neque se ornarint: & contrà, est aliqua ornata, nec tamen mundata. Sed hoc nimiùm subtiliter à Iurisconsulto; nam apud oratores, poëtas, alióśque tersos auctores, mundo muliebri non ea modò continentur quibus mulier fit mundior, sed etiam quibus ornatior. Val. Max. lib. 9. cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia quæ lata fuerat olim bello Punico secundo ad coërcendam mulierum luxuriam: sed eas tamen ait excusari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione, quamobrem omne studium ad curiosiorem sui cultum illis permitti.

Prodigit.] Consumit, dissipat; verbum aptissimum ad prodigalitatem notandam.

In paraſitos.

EMBLEMA XCII.

QVOS tibi donamus, fluuiales accipe cancros;
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice pluribus ordo
Chelarum armatus, maximáque aluus adeſt:
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Pernicéſque pedes, ſpiculáque apta pedi.
Cùm vagus in triuiis, menſæq́ ſedilibus erras,
Inq́ alios mordax ſcommata ſalſa iacis.

APparet hoc ſuſceptum eſſe in mordacem quendam καὶ ἀχαλίνου στόματος ſcurram, cui ſymbolicè cancros fluuiales dono dat, paraſiticis moribus apprimè reſpondentes. De-

corum itaque seruat in eo, quòd rationem habeat personæ cui hæc tribuat: intereaque graphicè depingat hominis importuni & obtrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæstum & ventrē omnia conferat sua studia, vt aliis, & plerumque etiam præsentibus obloquatur, in quos eiaculetur molesta & acria quædam dicteria. Id autem genus hominum si quando iocandi fines trāsiliant, ita vt è salibus hilari fronte acceptis, & datis ad scommata mordacia se conferant, iam tum fastidio esse non ab re incipiunt: nec enim sapiunt qui iis omnia licere volunt; quandoquidem nihil magis lubricum sit & importunū conuicio, quod quasi melle litum animos ingreditur. Parasitum Luciani & Iuuenal. 3. & 4 Satyr. perlege.

Licentia nimia parasiti.

Oculi vigiles] Aperti: quod refert parasitorum vigilantiam in obseruandis aliorum mensis. Euolue Prouerb. ἀλλοτριοφάγοι in Chiliad.

Et forfice plurimus ordo, &c.] ἀλληγορία ab exercitu. Pedes habent cancri fluuiales ad modum forficis. Forfex sutorum est instrumentum, quo pannum aptant, & in frusta commoda dissecant. Chelæ autem sunt cancrorum brachia, à Græco χηλὴ, quod etiam significat vngulam. Huc pertinet Pliniana descriptio cancrorum, quæ est lib. 9. cap. 31.

Forfex.

Stat pingui abdomine venter.] Abdomen, pinguedo est spinæ inhærens, in qua sunt renes: tamen à pube ad præcordia sursum versus abdomen peruenire Cornelius Celsus tradit lib 4. Iuuē.

Abdomen

——— Venter adest abdomine tardus.

Ausonius Eidyllio 9. cui Mosella nomen:

——— Cui prodiga nutat
Aluus, opimatoque fluens abdomine venter.

Certè parasitus dicitur Eustathio γαστρόπληξ, quòd abdomini inseruiat.

Cùm vagus.] Horat. I. Epistolar. bellè scurram ita descripsit:

Scurræ descriptio.

Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret;
Impransus, non qui ciuem dignosceret hoste:
Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus:
Pernicies & tempestas, barathrumque macelli.

Mensæque sedilibus erras.] Hinc epitheta, τραπεζολοιχός, quòd mensas illingat, & nidorem è cibis surgentē rabido ore carpat. Hinc θυράπαξ, aut θυράρπαξ, quòd foribus alienis insidietur nēpè qui sueuerit aliena viuere quadra. Prou. Sartag. pernicies.

Scommata salsa.] Epitheti metaphora. De scommatum generibus Macrobius Saturnal. 7. cap. 5.

Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.

EMBLEMA XCIII.

In modicis nihil est quod quis lucretur: & unum
Arbustum geminos non alit erithacos.

Aliud.

In tenui spes nulla lucri est: unoque residunt
Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

D*Vobus ganeonibus.*] Ganeo, cui vitæ modus est culina, vt Varro describit, quanquam à M. Tullio sumatur etiam pro scortatore qui prostibula & meretriculas affectatur.

Nõ est multum lucri expectandum ex rebus minimis, in quibus quanquam multum laboris & operæ collocetur, tamen fructus inde parum capitur. At in rerum maiorum administratione vtilitas multo consurgit vberior, quamobrem vulgo variis efferuntur modis adagia, vt in tenui statu consorti non esse locum dicamus; qualia sunt ista, Domus vna duos non alit canes, vt nec vnum arbustum duos erithacos: Vno ramo non bene sedent duæ ficedulæ: & quod nostrates iocando efferunt, Nostra ianua non sustinet duos mendicos. Falluntur itaque, qui è rebus minutulis amplissimum expectant quæstum, præsertim si sit eodem studio consors, vbi plerumque res absque inuidia transigi, nisi ægrè, possit.

E rebus minimis parum lucri.

Et vnum arbustum] Prouerb. est Chiliad. Arbustum vnum non alit duos erithacos. Cedrenus πολυκοιρανίαν detestans, hanc similitudinem vsurpauit: δύο, φησὶν, ἐριθακοὺς μία λόχμη οὐ τρέφει, οὔτε μία χώρα εὐοδωθήσεται ὑπὸ δύο κυβερνωμένη ἀρχηγῶν. Vt vnum arbustum duos erithacos non alit: sic vnum regnum feliciter à duobus principibus administrari non potest. Erithacus auis est quędam solitaria, vt eodem in saltu non temerè nisi vna reperiatur, quam Theodorus Gaza nunc Syluiã, nunc Rubeculam nominat: alteram quidem à syluarum desertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur. huius meminit Plin. 10. c. 20.

Erithacus.

In tenui spes, &c] Distichon eiusdem argumenti cum superiori, mutatis tantùm verbis. Alludit autem ad prouerb. Tenuis spes. Vide Chiliad.

Vnoque residunt arbusto] Prouerbium aliud idem cum superioribus. Ficedula à ficubus edendis nomen habet, cùm tamen vuis potius vescatur Martial. lib. 1.

Ficedula.

> *Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcibus vuis,*
> *Cur potius nomen non dedit vua mihi?*

Lege Plin. lib. 10. cap. 29.

Captiuus ob gulam.

EMBLEMA XCIIII.

Regnatorque penus, mensæque arrosor herilis
Ostrea mus summis vidit hiulca labris.
Queis teneram apponens barbam, falsa ossa momordit:
Ast ea clauserunt tacta repentè domum.
Deprensum & tetro tenuerunt carcere furem,
Semet in obscurum qui dederat tumulum.

Gulosi in spontaneā lapsi seruitutem.

ID videtur propriè in eos esse tortum, qui lautioris victus ergô se in domos opulentas seruiliter ingerūt, vnde nihil præter damnum, aut etiam interitum consequantur, vel in eos quadrabit, qui luxu & gulæ intemperantia mortem præprope-

ram sibi arcessunt, quique, vt vulgo dicitur Gallico, suum in dentibus tumulum conficiunt. Hi sunt ἀκρατεῖς seu impotentes, qui obiectam cupiditatem sectantur, hi sic describuntur à Lucilio, vt citat Nonius Marcellus:

Qui sex menses vitam ducunt, Orco spondent septimum.

Porrò gulā in seruitutem pertrahere docet Lucianus de mercede conductis. Itaque huc non incommodè retulero illud Horatij, quanquam fortè aliò recidat:

—— Qui pauperiem fugiens potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternùm qui paruo nesciet vti.

Emblema ex primo Epigrammatôn Græcorum Latinè hîc redditum ab Alciato, huc non grauabor apponere.

Παμφάγος ἑρπυστὴς κατὰ δώματα λιχνοβόρος μῦς
Ὄστρεον ἀθρήσας χείλεσι πεπταμένον.
Πάγων ὀστερόιο νόθην ὠδάξατο σάρκα,
Αὐτίκα δ᾽ ὀστρακόεις ἐπλατάγησε δόμος.
Ἁρμόσθη δ᾽ ὁ δύναισιν ὁ δ᾽ ἐν κλείθροισιν ἀφύκτοις
Ληφθεὶς, αὐτοφόνον * τύμβον ἐπεσπάσατο.

* πότμον

Penus.

Regnatorque penus.] Penus est omne esculentum aut poculentum, sed frequenter metonymicôs pro eo loco in quo asseruātur esculenta quæuis, accipitur, quo de nomine controuersiam repete non pœnitendam ex Gellio cap.1.lib.4.

Ostrea hiulca.] Hiantia, vel ostreas hiantes. De ostreis Plinius 32.cap.6.

Falsa ossa.] Id est, testam ostreæ, quam ossa putabat esse.

Domum.] Pro cochlea, vel testa, qua pro domo vtitur, idque metonymicôs & catachresticôs.

Deprehensum furem,] In iure est ἐπ᾽ αὐτῷ φόρῳ.

Tetro tenuerunt carcere furem.] ἀλληγορία à furibus, qui deprehensi coniiciuntur in carcerem.

Tumulum.] μεταφορικῶς tumulum dicit, vel à consequenti, quòd perierit sorex in Ostreæ testa.

In garrulum & gulosum.

EMBLEMA XCV.

Voce boat torua, prælargo est gutture, rostrum
Instar habet nasi, multiforisque tubæ.
Deformem rabulam, addictum ventrique gulæque
Signabit, volucer cùm Truo pictus erit.

SVspicor id tractum ex Clementis Alexandrini 2. Pædagogi cap. I. cuius hæc verba: τὸν νοῦν ἐγκατορύξας τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύϊ τῷ καλουμένῳ ὄνῳ τῷ μάλιστα ἐοικώς. Qui animũ in aluo defodit, pisci qui asellus dicitur, maximè similis. Hunc ex piscium genere solum habere cor in ventre, ἐν τῇ γαστρὶ, Atheneus ex Aristotele tradit. quamobrem vocatur ab Epicharmo ἐκτραπελόγαστρος propter monstrificam ventris naturam. Cæterùm

Ono-

Onocrotalus,qui & Truo dicitur,gutturis est amplissimi, & vocis clamosissimæ, ita vt ruditum asini dicas, & nasum habere instar tubæ.Sic quidam γαστρίμαργοι, vt verbo Aristotelis vtar, suo incondito clamore, importunáque garrulitate cælo mare conturbare apud quosdam videntur, cùm tamen importuna sua loquacitate dent sine mente sonum; quippè qui omnia referant ad ingluuiem:quibus denique (vt apud nostrates dicterio vulgato notantur) omnia sunt lingua & podex. Id genus homines, quòd in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitudine plurimi fiunt, quos tamen probi viri doctique fastidiunt.

Onocrotalus, quid referat.

Boat.] Translatio à bobus.

Instar habet nasi.] Festus ad hunc modum:Truo,auis onocrotalus, Cæcilius irridens magnitudinem nasi: Prô dij immortales, vnde prorepsit truo!

Rabulam.] Rabula,à radendis auribus,vel à rabie,vel à raui, id est,raucitate. Hominem significat,qui caussam quam defendit, à iudice contendit extorquere, vt sunt patroni illi triuiales & plebeij caussidici: inter quos qui clamosissimus est, putatur alios iudicio & doctrina excellere. Cicero De oratore: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quærimus.

Rabula.

Addictum ventríque gulæque.] Is vnico verbo γλωσσογάστης, vel γλωσσογάστωρ appellatur.Iul.Pollux lib.2.

Doctorum agnomina.

EMBLEMA XCVI.

MORIS vetusti est, aliqua professoribus
Superadiici cognomina;
Faciles apertósque explicans tantum locos,
Canon vocantur Curtius.
Reuoluitur qui eodem, & iteratque nimis
Mæander, ut Parisius.
Obscurus & confusus, ut Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis breuis, multa amputans, ut Claudius,
Mucronis agnomen feret.

Qui vel columnas voce rumpit, Parpalus,
Dictus truo est scholasticis.
Contrà est vocatus, tenuis esset Albius
Quòd voce, vespertilio.
At vltimas mutilans colobotes syllabas,
Hirundo Crassus dicitur.
Qui surdus aliis solus ipse vult loqui,
Vt sturnus in prouerbio est.
Hic blæsus, ille raucus, iste garriens:
Hic sibilat ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singultit alius, atque tußit hæsitans.
At consputit alius, vt psecas.
Quàm multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa surgunt nomina.

SIc est natura vel potiùs consuetudine quadam deprauata comparatum, vt citiùs vitia quàm virtutes obseruemus, & maximè in iis qui literas profitentur. Quod hîc planum facit Alciatus in quibusdã superioris sæculi Iuriscõsultis, vel etiam, quantum coniicio, in aliquot aliis, qui suo tempore minus aptè ius ciuile profiterentur (quorum tamen, vt par erat, nominibus parcit) vnde singuli singula in scholis cognomina sunt sortiti, quibus notaretur ingenij vel naturæ proprium & peculiare vitium in legibus enucleandis; vel hoc generalius accipi potest. Homines enim imperiti, vt etiam arguti quidam auditores, qui nasum rhinocerotis habent, faciliùs quod stultè dixeris reprehendere, quàm quod sapienter tacueris, probare possunt, vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum profectò onus est atque munus, vt ipsemet asseuerat disputatione 1. De natura Deorum, suscipere atque profiteri sese omnibus silentibus vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adest enim ferè nemo quin acutiùs atque acriùs vitia in dicẽte quàm recta videat. Ita quicquid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id in quo deliqueris.

Mæander.

Mæander.] Mæander flexuosus & sinuosus fluuius, quod nominis sæpè pro obliquitate sumitur. Huc prouerb. Labyrinthus.

Qui vel columnas voce rumpat.] Huc prouerb. Chiliad. Columnas rumpere.

Truo.] De hac aui in superioribus.

Colobotes.] Mancus & decurtatus. κολοβόω, comminuo & trunco.

Sturnus.] De hac aui Plin. lib. 10. cap. 24. & Volaterranus in Philologia.

Psecas.] Stillicidium vel gutta, aut stilla. Psecas iam olim audiuit Antimachus Lyricus, quòd identidem exspueret. quod & cognomen datum fuit Olympico cuidam, cuius nomen mihi excidit.

Magna hominum in vitiis notãdis proteruitas.

Quàm multa rebus, &c.] At istæc licentia, & deprauata consuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia quæ torqueri solent, ob ea quæ sunt in corpore vel in fortunis hominum vitiosa, proficiscuntur ab animis parum sanis. Proinde Vlysses apud Homerum Thersitæ non claudicationem, non gibbum aut caluitiem exprobrat, sed omninò garriendi vitium. Sic Achilles non naturæ vitia insectatur in Agamemnone, sed ea quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quasi frenum imponi rectæ rationis potest.

Natura.

EMBLEMA XCVII.

PANA *colunt gentes (naturam hoc dicere rerum eſt)*
Semicaprumque hominem, ſemiuirumque Deum.
Eſt vir pube tenus, quod nobis inſita virtus
Corde oriens, celſa verticis arce ſedet.
Hinc caper eſt, quia nos natura in ſæcla propagat
Concubitu, vt volucres, ſquamea, bruta feras.
Quod commune aliis animantibus, eſt caper index
Luxuriæ, Veneris ſignáque aperta gerit.
Cordi alÿ ſophian; alÿ tribuere cerebro:
Inferiora modus, nec ratio vlla tenet.

PAn pingebatur, vt multarum diuersarúmque naturarum particeps. Id enim nominis Pan totum vel vniuersum sonat. Itaque Macrobius Saturnal. 1. cap. 17. Pan ipse sub hoc habitu quo cernitur, solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον, non syluarum dominum, sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem, significare volentes; cuius materiæ vis, vniuersorum corporum, seu illa diuina, siue terrena sint, componit essentiam, &c. Alciatus Panos naturam & habitum ad hominem transtulit. Homo enim constat animo diuino, cęlesti, immortali, Angelis & Deo simili: corpore verò mortali ex quatuor elementis composito; hac quidem parte belluinam naturam proximè referenti. In animo duæ partes sunt: illa quæ intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio vtitur ac valet, quæ pars superior nominatur, & proprio nomino Mens, qua verè homines sumus, qua Deo similes, qua cæteris animalibus excellentiores, & longè superiores: Altera est ex coniunctione corporis, rationis expers, bruta, fera, atrox, & bestiæ quàm homini similior: in qua sunt motus illi qui Græcis πάθη dicuntur, pars longè inferior & abiectior, qua nimirùm à belluis nihil differimus. Homo itaque medium est quidam inter diuinas intelligentias, & bruta animantia, eámque ob caussam finxerunt veteres Pana esse Deum, qui superiore parte hominem, inferiore verò caprum referret: vt natura humana hoc inuolucro, & quasi proposito agalmate significaretur, homo enim pro superiore sui parte rationem habet diuinam, & cælestem, inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis. Cæterùm sunt qui hominis naturam triplicem hîc notari velint; diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem, qua cum Angelis participat; humanam, qua cum belluis; diabolicā autem, qua quippiam scelestè & deprauatè cogitat & molitur. quod planum etiam facit August. sub finem c.3. lib. 14. de ciuit.

Pan, Deus.

Pan, homo.

Hominū naturæ triplex.

Pana colunt gentes.] Consule Lactant. & D. August. eod. opere de ciuit. libro 18. cap. 17. Phornutum de natura Deorum, & post eum Gyraldum de historia Deorum Syntagm. 15. Nonnihil & tibi suppeditauerit Euseb. 3. præpar. Euangelicæ. Seruius ad Eclogas Virgilianas, Pana Deum rusticū ad naturæ similitudinem factum esse scribit. Cuius boni Grammatici sententiam integram ascriberem, si omninò nostro huic argumento respōderet.

Est vir pube tenus.] Alij legunt, Vir tenus vmbilico est. quam

voles, ſequitor lectionem.

Quod nobis inſita virtus.] Cicero 1. Tuſc. Platonem in Timæo ſecutus, & Ariſtotelem in 2. De animo, Principatum animi ait eſſe in capite ſicut in arce ſumma. ira verò & cupiditas locis diſcluſæ: illa enim in pectore, hæc ſubter præcordia ſedem habere dicitur. Galenus in lib. De placitis Hippocratis & Platonis. in cerebro poſuit ſpiritus animales, id eſt, imaginationem, memoriam, ſenſum, motum, & intelligentiam: facultatem vitalem in corde, naturalem in iecore, de quo exiſtit nutritio & generatio; quæ tria ſunt non partes, ſed facultates & vires de vnico animo exiſtentes, qui vt ſeipſum moueat ratiocinando, iraſcendo & concupiſcendo, vtitur cerebro, corde & hepate, quæ tria ſunt inſtrumenta ſede & loco diſtincta. Quòd itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & celſa verticis arce ſedentem: animum ſiue eam animi facultatem quæ rationis eſt intelligit, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat: vel fortaſſe ad veterum quorundam ſententiam, qui animi principatum in corde ſtatuebant, vt Empedocles: alij in cerebro, vt Plato & Democritus. Plutarchus De placitis 4. cap. 5.

Animus an in cerebro an in corde.

Celſa verticis arce ſedet.] περίφρασις & ἀλληγορία à ſummo & præſtanti Principe in arce ſumma, vt loco tutiori, ſedente.

Hinc caper eſt, &c.] In ſuperioribus dictum eſt, hircum libidinis eſſe ſymbolum, & concubitu fit generatio. Vide Macrob. cap. 8. Saturn. 1. lib.

Vt volucres, ſquamea, bruta, feras.] Animalium eſt diuiſio: ſunt enim aut aërea, vt volucres aues; aquatilia, vt piſces; terrena, vt homines & bruta omnia. Huc confer principium 1. Metam. Ouidianæ.

Animalium genera.

Cordi alij ſophian.] Id eſt, rationem & mentem, cuius ſedem in capite bona Philoſophorum pars, & quidem eorum qui melioris notæ putantur, eſſe voluere. Lege Opificium Dei Lactantij.

Inferiora modus nec ratio.] Inferiora belluina planè ſunt, vt ira & appetitus, quæ tamen ſuperiori animi parti, id eſt ipſi menti ſubiici debent, niſi enim in motus imperium obtineat ratio, quid inter hominem & belluam putabis intereſſe?

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA XCVIII.

VT sphæræ Fortuna, cubo sic insidet Hermes:
Artibus hic variis, casibus illa præest.
Aduersus vim fortunæ est ars facta: sed artis
Cùm fortuna mala est, sæpè requirit opem.
Disce bonas artes igitur studiosa iuuentus,
Quæ certæ secum commoda sortis habent.

Liberales, quàm illiberales artes sequi satius.

SOlebant veteres Fortunam ipsam ita effingere, vt mulier esset quæ pilæ insisteret. At Mercurium studiosorum numen cùm designabant, basim quadratam seu vndique quatuor angulis nitentem tesseram efficiebant: hoc enim modo firmum studiorum & artium liberalium fundamentum statúmque ef-

fingebant, vt quæ nullo fortunæ impetu possunt concuti. Sic Bias ille Prienæus omnia secum se portare prædicabat. Sic Aristippus Cyrenæus ciuibus suis mandauit, vt eas sibi pararent possessiones, quæ naui fracta simul cum possessore possent enatare. Igitur hi mihi sapientes videntur, qui periculosis artibus relictis, togæ studia sequuntur. Hæc ipsemet Alciatus oratione quadam Ferrariæ habita. His itaque agalmatis propositis admonet bonas disciplinas opera diligenti amplectendas esse, quibus nimirùm fortuitos casus non temerè vel sustinere, vel etiam retundere possimus. Quò spectat illud vice Prouerbij celebratum, *λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη*: sua enim cuique ars pro viatico est. Video carminis huius materiam sumptam ex Galeni oratione parænetica ad bonas artes, in qua fusè & oratorio more Fortunæ & Mercurij symbola diuersissima explanat. Declaratur id vberrimè è Plutarch. commentario de exilio. Locum Galeni, vel Menodoti (vt alijs placet) ex oratione *ἐπὶ τὰς τέχνας* huc congessimus in gratiam Philologorum: *τὴν τῆς τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν· καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον. ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον, ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι κινδυνεύειν καὶ βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον κἂν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντός ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ· ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν οὕτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν τῷ αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει, καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης. ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις, ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτὴν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τύχης ἔργα τοιαῦτα· τὸν δ' ἑρμῆν, ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργατὸν τῆς τέχνης ἁπάσης θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τῆς τύχης κεκοσμήκασιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίπλαστον*

Emblematis fons.

οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δὲ αὐτοῦ· ἐστὶ δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ, φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δὲ οὐδέποτε αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους πότ', οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διαπαντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ. id est, Cùm veteres declarare vellent fortunæ improbitatem, non satis habuerunt eam pingendo fingendóque specie muliebri repręsentare (quod tamen erat magnum amẽtiæ signum) sed & fecerunt, vt manibus clauum prehensum teneret, pedibus autem sedem globosam supposuerunt: adhæc eam priuarunt oculis: iisque omnibus fortunæ instabilitatem designarunt. At verò quemadmodum, cùm nauis admodum fluctuat, ita vt procellis vndique agitata parum abest quin periclitetur, improbè certè ille prauéque omninò fecerit, si cæco gubernatori clauum commiserit: ita cùm longè plura naufragia, eáque grauiora multis in familiis quàm in mari accidant, profectò amens ille fuerit, qui in eiusmodi casibus seipsum fortunæ, cæcæ Deæ, commiserit; ea enim nullam habet firmitatem & constantiam, stolida nimirùm & expers mentis est, quæ sæpenumerò viros honore dignos, & quorum magna est habenda ratio, prætermittat; locupletet autem indignos: neque hoc quidẽ constanti aliquo modo: nam & quæ dederit, postea interdum adimit. Hanc autem Deam imperitorũ hominum multitudo consectatur, numquam in eodem manentem loco, eò quòd basis cui insidet, sit maximè volubilis. quam ob caussam fertur in loca quædam abrupta & præcipitia, interdum etiam in mare detruditur, in quo vnà omnes obruuntur qui fuerint eam secuti: ipsa verò damni expers elabitur, intereáque securè ridet eos qui conquerantur, & à quibus inuocatur: cùm tamen ea tamquam surda nihil auxilij eis præstet. Et quidem fortunæ facta eiusmodi sunt. Nunc verò contemplare, quæso, Mercurium sermonis dominum, omnisque disciplinæ opificem, quem contrario prorsus modo exornarunt pictores & fictores. Iuuenis est & formosus, formam habens non arcessitam, neque fuco illitam: sed statim vbi apparet, ea quidem forma, virtus animi elucescit: hilaritatem oculis præ se fert; acutè intuetur: eius autem sedes, cubus est, omnium figurarum maximè stabilis, permultúmque à casu aliena. Hac etiam figura

Fortunæ imago.

Mercurius qualiter effectus.

Deum hunc interdum ornant, vt possis intueri eos à quibus colitur, hilari esse vultu, sicuti & dux ipse Deus: cui nunquam succenseant, vt sunt qui fortunam accusant, cùm se relictos à tergo contemptosque sentiunt. Qui enim eum consequuntur, per omne vitæ tempus eius prouidentia singulari perfruuntur.

Ut sphæra Fortuna.] Fortunam rotundo lapidi insidentem pinxerunt veteres, quo eius instabilitatem designarent; vt pluribus verbis docet in Circulo Pierius. Lege 3. Diuina. instit. Lactant. & Augustin. in ciuitate Dei 2.4. & 7. libris potissimùm. Hîc porrò sphæram pro quacunque re volubili & rotunda vsurpauit.

Fortuna cur insidea orbi

Cubo sic insidet Hermes.] Galenus in Oratione quam proximè citaui, ad artes (si modò eius est) ait Mercurium vt orationis parentem, & artium omnium auctorem in aliam effigiem, quàm fortunę, effictũ esse à veteribus, tum pictoribus, tum statuariis. Iuuenis enim est forma conspicua, non tamen fucatus, sed natiua quadam specie in basi quadrata, quæ firmitatis & stabilitatis nota est, &c. Idem ferè Pierius lib. Hieroglyph. 39.

Hermes.] Herma à Græcis ponitur pro firmamento; ait Festus: Vnde Mercurij nomen inuentoris, vt putabant, firmæ orationis ductum Hîc autem apud Festum (obiter admoneo) firma oratio est pactum seu stipulatio, firmissimum iuris vinculum, vt didicisse me memini ex Guilielmo Fornerio, Antecessore Aurelio doctissimo.

Mercurij imago.

Disce bonas artes, &c.] Mutuatus id videtur ex Ouidio 1. De arte:

Disce bonas artes, moneo, Romana iuuentus.

In iuuentam.

EMBLEMA XCIX.

NATVS vterque Iouis, tener atque imberbis vterque,
Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
Saluete, æterna simul & florete iuuenta,
Numine sit vestro quæ diuturna mihi.
Tu vino curas, tu victu dilue morbos,
Vt lento accedat curua senecta pede.

Duo ad valetudinem conducentia.

DVo sunt, quæ vt corpus bene constitutum, sanum, & incolume cõseruant, sic & animum ipsum curis expediunt, nimirùm certa victus ratio, vinúmque moderatè sumptum; vt contrà crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam ho-

minis labefactant & corrumpunt, ipsamque senectutem accelerant. Hîc itaque descriptos videas Apollinem & Bacchum: illum quidem medicinæ principem, qui salubri diæta præcipiat quid quantumque sit in victu sequendum vel fugiendum: hunc verò, qui vino sollicitudines adimat. Marsil. Ficinus lib. De vita cælitùs comparanda, duos hosce Deos sic copulat: Fratres certè sunt indiuiduique comites Phœbus atque Bacchus: ille quidē nobis duo potissimùm adfert, lumen videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odoremque vini ad spiritum recreādum, quorum vsu quotidiano spiritus ipse tandem Phœbæus euadit & liber. Philosophorum est etiam ea sententia, sed tria tamen esse ad vitam longam, adeoque valetudinem tutandam necessaria constituūt. Primò est frugalitas, temperātia, sobrietas (quàm modò δίαιταν appellabamus) eam enim esse matrē sanitatis asseuerant artis medicæ professores: eam virtutum omniū domicilium prædicant philosophi omnes; victus enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Secūdò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires eneruat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Ouidius,

Apollo & Bacchus iuncti, quid.

Cernis vt ignauum corrumpant ocia corpus,
Et vitium capiunt, ni moueantur, aquæ.

Vtendum exercitationibus modicis, inquit Cato apud M. Tull. tantumque cibi & potionis vtendum, vt reficiantur vires, non opprimātur. Tertiò voluptas animi honesta & oblectatio: cor enim in quo est calor vitalis, facilè molestiis atteritur, vt cōtrà exhilaratur lætitia viresque sumit. Qua ratione Arist. 4. de morib. ad Nicomach. risum & iocū ait ad vitam degēdam esse necessarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate posuit, & risui lætitiæque operam dabat. Legimus & sapientissimum latorem legum Lycurgum τῷ γέλωτι, id est risui statuam erexisse, eoque Lacedæmonios ad risum & lætitiam inuitasse, Plutarch. in Lycurgo.

Tenet atque imberbis vterque.] Sic Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Solis æterna est Phœbo Bacchoque iuuentus,
Nam decet intonsus crinis vtrumque deum.

De Baccho & Apolline plura in Syntagmatib. 7. & 8. Gyraldi Deorum historiæ.

Quem Latona tulit.] Apollo Iouis filius ex Latona in Delo insula vno partu editus vnà cum Diana, medicinæ vsum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph.

Saluete, &c.] vt illud Homeri Iliad. ω.

χαίρετε κήρυκες διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.
verborum hæc formula ſolemnis fuit in Hymnorum epilogis.

Quem tulit & Semele.] Bacchus ex Semele Iouis filius, vt ſuperiùs explicatum eſt in ſtatuam Bacchi.

Numine veſtro.] Veſtro beneficio.

Tu vino curas.] Horatius:

Curas edaces diſsipat Euhius.

& Tibullus 1. Eleg.

Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, triſtitiæ diſſoluenda dedit.

Dilue. Tolle, aufer. *μεταφορά.*

Vt lento accedat, &c.] *ἀλληγορία* periphraſtica.

In quatuor anni tempora

EMBLEMA C.

Aduenisse hiemem frigilla renunciat ales:
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æstatem sese expectare cucullus:
Autumno est tantùm cernere ficedulas.

HOc referendum videtur ad quasque temporum & annorum vicissitudines, vel ad ea quæ suo non alio tempore solent esse tempestiua, quorumque magna vis est, si suo tempori vsum accommodemus. Rectè Ouidius:

Temporũ vicissitudo

Temporibus medicina valet, data tempore prosunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

In hanc temporis quasi cyclicam μεταβολὴν varij varia luserũt.

quæ huc non piguerit aſcribere,eaque potiſſimùm,quæ maiorem cum hoc Alciati tetraſticho affinitatem habere mihi videtur. Lubens enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & ſeptimam quarti. Ouid. ad Piſonem:

Ceſſat hyems,madidos & ſiccat vere capillos:
Ver fugit æſtates,æſtatum terga laceßit
Pomifer autumnus,nebulis ceſſurus & vndis.

Idem primo De remedio amoris:

Poma dat autumnus,formoſa eſt meßibus æſtas,
Ver præbet flores,igne leuatur hyems.

Et Triſtium quarto:

Vere prius flores,æſtu numerabis ariſtas,
Poma per autumnum,frigoribusque niues.

Claudian. de ſene Veronenſi, qui nunquam pedem limine ſui tugurioli extulerat:

Frugibus alternis,non Conſule computat æuum:
Autumnum pomis,ver ſibi flore notat.
Idem condit ager ſoles ,idemque reducit:
Metiturque ſuo ruſticus orbe diem.

Barthol. Anulus in Poëſi picta,ad hominum magnique mundi perpetuum & æternum curſum ingenioſè traduxit:

Ver,æſtas,autumnus,hyems,hæ quatuor annis
Sunt tempeſtates orbe volubilibus.
Quatuor ætates homo ſic habet integer æui,
Qui puer,hinc iuuenis,mox vir,& inde ſenex:
Aeterno vt ſimilis mundo reuolutio vitæ
Nos itidem æternos arguat eſſe homines.

Huc prouerb. Ver hyemem ſequitur ; & varios locos Hieroglyp. Pierij. Idipſum ait Seneca, Epiſtola quadam ad Lucilium diſcipulum: Nullius rei finis eſt,ſed in orbem nexa ſunt omnia, fugiunt atque ſequuntur. Diem nox premit,dies in noctem: æſtas in autumnum deſinit: autumno hyems inſtat,quæ vere compeſcitur: omnia tranſeunt vt reuertantur.

Frigila.] Auis à frigore dicta, vt quibuſdam placet: de qua Ariſtot. lib. 8. cap. 3. De hiſt. animal.

Vere nouo garrula hirundo redit.] Ouid. Faſtor. 2.

—— an veris prænuncia venit hirundo?

Dicitur & à Sappho ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδὼν, veri nuncia blandiloqua luſcinia. Notum eſt adagium, Vna hirundo non facit ver. Lege Pierium lib. 22. Hieroglyph. Huic ſimile adag. Audi Chelidonem, eo quòd hæc auis prænunciet veris

adaentum

aduentum.

Cuculus.] De quo in superioribus.

Indicat æstatem cuculus.] Tribuitur hoc etiam Hirundini à Philemone Comico:

Η μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γύναι, λαλεῖ. Hirundo æstatem nunciat, ó mulieres. sed Aristophanis interpres Equitibus hoc citat, νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή: Noua hirundo veris est initium.

Ficedulas.] De ficedulis etiam alibi.

Scyphus Nestoris.

EMBLEMA CI.

NESTOREVM *geminis cratera hunc accipe fundis,*
Quod grauis argenti massa profundit opus.
Clauiculi ex auro, stant circum quatuor ansæ:

Vnam quamque ſuper fulua columba ſedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Neſtor.
Mæonidæ doceas quid ſibi Muſa velit:
Eſt cælum, ſcyphus ipſe: colórque argenteus illi,
Aurea ſunt cæli ſidera clauiculi.
Pleiadas eſſe putant, quas dixerit ille columbas:
Vmbilici gemini magna minorque fera eſt.
Hæc Neſtor longo ſapiens intelligit vſu:
Bella gerunt fortes: callidus aſtra tenet.

Neſtoris crater.

HOmerus in Neſtore ſene eloquentiſſimo & conſultiſſimo, typum ſapientiæ repræſentat: cuius patera geminis fundis, argentea, clauiculis aureis, quatuor anſis, & ſub harum quaque ſedens columba, cælum & pulcherrimum aſtrorum ornatum ſignificabat. Nam crater, cui ſit color argenteus, clauiculis aureis, cælum refert puriſſimum, & ſtellas aurei coloris: columbæ ſunt Pleiades: duo vmbilici vtraque viſa. Hoc igitur ſchemate aſtronomiam tacitè commendabat, quam quidem ſolus ſapiens & apprimè exercitatus, ingenio poteſt aſſequi, vt ſolus Neſtor ſuum poculum manu ferre poterat. De huius artis excellentia plura repetere licet ex Plinio variis locis, ſed potiſſimùm cap. 37. lib. 7. Cæterùm Homeri interpretes memorant Neſtorem, quamquam ſenex admodum eſſet, poculum ſuſtuliſſe, cum cæteri iuniores vix à menſa tollerent. Sic habet Homeri locus:

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης,
Πλεῖον ἐόν· Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. hoc eſt,
Vix alij plenum poterant ſuſtollere menſa.
Poculum; at ipſe ſenex Neſtor facilè abſtulit illud.

De hoc Neſtoreo poculo pluribus Athenæus Dipnoſophiſt. 10. cap. 12. ſed maximè 13. lib. 12. Quædam non pœnitendæ lectionis adnotauit de illo cratere Neſtoreo Cornelius Vitellius Annotationibus in Georgium Merulam.

Quod graue argenti.] Circumlocutio, qua nimirùm Neſtoris ſcyphum commendat à materia.

Fulua columba.] Fuluam, auream interpretor: ne quis ad colorem ſimpliciter referat. Sex columbæ ſunt apud Athenæum, nõ quatuor dumtaxat, quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent, vt Naſo cecinit in Faſtis. Martialis huc alluſit in 8.

Hi duo longæuo censentur Nestore fundi:
Pollice de Pylio trita columba nitet.

Est cælum.] Tribus distichis sequentibus continetur epimythion, vel, vt melius dixerim, poculi ἐξήγησις.

Pleiades.

Pleiadas esse.] Columbæ repræsentant Pleiadas, numero tamen non obseruato. Nam Pleiades septem sunt stellæ iuxta Tauri signum, quæ Latinè dicuntur Vergiliæ, quòd veris tempore oriantur. Lege Ouidium Fastor. 4.

Vrsa duplex.

Magna minorque fera est.] Vrsam maiorem siue Elicen, & minorem siue Cynosuram intelligit, quæ Græcis arcti dicuntur, suntque Septentrionali polo velut axe quodam nixæ, & arctico circulo clausæ, sicque dispositæ, vt resupinata vtraque caput alterius contegat: cuius autem caput quæ superior est, ad inferioris caudam contendat. De his Ouid. Fastorum 4.

Magna minorque fera.] Ouidianum hoc 3. eleg. 4. Trist.

Magna minorque feræ ——

Longo vsu.] Longa exercitatio & experientia doctrinam parat certissimam, potissimumque ad disciplinam astronomicam longa obseruatione opus habent.

Bella gerunt fortes.] Collatio est dissimilium: qui corpore sunt firmo & valenti committunt prœlia atque inter se dimicant: sapiens verò rapitur & dicitur ad rerum cælestium cognitionem.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CII.

CAVCASIA æternùm pendens in rupe Prometheus
Diripitur ſacri præpetis vngue iecur.
Et nollet feciſſe hominem: figulóſque peroſus
Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur variis prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant ſcire, deûmque vices.

Promethei fatú.

HVius Emblematis inſcriptio ſumpta eſt ex dictis Socratis, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐ πρὸς ἡμᾶς, quod adagij vice ponitur à doctis. Notiſſima eſt Promethei fabula, qui cùm hominem ex luto finxiſſet, & Mineruæ opera ignem cæleſtem ſurripuiſſet, vt luteam ſtatuam animaret, ægrè tulit Iupiter, eumque Mercurij miniſterio ligari iuſſit ad Caucaſum montem Scythię aſperum

& inhabitabilem:aquilamque exhibuit,vel,vt aliis placet, vulturem, qui perpetuò cor exederet, exesumque renouaretur. Martial. lib. I,

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Aßiduam nimio pectore pauit auem, &c.

Macrob.lib.I.in Somnium Scipionis, huius fabulæ mysterium exponit. Per vulturem, siue aquilam,iecur immortale tundentem, nihil aliud intelligunt prisci illi Theologi, inquit, quàm tormenta malæ conscientiæ obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniantis, semperque curas,si fortè requiescere tentarint, excitantis, tamquam fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parcentis,lege hac qua se iudice nemo nocens absoluitur,nec de se suam potest vitare sententiam. Plato Dialogo De regno, à Prometheo ignem, à Vulcano artes datas hominibus esse tradit.Idem in Protagora,sapiētiam à Prometheo surreptam ait,hominibusque cōmunicatam;cuius hæc ferè verba sunt:Communem Vulcani & Mineruæ officinam,in qua artes excolebantur, clàm ingressus, furatus est Vulcani artem igneam,aliámque Mineruæ,qua viuendi facultas obuenit.Prometheum vatem fuisse ex etymo nominis ostenditur: quid sit enim προμήθεια,& quid προμηθεύεσθαι,notum est. Is Iouem monuisse fertur ne cum Themide cōgrederetur.Scholiastes Apollonij Rhodij id figmentum retulit ad historiæ fidem. Ait enim ex Agreta nescio quo scriptore rerum Scythicarum,Promethei cor ideò absumi ab aquila, iuxta poetarum commenta, quòd suam regionem fluuius (cui nomen Aquila) frequenti eluuione corrumperet.Cùm verò Hercules quibusdam fossis fluuium auertisset,ex eo factum, vt diceretur aquilam abegisse, ac Prometheum liberasse.Alij secùs tradūt,Prometheum nempe cum prȩstare non posset incolis Scythicis quibus prȩerat,ea quæ necessaria essent,ob inundationem fluuij Aquilæ,in vincula coniectum, neque solutum inde, donec Hercules fluuium in mare deduxisset.Quædam sunt apud Aphrodisæum in problematis, perdocta sanè & ad mythologiam pertinētia. Cicero in Tuscul. Prometheum ait virum quendam perspicacé fuisse,& in rebus arcanis apprimè versatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouem iratū, quòd veritas in profundo demersa videatur. Iecur autem ab aquila exesum significat sollicitudines & curarum ardores,quibus vel prudentiores irretiantur,quarum vinculis cùm se conantur expedire, in alias molestiores recidunt.

Quid per Prometheū Caucaso alligatum.

Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, ſed à vulture corrodi tradit; idque perbellè interpretatus eſt: cui videtur aſſentiri Petronius Arbiter his hendecaſyllabis:

Cur vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimáſque fibras,
Non eſt quem tepidi vocant poetæ:
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Hîc autem conuertitur fabula, vel in eos qui diuina Philoſophiæ myſteria neſcio qua mente ſubtiliùs conantur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Chriſtianæ oracula complecti, vel etiam ipſa arcana diuina (quæ ſcrutari periculoſiſſimum eſt, vt quid planè ἀδιωίκτον) diſcutere, déque iis humano ſenſu aliquid ſtatuere ſe poſſe putant: ad quæ certè humani oculi caligant, vt noctuæ ad lumen ſolis diurnum. Proinde Sapiens Prou. 25. Qui ſcrutatur maieſtatem, opprimetur à gloria. quò etiam ſpectat illud Euripidis: φρονεῖν δὲ θνητὸν οὐ χρὴ μέγα. i. Mortalem non decet altum ſapere. Scitu digna ſunt illa Arnobij lib 2. contra Gent. Quæ nequeunt ſciri, neſcire nos confitemur, neque ea conquirere aut inueſtigare curamus, quæ comprehendi liquidiſſimum eſt non poſſe, quamuis mille per corda ſuſpicio ſe porrigat atque intendat humana. Et ideò Chriſtus cùm mortalium ſciret cæcam eſſe naturam, neque vllam poſſe comprehendere veritatem, poſitarum nec ante oculos rerum pro comperto habere, & cognito, quicquid ſibi eſſe ſuaſiſſet: & prorſus ſuſpicionibus hæſitare, litigioſas ſerere atque intendere quæſtiones: omnia illa nos linquere & poſthabere præcipit, neque in res eas quæ ſint à noſtra procul cognitione dimotæ, infructuoſas immittere cogitationes. Et ibidem: Quid eſt, inquit, vobis veſtigare, conquirere, quiſnam hominem fecerit? animarum origo quæ ſit? quis malorum excogitauerit cauſſas? orbe ſit ſol amplior, an pedis vnius latitudine metiatur? alieno ex lumine, an propriis luceat fulgoribus luna? quæ neque ſcire compendium, neque ignorare detrimentum eſt? Remittite hæc Deo, atque ipſum ſcire concedite, quid, quare, aut vnde ſit. Veſtris non eſt rationibus liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res; hęc Arnob. Addam & aliud oraculum Minutij Felicis, Romani olim cauſſidici, qui in Octauio ita ſcribit: Quo magis mirum eſt, nonnullos tædio inueſtigandæ penitùs veritatis cuilibet opinioni temerè ſuccumbere, quàm in explorando pertinaci diligentia perſeuerare. Itaque indignandum omnibus, & indoleſcendum

Præclarus Arnobij locus in futurorũ coniectores.

Minutij Felicis locus.

est,audire quosdam, & hos studiorum rudes, literarum profanos, expertes artium etiam sordidarum, certum aliquid de summa rerum ac maiestate decernere, de qua tot omnibus seculis sectarum plurimarum vsque adhuc ipsa Philosophia deliberat,nec immeritò: cùm tantum absit ab exploratione diuina,humana mediocritas,vt neque quæ supra nos cælo suspensa sublata sunt, neque quæ infra terram profunda demersa sunt, aut scire sit datum,aut scitari permissum, aut scrutari religiosum:beati satis,satisque prudentes iure videamur,si secundum illud vetus Sapientis oraculum, nosmetipsos familiariùs nouerimus. Idem etiam Minutius paulò post hac de re ita doctè & prudenter: Proinde,ait,si quid sapientiæ vobis aut verecundiæ est,desinite cæli plagas & mundi fata & secreta rimari:satis est pro pedibus aspicere,maximè indoctis,impolitis, rudibus, agrestibus:quibus non est datum intelligere ciuilia,multò magis denegatum est differere diuina. Quamquam si philosophandi libido est.Socratem sapientiæ principem, quisquis vestrûm tantus est,si potuerit,imitetur.Eius viri,quoties de cælestibus rogabatur,nota responsio est, QVOD SVPRA NOS, NIHIL AD NOS, quod oraculum idem ipse præsensit,idcircò vniuersis se præpositum: non quòd omnia comperisset, sed quòd nihil se scire didicisset. Ita confessio imperitiæ summa prudentia est. Hoc fonte defluxit Arcesilæ, & multò pòst Carneadis & Academicorum plurimorum in summis quæstionibus tuta dubitatio: quo genere philosophari, & cautè indocti possunt, & docti gloriosè. Quid Simonidis Melici nónne admiranda omnibus & sectanda cunctatio? qui Simonides cùm de eo, quid, & quales arbitraretur Deos, ab Hierone tyranno quæreretur,primò deliberationi diem petiit:postridie biduum prorogauit, mox alterum tantum admonitus adiunxit:postremù cùm caussas tantę morę tyrannus inquireret,respondit ille, Quòd sibi quanto inquisitio tardior pergeret,tanto veritas fieret obscurior. Mea quoque opinione, quę sunt dubia, vt sunt, relinquenda sunt: nec tot ac tantis viris deliberantibus temerè & audaciter in alteram partē ferenda sententia est,ne aut anilis inducatur superstitio, aut omnis religio destruatur. Sic Minutius. Poterit etiam non incommodè torqueri in eos qui Astrologi iudicarij vulgò nuncupantur, quorum animus quantis vagetur erroribus, alij viderint: Vel in quosdam Philosophos,qui quæ abstrusa prorsus atque abdita Deus esse voluit, scrutati sunt: ac naturam rerum cælestium inuestigarunt, quæ

Simonidis cordatum responsum.

à nobis longè remotæ neque oculis conspici, neque tangi manu, neque comprehendi sensibus possunt; & tamen de illarum omnium ratione sic disputarunt, vt ea quæ asseruerunt, probata & cognita videri voluerint, ait Lactant. in opific. Dei. Fabulam hanc pertractat Hesiod. in operibus: quam ad rei veritatem explicat in prooemio lib. vltimi naturalis Hist. Plinius, & libro Problem. Alixandr. Aphrodis. Lege Lucianum in Prometheo, Diodorum Sicul. in sexto, Lactant. lib. 2. cap. 2. 11. Huc referenda disputatio nobilis Socratica ex Xenoph. 1. Cõment. initio ferè, & quæ Lactant. in 2. cap. 9. Diuin. Institut. colligit.

Sacri præpetis vngue.] Sacri præpetis, id est, auis diuinæ: qua in significatione vsurpatur à Virgil. 3. Æneidos:

Et volucrum linguis, & præpetis omnia pennæ.

Præpes. Præpes autem, vt docet Gell. lib. 6. cap. 6. auis dicitur, quæ opportunè in auguriis præuolat. Blondus præpetes dici ait, quæ se ante auspicantem ferunt, nam præpetere dicebant anteire. Ouidius Fast. 6.

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

Qui cæli affectant.] Iophon Bacchis, vt refert in Eclogis Stobæus:

Ἐπίσαμαι καὶ τάδε, οὖσα περ γυνὴ
Ὡς μᾶλλον ὅσις εἰδέναι τὰ τῶν θεῶν
Ζητεῖ, τοσοῦτο μᾶλλον ἧσσον εἴσεται.

In aſtrologos.

EMBLEMA CIII.

ICARE, per ſuperos qui raptus & aera, donec
In mare præcipitem cera liquata daret,
Nunc te cera eadem, feruensq́ reſuſcitat ignis,
Exemplo vt doceas dogmata certa tuo.
Aſtrologus caueat quicquam prædicere: præceps
Nam cadet impoſtor dum ſuper aſtra volat.

ID videtur confinxiſſe ex Græco Ἰουλιανοῦ.

Ἴκαρε, κηρὸς μέν σε διώλεσε. νῦν δέ σε κηρῷ
Ἤγαγεν εἰς μορφὴν αὖθις ὁ χαλκοτύπος.
Ἀλλ' ἄγε μὴ πτερὰ πάλλε κατ' ἠέρα, μὴ τὸ λυγρὸν,
Ἠερόθεν πίπτων, Ἰκάριον τελέσῃς. id eſt.

Emblematis typus.

Cera tibi vitam prius abstulit Icare, sed nunc
Te cera finxit denuò docta manus.
Immotas liquidum seruato per aera pennas,
Balnea ne fiant nomine clara tuo.

Astrologorum vanitas

Icari fabulam prolixè satis persecutus est Ouidius octauo Metamorph. & secundo de arte. Meminit & pluribus aliis in locis, totámque narrationem, si vacat, repete ex Diodoro Siculo, lib. 4. Rerum antiquarum, cap. 13. Id autem torquet in Astrologos quosdam falsarios & impostores, qui supra humanum captum conantur aliquid, quęque longissimè absunt ab ingenio humano, vi mentis, & artis experientia se hariolari posse putant. Rectè sanè Isocrates dixit in orat. κατὰ τῶν σοφιστῶν, τὰ μέλλοντα προγινώσκειν οὐκ ἡμετέρας φύσεως ἐστί. Diogenes cùm mente agitaret Philosophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum societate functiones, dicebat homine nullum aliud sibi videri sapientius aut absolutius. Cùm verò contemplaretur astrorum inspectores, diuinatores & coniectores, clarè pronunciabat nihil esse quod sibi videretur homine stultius & stolidius. Attamen quotus quisque est, qui non hodie plus propè fidei hariolis istis & coniectoribus, quàm sacris oraculis habet? quis non ex sua hora suorum euentorum seriem trahi putat, & rectè facti ac vitia sideribus potiùs & stellarum cursibus, vt vocant, quàm sibi ascribit? At hæc figmenta, vel potiùs deliria, vir sapiens facillimè declinarit, ipsáque popularis multitudo portenta hæc respuere occeperit, si tandem fucum agnouerit sibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnem damnat apud Gellium 14. cap. 1. Phauorinus, nam aut aduersa fore dicunt (ait ille) aut prospera; si prospera dicant, & fallant, miser homo frustra timendo fiet; si vera respondeant, eáque prospera non sint, iam inde aliquis miser ex animo erit, antequam è fato fiat; si felicia promittant, eàque sint euentura, tum planè duo erunt incommoda: nam & exspectatio spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes iam deflorauerit. Eleganter Actius poëta se nihil credere auguribus dicit, qui aures verbis diuitant alienas, suas vt auro locupletent domos nullóque pacto huiusmodi hominibus res futuras præsagientibus esse vtendum. Cicero ad finem 1. de Diuinat. Nunc illa testabor, me non sortilegos, neque eos qui quæstus causa hariolentur, ne psychomantia quidem agnoscere.

Non habeo denique nauci Marcum augurem,
Non vicanos aruspices, non de circo Astrologos,

Non Isiacos coniectores, non interpretes somnium.
Non enim sunt ij aut scientia, aut arte diuini,
Sed superstitiosi vates, impudentésque arioli:
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas imperat:
Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam:
Quibus diuitias pollicentur, ab iis drachmam ipsi petunt
De his diuitiis sibi deducant drachmam, reddant cætera.

Atque hæc quidem ex Ennio. Astrologos & fatidicos eiusmodi qui se Deo plenos simulant, vti Paulus 5. sententiarum loquitur, sed maximè qui alienam mortem prænunciant, non secus quàm parricidas execrata est antiquitas omnis: itaque & malefici dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, vt est apud Xiphilinum, cùm diem prædixisset astrologis, quo excederent Italia, hi contrà nocta præscripserunt ei diem quo ei moriendum esset: & intra illum diem mortuus est, Dione teste, fortè non fato, sed propter vaticinium. Ergo cùm sæpe aliàs, imperantibus Augusto, Tyberio, Vitellio, interdictum vatibus & mathematicis fuisset, ne vllo modo de cuiusquam morte prædicerent (quòd id semper habitum sit exempli pessimi: & mortis metus sæpe ipsa morte deterior, aut etiam nonnunquam mortem acceleret) tandem etiam à Domitiano Cæsare Asclетario Astrologus viuus comburi iussus, & Largius Proclus capite dãnatus est, quia publicè prædixissent quo die imperator supremum vitæ diem clausurus esset. Præclarus sese mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. cap. 9. in Astrologos: quem videtur vsurpasse hic noster: Qui Homerum, inquit Picus, allegoricè exponunt, per illam Icari fabulã, qui factitiis pennis cælo tenuiore se committens, in mare præceps datus est, Astrologos aiunt designari, qui pennis temerariæ professionis in cælum se subtollentes, cùm de suis cælestibus dogmatibus, quibus sublimari videntur, quid sunt prædicturi, in pelagus ruunt mẽdaciorum. Occurrit etiam diuinatoris cuiusdam Angli somnium. Is ex astris prædixerat Henricum septimum Anglorum Regem (qui tum regno præerat) eo anno extinctum iri. Rumor statim ad ipsum delatus est. Iubet itaque hominem ad se vocari: à quo sciscitatus fertur, an ex astris certum aliquid posset præcognosci. Innuit. Sed túne, inquit Rex, eius artis peritus est? sic esse respondit; tum Rex. An certò coniectas me hoc ipso anno moriturum? sic esse ait. Dic ergo mihi, Rex infert, vbi tu futurus es his festis natalitiis (instabat enim natalis Domini dies) nam & hoc fortè te non fugit. Ego

Locus ex Pico Mirandula in Astrologos.

Angli diuinatoris vana prædictio.

ait, cum meis familiaribus & domesticis lautè me victurum spero. At certè, ait Rex, artis tuæ sum peritior quàm sis ipse: nam scio te futurum in carcere, simulque hominem in vincula coniici iubet. Illic vbi iam satis diuinandi calor refrixisset, cum risu dimissus est. Eiusmodi hominum fatuitatem acerrimè perstringunt Basilius oratione 6. εἰς τὴν ἑξαήμερον. Euseb. De præparatione Euangelica libro 6. & Picus Mirandula in opere ex professo in nugones eiusmodi edito. Ad finem penè 4. Commēt. Xenophon id sub persona Socratis eleganter & copiosè disputat: quò spectant Lactantiana ex c.3. lib. 3. Icarium lapsum Dio Chrysostom. oratione 4. de regno, ad iactantiam principū iuuenilem & populares quas de se concitant opiniones transtulit.

Exemplo vt doceas.] Debemus aliorum periculis fieri cautiores & prudentiores: & maximè istuc est sapere, dum alieno dāno sapimus. Publius Mimus:

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CIIII.

Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem,
Dipsada non prudens auceps pede perculit: vltrix
Illa mali emissum virus ab ore iacit.
Sic obit, extento qui sidera respicit arcu,
Securus fati quod iacet ante pedes.

ID ex apologo quodam Æsopi de aucupe & vipera. Hic accepto visco & arundinibus exiit aucupatum. Viso turdo in alta sedentem arbore compositis arundinibus sursum spectabat eum comprehensurus. Verùm ignarus viperã dormientem

incidit;à qua morſus,iamque præ dolore vitã agens,dixit, Ah, alium capturus ab alio miſerè capior.Huic ſimile eſt Epigramma Antipatri Sidonij de Alcimene aucupe,qui cùm arcu & fũda peteret aues,in altum ſpeculatus,ictus à dipſade interiit.Totum autem carmen eſt proſopopœia:

Prototypus Emblematis.

Ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρας καὶ ἁρπακτῆρας ἐρίκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ Βισονίαν γέρανον,
Ῥινοῦ χερμαστῆρος εὔστροφα κῶλα πταίνων
Ἀλκιμένης πτανῶν εἶργον ἀπωθε νέφος.
Καί μέ τις οὐτήτειρα περὶ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖσα χόλον
Ἠελίου χήρωσεν, ἴδ᾽ ὡς τὰ καθ᾽ αἰθέρα λεύσσων,
Τουν ποσὶν οὐκ ἐδάην κῦμα κυλινδόμενον.

Hoc ſic vtcumque Latio reddidimus:

Qui ſturnum iactis ſementibus ante,rapacem
Archeam altiuolam,Biſtoniamque gruem,
Extenſis manibus,bubulæque id verbere fundæ
Alcimenes abigens ipſe procul volucres;
Inſligit pedibus ſerpens tum vulnera dipſas,
Lethiferoque nigrum virus ab ore vomit.
Meque dat ipſe neci,attentus dum ſidera ſpecto.
Neſcius exitÿ quod foret ante pedes.

Cui conuenit quod de Thalete fertur, qui dum noctu cælum contemplaretur,in ſcrobem decidit;quod ridens ancilla δίκαια παθεῖν ἔφη, ὡς τὰ περὶ ποσὶν ἀγνοῶν, τὰ ἐν οὐρανῷ ἐσκόπει. Id alij tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetraſtichis idem ſcribit, cuius hæc verba:

Ἄστροις περισκοπῶν τις ἀστεροσκόπος
Πίπτει λεληθὼς πρὸς φρέαρ· τυχὼν δέ τις
Ὁδοιπόρος, στενόντι, ταῦτ᾽ ἔφη λέγων,
Νοῦν θεὶς ἄνω, βέλτιστε, τὴν γῆν οὐ βλέπεις.

Taxantur Aſtrologi,qui cùm cæleſtia,id eſt,corporum ſuperiorum inſpectionem ſe conſectari putant,ea tamen ignorant quę propiùs ſunt admota:cumque præſentia ferè ignorent, futurorum ſcientiam habere ſe gloriantur.Atqui,quod Pindar. habet Olymp.12 τῶν μελλόντων γὰρ τετύφλωνται φραδαί,id eſt,obſcurę ſunt admodum & cæcæ futurorum cognitiones. In eos Morus Epigramma hoc luſit lepidum & feſtiuum:

Aſtrologorum reprehenſio.

Saturnus procul eſt iamque olim cæcus,vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem.
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,

Nec nisi virgineum virgo videre potest.
Iupiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars:
Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.
Hinc factum, Astrologe est, tua cùm caput vxor amantes,
Sidera significent vt nihil inde tibi.

Turdos.] Turdus inter primas à saporis bonitate insignis. Martial. lib. 13.

Turdus.

Inter aues turdus, si quis me iudice certet:
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis Plinius libro 10. cap. 42. & 53.

Alaudas.] Galeritas, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Gruem] De gruibus in superioribus satis. Adnotanda synecdoche, qua posuit speciales quasdam aues pro aliis quibuscunque.

Dipsada] Dipsas, aspidis genus, cuius morsu sitis inducitur: & Græcè δίψα, sitis est. Huius meminit Plin. lib. 23. cap. 8. & lib. 22. cap 5. Solinus Polyhistor. cap. 30. Lege Lucian. præfatione De dipsadibus, & Pierium Hieroglyph. 16.

Dipsas serpens.

Securus fati.] Id est, ignarus & inscius infortunij, quod sibi mortem attulit. Sic Lactant. lib. 2. cap. 3. in philosophos: Dum aliorum præcipitium vident, non prospexerunt quid ante suos pedes esset. M. Tullius in 2. De Diuinat. ridens haruspicinam:

Democritus non inscitè nugatur, vt physicus.

Quo genere nihil arrogantius: citatque illud ex nescio quo poëta.

Quod est ante pedes, nemo spectat: cœli scrutantur plagas.

Potentiſſimus affectus, Amor.

EMBLEMA CV.

Aſpice vt inuictus vires auriga leonis,
Expreſſus gemma puſio vincat Amor?
Vtque manu hac ſcuticam tenet, hac vt flectit habenas,
Vtque eſt in pueri plurimus ore decor.
Dira lues procul eſto: feram qui vincere talem
Eſt potis, à nobis temperet ánne manus?

Fons Emblematis.

ID extulit ex Græco Argentarij, quod aſcribam:
Αὐγάζω τὸν ἄφυκτον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
χερσὶ λεοντείαν ἀνιοχεῦντα βίαν,

Ὅς τῶ

Ὃς τᾷ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος, ᾇ δὲ χαλινοῖς
Εὐθύνει, πολλὰ δ' ἀμφιτέθηλε χάρις.
Φρίσσω τὸν βροτολοιγόν. ὁ γὰρ καὶ θῆρα δαμάσδων
Ἄγριον, οὐδ' ὀλίγων φείσεται ἁμερίων. id est.

Quid video in gemma hac? amor est, auriga leoni
Insidet, & frenis ora superba regit.
Vna manus flagro cædit, moderatur habenas
Altera: nulla magis signa placere queunt.
Sed metuo immitem puerum; mortalibus ægris
Quid faciet, qui sic corda ferina domat?

Huc respexit Lucian. in Deorum Dialogis. Conquerentem enim Venerem apud Cupidinem filium facit & sibi nonnihil reformidantem, ne propter scelera quamplurima leonibus tandem obiiciatur, cui puer his satisfacit: θάῤῥει μῆτερ, ἐπὶ καὶ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη ξυνήθης εἰμὶ, καὶ πολλάκις ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα καὶ τῆς κόμης λαβόμενος ἡνιοχῶ αὐτούς· οἱ δὲ σαίνουσι, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα περιλιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι: Confide mater; leonibus enim ipsis iam familiaris sum factus, & sæpenumerò conscendi eorum terga, & apprehendi iubas; equitis more insidens illos agito: illi verò interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum insertam ori receptant, lambuntque; deinde mihi reddunt innocuam. Hoc quidem schemate satis ostenditur, quanta sit amoris vis, qui de fortissimis etiam & ferocissimis triumphare soleat. Leonum enim nomine significantur viri graues, & alioqui sanctimonia probitatéque aliqua insignes. Leones autem amore furere notat Plinius 8. historiæ mundi, cap. 16. & Aristot. hist. animalium lib. 6. Sed non possum conniuentibus oculis transilire, quod scribit Plutarch. in Amatorio: ὁρῶν ὑμῶν ἄρτι τοὺς μὲν εἰς τὴν ἀνδρωνῖτιν ἕλκοντας τὸν ἔρωτα, τοὺς δ' εἰς τὴν γυναικωνῖτιν, ὑπερφυὲς, καὶ θεῖον ἀγαθὸν, οὐκ ἐθαύμαζον ἐπεὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔχει καὶ τιμὴν τὸ πάθος, οἷς ἦν προσῆκον ἐξελαύνειν αὐτὸ πανταχόθεν, καὶ κολούειν ὑπὸ τούτων αὐξανόμενον καὶ σεμνυνόμενον. id est, Non sum ductus admiratione à quibusdam vestrûm in conclauia virorum, ab aliis in gynæceum trahi amorem, ingens ac diuinum bonum: quandoquidem tanta sit vis, & tantus honor amori exhibitus, vt à quibus omninò expelli debuerat & opprimi, ab iisdem augeatur & prædicetur. Sed hæc videri non satis aperta possunt, nisi exemplis illustrentur. Ælian. 12. Var. hist. narrat de Dioxippo Olympiis victore cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concursu, & alij rerum

Luciani locus.

Leones qui.

aliarum quæ in eo essent apparatu, pulchritudine caperentur, ipse medio triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formosissimam, ab eius aspectu non potuit abduci: quin etiam vultum sępe mutabat, vt facilè appareret eum telis Cupidineis saucium, iam non sui fuisse compotem; quamobrem Diogenes Synopensis ad populum: En, inquit, pugilem vestrum magnum, vt à puella configitur! quasi dixisset, turpe esse qui viros vicisset, à muliercula superari. At iocularis iste reprehensor ignorare se fingebat quanta sit amoris vis, quãque efficax pulchritudo formáque decens corporis, quam non temerè Socrates exigui tẽporis tyrannidem appellauit: Carneades, regnum quod nullis satellitibus egeat: Plato, naturæ priuilegium. Plutarch. in Hyperide retulit exẽplum perquam venustum & memorabile de Phryne, pulcherrima femina, quæ impietatis accusata, defensa est ab Hyperide, oratore certè nobili, qui quòd videret eam iam damnationi proximam, commiseratione vsus, vti quoquo modo iudices flecteret, mulierem produxit in medium, & discissa veste, nuda pectora iudicibus ostendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimittendam censuerunt, ex quo & oratoris astum, & iudicum inexpectatam misericordiam, ipsiúsque reæ venustatem (id est τὸ εἶδος ἄξιον τυραννίδος, vt loquitur in Phœnissis Euripides) spectanda proponuntur. Aristotelis memoratur dictum, pulchritudinem omni epistola commendatiorem, id est formam corporis habere maiorem persuadendi vim quàm quæuis oratio vel epistola. Ex eo itaque cùm aliquis quæreret, cur quæ pulchra essent, tam impensè amarentur: dixit eam esse cæci hominis interrogationem. Mirari enim possit aliquis fuisse cæcum, qui nunquam antea quicquam vidisset, &

Qui nunquam visæ flagraret amore puellæ.

De quo Iuuenalis; nos hæc missa facimus. Proclus omne pulchrum, dicit honestum esse, idemque amabile, eo quòd naturæ diuinæ aliquam imaginem habeat; ex quo τὸ καλὸν, à καλεῖν quidam deducant, quod est vocare: quia ad se vocet & alliciat hominum animos: quam etiam ob rem credibile est à veteribus, reges eos in primis creatos qui pulchritudine aliis antecellerent. Sic enim Homerus suos heroas à dignitate vultus ipsaque pulchritudine commendat. Achillem omnium pulcherrimum facit: quamuis enim Nireum nominet ex iis qui ad Ilium venissent formosissimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de suo Ænea:

——*Ipse ante alios pulcherrimus omnes*
Infert se socium Æneas, atque agmina iungit.

De Lauſo verò, déque Turno ſic:

Filius huic iuxtà Lauſus, quo pulchrior alter
Non fuit excepto Laurentis corpore Turni.

His conſentanea maximè ſunt quæ diſputantur ab Iſocrate in Helenæ laudatione: vbi ſic pulchritudinem commendat, vt eam eſſe rem diuinam ſtatuat: ea enim ferè contemnuntur in quibus nulla pulchritudo: contrà quæ pulchra ſunt ſuſpiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de cauſa cenſet in precio haberi ſummiſque honoribus affici, quàm quòd pulcherrima quędam res ſit: denique alia omnia bona inuidiæ ſunt expoſita: nullus tamen eſt qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignóſque honore putant: cumque omnia fortitudo ſua dignitate antecedat, à pulchritudine tamen ſuperatur.

Puſio.] Paruus puer, παιδίον καὶ παιδάριον. Cic. 1. Tuſcul. in lib. Platonis, qui inſcribitur Menon, Puſionem quendam Socrates interrogat, &c. Idem pro Cælio: Propter nocturnos quoſdam inanes metus tecum ſemper puſio cum maiore ſorore cubitauit. Iuuenal. Satyra 6. — Puſio.

——*Puſio dormit,* *Puſio qui noctu non litigat.*

Scuticam.] Paruum flagellum è loris factum, à Græco σκύτος, quod eſt corium. Horat. Sermon. 1. Satyr. 3. — Scutica.

Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

Iuuenal. Satyr. 6. ——*Rubet ille flagellis,*
Hic ſcutica. ——

Plurimus ore decor.] Sic eum effinxit Lucian. in Amore fugitiuo.

Dira lues.] Epiphonema.

Feram qui vincere talem.] A maiori ad minus.

Potentia amoris.

EMBLEMA CVI.

NVDVS Amor viden' vt ridet, placidúmque tuetur?
Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet:
Altera sed manuum flores gerit, altera piscem,
Scilicet vt terræ iura det atque mari.

Emblematis fons.

ID transtulit è Græco Epigrammate:

Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ καὶ μείλιχος ἐστὶν,
Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
Οὐ δὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
Τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Id est, *Nudus Amor blandis iccircò arridet ocellis;*
Non arcus, aut nunc ignea corda gerit.

Nec temerè manibus florem, delphináque tractat:
Illa etenim terris, hoc valet ipse mari.

Legi alicubi Philostratum Cupidini rosam conferre. Nam sicut illa recens mollis est, ita Cupido, cui aurei, non aliter ac rosę, capilli tribuuntur: hic quoque spinas pro iaculis gestat, pro facibus fulgorem, folia pro alis data sunt: denique vtrique tempus, color & mores conueniunt. Delphinus autem hominum amasius, maris quietum statum & tranquillitatem ostendit, irámque & commotionem fluctuum ibi emollitam signat, vt docet Pierius in Delphino suo Hieroglyph. 27. Id videtur expressisse apertiùs in Hippolyto Euripides:

> Ὁ ποικιλόπτερος ἀμφιβαλὼν
> Ὠκυτάτῳ πτερῷ,
> Ποτᾶται δ' ἐπὶ γαῖαν ἠδ' ἠχητον,
> Θ' ἁλμυρὸν ἐπὶ πόντον.

hoc est:

Ille pennis ornatus variis vndique volitãs alis velocissimis, volat namque super terram, supérque sonorum & salsum mare. Quod significat omnia subiici imperio Amoris, qui nudus est, propterea quòd hic affectus debet esse simplex & apertus: ridet, quòd oblectationem prę se ferat: blandè aspicit, vt persuadeat: nullis armis instructus est, vt cũ eo congredi non reformides. Plura lege apud Athenæũ 13. cap. 5. & Platon. in Conuiuio.

Amor omnia domat,

Nec faculas.] Fax Cupidini tribuitur, quòd corda mortalium adurat, & animos conficiat.

Fax Cupidinis.

Cornua.] Arcũ, qui cornutus apparet, cùm potissimũ tẽsus est.

Scilicet vt terræ.] Notissimum est illud ex Eclog. 10. Virgil.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Idem alibi:

Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ipse?

Idem, *Omne adeò genus in terris hominúmque ferarúmque, &c.*

Scilicet vt terræ iura det, atque mari.] Lucretius initio primi libri:

Alma Venus, hominum, Diuúmque æterna voluptas.

Item eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras. Et deinde:
——— *tibi suauis dædala tellus*
Submittit flores: tibi rident æquora ponti.

Ouidius:

Tu superos, ipsúmque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsúmque regis qui numina terræ,
Tartara quid cessant?

Et Propertius:

Hic Deus & terras & maria alta domat.

Qua ratione tradit Pausanias in Corinthiacis apud Sicyonios exstare nobilem Veneris statuam ex ebore, quæ capite gestet cæli orbes; altera manu teneat papauerum capita; altera verò malum: quo significaretur Veneris in animantia omnia potentia, inque ipsos Deos.

Vis amoris.

EMBLEMA CVII.

ALIGERVM fulmen fregit Deus aliger, igne
Dum demonstrat uti est fortior ignis Amor.

EX lib. 4. Epigrammat. Græcorum sumpsit illud:

Ὁ πτανὸς τὸν πτανὸν ἰδὼν, ἄγνυσι κέραυνον,
Δεικνὺς ὡς κρεῖσσον πῦρ πυρὸς ἐστὶν ἔρως.

Tanta vis est amoris, vt ipso fulmine concitatior sit, & violentior: quippè qui nec ipsi Ioui cedat, quē multoties arcu petiisse Poëtæ referunt: quo significatur amore strenuo nihil vehemētius esse neque insuperabilius. Itaque Græcis ἔρως πανδαμάτωρ dicitur. De quo illud est distichon per prosopopœiam:

Amor fulmine superior.

Perfringunt, penetrant, vrunt mea spicula fulmen:
Scilicet hinc nomen est mihi πανδαμάτωρ.

Quidam exstant Euripidis versus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omnium potentissimum facit, hi sunt:

Ἔρωτα ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
Καὶ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
Ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶς ἄπειρος ὤν,
Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Ouidius:

Regnat, & in superos ius habet ille Deos.

Huc facit illud Clemētis è 6. στρωμάτ. ἔρωτα γὰρ τὸν ἁβρὸν μέλπομαι βρύοντα μίτραις πολυανθέμοις ἀείδειν. ὃ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης, ὃ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει: Amorē cerebro delicatū florentibus plenum coronis: quippè qui & in Deos imperium obtineat, atque homines domet. Huc Augeriani octostichon, sanè lepidum:

Lepidum epigramma Augeriani.

Omne olim cælum (vt fertur) cælum omne ruebat,
Inter se superi dum fera bella gerunt.
Fortis erat Bromius thyrso, Mars ense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.
At cùm visus Amor fuit in fulgentibus armis,
Necnon accensa lampade pulchra Venus:
Priuatur thyrso Bromius, Mars ense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

Sed mirum fuit Ouidij ingenium in eo affectu exprimendo, eiusque vi amplificanda: sic enim 2. Amorum, eleg. 1.

In manibúsque Ionem, & cum Ioue fulmen habebam,
Quod bene pro cælo mitteret ipse suo.
Clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen omisi,
Excidit ingenio Iuppiter ipse meo.
Iuppiter ignoscas: nil me tua tela iuuabunt:
Clausa tuo maius ianua fulmen habet.

Et in secundo eiusdem operis, eleg. 5. vbi conqueritur de amasia, quę se alteri communicarat, quámque ideò verberibus cædere constituerat:

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modò sæuus eram, supplex vltróque rogaui,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit: & ex animo dedit oscula, qualia possent
Excutere irato tela trisulca Ioui.

Lilius Gyrald. hist. Deorum Syntagmate 13. repetit ex Plinio, fuisse in curia Octauię Cupidinem fulmen tenentem, cuius auctor nesciebatur. Id affirmabatur Alcibiadem fuisse Principem forma in ea ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Poterit fulmen hoc à Cupidine concussum traduci ad id quod dici solet, Amore plus quàm vi effici, quod in quadam Epist. expressit D. Hieronymus: Ingenia quidem, inquit, liberaliter educata faciliùs verecundia quàm metus superat.

Plus amore quàm vi effici.

Aligerum fulmen.] Epitheti metaphora, fulmen cum telo Amoris comparat: sed & fulmen telum vocatur Gręcis, vt apud Sophoclem: ἐγκατάσκηπτον βέλος πατὲρ κεραυνοῦ: & Herodotum, βέλος ἐνέσκηψε Θεός. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem, ideóque pictores fulmini tribuunt alas, quod à Ioue immitti crederetur. Virg. 1. Æneid.

Fulmen aligerum, & aliger amor.

Atque his aligerum dictis affatur Amorem, vt Gręcis ἔρως πτερωτὸς.

Ignis amor.] Meritò amor ignis dicitur. Itaque Virgil. passim, Amorem ignis nomine nuncupat. Sic 3. Georg.

Omne adeò genus in terris hominúmque ferarúmque,
In furias ignémque ruunt.

Idem Æneid. ——— *& cæco carpitur igni.*

In Eclog. porrò,

At mihi sese offert vltrò meus ignis Amyntas.

Ouid. epistola Paridis Helenę:

——— *quis enim celauerit ignem*
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Scripsit & perelegans sanè tetrastichon Ioan. Secundus in Cupidinem camino insculptum, eadem fermè caussa:

Flammiuomo Veneris quisquis fuit ille camino
Qui sculpsit puerum, credite, doctus erat.
Scilicet æternæ penes hunc custodia flammæ:
Per quem sopitus non queat esse focus.

Fortior ignis Amor.] Teste Xenophonte, qui ait amorem ipso igni torrentiorem, & feruidiorem. nam ignis tangentem solùm vrit, & vicina depascitur: amori signis etiam in procul intuentes & longo terrarum tractu dissitos ardẽtes suos radios vibrat.

In ſtudioſum captum amore.

EMBLEMA CVIII.

IMMERSVS ſtudiis, dicundo & iure peritus,
Et, maximus libellio,
Helianiran amat, quantum nec Thracius vmquam
Princeps ſororis pellicem.
Pallada cur alio ſuperaſti iudice Cypri?
Num ſat ſub Ida eſt vincere?

EX Guicciardino Italo, ſcriptore hiſtorię diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati ſpeciatim ſcriptum fuiſſe in Hieronymum Paduanum, doctum quidem hominem, ſed qui amatoria etiam tractaret. Quod & generatim traduci poteſt in quoſdam doctrinæ gloria celebres, qui amore turpi excæcati videre non poſſunt, quantum vitę ſuę & famę detra-

Origo Emblematis.

hant. Pudet ſanè referre doctos homines quamplurimos, ſui nominis oblitos, qui hac perculſi non leuiter inſania, diſciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, boniq́ue mores inſeruntur) cultum natiuum turpiſſima Veneris labe infamarunt. Tales fuerunt apud Græcos Callimachus, Sophocles, Philetas, quos ſecuti proximè Catullus, qui Leſbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthiam: Naſo, qui Corinnam verſuum mira luxuria celebrarunt. Certamen eiuſmodi inter Palladem & Venerem etiam nunc durat, quodq́ue crebrò accidat, pleriſque etiam viris bonis (qui eo fortaſſe non tam inuiti hærent) videtur eſſe ludus. Quo loco referre placet quę Paulus Iouius, ætatis noſtrę hiſtoricus excellentiſſimus, de Auguſtino Nypho Philoſophię profeſſore retulit. Suſceptis enim liberis & vxore ſeneſcente ſeptuagenarius ſenex, puellæ citra libidinem impotenti amore correptus eſt vſque ad inſaniam; ita vt plerique Philoſophum ſenem atque podagricum ad tibiæ modos ſaltantem miſerabili pudore conſpexerint: vnde illi maturatum vitæ exitum conſtat. Melius quidem Panætius, qui adoleſcentulo quærenti an ſapiens amaturus eſſet: De ſapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à ſapiente longè abſumus, non eſt committendum vt aliquando incidamus in rem tam commotam & impotentem, alteri emancipatam, & vilem ſibi. Marcus etiam Tullius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad ſecundas nuptias: Vix poſſem ego, inquit, eodem modo vxori & ſapientię ſtudio dare operam. Quò referam illud Chryſippi. Cùm enim dixiſſet quidam ſapientem amore non capi, teſtimonio eſſe Menedemum, Epicurum, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtar: Si Alexinus ille diſſolutus, & Epicurus inſenſatus, & Menedemus canis ac delirus (ſic enim ab Eretrienſibus dicebatur) amore capti non ſunt: nec ſapiens quidem eo capietur. Porrò videtur hoc Emblema imitatus eſſe ex Gręco Pauli Silentiarij:

Qui inter doctos, amori operam dederunt.

Auguſtinus Nyphus Philoſophus.

> Ὁ πρὶν ἀμαλδάκτοισιν ἐνὶ φρεσὶ ἡδὺν ἐν ἥβῃ
> Οἰστροφόρου παφίης θεσμὸν ἀπειπάμενος
> Γυιοβόροις βελέεσσιν ἀνέμβατος ὁ πρὶν ἐρώτων
> Αὐχένα σοὶ κλίνω κύπρι μεσαιπόλιος.
> Δέξο με καγχαλόωσα, σοφὴν ὅτι παλλάδα νικᾷς
> Νῦν πλέον, ἢ τὸ πάρος μήλῳ ἐφ' ἑσπερίδων.

Senex eſt qui conqueritur ſe, cùm iuuenis eſſet, telo amoris inuiolabilem fuiſſe: ætate autem prouectum amoris iugo cogi. Epigramma ferè ita Latinè:

Acer eram vt primis inuicta mente sub annis
Oestriferæ spreui dulcia iura Deæ.
Mißilibus nec eram diris violandus amorum,
Qui tua nunc canus sub iuga vado Venus.
Suscipe ouans, tetrica victa tibi Pallade cesßit
Quàm prius Hesperidum munere maior honos.

Vide num huc referre possis initium Odes vndecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me sicut antea iuuat
Scribere versiculos amore perculsum graui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum memini elegia tertij Amorum, qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euersamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amorem etiam suis destitutum armis descripsit initio eiusdem operis amatorij his verbis:

Quis tibi sæue puer dedit hoc in carmine iuris?
Pieridum vates, non tua turba sumus.
Quid si præripiat flauæ Venus arma Mineruæ?
Ventilet accensas flaua Minerua faces?

Immersus studiis.] Ab aquis translatio.

Libellio] Libellio dicebatur à veteribus, quem nos Tabellionem vocamus, Græcè γραμματεὺς dicitur. Libellio.

Quantum nec Thracius vnquam.] Hac parium collatione turpem amorem significat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Rege, qui Philomelæ iuuenculæ, Prognes vxoris sorori, stuprum intulit. Fabulam repete ex Ouidio.

Pallada cur alio.] Hæc apostrophe gratiam addit, eaque tacitè significat quàm sint ad libidinem propensi qui ab ea in primis esse deberent alienissimi.

Cypri.] Cypris, vel Cypria, Veneris cognomen, à Cypro insula, luxui deditissima. Iustin. lib. 18. D. Augustin. Ciuit. lib. 4. cap. 10. aliique plures.

Ida est.] Ida mons editissimus, in quo tres Deæ de pomo aureo concertarunt.

Ἀντέρως, id est amor virtutis.

Emblema CIX.

Dic vbi ſunt incurui arcus? vbi tela, Cupido?
Mollia queis iuuenum figere corda ſoles.
Fax vbi triſtis? vbi pennæ? tres vnde corollas
Fert manus? vnde aliam tempora cincta gerunt?
Haud mihi vulgari eſt hoſpes cum Cypride quicquam,
Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
Sed puris hominum ſuccendo mentibus ignes
Diſciplinæ, animos aſtraque ad alta traho.
Quattuor æque ipſa texo virtute corollas,
Quarum, quæ Sophiæ eſt, tempora prima tegit.

HOc decastichon tralatum reperio ex Græco Mariani Scholastici εἰς ἔρωτα ἐστεφανωμένον, quod sic est 4. Epigrã.

Πῶ σοι τόξον ἐκεῖνο παλίντονον, οἵ τ' ἀπὸ σεῖο
Πηγνύμενοι μεσάτῳ ἐς κραδίῳ δόνακες,
Πῶ πτερά, πῶ λάμπας πολυώδυνος, ἐς τί δὲ τρισσὰ
Στέμματα χερσὶν ἔχεις, κρατὶ δ' ἔτ' ἄλλο φέρεις,
Οὐκ ἀπὸ πανδήμου ξένε κύπριδος, οὐκ ἀπὸ γαίης
Εἰμὶ καὶ ὑλαίης ἔκγονος εὐφροσύνης·
Ἀλλ' ἐγὼ ἐς καθαρὴν μερόπων φρένα πυρσὸν ἀνάπτω
Εὐμαθίης, ψυχὴν δ' οὐρανὸν εἰσανάγω.
Ἐκ δ' ἀρετῶν στεφάνους πισύρων πλέκω, ὧν ἀφ' ἑκάστης
τοὺς δὲ φέρων πρώτῳ τῷ σοφίης στέφομαι.

Effingit Cupidinẽ ἄτοξον καὶ ἄστοχον, sine arcu & sine telis, erudito sanè figmẽto dialogistico, quo quidem virtutis omnis distributionem assignat. Sed primùm aduertendum est ex Platone, in Symposio, duas esse Veneres, & totidem Cupidines: hæc antiquior & sine matre, cælo nata, quam cælestem Venerẽ vocamus: altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & cõmunis appellata. Eadem ratio est Cupidinis vtriusque. Horum enim alter honestas cupiditates animis ingerit: alter verò affectus voluptuosos & terrestres inculcat. Prior ille ἀντέρως est, quasi dicas, priori contrarius; qui hominẽ attollit ad superiora & cælestia contemplanda, omnemque virtutem & honestatem præstat. Hic itaque tres coronas manibus contrectat, vnãque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honesti fons petitur) designantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidem Platoni in Timæo omniũ corporis partium diuinissimam, & certè principem) prudentiam repræsentat: prouidere enim & aliquid prudenter meditari, cõtemplationis est: tres aliæ, quas manibus continet, Iustitiam, Fortitudinem, & Temperantiam notant, quæ potissimùm in actione positæ sunt, manus enim actionis sunt organa. Quod perspicuum est ex primo Officiorum Ciceronis: Qui maximè perspicit, inquit, quid in re quaque verissimum sit, quique acutissimè & celerrimè potest videre & explicare rationem, is prudentissimus & sapientissimus ritè haberi solet. Quocirca huic quasi materia quam tractet, & in qua versetur, subiecta est veritas: reliquis autem tribus virtutibus necessitates propositæ sunt ad eas res parandas tuendasque, quibus actio vitæ continetur: quo sanè loco differentem facit virtutem Prudentiam à reliquis tribus, ea enim posita est in veri inuestigatione & con-

Duo Cupidines & totidem Veneres.

ἀντέρως

Quatuor coronæ ad totidem virtutes relatę.

Locus Ciceronis.

templatione,reliquæ ſunt actionis. De vtroque Amore Plato in Conuiuio. Ficinus Oratione 2.c.7.& orat.7.cap.8.in idem Conuiuium Platonis. Cæterùm ἀντέρωτα Proclus interpretatur Amorem diuinum animas à corporibus abſtrahentem: qua in ſignificatione hîc vſurpatur.

Duplex amor quid aliis ſignificet.

Alij duplicem Amorem ideò effictum eſſe narrant,quòd nullius frugis aut commodi poſſit eſſe amor,niſi mutuus ſit:qua de re Porphyrius Phyloſophus hunc adfert Apologum. Cùm inquit, Cupido infans parum coaleſceret,Venus Themin Deam conſuluit: quæ Veneri reſpondit, Anterota neceſſarium eſſe qui rependat vices, vt ſeſe mutuò iuuent, cui Venus aquieſcens, Anterota, quaſi Contracupidinem dicas,genuit:quo vix dum nato,Cupido cœpit adoleſcere, & procerior euadere. Sed hæc fortaſſe παρέργως. Scio quidem apud Plutarchum in ἐρωτικῷ, duos Amores eſſe iuxta Ægyptiorum ſententiam & Platonicorum, ἔρωτα πάνδημον, καὶ τὸν οὐράνιον,id eſt,vulgarem, & cæleſtem amorem:ſed quia deflectit aliquãtum ab ea quam retuli ſententia Mariani, facilè prætereo. Apuleius tres amores facit libello quem De philoſophia ſcripſit(vbi Platonem auctorem appellat)vnum diuinum cum incorrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum degeneris animi,& corruptiſſimæ voluptatis: tertium ex vtroque permixtum,mediocris ingenij & cupidinis modicæ. Animas autem fuſciores ait impelli corporum cupidine: vinum quod illis propoſitum eſt,vt eorum vſura potiantur,atque eiuſmodi voluptate & delectatione ardorem ſuum mulceant. Illas verò facetas & vrbanas eſſe:animas bonorum deamare,& factũ velle vti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præſtantioreſque reddantur. Medias ex vtroque conſtare: nec delectationibus corporis prorſus carere, & lepidis animarum ingeniis capi poſſe. Vt igitur illum amorem deterrimum, inhumaniſſimum, atque turpem facit,non ex rerum natura, ſed ægritudine corporis,morboque natum:ſic illum diuinum, deorum munere,beneficioque conceſſum, aſpirante cæleſti cupidine in animos hominum venire credi. Tertiam ſpeciem amoris,quam mediam dicit, diuini atque terreni proximitate collectum, nexuque & conſortio parili copulatum: vtque rationi propinquus eſt diuinus ille,ita & terrenum turpitudini iunctũ eſſe voluptatis. Hactenus Apul.

Fax amoris

Fax vbi triſtis.] Triſtis,à conſequenti: Fax autem Cupidini tribuitur; quod indicarunt Aegyptij ſacerdotes, qui per ignem amorem exprimi voluerunt.

Ouid.2.Amorum,eleg.9.

Cur tua fax vrit,figit tuus arcus amicos?

Iſidorus non poſtremi ordinis auctor rationem reddit,quia nõnunquam amor cupiditate impatientiùs exurat, nonnunquam verò præ ſatietate abuolet. Itaque apud Gellium Portius Licinius dixit hominem ob amorem non eſſe ignitum, ſed ipſum ignem.Notum eſt illud Virgil.

Cæco carpitur igni,&,eſt mollis flamma medullas.

Item:*Vritur infelix Dido.*Vti iam diximus paulò antè.

Vulgari cum Cypride.] Vulgaris illa Venus circa turpes amores verſatur:honeſta verò ad virtutem & honeſtatem amplexãdam inflammat,& ad rerum cæleſtium contemplationem animos pertrahit.

Venus vulgaris.

Apuleius apologia 1.pro ſe ipſo dicit item ex Platone geminam eſſe Venerem,quarum altera vulgaris, quæ ſit percita populari amore,non modò humanis animis,ſed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cælitem Venerẽ, quæ prędita ſit optimati amore:ſolis hominibus,& eorum paucis curare:nullis ad turpitudinem ſtimulis, vel illecebris ſectatores ſuos percellentem,eius enim amore non amœnum & laſciuum, ſed cõtrà incorruptum & ſerium pulchritudine honeſtatis,virtutis amatoribus ſuis conciliare: & ſi quando decora corpora commendet, à contumelia eorum procul abſterrere. Neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quàm quòd admoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quam prius veram & ſinceram inter deos videre.Quapropter, vt ſemper,eleganter Afranius hoc ſcriptum reliquit:

Amabit ſapiens, cupient cæteri.

Ea de re multò fuſius Lucian.in dialogo,cui nomen ἔρωτες, vel ἔρως καὶ ἀντέρως,de quo ſcripſere ſingulares commentarios quidam recentium,vt Cęlius Calcagninus, Auguſtin.Nyphus cap.19.60.98.de amore,alij plures.

Sed puris hominum.]Effecta pudici amoris:vbi notabis diligenti præparatione opus eſſe,priuſquàm aditum habere poſſis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum ſpeculationem.

Animos aſtraque:] Hic raptus quomodo fiat, ſuperiùs docuimus ad Emblema,cuius inſcriptio eſt,*In Deo lætandum.*

Αʼντέρως, Amor virtutis alium Cupidinem ſuperans.

EMBLEMA CX.

Aligerum, aligeroque inimicum pinxit Amori
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemeſis.
Vt quæ aliis fecit, patiatur: at hic puer olim
Intrepidus geſtans tela, miſer lacrymat.
Ter ſpuit inque ſinus imos: res mira, crematur
Igne ignis, furias odit Amoris Amor.

Amor quo modo ab Amore ſuperetur.

TRiumphus eſt amoris pudici, qui de Cupidine Venereo ſpolia ampla referat. Nemeſis igitur vltionis Dea ſuperbienté Veneris filium voluit ab alio aduerſario Cupidine, ſeu oppoſi-

oppoſito amore vinciri & conſtringi: quo ſignificatur, turpem amorem, aut noxiam aliquam cupiditatem poſſe ab honeſto quodam affectu & labore non modò imminui, ſed & ſopiri. Manifeſta eſt itaque alluſio ad prouerbium, Clauum clauo pellere. quò pertinet illud Hieronymi ad Ruſticum Monachum: Philoſophi ſæculi ſolent amorem veterem amore nouo, quaſi clauũ clauo pellere. Cicero 4. Tuſc. Loci denique, inquit, mutatione, tanquã ægroti non conualeſcentes, ſæpè curandus eſt: Etiam nouo quodam amore veterem amorem tamquam clauum clauo eiiciendum putant. Id mihi in memoriam reuocat C. Valerium Flaccum, qui primùm luxu perditus adoleſcens temporibus belli Punici ſecundi, cùm captus flamen eſſet à Licinio Pontifice maximo, quo faciliùs à vita flagitioſa recederet, ad curam ſacrorum & ceremoniarum conuerſo animo, quantum priùs luxuriæ fuerat exemplum, tantum poſteà modeſtiæ & ſanctitatis ſpecimen euaſit, vt Val. Max. lib. 9. cap. De mutatione morum. Tralatum eſt hoc carmen ex Epigrammate Greco incerti, quod ſic habet:

Archetypus Emblematis.

Πτανῷ πτανὸν, ἔρωτα τὸν αἴτιον ἔπλασ' ἔρωτι
Ἁ νέμεσις, τόξῳ τόξον ἀμαυομένα.
Ὡς κε πάθῃ τά κ' ἔρεξεν· ὁ δὲ θρασὺς, ὁ πρὶν ἀταρβὴς
Δακρύει, πικρῶν γευσάμενος βελέων.
Ἐς βαθὺν τρὶς κόλπον ἀπέπτυσεν· ἆ μέγα θαῦμα,
Φλέξει τίς πυρὶ πῦρ; ἥψατ' ἔρωτος ἔρως. id eſt:

Pennatum volucri puero atque vltricia pennis
Tela Cupidineis oppoſuit Nemeſis:
Vt quæ commiſit, ferret; qui fortis & audax
Antè, modò expertus ſpicula amara gemit:
Terque ſinum ſpuit in medium. prô mira! quis ignem
Igne vret? flammas ſenſit Amoris Amor.

Non eſt alienum quod Ouidius cecinit 1. Amorum, eleg. 1.

Quid ſi præripiat flauæ Venus arma Mineruæ?
Ventilet accenſas flaua Minerua faces?

Et eleg. 8. lib. 3. qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euerſamque pharetram,
Et fractos arcus, & ſine luce facem.

Pauſanias in Eliacis memorat Cupidinem depictum fuiſſe, qui alteri Cupidini palmam è manibus extorquere niteretur: quo volebant intelligi honeſtum amorem de amore Venereo victoriam quærere. Ouid. 2. De remed. cùm ait:

Alterius vires ſubtrahit alter Amor.

Ἀντέρωτα certè, id eſt ἀντίθεον, oppoſuerunt veteres ἔρωτι, vt interpretes nonnulli exemplum ita apponant, In Phædra ἔρως, in Hippolyto ἀντέρως erat: vt apud Naſonem in Apolline perſequente, & Daphne fugiente: cuius Poetæ verſus hi noti:

Deque ſagittifera prompſit duo tela pharetra, &c.

Vt quæ aliis fecit, patiatur.] Adducitur idem à Suida:

Αἴκε πάθοι τάκ' ἔρεξε, δίκη δ' οἱ θεία γένοιτο. id eſt, Si quis patiatur quæ aliis fecerit, iuſta pœna fuerit. & apud Pindari ſcholiaſten 4. Pyth.

Οἷά τ' ἀνὴρ ἔρξοι, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει. Alicubi & apud Pauſaniam: Iiſdem artibus capietur ille, quibus vſus eſt, ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἁλώσεται, αἷσπερ ὑπῆρξεν. Lactantius lib. 1. c. 16. Diuin. inſtitut. de Ioue loquens: An tandem, ait, illi venit in mentem, ab alio expectes alteri quod feceris? & timet ne quis ſibi faciat quod ipſe Saturno? Boethius (quid enim verear adducere auctorem tam bonum?) De conſolat. 2. Quid autem eſt, inquit, quod in alium quiſquam poſſit facere, quod ſuſtinere ab alio ipſe non poſſit? Buſiridem accepimus necare hoſpites ſolitum ab hoſpite Hercule fuiſſe mactatum. Regulus plures pœnorum bello captos in vincula coniecerat: ſed mox ipſe vinctorum catenis manus prębuit. Vllámne igitur eius hominis potentiam putas, qui quod ipſe in alio poteſt, ne id in ſe alter valeat, efficere non poſſit? hæc ille. Seneca longè antè vſurparat idem verbum, ſed alio tamen ſenſu, epiſt. 39. Quorum voluptatum impotentiæ atque inſanæ libidini ob hoc vnum poſſis ignoſcere, quod quę fecere patiuntur. Accõmodatius ad hunc locum Cicero 2. de Oratore, alio tamen orationis filo: Vt ſementem feceris, ita & metes. Iuſtitia enim videtur poſtulare vt qui fecerit aliis iniuriam, ab aliis itidem accipiat iniuriam. Hæc enim lex eſt talionis vt par pœna reddatur. Virgil. in decimo de Turno qui Pallantem Euandri filium interfecerat:

Aequum eſt eum ea pati quæ in alios fecit.

Neſcia mens hominum fati, ſortiſque futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis:
Turno tempus erit magno cùm optauerit emptum
Intactum Pallanta, & cùm ſpolia iſta, diemque
Oderit. Etenim cùm Æneas Turnum proſtrauiſſet, illíque parcere decreuiſſet, viſo Pallantis balteo, quo ſe Turnus cinxerat,

——— Furiis accenſus & ira
Terribilis: Tune hinc ſpoliis indute meorum

Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine poscit.

Et Orodes prędixerat in 10. eod. lib. fore, vt eadem pœna breui efficeretur Megentius, quam in ipsum intulerat.

——— non me quicunque es inulto
Victor, nec longum lætabere, te quoque fata
Prospectant paria: atque eadem mox arua tenebris.

Glyca Annalibus scribit Adonibezecum, vinum captum extremisque pedum ac manuum partibus mutilatis: Septuaginta, inquit ille rex, reges extremis pedum manuumque partibus truncati, mea sub mensa micas collegerunt. Quemadmodum in illos ego me gessi, ita mihi diuinitùs est repensum. Ælius Lamprid. in Alexandro Seuer. Vetronium Turinum, ait, fumi venditorem accusari Alexander iussit: probatisque per testes omnibus, & quibus pręsentibus quid accepisset: & quibus audiétibus quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit: & fumo apposito, quem ex stipulis atque humidis lignis fieri iusserat, necauit, pręcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. Tribellius Pollio in Gallica: Cùm quidā gemmas vitreas pro veris vendidisset eius vxori (Gallienum intelligit) atque illa re prodita vindicari vellet, surripi quasi ad Leonem venditorem iussit. Deinde cauea caponem emittit: mirantibúsque cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici iussit: Imposturam fecit, & passus est. Deinde negotiatorem dimisit. Lampridius in vita Seueri: Clamabátque sæpius quod à quibusquam siue Iudæis, siue Christianis audierat & tenebat: idque per præconem cùm aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Nec verò prętermittendum quod narrant sacratæ hist. Ecclesiast. libro 6. cap. 5 & Sozomen. lib. 8. cap. 7. Eutropius primus Imperatoris cubicularius, ac primus eunuchus, cùm de nonnullis qui ad Ecclesiam confugerant, vindictam sumere vellet, studiosè in hoc incubuerat, vt lex ab Imperatoribus ferretur, qua vetaretur ne quisquam ad Ecclesias confugeret; quin etiam vt inde abstraherentur qui ad eas iam confugissent. Confestim pœna subsecuta est. Proposita autem hac lege, haud diu postea Eutropius ipse, quòd coniugi Imperatoris contumeliam intulisset, primus eam legem transgreditur, & ex palatio profugus ad Ecclesiam supplex accurrit. (Verùm Imperator Eutropium abstrahi iussit) pœnásque capite truncatus dedit, & lex quæ lata fuerat, prorsus è publicis commentariis expuncta est, hæc illi.

Quod tibi fieri nolles, alteri ne feceris.

Vide Prouerb. Neoptolemea vltio. Rectè Cassiodorus lib.9. Variar.epist.2 Pœna ista peccati est,vt vnusquisque in se recipere possit, quod in alterum proteruus exercuit. Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarum, Quod quisque iuris in alium statuerit, eodem iure vtatur.

Spuere in sinum.

Ter spuit inque sinus.] Irati & abominantis est gestus. Tibullus Elegiar. 2. de sene amatore loquens:

Hunc puer, hunc iuuenis turba circum stetit arcta:
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Iuuenal. Satyr. 7.

Consputurque sinus veram deprehendere messem
Si libet.

Et apud Theocritum puella rusticum quendam,à quo amabatur, ridens, dum illi deformitatem, graueolentiam,& alia corporis vitia exprobrat, ter in suum sinum despuit:ait enim,

Τρὶς εἰς ἑὸν ἔπτυσε κόλπον.

Odit Amoris amor.] Eadem polyptosis apud Ouid. 3. Amor. eleg. 10.

Causa fuit multis noster amoris amor.

Dulcia quandoque amara fieri.

EMBLEMA CXI.

MATRE procul licta, paulum ſeceſſerat infans
Lydius: hunc diræ ſed rapuiſtis apes.
Venerat hic ad vos placidas ratus eſſe volucres,
Cùm nec ita immitis vipera ſæua foret.
Quæ datis, ah, dulci ſtimulos pro munere mellis;
Prò dolor, heu ſine te gratia nulla datur.

Origo Embl.

APparet id eſſe tractum ex Antipatri, atque etiam Bianoris Epigrammatis eiuſdem penè argumenti, lib. 1. Anthologiæ, titulo εἰς θάνατον καὶ εἰς θανόντας. Sed Antipatri primùm eiuſmodi eſt:

Τὸ βρέφος ἑρμώνακτα δὲ χρήσασθε μέλισσαι,
(Φεῦ κύνες) ἑρπυστὴν, κηρία μαιόμενον.
Πολλάκι δ' ἐξ ὑμέων ὀξυμένον ὤλεσατ' αἶ, αἶ,
Κέντροις· οἱ δ' ὀφίων φωλεὰ μεμφόμεθα.
Πείθεο Λυσιδίκη καὶ ἀμύντορι, μηδὲ μελίσσας
Αἰνεῖν· κἀκείναις πικρὸν ἔνεστι μέλι.

Bianoris verò sic;

Κοῦρον ἀποπλανίην ἐπιμάζιον ἑρμώνακτα,
Φεῦ βρέφος ὡς ἀδίκως εἵλετε βουγενέες.
Ἠγνοίησεν ὁ δείλαιος ἐς ὑμέας οἷα μελίσσαις
Ἐλθὼν, αἱ δ' ἔχεων ἦτο χερειότεραι.
Ἀντὶ δὲ οἱ θοίνης ἐστομάξατε τοίνια κέντρα.
Ὦ πικραὶ, γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος.

Nos vtcumque ita sumus interpretati:

Repentem per humum tenerem Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugistis apes.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nocuisse magis.
I, age, Lysidicæ patri, Amyntori dicito matri:
Improbæ apes, melli cùm sit amarities.

Alterum sic:

Errantem in triuio, mollem Hermonacta puellum
Iniustè nimium corripuistis apes.
Vipera quàm sit atrox peiores, venit vbi ad vos
Nescius, infelix esse putabat apes.
At pro melle graues stimulum pingendo cruentum
Liquistis: sic sic gratia mellis abit.

Amoris mel & fel. Hoc autem sub figmento, amoris naturam intelligere licet qui, vt rectissimè Plautus ait, & melle & felle est fecundissimus: nã gustu dat dulce, amarum ad satietatem vsque aggerit. Quid enim voluptate blandius? sed eadẽ quid tristius? Cauendum est itaque, dum oblectamenta magno labore conquirimus, ne sub dulci melle venena lateant. Exemplũ præsto est in apibus, quæ mel dulcissimũ conficiunt: eędem aculeũ habent præsentaneũ, si quis sese propiùs admouerit. Hinc à Græcis γλυκύπικρος Amor dicitur; quod significat Euripid. in Hipolyto his verbis:

Τί τοῦθ' ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώποις ἐρᾶν;
Ἥδιστον ὦ παῖ ταὐτὸν, ἀλγεινὸν θ' ἅμα. id est,

Amor γλυκύπικρος. Quid hoc est quod dicunt homines amare; respondet nutrix: Iucundissimum, ô filia: sed idem calamitosissimum. Verba sunt Phædræ ad nutricem, cui suos in Hippolytum amores credit. Huc respexit Catull. ad Mallium;

Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.

Cæterum Epigramma est Meleagri lib.7. Græcorum Epigrammatum, in quo ex apicula quærit cur Heliodoræ corpus tangat: Num ideò vt ei nunciet, quòd ipsa amoris dulcem & amarum, stimulum habeat? Putabam pridem id de Amore ab apibus puncto figmentum non incommodè reuocari posse ad id quod Plutarch. scribit (si tamen verè dicendum id esse Plutarchi problema) ab apibus eos pungi citius, qui stupro sese commacularint: quòd id animal sit munditiei & elegantiæ perstudiosum, quippè quæ facilè odorentur, nec immunditiam libidinosorum sustineant, citatúrque ibidem Theocriti locus, quo continentur Veneris ad Anchisen verba.

Ab apibus citius pungi nefanda pollutos libidine.

Paulum secesserat.] Hic figmento indulgetur. Nam Poëtæ omnes semper Cupidinem Veneri adesse faciunt. Rationem adfert Seruius: Quia, inquit, venerea voluptas sine amore non potest exerceri. Horat. 1. Carminium.

Cur Cupido Veneri adiungatur.

Liberum & Musas Venerémque, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Sympos. rationem longiùs repetitam narrat. Vide 3. præpar. Euangel. Eusebij, & Gyrald. Syntagm. 13.

Infans Lydius.] Periphrasis Cupidinis. Lydi populi sunt in regione minoris Asiæ, omni mollitie & voluptate deprauati, qui primi caupones & institores fuerunt. Herod. libro 1. Lege Plin. 3. cap. 5. & 5. c. 29. itémque Athenæũ Dipnosoph. cap. 4. lib. 12. & Prouerb. Chiliad. Lydus ostium clausit: &, Lydus in meridie: & putant nonnulli verbum, ludere, à Lydis ductum.

Lydi mollitie insignes.

Diræ sed rapuistis apes.] Enallage personæ, per apostrophen. expressit vim uerbi εἵλετε, id est, sustulistis de medio.

Prô dolor, heu sine te.] Alludit ad illud 7. Metamorph.

——— nulla est sincera voluptas.
Sollicitú nque aliquid lætis interuenit. ———

Plautus in Amphit. *Est in ætate hominum (ita Diis placitum) voluptati vt mæror comes consequatur.* & Horat. Odar. 2.

——— nil est ab omni parte beatum.

Huc prouerbia, Dulce & amarum: &, Ne quere mollia, ne tibi dura contingant: &, Fecem bibat qui vinũ bibit; itémque illud, In apes irruere. Cęterùm in eo tandem velim studiosum admonitum: pro eo quod in Græco est, ὦ πικρὰ γλυκεροῖς ἀντίπαλοι χάριτος, dicit Alciatus, *Prô dolor heu, sine te gratia nulla datur*: nimiùm obscurè id quidem, vt omnes vnà mecum sentiunt.

Ego verò fateor his verbis (*ſic ſic gratia mellis abit*) me non aſſecutum eſſe Græcę concluſionis leporem,ſenſus is eſt; O apes, quæ non minus amaræ eſtis quàm mel ipſum dulce. Nam vox ἀντίπαλοι,ſignificat virium æqualium contrarietatē,aut æqualitatem virium quæ ſunt inter ſe aduerſæ: quaſi apertè diceret apum acerbitatem æquare mellis dulcedinem, ſummúmque bonum ſummo compenſari malo.

Ferè ſimile ex Theocrito.

EMBLEMA CXII.

*A*LVEOLIS *dum mella legit, percuſſit amorem*
Furacem mala apes, & ſummis ſpicula liquit
In digitis: tumido gemit at puer anxius vngue,
Et quatit errabundus humum, Veneriq́ dolorem

Indicat, & grauiter queritur, quòd apicula paruum
Ipsa inferre animal tam noxia vulnera poßit.
Cui ridens Venus, Hanc imitaris tu quoque, dixit,
Nate, feram, qui das tot noxia vulnera paruus.

HOc ferè idem cum superiori, nisi quòd cõcinniùs & lepidiùs claudat Theocritus: quem sua lingua loquentem audire non pigeat:

Eidyllion Theocriti.

Τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντασε μέλισσα
Κηρίον ἐκ σίμβλων συλεύμενον, ἄκρα δὲ χειρῶν
Δάκτυλα πάνθ' ὑπένυξεν. ὁ δ' ἄλγεε, καὶ χέρ' ἐφύσση,
Καὶ τὰν γᾶν ἐπάταξε, καὶ ἅλατο· τᾷ δ' Ἀφροδίτᾳ
Δεῖξεν τὰν ὀδύναν, καὶ μέμφετο, ὅττι γε τυτθὸν
Θηρίον ἐντὶ μέλισσα, καὶ ἁλίκα τραύματα ποιεῖ.
Χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, τί δ' οὐκ ἴσον ἐσσὶ μελίσσαις,
Χ' ὢ τυτθὸς μὲν ἔης, τὰ δὲ τραύματα ἁλίκα ποιεῖς.

Quod sanè ex Anacreonte transcripsit, cuius Ode sic habet:

Anacreõtis Oda.

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι
Κοιμωμένην μέλιτταν
Οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη.
Τὸν δάκτυλον δὲ δαχθεὶς
Τᾶς χειρὸς, ὠλόλυξε.
Δραμὼν δὲ καὶ πεταθεὶς
Πρὸς τὴν καλὴν Κυθήρην,
Ὄλωλα, μᾶτερ, εἶπεν,
Ὄλωλα, κ' ἀποθνήσκω.
Ὄφις μ' ἔτυψε μικρὸς
Πτερωτὸς, ὃν καλοῦσι
Μέλιτταν οἱ γεωργοί.
Ἁ δ' εἶπεν, εἰ τὸ κέντρον
Πονεῖ τὸ τᾶς μελίττας,
Πόσον, δοκεῖς, πονοῦσιν
Ἔρως ὅσοις σὺ βάλλεις;

hoc est,

Inter rosas Cupido
Apiculam iacentem
Non vidit, estque punctus:
Manúmque sauciatus
Mox eiulare cœpit.
Et cursitans volánsque
Ad candidam Cytheren,
Heu occidi, occidi, inquit,
Vitámque mater efflo.
En me minuta serpens
Pennata vulnerauit:
Apem vocant coloni.
Tunc illa: Apis si acumen
Tantum facit dolorem,
Quantum putas dolere
Quos tu feris Cupido?

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quam plurimis conuersum est.

Terram pedibus quatere.

Quatit humum.] Doloris signum, pedibus terram percutere, est & indignantis, & grauiter ferentis. Homerus de Iro:

——Σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας
Λακτίζων ποδὶ γαῖαν.

Horatius etiam multis in locis pro signo lætitiæ posuit. Hanc

tamen calcitrationem non esse indignantis, sed moribundi, putat amicus meus Ioan. Frater Lauaniensis. Nam Irus ab Vlysse grauissimo ictu ad terram afflictus, eorum more qui animam efflant, apud Homerum terram pulsat pedibus, vt 10. Æneid. Virgilianæ:

Sternitur infelix Acron, & calcibus atram
Tundit humum expirans. ——

Ouid. 1. Artis:

Lydius æquatam ter pede pulsat humum.

Venus amica risus.

Ridens Venus.] Poetæ Græci Venerem appellant φιλομειδῆ, id est, risus amicam. Horat. 1. Carminum:

Siue tu mauis Erycina ridens.

Tria genera risus ponuntur à Clemente Alexãdrino: μειδίαμα, risum decorum: κιγλισμὸν, meretricium: καγχασμὸν, procacem & notas referentem libidinis.

Quis das tot noxia vulnera] Huc spectat illud è 3. Eidyllio Theocriti:

Νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα βαρὺς θεός ἦ ῥα λεαίνας
Μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε ματηρ.

Nunc amorem noui: dirus vtique Deus est; & quidem leænæ mammam suxit, inque saltibus ipsum mater enutriit. Sed propius est quod citatur ex Næuio:

Ædepol Cupido, cùm pusillus sis, nimis multùm vales.

In ſtatuam Amoris.

EMBLEMA CXIII.

Quis ſit Amor, plures olim cecinere Poetæ,
Eius qui vario nomine geſta ferunt.
Conuenit hoc, quòd veſte caret, quòd corpore paruus:
Tela alaſque ferens lumina nulla tenet.
Hæc ora; hic habituſque Dei eſt. Sed dicere tantos
Si licet in vates, falſa ſubeſſe reor.
Eccur nudus agat? Diuo quaſi pallia deſint,
Qui cunctas domiti poßidet orbis opes.
Aut qui quæſo niues boreamque euadere nudus
Alpinum potuit, ſtrictaque prata gelu?

Si puer est, puerúmne vocas qui Nestora vincit?
An nosti Ascræi carmina docta senis?
Inconstans puer hic obdurans, pectora quæ iam
Trans adiit, numquam linquere sponte potest.
At pharetras & tela gerit. quid inutile pondus?
An curuare infans cornua dira valet?
Alas cúrue tenet quas nescit in æthera ferre?
Inscius in volucrum flectere tela iecur.
Serpit humi, sempérque virûm mortalia corda
Lædit, & haud alas saxeus inde mouet.
Si cæcus, vittámque gerit, quid tænia cæco
Vtilis est? ideò num minus ille videt?
Quis'ue sagittiferum credat qui lumine captus?
Hic certa, at cæci spicula vana mouet.
Igneus est, aiunt, versatq; in pectore flammas.
Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
Quinetiam tumidis cur non extinguitur vndis
Naiadum, quoties mollia corda subit?
At tu ne tantis capiare erroribus, audi.
Verus quid sit Amor, carmina nostra ferent.
Iucundus labor est, lasciua per otia: signum
Illius est nigro punica glans clypeo.

FIgmentum de Amore vt sibi repugnans & ἀδύνατον particulatim reprehendit, verámque Amoris definitionem ad extremum se tradere docet: sub quibus omnibus inuolucris graphicè exprimitur amatorum vita miserrima: quæ sigillatim omnia explicabimus, si prius Marulli elegantem descriptionem subiecerimus:

Descriptio Amoris ex Marullo.

Quis puer hic? Veneris. plenæ quæ caussa pharetræ est?
Non bene prouisus certa quòd arma mouet.
Cur sine veste Deus? simplex puer odit apertum.
Vnde puer? pueros quòd facit ipse senes.
Quis pennas humeris dedit? inconstantia. quare
Nulla Deo frons est? signa inimica fugit.
Quæ sors eripuit lucem? immoderata libido.

Cur macies? vigilis cura, dolorque facit.
Quis cæcum præit? ebrietas, sopor, otia, luxus.
Qui comites? rixæ, bella, odia, opprobrium.
Qui cælo dignati? homines: quæ caussa coegit?
Maior auctore est credita culpa Deo.
Heu cæcum genus, & veri corda inscia! quo ius
Fasque, scelus miseri si scelere abluimus?

Addã & Augeriani poëtæ certè non illepidi eadẽ de re carmẽ:

Augeriani epigrãma de Amore

Angelus inuicta qui cuspide semper oberras,
Dic mihi, te nudum cur tua mater alit?
Nudo homines qui nostra petunt delubra. Rubenti
Cur stant in dextra spicula? trado necem.
Cur puer es? pueros facio quoscumque sagittis
Saucio, siue volans ignibus vro meis.
Ventosas humeris cur fixit Iupiter alas?
Est quouis leuior flamine quisquis amat.
Cur tecum faculæ? quia viuida corda fretumque,
Et iuga montosa, & scrupea saxa cremo.
Cæcus es? an claro, dic, lumine? cæcus amator,
Non ego luce poli lux mea clara magis.
Pasceris ambrosia, seu nectare? pascor amœnis
Blanditiis, risu, sedulitate, iocis.
Cur tibi pulchra parens? quia densos forma calores
Ingenerat, formæ munere nascor ego.
Cur maris è fluctu prognata est mater? amator
Vt mota in salsis fluctuat vnda vadis.
Dic, tua non vilis domus? an cultissima? nulla
Tecta colo, hiberno sub Ioue dego miser.
Dic vbi stas, dum lassa tuo sunt membra volatu?
Crede mihi, numquam me leuis ala vehit.

Sed & nonnulli è veteribus commentitiam istam Cupidinis diuinitatem doctè veréque perstrinxerunt, vt Archias poëta.

Οὐχ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ᾽ ἀκόλαστοι,
Ψυχαῖς ἀνθρώπων ἔσθ᾽ ὁ ἔρως πρόφασις.

Non amor est qui afficiat iniuria humanũ genus, sed intẽperantes: animis enim hominum hanc occasionem præstat amor, quasi diceret sine vllo verborum circuitu: non amor qualis à poëtis celebratur, fictitius ille pusio, lædit homines, sed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 21.

Vario nomine.] Propter diuersa vel adiuncta vel effecta, quæ studiosè in Syntagmatib. Historię Deorũ explanat Gyraldus.

Conuenit hoc, quod.] Absurdum, vt fabulam refutet.

Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, est impudentia eum nudũ pingere, cùm Dij nulla premantur egestate. Ea tamen nuditas importunam & perpetuò vigilantem amantium pertinaciam arguit: vel manifestam eorum insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus:

Nudus Amor cur?

Cur te cum nullò corpus velamine monstrat?
Stultitia insani manifesta patescit amantis

Qui cunctas domiti.] Hinc dictus est πανδαμάτωρ, vt superiùs annotauimus.

Aut qui quæso niues.] Nil est quod timeant amantes, dum rebus amatis potiri se posse sperant; sic Plautus sub amatoris persona:

Nulũ periculum detrectant amores.

Neque vlla mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeò mare;
Nec calorem nec frigus metuo, neque ventum neque grandinem
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim:
Non concedam, neque conquiescam vsquam, neque noctu neque diu,
Prius profectò quàm aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Tibull. item Eleg. 1.

Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
Quà libet: insidias non timuisse decet.
Non mihi pigra nocent hibernæ frigora noctis,
Non mihi cum multa decidit imber aqua.

Propter. lib. 3. eleg. 15.

Non tamen est quisquam sacros qui lædat amantes,
Scironis media sic licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeò, vt noceat, barbarus esse volet.
Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras:
Ipse amor accensas percutit ante faces.
Sæua canum rabies morsus auertit hiantes,
Huic generi quouis tempore tuta via est.

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altas ire si iubeas niues,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:
Non si per ignes, & infesta agmina,
Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Puerúmne vocas.] Puer est ob amatorum varietatem & inconstantiam, qualis inest puero.

Puer Amor cur?

Ouidius 1. Amorum, eleg. 10.

Et puer est & nudus amor, sine sordibus annos,
Et nullas vestes, vt sit apertus, habet.

Moschus de fugitiuo amore: ἐςὶ δ᾽ ὁ παῖς περίσαμος.

Qui Nestora vincit] Senem quemque sapientissimum. Hesiodus & Orpheus Poëtæ Græci vetustissimi, mortalium & immortaliũ mentes amore capi & domari tradunt. Ficin. in Platõ. Conuiuium. Sed id non est satis, nisi aliquid aliud quæramus. Amor puer pingitur cùm Nestore sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogonia canit, Chaos, Tellurem, Tartara, Amorem Deorum primos extitisse. Verba hæc Hesiodi sunt:

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽, αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ᾽ εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Τάρταρά τ᾽ ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης,
Ἠδ᾽ ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Et Orpheus Argonauticis:

Πρεσβύτατόν τε καὶ αὐτοτελῆ πολύμητιν ἔρωτα.

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor, qui Nestora vincit ætate, qui sit Nestore annosior; denique qui senior Iapeto, vt ex Luciano meminimus iam suprà

Ascræi senis.] Hesiodi, ab Ascræo Bœotiæ pago in Helicone monte. *Inconstans puer.*] Ad id respexit Ouid. De Arte:

Errat, & in nulla sede moratur amor.

Error & inconstantia Amoris.

Hic obdurans pectora] Idem fermè in Hippolyt. Seneca:

Qui blandiendo dulce nutrit malum,
Serò recusat ferre quod subiit iugum.

Theophrastus: ἔρως δέ ἐςιν ἀλογίσου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολὴ, ταχεῖαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν: Amor est irrationalis cuiusdam cupidinis excessus, qui velocem habet accessum, tardum autem discessum. Id non possum docere commodiùs, quàm ex eius arte, qui se egregium doctorem præstitit naturæ amoris explicãdæ: sic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Luctantur pectusque leue in contraria ducunt:
Hac amor, hac odium: sed puto vincet amor.
Odero, si potero: si non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat: quæ tamen odit, habet.
Sic ego nec sine te, nec tecum viuere possum,
Et videor voti nescius esse mei
Quicquid eris, mea semper eris: tu selige tantùm,
Me quoque velle, velis, anne coactus amem?
Lintea dum potiùs, ventisque ferentibus vtar;

Ut quamuis nolim, cogar amare tamen.

Idem eleg. 2. primi:

—— —— hæserunt tenues in corde sagittæ:

Et possessa ferus pectora versat Amor.

Et eleg. 18.

—— tener ausuros grandia frangit amor.

Sæpe meæ dixi, tandem discede, puellæ:

In gremio sedit protinus illa meo.

Sæpe pudet, dixi, lacrymis vix illa retentis,

Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?

Implicuitque suos circum mea colla lacertos,

Et quæ me perdunt oscula mille dedit.

Vincor: & ingenium sumptis reuocatur ab armis,

Resque domi gestas, & mea bella cano.

Eundem affectum expressit Catullus in Lesbiam:

Odi & amo: quare id faciam fortasse requiris:

Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

Quod idem apud Marullum reperio, sed Musa fusiore:

Odi te, mihi crede, quantacunque es:

Odi confiteor, Camilla, sed quam

Et odi, & magis in dies magisque

Velim odisse: sequi, atque amare cogor:

Sic me amor retrahit tuus, trahitque:

Sic quem sæuitia fugas proterua,

Tam raræ reuocas decore formæ.

At pharetras, &c.] Xenophon iccirco Cupidines sagittarios fingi ait, quòd formosi & formosæ etiã è lõginquo loco vulnerent, nimirum oculis ipsis tamquam sagittis eminus in rẽ amatam emissis, ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόῤῥωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι. Propertius:

Cur pharetratus Amor?

Et meritò hamatis manus est armata sagittis:

Et pharetra ex humero Gnosia vtroque iacet.

Horat. Carm. 2

Semper ardentes acuens sagittas

Cote cruenta.

Moschus in amore fugitiuo:

Καὶ χρύσεον περὶ νῶτα φαρέτριον, ἔνδοθι δ' ἐντὶ

Τοὶ πικροὶ κάλαμοι, τοῖς πολλάκι κ' ἦμε τιτρώσκει.

Fert humeris auream pharetram: intus autem multæ cruentæ sagittæ, quibus me sauciat. Theocritus, in eidyl. ἔρως δ' ἐραστής, ait Amori pharetrã tribui plenã telis, quia vulneret hominum animos

animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricôs exponit: ait enim pharetra significari cor; telis cogitationes, arcu, os & labella, quæ habēt aliquam cum arcu similitudinem, adeóque ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor; huc facit illud Pindari ex Olimp. 2.

—πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶ-
νος ὠκέα βέλη
Ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
Φωνᾶντα συνετοῖσιν: ἐς
Δὲ τὸ πὰν ἑρμηνέων.

Χατίζει. id est, multæ mihi sunt sub cubito celeres sagittæ intra pharetram sonantes prudentibus: at apud vulgus indigēt interpretibus. Intelligit Pindar. pulchra animi sensa, quibus se fatetur ornatum & excultum, & oratione diserta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his satis.

Alas curue tenet.] Cicero de Nat. Deor. pennatum Cupidinem vocat, vt Orpheus & Plato in Phædro πτερόεντα; idque propter frequentissimas in eo vicissitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexand. Aphrodiseus problem. 87. rationem reddit propter instabilitatem nempe.

Cur alatus Amor.

Propertius Elegiar. 1.

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nónne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primum vidit, sine sensu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde vol..re Deum:
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostráque non vllis permanet aura locis.

Ouidius initio 2. de Arte:

Magna paro quas possit amor remanere per artes
Dicere, tam vasto peruagus orbe puer,
Et leuis est & habet geminas, quibus euolet, alas:
Difficile est illis imposuisse modum.

Secundo Amor. 9. Eleg. sic:

Tu leuis es multóque tuis ventosior alis:
Gaudiáque ambigua dásque negásque fide.

alloquitur Cupidinem.

Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet, cuius senarios propter elegantiam huc conferre non piget:

Τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα,

Η῎ κηροπλαστήσας ἔρωθ᾽ ὑπόπτερον;
Ος οὐδὲν ᾔδει πλὴν χελιδόνας γράφειν,
Α᾽λλ᾽ ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τῶν τοῦ θεοῦ.
Ε᾽στιν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥάδιος
Α᾽παλλαγῆναι τῷ φέροντι τὴν νόσον.
Βαρὺς δὲ κομιδῇ· πῶς ἂν οὖν ἔχοι πτερά;
Τοιοῦτο πρᾶγμα λῆρος ἄν, φήσειέ τις. id eſt,

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior?
Hirundines ſolùm ſciebat pingere:
Mores nec ille norat, aut mentem Dei.
Nec eſt enim leuis, nec eſt is qui celer
Morbum ferentis auolet precordiis:
Grauíſque valdè; quî ſit alæ vt ſint ei?
Nugæ meræ ſunt hæc: quis ergo perferat?

Flectere tela iecur.] iecur, amoris ſedes. Horat. 1. Epiſt.

Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puérue.

Serpit humi.] Repugnantia ſunt quibus ſuperuacaneam Amoris εἰκόνα docet.

Si cæcus.] Amoris cæcitas impeditam hominis rationem oſtédit: nec enim modò τυφλὸς, ſed & τυφλοποιὸς ἔρως. Theocritus Eidyll. 10. τυφλὸς δ᾽ οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἀφρόντιστος ἔρως: hoc eſt, cæcus non ſolum Plutus, verumetiam delitus Amor. Proper. Eleg. 2.

Ante pedes cæcis lucebat ſemita nobis:
Scilicet inſano nemo in amore videt.

Ouid. Epiſt. ——*quid deceat non videt vllus amans.*

Tænia.] vitarum extremitas, & pro tota vita ſumitur aliquoties hîc pro panniculo, quo velantur oculi Cupidinis, accipe.

Cæcus Amor cur.

Sagitiferum qui lumine.] Abſurdum aliud per collationem diſſimilium.

Igneus eſt.] ab effectis, vt iam dictum eſt.

De amore igneo, aut potius amoris igni, è multis quæ mihi ad alia properanti occurrant, pauca ſeligam. Antipater Sidonius;

μὴ κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, πλέμβροτε πείσειν,
μηδ᾽ ὀλίγῳ παύσειν ὕδατι πῦρ ἀπνεὶς.

Κρυσός ἔρωτος ἀεὶ παιώνιος ἐσβέσθη δὲ
Σὺ δὲ τότε ἐν πολλῷ πιπτόμενον πελάγει.

Circumferuntur hæc incerti cuiuſdam:

Α᾽υτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος οὗτος, ὁ νύκτωρ
Τὸν καλὸν ἱμείρων λύχνον ἀναφλογίσαι.

Δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἀνψονσέλας, ἔδοθι γάρ μου
Καιόμενον πολλὴν ἐξανίησι φλόγα.

Quò ſpectant quæ Aul.Gell.retulit 19.cap.9.ex Æditu o:

Quid faculam præfers phileros, qua nihil opu' nobis?
Ibimus, hic lucet pectore flamma ſatis. &c.

At cur Amor igneus dicatur, ardere autem qui amore corripiuntur, Paulus Silentianus ita:

—— ἀντιτύπου γὰρ
Εὐθὺς ἀποτρώσκει κοῦφος ἔρως κραδίης.
Οἶστρος ὀλισθήεσσαν ἔχει φύσιν ἤν τις ὀϊστοῦ
Ἀκρονέλη, φλογαίου δύεται ἐντὸς ὅλος.
Ἐλπιδίμη θέλξης φρένα μαχλάδι' γυιοβόρον γὰρ
Πῦρ ὑποριπίζει θυμὸν ἐφελπομένη

Tumidis Naiadum.] Naiades aquarum Deæ per quas hic caſtas & pudicas puellas matronáſque poſſis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

Naiades quę.

Δεινὸς ὄρως; δεινός. τί δὲ τὸ πλέον; ἤν πάλιν εἴπω,
Καὶ πάλιν οἰμώζων πολλάκι δεινὸς ἔρως;
Ἦ γὰρ ὁ παῖς τούτοισι γελᾷ καὶ πυκνὰ κακισθεὶς
Ἥδεται, ἢν δ' εἴπω λοίδορα καὶ τρέπεται.
Θαῦμα δέ μοι, πῶς ἄρα διὰ γλαυκοῖο φανεῖσα
Κύματος, ἐξ ὑγροῦ κύπρι σὺ, πῦρ τέτοκας. id eſt,

Sæuus Amor? ſæuus. quid tum, ſi talia mœrens
Conquerar? atque iterum talia; ſæuus Amor?
Nimirum puer hæc conuicia ridet, & ipſis
Gaudet, & inſultat iurgia ſi qua loquor.
Aſt ego demiror, glauco Venus edita ponto
Qui flammam ex vnda progeneraſſe potes?

Ouidianum hoc conuenit 3.Amor.Eleg.5.

Flumina deberent omnes in amore iuuare:
Flumina ſenſerunt ipſa quid eſſet amor.

At tu ne tantis.] Hactenus refutatio fuit veterum de Amore commentationum, tandémque veram Amoris deſcriptionem vltimo perſtringit diſticho,

Iucundus labor eſt, laſciua.] Libidinis & obſcenæ voluptatis actum ſignificat; cuius ſchema eſt malum Punicum in nigra ſcuti planitie, quæ repræſentant ſimilitudine quadam ſexus vtriuſque γεννητικὰ μόρια: Punicũ quidem dulci ſapore, ſed amaro cortice, mihi referre poteſt ἡδονὴν γλυκύπικρον. Nigra planities cæcitatem & caliginem, quibus implicantur qui turpi-

ter amant. Cæterum vir doctus quispiam ait, hîc glande significari partem obscenam genitalium, quam Cornel. Celsus, Arist. & Galenus Balanon appellant, quod glandem significat: estque virilis penis prior pars, quæ Latinis est mentula.

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXIIII.

IAMDVDVM missa patria, oblitusque tuorum,
Quos tibi seu sanguis, siue parauit amor;
Romam habitas, nec cura domum subit vlla reuerti,
Æternæ tantum te capit vrbis honos.
Sic Ithacûm præmissa manus dulcedine loti
Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

MInimè mihi dubium est, Alciatum id Emblema cùm scriberet, habuisse in manibus Ammianum Marcellinum, & tum ad eum respexisse locum qui est lib. 14. quem integrum apponam, & deinde sententiam explanabo. Verba itaque Ammiani sunt hæc: Illud autem non dubitatur, quòd cùm esset aliquando virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas plerique nobilium, vt Homerici baccarum suauitate lotophagi, humanitatis multiformibus officiis retentabant. Et hæc quidem ille. In eos qui patriam obliuione delent, in alio quodam solo retenti, & fortunæ quadam benignio relactati, torquet Alciatus. Notissima est illa Teucri vox apud Ciceronem Tusc. 5. Patria est vbicumque est bene, tum enim vel maximè patriam ipsúmque natale solum tradere solemus obliuioni, cùm aliena regio meliorem nobis & lautiorem conditionem proponit. Sed certè hoc potissimùm in eos torquetur, qui cùm ad amplum aliquem dignitatis gradum peruenerint, sui suorúmque immemores facti, tumidas attollunt vertice cristas, vt iis nihil intolerabilius esse possit, neque asperius; quippè qui nec de parentibus, nec de amciis amplius cogitent: ex quo perspicuum fit, quàm desipiant, quámque vecordes sint, cùm non intelligant leuissimo casu se posse deturbari: quámque temerarij & instabiles fortunæ fluxus & refluxus. At Oratorem audiamus licet: Si quam virtutis præstantiam, aut ingenij, aut fortunæ splendorem sumus consecuti, eam nostris impertire est opus, & cum proximis communicemus: vt si parentibus nati simus humili & obscuro loco, si propinquos habeamus imbecilliores, vel animo vel fortuna eorum augeamus opes, eisque honori simus & dignitati: vt in fabulis, qui aliquando propter ignorantiam stirpis & generis in famulatu fuerint: cùm cogniti sunt, & aut Deorum aut Regum filij inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres per multos annos esse duxerunt.

Typus & fons Emblematis.

Patria est vbicumque bene est.

Sui & suorum obliti.

Quos tibi.] Duo hîc amicorum genera notat; vnum eorum qui sanguinis coniunctione, alterum qui vel vicinate, vel studiis quibusdam paribus, vel commercio aliquo, aut vsu vitæque consuetudine amicitia nobiscum iuncti sunt.

Duo amicorum genera.

Romam habitas.] Potest hoc intelligi synecdochicôs, pro quauis vrbe celebri.

Æternæ vrbis.] Vrbs κατ' ἐξοχὴν Roma, vt olim Athenæ ἄστυ, & Alexandria πόλις, quòd cæteris excellerent, quod vidit Magius Miscellan. lib. 4. cap. 6. Allusit autem ad priscorum Roma-

Roma, vrbs per excellentiam.

norum opinionem, qui Romam & Romanum imperium semper duraturum credebant. Hinc illud est Iouis apud Virg. Veneri perpetuum imperium pollicentis:

Æterna Roma.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono;
Imperium sine fine dedi.

Et Ausonius.

Ignota æternæ ne sint tibi tempora Romæ.

Idémque:

Vrbis ab æternæ deductam rege Quirino.

Romanæ Vrbis elogia.

Sed præter hæc, placet etiam quæ sequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti. Idem lib. 16. Et vrbis templorum, forúmque Pacis, & Pompeij theatrum, & Odæum, & stadium, aliáque inter hæc decora vrbis æternæ. Idem lib. 19. Difficultatem aduentantis inopiæ frumentorum vrbs verebatur æterna. Idem Ammianus lib. 16. Romani ingressus imperij virtutúmque omnium larem: & lib. 17. Si ablatum vno templo miraculum Romæ sacraret, id est in templo mundi totius, &c. Nec dissimile est quod ait Cassiodorus lib. 1. Variar. epist. 32. Roma mater omnium dignitatum. & epist. 39. Roma eloquentiæ fecunda mater, virtutum omnium latissimum templum, &c. Facilè hic prætermitto quæ notat Alciatus ipse Commentario de verbor. significat. ad l. 87.

Ithacûm præmissa manus.] id est, multitudo Vlyssis sociorum quos exploratum miserat in Lothophagorum patriam, præclara hæc certè Romanæ vrbis elogia: & meritò quidem; ea enim tot populorum discordes ferásque linguas, Latini sermonis cõmercio ad colloquia contraxit, ait Plin.

Dulcedine loti.] Polybius, historiæ scriptor ἀξιόπιςος ait in 12. Loton arborem asperam, pumilam, spinosam, frondibus viridantem rhamno similibus, cuius fructus initio candidis myrtidibus non sit dissimilis, mox increscens palmeo colore, magnitudine rotũdæ oliuæ, nucleo perpusillo, è quo delicatus exprimitur latex, quo sitis leuatur, sine admixtu aquæ, sed vltra diem decimum non durabilis. Theophrast, 4. lib. de Plantis, scribit Loton parem habere cum pyro magnitudinẽ, eiúsque pomum fabæ similem; quod dum maturescit variat colores vuæ instar: quo ex fructu memorant integrum quẽdam olim exercitum in Africa, commeatus inopia laborãtem fuisse ad dies aliquot refectum. Mitto quæ Ouid. 9. Metamorph. Homerus Odyss. 9. ait,

Vlyſſis ſocios dulci quadam guſtata loto, reliqua neglexiſſe, ac præſenti voluptate delinitos noluiſſe ad nauim redire, niſi verberibus adactos. Ponticus Heraclides ait, ab Homero voluptatem deſignari per Lotophagorum regionem, quæ voluptas poſita eſſet in ea re perfruenda quæ dulciſſima putaretur. ἡδονὴν μὲν τὸ λωτοφάγων χωρίον ξένης γεωργὸν ἀπολαύσεως, ἣν ὀδυσσεὺς ἐγκρατῶς παρέπλευσε. Symmach. in epiſtolis alluſit: Vt mihi, ait, quaſi apud ſcopulos hæſiſſe videaris. Aul. Gell. flexit in eos qui nimium immorentur in dialecticæ gyris & mæandris. Lege prouerb. Lotum guſtare. De Lotophagis Strabo lib. 17. Plin. lib. 13. cap. 17. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuoſos, & libidine prurienteis, qui guſtato ſemel dulci blandóque turpium voluptatum veneno, ab eo non ferè abſtineant. Lucianus de mercede conductis. Meminit & Dio Chryſoſt. Orat. 35.

Lothus & Lotophagi quid.

Sirenes.

EMBLEMA CXV.

ABSQVE alis volucres, & cruribus absque puellas,
Rostro absque & pisces, qui tamen ore canunt,
Quis putat esse vllos? iungi hæc Natura negauit:
Sirenes fieri sed potuisse docent.
Illicium est mulier quæ in piscem desinit atrum;
Plurima quòd secum mõstra libido vehit.
Aspectu, verbis, animi candore trahuntur,
Parthenope, Ligia, Leucosiáque viri.
Has Musæ explumant, has atque illudit Vlysses:
Scilicet est doctis cum meretrice nihil.

Sirenes quæ.

ELegans eſt Sirenum mythologia: hæ fuerunt Acheloi fluminis & Calliopes Nymphę filiæ, tres nimirum Parthenope, Ligia & Leucoſia. Virginea facie ſunt, & in piſcem deſinunt, alij volucres eas faciunt. Cùm littus Siculum incolerent, nautas prætereuntes, cantus & vocis amœnitate pelliciebant, pellectos ſopiebant, ſopitos demergebant, & poſtea deuorabant. Vlyſſes cùm illac ſibi prætereundum eſſet,

Illeuit cera ſociorum callidus aures,
Atque ſuas vinclis præbuit ipſe manus.
Tranſiluit ſcopolos & inhoſpita littora claſſis:
Illæ præcipites deſiluere freto.
Sic blandas vociſque notas, & carmina vicit;
Sic tandem exitio monſtra canora dedit.

Martialis huc alluſit lib.3.ad Caſſianum.

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandáſque mortes, gaudiúmque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Quid per Sirenes intelligẽdum.

Homerus Odyſſ. μ. id pertractat. Meminit & Plato in Phædro. Virgil. Æneid.5.& 5.Metamorph.Ouid. Pleriſque dicuntur Σειρῆνες, ſed altiore ſenſu, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, vt Suidas: & in ſua Repub. Plato, cùm de ſphærarum cęleſtium volubilitate tractaret, ſingulas Sirenas dicit ſingulis orbibus inſidere, ſignificat motu ſphærarum cantum numinibus exhiberi, nam Siren dea canẽs Gręco intellectu valet. Macrob.2.Comment.in ſomn.Scipionis. Sirenes autem aues fabuloſas eſſe putat Plin. lib.10.cap.49. cui ſanè aduerſantur Theodorus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in mari ſe vidiſſe affirmant. Reuera meretrices fuere, vt tradunt Seruius & Palæphatus, quę quia tranſeuntes deducerent ad egeſtatem, his fictæ ſunt inferre naufragia. Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in Epiſtola quadam: Et nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Sirenum cantus ſurda debemus aure tranſire, quò ſpectat illud Socraticum. δεῖ ὥσπερ σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν ἐθέλοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα: Voluptates oportet præterire tamquam Sirenes eum qui virtutem vt patriam intueri percupit. Cæterùm in Vlyſſe typom ſapientiæ obſeruamus, qui & ſuos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipſe ſibi eandem legem imponit. Cicero 5. De finibus, paulo aliter enarrat, ſic enim: Mihi quidem Homerus huiuſmodi quiddam vidiſſe videtur in iis qui de Sirenum can-

Vlyſſes, ſapientiæ imago.

tibus finxerit. Neque enim vocum ſuauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos ſolitæ, qui præteruehebantur: ſed quia multa ſe ſcire profitebantur, vt homines ad earum ſaxa diſcendi cupiditate adhæreſcerent. Mirum ſanè cur hîc Cicero per Sirenum cantus nil ab Homero ſignificari dicat, quàm diſcẽdi ſtudium, & ſciendi voluptatem: cùm Vlyſſes ne Sirenum cantibus caperetur, ligari ſe voluerit: quod non feciſſet, niſi inſignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis ſibi ſuiſque importatum iri cognouiſſet. Horatius Epiſt. 2. de voluptate turpi intellexit:

Sirenum voces, & Circæ pocula noſti, &c.

Me non fugit ab aliis variè trahi hãc Sirenum fabulam: vt cùm Pauſanias in Atticis ait Sophoclẽ dictum fuiſſe nouam Sirenẽ. Siren etiam nominatus Bacchylides: εἰώθασι καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων, καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν σειρῆνι εἰκάζειν. Synesius epiſtola quadã ad Herculianum: ἐγὼ μὲν οὐ δι' ἄλλο τι τὰς σειρῆνας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἡγοῦμαι βλασφημεῖσθαι, ἢ ὅτι τῷ μελιχρῷ τῆς φωνῆς ἀπώλλυον προσαγόμεναι τὴν πεισθέντα. ἤκουσα δὲ τοῦ τῶν σοφῶν καὶ ἀλληγοροῦντος τὸν μῦθον: Σειρῆνας γὰρ αὐτὰς αἰνίττεσθαι τὰς ἀπολαυστικὰς ἡδονάς, αἳ τοὺς εἴξαντας καὶ καταγοητευθέντας αὐτῶν τῷ προσηκεῖ, μετὰ μικρὸν ἀπολλύουσι. τί οὖν ἀποδέουσιν εἶναι Σειρῆνες αἱ τῶν σῶν ἐπιστολῶν ἡδοναί. Ego ſanè non aliam ob cauſam exiſtimo Sirenas malè à poëtis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiui à quodam ex ſapientibus, qui allegoricè fabulam explicaret, Sirenas obſcurè ſignificare voluptates ſenſum oblectantes, quę eos perdant qui ipſarum cantui & blanditiis aurem præbuerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epiſtolarum voluptates ſint Sirenes, &c. Horat. 2. Serm. aliò torſit, nempè ad deſidiam:

—— vitanda eſt improba Siren Deſidia.

De Sirenum fabula poſt Platonem quid ſentiat Plutarchus, repete ex Sympoſ. 9. quæſtione 14. Aliò torſit & Xenophon 2. ἀπομνημ. Lege Lucianum Commentario de ſaltatione: & prouerb. Ceram auribus obdis.

Abſque alis volucres.] Eadem deſcriptio, qualis fuit in ſuperiori Emblemate de homine anguipede, idque ænigmaticôs. Eo pertinent Ouidiana hęc 5. Metam.

—— vobis Acheloides vndæ
Pluma pedéſque auium, cùm virginis ora geratis?

Mulier, illicium.

Illicium eſt mulier.] Ab illiciendo, quòd blanditiis illiciat.

Quæ in piſcem.] Abſurdum eſt, quo alludit ad illud Horatij:

—————— vt turpiter atrum

Desinat in piscem mulier formosa supernè.

Per piscem mollities & voluptas plerumque intelligitur. Vide Lucianum de Syria Dea, vbi mulierem supernè in caudam piscis desinentem visam fuisse ait.

Piscis quid allegoricôs.

Plurima quòd secum.] Quãplurimas certè calamitates ex libidine proficisci nemo nescit: tamen eius tres sunt præcipuę illecebrę, siquidẽ aut visu, aut cantu, aut cõmercio capiuntur, & in turpis amoris pedicas illaqueantur humani animi, vt mox dicemus.

Tres ad voluptatem illecebras.

Aspectu.] Visu nascitur amor. Hinc illud Propertij vulgatissimum: *Si nescis, oculi sunt in amore duces.*

Pindarus formam amoris præconem 8. Nemeor. facit:

Ὧρα πότνια κάρυξ ἀφροδίτας·

O veneranda pulchritudo, Veneris præco, &c.

Visus, amoris initium.

Theocritus, Ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην.

Quod Maro Ecloga 8. sic est æmulatus:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Ouidius item in Epistolis:

Tunc ego te vidi, tunc cœpi scire quis esses:
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi & perij, nec notis ignibus arsi.

Idem 3. Amorum, eleg. 10. (alloquitur amasiam)

Perque tuos oculos, magni mihi numinis instar;
Perque tuos oculos qui rapuere meos.

Ap. lib. 10. Caussa omnis & origo pręsentis doloris, & est medela ipsa, & salus vnica, mihi tute ipse es. Ipsi enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi præcordia, meis medullis acerrimum commouent incendium. Plato amoris vulnera radios esse quosdam ait tenuissimos, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus & calidissimus sedem habet, viáque sibi per oculos patefacta, subinde per amantis oculos illapsi ad intimum eius cor penetrant. Lucian. dial. ἔρωτες: ἔρως πρῶτον ἔχει βαθμὸν ὄψεως, ἵνα ἴδῃ, κἂν θεάσηται, ποθεῖ προσάγων ἐφάψασθαι: qua ratione Philostratus δᾳδούχους amoris oculos fecit: ὦ καλοὶ δᾳδοῦχοι ἔρωτος, πρῶτοι μεθ' ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε. Itaque probatur sententia Plautini: ἔρωτα deducentis, ἀπὸ τῆς ὁράσεως. lib. 3. De amore. Ex quo illud Propertij:

Amoris vulnera ex oculis

Cynthia prima suis me incautum cepit ocellis,
Contactum nullis ante cupidinibus.
Assiduè crescit spectando cura puellæ,
Ipse alimenta sibi maxima præbet amor.

Seneca de remediis fortuitorũ: Non intelligis partem innocẽ-

tiæ esse cæcitatem. Hinc oculi adulterium monstrant, hinc incestum: hinc domum quam concupiscat, hinc vrbem & mala omnia. Certè oculi sunt irritamenta vitiorum, ducésque scelerum. Ex Plutarcho refertur illud è Stobæo ἐν λόγῳ καὶ κάλλους: formosos intueri iucũdissimum: tangere autem & tractare sine periculo nõ licet. Imò, vt Xenophon docet, qui ignem tangũt, vruntur duntaxat: formosi verò, quamquam procul distent, incendunt tamen. Est enim visus, incitandi amoris occasio. Græca ita sonant: τοὺς καλοὺς ὁρᾷν μὲν ἐπιτερπέστατον, ἅψασθαι δὲ καὶ λαβεῖν οὐκ ἀκίνδυνον. μᾶλλον δ', ὥς φησιν ὁ ξενοφῶν, τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἁψαμένους καίει μόνον. οἱ δὲ καλοί, καὶ τοὺς μακρὰν ἑστῶτας ὑφάπτουσιν. ἡ γὰρ ὄψις, λαβὴ τοῦ πάθους ἐστί.

Verba inflammant ad amorẽ.

Verbis.] Et verba certè non minorem vim habent ad pelliciẽdos animos quàm oculi: imò verò maiorem plerumque.

Candore.] Eloquentia compta ornataque, qua vel pertinacissimi, vel etiam maximè refractarij molliri, & in aliam penè formam mutari queunt. Vel candor hîc pro pulchritudine vsurpatur, vt apud Propertium in I.

Nec Phrygium falsò traxit candore maritum
Auecta externis Hippodamia rotis.

Nisi candorem referre mauis ad illam Sirenem flexanimam, quam nostri gratiam, animumque purum ac simplicem & verè amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cuiusdam Thessalę gratia, cuius amore ita exarsisse Philippum Macedonem aiunt, vt plerique suspicarentur eum amatorio quodam philtro eò adactum. Quã ob rem Olympias Philippi vxor tantum operę posuit, vt tandem Thessalam illam prehenderit: quam cùm diligenter intuita esset, eius formam certè bonã, verba omnia naturam ingenuam spirantia, præclaram educationem, facessant ergo calumniæ, ait Olympias: tu enim in te philtrum habes: nõ alio fascino capitur Philippus.

Trium Sirenum nomina vnde imposita.

Parthenope.] Trium Sirenum nomina non temerè imposita sunt. παρθένος virginem sonat: Ligia, non à ligando, vt putant nonnulli, neque ab illiciendo, sed à Græco λιγεῖον, quod canorum sonat: aut λιγέως, dulciter, quod ad sermonis & colloquij refertur illicium: Leucosia, à λευκὸν, album, ab albedine, quæ in sui admirationem rapit, mentisque oculos quasi fascino aliquo decipit. Eâ enim significatur verborum ornatus.

A Musis Sirenas explumari quid.

Has Musæ explumant.] Per Musas intellige literatos, qui cum voluptatibus corporis nihil habent commercij: præcipuum autẽ libidinis antidotum est literarum studium. Huc placet adii-

cere fabulam Græcorum scholiastûm poëticam satis vulgatam. Suasit aliquando Iuno Sirenibus, voce & cantus suauitate plus æquo tumescentibus, vt Musas ad canendum prouocarent, & eas vincere niterentur. Musæ conditionem, vbi aliquantum cõcertassent, non recusantes, facili negotio de iis victoriam retulerunt. Nec verò mirũ cuiquam videri debet, si tam facilè vicerint. Quis enim suauem & natiuum Musarum modulum cum eo blando quidem, sed fallaci & captioso Sirenum cantu cõparet? Musæ igitur plumas Sirenibus auulserunt, quibus sibi coronas confecerunt in victoriæ signum. Mythologi Sirenum vocabulo, sophisticen: Musarum nomine, solidam & expressam sapientiam volunt intelligi: plumæ, scripta sunt ridicula eorũ qui adumbrata, non vera sapientia sese ostentant: de quibus docti sapientesque viri facillimè triumphant. Hoc veterum figmentum Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, statim initio lib. 8. attigit, cùm ait ex Pythagoræ sententia, aut eorum certè qui eius vitam scriptis tradiderunt, esse Musas Sirenibus præferendas.

Has atque illudit.] Antidotum est alterum in Amorem, nimirũ peregrinatio. Ouid. 10. Metamorph.

Peregrinatio cõfert ad amorẽ declinandum.

Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem.

Id verò suadet apertiùs 1. De remedio:

Tu tantùm quamuis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Tempora nec numera, nec crebrè respice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.

Idem libro 2.

Manat amor tectus, si non ab amante recedas,
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abstinuisse locis.
Non facilè esuriens posita retinebere mensa,
Et multam saliens incitat vnda sitim,

Scilicet est doctis.] Epimythion est: quò refrenẽdũ videtur lepidissimum Platonis tetrastichon, vt habet Laërtius:

Amore nõ capi Musas quid.

Α' κύπρις μέσαισι, κοράσια τὰν ἀφροδίταν
Τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρον ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
Χ' αἱ μοῦσαι ποτὶ κύπριν, ἄρει τὰ ϛωμύλα τοῦτα,
Ἡμὶν δ' οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον. id est.

Hæc Venus ad Musas: Venerem exhorrescite Nymphæ:

In vos armatus aut Amor insiliet.
Cui contrà Musæ, Verba hæc age dicito Marti:
Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Idem argumentum tractat Lucianus in Dialogis Deorũ, quod eò spectat, vt significetur, doctos, & laboriosa studiorum mole pressos, stulto amore non corripi: quod accidere solet iis qui otio sese turpi dedunt, laboremque honestum refugiunt, quod Cicero pro Cælio pluribus verbis extulit: Scitòte Iudices, inquit, eas cupiditates, quæ obiiciuntur Cælio, atque hæc studia, de quibus disputo, non facilè in eodem homine esse posse. Fieri enim nõ potest, vt animus libidini deditus, amore, desiderio, cupiditate, sępè nimia copia, inopia etiam nonnunquam impeditus, hoc quicquid est quod nos facimus in dicendo, non modò agendo, verùm etiam cogitãdo, possit sustinere. An vos aliã caussam esse vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ, tãta voluptate dicendi, tanta laude, tanta gloria, tanto honore, tam pauci sint, semperque fuerint, qui in hoc labore versentur? O mittendæ sunt omnes voluptates, relinquenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deserendus; quæ res in hoc genere homines à labore studioque dicendi deterret, non quò aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

Scilicet est doctis.] Carnem Theocriti est ex Eidyllio 9.

Οὔτ᾽ ἔαρ ἐξαπίνας, γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσαις
Ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν μῶσαι φίλαι, οὓς γὰρ ὁρῶσαι
Γαθεῦσιν, τὼς δ᾽ οὔ τι ποτῷ δαλήσατο Κίρκα. id est,

Neque ver subitum lenius est, neque apibus
Flores (tã dulces) quã mihi musæ charæ [sunt.] quos enim aspiciendo
Exhilarant, eos sua potione non poterit fascinare Circe.

Senex puellam amans.

EMBLEMA CXVI.

Dum Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine vtrumque notat:
Noctua vt in tumulis, super vtque cadauera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

VVlgò apud nostrates iactatur, vitia quædam esse, quę Deo & Naturæ repugnant, hominibusque valdè displicent: nimirùm adolescẽtis ignauia, inopis superbia, & senis iam capularis libido intempestiua, tum enim vel maximè δὶς παῖδες οἱ γέροντες, cùm vitiis plusquam iuuenilibus imtempestiuè dele-

Bis pueri senes.

ctantur. Quantò enim quis ætate prouectior est, tantò à voluptatum corporis titillationibus remotior esse debet. Cicero in Catone maiore: At non est voluptatum tanta quasi titilatio in senibus, credo, sed ne desideratio quidem. Benè Sophocles, cùm ex eo quidam iam confecta ætate quæreret, vteretúrne rebus Veneres: Dij meliora, inquit: libenter verò istinc tanquam à domino agresti & furioso profugi, cupidis enim rerũ taliũ odiosum est & molestum fortasse carere: satiatis verò & expletis iucundius est carere, quàm frui. Idem retulit Plutarch. Commentario περὶ φιλοπλουτίας, & Valer. Max: lib. 4. Ad id facit lib. 7. Epigrammat. Græcorum institutum Philodemi poëtæ iam senectute cassi, qui fatetur se quondam amori dedisse operã, sicuti & alios, lusisseque cùm per tempus liceret: sed tandem canitie admonitum, grauioribus curis & studiis incubuisse. Modò, inquit, reiiciatur amor: canus enim adest pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncius: vbi ludendi tempus esset, lusimus: cùm autem non amplius datur, ad meliores curas properemus licet, hactenus ille. Et certè, dum intempestiuos senum quorũdam amores, & affectũ libidinis huic ætati planè repugnantem aduertimus, facile est colligere, verissimum esse quod ait Plaut. Mercatore: —— *Labant iuuenes, itidem rapiuntur senes.*

Senes procul à voluptatibus corporis.

Senum amor vehemens.

Illi se amant: quod amant, amatum volunt atque cognitum.
Illi verò si amare ea ætate occeperint, multò insaniunt acrius.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenum miseros lusisset amores,
Pòst Veneris vinclis subdere colla senem,
Et sibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, charæué puellæ
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arcta,
Despuit in molles & sibi quisqu[e] sinus.

Locus est elegans apud Plutarch. lib. contra Coloten, vbi docet senibus Venerem exercendam non esse: Minimè fefellerit, Epicurum voluptates corporis, tanquam Etesias ventos, vbi peruenerint ad suum incrementum, expirare: quod in caussa est vt inquirat, vtrũ sapiés ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contactu formosarum, & contrectatione adhuc gaudeat: longè aliter sentiens quàm Sophocles, qui libenter illinc, vt à domino agresti & furioso, se profugisse dicebat. Sed cũ plerasq; voluptatum istarum senectute exarescere videant, cumq;

Cyllene-

Cytherea canos sit perosa milites,

multo potiùs debebant homines voluptuarij, animi voluptates conquirere, ac velut cibaria quæ non putrescunt, & incorrupta durant. Et ibidem: Obsoleto, intempestiuo, turpi remedio fatentur se vti, cùm recordatione pristinarum voluptatum se ipsi recreant: & quia non suppetunt recentes, quibus vti queāt, veteribus illis, id est mortuis & pollinctis, alias iam moribundas aut enectas in carne, vt in frigido cinere, mouent aduersante natura, ventilantque paulisper fouendo: quippè qui in animo nullam habeant domesticam voluptatem, dignam libero, condîtam hilaritate. hæc ille. Sanè Iuuenalis in descriptione Senectutis ostendit satis, quàm sit aliena Venus à senibus. Cæterùm quantum ex historiis deprehendi potest, Sophocles Venereis rebus multum fuit addictus, & iam grandæuus Theorida meretricem deperiit. Idem senex admodum, Archippen adamauit scortum nobile, cuius prior amasius, Smicrines nomine, à quodam rogatus quid ageret Archippe: respondit, Velut noctua tumulo insidet. Athenæus Dipnosoph. lib. 13. cap. 22.

Sophocles, amator senex.

Noctua tumulo.

Quamuis affecta ætate.] Id est, quamquam iam senex esset. Ouidius rectè:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Insana iuuentus.] Aut quòd iuuenes à commercio Archippes auocarentur: aut id referas ad pæderastiam, qua notatus est Sophocles: Athenæus cap. 27. lib. 13. & Hieronym. Rhodius in historicis Commentariis meminit.

Ob Zelum.] Zelotypiam.

Super vtque cadauera bubo.] Senex morti proximus tumulum expectat, itidem mox cadauer futurus.

In colores.

EMBLEMA CXVII.

Index mæſtitiæ eſt pullus color: vtimur omnes
Hoc habitu, tumulis cùm damus inferias.
At ſinceri animi & mentis ſtola candida puræ:
Hinc ſindon ſacris linea grata viris.
Nos ſperare docet viridis. Spes dicitur eſſe
In viridi, quoties irrita retrò cadit.
Eſt cupidis flauus color, eſt & amantibus aptus,
Et ſcortis, & queis ſpes ſua certa fuit.
At rubor armatos equites exornet amictus;
Indicet & pueros erubuiſſe pudor.
Cæruleus nautas, & qui cœleſtia vates
Attoniti nimia religione petunt.

Vilia sunt giluis, natiuáque vellera burrhis:
Qualia lignipedes stragula habere solent.
Quem curæ ingentes cruciant vel Zelus amoris,
Creditur hic fulua non malè veste tegi.
Quisquis sorte sua contentus, ianthina gestet:
Fortunæ æquanimis tædia quique ferat.
Vt varia est natura coloribus in gignendis,
sic aliis aliud: sed sua cuique placent.

COlores & eorum differentiæ non minimùm solēt animos nostros afficere, ob eamque rem docti & indocti παθήματα ea quæ sunt in animis, passim coloribus exprimunt. Horum tamen colorum tot significationes esse possunt, quot sunt hominum affectus & opiniones. Quæ quò ad rationem aliquam propiùs accedunt, vel naturam rerum expressiùs declarant, eò pulchriores habentur: vt cùm nigrore vtimur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi significandam. Viror, spei nota, vt dictum est in superioribus; auaris, amantibus, & id genus aliis, qui spem pretio non emunt, rufus haud malè conuenit. Ruber tum militum, tum puerorum, quos verecundia maximè decet, symbolum esse poterit: vt cæruleus nautarum: giluus & burrhus, vilium, & eorum qui sunt tenuis fortunæ. Meticulosis denique & zelotypis, quòd animo sint perturbato, non malè fuluus color tribuitur: ianthinus iis qui sua sorte contenti viuunt. Colorum octo differentias explicat Alciatus initio 2. Parergôn.

Coloribus exprimuntur affectus animi

Colorum significationes.

Index mæstitiæ pullus.] Nigro vel pullo colore in parentalibus vtuntur; quod ex historia Thesei proditum nobis est. Ille enim interfecto Minotauro cùm rediret in patriam, nigróque velo per imprudentiam vteretur, pater Ægeus hoc signo tanquam lugubri & funesto consternatus, quippè qui filium extinctum esse crederet, se in mare præcipitem dedit. Quem colorem mœstitiæ & doloris notam fuisse significat Ouidius exul, suæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu ablegans his verbis:

Nigroris symbolū.

Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Fortunæ memorem te decet esse meæ.

Tumulis cùm damus inferias.] Cùm mortuos sepulchro manda-

mus. Inferiæ ſacrificia fuere, quæ diis inferis ſolui dicebantur. & Inferias facere, eſt mortuorum animas ſacrificiis placare, vel iuſta defunctis perſoluere. Virg. in 9.

Abſenti ferat inferias, decorétque ſepulchro.

Idem 4. Georg.

Inferias Orphei mittit, lucúmque reuiſit.

Catullus:

Multas per gentes & multa per æquora vectus,
Aduenio miſeras frater ad inferias.

& deinde:

Nunc tamen interea priſco quæ more parentum
Tradita ſunt triſtes munera ad inferias.

Gladiatorum prima inſtitutio.

Tradit Seruius morem fuiſſe in ſepulchris virorum fortium captiuos necari. Quod poſtquam crudele nimium viſum eſt, placuit gladiatores ante ſepulchra dimicare, qui à buſtis buſtuarij dicti ſunt. Eorum ſi fortè copia non fuiſſet, laniantes fœminæ genas ſuas effundebant ſanguinem. De hoc Inferiarum nomine nonnihil Gellius 19. cap. 8. Contrà tamen, quod prætermiſſum nolim, Plutarchus libro Quæſtionum Romanarum, quærit quam ob cauſſam mulieres in luctu veſtibus albis vterentur: quod factum ab iis putat exemplo Magorum, qui aduerſus tenebras ipſúmque Plutonem lucida & illuſtri veſte ſeſe obtegunt: vtque defuncti cadauer albo amictu tegitur, ſic putant æquum eſſe amicos ac familiares veſtiri. At in luctu vilia maximè conuenire putant: quæ autem colore aliquo tincta ſunt & ſuffuſa, luxum arguunt, & ſuperfluarum rerum apparatum. Cùm itaque ſolum album ſincerum ſit, minimè mixtum, purum, & tinctura non imitabile, optimè putant iis conuenire qui ſepulturæ committuntur. Proinde & Socrates ſcribit, Argis veſtes albas in vſu eſſe dum lugent, quæ eædem ſint aqua elutæ. Sed enim tamen obſoleuiſſe morem idem Plutarchus ſcribit: nimirum deprauata conſuetudine, viros albas veſtes in luctu vſurpaſſe; quod ferè colligimus ex iis quæ Paulus Iulius ait, in titul. de Sepulchris & lugendis: Qui luget, abſtinere debet à conuiuiis, ornamentis & alba veſte. Conſtat enim ex Varrone, de vita Patrum, vti citatur à Nonio, mulieres in luctu nigrum colorem ſolemnem habuiſſe: Amiculo nigello (inquit ille) capillo demiſſo ſequeretur luctũ: alio loco: Funere ipſo pullis pallis amictæ. Idem fuiſſe vſus traditur apud Græcos ex vltimo Iliados Homericæ, vbi Tethys futuram

In luctu quo habitu Romanæ mulieres vſæ.

filij Achillis necem deflens velo nigro tecta Iouem adit. Apud Euripidem, Iphigenia matrem Clytæmnestram monet, ne comam laniet suam ob mortem: suísque vt renunciet sororibus ne vestibus nigris corpus eam ob rem contegant.

At sinceri animi.] Albedo, puritatis, fidei, castimoniæ, integritatis, & aliarum generis eiusdem virtutum nota, ideóque religioni accommoda. Cic. 2. de legib. Color albus præcipuè decorus Deo est, cùm in cæteris, tum maximè in textili. Plutarchus lib. de Iside & Osiride, quærit caussam cur Sacerdotes linteis tantùm vestibus vterentur. Id quidem factum ait, quòd immortalibus Diis omnia pura, mundáque conueniunt. Non enim fas est (ait Plato) pura Deorum numina contaminatis & impuris rebus coli. Itáque cùm linum maximè purum fiat, sitque ad eluendum expeditissimum, sacrificis, & Deûm cultoribus præ cęteris conuenire censuerunt. Pierius 40. Hieroglyph. meminit, & alij nonnulli. Reperio & vestem candidam, signum fuisse lætitiæ, apud Val. Max. lib. 1. cap. 1. quo loco scribit post Cannensem cladem, qua maior virorum Romanorum pars absorpta fuit, decretum fuisse ne matronæ vltra trigesimum diem luctus extenderent, vt ab iis sacra Cereris peragerentur. Hæ itaque abstersis lacrymis, depositísque doloris insignibus, candidam vestem induerunt. Nec prætermittendus Romanorum mos in honorum petitionibus: qui enim magistratus ambibāt, toga candida induti sese commendabant populo: hoc cultu integritatem, probitatémque ex colore omnium purissimo & simplicissimo significantes, séque pecunia minimè vsos qua populum corrumperent: ideò candidati à candore vestis nominati, vel simplicitate, puritatéque animi potiùs.

Alboris significationes.

Sindon.] Vestis alba, vel amictus è lino Ægyptiaco.

Nos sperare.] Spei color est viridis, quòd omnia spe duce vernent. Vt enim cùm virescunt segetes & arbores, ab eis fructum expectamus: fit tamen interdum ea spes irrita, fallax, & nullius omninò frugis. Ouid.

Viror, spei nota.

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

Et Plautus: *Ego scio qui sperauerint, spem decepisse multos.*

Est cupidis flauus.] Auaris, amantibus, & iis qui meretriceas artes sectantur, non malè quadrabit color flauus, qui ex albo, rufo & viridi concretus est, qualis est color mellis, auri & aristarum. Auaris quidem, qui spem pretio non emunt, cùm sint coloris flaui, ob insatiabilem habendi cupiditatem: Amātibus, ob flauedinem contractam ex amoris affectu, licet interdum

Flauus color, quorum sit.

propter conceptam in animo ſpem, vireant: Scortis denique,& turpium voluptatum ſectatoribus, qui præſentis opinione boni ducuntur.

Ruboris nota.

At ruber armatos.] Rubor militum eſt: ardorem enim bellicum, cędem & ferocitatem tacitè arguit. Apud Pœnos in caſtris Annibalis rubeam veſtem Ducis tabernaculo protentam, vt aliis purpuream, indicium fuiſſe certaminis proditum eſt, quo viſo miles ad pugnam ſe accingeret. Scribunt Val. Maxim. & Plutarch. Lacedemonios, non vt vulnerum ſuorum in bello cruorem diſſimularent & occultarent, Phœniceis in prœlio tunicis vſos, aut ne ipſis terrorem incuteret: ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid afferret.

Purpureus color, ſymbolum verecundiæ.

Indicet & pueros.] Purpureus color pudoris indicium. Hinc pretexta Romanos pueros admonebat, verecundiam in dictis factiſque ſeruandam. Notum eſt Catonis illud, cùm diceret ſibi magis placere adoleſcentes qui rubeſcerent, quàm qui palleſcerent. Et Diogenes verenti cuidam, Confide fili, inquit; hic enim virtutis eſt color. Claudian. 1. de raptu Proſerpinæ: Vbi iuuenculam viro iam maturam deſcribit adiuncto pudore:

—— Niueos infecit purpura vultus
Per liquidas ſuccenſa genas.

Cæruleus nautas.] Seruius in 8. Æneid. Cæruleus color maris eſt, à cuius Deo equum conſtat eſſe inuentum. Hunc cæruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhiſtor Plutarch. 1. de philoſophorum decretis, cap. 6. Sed vt eſt varia hominum mens, aliúſque aliorum ſenſus in colorum vſurpandis ſymbolis, reperio Agrigentinos tyrannide Phalaridis liberatos, publicè conſtituiſſe, nulli cæruleo colore veſtitum geſtare permitteretur, quòd tyranni ſatellites & corporis eius ſtipatores eo colore ſubligaculis fuiſſent vti ſoliti.

Byrrhus, giluus.

Vilia ſunt giluus.] Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrhum ſiue rufum, giluum ſiue melinum: de quibus Gellius cap. vlt. lib. 13.

Quem curæ.] Meticuloſis, zelotypis, & iis qui omninò ſunt perturbati, fuluus amictus ex viridi & rufo permixtus poteſt eſſe peculiaris.

Lignipedes qui.

Lignipedes.] Hi ſunt reſtigeri quidam Monachi, qui ex inſtituto ſeueriore ligneis calceis vtuntur, aut potius ſoleis quibuſdam è ſubere vel ligno. Itali vocant Capuſſinos. Pro veſte, pallia cinéricia gerunt, eo colore, quo vilia ruſticorum ſaga qui caminos emundant.

Quisquis sorte.] Violaceus ad eos pertinet, qui ſua contenti ſorte viuunt, vel etiam fortunæ ludibria pro nihilo ducunt: eos enim affectus violæ & roſæ ſignificare poſſunt, ἴα καὶ ἄνθη.

Violaceus color.

Vt varia est natura.] Verba ſunt ipſius Alciati ex 2. Parerg. cap. 1. Colorum omnes appellationes Latinè expreſſim oſtendere vix quiſquam poſſit, tam enim hac in re varia natura eſt, vt quod in aliis pleriſque accidit, rerum multitudo vocabula ſuperet.

Sed ſua cuique placent.] Homerus, ἄλλα παρ' ἄλλοις καλά. Suum enim cuique pulchrum, ait Cic. & ſic ſe res habet, te tua delectant, me mea. Virgil.

Trahit ſua quemque voluptas.

Virtuti fortuna comes.

EMBLEMA CXVIII.

ANGVIBVS implicitis, geminis caduceus alis
Inter Amalthea cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Symbolum Alciati.

HOc ipsissimum fuisse Alciati symbolum refert Paulus Iouius, lepido eo libro, quem scripsit lingua sua vernacula, De notis armorum & amoris. Quod schema quàm bellè Alciato conuenerit, facilè possunt intelligere, qui eius prudentiam iuris & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà secum reputant. Id enim studium, eáque facultas effecit, vt magnos honores & honestas opes ad vitæ præsidium sibi compararit. Idem Iouius me docet eodem dialogo, symbolum hoc, VIRTVTI

FORTVNA COMES, fuisse vsurpatum antè ab Iasone Maïno nobili Iurisconsulto: quo, sua se virtute ac studio, lautam fortunam esse consecutum ostendebat. Sed id Emblema placet ad quoscumque doctos & sapientes homines transferre. His symbolis, virga nempè Mercuriali caduceo, duobus inter se connexis serpentibus, & duplici copiæ cornu significatur, homines sapientia & eloquentia præditos, rerum omnium copiam facilè consequi. Quò spectat Aristotelicum illud, Diuitem si velit esse posse, qui sapientia fuerit excultus; quod quidem symbola hæc tacitè indicant. Nam caduceus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, sed & felicitatis notam habet, teste Pierio lib. 15. de sacris Ægyptiorum literis. Cornu verò Amaltheę, rerum omnium abundantia est. Hinc apud Stobæum Hippodamus Thurius ciuitatem bonis legibus constitutam, cornu Amaltheæ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, studia, legésque fiant optimæ, item rationes rectę & æquæ, pietas, sanctimonia, reuerentia. Enimuero.

Caduceus.

Amaltheæ cornu.

Quisquis Palladias totis quinquatribus artes
Emit, & Aonij pocula sacra iugi,
Huic nil de-sse potest, hunc pleno copia cornu
Imperat Attalica conditione frui.

Ab hac sententia non multum abscessit Socrates: Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος οὕτως. εἶναι γὰρ σύμβολον. ἂν μή τις ᾖ μάλθων. ἀλλ᾽ ἐργάτης, πάνθ᾽ ἕξειν τ᾽ ἀγαθά· κατὰ μὲν τὴν ἀμαλθείαν, τοῦ μὴ μάλθωνος τυπτομένου· κατὰ δὲ τὸ κέρας τοῦ βοὸς ἐργατικωτάτου ὄντος τὸν ἐργάτην ἐνσημαίνεσθαι βότρυς δὲ ἐν τῷ κέρατι εἶναι καὶ τὰ ὅμοια, ὅτι ἐν τῇ γεωργίᾳ πάντα ἔνεστιν ὧν χρείαν ἔχομεν. διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰσάγονται, ὅ, τε ἀγαθὸς δαίμων, καὶ ἡ ἀγαθὴ τύχη. id est, Amaltheæ cornu sic interpretabatur: eum quidem significare qui minimè sit dissolutus, sed operi intentus, genus omne boni consecuturum: Per cornu verò bouis, quod animal est laboriosissimum, virum operarium intelligi: Vuas autem & similia in cornu haberi, quia ex agricultura consequimur quæcumque necessaria sunt. Itaque ipsum gestantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. In Collectaneis ex Philemone de pecunia idem intelligitur.

Quid per Amaltheę cornu ex Stobæo.

Bos, animal ad laborem natum.

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς κέρας βοός;
Ἀργύριόν ἐστι τοῦτ᾽, ἐὰν ἔχῃς, λέγε
Πρὸς τοῦθ᾽ ἃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται,

Φίλοι, βοηθοὶ, μάρτυρες, συνοικίαι.

Putásne Amalthea cornu huiusmodi esse,

Quale pictores cornu bouinum depingunt?

Argentum est, quod si habueris, petas

Ab ipso quicquid voles; omnia tibi addentur,

Amici, auxiliatores, testes, domuum multitudo.

Amaltheæ istud cornu, præter cęteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio Chrysostom. Orat. 1. de fortuna.

Caduceus Mercurij.

Caduceus.] Virga Mercurij, qua dicitur vsus ad lites & iurgia tollenda, ad somnum inducendum, ad euocandas ex inferis animas, vel etiam immittendas: Homerus Odyss. έ.

Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Caduceus autem, à quo caduceatores legati, est κηρύκειον Gręcis, cuius verbi meminit Martianus, l. 8. de rerum diuis. Digestis. Horatius:

Tu pias lętis animas reponis
Sedibus, virgáque leuem coerces
Aurea turbam superis Deorum
Gratus & imis.

Et Virgilius 4.

Tum virgam capit, has animas ille euocat orco
Pallentes alias sub tristia tartara mittit,
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Iulian. Imperator epistola quadam ad Iamblichum, Mercurij virgam, ad eloquentiæ vim doctè retulit, οἷα Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, quasi virga Mercurij moues, atque dormientes expergefacis. Idem post: πρέπει δ' ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον ὄντα σε ῥάβδον οὐκ ἐν τῷ καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἐθέλειν μιμεῖσθαι. Æquum est te, qui sis Mercurij eloquentiæ pręsidis discipulus, aut si mauis alumnus, virgam non somni prouocandi gratia tractare, sed illum imitari ad mouendum & excitandum. Hanc Mercurialem virgam κηρόκειον à Gręcis appellari dixi, qua legati, fecialésque vsi, prouidéque caduceatores nominati, vt notat Vlpianus interpres Demosthenis, ad orationem cõtra Timocratem: quo loci statuit duplices Cerycas, qui ius idem haberent cum fecialibus, eandémque pęnè potestatẽ, vt belli denunciandi, pacis ineundæ: quos εἰρηνοδίκας, pacis sequestros Dionys. Halicarn. interpretatur. De Serpẽtibus autem Caduceo implicatis, hæc est Mythographorum narratio.

Serpentes caduceo implicati.

Mercurius in Arcadiam iter faciens, duos inter ſe Dracones acerrimè concertantes offendit, quos interpoſito baculo ſtatim pacauit: qua de cauſa ne poſteri miraculum ignorarẽt, Ægyptij virgam duobus interpoſitam draconibus Mercurio conſecrarunt, & Caduceum nominarunt. Baculus hic eloquentiæ typus eſt: dracones ſapientiæ gerunt ſymbolum. Alij ad pacem referunt, quam plerumque legati ſiue caduceatores componunt. Huc reſpexit Iſidorus: Mercurius, inquit, virgam tenet quę ſerpentes diuidit: nam bellantes & diſſidentes interpretum oratione ſedantur. Iamblichus in Epiſtola ad Deuxippum: Reuera Deus quiſpiam fuit, qui hominibus Dialecticam oſtendit, & è cælo demiſit: vel, vt quidam dicunt, eloquens Mercurius qui in manibus Dialecticæ ſymbolum geſtat, ſerpentes ſcilicet ſe inuicem reſpicientes.

Baculus quid.

Serpentes dialecticæ ymbolū.

Amaltheæ cornua.] Amalthea capræ nomen fuit, cuius lacte Iupiter eſt enutritus, Adraſtes & Idæ Nympharum miniſterio & opera. Cùm verò aliquãdo capra cornu, quod habebat ampliſſimum, in obiecta fregiſſet arbore, Nympha id ſuſtulit diuerſis pomis ac herbis onuſtum, & ad os ipſius Iouis detulit: cuius beneficij memor iam grandior factus, cornu ſeruatum Nymphę, cuius erat capra, dono dedit ea virtute imbutum, vt quicquid appeterent, ex eo cornu protinus exiliret. Alij hoc cornu referunt ab Hercule ereptum fuiſſe Acheloo ſeſe in varias figuras commutanti. Ouid. 9. Metamorph. & Faſtorum 5. Strabo lib. 10. Lactant, lib. 1. cap. 21. Mythologi referunt ad regionem antea ſterilem & infecundam, quam labore & induſtria Hercules feraciſſimam reddiderit. Nos facultatum & omnium bonorum copiam hîc interpretamur, quæ virtutem & liberalem omnem eruditionem conſequi iure debeat: quod ſignificat huius Emblematis inſcriptio, cuius Cicero meminit in Catone Maiore his verbis: Te, Cyre beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna coniuncta eſt: quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quò etiam refer Adagium, Virtute duce, comite fortuna, ex Ciceronis Epiſtolis familiaribus.

Amaltheæ hiſtoria.

Acheloi cornu.

Pollentes mente.] Exprimit Græcam locutionem νοῦν ἔχοντας, i. φρονίμους.

Fandique peritos.] Ariſtot. 1. artis dicendi appellat eos εἰπεῖν δυναμένους

Copia multa beet.] Beare, eſt prodeſſe, inquit Vlpian. l. 49. D. de verb. ſign. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc eſt, beatos faciunt.

Fortuna virtutem superans.

EMBLEMA CXIX.

Cæsareo postquàm superatus milite, vidit
Ciuili vndantem sanguine Pharsaliam;
Iam iam stricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
Infelix virtus; & solis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

INterfecto Iulio Cæsare à Bruto & Cassio, vt libertatem ciuibus ereptam restituerent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in bello ciuili, cùm Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Nō certè pedi-

bus,inquit, eſt fugiendum, ſed manibus: tandemque arrepto gladio prorſus deſperans ſe ipſum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Auguſto refert tum verſus hos pronunciaſſe, qui in tragœdia Herculi tribuuntur: ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθα ἄλλως· ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ. hoc eſt, O miſera virtus, quàm tu res eras nugatoria: equidem ſeriò in te exercebar, at tu fortunæ inſeruiebas. vel ſic: O miſera virtus, ergo nomen inane eras; ego verò te vt rem ſolidam exercui, quamuis interim fortunæ ſeruires. Significabat tunc quidem temporis plus momenti & virium fortunæ quàm virtuti fuiſſe, viroſq; bonos improborũ machinis fractos & extinctos. quod Q. Curtius lib. 8. confirmat, cùm ait; Quis neget eximiam quoque gloriã ſæpius fortunæ quàm virtutis eſſe beneficium? Alciatus Parergôn libro 2. cap. 7. retulit hanc Bruti ſententiam, vſurpauitque in Epitaphio à ſe conſcripto de Pyrrhi Anglebermæi Aurelianenſis Academiæ Iureconſulti morte, his omninò verbis:

Mors Marci Bruti.

Fons Emblematis.

Quis non malignas mortis accuſat vices,
Virtute claros quæ viros præceps rapit,
Viuaciores improbos coruis ſinens?
En Pyrrhus ille, tot animi illuſtris bonis,
Latoque clauo eſt ante præreptus diem:
Fruſtra putauit eſſe te virtus Deam,
Quæ fortuitis ſeruiebas caſibus.

At reuera hæc fuit Bruti, id eſt hominis pagani, nec verè Philoſophi, imò verò deſperantis opinio, qui quantum in eo errarit, colligere eſt facillimum ex ſcriptis Platonicorum & aliorum, quorum fuit iudicium acrius, & auctoritas maior. Certè non multũ ei poteſt obeſſe fortuna, qui ſibi firmius in virtute quàm in fortuna præſidium collocauit. Virtus enim omnia quæ in hominem cadere poſſunt, ſubtus ſe habet, eaque deſpiciens caſus contemnit humanos, culpaque omni carens, præter ſeipſam nihil cenſet ad ſe pertinere: vt rectè docet Cicero Tuſcul. 5. & Lactant. lib. 3. De falſa ſapientia c. 28. Neque verò cenſendus eſt fortis, & magno præditus animo, qui vt aliquod damnum, aut alioqui aſperã vitæ calamitatẽ effugiat, vitæ ſibi vſurã adimit: quod in Cleomene Plutarchus oſtẽdit. Cùm enim poſt miſerã acceptam cladem in bello contra Antigonũ, Cleomenes rebus omnibus deſperatis admoneretur à Theryclone, vt ſe interficeret: Generoſum verò putas eſſe, inquit, magnique animi facinus, ſibi vitam adimere: quo vno nihil facilius aut promptum

Deſperantis opinio quæ.

Virtutis vis.

Fortis non eſt qui ſe necat.

Cleomenis verba grauiſſima.

magis eſſe poteſt? Id verò ignaui hominis & inconſulti maximum argumentum eſt. Quis enim eum qui ſimile quidpiam in ſe receperit, non à ſua ipſius ignauia victum eſſe confitebitur? Minimè eſt oppetenda mors, vt honeſtas actiones detrectemus: imò diligenter prouidendum, vt ipſa mors in ſe generoſi quidpiam & honeſti habeat: quia cum probro non minimo coniunctum ſit, aut viuere, aut mori ſui cauſſa velle. Quod ſi aliquando cogitandum eſſe videatur (quod numquam tamen permiſſum fuit inſtituto Chriſtiano) id fortaſſe permittitur, cùm nulla ſpes ſuperſit amplius defendendæ patriæ. Rectè ille quidem, veriùs tamen Poëta:

Rebus in incertis facile eſt contemnere vitam:
Fortiùs ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Huc Martialis in primo ad Decianum quendam:

Nolo virum facili redimit qui ſanguine famam:
Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.

Idem ſic lepidè perſtrinxit Fannium:

Hoſtes cùm fugeret, ſe Fannius ipſe peremit:
Dic mihi, non furor eſt, ne moriare, mori?

Rectè Ariſtot. 3. de Morib. ad Nicomach. τὸ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Cæſar in 7. de bello Gallico: Animi eſt iſta mollities, inquit, nõ virtus inopiam pauliſper ferre nõ poſſe, qui dolorem patienter ferant. Idem pęnè Curtius lib. 5. de Alexandri geſtis: Fortium virorum magis eſt mortem contemnere, quàm odiſſe vitam, ſæpe tædio laboris ad vilitatem ſui compelluntur ignaui. At in primis audienda vox Herodiani 9. χρὴ δ' ἄνδρας γενναίους τε καὶ σώφρονας εὔχεσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρειν τε τὰ προσπίπτοντα: Viros generoſos atque ſapientes decet optima quidem optare, ſed ferre quæcunque incidant. Laudata non temerè ſapientibus & cõſultis hominibus M. Tullij ſententia, qui cùm videret fractas omninò & extra ſpem poſitas eſſe Pompeianorum copias, cum Cæſare & Craſſo ſentire maluit, quàm iis quos vincere ſe minimè poſſe ſperabat obſiſtere, aut etiam verbis moleſtus eſſe. Nam neque pugnandũ ſibi arbitrabatur eſſe tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem ſententia, cõuerſis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, ſed tẽporibus aſſentiendum. Nunquã enim, vt ait ille, præſtantibus in gubernanda Repub. viris laudata eſt in vna ſententia perpetua permanſio: ſed vt in nauigã-

Ciceronis diſſimulatio poſt ciuile bellũ Põpeianũ laudatur.

do tempestati obsequi, artis est, etiamsi portũ tenere nequeas: cùm verò id possis, mutata velificatione assequi, stultũ est eum tenere cũ periculo cursum quem cœperis, potiùsquàm eo cõmutato, quò velis, tandẽ peruenire: sic in administrãda Republ. prudentibus viris propositũ debet esse OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem semper dicere, sed idem semper spectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cùm esset eo ingenio iisque moribus, vt seipsũ mutare, & (vt Sallustij verbo vtar) naturam versare minimè posset, non modò suę Reipub. nihil profuit, sed etiam valde obfuit? Eum quidẽ hominem cordatum & fortẽ & temperatum facilè patior fuisse, at non tam prouidũ neque tam circumspectum video in iis, quibus erat in primis ea ætate eoq; tempore prouidendum. Vtque solis cursus non recto per cælũ meatu fertur, sed obliquo, leni, atque moderato; tamen orbis vniuersi machinam æquabili temperie calefacit: Ita Principes & magistratus sese populi nonnunquam studiis, vt ita dicam, obliquis accommodare debent, vt melius sit iis cõsultum, quos regi par est non summo iure, sed æquitatis vario eoque mutabili præscripto. In quo Cicero, quanquam in cęteris vitę partibus oculatus, infeliciter lapsus est ea quam in M. Antonium instituit misera contentione. Nam quamquam non inuitus fatear illius caussæ, quam pro libertate suscipiebat, optimam conditionem fuisse, non possum tamen quin vnà cum Poëta dicam,

Catonis pertinax animus improbatur.

Infelix cõtentio M. Tullij in Antoniũ.

Heu nihil inuitis fas quemquam credere Diuis!

Putabat enim se Antoniũ tam facilè, & eo iure, posse de medio tollere, aut certè in ordinem cogere, vt quondam Catilinam, Verrem, & alios facinorosos. Non videbat, inquam, se versari in Romulidûm fece, & cùm alia vita esset, aliam esse vitam debere; vt non mirum videri debeat, si ei fato iniquissimo pereũdum fuerit. Sed iam satis: ad alia nobis properandum. In eam Bruti mortem spontaneam disputat Seneca De beneficiis 2.c. 20 & vndecimo Epistolarum ad Lucilium, 83. epist. Et D. Augustin. Catonis factũ tribuit ignauiæ potius, quàm fortitudini.

Infelix virtus.] Manilius: *Quinetiam infelix virtus, & noxia felix*, quo sensu dicitur à Septim. Florente lib. aduersus Valentinianos, desultrix virtus, id est instabilis & motoria: tantùm quòd desultricem & defectricem illam virtutem non vult. Ita Seneca Hercule Oeteo:

Sine hoste vincor, quodque me torquet magis
(O misera virtus) summus Alcidæ dies.

Huc pertinent Menandri quidam senarij:

Παύσασθε νοῦν ἔχοντες· οὐδὲν γὰρ πλέον
Ἀνθρώπινος νοῦς ἐστιν, ἀλλ᾽ ὁ τῆς τύχης &c.
———— ἡ πρόνοια δὴ θνητὴ, καπνός.
Καὶ φλήναφος· πείθητε, κ᾽ οὐ μέμψεσθέ με
Ἅπανθ᾽ ὅσα νοοῦμεν, λέγομεν, ἢ πράττομεν,
Τύχη ἐστὶν, ἡμεῖς δ᾽ ἐσμὲν ἐπιγεγραμμένοι.

Desinite mentem habere: nam nil amplius
Humana mens est, tota fortunæ manet.
Mortalis autem fumus est prudentia
Nugæque, non vos pœnitebit, credite.
Quæcunque sentimus, agimus, vel dicimus,
Fortuna cùm det, nos quidem inscripti sumus.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur quorundam dogma, qui asserebant, Virtutem nihil aliud esse quàm verba & voces. cuius meminit etiam Plutarchus Comment. De superstitione, vbi hoc quod ante ascripsi ferè, citat ex Poëta quopiam ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ᾽ ἦσθα, ἐγὼ δ᾽ ὡς ἔργον σε ἤσκουν, ἀφεὶς τὴν πλουτοποιὸν ἀδικίαν καὶ τὴν γόνιμον ἁπάσης ἡδονῆς ἀκολασίαν. Idem scriptum tandem reperio (quid enim prætermittã quod sese vltro offert?) in Epitome historiæ Romanæ, quæ L. Flori nomine circumfertur: Quanto est, inquit, efficacior fortuna quàm virtus? & quàm verum est quod moriens efflauit, Non in re, sed in verbo tantùm esse virtutem? hæc lib. 4. c. 6. Cæterùm ad eorum opinionem qui putarẽt virtutem, nihil aliud esse quàm verba, Horatius videtur allusisse in Epistolis, cùm ait,

—— Virtutem verba putas vt,
Lucum ligna.

Paupertatem

Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe ne prouehantur.

EMBLEMA CXX.

DEXTRA *tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas:*
Vt me pluma leuat, ſic graue mergit onus.
Ingenio poteram ſuperas volitare per arces,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

ADoleſcentis eſt ingenioſi proſopopœia, quæ multis aliis communis eſt: quibus ſi quid ſuppeteret ad ſtudiorum progreſſum, non ſanè in minimis hærerent, ſed abſolutam aliquam perfectámque diſciplinarum cognitionem ſeriò contrectarent. At propter ſummam facultatum inopiam conſiſtunt, perpetuóque in infimo puluere volutari coguntur. Enimuerò vulgatiſſimum eſt illud Iuuenalis:

Ec

Haud facilè emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Idémque:

——— cantare sub antro
Pierio thyrsúmve potest contigere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte diéque
Corpus eget: satur est cùm dicit Horatius ohe.

Excursus in miserã adolescentum felicissimi ingenij conditionem.

Sed ne transiliam tam oscitanter eam vulgatam & solemnem studiosorum penè innumerabilium querelam, qui miseram suam fortunam vitæque genus incusant: quot quæso iam olim & hoc nostro tempore adolescentum myriades esse constat, in quibus ea sit ingenij dexteritas, vt ad liberalem omnem disciplinam non imbuti, sed ficti à natura esse videantur? At in puluere cœnóque misero hærere coguntur, & cùm meliores fruges non possint, siliquas affectantur, imò verò cum grauibus & molestis admodum colluctantur difficultatibus; quia quamquã ingenij mentisque penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeant, nullum tamen aut amicum aut locupletem hominem, vel certè Mæcenatem beneficum nancisci possunt, qui nodum, qui saxum illud egestatis adeò vrgentis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laboriosum & industrium Cleanthem in historiis laude dignum non censeat, qui noctis magnam partem in aqua haurienda impendebat, quò sibi victum compararet, interdiu verò Chrysippi doctrinæ operam daret? Nam ne longiùs abeam, nullus nostrûm est, cui compertum non sit vbiuis gentium permultos esse studio addictos adolescentes, qui incredibili amore flagrent eas capessendi artes, quibus hnmanitas & eruditio comparatur. Qui tamen arctiore, nimisque violenta paupertatis remora sic interdum prohibentur, vt cùm iis facultatibus omninò careant, quæ ad hoc iter conficiendum necessariæ sunt, ad artes quasdam sordidas, tamquam in pistrinum, fortunæ, vt ita dicam, tyrannide compelluntur: vel si quid spei reliquum sit, non tamen possunt emergere, nisi deuorent infinitas in studio persequendo molestias. Nam aut pædagogiæ onera sustinent (qua conditione, si cum aliis conferatur, nulla alia miserior) aut deterius aliquod subire munus & viliores quasdam partes, imò verò labores indignos literatis hominibus perferre ac pati coguntur. Quæ ingenia certè acuta per se & viuida, sed inopię tamen nimiis molestiis sopita nimium ac languida si quis liberali animo iacentia excitaret, non dubium est quin longè plures haberemus in

Pædagogi miseri.

rebus Theologicis exercitatos, graues profectò & eruditos Iuris vtriusque consultos, fidos & perspicaces Medicos, Doctores longè plures in omni literarum genere, Mathematicos, Physicos, Logicos, Oratores, Poetas, Grammaticos, ad Reipub. non minimum & ornamentum, & adiumentum. Quod cùm ita queror, nescio profectò an dicere ausim quę mihi nunc in mentem veniunt: nempè huic inopiæ diligenter, magnáque liberalitate fuisse iam olim occursum à nostris maioribus, sapientibus certè ac piis hominibus, qui tot scholas hac in nostra Parisiensi Academia (vt de cæteris taceam) à fundamentis excitarunt, legibus & institutis informarunt, reditibus etiam ac cẽsibus annuis locupletarunt: quas opes rebus primùm iis quæ ad Religionem pertinent, & pauperibus alendis, iisque quibus nimis esset arcta supellex, assignari voluerunt. Quæ pia certè & Christianis hominibus digna beneficentia, institutióque liberalis, mirum quàm hodie immutata sit. Hunc enim adolescentum studiosorum & pauperum censum nescio qui scholarchæ malis artibus interdum occupant: ex quo fit, vt quæ iustè conferri debebant in vsus publicos, miserè ab iisdem & iniquè rapiantur: nec iam inopes ij admittantur, quos solos participes esse par erat huius munificentiæ, sed ignaui quidam ventres impunè sanctos illos reditus depeculentur. Sed de his aliâs fortasse commodiùs. Lapis paupertatis est symbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur à multis hic senarius:

Multæ in Parisiensi Academia scholæ.

Οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον·

Nullum pauperie molestius est onus. Dextræ etiam lapis adhærens, referri non incommodè potest ad impedimentum scribendi. Nam præ inopia nihil eloqui potest, vel scriptis mandare adolescens, fortunæ bonis omninò destitutus. Et certè talis futurus erat Virgilius, talisque Horatius, nisi liberalitatem Mæcenatis fuissent experti. Per alas siue pennas, vigorem ingenij & acumen intellige.

In Occaſionem.

EMBLEMA CXXI. Διαλογιστικῶς.

LYSIPPI *hoc opus eſt, Sicyon cui patria. tu quis?*
Cuncta domans capti temporis articulus.
Cur pinnis ſtas? vſque rotor. talaria plantis
Cur retines? paßim me leuis aura rapit.
In dextra eſt tenuis dic vnde nouacula? acutum
Omni acie hoc ſignum me magis eſſe docet.
Cur in fronte coma? occurrens vt prendrar. At heus tu
Dic, cur pars calua eſt poſterior capitis?
Me ſemel alipedem ſi quis permittat abire,
Ne poßim apprenſo poſtmodò crine capi,

Tali opifex nos arte, tui caussa edidit, hospes:
Vtque omnes moneam, pergula aperta tenet.

ID sumptum è Græco Posidippi Epigrammate, quod sic habet:

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος· οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ, τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω· τί δε ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντα με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ', ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Fons Emblematis.

Erasmus eosdem versus paraphrasticôs reddidit, id est, musa paulò fusiore, in Prouerb. Nosce tempus. Ausonius in Epigrammatis eodem fermè argumento descripsit occasionem, sed huic comitem fecit metanœam, id est pœnitentiam; qua de re Politianus cap. 49. Miscellan. Retulit & Syntagm. 1. Gyraldus. Admonemur hac icone occasionem, cùm sese offerat, statim esse arripiendam: eius enim tanta est opportunitas, vt plerumque ex voluptate tristitiam, ex damno lucrum, ex honesto inhonestum parturiat; & contrà: breuitérque rerum naturam permutet. In aggrediendo itaque & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, vt non ab re veteres eam donasse diuinitate videantur. Occasionem Cicero definit libris De Inuentione, partem temporis, in se habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Eam qui oblatam arripiunt, quíque cùm maximè tempus postulat aut dicunt aliquid aut faciunt, rectè illi sapere dicuntur. Quædam enim sunt eius generis, vt quamquam honesta per se & vtilia videri possunt, nisi tamen tempestiuè fiant, planè vilescunt. M. Cicero 3. Antoniana Cæsaris Octauij virtutem verbis auget, quòd opportuno tempore periclitantem Remp. iuuerit. Sic enim: C. Cæsar adolescens, incredibili ac diuina quadam mente, atque virtute, cùm maximè furor arderet Antonij, cumque eius à Brundusio crudelis & pestifer reditus timeretur, nec postulantibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis

Vis occasionis.

(quia fieri posse non videbatur) firmissimum exercitum inuicto genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio: laudat eum imperatorem, quòd præter omnium spẽ breui tempore bellum contra piratas susceptum confecerit. Prò Dij immortales! tantáne vnius hominis incredibilis ac diuina virtus tam breui tempore lucem Reip. afferri potuit, &c. Et Æneas Virgilianus Didonem laudat quòd sola miseris Troianis opem tulerit, quo tempore maximè opis indigerent.

O sola infandos Troiæ miserata labores,
Quæ nos reliquias Danaûm, terræque, marisque
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe, domo socias. ———

Lysippus. *Lysippi hoc opus.*] Lysippus statuarius ex Sicyone vrbe Peloponesi, multis variisque suæ artis monimentis nobilitatus, vt Alexander vetuerit, ne à quoquam pingeretur, aut sculperetur, præterquàm ab appelle & Lysippo. Horat. Epist. 2.

Edicto vetuit, ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia ——— .

Idem Plutarch. lib. de Alexandri fortuna. Lege Plin. cap. 7. & 8. lib. 34.

Cuncta domans.] Descriprio est Occasionis: per articulum, punctum & momentum intellige breuissimum. Prouerb. Temporis punctum.

Occasio volatica. *Cur pinnis stas?*] Hoc significatur, volaticam esse & fluxam occasionem, idcircóque talaria pedibus, vt Mercurio, ei tribuuntur.

Nouacula.] culter rasorius: quo etiam acutissimum momentum temporis exprimitur.

Nouacula Occasionis.

Cur in fronte coma?] Alludit ad illud:

Fronte capillata, sed post Occasio calua est.

Calua Occasio à tergo.

Nam post neglectam occasionem, ea frui non amplius licet: καιρὸς recaluaster occipitio à coma libero, capillis in supercilia diffluentibus olim pingebatur, talémque prius finxit Sicyonius ille plastes Lysippus. Demosthenes Epistolis de Concordia, eandem sentẽtiam Atheniensibus inculcat: Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν ὁρῶν, ἑλομένων μὲν ὑμῶν τὰ δέοντα, ἅμα δόξαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν δυνάμενον κτήσασθαι, οὐ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ἕλλησιν. ἀγνοησάντων δὲ ἢ παρακρουσθέντων, οὐ ῥᾴδιον αὖθις τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ᾠήθην χρῆναι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, ὡς ἔχω περὶ τούτων εἰς μέσον θεῖναι. Respexit huc Pin-

dar. Pythior. 9. ὁ δὲ καιρὸς, ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν: id est, Occaſio ſimiliter totius negotij perfectionem in ſe habet. Athenagoras pro Chriſtianis, οἱ μὲν γὰρ τὸν ἀέρα τὸν Δία λέγουσιν, οἱ δὲ καιρόν. Cicero 5. Philippica Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cùm in omni caſu Reipubl, tum in bello. Et in 6. Dies affert & hora magnas clades. Horat. primo Epiſt. ad Bullatium:

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum.

Ouid. 1. de Remedio:

Sed propera, nec te venturas differt in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Idem alio loco:

Temporibus medicina valet: data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Martialis idem:

Non bene diſtuleris videas quod poſſe negari.

Prouerb. Premenda occaſio: &, Capere crines.

Alipedem.] Celerem & velocem, quaſi alas pedibus habentem. Auſonius de ætatib. animalium, ceruam alipedem dixit.

Tali opifex.] Admonet ſpectatorem imago, docétque cuius rei gratia, & propter quam cauſſam locata ſit in loco vndique patenti; ſcilicet, vt omnes & quoſcumque obuios ſui negotij admoneat & doceat.

In ſubitum terrorem.

EMBLEMA CXXII.

ÆFFVSO cernens fugientes agmine turmas,
Quis mea nunc inflat cornua? Faunus ait.

Origo certiſſima Emblematis.

Pan dux Bacchi, & eius inuentum.

EX Poliæni auctoris Greci Stratagematôn lib. primo tractũ id Emblema video : ſententiam ita reddere ſum conatus : Pan Bacchi dux fuit. Is Pan primus aciem inuenit, quam phalãgem nominauit. Dextrum etiam & ſiniſtrum cornu inſtituit: quæ cauſſa fuit cur ei cornua tribuãtur.Primus etiam fuit, qui arte & calliditate hoſtes intercepit. Cùm enim aliquando qui miſſi fuerant exploratum, retuliſſent hoſtes in altera ſyluæ cõcauę parte caſtra metari : Pan eo accepto nuncio ſuis pręcepit, vt ingentem clamorem tollerent, quibus ita conclamantibus, locis cauernoſis ſonus exceptus multò quidem maior exauditus eſt: quare perculſi metu hoſtes, ſtatim ſe in pedes conieće-

runt. Quo ſtratagemate cùm Pan fuerit vſus, Echo Pani amica eſſe fingitur:ideóque vani nocturnique terrores Panici dicuntur:hæc ferè Poliænus. Alij verò ad hunc modum explicant,ſed non ita ſcitè & verè, meo quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana paſtorum Deum repentinos terrores,& animi conſternationes immitere vſque adeò impotentes,vt non ratione modò, verùm & mente careant: quemadmodum non raro vſu venire ſolet in exercitu, cùm nulla mouente cauſſa equi atque homines perturbantur. Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & ſine ratione factis:ita enim nonnumquam greges atque armenta pauere videntur, cùm ſonitus aliquis vel ſtrepitus ſurgit in ſyluis,aut è ſpeluncis, aut ex terræ cauernis. De Panico illo tumultu præclarus Plutarchi locus eſt in M.Antonij vita: quo loco tractat expeditionem Parthicam. Magnus enim metus inceſſit Antonij milites,ob aurea quædam vaſa Mithridati liberaliter ab Anthonio data. Hic terror Gallos inuaſit,cùm Brenno Duce Delphos prædaturi acceſſerant. Terrores quippè, inquit, nulla certa cauſſa exiſtentes à Pane oriri produntur. Silius lib.13. Punicorum, ſcribit hoc terrore Panico Annibalem fuiſſe perculſum, cùm ad vrbis mœnia acceſſiſſet eam expugnaturus. Apud Suidam Polybius ait:Cùm Luna defectum eſſet paſſa temporibus Perſei, Macedonum Regis;vulgò rumor increbuit, hoc quaſi oſtento regis mortem ſignificari. Quę res effecit, vt Macedones conſternarentur,ipſique Romani animos ſumerent. Itaque ἀληθὲς ἐστὶ τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου Id ſignificat Cicero pro Cæcina:Exercitus, inquit,maximi ſæpè pulſi fugatique ſunt terrore ipſo, impetúq; hoſtium, ſine cuiuſquam nō modò morte,ſed etiam vulnere. Huc refer prouerb. Panicus caſus:&, Inanis metus:&, Multa belli inania. Diodor.lib.1.ea de re nonnihil. Quid ſi quis referat ad eum pauorem, qui omnem ſapientiæ vim ex animo expectorat, vt ait ille? vel ad conſternationem terrorémque, cui viri etiam fortiſſimi non poſſunt eſſe aliquando pares: non videbitur abhorrere fortaſſe à mente Alciati. Rectè ſiquidem Pindarus:

——— φόβος ἀνδροδάμας
Ἔπαυσεν ἀλκὰν φρενῶν·

Timor virorum domitor fortitudinem animis adimit.

Effuſo agmine.] Diſperſo exercitu & perturbato.

Faunus.] Pan,cuius cornua credebantur terrorem immittere.

Panici tumultus ac terrores.

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIII.

INGENTES Galatûm semermi milite turmas,
Spem præter trepidus fuderat Antiochus:
Lucarum cùm sæua baum vis, ira, proboscis,
Tum primùm æostiles horripuisset equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit,
Insuper & socijs, Occideramus, ait,
Bellua seruasset ni nos fœdißima barrus:
Vt superasse iuuat, sic superasse pudet.

Antiochi stratagema in Galatas.

HIstoria hæc refertur à Luciano in Apologia quadam, quæ inscribitur Zeuxis siue Antiochus. Cùm non ignoraret Antiochus, cui cognomen Soter erat, & corporis viribus & au-

dacia instructos esse Galatas, illorumque multitudinem innumerabilem videret, spem valde malignam animo concipiebat potiundæ victoriæ, illis tanquam inuictis existentibus. Itaque iam de fœdere ineundo pacisque cõditionibus petẽdis cogitabat, cùm Theodotas vir animi generosi, & instruendæ aciei peritus iussit interea Elephantos, quos Antiochus vndecim habebat, clam occultissimè tenere, ne ex acie apparẽtes hostibus fierẽt conspicui: vbi verò manus essent cõferendæ, & Galatæ aperta phalange currus immitterent, Elephanti in Galatas fecerũt impetum; ipsique equi ferociã Elephantorũ nõ sustinẽtes, sessores dorso excusserũt. Ad extremũ itaq; Antiocho cessit victoria: ideoq; Macedones regẽ victorẽ coronabãt, lætũque Pæana canebant. Ille tamẽ effusis lacrymis dixisse fertur: *αἰσχυνώμεθα, ὦ στρατιῶται, οἷς γε ἡ σωτηρία ἐν ἑκκαίδεκα τούτοις θηρίοις ἐγένετο, ὡς εἰ μὴ τὸ καινὸν τοῦ θεάματος ἐπέπληξε τοὺς πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς; ἐπί τε τῷ τροπαίῳ κελεύει ἄλλο μηδὲν, ἐλέφαντα δὲ μόνον ἐγκολάψαι:* hoc est, Pudore afficimur, inquit ô milites, quibus salus in hisce vndecim stetit belluis, adeò vt nisi spectaculi nouitas hostium animos terruisset, quid tandem in eos potuissemus? Itaque trophæum nullum aliud quàm Elephantẽ iussit sculpere. Hoc exemplo belli duces potissimũ notantur, qui sæpissimè honesto vtile anteponunt. Antigonus rogatus, quo modo essent hostes aggrediendi, dixit: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut insidiis. Sed improbiùs Lysander, qui exprobrãti cuidã artes & dolos quibus in prœliis vteretur: Si, inquit, leonina pellis sufficere nõ possit, induẽda certè vulpina est. Innuebat quidem ad artes confugiẽdum esse, si quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduersatur sentẽtia, Damnum inquientis præferendum esse turpi lucro: siquidẽ illud semel dolemus, hoc semper cum infamia durat. At vt Chorœbus apud Virgilium, *— dolus an virtus quis in hoste requirat?* quod nostris temporibus (prô dolor) in quibus virtuti fortuna comes esse debuerat, magno nostro malo plusquàm satis est, experimur. Quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Imperator Ethnicus & Barbarus fassus est se superasse hostes non vi, sed dolo, vnde & trophæũ iussit erigi: pleriq; verò Christiani duces (quod grauatè dico) sępenumerò dolis & insidiis hostem circumueniunt, idque virtuti bellicę ascribunt: nec est quod apud eos de vincẽdi via disputetur, quęlibet Martis alea vel aperta vel insidiosa committitur: sicque,

Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum.

Imperatores ipsique principes sępe honesto vtile præferunt.

Lysandri astus.

Excursus in fœderũ & fidei violatorçs principẽs.

Rex Sapor ſcribens ad Conſtantinum, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, tum hoc eleganter: Ideóque Armeniam recuperare cum Meſopotamia debeo, auo meo compoſita fraude præreptam. Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod aſſeritis vos exultantes nullo diſcrimine virtutis ac doli, proſperos omnes laudari debere bellorum euentus. Iſocrates in Panathenaico iniuſta bella ita exagitat: θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλειόνων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἄνευ κακίας συμβαινούσας· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ οὖσαι, πολλάκις γίγνονται κρείττους ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων· οὓς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας· ταῦτα μὲν γὰρ ἐστὶν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων, θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φύσειεν. i. Miror autē ſi qui ſunt qui prœlia & victorias præter ius & æquum partas, non eſſe turpiores, & pluribus plenas eſſe probis exiſtimēt, quàm clades ſine ignauia acceptas: præſertim cùm ſciant magnos exercitus, quamuis ſceleratos, ſæpè ſuperiores eſſe viris honeſtis qui pro patria pugnare nō dubitāt: quos laudari multò ſit æquius, quàm eos qui alienarum opum cupiditate mortē oppetere non recuſant, conductitiis militibus ſimiles, nam hæc facta ſunt hominum improborum. Quòd verò boni viri nonnumquam infeliciùs, quàm qui ſtudent iniuriis inferēdis, prœliantur, id Deorum incuriæ fortaſſis eſt tribuendum.

Galatæ qui.

Galatûm.] Galatæ ſiue Gallogræci, populi minoris Aſiæ Phrygiæ & Bithyniȩ finitimi: de quibus Liuius 8. lib. Decad. 4 & Iuſtin. lib. 25.

Semermi milite.] Semiarmatis militibus.

Fuderat.] Diſiecerat. Liuius lib. 2. Exercitum fundit, fuſum perſequitur.

Elephanti, Lucæ boues.

Lucarum boum.] Elephantorum, qui primùm ab Italis viſi ſunt in Lucanis, vt ſentit Plin. lib. 1. cap. 6. & Solinus polihiſt. cap. 28. itémque Vegetius lib. 3. cap. 26. Varro 6. de lingua Latina: Luca bos, elephas: cur ita dicta ſit duobus modis inuenio ſcriptum: nam in Caij Ælij commentario erat, à Libycis Lucas, & in Virginij commen. ab Lucanis Lucas, ab eo quòd noſtri maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem, & cùm in Lucanis Pyrrhi bello, primùm vidiſsēt apud hoſtes elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos dentes

multi dicunt,sunt cornua) Lucam bouem appellasse. Si à Libya dictæ sunt Lucæ, pantheræ & leones non Africanæ bestiæ dicerentur, sed Lucæ: si ab Lucanis dictæ, vrsi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti; Quare ego potius Lucas ab luce: quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tũ ornatę erant turres. Vide Prou. Priùs locusta Lucã bouẽ pariet.

Proboscis.] ἀπὸ τοῦ προβοσκεῖν, quod est antè pascere. Pars est siue corporis porrectio naribus inhærens, qua vtitur Elephantus tanquam manu. Plin. cap. 7. lib. 8.

Proboscit seu promuscu.

Trophæa.] Trophæum ἀπὸ τοῦ τρέπειν, à conuertendo: quòd qui hostes in fugam conuerterat, trophæum merebatur; quod in loco publico conspicuum erat, vt victoriæ signum. hinc illud est Virgilij vndecimo Æneid.

Trophęum vnde.

Mezenti ducis exuuias tibi magne trophæum
Bellipotens aptat rorantes sanguine cristas.

Bellua fœdißima barrus.] Barrus, Elephas est, qui barrire dicitur: inde barritus, talis vox. Appul. Florid. 3. Vt est Taurorũ grauis mugitus, Luporum acutus vlulatus, Elephantorum tristis barritus, &c. sed & pro clamore militari vsurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quàm acies vtraque se iunxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. Obiter admoneo, melius hîc fortasse legi *fidißima* quàm *fœdißima* sed in hoc scrupo tantillo immorari nolim.

Barrus & barrire.

Vt superasse iuuat.] Allusio ad illud, Lucrum pudori pręstat: & Plauti in Trinummo.

Pol pudere, quàm pigere præstat, totidem literis.

Rectè Theodericus apud Cassiodorum lib. 1. Variar. ad Marcellum Aduocatum fisci: Non quoties, ait, superes, sed quemadmodum vincas, inquirimus. Non quæras de potestate nostra, sed potius de iure victoriæ: quãdo laudabilius à parte fisci perditur, cùm iustitia non habetur, &c. Non minùs rectè Claudiã. Honorium admonens, vt non quod liceat, sed id quod deceat in vita priuata & publica spectet:

Non tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit Occurat.

Et Iurisconsulti tradunt nõ modò quod liceat, sed & quod honestum sit, videndum esse, l. semper, De ritu nup. & l. 197. de verb. sign.

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXIIII.

Aeream propter creuisse cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriasse coma:
Cùm ramos complexa, ipsumque egressa cacumen,
Se præstare aliis credidit arboribus.
Cui pinus, Nimium breuis est hæc gloria: nam te
Protinus adueniet, quæ malè perdet hyems.

Vnde Emblema pe-ritum.

SCribit Guicciardinus Italus scriptor, id Alciati carmē affixum fuisse ianuæ cuiusdam hominis Angli, qui factus insolentior ob prosperos rerum successus, permultis inuisum se præbebat. Idē est apologus apud Petrum Crinitum De honesta disciplina lib. 2. cap. 14. Sata est olim, inquit, cucurbita iu-

xta pinũ arborem editiſſimam:cucurbita verò cùm multis pluuiis atque cæli tẽperamento creuiſſet,laſciuire cœpit,& ramulos audaciùs porrigere:iamque in pinum ſerpebat,& ſuas in ramos frondes audebat inuoluere,prægrandia poma & vireſcentia oſtentans.Tanto itaque faſtu ac inſolentia intumuit,vt pinũ auſa ſit aggredi:Et vides,inquit,vt te iam ſupero, vtque foliis & virore præſto?Tum pinus,quæ ſenili prudentia preſtabat,nihil mirata eſt cucurbitæ inſolentis audaciam;ſed reſpõdit: Ego verò hîc multos calores & hyemes, variáſque tẽporis calamitates pertuli,adhuc tamen integra cõſiſto:tu ad primos rigores minus habebis audaciæ,cùm & frondes concident,& viror omnis aberit. Hoc quidem dicitur in eos, qui ob momentaneam quandam felicitatem gloriantur,quique plus habent oſtẽtationis & pompæ, quàm facultatũ aut virium. Itaque non mirum videri debet,ſi dum ſe aliis præferunt,magnique videri volunt, ſe aliis & quidem naſutis hominibus ridendos propinent, & tamquam ſicci quidam floſculi citiſſimè exareſcant ac deſidãt, Certè apud Onirocritas cucurbita ſpes inanes præſagit,vt potè quæ cùm vẽtricoſam admodum ſpeciem præ ſe ferat, multúmque identidẽ nutrimẽti polliceri videatur, illud tamen tenue, & niſi condimento aliquo iuuetur,egregiè fatuum eſt, vt refert Pierius lib. 58. Eodem planè modo ſeſe habent Thraſones illi, fortunæ ſuæ momentaneæ iactatores, vel qui ſecundis ventis plus æquo turgeſcunt,neque aduertunt ſeueriſſimã illam Nemeſim,quæ de ſuperbis & faſtuoſis vindictam ſumit. Id apertis verbis Pauſaniæ,Simonides ab eodem conuiuie lautiſſimè exceptus ſignificauit. Rogatus enim vt quidpiã ex arcanis Philoſophiæ adferret in medium, vidénſque Pauſaniam rebus ſuis nimium fidere,dixit:Memineris te in tanto rerum ſucceſſu hominem eſſe.At quæ eſſet verbi huius vis,quodque pondus, parũ vidit Pauſanias. Itaque cùm ipſe iam in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus,mortem ſibi impẽdere intelligeret,exclamaſſe fertur:Quàm inani perſuaſione deceptus eram, qui Cœi hoſpitis ſaluberrimum conſilium ad me pertinere non putabam: vnde nunc miſerè perire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimia ſe efferret, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt ſummo mane cubiculum ingreſſus pronunciaret,ἄνθρωπος εἶ φίλιππε. cuius rei faciendæ occaſionẽ fortaſſe dederat Archidamus Ageſilai filius;qui cũ à Philippo poſt partam victoriam ad Cheronæam acerbas & minarum plenas literas accepiſſet, huic reſpondit: Si metieris vmbram tuam, Phi-

In eos qui ob proſperos ſucceſſus intumeſcunt.

Cucurbita quid allegoricè.

Pauſanias inſolens.

Philippus Macedo ex inſolenti moderatus.

lippe, haud quanquã reperies illam factam maiorẽ, quàm erat ante victoriam. Aliud, sed vitæ priuatæ apponam exemplum in Mena liberto Pompeij, quem insectatur Horatius Epod. 4. Oda. Hũc populus indignabũdus Romanos ludos è primis quatuordecim ordinibus spectantem, nuper seruum, nec modò sæpe vinctum, sed & verberatum Ibericis funibus, durisque cõpedibus perusta latera cruraque habentem; quod etiam grauius est, magni alicuius delicti causa seruilibus affectum flagris: modò repentéque liberum, opulentum, superbum, delicatum, præfectum classi aduersus piratas. Carmen Horatianũ quia sit in omnium manibus, facilè prætermitto. Interea tamen ad hunc locũ multa obseruari facilè possunt; primùm, eos longè arrogantiores esse, qui nuper diuites euaserunt, quàm qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas acceperunt à maioribus, quòd notat Aristot. secundo de arte dicendi. Deinde sæpenumero fieri, vt diuitiæ mentem perstringant, vt hominem insolentẽ reddant: quamobrem noster Flaccus, S*tultitiam patiuntur opes*: & Publij mimus. Fortuna quẽ nimiùm fouet, stultum facit, vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam insipiente fortunato intolerabilius; adeò verum est quod multorum est in ore, fortunam non solùm ipsam esse cæcam, sed etiam eos quos amplexa sit, cæcos efficere. Sallust. Res secundæ animum etiam sapientum fatigant. Virgil. 10. Æneid.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Idem Ouid. 1. artis:

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.

Adhæc non posse non indignari viros bonos & cordatos alioqui, cùm vidẽt abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam consequi, qua tamen indigni sunt. Iuuenalis satyra prima:

Patritios omnes opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat,
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ,
Difficile est Satyram non scribere. sequitur,
Quid referam quanta siccum iecur ardeat ira, &c.

Sed in summa, ferè fit vt cùm fortuna ita blanditur, captatum veniat: quod subinde debemus meminisse ne opprimamur incauti,

cauti, nam fallacia sunt & caduca quæcunque à fortuna pēdent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentiæ; affluunt subitò, repentè dilabuntur, nullo in loco stabili nixa radice cō-sistunt: sed incerto flatu huc atque illuc acta quos extulerunt in sublime, decursu improuiso destitutos miserrimè immergunt. Sciani fatum atrocissimum mihi occurrit, sed quia iam alio loco adductum memini, facilè transilio. Venit in mentem quod Dion retulit de Narcisso quodam liberto Claudij Cæsaris. Cùm expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plantio, laudato viro, parére vellent; Narcissus ab Imperatore missus suggestum conscendit, verbáque facturus pro concione ad milites, prohibitus est omnium acclamationibus, vsurpato etiam in eum diuerbio. Io Saturnalia; quia in Saturnalibus serui herili cultu induti epulari consueuerant. Hoc autem dicterium nonnunquam in eos torquebatur qui suæ conditionis immemores, insolescebant. Non est igitur prudentis ob fortunæ successum intumescere, sed opus habet vt se propriis non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quantò superiores sumus, tantò nos summissiùs geramus. timenda est enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantùm constans est in leuitate sua, vt Naso ait.

Æriam.] Editissimam, altissimam; vt Virgil. in 1. Ecloga:

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

Et 3. —— *Notaui*

Ipse locum aeriæ quò congessere palumbes.

Aeriam propter.] i. prope aeriam pinum. Terent. Adelphis: Hîc, propter hunc assiste. M. Tul. in Pisonem: Hic vir clarissimus qui propter te sedet, L. Gellius, &c. Ouid. 8. Metamorph.

Propter humum voliuat, ponitque in sepibus oua.

De perdice loquitur.

Ex damno alterius, alterius vtilitas.

EMBLEMA CXXV.

DVM sæuis ruerent in mutua vulnera telis,
Vngue leæna ferox, dente timendus aper,
Accurrit vultur spectatum, & prandia captat:
Gloria victoris, præda futura sua est.

Fons Emblematis.

HOc petitum constat è Gabriæ apologis. sic enim est tetrastichon Senariis Iambicis:

Λέων μάχην ἔστησε πρός ποτε κάπρῳ,
Γύπες δ' ἄνωθεν ἐσκόπουν τὴν ἔριν,
Βρῶσιν τὸν ἡττηθέντα ποιῆσαι τάχα·
Φίλοις δ' ὁρῶντες ἡσόχουν τῶν ἐλπίδων.

Quos sic vtcumque reddidimus:

In aprum leo certare quandoque ausus est,
Quos longè spectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent: attamen
Iis tandem amicis tota spes prædæ excidit.

Susceptum tamen id videtur speciatim in Principes Christianos, qui cùm inter se non longè antè decertarent, Solimannus Turca quasi spectatorem agens, suam non parum ditionem auxit, & in Germaniam irrupit, magna & ingenti totius Reipub. Christianæ calamitate & damno. Quod Georgius Sabinus hoc hexasticho persecutus est:

Principum Christianorum rixis auctũ est Turcicum imperium.

Mutua discordes faciebant prælia turdi,
Aeris & alitibus pugna duobus erat.
Vidit vt amborum prædo certamina Nisus,
Vnguibus, & rostro dilaniauit aues.
Sic modò dum faciunt discordes prælia reges,
Turcicus Europæ diripit hostis opes.

Ex quo facilè intelligimus, quantum mali afferat intestinum dissidium non modò ciuitatibus, sed & imperiis tum labefactandis, tum etiam euertendis. Nihil enim ciuili bello periculosius esse potest, nimirùm quòd hosti externo non paruas addat vires. Hîc ego non incommodè referam ex Iustini 8. historiam nobilem de Philippo Macedone, qui se vulturem præstitit in dissidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iustinus: Fortè euenit vt Philippum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iustitiæ, sed inuicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij sui, ad iudicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu, superuenit, regno vtrumque non iudicis more, sed fraude latronis ac scelere spoliauit. Incidi aliquando in eam, quam de iis belli temporibus Elegiam Christianam scripsit Franc. Franchinus, homo Italus, eamque adiicere non putaui alienum, neque ingratum studiosis. Sic ergo:

Ciuili bello nihil exitiosius.

Gallia cui paret, cui paret Bætica tellus,
Iam conferre manum Marte furente parant:
Tamque animis, & tam concurrunt fortibus armis,
Turbidus vt iamiam sanguine Sabis eat.
Et tamen amborum ceruicibus imminet hostis
Thracius, in pharetris acer, & acer equis.
Qui maius nil mente petit, nil voce precatur,
Quàm semel vt pugnent hi duo Marte pari.

Sperat enim nostris confractis viribus, omnem
Europam paruo posse labore premi.
Ne, Reges, ne tantæ animis discordibus iræ,
Ne gerite hostili bella petita prece.
Illius in vires & pectora vertite ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumque suis.
Roma rogat, Paulusque rogat, datque arma, dat aurum
Paulus, & ad tantæ præmia laudis opem.
Tu Deus, ex alto qui prospicis omnia cælo.
Quique vides, maneat quanta ruina tuos,
Consule militibus sacris, & consule templis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graues, duo sunt hi lumina pacis:
Hi duo sunt belli fulmina, magne pater.
Infer te medium, liquidis da nubibus imbres,
Fac rapidum tumidis flumen inundet aquis?
E castris amboſque iube discedere ab armis,
Coge domum armipotens alter & alter eat:
Seque putet neuter victum, sed iactet vterque
Victorem populus se rediisse suis.

Dente timendus aper.] Sic Martial. lib. 13.
Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum,
Et Ouid. in Epist.
——— *Obliquo dente timendus aper.*
Idem loco alio:
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.
Martialis:
Fulmineo spumantis apri sum dente petita.
Constat apros cum ira feruent, dentibus vrere, in iisque aliquid igneum contineri, vt testatur Xenophon in Cynegetico.

Prandia captat.] Captare prandia, est hîc, ni fallor, prædam expectare: quod explicat sequenti disticho. nisi tamen captare, altiorem quendam sensum habeat, vt apud Iureconsultos; apud quos captare propriè dicitur qui dolis & illectamentis quibusdam aucupatur lucrum. Sic hereditatem captare dixit Vlpianus, pro eo quod dicimus, artificiosè niti structísque technis, vt eam præter defuncti voluntatem corradamus, l. 1. D. si quis aliquem test. Et votum captandæ mortis, ardens ille affectus est quo flagrant iniusti quidam homines, ex morte alterius lucrum sibi pollicentes, vitæque insidias alij parantes, l. de fideicommisso, Cod. de transact. Martialis hoc verbum ita vsurpauit vt propriè, ita lepidè:

Capto tuam, pudet heu, sed capto Maxime, cœnam:
Tu captas alias: iam summus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares mittebas munera nobis:
Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.

Bonis auspiciis incipiendum,

EMBLEMA CXXVI.

AVSPICIIS res cœpta malis, bene cedere nescit.
Felici quæ sunt omine facta, iuuant.
Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
Signa malæ hæc sortis bestia praua gerit.

SOphoclis illud citatur à Plutarcho, lib. De Poetis audiendis:

Optima principia quid præstent.

> Ἔργου δὲ παντὸς, ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
> Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἔσθ' οὕτως ἔχειν.
> *Quicumque rem recta ratione inceperit,*
> *Bonum illius certò sperabis exitum.*

Οὐ γὰρ οἷόν τε, ait Polybius, τοῦ τέλους τυγχάνειν, μὴ οὐ τῆς ἀρχῆς διεστοχήσαντα: Minimè enim fieri poteit, vt finem ritè consequatur, qui de principio non rectè primum coniecerit atque cogitarit. Tantam vim dicunt inesse bonis faustisque negotiorum suscipiendorum principiis, vt ea vix bene cadere possint quæ infelix initium sortiuntur. Et sanè omina diligenter aduertenda esse, graues nec pœnitendi auctores censuerunt. Rectè quidem & prouidè, modò absit superstitiosa illa & inutilis obseruatio, quæ humanos animos terrore nescio quo afficit & torquet. Nam vt in re aliqua suscipienda non parum conducit faustum felixque principium, quandoquidem vel Poeta teste,

> *Facti dimidium qui bene cœpit habet:*

Ita non parum adfert impedimenti, aut etiam incommodi, si vel malo, vel inerti, aut etiam flagitioso principio negotium ordiaris: tum enim mulestam, id est, omen habere inauspicatum dicimur, cùm flagitij alicuius à nobis perpetrati, necdum expiati purgatíque animo obrepit sinistra quædam cogitatio, quæ intimam conscientiam verberet atque lancinet: quo fit vt frigidiùs & ignauiùs rem alioqui magnam auspiceris. Rectè Aiax apud Homerum, qui Deos inuocat sese ad arma componens. neque enim putat sibi felicius rei bene gerendæ auspicium capere posse, quàm ab inuocatione numinis. Cur poeticum illud, vt verè Philosophicum celebratur, ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα: &, *Ab Ioue principium Musæ*? Cur Romani suorum consiliorum & Senatus habendi ducebant initium à sacro illo precationis carmine, cuius tam sæpè mentio est apud scriptores? Sed & in delectu militum iidem, vt legionibus conscribendis, operam dabant, vt qui primus vocaretur, auspicatum nomen afferret. Neque verò ad vtramque confirmandam partem (eorum nempè qui omina & auspicia vel neglexerint vel obseruarint) multis verbis opus est. Exempla si quis euoluere velit, petat à Valerio Max. lib. I. cap. 4. Non solùm, ait Cic. I. De diuinat. deorum voces Pythagorei obseruarunt, etiam hominum quæ vocant omina. Quæ maiores nostri quia valere censebant, idcircò omnibus rebus agendis, QVOD BONVM, FAVSTVM, FELIX, FORTVNATVMQVE ESSET præfabantur: rebúsque diuinis, quæ publicè fierent, vt FA-

Mustelam occurrere

Aiax qualis apud Homer.

Sacrum carmen precationis.

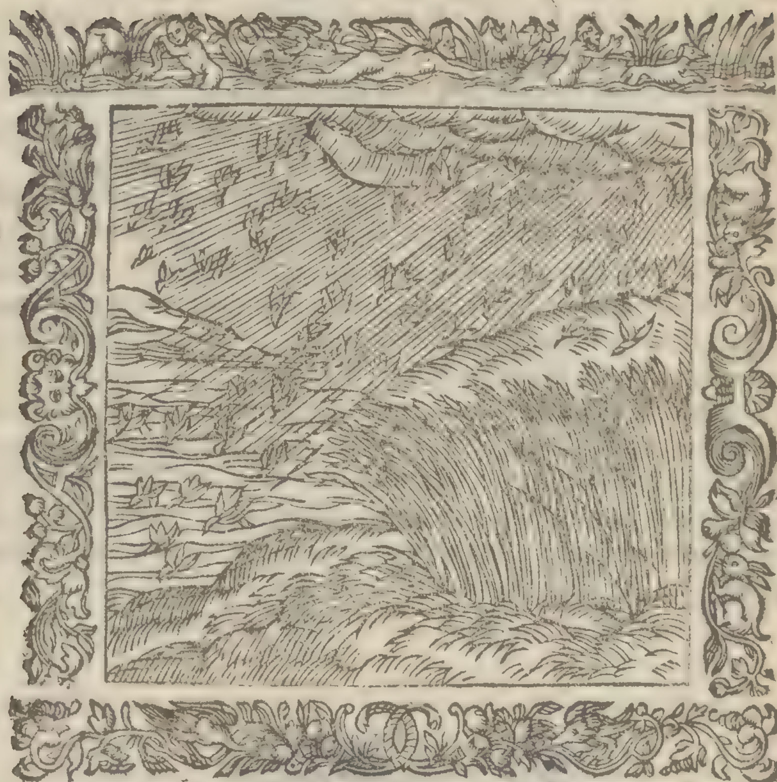
VERENT LINGVIS, imperabatur: inque feriis imperandis, vt litibus & iurgiis se abstinerent. Itémque in lustranda colonia, ab eo qui eam deduceret: & cùm Imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu consules obseruant, vt primus miles fiat bono nomine. Celebre est quod retulit Cedrenus, Græcus auctor, de Persis, apud quos sollemne fuit de nulla re graui & seria quicquam statuere priùs, eámque auspicari, quàm oratio & colloquium religiosè haberetur.

Mustela tibi si occurrat.] Occursum mustelæ ominosum fuisse tradunt auctores. Vnde nunc etiam apud quasdam nationes infelix habetur omen, si cùm paratur venatio, aliquis mustelam nominat: cuius etiam occursus vulgò est inauspicatus habitus. Eadem picta infortunium significabat: animal enim putabatur infaustum esse, maliq́ue præsagij, iisq́ue maximè, quorum domos habitet. Dicitur enim insidiari domesticis animalibus, pręsertimq́ue altilibus, eásq; ad internecioné vsque persequi, ait Pier. lib. 13. idémque occursum plerisque religiosum haberi dicit. Adhæc in negotiis obeundis vel nomen ipsum, vtpotè efficaciæ contrarium, multos remorari. Lege prouerb. Mustelam habes.

Occursus mustelæ

Nihil reliqui.

EMBLEMA CXXVII.

SCILICET hoc deerat post tot mala, denique nostris
Locustæ vt raperent quicquid inesset agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atylæ, castráve Xerxis erant.
Hæ fœnum, milium, farra omnia consumpserunt.
Spes & in angusto est, stant nisi vota super.

PAulùm immorabor in illustranda huius Emblematis epigrapha, antequam veniam ad explicationem carminis. Nihil reliqui itaque, prouerb. olet, ei simile quod vsurpauit Aristides, ἐν λόγῳ περὶ τοῦ παραφθέγματος· οὐδὲν ἔτι ὤν, Nihil amplius. Sed hæc oratoris verba, vbi de Nestore: τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὐδὲν ἔτι ἀλλ' εἰς τοῦτο ὑπὸ γήρως: iuxta id quod dici solet,

nihil amplius exsisteret præ senio. Cui conuenit illud, Præter plorare nihil: quod Horat. in Satyris, & M. Tullius vsurparunt. Hæc satis, nunc ad carmen.

Historia de locustis.

Deflet horribilem quandam calamitatem, qua fuit effecta Insubrum Longobardia circa annum, vt coniicere facile est, 1541. Eleuata enim nube locustæ ex aëre dicuntur cecidisse, quæ legumina, herbas, & grana fermè omnia depastæ, induxerunt famem, & quorundam desperationem, quòd post tot tantáque infortunia nihil esset relictum. Habebant digiti longitudinem, turgida capita, ventres obesos, & sanie refertos. Itaque extinctæ intolerabili fœtore aërem corruperunt, vt etiam corui, cornices, accipitres, aliæque aues cadaueribus alioqui inhiantes ferre nequiuerint: quod colligimus ex Commentariis eorum qui nostri temporis historiam congesserunt. Iidémque tradunt, in regionibus Poloniæ regno finitimis incredibilem fuisse eiusmodi animalculorum multitudinem: nullas primò alas habuisse, sed magnos dedisse saltus: paulo pòst quatuor adeptas, tantòque numero conuolasse, vt duo miliaria in longum & latum cubito tenus ita occuparent, vt ipsius quoque splendorem Solis à toto illo terræ spatio sua densitate excluderent: vnde colligere est facillimum, rebus humi nascentibus damna innumerabilia inde subsecuta esse, quæ ad radices vsque omnia depastæ essent: Cùm verò succreuissent alæ, erant digiti humani magnitudine, túmque in fruges atrociùs grassabantur. Cæterùm hę neque vi, neque industria alia propulsari potuere. Hoc autem ei simile est, quòd habetur Exod. 10. & apud Ioseph. lib. Antiquitatum 2. cap. 13. Locustarum etiam in Africa multitudinem prodigij similem fuisse tradit August. in lib. de Ciuitate Dei tertio, cap. vltimo, cùm iam populi Romani prouincia esset. Consumptis enim fructibus & foliis lignorum, ingenti nube in mare dicunt esse deiectam: qua mortua, secuta est aëris corruptio, quæ tantam aduexit pestilentiam, vt in solo Masinissæ regno octingenta hominum millia periisse referantur, & multo amplius in terris littoribus proximis. hæc ille. De Locusta ita scribit D. Ambrosius lib. 5. Hexaëmer. c. 24. Vsque ad locustam, ait, quoque gratia diuina penetrauit, quæ cùm agmine conferto regionis cuiusque occupauerit latitudinem, innoxio primùm fertur habitaculo, nec fructus inhospitali incursione depascitur, nisi diuinæ signum præceptionis acceperit. Etenim sicut in Exodo legimus, ea quoque cælestis vltionem offensionis exequitur, pię ministra vindictę. Hanc quoque

auis deuorat Seleucis. Si enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorum, quæ locusta consueuit inferre, cui creator inexplebilem dedit deuorandi naturam, vt insatiabili pastu plagam suam possit extinguere: hæc Ambros. Hermannus Schedel in Chronic. de damnis ab eodem animalium genere illatis ita cōmeminit: Lotharij Imperatoris tempore, ait, à Carolo Magno tertij, locustę innumerabiles sex alas habentes & dentes duos lapide duriores in Gallia, veluti nix, terram operuerunt: herbas, segetes & arbores, ac vniuersa viriditatem habentia deuastarunt. Tandem proiectæ in mare, & ad littora in terram eiectæ, secuta est magna putrefactio: & inde mortalitatem magnam, aërem inficientes, generalémque hominum interitum suscitarunt. Idem auctor hac de re sic alibi scriptum reliquit: Tempore Caroli Burgundinonum Ducis, filij Philippi optimi, locustæ per Italiam vagatæ, Brixiæ agrum deuastarunt, cùm in Brixiano agro in maxima multudine aduolarunt: quæ Brixianis & Mantuanis maximum damnum intulerunt. Quibus nisi Ludouici Mantuani Principis solicitudo obstitisset, sata quoque in tota Lombardia corrosissent. Earum etiam meminere Imperatores in l. 18. C. De loc. & cond. Excepto, aiunt, tempore, quo edaci locustarum pernicie sterilitatis vitium intercessit, sequentis temporis fructus, quos tibi iuxta præteritam consuetudinem deberi constiterit, reddi tibi Prouinciæ Præses iubebit. Locustam depinxit Claudianus in Epigrammat.

Horret apex capitis, medio fera lumina surgunt
Vertice, cognatus dorso durescit amictus.
Armauit natura cutem, dumique rubentes
Cuspidibus paruis multis acuêre rubores.

Arist. 3. Rhetor. ex Stesichoro prouerb. vsurpauit, Cicadæ apud eos humi canent. οἷον εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. vt si quis dicat id quod Stesichorus in Locris extulit, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi canant. Voluit poëta vastationem rerum omnium, ruinámque extremam intelligere, adeò vt non ædificia modò, sed ne arbores quidem stantes relinquātur, omniáque solo æquentur, vt cicade nihil habeant quo insideant. Hoc inde ductum quod cicadæ arbustis maximè gaudeant. Exemplum est comminationis, quo significatur cuncta arbusta succisum iri stirpitus ab hostibus, ita vt sic truncatis stipitibus cicadæ necessariò cogantur humi cantillare. Apud

Theocritũ, puella depaſtrix alieni patrimonij καλαμαία μάντις appellatur, id eſt locuſta, quę meſſem intercipiat. Multa autem veteribus prodita remedia arcendis locuſtis, ſi vacat, lege apud Caſſium Dionyſ. de Agricultura lib. 13. cap. 1.

Euro.] Eurus ventus eſt Orientalis calidus.

Tendere turmas.] Ab exercitu allegoria.

Atylæ.

Atylæ.] Atyla Princeps ex Scytharum genere, qui poſt ſubactam Pannoniam, Aquileiam deleuit, & in Germaniam tranſiens multa vaſtauit: eius exercitus armatorum fuit 500000. cui dux Romanorum Ætius, & Theodoricus Hiſpanicorum Gothorum rex fortiter in campis Catalaunicis occurrerunt; vbi commiſſo prœlio 180000. vtrimque cæſa ſunt Hunnis victis. Paucis verò interiectis annis, Ætię, deinde Valentiniani audita cæde rediit infeſtior, Aquileiáque deleta Romam properabat, ſed Leonis Pontificis Romani precibus delinitus, dum nouis intentus eſſet nuptiis, vino nimio obrutus, effuſa è naribus ſanguinis copia, eſt ſuffocatus.

Xerxes.

Xercis erant.] Xerces rex Perſarum, Darij filius, in Græcos dimicaturus, habuit de regno ſuo ſeptingenta millia: de auxiliis trecenta: roſtratas naues mille & ducentas: onerarias, ad tria millia: in quibus fuerunt hominum myriades 23. terreſtris autem exercitus fuerunt centum & ſeptuaginta myriades, equitum octo. Claudian. 2. in Rufinum:

> *Haud aliter Xerxem toto ſimul orbe ſecutus*
> *Narratur rapuiſſe vagos exercitus amnes,*
> *Et telis vmbraſſe diem, cùm claßibus iret*
> *Per ſcopulos, tectúmque pedes contemneret æquor.*

Herodotus lib. 7. Lege Iuſtinum lib. 2. & Plutarch. initio libri, cui Parallela nomen fecit.

Farra omnia.] Rei difficultates ſpondiacum fecit: priores editiones non, farra omnia, ſed, corda omnia, elegantiùs habebant. Corda autem non à voce, cor cordis, ſed à cordum cordi, quod eſt ſecundum fœnum poſt meſſionem primam germinans, vt ex Plinio liquet cap. 28. lib. 18.

Spes & in anguſto eſt.] Reſtat deſperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

Stant niſi vota ſuper.] Id eſt, nil niſi vota ſuperſunt, vt habet Ouid. lib. 1. Triſt. Elegia 2. Hic enim notanda Tmeſis, & Anaſtrophe.

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEMA CXXVIII.

Milluus edax, nimiæ quam nausea torserat escæ,
Hæi mihi, mater, ait, viscera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua viscera credis,
Qui rapto viuens sola aliena vomis?

Emblematis typus.

TEtrastichō hoc paucis cōmutatis mutuatus est ex Gabriç apologo, quod sic habet:
Βοὸς φαγὼν παῖς εἰς ἑορτὴν ἔγκατα,
Οἴμοι κέκληγ᾽, ὡς σπλάγχνα, μῆτερ, ἐγχέω.
Ἡ δ᾽ αὖ γελῶσα, καὶ φόβου τέκν᾽, ἔφη,
τῶν σῶν γὰρ οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἐμεῖς † ἀλλοτρίον. id est,
Puer die festo bouis cùm viscera

† ἀλλότριον.

Vorasset; Hei mater, clamat, mea effluunt
Intestina. at ridens ait, Fili, haud time,
Nam non tua hæc sunt, sola at aliena vomis.

Dicitur in eos, qui quæ rapto & fraude congesserunt, ægrè perdunt, ac si sua essent. Proculdubiò non ab re dictum est à Chrysostomo, Pauca malè parta, multa bene comparata perdere: vt & Plautus(vnde est Emblematis titulus) *Malè parta malè dilabi.* Hoc si veniret aliquando in mentem iis qui tam impensè animo secum agitant, vt faciendi lucri rationem conquirant, huc & illuc pecunias corradant, nec interea vnde habeant curant: aut certè timerēt, ne amittendi alea fortasse aliquādo impotētiùs cruciarentur: aut ne iustam in se numinis iram prouocarēt: aut saltem cogitarent, quàm hæc fluxa sint, quamque fragilia ea fortunæ bona, quorum habendorum caussa tot tantisque curis distringuntur. Celebratum est iam olim doctorum hominum vocibus: Diuitem aut iniquum, aut iniqui hæredem: quod dictū esse suspicor in eos tantùm, qui quicquid omninò auidè cupiunt, iure vel iniuria congerunt. Qui verò fieri potest, vt opum facultatumque tam expedita facilisque, & pænè momentanea, vt ita loquar, adeptio, conquisitio, possessio, iusta esse & legitima censeri debeat? Iuuenalis optimè:

In furaces & raptores.

——— diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri; sed quæ reuerentia legum?
Qui metus aut pudor est vnquam properantis auari?

His itaque violentis & iniquis harpyiis, id est furacibus hominibus, si quid aduersa fortuna detrahat, aut alius quidam casus eripiat (quod nonnunquam solet accidere) iacturam hanc non tam molestè ferre debent, quàm certē boni quique & honesti viri in lucro esse deputarent, beneque cum mortalium rebus actum esse non tam grauatè dicerent, si quæ iniustè possederūt iniqui illi captatores, ad veros tandem possessores redirent. Eo de genere furum sunt plerique forēses rabulæ, atque importuni sycophantæ, & maximè ærario publico nonnunquam præfecti, qui æquissima numinis vltione, aduersa reflāte fortuna, plerumque sumptus faciunt, quos nunquam putassent: & sæpenumerò citius quàm vellent, euomunt quod concoquere non potuerunt. Id etiam vulgò tritum.

De malè quæsitis non gaudet tertius hæres.

Porrò Cicer. Philipp. 2. vsurpauit hoc Adagium Plautinum, transtulitque in Antonij rapacitatem & ingluuiem, his verbis: At quàm insolenter statim heluo inuasit in eius viri (Pom-

peium intelligit) fortunas, cuius virtute terribilior erat populus Romanus exteris gentibus, iustitia charior? In eius igitur copias cùm se subitò ingurgitasset, exultabat gaudio, persona de mimo modò egens, repentè diues: sed vt apud Poëtam nescio quem, Malè parta malè dilabuntur, incredibile ac simile portenti est, quonam modo ille tam multa, quàm paucis non dico mensibus, sed diebus effuderit. Fortasse & huc referri potest illud Democriti, πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας περιγινόμενος ἐπιφανέστερον τὸ ὄνειδος κέκτηται. & Hesiodus, mala lucra dãnis esse simillima cecinit:

——— κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτῃσι.

Contrà laudat, χρήματα οὐχ ἁρπακτὰ, quæque sunt θεόσδοτα. Sed præstat audire Euripidem:

> Ἀδίκως δὲ μὴ κτῶ χρήματ᾽, ἢν βούλῃ πολὺν
> Χρόνον μελάθροις ἐμμένειν. τὰ δ᾽ ἀδίκως
> Οἴκους ἐσελθόντ᾽ οὐκ ἔχει σωτηρίαν. id est,

Ne compares iniustè vllas opes, quas velis tibi esse diuturnas: quicquid enim iniquè domi cumularis, saluũ esse minimè potest. Adhæc non prætermittam (quod attinet ad carminis enarrationem) Miluum in Hieroglyphicis locupletem designare & rapacem: quod in Phædone significat Socrates, cùm eos homines qui auaritiæ studuissent, & ad imbecilliorum expilationes & rapinas parati ac semper prompti fuissent, in miluos & lupos conuerti ait. Sed & in sacris Miluus pro prædone ac grassatore accipitur. Pier. lib. 17. Hieroglyph.

Viscera, diuitiæ.

Quem nausea torserat.] Qui præ ingluuie vomebat.

Viscera ab ore fluunt.] Viscera sunt diuitiæ: vnde Penelope Ouidiana:

Viscera nostra tuæ diripiuntur opes.

Et vulgariter dicitur apud nostrates, Eum qui suum perdit, sensum perdere: vel, Qui censum perdit, perinde videri, ac sensum profundere. Sunt enim χρήματα ἡ ψυχὴ καὶ ζωὴ βροτοῖς, vt est in quodam Græco Epigrammate. Cicero pro Quintio: non pecuniam modò, verùm etiam hominis propinqui sanguinem vitamque eripere conatur.

Semper præſto eſſe infortunia.

EMBLEMA CXXIX.

Ludebant parili tres olim ætate puellæ
Sortibus, ad Stygias quæ prior iret aquas.
At cui iactato malè ceſſerat alea talo,
Ridebat ſortis cæca puella ſuæ:
Cùm ſubito icta caput labente eſt mortua tecto,
Soluit & audacis debita fata ioci.
" *Rebus in aduerſis mala ſors non fallitur: aſt in*
" *Fauſtis, nec precibus, nec locus eſt manui.*

APologum hunc in primo Epigrammatum Græcorum reperi, de tribus puellis alea iacta inquirentibus, quænam

prior fato concessura esset: quæ verò sortem iactam viderat sibi mortem portendere, risu neglexit, cùm statim tegula in caput lapsa risui finē dedit, quod significat Adagium, Mala vel inuocata veniunt: illudque apud Græcos vulgatū, διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ καὶ μὴ διζημένοισι. hoc est, Mala vel etiam non quærentibus obtingunt, bona vix accedunt etiam quærentibus. Idem respondit Diogenes rogatus, quid de hominum sorte sentiret: Miseram & infortunatam hominum conditionem esse dixit, cùm bona quærentibus vix obtingant, cadant autem infortunia, non tantùm non quæsita, sed præter omnem expectationem. Plautus Mostellaria:

Mala veniunt etiā nō vocata.

——— Vnum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum est, quàm id quod cupidè petas.

Græcum Epigramma eiusmodi est, in titulo εἰς δυσπραγίαν

Character emblematis.

Αἱ τρίσσαι ποτὲ παῖδες ἐν ἀλλήλησιν ἔπαιζον
Κλήρῳ, τίς προτέρη βήσεται εἰς ἀΐδην.
Καὶ τρὶς μὲν χειρῶν ἔβαλον κύβον· ἦλθε δὲ πασέων,
Ἐς μίαν· ἡ δ' ἐγέλα κλῆρον ὀφειλόμενον.
Ἐκ τέγεος δ' ἄφ' ἄελπτον ἀπωλίσθησε πέσημα·
Δύσμορος, εἰς ἀΐδην δ' ἤλυθεν, ὡς ἔλαχεν.
Ἀψευδὴς ὁ κλῆρος ὅπω κακόν· ἐς δὲ τὸ λῷον
Οὔτ' εὐχαὶ θνητοῖς εὔστοχοι, οὔτε χέρος.

Aleæ ludo vita hominis comparata.

Cæterùm Socrates aleæ ludo humanam vitam comparabat, πεττείᾳ τινὶ ἔοικεν ὁ βίος, καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφον τινὰ τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον. οὐ γὰρ ἔστιν ἄνωθεν βαλεῖν, οὐδὲ θέσθαι τὴν ψῆφον. Aleæ ludo similis est vita, & quicquid euenit, veluti quandam tesserā deponere oportet. Non enim denuò iacere licet, neque tesseram aliter ponere. Cui & conuenit illud Terentij in Adelphis:

Sic in vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris:
Si illud quod est maximè opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas.

Huc fortè non incommodè transferes illud Demost. σπουδαίων ἐστὶν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίστῃ τῇ παρούσῃ τύχῃ χρῶνται, τότε πλείω τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἔχειν· οὐδὲν γὰρ οὔτε φυλαττομένοις οὕτω δεινὸν ὡς ἀφύλακτον εἶναι, οὔτε ὀλιγωροῦσιν, ἀπροσδόκητον παθεῖν.

Modestia decet vel maximè fortunatos

id est, Proborum hominum officium est, cùm fortuna vtuntur maximè prospera, tum summū habere modestiæ studium. Neque enim quicquam tam formidabile, quin vigilātia præcaueri, neque vllum malum est, quin oscitantibus euenire possit.

Styx.

Ad Stygias aquas.] Id est, ad mortem. Styx inferorum fluuius, per

per quem veteres putabant animas transire post mortem. Lactant. lib. I. cap. II. Hanc phrasim mutuatus est ex Martiale: Nam in primo sic 79. epigr.

Decreuit Stygios festus adire lacus.

Idem 102.

Nec prius ad Stygias famulus descenderat vmbras. & dein,
Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.

Et Stygias æquum fuerat patrem isse sub vmbras.

Libro etiam 4. 73.

Et iam per Stygias esset iturus aquas.

Denique vndecimo lib. 85.

Qui nondum Stygias descendere quærit ad vndas.

Cæca sortis.] Ignara exitij futuri.

Tecto.] Tegula.

Rebus in aduersis mala.] Prudens quisque omnia quæ sibi speranda sunt, non in meliora, sed in peiora constituat: vt si quid præter spem accidat, id tamquam lucrum reputet, vt monet Comicus. Ouidius 4. De Ponto:

Tu quoque fac timeas; & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Remedia in arduo, mala in prono esse.

EMBLEMA CXXX.

ÆTHERIIS *postquàm deiecit sedibus Aten*
Iupiter, heu, vexat quàm mala noxa viros!
Euolat hæc pedibus celer & pernicibus alis,
Intactumque nihil casibus esse sinit.
Ergo Litæ, proles Iouis, hanc comitantur euntem,
Sarturæ quidquid fecerit illa mali.
Sed quia segnipedes, luscæ, lassæque senecta,
Nil nisi post longo tempore restituunt.

Titulis Emblematis vnde ductus.

GEneralis ea thesis, præfixa Emblemati, ad quascumque humanas calamitates & incommoda potest accommodari: eáque, nisi fallor, parœmia est medicis familiaris. Iam

conferre placet cum aurea illa Nazarij ſententia, ex Panegyrico quem Cæſari Conſtantino dixit: Facilior, inquit, & multò procliuior lædendi quàm commodandi ſemper eſt via: vulnerare integrum, quàm ſauciato mederi: diſſipare rapta, quàm diuulſa componere.

Aetheriis.] Homerus Iliad.I. Aten Deam fingit, mortales variis implicantem anguſtiis & perturbationibus, eorumque mentes ſeducentem, variiſque opinionum monſtris afficientem: ad quæ mala ſarcienda placandáque Litæ Iouis filiæ opponuntur, quæ tamen non ſtatim poſſunt inſtaurare atque componere, quod ab ea motum atque diſſectum fuit: ſed id longo temporis interuallo fieri ait, vtpotè quæ ſint luſcæ, tardis pedibus, & ſenio confectæ. Verſus Homericos huc adiicimus:

Ate Homerica.

Litæ.

Καὶ γάρ τε λιταὶ εἰσὶ Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ.
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' ἄτη σθεναρήτε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους. αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας.
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταίγε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ. hoc eſt,

Namque Litæ ſoboles magni Iouis, & pede claudo,
Rugoſæ, obliquoque oculo, medeantur vt illi,
Aten ſectentur. celeri peruertitur omnes
Illa gradu, & paßim damnum mortalibus affert.
Hæc verò actutum ſarturæ damna ſequuntur,
Conciliantque ſuis cultoribus optima ſemper.
At ſi quis reicit præfractè, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adſit, pœnaſque ſuo det denique damno.

Eiuſdem Ate etiam meminit Iliad. τ. quo loco Iupiter in eam confert, quòd eſſet deceptus à Iunone: Illam enim ea cauſſa capillis arreptam in terras præcipitem dedit, indixitq; ne vnquã rediret in cælitum contubernium. Hoc quidem ſignificatur, aduerſa queque ſtatim & ex improuiſo impetere, tardè autem recedere: illud enim eſt quod Gallorum vulgus ait, Mala & ægritudines in equis accedere, ſed pedibus & lento gradu recedere.

Res aduerſas ſtatim accedere, tardè recedere.

Ate enim noxa est velocissima, quæ propter motum celerem, infortuniorum aleam maximè subitam & improuisam significat. Hanc Christianæ pietatis auctores φώσφορον. i. Luciferum è cælo deturbatum interpretantur, vt maximè Iustinus Philosophus ac martyr, Eusebius Pamphil. Suidas, & Budæus noster ex Bessarione Cardinale lib.3. in calumniatorem Platonis. Stobæus Elegia περὶ δικαιοσύνης ex Solone hoc distichon retulit, vbi emergentem è diis noxam facit:

Lucifer è cælo deturbatus.

Ἄτη δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἣν ὁπόταν Ζεὺς
Πέμψῃ τειρομένοις, ἄλλοτε ἄλλος ἔχει. id est.

Ex illis Ate apparet, quam vbi Iuppiter ipse
Miserit vltricem, tunc aliam alter habet.

Litæ claudæ & luscæ cur.

Litas autem Deas claudas interpretantur Mythologi de iis qui precantur, quòd genua flectant: quas rugis obsitas esse Poetæ volunt, ad designandam imbecillitatem. Has aiunt esse strabis luminibus, quòd conniuere videantur in quibusdam, sed postremò necessitate ad supplicationes deflecti. Phornutus claudas esse tradit, quòd tardè & vix accedant ad eos supplicandos, quos antè affecerint iniuria: rugosas verò & strabis oculis, quòd grauiter & ore parum hilari intueantur quos offenderunt, & à quibus veniam deprecentur: Iouis porrò filias, quòd venerabiles sint. hæc ille. Itaque id transfertur ad illatam cuipiam iniuriam, cuius difficulter memoria tollatur ex animo: iniuriarum enim & contumeliarum memoria tardissimè senescit, vt ferè vt nisi morte deleatur. Vel ad id traducetur non omninò malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita Iulij Agricolæ, soceri sui: Naturâ infirmitatis humanæ, inquit, tardiora sunt remedia, quàm mala: & vt corpora lentè augescunt, citò extinguuntur: sic ingenia studiáque faciliùs oppresseris, quàm reuocaueris. Sic Seneca Epistola 92. Eligit aliquid noui casus, per quod velut oblitis vires suas ingerat. Quicquid longa series multis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit, id vnus dies spargit ac dissipat. Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium rerumque nostrarum, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc incrementa lentè exeunt: festinatur in damnum: nihil publicè, nihil priuatim stabile est, tumultuantibus caussis mala, vnde minimè expectabantur, erumpunt. Huc pertinet Scytharum legati sententia ex Curtio lib.7. Quid tu? ignoras arbores magnas diu crescere, vna hora extirpari? Ponticus Heraclides disputatione De allegoriis Homericis, eodem penè modo intelligit: quo loco eos arguit

Locus Cornelij Taciti.

Pontici Heraclidis allegoria de Ata & Litis.

imperitiæ,qui Homerum vituperent, qui Litas Iouis filias impiè deformi & mutilo corpore finxerit. His Poëta imaginem expressit eorum qui supplices sunt.qui enim peccarunt,ex conscientiæ verbere tardiores esse solent: eósque verentur aggredi quos læserunt,& à quibus veniam impetrare postulant: pudoris enim sui sunt ipsi continuò memores. Nec verò præsenti animo esse possunt,aut constanter intuentur,vt qui retrò auertant oculorum aciem.Primò itaque supplicum animus nullum præ se lętum ruborem admittit,vt qui pallidi sint,demisso vultu,misericordiam elicere conantur. Ea ergo caussa fuit,cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ. Contra valida est & pernix Ate, cuius nimirùm acris & vehemens stultitia hominum non modò ceruicibus, sed & animis impendeat. Nam toto impetu & sine aliqua ratione fertur ad omne flagitium. Is ergo Poëta perinde se gessit, vt qui pictor esset humanorum affectum, quos affectus Deorum nominibus allegoricôs affingere solet. Lege Lucian.in Imaginibus, & Tragopodagra.

Aten.] Ate est noxia παρὰ τοῦ ἀάομαι,lædo.

Heu mala noxa.] De nomine noxæ & noxiæ hæc placet addere è commentario Alciati ad tit.De verb.signific.Noxam dixere antiqui, ait, id quod nocet: quapropter culpa,pœna,detrimentum,noxa est.vnde & lib.33.T.Liuius,noxæ exoluere,id est à pœna capitalis fraudis liberare, accepit. Seruus quoque qui contra legem Aquiliam alicui damnum dedit, noxa est. At noxia solummodo de maleficio ipso dicitur, nec tam generali significatione accipitur, sicuti noxa. Cicero libro 3. de Legibus, Noxiæ pœna par esto,vt in suo vitio quisque plectatur, vis capite,auaritia mulctâ,honoris cupiditas ignominiâ. M. Manilius: Quinetiam infelix virtus, & noxia felix. Plautus in Bacchid. Sat sit, suspectus sum, cùm careo noxia. Quo sensu & in Mostellaria & in Pseudolo visus est;Terētius quoque in Phormione:In re incipienda ad defendendam noxiam. sed & in Eunucho & Hecyra ad eundem modum.Nec noxam eos ascripsisse quisquam dixerit, cùm ratio carminis non consentiret. Quæ adducere volui vt palàm fieret quàm iniquo iure Iustinianum in Elegantiis suis insectetur Valla,& Seruium Beroaldus, dum adiectiuè tantùm dici noxiam opinentur contra veterum auctoritatem. Hæc ille.

Ex arduis perpetuum nomen.

EMBLEMA CXXXI.

CREDIDERAT *platani ramis ſua pignora paſſer,*
Et bene, ni ſæuo viſa dracone forent.
Glutiit hic pullos omnes, miſeramque parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece.
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis eat.

PIndar. Olymp. 5. Αἰεὶ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνατε μάρναται, πρὸς
Ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον. id eſt,
Circa virtutes labor ſumptúſque perpetuò implicãtur, vt opus difficultate obtectum aſſequare. Sed propiùs apud Plutarch

Bacchilides: πρὸν γὰρ κῦδος ἔχει ἀρετά.

Crediderat platani.] Cùm in Aulide Bœotiæ portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantium classis aduerso vento detineretur, Calchas augur peritissimus cũ cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex serpentis vel draconis augurio (qui in arborem subrepens nouem passeris pullos vnà cum matre deglutierat) decimo tandem anno illum captum iri prædixit. Nam pro passeribus annos, pro angue tempus intellexit, vt explicat Pierius Hieroglyph. lib. 20. Narratio est apud Homerum Iliad. β. & Cic. 2. de Diuinat. quam eandem reperiri in vita Homeri quæ Plutarchi nomine à quibusdam circumfertur. De Calchantis illo vaticinio facile mihi esset adiicere Ciceronianos versus, quos citat ipse eodem de Diuinatione: sed liber est in omnium manibus. Locus Homeri sic habet:

Historia ex Homero de vaticinio Calchantis.

> Τίπτ' ἄνεω ἐγένεσθε καρηκομόωντες ἀχαιοί;
> Ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς, &c.

Quẽ eundem satis feliciter Ouidius est æmulatus Transfor. 12.

> ———— *veri prouidus augur,*
> *Thestorides, Vincemus, ait, gaudete Pelasgi,*
> *Troia cadet: sed erit nostri mora longa laboris,*
> *Atque nouem volucres in belli digerit annos.*

Hoc autem innuit, quòd pręclarum sit idem esse arduum; & rebus maximis difficultatem quanquam à natura esse propositam, ait idem M. Tull. Tuscul. 3. Etenim nulla potest esse diuturna gloria, quam labor strenuus & indefessus primùm non antecesserit. Quis enim magna coronari contendat Olympia, dulcis sine puluere palmæ? Vulgo tritum id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. Præclarè Xenophon, ἀπομνημ. 2. αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν κ' ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες· λέγει δὲ πού καὶ ἡσίοδος,

Nullam gloriam sine labore parari.

> Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἑλέσθαι
> Ῥηϊδίως. λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
> Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
> Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
> Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
> Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

Virtus difficulter paratur.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐπίχαρμος ἐν τῷδε, τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ θεοί. id est, Curæ quidem laboriosæ efficiunt, vt ad pulchra & honesta facinora perueniatur, sicuti virorum optimorum habet adagium. Ait enim Hesiodus:

Amplecti vitium cumulatim & ſumere promptum eſt:
Namque iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum.
Dij quoque ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt atque ardua, & aſpera multum
Offertur: tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Teſtatur autem Epicharmus, A diis omnia nobis vendi laboribus. Memoriæ ſuccurrit & illud Clementis Alexandrini Stromat. δ. ἔστι τὶς λόγος τὰν ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις· νῦν δέ μιν θοὰν χῶρον ἁγνὸν ἀμφέπειν, οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος, ὧν μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ, ἵκηταί ἐς ἄκρον ἀνδρείας: quorum verborum hæc eſt ſententia: Fama eſt virtutis domicilium eſſe in quibuſdam rupibus, ad quas difficilis admodum ſit aſcenſus, eámque celerem incolere locum caſtum. Ea verò non conſpicitur quibuſcumque hominum oculis: neque vnquam ad eam quiſquam perueniet, tanquam ad fortitudinis propugnaculum, niſi primùm ſudore ac labore animum afficiente ſuam induſtriam probarit. Quid enim gloriæ Alexander, quid Epaminondas, quid Themiſtocles ſibi comparaſſent, niſi laborioſis & moleſtis expeditionum anguſtiis arduum virtutis iter ſibi conficiendum propoſuiſſent? οὐ γὰρ εὐτυχίᾳ τὰ ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνῃ καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων, εἰς τοῦτο προῆλθε δυνάμεως, ait in Craſſo Plutarch. id eſt: Non tam fortunæ proſper euentus Romanorum potentiam auxit, quàm egregia virtus, ac ſumma in laboribus aſperiſque in rebus tolerantia, aduerſis caſibus ſuccumbere neſcia. Illud etiam mihi ſuccurrit Pindari ex Olymp. ſexto: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι· πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴ τι ποναθῇ· id eſt, Virtus periculorum expers neque apud homines, neque mari habetur in pretio: at multi memorant, ſi quid honeſti, laborioſè peractum eſt. Quid, vt hoc poſtremò, laudis Cæſar eſſet conſecutus, ſi facile illi fuiſſet Britannis inferre bellum? Aut Annibal quantum ſibi famæ cumulaſſet, ſi dum Italiam adiret, peruias Alpes citra puluerem & ſudorem, ac non magna ſuorum cæde feciſſet? Rectè Naſo Triſtium 4.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Et Propertius 4. Elegiarum:

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires:
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Porrò Alciatus id carminis videtur imitatus è Græco incerti

cuiusdam Poëtę, apud quem tamen non est eadem conclusio. cùm de hirundine verba faciat, cuius nidum serpens deiecisset & exturbasset, in eóque tandem igni ardenti combustus esset.

Crediderat.] Commiserat, nidificauerat.

Sua pignora.] Pullos, vt alibi monuimus, de Ciconiæ nido.

Saxeus.] Fatalis serpens est, necnon perpetuæ belli Troiani memoriæ per metamorphosim serpentis in perpetuæ duritiei saxum. sonat etiam saxeus, durum, crudelem, inexorabilem, quique nulla flecti prece possit. Huc pertinet quod alio loco memini retulisse me de illo angui qui Tarquinij Superbi animum stupefecit, attonitúmque reddidit, cùm à columna lignea repente lapsus omnes in fugam vertisset, rei miraculo consternatos: nimirum portendebat ille serpens nouum & inexpectatum principem, eundémque ætate florentem Iunium Brutum, de lignea columna, hoc est, stupore, quem diu simulauerat, ne opprimeretur à tyranno, proditurum.

Serpens saxeus.

Ex literarum ſtudiis immortalitatem acquiri.

EMBLEMA CXXXII.

NEPTVNI tubicen (cuius pars vltima cetum
Æquoreum facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprenditur orbe,
Qui caudam incerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaráque geſta
Proſequitur; toto mandat & orbe legi.

Typus Emblematis.

ID petitum apparet è Macrobio Saturnal.1.c.8.illud nõ omiſerim, ait, Tritonas cũ buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſitos,quoniam ab eius commemoratione ad noſtram ætatem hiſtoria elata & quaſi vocalis eſt:antè verò muta,& obſcura, & incognita : quod teſtantur caudæ Tritonum humi merſæ & abſconditæ. Triton marinus Deus, Neptuniq́ue filius,& tubicen ſchemate ſerpentis circulo continetur ; quid refertur qui-

Triton, Deus marinus.

dem ad perpetuam & numquam intermorituram doctorum virorum memoriam. Tuba enim famæ & commendationis nota est, vt quæ ab omnibus exaudiatur. Serpens in se reuolutus, ęternitatē designat, vt docet Orus Niliacus in ipso Hieroglyph. principio. Hoc significat historiam rerū gestarū ab Saturni cōmemoratione ad nostra vsque tēpora, quę aliàs obliterata esset, notā & quasi vocalē extitisse. Nam quæ ante Saturnū gesta sunt, obscura & incognita in tenebris delituisse: quod ostēdunt Tritonum caudæ ad humum inclinatæ, quæque oculos effugiunt. Id Alciatus ipse Annotationibus in Tacitū sic attigit: Veteres, inquit, in templorum Saturni ianuis imagunculas Tritonum statuebant, non aliam ob caussam, quàm vt ab eo cœpisse historiam, æternitatemque illis debere Deos ostenderent, quorum pręconio fuissent celebrati. Tibullus idem significat his verbis:

Quem referent Musæ, viuet, dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum vehet amnis aquas.

Ouid. 3. Tristium:

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego, cùm patria caream, vobisque, domoque,
Raptaque sint, adimi quæ potuere mihi:
Quilibet hanc sæuo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.

Quò spectat Eudamidæ illud, qui rogatus cur Lacedæmonij ad bellum profecturi Musis sacrificarent, cùm nullum cum Marte haberent commercium: Vt, inquit, post præclarè facta, memoria apud posteros maneat. Et quidē docti, nō solùm viui ac pręsentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem literarum monimentis assequuntur, Cic. 1. Officiorum. De Tritone plura apud Macrob. eo quem proximè citaui loco, & Gyraldum Syntag. 5.

Spartanti Musis cur ante bella sacrificarent.

Cetum.] Inferiore sui corporis parte piscem refert, superiore Deum. Plutarc. de Iside commentario ait Amphitritem minoresque Deos marinos, Tritonas dici. Eos descripsit vberrimè 4. Argonautic. Appollonius. Mitto quæ in Arcadicis habet Pausanias: sunt enim prolixiora, quàm vt huc attexere habeam necesse: Virgilius in decimo, vbi de apparatu nautico Mezentij:

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hispida nanti
Frons hominem præfert, in Pristin desinit aluus.
Spumea semifero sub pectore murmurat vnda.

Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis, primi Ducis Mediolanensis.

EMBLEMA CXXXIII.

Pro tumulo pone Italiam, pone arma, Ducesque,
Et mare, quod geminos mugit adusque sinus.
Adde his Barbariem conantem irrumpere frustrà,
Et mercede emptas in fera bella manus.
*al. & *Anguiger * est summo sistens in culmine, dicat:*
Quis paruis magnam me superimposuit?

Galeacius. EPitaphium est Ioannis Galeacij quem celebrat eo maximè nomine, quòd fortissimè Turcis in Italiam irrumpere conantibus restiterit, & Remp. suam legum auctoritate compo-

fuerit. Huius historiam repete ex Sabellico Ennead. 9. lib. 9. sed maximè Paulum Iouium consule de Ducibus Mediolanẽ. Videtur autem Alciatus id confixisse ad Græcorum quorundam Epigrãmatum imitationem, vt est Germanici quoddam lib. 3. quo Themistocles rerum à se gestarum commoratione indicat, quo pacto à Græcis sepeliri velit: alioqui nullum satis magnum & dignum sepulchrum suis virtutibus erigi posse, quò spectat & Parmenionis in Alexandrum, cui pro magnitudine rerum non posse scribi dignum epitaphium, sed Europam & Asiam, quas subiugauit, eius esse sepulchrum tradit. Simile est quod in Hectoris tumulo fecit Poëta quispiam: in quo Hector nõ vult comparari sepulchro aut tumulo; quippè qui vniuersæ Græciæ restiterit, & cuius amplissimum sepulchrum sint Ilias, Homerus ipse, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem modo vt dignum Galeacio tumulus ad perpetuam nominis commẽdationem extruatur, ait Alciatus, describendam esse Italiam vniuersam, Duces ipsos, regiones conterminas, & Barbaros toto impetu Italiæ ceruicibus imminentes: postremò constituatur Anguifer, qui symbolum habeat scriptum, ΤΙ' ΜΕ' ΜΙΚΡΟΙ͂Σ ΤΟ`Ν ΜΕ`ΓΑΝ Ε'ΝΤΙ`ΘΕΤΕ; Sed huc apponam Germanici in Themistoclem epicedium, quod imitatus est, & fermè integrum (vocabulis aliquot dũtaxat immutatis) mutuatus est Alciatus, vt videre est:

Vnde petitum Emblmea.

Character Emblema.

Ἀντὶ τάφου λιθοῖο θὲς ἑλλάδα, θὲς δ' ἐπὶ ταῦτα
Δοῦρατα, βαρβαρικῆς σύμβολα ναυφθορίας.
Καὶ τύμβῳ κρηπῖδα περίγραφε περσικὸν ἄρη
Καὶ ξέρξην· τούτοις θάπτε θεμιστοκλέα.
Στάλα δ' ἁ σαλαμὶς ἐπικείσεται, ἔργα λέγουσα
Τἀμά· τί με σμικροῖς τὸν μέγαν ἐντίθετε.

Meminerimus interea, quòd priori huius libri Emblemate adnotauimus, Anguem siue serpẽtem stemma esse Ducis Mediolanensis: quod hoc loco nimis anxiè repetere, non video quàm sit necesse. Hoc mihi reuocat in memoriã species vndecim honorum qui ab Aristotele statuuntur Rhetoricorum primo, nempe sacrificia, monumenta vel carmine, vel oratione soluta, præmia certa, luci, superiores in sedendo loci, sepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantium, & conspectus euitationes, munera quæ apud quasque gentes in precio sunt. De quibus sigillatim aliquid dicere nihil hîc necesse habeo. De sepulchris & monumẽtis agimus, quæ inter honores non paruos poni solemne iam

olim fuit: exemplorum varietate obruor; vnum huc conferam vetus quidem & memorabile Menandro Bactrorum regi, homini mitissimo, in expeditione quadam vita functo, cunctæ regni ciuitates, cunctique populi inferias de more, communique consensu soluerunt. Sed de reliquiis cùm diu certatum esset, quibus in primis commendarentur, vix tandem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ singulis distribuerentur rata pro parte, nempe quòd illius viri monumentum apud omnes pariter cum veneratione existeret, testis est Plutarch. commentario quo ciuilem hominem instituit.

Pone arma.] Pro describe, aut dispone, non placet Fornerio nostro, vt quòd à mera lingua Romana deflectat; quanquam Cicero initio 5. Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat: hîc enim, pro deponat, vsurpari liquet.

Et mare, quod geminos mugit.] Italia hinc & illinc mari Siculo & Adriatico clauditur.

Mugit.] A tauris translatio.

Emptas manus.] exercitum mercede conductum.

Paruis magnam.] Antitheton. Apud Caietam in sepulchro marmoreo æneaque vrna, hæc inscripta reperiuntur Scipioni Africano:

Deuicto Annibale, capta Carthagine, & aucto
Imperio, hos cineres marmore tectus habes.
Cui non Europa, non obstitit Africa quondam,
(Respice res hominum) quàm breuis vrna premit!

Optimus ciuis.

EMBLEMA CXXXIIII.

Dum iustis patriam Thrasybulus vindicat armis,
Dumque simultates ponere quemque iubet,
Concors ordo omnis magni instar muneris, illi
Palladiæ sertum frondis habere dedit.
Cinge comam Thrasybule, geras hunc solus honorem:
In magna nemo est æmulus vrbe tibi.

OPtimi ciuis est Rempub. suam non modò legum metu coërcere, sed & omnes omnium animos pacis vinculo continere, & omnem rixarum occasionem adimere. Præsto est exemplum Thrasybuli. Atheniensibus enim longissima obsi-

dione preſſis à Spartanis, poſt longam famem, & aſſiduam peſtilentiam, pacem poſtularunt; quam tandem impetrarunt, ea tamen conditione, vt ciuitas Atheniẽſis à triginta Ducibus gubernaretur. Sed temporis ſucceſſu horum tanta tyrannis & ſæuitia fuit, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, beneque nũmati homines exularent: inter quos Thraſybulus vnus ex præſtantiſſimis, cum aliis in exilium abire eſt coactus. Itaque ille ſuo conſilio, & ſociorũ ope, tyrannos omnes induſtria ſingulari repulit, patriæque libertatem recepit. Sed vt inter Atheniẽſes ciues pax ſtabilior eſſet, interpoſita fide publica, Thraſybulus legem ſanxit De abolendis præteritis iniuriis, quam ἀμνηςίαν nuncupauit: quocirca coronam ciuicã magno totius ciuitatis applauſu meruit. Hæc lex conformis eſt oraculo Euãgelico de iniuriis remittendis & obliuione delendis. Huc Prouerb. Ne malorum memineris. De Thraſybulo Æmilius Probus in eius vita, Iuſtin. in Trogum lib. 5. & Valer. lib. 4. cap. 1. Marullus in eam fermè ſententiam ſcripſit Epigramma certè venuſtum:

Historia Thraſybuli qui tyrãnos expulit.

Lex ἀμνηςίας.

Cùm fugeret ciuem ciuis deuictus in hoſtem
In patriam ſceleris conſcius ipſe ſui;
State viri, Thraſybulus ait, victoria veſtra eſt:
Nec mihi, ſed vobis vicimus, & patriæ.
Dixit, per medioſque ruens enſeſque viróſque,
Parcendum paſſim ciuibus, ingeminat.

Palladiæ ſertum.] Id eſt, ciuicam coronam, quæ dabatur ei ciui, qui ciuem in bello ſeruauerat: fiebatque ex oliuæ fronde, aut querna, interdum ilice. Gell. lib. 5. c. 6. & Plin. lib. 16. cap. 4.

Strenuorum

Strenuorum immortale nomen.

EMBLEMA CXXXV.

ÆACIDÆ tumulum Rhæteo in littore cernis;
Quem plerumque pedes visitat alba Thetis.
Obtegitur semper viridi lapis hic amarantho,
Quòd numquam herois sit moriturus honos.
Hic Graiûm murus, magni nex Hectoris. Haud plus
Debet Mæonidæ, quàm sibi Mæonides.

ACHILLIS sepulchrum fuisse in Sigæo Troiæ promontorio, scriptores tradunt. Id sepulchrum amarantho viridi semper ornatum, famam heroum perpetuò virescentem, & apud posteros numquam intermorituram arguit. Rectè Sophocles

Fama numquam intermoritura.

in Philoctetа περὶ εὐσεβείας, quod idem περὶ ἀνδρείας intelligere par eſt. ἡ εὐσέβεια, inquit, μηδὲ συνθνήσκει βροτοῖς, κἂν ζῶσι, κἂν θάνωσιν, οὐκ ἀπόλλυται. & Pindar. Iſthm.5. non obliterari prolixum laborẽ virorum ait, οὔτοι τετύφλωται μακρὸς μόχθος ἀνδρῶν. Adhæc tertio Græcorum Epigrammatum ſimile reperio in Laertæ tumulum: quod aſcribere placuit, quia eôdem fermè ſpectat:

Ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, οὐδὲ σιδήρου
Φείδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ' ὀλέκει δαπάνῃ.
Ὣς καὶ Λαερταο τὸ δ' ἠρίον· ὃ σχεδὸν ἀκτᾶς
Βαιὸν ἄπο, ψυχρῶν λείβεται ἐξ ὑετῶν.
Οὔνομα μὴν ἥρωος ἀεὶ νέον· οὐ γὰρ ἀοιδὰς
Ἀμβλύνειν αἰὼν (κἢν ἐθέλῃ) δύναται. id eſt,

Saxa cauat tempus, ferro nec tempora parcunt,
Omnia ſed mollit tempora longa dies.
Laertæ ſic buſta terit quoque littora propter
Æthere de ſummo defluus imber aquis.
Immortale ſed, heu, nomen delere vetuſtas
Herois, Muſa vindice, nullo poteſt.

Apponam & illud argumenti eiuſdem:

Τύμβος Ἀχιλλῆος ῥηξίνορος, ὅν ποτ' Ἀχαιοὶ
Δώμησαν, Τρώων δεῖμα καὶ ἐσσομένων.
Αἰγιαλῷ δὲ νένευκεν, ἵνα στοναχῇσι θαλάσσης
Κυδαίνοιτο πάϊς τῆς ἁλίας Θέτιδος. id eſt,

Hic poſitus Graiis tumulus pugnacis Achillis,
Dardanidæ cuius membra ſepulta timent.
Adiacet ad littus, pelagi quo murmure natus
Laudetur Thetidis contumulatus humo.

Amaranthus tumulis appoſitus. Cæterùm Philoſtratus ad tumulos exornandos ſcribit amaranthum vſurpatum fuiſſe, orto à Theſſalis initio, qui Achillis ſepulchrum eiuſmodi coronis redimirent. Vel certè referemus Emblematis huius materiam ad id quod 1. Attic. retulit Pauſanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud ſe (Typus Emblematis.) poſt Aiacis cladem, florem quendam primum enatum candidum, modicè rubentem, lilio cùm cæteris partibus tum foliis minorem, inſcriptum iiſdem, quibus Hyacinthum, literis.

Rhœteum. *Rhœteo.*] Rhœteum oppidum & promontorium Troiadis, Aiacis ſepulcro à Poetis celebratum, ſicut & Sigæum ſepulcro Achillis. Videtur icircò Alciatus abuſus vocabulo, eſtque μνημονικὸν ἁμάρτημα.

Alba Thetis.] Dea maris, quæ quia ſemper in aquis habitet, pedes albiſſimos dicitur habere à Poetis.

Thetis.

Amarantho.] Amaranthus ab ἀ priuante, & μαραίνομαι, tabeſio, quòd numquam ſiccetur neque marceſcat. Plin. lib. 21. cap. 8.

Amaranthus.

Graiûm murus.] Id eſt, Græcorum munimentum & robur: elegans Metaphora, vt apud Maronem, duo fulmina belli Scipiadas, & Cic. in Paradox. Duo belli propugnacula. Eo ſenſu Pindarus in Olympiis Hectorem Troiæ columnam appellat, ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε Τροίας ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα: id eſt, qui Hectorem ſubuertit, inexpugnabilem, immobilem columnam. de Achille loquitur: quò referri poſſunt allegoricôs à Iuuenale dicta in ementitos nobiles, qui iactant magnificos generis titulos:

——— Miſerum eſt alienæ incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Nex Hectoris.] Effectum pro efficiente.

Haud plus debet Mæonidæ.] Tantum Homero debet Achilles (cuius Poetæ beneficio virtus tam inſignis tranſmiſſa eſt poſteris) quantum Homerus ipſi Achilli. Niſi enim tam inſigne & præclarum virtutis exemplar Homerus ſibi nactus eſſet, fortaſſe ingenij admirabilis vim non ita exeruiſſet.

Nobiles & generoſi.

EMBLEMA CXXXVI.

AVREA Cecropias nectebat fibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calceus Arcadico ſuberat cui lunula ritu,
Geſtatur patribus mullea Romulidis.
Indigenas quòd ſe adſcrerent, hæc ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

Qui Generoſi & qui Nobiles.

EX eruditis hominibus, iiſque maximè qui vetera diligenter obſeruarunt, aliquando didici, inter Nobiles & Generoſos intereſſe nonnihil. Ariſtoteles animalium hiſtoriæ I. εὐγενὲς ἐστὶ τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς αὐτο

γύσεως. Nobile id eſt, quod ex eo bono genere profectum eſt: generoſum, quod à ſua natura non degenerat. Exemplumque apponit in lupis, quos generoſos; & leonibus, quos nobiles eſſe dicit. Idem penè 2. De arte dicendi. quo loco ait præclarius eſſe generoſum quàm nobilem dici; nobilis enim maiorum tantùm virtute gloriáque nititur: generoſus & virtute maiorum & ſua commendatur: itaque generoſos omnes eſſe nobiles, ſed non contrà, nobiles generoſos omnes. Quidam enim nobiles, degenerant à virtute maiorum, & humili ac demiſſo animo fiunt, atque ad ignauiam ſocordes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum ſtirpem generoſam vocat, quòd in ea multi excellentes viri fuerint: Offic. I. Pyrrhum Epirotam, generoſum & potentem dicit: vt in defenſione Cæliana, Clodiam impudicam mulierem, & nobilem & notam appellat. Idem 2. de Offic. ait Phalaridis præter cæteros nobilitatam crudelitatem. ex quibus apparet nobile, accipi etiam in malam partem: generoſum, non niſi in bonam. Cornel. Fronto, nobilem appellat rerum nobilitate, generoſum verò cognatione. Eam ſignificationem Cicero in Paradoxis obſeruat. Ipſius, inquit, libido lapſa eſt in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quàm ſi petulans fuiſſet in aliqua generoſa virgine ac nobili. Ea de re diſſertatio nobilis eſt euoluenda Phauorini apud Gellium cap. 23. lib. 13. Certè duo hæc tamquam ſynonyma coniungi certò ſcio, & interdum etiam confundi. Apud M. Tullium, Roſcij Amerini pater, genere & nobilitate ſui municipij princeps dicitur. Iuuenal. 7. Satyra:

Felix & ſapiens, & nobilis & generoſus.

Et Ouidius in Heroidum epiſtolis:

Si te nobilitas, generoſaque nomina tangunt.

Sed, vt vno verbo claudamus, Hi nobiles generaliter appellantur, qui vel familiæ nomine, vel alio tandem modo innotuerunt: generoſi verò ſpeciatim, qui è nobili genere ortum duxerunt. Apud Athenienſes Cicada nobilitatis inſigne fuit: aureas enim cicadas crinibus innodabant, vt ſignificarent ſe indigenas eſſe & nobiles, id eſt (Græco vtar verbo) αὐτόχθονας, καὶ γνησίοις γόνῳ τῆς πατρίδος πολίτας: quod Cicero expreſſit Oratione pro Flacco. Id verò ridebat Antiſthenes, vt refert Laert. lib. 6. aiebat enim hoc illis eſſe cum cochleis & teſtudinibus cõmune; quippè qui aliunde non commigraſſent, nec vnquam ſolum mutaſſent. Hinc ergo τεττιγοφόροι, id eſt,

Cicada, nobilitatis inſigne Athenienſibus.

Cicadigeri dicti Athenienses : hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & seruis distinguebat:cuius rei caussam nónulli adferunt,quòd Cicadæ inter alia animalia indigenæ præcipuè videantur,quòd in ea regione,in qua nascuntur, viuant, emoriantur, reliqua ferè omnia migrent aliò,neque sedem vllam firmam habeant. In quaque autem ciuitate & municipio nobiliores eos agnoscimus,quorum maiores pluribus antè annis in sua patria claruerunt , ait Pierius lib. 26. qua de re Plato nonnihil in Menexeno , Herodotus in Terpsic. Ælianus lib. 4. Variar. histor. cap.22. Scio ego per contemptum dici eos τεττίγων ἀναμέστους cicadis opertos , gloriosi quidam iactatores, obsoletis iam & nimium vetustis vtentes. Romanos autem , qui nobilitate generis aliis excellerent , aiunt lunulas in calceis habuisse , fortasse vt significarent Romani Imperij conditionem,quod sensim creuit,& temporum lapsu decreuit , vt in lunæ hemicyclis fieri solet. Alij putabant signum esse eius habitationis,quæ in luna esse dicitur , & quòd post mortem, animi rursus lunam sub pedibus habebant. Vel superbos homines admonebant rerum humanarum instabilitatis, cuius rei luna sit exemplo , quæ ab obscuro in lumen , inde in obscurum redit. Philostratus de Herode sophista narrat eum fratri de generis sui claritate multa iactanti dixisse: Certè nobilitatem habes in talis.quod significauit Iuuenalis,cùm de Fabio loquitur his verbis:

Lunulæ in calceis Romanorum.

——— & nobilis & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quin & Zonaras auctor Græcus , ait patricios gestasse in vrbe calceos corrigiarum inflexione , & formæ literæ, C, adornatos: quod & Plutarch. retulit in Problemat. Nec quidem prætermittendum , id genus calceorum lunatorum Arcadibus in vsu fuisse , quo à diluuio Deucalionis primi ipsi lunam inspexisse nascentem se credidere quodque putarent vniuersum genus mortalium aquis obrutum perisse, & à se rursus originem propagationis emanasse,ait præter alios vetustiores Pierius lib.44. De sacris Ægyptiorum literis.Apollon.Argonautic.4.

Arcades lunam primi obseruarunt.

Ἄρκαδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Strabo 8. Geograp. δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ τῶν Ἑλλήνων. Sic primo Fastorum Ouidius:

Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.

Secundo Fastor.huc respexit Naso:

Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, & lunæ gens prior illa fuit.

Itaque cùm se luna vellent antiquiores dici (adeò sui generis antiquitatem iactabant) dicti sunt à Thucydide initio historiæ προσέληνοι, id est, ante lunam editi. Plerique ad historiam naturæ referre malunt, quæ lunæ cursum primi obseruarint. Præter has rationes alias refert Plutarch. in Problematis. Sed hæc quorsum attineant, non planè video, nisi ad communem locum retulero de nobilitate, quam sibi longè multi tribuunt, vanis quibusdam schematis & imaginibus maiorum tumidi: quorum arrogantiam intolerabilem quibus maximè verbis incessere debeam, planè non debeo. Quis enim sustineat aliquem tollere cristas, sibique arrogare quidpiam, quod tamen propriè non possideat? Atqui genus suum qui laudat, quique attollit animos ob maiorum nobilitatem, & alienum laudat, & falsis nominibus sibi tribuit quod ad se minimè pertineat. Qui proculdubio mihi non videntur absimiles fugitiuis iis qui præ metu cùm ad aras se receperint, tamdiu latent, inque tuto se esse putant, quamdiu eo perfugio vti possunt. At cùm inde fuerint eruti, quid iis superest quàm certa quædam crux, aut extremum aliquod dispendium? Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter maiorum nomina crepant, ad quæ sola hærent suis diffisi virtutibus, veráque gloria, quam nullam habẽt, non sentiunt quàm miseri sint, & quanto in errore versentur. Sed retineamus assentionem cum iis qui nobilitatem in animo generoso sitam esse volunt, & qui pecudum nobilitatem in corpore valido ac vegeto, hominum autem in vitæ morúmque bonitate ponunt. Laudatur à Dione Chrysostomo, Thebanorum optimum & æquissimum institutum, qui eos seruorum numero non habebant, qui per vim & iniuriam belli serui facti essent: Cur ignobiles eos esse vulgari opinione iudicamus, quorum si virtutes æstimentur, si moderatio animi, si prudentia, si sagacitas, alios quos vulgus admiratur, infinitis, vt ita dicam, spatiis anteuertunt? Magnum fuit & plenum æquitatis eorum quos proximè nominaui, iudicium atque consilium, qui solos eos nobiles esse censebant, qui ad virtutem propensi essent: neque tam curiosè, imò verò supestitiosè quærebant, ex quibus orti parentibus essent, de quibus aliquid statuendum videretur. Sic autem vnà secum rationes cõficiebant: Antiquitùs vt in animalibus quibusdam mutis, ita & in hominibus idem nomen perdurauit. Nam in canibus, equis, gallis

In ementitam nobilitatem

etiam gallinaceis id facile est aduertere: quia equum si quis animosum & ad cursum idoneum facto periculo norit, non rogat an eius pater sit ex Arcadia, an Thessalus: satis enim esse putat, quòd equus animum generosum habeat. Ita cùm canis venaticus egregiè ad cursum valere intelligitur, nihil opus est scire an ortum duxerit è Caria, vel Lacedæmone, sed existimatur esse satis, quòd generosa illa canis sit. Idem de gallis, déque aliis iudicium: idémque postremò de hominibus sentiendnm: ex quibus qui virtutum studiosi sunt, qui iustitiam colunt, qui humanitatis iura, qui religionem obseruant, is reuera generosus est & nobilis, tametsi parentes eiusdem & auos nemo vnquam fortasse nouerit. Democritus, magnus imprimis & cautus Philosophus iam olim, vt ait Satyricus,

—— materiam risus inuenit, ad omnes
Occursus hominum; & cuius prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassóque sub aere nasci.

Quod tortum esse constat in superbos quosdam ementitæ nobilitatis homines, qui orti stirpe Romana cæteros præ se nihili ducebant. Iactent itaque suum genus, qui de parentum virtute nihil habét præter imagines: quos nihilo tamen puto meliores esse quàm equus aliquis nõ re, sed opinione vulgari generosus habitus, quòd frenos aureos, quòd stragula, quòd ornamenta externa omnia exquisitissima circumferat.

Aurea Cecropias.] Vestes Athenienses nectebantur fibula aurea, cui cicada circumligabatur.

Arcadico ritu.] Ad morem Arcadum.

Lunula.] Parua luna ad mora hemicycli.

Indigena.

Indigenas.] Indigena, inde genitus, nec aliunde natus Græcè αὐτόχθων, & ἐγχώριος, cui opponitur aduena.

Oblitus eram apponere huc quod Demosthenes aduersus Æschinem περὶ παραπρεσβείας, quo loco de Atheniensibus & Arcadibus verba facit, *μόνοι γὰρ ἀπάντων ὑμεῖς αὐτόχθονές ἐστε κἀκεῖνοι.*

Euripidis hæc refert Plutarch. commentario de Exilio:
Ἡ πρῶτα μὲν λεὼς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν, αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
Πεσσῶν ὁμοίως διαφορηθεῖσαι βολαῖς,
Ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν ἐξαγώγιμοι.
Primùm nec inquilinus nos populus sumus,
Sed indigenæ, ciues at aliarum vrbium

Sunt comparandi tesserarum iactibus,

Quæ aliis aliæ cives mittunt identidem.

Hoc postremò quod mihi alia conquirenti occurrit ex Tzeze 201. Historia 10. Chiliad. vbi cicadas Atheniensium refert ad ad eorum nimiam loquacitatem:

Καὶ ὅτι λάλοι τέττιγες, κατάδηλον τοῖς πᾶσιν

Οἱ ἀττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μαγηγόρων,

Λάκωνες βραχυλόγοι δὲ τουτοις ἀπεναντίως.

Id est,

Quòd cicadæ sint loquaces compertum est omnibus,

Sunt eodem modo Athenienses qui multi sunt & garruli in perorando:

Contrà, Lacones paucis utuntur verbis.

Duodecim certamina Herculis.

EMBLEMA CXXXVII.

ROBORIS inuicti ſuperat facundia laudes:
Dicta ſophiſtarum, laqueóſque reſoluit inanes:
Non furor aut rabies virtute potentior vlla eſt:
Continuum ob curſum ſapienti opulentia cedit:
Spernit auaritiam, nec rapto aut fœnore gaudet:
Vincit feminos ſpoliátque inſignibus actus:
Expurgat ſordes, & cultum mentibus addit:
Illicitos odit coitus, abigitq́ nocentes:
Barbaries feritáſque dat impia denique pœnam:
Vnius virtus collectos diſſipat hoſtes:
Inuehit in patriam externis bona plurima ab oris:

Docta per ora virûm volat, & non interit vnquam.

MVltos fuiſſe Hercules tradunt quam plurimi, ſed quem ex Alcmena ſuſcepit Iupiter, potiſſimùm celebrant ob varia certamina, virtutemque bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures perſequitur Diodorus rerũ Antiquarum lib.4.) complectuntur alij, quos hîc ſequitur Alciatus, quantum ad laborum numerum pertinet, quid per vnũquemque laborem ſit intelligendum, allegoricôs enarrans. In Collectaneis Græcorum Epigrammatum hoc hexaſtichon reperi:

Multi Hercules.

Ὤλεσα τὸν νεμέας θῆρ' ἄπλετον, ὤλεσα δ' ὕδρην
Καὶ ταῦρον, κάπρου δ' ἀμφετίναξα γένυν.
Σωστῆρ' ἑλκύσας, πῶλον διομήδεος εἷλον,
Χρύσα μῆλα κλάσας, γηρυόνην ἔλαβον·
Αὐγείαν ἐδάην, κεμὰς οὐ φύγεν. ἔκτανον ὄρνις.
κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.

Duodecim labores Herculis.

Extinxi Nemees monſtrum, lernamque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equoſque cecidi,
Geryonem ſtraui, pomaque fulua tuli.
Augiam noui, capta eſt cerua, atque volucres,
Cerberus abductus, lætus in aſtra feror.

Sic in appendicibus Virg.

Prima Cleonæi tolerata ærumna leonis.
Proxima lernæam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres diſcrimine quinto.
Threiciam ſexto ſpoliauit Amazona balteo.
Septima in Augiæ ſtabulis impenſa laboris.
Octaua expulſo numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam:
Vndecimum mala Heſperidum diſtracta triumphum.
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

Heraclidis Põtici diſputatio ad Homeri allegorias mirè ad hãc noſtrã facit explicationem. Verba eius auctoris hæc ſunt: ἡρακλέα νομιστέον οὐκ ἀπὸ σωματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα τοσοῦτον ἰσχῦσαι τοῖς δὲ χρόνοις, ἀλλ' ἀνὴρ ἔμφρων καὶ σοφίας οὐρανίου μύστης, ὡσπερεὶ κατὰ βαθείας ἀχλύος, ἐπιδεδυκῆαν ἐφώτισε τὴν

Locus Heraclidis.

φιλοσοφίαν, καθάπερ ὁμολογοῦσι καὶ στωϊκῶν οἱ δοκιμώτατοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἄθλων, ὁπόσοι τῆς παρ' Ὁμήρῳ μνήμης ὑστέρησι, τί δεῖ παρὰ καιρὸν ἐκμηκύνειν φιλοτεχνοῦντας; ὅτι κάπρον μὲν εἷλε τὴν ἐμπολάζουσαν ἀνθρώποις ἀκολασίαν. λέοντα δὲ τὴν ἀκρίτως ὁρμῶσαν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ φοράν. κατ' αὐτὸ δὲ θυμοῖς ἀλογίστοις πεδήσας, τὸν ὑβριστὴν ταῦρον ἐνομίσθη δεδεκέναι. δειλίαν γε μὴν ἐφυγάδευσεν ἐκ τοῦ βίου τὴν κεραυνίαν ἔλαφον. καὶ τις ἀπρεπῶς ὀνομαζόμενος ἆθλος ἐκμεμόχθηται, διακαθήραντος αὐτοῦ τὴν ἐπιτρέχουσαν ἀηδίαν. ὄρνεις δὲ τὰς συνηνέμους ἐλπίδας, αἳ βόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν. ἀπεσκέδασε δὲ καὶ τὴν πολύχουν κόπρον, καὶ πολυκέφαλον ὕδραν, ἥτις ὅταν ἐκκοπῇ, πάλιν ἄρχεται βλαστάνειν. ὥσπερ ἀΐδρειάν τινα διὰ πυρὸς τῆς παραινέσεως ἐξέκοψεν. αὐτὸς γε μὴν ὁ τρικέφαλος δειμωθεὶς ἡλίῳ κέρβερος, εἰκότως ἂν τὴν τριμερῆ Φιλοσοφίαν ὑπαινίττεται. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς Λογικὸν, τὸ δὲ Φυσικὸν, τὸ δὲ Ἠθικὸν ὀνομάζεται. ταῦτα δὲ ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς ἐκπεφυκότα, τριχῇ κατὰ τὴν κεφαλὴν μερίζεται. περὶ δὴ τῶν ἄλλων ὥσπερ εἶπον ἄθλων ἐν συντόμῳ δεδήλωται. quorum ſententia verborum hæc eſt: Minime putandum eſt Herculem corporis viribus olim tantum præſtare potuiſſe: at cùm prudens eſſet, & cæleſti ſapientia plenus, ceu profunda caligine demerſam Philoſophiam illuſtrauit: quæ ſententia etiam principum Stoicorum eſt. De aliis itaque certaminibus Herculis, quæ ab Homero non memorantur, quid attinet ad ingenij oſtentationem multa præter rem verba facere? Aprum enim cepit, hoc eſt verſantem inter homines intemperantiam: & leonem domuit, nempè impetum temerè ruentem quò minimè decet. Eadem ratione cùm brutam iracundiam compeſcuiſſet atque frenaſſet, taurum cornupetam dictus eſt aſtrinxiſſe. Expulit etiam & propulſauit è vita metum, quod per Ceruniam ceruam oſtenditur. Et quoddam etiam certamen, quod nominare non conuenit, idem ſubiit, repurgata qua priùs tenebatur, animi fœditate. Cohibuit & volucres, nempè ſpem inanem & ventoſam, qua hominum vita vt plurimùm lactatur. Adhæc plurimum fimi expulit, & multis capitibus hydram ſuperauit, quę abſciſſa renaſci non deſinebat. Hanc ſicuti *ἀΐδρειαν*, id eſt imperitiam aliquam, igni excîdit, hoc eſt admonitione. Iam verò Cerberus triceps in lucem pertractus, nõ malè triplicem philoſophandi rationem innuit. Sunt enim Philoſophiæ partes, ea quæ rationis eſt, Logica: quæ naturæ, Phyſiologia: quæ morum, Ethica nominatur: & eæ quidem tanquam ex vna ceruice prognatæ, triplici etiam modo iuxta

caput distribuuntur. Et hæc quidem de aliis laboribus dicta sufficiant. Hactenus Heraclides, cum quo insigni loco velim vnà conferri quæ disputat Lactantius diuin. Institut. 1. cap. 9. Cætera enim percensere nihil attinet, nisi maximè ad rem faciant. Quo in argumento dum animus elaborat, mihi arrisit nobilis disputatio Dionis Chrysostomi, qui Herculis ἄϑλυς seu labores vel ærumnas ita celebrat, vt eum ex aduerso athletis opponat, & Principem fortissimum atque iustissimum faciat. Peruigil & tenuis erat, inquit ille, vt leones; neque enim carnibus onustus, vt athletæ, potuisset Asiam Europamque peragrare. Acutè videbat; acutè audiebat: neque hyemis aut æstus vim curabat, vt à præclaris actionibus reuocaretur. Sordida pelle indutus, interdum fame correptus, bonis opem ferebat, improbos verò aut de medio tollebat, aut in ordinē cogebat, Diomedē enim Thracium deliciis affluentem, & hospites afficientem iniuria, suosque subditos miserè seruire cogentē, claua percussum de medio sustulit. Geryonem boues permultos & multa pecuaria possidentem, vt opulētia Principes omnes qui in Occidente essent, facilè superaret, sed tamen eundem nimia superbia elatum, vnà cum fratribus interfecit, eorumque armenta corripuit. Idē cùm Busirim offenderet certaminibus totos dies occupatum, totos dies conuiuia agitantem, sibi vnicè placentē, quò egregius luctator esset, prostrauit. Amazonum reginæ zonam soluit, quæ illum fuerat aspernata: quo congressu ostendit, se illius forma minimè fuisse superatum, vel mulieris gratia potuisse vnquam à rebus excellentibus, quas primùm animo conceperat, auocari. Ne autem videretur arduis tantùm rebus & gloria dignis operam impendisse, fimum iacentem in Augiæ stabulis, à multis annis collectum sterquilinium repurgauit. Putabat enim non minus esse sibi aduersus gloriam decertandum, quàm belluas & homines sceleratos. Hęc penè Dio Oratione 8. De virtute. Idē labores Herculis retulit ad purgationem animi & vitiorū expulsionem, Oratione 5. Sed obiter admoneo, plerosque existimare, vt Lucianus (quemadmodum postea dicemus) Herculē virum fuisse Gallum, qui tum solerti quadam prudentia, tum admirabili eloquētia, qua maximè valebat, præclara facinora insigni fortitudine sit exantlatus, & ingenij dexteritate summas quasque difficultates superarit: quæ tamen omnia Græcia quam plurimum mendax, ad armorum gloriam conuertere maluit. Prætermiseram Apuleij ἐπιμύϑιον, quod imprimis ad rem facit, ex 4. Floridorum: Quòd Hercu-

Dionis Chrysostomi locus.

Hercules, vir Gallus.

lem Poëtæ olim memorant monſtra illa immania hominum ac ferarum virtute ſubegiſſe, orbemque terræ purgaſſe: ſimiliter aduerſum iracundiam & inuidiam, atque auaritiam ac libidinem, cæteraque animi monſtra ac flagitia Philoſophus iſte Hercules fuit. Eas peſtes omnes mentibus exegit, familias purgauit, malitiam perdomuit, ſeminudus & ipſe, & claua inſignis, etiam Thebis oriundus, vnde Herculem fuiſſe memoria extat. Videram ego pridem locum Plutarchi in Problem. quo rationem reddit, cur olim Herculi atque Muſis communis ara facta ſit: quia nimirùm Hercules Euandrum literas docuit, vt à Iuba memoriæ traditũ eſt: honeſtũ enim & liberale ducebãt, ſi amici ac propinqui literarũ & ſapiẽtiæ cognitione perpolirentur.

Leonis Nemeæi cædes. quid.

Roboris inuicti.] Huic reſpondet primum Herculis certamen, quod fuit leonis Nemeæi iuxta Cleonas internecio: quo intelligi datur, facundiam corporis viribus eſſe præſtantiorem. Non enim viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporũ res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, prudentia, eloquentia. Nec verò aliquid magni momẽti vires obire poſſunt, aut ſuſcipere, niſi conſilium & ingenij dexteritas anteceſſerit. Sunt qui aliter Nemeæi leonis cædem interpretentur, fuerunt enim qui è Lunæ globo decidiſſe vana perſuaſione crederent: nam & veteres monſtra immania in Lunæ globo putabant naſci. Hunc ergo leonẽ inermis Hercules interfecit, vt ait Piſãder: hoc eſt irã cohibuit ac repreſſit quæ in fortiũ virorũ animis maximè regnat.

Hydra Lernæa.

Dicta ſophiſtarum.] Secundo labore, hydram, ſeptem capitum belluam, in Lerna palude omnia vaſtantem pugna perdifficili vicit, & ferro facibusque oppreſſit: quo arguitur, virum ſapientem & facundum, multiplices ſophiſtarum argutias, & elẽchos veritatis ſpecie adumbratos, ingenij viribus retundere. Hydræ vno capite reſecto ſeptem alia repullulabant: quod notat artis ſophiſticæ captionem. Si enim agas cum ſophiſta, vno argumẽto reprehenſo, multa alia tibi opponet, teque (ni diligenter caueris) ad abſurdũ, vel ἀδύνατον adiget. Certamen hoc ad alios vſus conuertunt alij, vt ad diluuium, ad vitia, ad inuidiam, qua de re prouerbium eſt, Lerna malorum: &, Hydram ſecas. Socrates apud Platonem in Euthydemo fatetur ſe multò imbecilliorem Hercule, qui pugnare ſimul non potuit aduerſus hydram ſophiſticam, cui propter vnam ſapiẽtiam pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabãt. Adhęc Pieriũ lib. 16. euolue.

Aper Erymanthæus.

Laqueos.] Paralogiſmos & captiones.

Non furor aut.] Tertio, aprum terribilem in Erymantho mõte

Arcadiæ omnia vastantem cepit,& ad Eurystheum, viuum perduxit,quod innuit, virtutem furori & rabiei non cedere , imò longè antecellere. Impetus enim & furor per aprum indicatur, vt docet Pierius Hieroglyph.9.

Continuum ob cursum.] Quarto, ceruam aëripedem & celerrimam, aurea cornua gestantem interfecit, quod ad sapientem referendum est,cui & ditissimi cedunt &opulentissimi. Notum illud Aristotelis in Politicis , facile esse ditari Philosophis, si velint:quò spectat adagium ,Sapiens non eget.

Ceruæ aeripes.

Spernit auaritiam.] Quinta pugna fuit, auium Stymphalidum expulsio,sonitu ahenei cuiusdam instrumenti:quod est lucrum inane,& auaritiam respuere, raptumque omnem putare nefas. Sed quæ potest esse volucrum cum auaritia collatio? Volucres per aërem volitantes,in quo tamen victum comparare nó possunt , cupidi & auari hominis cogitationem (aliis atque aliis opibus semper inhiantem , qui tamen nec partis bonis vtatur, sed tenuissimo victu genium defraudet,& in quo consistat non habet) satis ostendunt,qui quoniam vel natura deprauata , vel vsu longo induratus est, ad resipiscentiam aliquando pertrahi potest quibusdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus aut arceatur,aut à proposito , malaque consuetudine dimoueatur. Alij malunt hoc intelligi de scortillis quibusdam & impuris mulierculis , quarum illecebras & insidias detegimus æneo sapientiæ crepitaculo , quod tanquam tuba in aures penetret, vt Basilius loquitur: vix enim alia fugantur ratione communes illæ pestes adolescentium.

Aues Stymphalides.

Vincit femineos.] Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit,earumque reginam Hippolytam cepit,cui cingulum militare abstulit,quod est astutiam muliebrem & dolos,fallaciásque coërcere & vafritiei materiam penitùs eripere . Amazon hîc mulier bellicosa, meretricem refert, quæ vel fortissimum possit deuincere.

Expurgat sordes.] Labore septimo Augiam repurgauit, quod arguit vitiorum errorumque innatorum, vel etiam qui succreuerunt assuetudine quadam longa,ab animo expulsionem. Nihil est enim tam horridum tamque sordens, quod eloquentia non possit extolli.

Augiæ purgatio.

Illicitos odit.] Octauo, taurum luctamine domuit: quod est sontes abigere, & omne illicitum facinus scelusque exsecrari: vel furorem aut truculentiam animi cohibere.

Cum tauro lucta.

Abigitque nocentes.] Hinc nomen habuit ἀλεξικακοῦ, nam & plerisque dictus est natus ad homines iuuandos.

Diomedes victus.

Barbaries.] Nono, Diomedem Regem Thraciæ crudelissimum, qui sanguine & carnibus humanis equos alere consueuerat, perdomuit, & eius exemplo ipsum suis equis dedit pabulũ. quod significat, Herculem eloquentiæ & sapientię viribus barbariem & ferocitatem ab omnibus, quas incoluerit, regionibus submouisse.

Geryon tricorpor superatus.

Vnius virtus.] Decimo labore Geryonem tricorporem & tricipitem bello expugnauit: id est, collectam, & vnanimem hostium multitudinem sua virtute compressit, indeque & victor euasit. De Gerione in superioribus satis.

Poma Hesperidum.

Inuehit in patriam.] Vndecimo aurea mala Hesperidum, occiso priùs dracone peruigili, sustulit, quod est referẽdum ad illam, qua docti & sapientes homines abundant, insignem rerum copiam, qua eos sua fortuna vitæque conditio beat.

Cerberus triceps.

Docta per ora.] Duodecimo & postremo, Cerberum tricipitem ab inferis tractum ad auras deduxit, quod fortitudinem per omnia omnium ora volitantem, & immortalem nominis gloriam apud posteros semper victuram perspicuè significat. Nam, vt est apud Diodorum, magnos multosque, dum vixit, labores & pericula spõte adiit Hercules, vt pro suis erga omnes gẽtes beneficiis immortalitate donaretur. Cic. 1. Tusc. Abiit ad Deos Hercules: nunquam abiisset, nisi cùm inter homines esset, eam sibi viam muniuisset. Facilè transilio Pindari locum, vt potè lõgiorem, de Hercule, 1. Nemeorum. Nonnulli hoc traduci malunt ad auaritiã thesauros in tenebris occlusos asseruãtem, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen si à viro gloriæ cupido coërceatur, & ex animi recessu, in quo locum occuparat, expellatur, opesque illę conferantur ad vsus hominum, magnũ certè momentum afferunt ad obtinendum nomen: licet enim vera gloria sita non sit in opibus & facultatibus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adfert.

In no-

In nothos.

EMBLEMA CXXXVIII.

HERCVLEOS spurij semper celebretis honores:
Nam vestri princeps ordinis ille fuit.
Nec prius esse Deus potuit, quàm sugeret infans
Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

EOrum qui nati sunt ex iniusto concubitu misera videri conditio potest; quanquam enim ex nobilibus orti parentibus, nobiles tamen dici non possunt, neque in ius hæreditatis ac familiæ succedunt, nisi soluantur legibus, & à principibus agnoscantur, quasique adoptentur (quod vulgò dicimus aduouere) tunc enim succedere in familiam possunt, sed naturalem illam maculam delere minimè vnquam possunt. Qua

Nothi nobiles.

de cauſa Solon ſtatuit ſpurios nihil debere parentibus, à quibus infamiæ labem accepiſſent. Sed & Athenienſes locum quendam habebant, in quo ſpurtij ſeorſum ab ingenuis exerceri eſſent ſoliti: eum Cynoſargem appellabant: nam contaminari nobilitatem putabant ſpuriorum conſuetudine. Themiſtocles tamen aſtuto ingenio vir, adoleſcentes ingenuos & nobiles ſenſim primus ad Cynoſarges blanditiis allexit, vt tolleretur ea ſpuriorum & legitimorum differentia. Sed ad rem. Rectè quidem & prouidè conſtitutum à ſapientibus fuit, vt parentes vaga vſi Venere, quaſi in filiis punirentur; & effrenes homines ſancti connubij quaſi cancellis vi legum continerentur: vtque diſcrimen ſeruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorum hæredes iure fiunt, eoque admoneri debent paternæ virtutis: at illegitimis nihil ſæpenumero præter viuere triſte relinquitur, adeò vt conqueri poſſint quòd adeo infeliciter nati maleque accepti ſint. Sunt tamen permulti ex iis qui omni alia ope deſtituti, omnia ſua in ſeipſis ponunt, ſuamque induſtriam excitant. Nemini dubium eſt qui vel paulùm aſſueuerit in monumentis veterum, permultos fuiſſe ſpurios, qui fortitudine & animi dexteritate legitimis quibuſque liberis antecelluerunt, quíque ſuſceperunt audenti magnóque animo, & certè perfecerunt, quæ legitimi ipſi liberi numquam exequi, nedum attingere potuere. Talis Hercules fuit, ipſique omnes Iouis filij, Poetarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themiſtocles, Æneas, Theſeus, Romulus, ſed & ipſe Alexander Magnus, totius fermè Orientis domitor: quibus adiiciam Conſtantinum Magnum, Theodoricum Gothum, Guillielmum Normannum, & alios quamplures; qui niſi hæreditate aliqua paterna freti eſſent, vix aut numquam pertingere potuiſſent tantos rerum ſucceſſus: vt ipſe Hercules, qui ne fieri quidem Deus potuiſſet, id eſt, immortalem famam non ſibi eam comparaſſet, qua omnium voce prædicatur, niſi mammas Iunonis inſciæ ſuxiſſet, vt putarunt Thebani. teſtis eſt Cælius Rhodigin. lib. 21. cap. 21. Non piget huc congerere verba eadem Alciati ex 4. Parergôn iuris, cap. 3. Apud Græcos ſcriptum legi Iouem, nato Hercule, quòd ſpurius eſſet, nec in Deorum numerum poſſet admitti, dormienti coniugi ſuæ Iunoni eum clam ſuppoſuiſſe, & exucto de mammis ab ea lacte, infantem ceu natalibus reſtitutum, diuinitatis iura acquiſiuiſſe. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpres, & qui Collectanea rei ruſticæ Conſtantino

Nothi nobiles.

Locus ex Alciati Parergo.

Cæsari inscripsit. Hincque factum est, vt nothi ad Cynosarges, vbi templum est Herculis, exercerentur, quoniam is Deus illis præest. cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Idem lib. De singulari certamine, cap.19. Legimus in historiis Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperij titulum transtulit, ex Caroli Magni pronepotibus spurium fuisse. Fuerunt & in Cypro Reges, fuerunt vbique etiam approbatissimi duces, non absimilibus orti natalibus: vt verissimum sit illud Platonis oraculum, Seruos à Regibus, Reges à seruis oriri.

Ad Cynosarges, quid.

Spurij.] Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto patre nati sunt, vel qui nati sunt illegitimo concubitu, l. vulgo quæsiti, D. de statu homin. & l. Diui, D. de captiu. Spurij distinguuntur à vulgò conceptis: sunt enim ij quorum pater est incertus, d. l. vulgò, vt qui nascuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrem quidem certum demonstrare possunt, sed non eum quem habere liceat, veluti qui nati sunt ex concubina, vulgò concepti, at impropriè tamen & translatè dicuntur, d. l. vulgò quæsiti, & l. Adoptiuus D. de ritu nupt. Olim spurij duabus literis S. P. depingebantur, quasi qui sine patre essent. rationes exquirit Plutarch. in Problem.

Nec prius esse.] De Herculis apotheosi Cicero Offic. 3. Plin. lib. 35. cap. 11. & Ouid. 11. Metam.

Imparilitas.

EMBLEMA CXXXIX.

VT ſublime volans tenuem ſecat aera falco,
Vt paſcuntur humi graculus, anſer, anas:
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens;
Sic ſcit humi tantùm ſerpere Bacchylides.

ID apparet è Pindaro tractum. Sic enim de ſe ipſe in Bacchylidem, Olymp. 2.

——— σοφὸς ὁ πολ-
λὰ εἰδὼς φυᾷ.
μαθόντες δὲ, λάβροι
παγγλωσσίᾳ κόρακες ὣς
ἄκραντα γαρύετον
Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.

id eſt,

Sapiens multarum rerum gnarus est natura: at discentes procaces inepta loquacitate corui imperfectè admodum garriunt, aduersus diuinum Iouis alitem. ad quem Scholiastes locum, *ἀποτείνεται δὲ πρὸς τὸν Βακχυλίδην, γέγονε γὰρ αὐτῷ ἀνταγωνιστής.* Alius est etiam locus ad finem Nemeorum γ.

> ——— *Ἐστι δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς,*
> *Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος*
> *Δαφοινὸν ἄγραν ποσίν.*
> *Κραγέται δὲ κολιοὶ ταπεινὰ νέμονται.*

id est, Aquila in auibus velox est, quæ statim corripit procul vestigans pedibus cruentam prædam: clamosi verò graculi res humiles pascunt. Quibus verbis intelligimus Pindarum se cum aquila conferre, alios verò, vt Bacchylidem, & alios Bacchylidi similes nunc cum coruo, nunc cum graculis. Sic Scholiastes: *δοκεῖ δὲ ταῦτα τείνειν εἰς Βακχυλίδην, ἦν γὰρ αὐτοῖς καὶ φώρασις πρὸς ἀλλήλους. παραβάλλει δ' ἑαυτὸν μὲν ἀετῷ,*
κολοιῷ δὲ Βακχυλίδην.

Similitudine docet Alciatus, aliquam semper obseruari facilè in ingeniis inæqualitatem. Sunt enim qui vt falco vel aquila volatu præstent, id est, qui ingenij viribus cæteris antecellant: sunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, vt aues illæ domesticæ, quibus vna est cura vulgatiora tantùm consectari. quod certè referendum est ad debiliora quæque ingenia & minus viuida, quæ tenues cogunt siliquas: quique plura & magis ardua velint, quàm possint; cùm, vt imperiti pictores, nihil sciant præterquàm simulare cupressum, vt loquitur Flaccus. Primas tenet inter Lyricos Poetas Pindarus, Bacchylides inferiora tantùm consectari dicitur. Potest non inconcinnè huc referri, quod in Oratore Cicero ait: Si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenij vis fortè deficiet, aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamen eum cursum quem poterit. Prima enim sequentem honestum est in secundis tertiisque consistere. Nam in Poetis non Homero soli locus est (vt de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro, sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis: nec ipse Aristoteles admirabili quadam scientia & copia cæterorum studia restinxit. Reuera tamen suspicor, id Alciatum traducere voluisse in quosdam legum doctores sibi nullo modo conferendos, à quibus tamen vel impeteretur, vel sugillaretur; vt colligere est ex eius aliquot scriptis.

Ingeniorum inæqualitas.

Non omnes possũt tenere primas.

Huic conuenit illud ex Olymp.10.

——— Ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
Ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι.
Μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
Μελέτα ———

Vix sunt aliæ aliis excellentiores:eadem autem non omnes nos alit exercitatio. Ausonius ad Paulinum:

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aedona parræ,
Castaneis corylos æques, viburna cupreßis.

Cæterùm mihi videtur allusisse Alciatus ad vetus Adagium, Aquila in nubibus:cuius explicationem studiosus vbi euoluerit, nonnihil sibi ad huius loci diluciditatem comparabit.

Aquila in nubibus.

Sublime.] Adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græcorum.

Pindarus imitationi inaccessus

Pindarus.] Pindarus Lyricorum Poetarum princeps imitationi inaccessus, vt referunt Horatius lib.4.Carm.& Macrob.5. Saturnal. de quo Plinius lib. 7. cap. 29.

Humi serpere.

Humi tantùm serpere.] Sic Horatius in Arte:

Serpit humi tutus nimium, timidusque procellæ.

Et 2. Epistol.

——— *Nec sermones ego mallem*
Repentes per humum, ———

Hi sunt Pindaro λόγοι χαμαιπετεῖς.

Bacchylides.] Lyricus Poeta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidæ athletæ, vt ait Suidas.Tres fuisse Ælianus tradidit: hunc primum, alium Atheniensem, tertium Arcadem. Porrò mirum videri potest cur hîc Bacchylidem adeò eleuet, qui dictus est Siren ob carminis suauitatem : sic enim in Epigrammate 1. ἀνθολογίας,

——— Καὶ λάλε Σειρὴν
Βακχυλίδη. quod imitatus est Politian. Nutricia,
Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren
Bacchilydes.

Propterea Lactantius in Phœnice (si tamen est eius poemation) Iuleas voces pro suauissimis & delicatissimis accepit, vocabulo ab Iulide, Bacchilydis melici patria, ducto.

In desciscentes.

EMBLEMA CXL.

QVOD fine egregios turpi maculaueris orsus,
In noxámque tuum verteris officium;
Fecisti, quod capra sui mulctralia lactis
Cùm ferit, & proprias calce profundit opes.

CVm quispiam fermè toto ætatis curriculo prudenter probéque sese gesserit, & in extrema senectute vel etiam post præclarè facta, criminis aliquid aut vitij admittit, nec gloriæ debitum sibi præmium expectat, efficit vt capra, quæ mulctram moto pede dispergit, totúmque lac emissum, iámque in mulctrali paratum effundit; vnde natum prouerb. Capra Scyria. Eiusmodi sunt qui è felici principio, id est, pueritia bene

Capra Scyria.

& liberaliter instituta, deflectunt ad mores corruptissimos, vitámque deploratissimam, vt Nero, Tyberius, & similes Rom. Reipubl. pestes, qui è præclaris initiis semper in peiora processerunt, & vitam omnium infelicissimè clauserunt. His annumerari potest Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentissimus, ad extremum iam senex in Hispania Consul, fœdis indulsit voluptatibus. Idem euenit Hortensio, & Lucullo, & apud Græcos sapientissimo legislatori Soloni, Antiocho magno, Xerxi, & aliis multis: &, vt etiam ex historia sacra colligere est, Sauli, Salomoni & Samsoni, qui in peius progressi sunt. Huc adagia referre possum, Auris Batauа: &, Primùm Ægina optimos pueros alit: &, Mandıabuli more res succedit. Exempla verò ex Valeran. Maxim. cap. de Mutatione morum & fortunæ

Exempla eorum qui desciuerunt à virtute.

Quòd sine egregios orsus.] Optimum principium. Liuius lib. 1. Vt orsis tanti operis successus prosperos darent.

In noxámque tuum.] Prouerbialis locutio, vt cùm officium dicitur in maleficium conuerti.

Mulctralę.

Mulctralia.] Vas in quo mulgetur, quod & mulctrum, & mulctrale dicitur. Virgil. in Georgicis:

——— *implebunt mulctralia vaccæ.*

Calce.] Extrema pedis parte.

Æmulatio impar.

EMBLEMA CXLI.

ALTIVOLAM miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem sæpè cadentis habet,
Mullum prosequitur, qui spretas sargus ab illo
Præteritásque auidus deuorat ore dapes.
Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studendum
Vtitur hoc lippo curia tamquam oculo.

AEgrè ferebat Alciatus æmulum quempiam esse sibi syndromũ, eum quidem legum interpretem auditores quosdam malè affectos allicientem, qui quantum poterat, operam dabat, vt eius gloriam obscuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen vt imitatorem ignarum grauiùs pungat, per-

Emblema scriptum in quendã σύνδρομον.

bella vtitur ſimilitudine, ac tum non ſibi temperat à conuiciis, nempè in eum conficto nomine οἰνοκεράτης, quaſi dicas, vinipotens aut meripotor: & tandem lippum oculis appellat, quod ad iudicij imperitiam refertur. Quemadmodum, inquit, miluus degener comitatur harpam altè volantem, vt iis veſcatur ciborum reliquis, quæ ex eius roſtro fruſtulatim concidant: vtque ſargus marinus piſciculus mullum piſcem conſequitur, vt quæ prǫterierit, arripere queat: eodem modo mecum agit Oenocrates ille, ludi magiſter bibax, qui relictos à me quoſdam auditores excipit: quo iidem vtuntur, tamquam lippo oculo, id eſt, nullius iudicij doctore, & imperito legum interprete, cui ſit Iuris Ciuilis abſtruſa ſcientia penitus incognita. Eum itaque hominem maledicentiæ notat, vinolentiæ, ſtultæ cuiuſdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuiſſe Alexandrinum nomine, Iuris interpretem Alciato infeſtum non leui coniectura faſſus mihi eſt Germanus Andebertus, Regiis tributis Aureliæ præfectus; cuius viri certè docti & amici non poteſt non eſſe mihi gratiſſima iucundiſſimáque recordatio, quem ſcio à permultis eruditis hominibus officioſè & honorificè cultum, & cum quo ſæpe de literis ſermones vltrò citróque habui ſuperioribus anteactis annis cùm Iuri Ciuili operam darem Aureliæ.

Oenocrates.

Miluus.

Miluus. [Auis rapaciſſima & guloſiſſima: de qua Plin. libr. 10. cap. 10. Miluum verò degenerem dixit, vt ſuo Oenocrati accommodet, quaſi extra ordinem doctori, ſeu potius inerti & imperito leguleio.

Harpa.

Harpam.] Harpa auis voraciſſima, ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dicta. de qua Plin. lib. 11. cap. 74.

Mullus.

Mullum.] Genus marini piſcis & fluuiatilis, qui quòd gemina barba inſignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur. Huius mentio eſt apud Plin. lib. 9. cap. 17. & 33. cap. 11. quomodo differant inter ſe fluuiatilis & marinus, notent curioſi.

Sargus.

Sargus.] Sargus piſcis, de quo iam antè, in mari naſcens Ægypriaco, vt eſt apud Feſtum: qui teſte Plin. eum quem Lucarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex aliis laboribus ſibi fructum & gloriam vſurpantem, & alienam, vt dicitur, meſſem demetentem, qui velint ſignificari, ſargum & mullum pingunt, Sequitur enim ſargi reliquias mullus, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim poteſt mullus) deſcendit & paſcitur, vt retulit Pierius lib. 30.

Deserta curia.] Ironicôs dictum, pro decuria, vel auditorio deserto.

Lippo oculo.] Ipsemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus interpretatur Parergôn lib. 6. cap. 12. Vti tamquam lippo oculo, inquit, prouerbialiter dicitur de re qua carere non possumus, cùm tamen damnosa nobis sit. Eleganter Plaut. ad seruos improbos traxit, quos quamuis Dominum decipiant, tamen retinet Dominus, & vt potest, eorum opera vtitur, cùm vt velit non possit. Eius carmen est in Persa: — Oculo lippo.

Ego neque libenter seruio, neque sum hero ex sententia,
Sed quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum
Haud abstinere quit tamen, quin imperet mihi.

Sed & apud eundem in Bacchidibus sic senex loquitur.

Lippo illeoculo seruus est simillimus, &c.

Lege Prouerb. Lippo oculo similis.

Curia. De curiæ nomine, si vacat, euolue caput 16. lib. 1. Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias persequi. — Curia.

Albutij ad D. Alciatum, ſuadentis, vt de tumultibus Italicis ſe ſubducat, & in Gallia profiteatur.

EMBLEMA CXLII.

Quæ dedit hos fructus arbor, cælo aduena noſtro,
Venit ab Eoo Perſidis axe prius.
Tranſlatu facta eſt melior, quæ noxia quondam
In patria, hîc nobis dulcia poma gerit.
Fert folium linguæ, fert poma ſimillima cordi,
Alciate hinc vitam degere diſce tuam.
Tu procul à patria in pretio es maiore futurus,
Multum corde ſapis, nec minus ore vales.

Albutius I.C.

ALbutij, cuius hoc Epigramma eſt, Aurelij Iureconſulti meminit Alciatus ipſe libro Prætermiſſorum 2. Legi apo-

logiam quandam eius nomine aduersus Petrum Strellam,& Lõgouallium legum doctores. Hic monet,vt Alciatus à tumultibus & factionibus Italicis sese submoueat, & florentissimam Galliam petat,in qua futurus sit commendatior. Sumit argumenti materiam à pomi Persici tralatione,quod in Perside virulentum fuit,in Italia verò consitum, loci mutatione toxicũ habere desiit. Eodem modo si patriã relinquat, in extera regione admirabilem futurum Alciatum sperat: sicque tacitè alludit ad illud Euangelicum, Non est Propheta sine honore nisi in patria sua. Simile est quod Erasmus in quadam ad Alciatum epistola scribit: Pietatis erat,inquit,quòd patrię tuæ potissimum bonum ciuem præstare volueris: sed Deus voluit eruditionem tuã velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis splendor nescio quo pacto in sua cuique patria ferè obscurior obtingit Quod apertius (vt carminis nostri enarrationem habeamus magis perspicuam) Alciatus ipsemet explicuit oratione quadã Ferrariæ habita, his omninò verbis: Scio, inquit, plerisque suspectam esse posse tam frequentem mutationem meam, qui nunc Auenioni, nunc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ professus sim: nec deerunt qui inconstantiæ hoc tribuant, tãquam nusquam possim consistere, & quod in carmine Horatiano est.

Locus ex Erasmi epistola.

Locus ex Alciati quadam oratione.

Romæ Tibur amem, ventosus Tibure Romam.

Etenim non bene compositæ mentis argumentum est, cùm quis huc atque illuc vagus discurrit, nec quiescere potest. Cæterùm mihi excusatio est in promptu, notissimũque omnibus est, me, dũ bellicos tumultus subterfugio, tutamque studiis meis sedẽ perquiro, diutissimè esse peregrinatum, Principumque iussionibus huc atque illuc agitatum, certam sedem tenere non potuisse. Idem Oratione Ticini habita sic: Quamplurimi vestrûm optimè sciunt, vt belli calamitatibus eiectus, relicta patria trãs Alpes profectus sum: ibi professorio muneri addictus, aliquot annnos summa cum gratia moram traxi: quod an illorum humanitati tribuam, an qualibuscunque nostris studiis, non satis scio. Tria certè magnifica hac in disciplina tribus in celeberrimis gymnasiis mihi c tigerunt, quæ nescio (quod citra arrogãtiam dictũ sit) an cuiquam alij: primùm vt Auenioni, cùm nunquam ad eam diem cathedram ascendissem, stipendium sexcẽtorum mererer, & ætate longè impar, senioribus tamen æquarer: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magistratus Christianissimi, ipso Rege adiuuante, secundo quàm eò venerã anno duplicatũ mihi est honorarium, & mille ducẽtiq; præstiti

Alter locus ex eodem.

tertium est, quòd tam à longinquis partib. in patriam ab excellentissimo Duce nostro accersitus, Senatoria dignitate ornatus, hanc accessionē ne quidē cogitans, tantū abest vt petierim, sum cōsecutus, hactenus ille. Nec verò prętermittā hoc Persici symbolū à Paulo Iouio explicari in eo Dialogo qui est De notis armorū & amoris, cū inscriptione, *Translata proficit arbos*, ipsiq; Alciato ascribi. Sed & pomum Persicū notā fuisse eius qui in alio cælo melior sit, tradit Pierius lib. De sacris Ægypt. literis 54.

Locus è Paulo Iouio.

Quæ dedit hos.] Cùm Persæ aliquando in Romanos bellum gererent, multis in locis Italiæ Persica implantarunt, quæ in Perside venenum præsentaneum ferunt. Hac tādem arbore hostes extinctum iri sperabant: sed in Italia mutato solo naturam etiam mutauit, qua in opinione est Columel. vbi refert,

Persica Pyrus vnde.

——pomis cùm barbara Persis
Miserat, vt fama est, patriis armata venenis:
At nunc expositi paruo discrimine lecti,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Id non videtur Plinio verisimile lib. 15. cui tamen aduersantur Galenus, Paulus Ægineta, Plutarchus, & alij.
Martial. 13. Persica nux.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis persica cara sumus.

Translatu facta est melior.] Quasdam arbores mutare naturam pro regionum varietate, testis est Plutarch. eo libro quem inscripsit, De facie quæ apparet in orbe Lunæ.

Fert folium linguæ.] Plutarch. commentario. De Iside & Osiride, Persicam arborem Isidi consecratam fuisse scribit, quòd linguæ folium habeat, fructū cordi similem. Eius hæc verba sunt: τῶν δ' ἐν αἰγύπτῳ φυτῶν μάλιστα τῇ θεῷ καθιερῶσθαι λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν· οὐδὲν γὰρ ὧν ἄνθρωπος ἔχειν πέφυκε θειότερον λόγου, καὶ μάλιστα τοῦ περὶ θεῶν, οὐδὲ μείζονα ῥοπὴν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. διὸ τῷ μὲν εἰς τὸ χρηστήριον ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμαι, ὅσια φρονεῖν, εὔσχημα λέγειν: De stirpibus Aegyptiis maximè cōsecratā Deæ aiunt Perseā: quòd eius fructus cordis, foliū linguæ speciē referat. Nā eorū quæ in hominē cadere possunt, nihil diuinius est oratione, præcipuè verò de Diis: neq; vlla res alia maius ad felicitatē affert momentū. Itaq; hîc præcipitur ei qui sit oraculū aditurus, vt sanctè pieque sentiat, & modestè loquatur.

De persica arbore.

Tu procul à patria. Virgiliana imitatio è 10. Ecloga:

Tu procul à patria (nec sit mihi credere) tantum
Alpinas, ah, dura niues.——

Princeps ſubditorum incolumitatem procurans.

EMBLEMA CXLIII.

Titanij quoties conturbant æquora fratres,
Tum miſeros nautas anchora iacta iuuat:
Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Totiùs vt poßit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores geſtare inſignia Reges,
Anchora quod nautis, ſe populo eſſe ſuo!

EPigraphe ſimilis mihi videtur ſententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauiter pronunciauit, Imperium curam eſſe ſalutis alienæ. Principes enim debent habere perſpectũ ſe ſibi minimè natos eſſe, ſed ſui populi cõmodo & vtilitati. Plinius lib. 18. ait, Delphinum futuram tempeſtatem præſagire

Quocirca vt φιλάνθρωπος si nauem ventis agitatã offenderit, tutiùs vt figatur, anchorã quasi humano quodam instinctu dirigit: sic Princeps quisque suorum maximè studiosus esse debet, potissimùm verò sæuiente tempestate & impetu belli, vel etiã infortunio quodam alio impendente, ne Reipub. status possit aliquo modo perturbari, aut etiam comminui. Cæterùm Delphinum anchoræ illigatum pro insigni & stémate publico gesserunt olim nonnulli Principes & Imperatores laudatissimi, vt Augustus Cæsar, T. Vespasian. Seleucus & Nicanor: nostroque sæculo Ald. Manutius, nobilis apud Venetos typographus: qua de re est elegãtissima παρέκβασις in Prouer. Festina lentè, apud Erasmum. Nostris etiam tẽporibus Gallici Imperij Thalassiarchus, id est: Admiralius, insigne hoc circumfert, vt nuper laudatus ille nostrorum patrum ætate Philippus Chabotius. In scuto Vlyssis Delphinum depictum fuisse scribit Plutarch. ad finem disputationis, qua quærit, Vtra animaliũ plus rationis habeãt, an terrestria, an aquatilia. Apponam & id Xenophont. è 3 ἀπομνημον. vbi facit Socratem disputantem cum Dionysiodoro: Quam ob caussam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν: nisi quòd vt pastor suarum ouium curam habere debet, quo habeant quæ sunt ad victum necessaria; sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expediant? Nõ enim tantùm laudatur Agamemnon vt κρατερὸς αἰχμητὴς, sed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθὸς, qui non se modò bene regeret, sed etiam suis felicitatis caussa esset. καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι διὰ τοῦτον, εὐπράττωσι Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum qui eum elegerunt, in felicitate viuant.

Delphin φιλάνθρωπος

Delphinus alligatus anchoræ.

Anchora Thalassiarchi Gallici.

Præclarus locus Xenophõtis.

Titanij fratres.] Venti, qui Titanes dicuntur, à patre Titane, Saturni fratre, Gigãtes robustissimi, qui pro ventis vsurpantur à Poëtis. —— *miseros* Epitheton conueniens, vt illud est Lucani lib. 8. —— *miseros fallentia nautas*

Sidera non sequimur: ——

Titanus.

Anchora iacta iuuat] Prouerb. Anchoram sacram soluere. Fuit autem anchora præsidij & salutis typus. Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Isthmiorum: Si quis, inquit, hominum sumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præstat, & ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν θεότιμος ἐών: id est, Felicitatis iacit anchorã diuino honore auctus. Quid si huc reuocemus aureũ Plutarchi monitum è vita Solonis: quo loco dicit, Senatu velut anchora

Anchora quid.

firmari

firmari ciuitatem? Memini & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familięque suæ anchoram nominare, ὃς μόνος οἴκων ἀγκυρά τ' ἐμῶν: qui iam solus generis superest anchora nostri. Aristides oratione Panathenaica prima, dicit Græcos omnes gbi visos fuisse in portu quodam duabus nixos anchoris, quasi siemino fultos præsidio.

In Senatum boni Principis.

EMBLEMA CXLIIII. *Dialogismus.*

EFFIGIES *manibus truncæ ante altaria diuûm*
Hinc resident, quarum lumine capta prior.
Signa potestatis summæ, sanctique Senatus
Thebanis fuerant ista reperta viris.
Cur resident? quia mente graues decet esse quieta
Iuridicos, animo nec variare leui.

Cur ſine ſunt manibus? capiant ne xenia, nec ſe
Pollicitis flecti muneribúſve ſinant.
Cæcus at eſt Princeps, quòd ſolis auribus abſque
Affectu, conſtans iuſſa Senatus agit.

Fons Emblematis.

ID agalma Iudicum Thebanorum è variis auctoribus peti poſſe ſcio. Certè Plutarchus attigit libro De Iſide & Oſiride: quod idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodem Plutarcho, his verbis: ἐν Θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες, ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ μύουσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν: id eſt, Thebis imagines conſpiciuntur Iudicum manibus carentes: at ſummi Iudicis imago conniuet oculis: eò quòd iuſtitia nec muneribus capi, nec hominum vultu flecti debeat. Alciatus ipſe Oratione quadam in laudem Iuris ciuilis hæc ait: Chryſippus Iuſtitiæ imaginem ita expreſſit, vt puellari virginis forma, aſpectu vehementi, luminibus oculorum acerrimis conſpiceretur, quòd videlicet iudicem incorrupto eſſe iudicio, ſanctum, ſeuerum, contra improbos inexorabilem, vi ac maieſtate æquitatis, veritatiſque terrificum eſſe oporteat. Quapropter memoriæ eſt traditum, magiſtratuum ſtatuas à Thebanis ita ſolere formari, vt ſine manibus eſſent: Principum verò clauſis oculis, nimirùm eam iuſtitiæ naturam eſſe oſtendentes, vt incorrupta ſit, nec pretio precibúſve, aut alienæ vlli voluptati cedat. Non verebor in vſum rapere meum quæ retulit auctor induſtrius, multæque lectionis, Alexand, ab Alexand. lib. 3. Thebani, inquit, vt incorruptam iuſtitiam ſignarent, nec variari gratia, Iudicum imagines ſine manibus, Principis verò ſine oculis in foro propoſuere, vt ſignis oſtenderent, Iudices affectibus capi non oportere, cauſſaque definita damnatos vndecimuiris pœnis afficiendos tradebant. Certè legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abſtinere debent: iccircò hîc truncis manibus pinguntur. quod non prætermiſit Pierius lib. Hieroglyph. 35. Præſes ipſe captus eſt oculis, ne affectu quodam moueatur. ſiquidem, vt ait Cicero Officiorum 3. neque contra Remp. neque contra iuſiurandum ac fidem amici cauſſa vir bonus faciet, ne ſi iudex quidem erit de ipſo amico. Ponit enim perſonam amici cùm induit iudicis. Nam ſi omnia facienda ſint, quę amici velint, non amicitiæ tales, ſed coniurationes putandæ ſunt. quocirca non oculis vtatur, ſed auribus, ne citò moueatur: &

Locus ex Alciati oratione.

cùm ipsi dicenda est sententia, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, qua nihil ipse dedit homini diuinius. Adhæc omnes sedent, quòd animus eorum debeat esse optimè compositus, nec hinc atque hinc flecti, quod est leuitatis: sedendo etenim & quiescendo fit anima prudens, ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. ζ. notat statuas Mineruæ olim omnes sedentis specie fieri solitas. Interdum enim sedere idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgatumque est illud, Romanus sedendo vincit, id est consultando. Pierius libro 43. Lubens huc referrē quæ de iustitiæ imagine olim à Carneade expressa Gellius adnotauit lib. 14. c. 4. sed quia liber est in omnium manibus, facilè transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Ælian. Olim apud Ægyptios eosdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant: quorum Princeps natu proximus in omnes statuendi ius habebat: quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat. Is circa collum imaginem è sapphiro gemma confectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quàm in animo mentéque insitam & infixam habere debet.

Cur sedēt iudices.

Cur resident.] Cicero ad finem procemij Dialogi De claris orat. Sed quo, inquit, faciliùs sermo explicetur, sedentes, si videtur, agamus. Cùm idem placuisset illis, tum in propatulo consedimus. hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicuntur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoriis, in quæst. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phædro Platonico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis Dialogis. Certè M. Tullius videtur semper ambulare, cùm Peripateticum agit, vt 5. De finib. 1. De diuinat. 1. De legib. aliàs, vt Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabiliùs disseri. Constat ex veteribus iudices sedere solitos, cùm quid statuendum esset. Ita enim Iustinianus in Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè & nunc in regia basilica, in quibus & tunc domunculis iudicabit, &c. Idem in Nou. Vt ab illustrib. & qui super eam dignit. Secundum quod, ait, datum est eis super hoc priuilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cùm iudicant, aut stare rursus tamquam litigantes. Marcianus l. 7. D. Quod met. caus. Confestim autem pro tribunali te seden-

Sedere quid habeat mysterij.

Iudices cur sedeāt

tem adiit. Sic in l.2.D. Ad Senat. Tertyli. sedere dicitur Prætor. Confestim autem sic erit accipiendum, vbi primum potuit, id est, Prætoris copiam habuit huic rei sedentis. Et in l.7.D. De in integ. restit. Confestim autem pro tribunali te sedente adiit. Bonifacius in cap. fin. De sentent. & re iudic. in VI. Sententia, ait, quàm scriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti. Gellius lib.7. De Scipione: Et quodam die, ait, ius in castris sedens dicebat. Plinius libro 5. Epist. Sedebant iudices, centumuiri venerant, obuersabant aduocati, silentium longum, &c. Cicero pro Rabir. Accusaui de pecuniis reperundis, iudex sedi. Ad hanc verò rem Plautus in Mostellaria:

Nimio plus sapio sedens.

Affectus sedati in iudicibus.

Quia mente graues.] Huc illa Callistrati verba aptanda, quæ habentur l. 19.D. De offic. Præsid. Sed & in cognoscendo, ait, neque excandescere aduersus eos quos malos putat, neque precibus calamitosorum inlacrymari oportet. Id enim non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. hæc ille.

Munera non debēt à iudicibus capi.

Capiant ne xenia.] Prohibetur enim I. & 6. Deuteronomij, Ecclesiast. 42. & Prouerb. 24. multísque aliis in locis. Refert Plinius 8. Epist. Iulium Bassum accusatum repetundarum, quòd in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepisset. Lex enim dona & munera à magistratibus accipi, imò verò & quid emi vetat, nisi victus quotidiani caussa. Hoc tamen addamus licet: Non in totum xeniis abstinere debet proconsul, (ait Vlpian. in l.6. de offic. procons.) sed modum adiicere: vt neque morosè in totum abstineat, neque auarè modum xeniorum excedat. qua de re verba hæc sunt Seueri & Antonini: Quantùm ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Vetus prouerbium est: οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum est, & per omnia auarissimum, &c. Qua ratione Plin. Epist. 5. ad Seuerianum, ait in causis agendis & exercendis iudiciis non modò pactione, dono, munere, verùm etiam xeniis se semper abstinuisse, vbi rectè subiicit oportere quæ sunt inhonesta, parumque decora non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Sic Spartian. tradit Pescennium Nigrum salaria iudicibus è publico dari voluisse, ne cui essent oneri: adiecisseque, iudicem nec dare debere, nec accipere.

Cæcus at est Princeps.] Oculus in Hieroglyph. pro gratia, ſeu, vt ita dicam,fauore vſurpatur , vt tradit lib.33.Pierius. Non eſt quòd ſuſpitionibus aut coniecturis aliquid vſpiam tribuat ipſe iudex,nec litigantium verbis hæreat,ſed probationibus manifeſtis veritatem inueſtiget. Quod eleganti complexus eſt monoſticho Poëta neſcio quis:

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς:

Ne de lite pronuncies,niſi vtramque partem priùs audieris. Decretum id dicitur propriè quod cauſſa cognita pronunciatur à iudice:nec enim decretum dici poteſt niſi vtraque audita parte. Tertullianus Apologetico: Reſpondendi, altercandíque poteſtas patet , quando nec liceat inauditos & indefenſos omninò damnari. Huic conuenit l. 1. Cod.de condemn.reis:& veterum conſuetudo qui reos niſi auditos condemnabant , quoniam qui auditi non eſſent, pro indamnatis habebantur,ex Lycurgi legibus; vt tradit Val.Max. cap. de Sapienter dictis & factis. Tritum id è Solonis Elegiis :

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κ᾽ ἀδίκως.

Magiſtratum gerens audi & iuſta & iniuſta.

Quòd ſolis auribus abſque Affectu.] Memini legere me , Athenienſes iudicia de cædibus habituros , ad Areopagum, Martis vicum, ire noctu ſolitos: iiſque qui cauſas dicerent, affectibus abſtinendum fuiſſe teſtatur Iſocrates Areopagitico. Nolebant enim iudices miſerabilium perſonarum intuitu , vociſque lenocinio,quod magnas ad flectendum,perturbandúmque vires habet commoueri. Longè alia Romanorum conſuetudo fuit, qui quocunque modo iudices ad iracundiam vel miſericordiam flectebant : quod Cicero facere ſolet in perorationibus. Celebre eſt exemplum Sergij Galbæ, qui reus à Libone trib. pleb. accuſatus, quòd prætor contra fidem Luſitanos quoſdam interfeciſſet,cùm nihil haberet quo ſe purgaret,paruos ſuos liberos flens commendare cœpit : quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius ſtatuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib. 6. cap. 2. memorat , vt & Val. Max.8.cap.1.eámque ter vſurpatam memini à M. Tullio,nempe pro Flacco,pro Sylla,pro Seſtio. Idem in Planciana ſic: Non opibus contendo,non auctoritate,non gratia,ſed precibus, ſed lachrymis, ſed miſericordia, mecúmque vos ſimul miſerrimus & optimus obteſtatur parens:& pro vno filio duo patres deprecamur. pro Fonteio: Tendit ad vos virgo veſtalis manus ſupplices eaſdem,quas pro vobis Diis immortalibus tendere con-

ſueuit: cauete ne periculoſum ſuperbúmque ſit, eius vos obſecrationem repudiare, cuius preces ſi Dij aſpernarentur, hæc ſalua eſſe non poſſent. Quibus ex locis intelligimus quàm graues illæ motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & miſericordiam impellat.

Conſiliarij Principum.

EMBLEMA CXLV.

HEROVM genitos, & magnum fertur Achillem
In ſtabulis Chiron erudiiſſe ſuis.
Semiferum doctorem & ſemiuirum Centaurum,
Aßideat quiſquis Regibus, eſſe decet.
Eſt fera, dum violat ſocios, dum proterit hoſtes:
Eſtque homo, dum ſimulat ſe populo eſſe pium,

CHiron Centaurus Saturni & Phillyrę filius (inde Phillyrides à Poëtis dictus) ſuperiore ſui parte homo, equus inferiore, datus creditur Achilli pædagogus, ſub quo diſciplinas liberales excepiſſe tradunt. Vt enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorem verò rerum: id eſt,

——— διδασκέμεναι τάδε πάντα
Μύθων τε ῥητῆρ᾽ ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Ferina Chironis natura quid.

Ferina in Chirone natura variis modis exponitur à Mythologis: ſed hîc notantur maximè Principum Regùmque conſiliarij: qui ferinam quidem & pluſquam belluinam naturam referunt, cùm ſuo principi praua conſilia ſuggerunt, vt populares ſuos pecuniis emungant, vel ſuo commodo, Reipubl. procurent incommodum. Speciem humanitatis habent, cùm iuſtitiæ & pietatis imagine populum ſibi deuinciunt. Quod itidem explicatum eſt ab ipſo Alciato lib. 9. Parergôn, cap. 13. his omninò verbis: In Græcis auctoribus annotaui, à Chirone Centauro Achillem, alióſque Regum filios eruditos fuiſſe fingi, quòd ſoleant doctores & conſultores Principum natura quidem feri eſſe, & promptum ad aſperiora ingenium habere: humanitem verò in ſpeciem tantùm præ ſe ferre. Idem diſputat Macciauellius, auctor Italus (de quo quid ego cum aliis multis in totum ſentiam, nihil habeo dicere, niſi quòd exiſtimem eum in ciuibus negotiis alioqui perſpicacem, & magni certè ingenij virum, ſed in quo tamen parum aut nihil planè fidei eſſet & veræ religionis, vt eius ſcripta quædam teſtantur.) ille itáque ferè ſic diſſerit cap. 18. eius libri, quem de Principe lingua ſua edidit. Primùm quidem Principi fidem hoſti & aliis cum quibus rem habet, ſeruandam eſſe dicit, ſed ea tamen lege, ne obeſſe poſſit. Si quid enim noxæ importatnm iri ob fidem datam Princeps metuat, ei ſuadet ad fraudem & aſtus eſſe recurrendum. Docet perſpicuè concertationem omnem legibus vel fraude inſtitui atque perfici: has quidem hominum eſſe, hanc verò belluarũ. Sed quia interdum leges non ſatis eſſe firmæ ac ſtabiles videantur, inclinãdum animum ad dolos ille præcipit: Principem enim decere, vt humanã & belluinam naturam præ ſe ferat. quod à veteribus figmento quodam expreſſum notat in Achillis educatione, quem à Chirone Centauro inſtitutum tradunt, vt ſignificarent Principem quemcumque hac natura duplici præditum eſſe debere. E belluis autem duas in primis proponendas, Leonem nempè & Vulpem: illum quidem viribus, hanc aſtu & vafritie permultum valere: illum, vt incau-

Machiauellius Italus.

tus eſt,non rarò ſe in retia temerè coniicere:hanc, quia,non ſatis virium habeat,fallaciis vti. Quibus argumentis,parum quidem Philoſophicis, ne dicam impiis, Principem eum qui res magnas & periculoſas aggrediatur,eáſque tutò ad exitum perducere velit, fraude iuſtructiſſimum eſſe debere, docet non tam πολιτικὸς ἀνὴρ, quam ἄθεος.

Huc ferè pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Offic. Duobus modis fit iniuria, aut vi, aut fraude: fraus quaſi vulpeculæ,vis leonis videtur: ſed fraus odio digna maiore.

Genitos.] Liberos.

Magni cognomẽ quibus tributum.

Magnum Achillem.] Diximus in ſuperioribus, magni cognomen paucis quibuſdam,& iis illuſtribus,tributum eſſe, vt Alexandro,Pompeio,& aliis.Plutarch. in Pompeio.

Centauri qui.

Semiferum Centaurum.] De Centauris ea mihi minimè repetenda ſunt, quæ ſtudioſè tradit Palæphatus eo, quem ſcripſit, libro De non credendo fabulis.Id dumtaxat è Plinio,lib.7.cap. 56.Pugnare, inquit,ex equo, Theſſalorum inuentum eſt, qui Centauri appellati ſunt.hinc nata fabula; quòd biformes dicantur, διφυεῖς ab Iſocrate, inferiori parte referentes equum, ſuperiore hominem.Dicuntur autem Centauri,κένταυροι, ſtimulatores,à κεντέω,ſtimulo. ſic enim & ἱπποκένταυρον, equorum ſtimulatores Luciano nominantur.id eſt,equites,nec modò qui vehuntur equis,ſed qui ſunt aſſueti prædis: quales ſunt & aulici permulti,& alij quidam reguli; vt & vicani illi præfefecti qui apud nos honorifico nomine Gentiles homines appellantur. Aliunde ducit etymon centauri Tzezes 7. Chiliad. Hiſtoria 99. nimirum à κεντῶν καὶ αὔρα, ſed nihil ad hoc noſtrum argumentum.

Opulentia tyranni,paupertas ſubiectorum.

EMBLEMA CXLVI.

HVMANI quod ſplen eſt corporis, in populi re
Hoc Cæſar fiſcum dixerat eſſe ſuum.
Splene aucto reliqui tab:ſcunt corporis artus.
Fiſco aucto arguitur ciuica pauperies.

SImilitudine oſtendit opulentiã tyranni,cauſſam eſſe ſubditorũ inopiæ. Vt enim in corpore humano ſi ſplen ſit auctior & tumidior,tabem & maciem cæteris partibus inducit. Rationem adfert Ariſtot.in Problem. Quòd ſplen multam ad ſe trahit materiam,quę tranſire in alimentum debebat.Cõſtat enim, ait ille,homines pacui ſplenis pingues effici. Splem autem viſcus eſt in ſiniſtra animalis parte , ſuccos ad ſe attrahens craſſos & melancholicos in hepate genitos.Lienem Latini vocant , de

Lien quid & eius officium.

Traiani dictum.

quo Galenus lib.4.De vsu partium cap.15.Id verò Traiani Cæsaris apophthegma fuit: si quidem fiscum lienem appellabat, quòd eo crescente reliqua membra tabescerent. Magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus nascitur, cui nimirum census publici,& vectigalia plus æquo placeant. quo fit, vt miserrima plebecula cogantur ad egestatem & extremam pauperiem,cùm tyrannus in suorum possessioné violenter irruit,eorúmque peculium depeculatur. Certarim à doctis illud Tyberij? celebratum est: Boni pastoris esse tondére pecus, non deglûbere.Quo damnabat tyrannos illos δημοβόρους,qui suis abradunt quicquid possunt,& sic importuniùs in fiscum suum ùôuertunt,vt à misera plebecula non pellem modò, sed & carnes ipsas detractas.velint. Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam ab Alexandro Macedone,literis proditam habemus. Huic enim cùm displicerent exactiones,eorúmque potissimùm qui à subditis ampliores vectigalium reditus, quàm per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud suos dictitabat, κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, Olitorem odi qui radicibus herbas conuellit, atque ab ima stirpe arbores excîdit. Artaxerxes Longi manus dictitabat, Addere quàm auferre magis esse regium:Ptolemæus Lagi filius,Ditare quàm ditem esse,cõuenientius esse regi.Notum illud,Lucri bonus est odor ex re qualibet.Sed ad illustrationem hæc quæ sequuntur, placuit adiicere. Theodoricus scribens ad Marcellum Aduocatum fisci,apud Cassiodor.Variar.lib.1. Epist. 22. Non quoties superes, ait, sed quemadmodum vincas inquirimus:non quæras de potestate nostra, sed de iure victoriæ: quando laudabiliùs à parte fisci perditur,cùm iustitia non habetur. Nam si dominus vincat,oppressionis inuidia est:æquitas verò creditur, si supplicem superare contingat. Et lib. 4. Epist. 37. Crementa fiscalium tributorum iustissimo sunt pensanda iudicio: quia seruientium imminutio est huius illationis accessio, quantúmque pars illa proficit, tantum se hæc à firmitate subducit. Sed à nobis, qui fisci vtilitatem stabili volumus diuturnitate consistere, excludenda est dispendiosa semper enormitas, ne augmento suo tumens summa deficiat, incipiátque magis deesse, quia immaniter visa est accreuisse. Rectè itaque idem Cassiodus.libro 1. Fit interdum caussa mala fisci, vt bonus Princeps esse videatur. Raro enim (vt eiusdem Cassiodori verbis vtar) vtumque sub admiratione perfectum est, vt & fiscus cresceret,& priuata vtilitas nulla damna perferret. Et Alciati lib.

Locus præclarus è Cassiodoro.

Lib. 2.

Parergôn 8, c.6. notanda hæc Pliniana ex Panegyrico ad Traianum: Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpè vincitur fiſcus: cuius mala cauſſa nunquam eſt, niſi ſub bono Principe. Iulius Capitolinus in M. Antonini vita: fiſco in cauſſis compendij numquã iudicans fauit. Eutropius & Sextus Aurelius in Conſtantij, ſeu Iuliani vita: Pompeia Plotina, incredibile dictu eſt, quantũ auxerit gloriam Traiani: cuius procuratores cùm calumniis prouincias agitarent, adeò vt vnus ex iis diceretur locupletũ quęque ita conuenire, Quæ habes? vnde habes? pone quod habes: illa coniugem corripuit, atque increpans, quòd gloriæ ſuæ eſſet incurioſus, talem poſtea reddidit, vt exactiones improbas deteſtans, fiſcum lienem vocaret, quòd eo creſcente reliqui artus tabeſcunt. Et hæc quidem bonorum Principum exempla ſunt. Hactenus Alciatus.

Locus ex Alciati Parergo.

Fiſcum.] Fiſcus, receptaculum nummorum eſt, proprieque principis, l. I. §. hoc interdictum, D. ne quid in loco publ. Res fiſcales, ait Vlpian. quaſi propriæ & priuatæ principis ſunt: à fiſcis, id eſt ſportulis, vt apud Aſconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula ſunt ad maioris ſummę pecunias capiẽdas. Hinc confiſcare deflexum verbum, pro deferre ad fiſcum principis. Et apud Sueton. in Auguſto cõfiſcata bona, quæ fiſco ſunt adiudicata. Aerarium verò publicum eſt, populique Romani, quod Plinius Iunior teſtatur in panegyrico.

Fiſcus quid.

Arguitur ciuica pauperies.] Conſtans Imperator Romanus dicebat opes publicas melius à priuatis pluribus haberi, quàm intra vnum Principis clauſtrum reſeruari. Nec alienum eſt ab eo quod ad Nicoclem ſcripſit Iſocrates: *σημεῖον ἔςω*, inquit, *σοι τοι καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεςέρους γινομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν*: Argumentum hoc tibi ſit imperij rectè honeſteque adminiſtrati, vbi videris eos, quibus præees, tua diligentia curaque locupletiores & ditiores factos.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

EMBLEMA CXLVII.

Exprimit humentes, quas iam madefecerat ante
Spongiolas, cupidi Principis arcta manus.
Prouehit ad summum fures, quos deinde coercet,
Vertat vt in fiscum quæ malè parta suum.

Commentum Principũ auarorum.

PRincipes auari eos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos ingeniosos & strenuos esse norunt: qui si aliquando ad rem plus æquo attenti publica in priuatũ trãsfundant (quales potissimum solent esse qui fisci rationes tractant) ita vt populum & regiones sibi commissas expilent, sæpenumerò damnantur capitis, maleque parta bona fisco addicũtur, suntque tanquam spongiæ, quæ pro arbitrio nunc humectantur, aut

arefiunt. Exempla quamplurima sunt in monumentis antiquitatum, sed & in nostris Galliæ annalibus; quæ non placet huc adducere, quòd peruia sint. Satis autẽ nunc erit subiicere quod Suetonius de Flauio Vespasiano scripsit: Solus est in quo meritò culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omissa sub Galba vectigalia reuocasse, noua & grauia addidisse: negotiationes quoque vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò pro spongiis dicebatur vti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Cæterùm neminem latere velim epigraphen huius tetrastichi tractam esse ex caussa XVI I. q. 7. can. Maiores, sic enim scriptum reperio: Maiores nostri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari census reddebant: modò autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modò autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non capit Christus.

Vespasiani astus & auaritia.

Locus è Pontificis iure.

Principis arcta manus.] Alludit ad illud Ouidianum:

An nescis longas Regibus esse manus?

Prouerbium, Longæ Regum manus, fortè non malè, arcta manus sumetur pro auara & rapaci.

Prouehit fures.] i. depeculatores. Furum enim nomen generis est.

Principis clementia.

EMBLEMA CXLVIII.

Veſparum quòd nulla vnquam Rex ſpicula figet,
Quodque aliis duplo corpore maior erit;
Arguet imperium clemens; moderataque regna,
Sanctaque iudicibus credita iura bonis.

Veſpæ pro apibus abuſiuè.

Apum natura.

VEſparum vocabulũ pro apum nomine hîc ſumi καταχρηστικῶς docti quidam homines coniiciunt. Alij non minus eruditi citra figuram id ſcribi arguunt. Harum itaque hæc natura eſt, vt quem ſequantur, Principem habeant aliis proceriorem, & quaſi honore potiorem, qui quamquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret: quod his teſtatur verbis Baſilius homilia 8. in Hexaëmerõ: ἐστὶ κέντρον τῷ βασιλεῖ μελισσῶν,

ἀλλ᾽ οὐ χρῆται τούτῳ πρὸς ἄμυναν· νόμοι τινὲς εἰσὶν οὗτοι τῆς φύσεως ἄγραφοι, ἀργοὺς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τοὺς τῶν μεγίστων δυναστειῶν ἐπιβαίνοντας. i, Regi apũ aculeus eſt,ſed eo ad vlciſcendũ nõ vtitur. Sunt hæ naturæ leges nõ ſcriptę,vt quiſque maxima eſt potentia præditus,ita tardum ad puniendum eſſe oportere,hæc Baſil. Eadem ferè retulit D. Ambroſ. Hexaëmer. lib. 5. cap. 20. Aelian. hiſtoriæ animal. 1. & 5. Dio Chryſoſtom. Orat. de regno, 4. Sed audiamus Principem Stoïcorum Senecam. Sic enim lib. De clementia: Maiorem poteſtatem non oportet eſſe noxiam, ſi ad naturæ legem componitur. Natura enim commẽta eſt regem, quod ex aliis animantibus licet cognoſcere, & ex apibus, quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioque ac tutiſſimo loco. Et ibid. Præterea inſignis Regi forma eſt, diſſimiliſque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maximè diſtinguitur. Iracundiſſimę, ac pro corporis captu pugnaciſſimæ ſunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipſe ſine aculeo eſt. Noluit illum natura nec ſæuum eſſe, nec vltionẽ magno conſtaturam petere, telumque detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis Regibus ingens eſt. Eſt enim illi mos exercere ſe in paruis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cùm tanto hominum moderatior animus eſſe debeat, quanto vehementiùs nocet. Vtinã quidem eadem homini lex eſſet, & ira cum telo ſuo frangeretur, nec ſæpius liceret nocere quàm ſemel, nec alienis viribus exercere odia, hæc ille. Et hoc optimo Principi ſymbolũ propoſitum eſt, vt inter alias virtutes, quibus opus habet ad ſuæ Reipubl. adminiſtrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiamſi maior ſit quàm in aliis, minimè tamen ſæuire debet, iiſque quibus prę eſt, terrificum ſe præbere. Nam inter virtutes alias, quæ Principem maximè deceant, clementia eſt. M. Antonius, qui Philoſophi cognomen non ab re eſt conſecutus, nihil quicquam eſſe dicebat, quòd Imperatorẽ Romanum magis deceret, quàm clementiam: eamque ob cauſſam neque in rebelles ſuos ſæuitum voluit. Rectè apud Claudianũ Theodoſius Honorio filio ſalubre hoc conſiliũ ingerit:

Clementia vera principis virtus.

Sis pius in primis: nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.

Ouid. 1. de Ponto eleg. 3.

Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.

Iulij Cæsaris clementia.

Boni piique Imperatores.

Compertum est Cæsarem Iulium Deorum numero ascriptum, quòd clemens ac placabilis in eos fuerit, à quibus iniuriã bellis ciuilibus acceperat. Eadem virtus Augustum consecrauit: Pij cognomen dedit, aliosque permultos immortalitate donauit. Pyrrhi Epirotæ laudatur animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irrisus erat, & conuinciis impetitus, illæsos abire siuit, cùm vnus ex iis respondisset id vini caussa contigisse. Celebratur eò plus Augustus Cæsar, cuius gratia cùm Senatus iis adempturus esset ius testandi, qui eum contumeliis & probris affecissent, non est passus id decerni, vt est apud Suetonium. Eam ipsam patientiam initio imperij finxisse Tiberium, testis est Cornelius Tacitus. Nam libellos famosos & dicta in se mordacia dissimulauit, eorumque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vsurpabat enim illud sæpenumerò, In libera ciuitate liberas etiam linguas esse debere: & si quãdo hæc aperta fenestra esset, nullas alias in Senatu fore lites, & accusandi occasiones. Magas Poëta quidam in ludis publicis Philemonem perstrinxerat. Is cùm venisset in Philemonis potestatem, statim ministro cuidam Philemon præcepit aperta voce, vt maledico caput gladio amputaret: sed clam, vt nudo ense ceruices attingeret, moxque vt eum illæsum abire sineret, eique daret nuces, talos, pilam, & alia quædã ludicra. Quibus ille Princeps apertè indicabat, se aculeum quidem habere, sed eo vti minimè velle: deque potentiore maledicere, magis esse puerorũ quàm virorum. Eam regiam virtutem vt actionibus aliis permultis certè heroicis, sic rescripto egregiè probarunt Theodosius, Arcadius, & Honorius, cuius rescripti ad Rufinum hæc formula: Si opprobrium ex leuitate processerit, negligendum: si ex furore & insania, condolendum: si ab iniuria, remittendum.

Salus

Salus publica.

EMBLEMA CXLIX.

PHOEBIGENA *erectis Epidaurius insidet aris*
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatque salutifer orant,
Annuit, atque ratas efficit ille preces.

Æsculapius cur Deus habitus.

AEsculapius insignis Medicus, Dianæ precibus Hippolytum ab equis discerptum in vitam reuocauit: quàm ob rem Iupiter iratus eum fulmine percussit. Post mortem Deus est habitus, & sub serpẽtis imagine diuinis honoribus affectus. Adhæc tali cultus effigie Romam graui pestilentia laborãtem dicitur liberasse, ad quam tandem deductus est à fano sibi sacro, quod erat quinque millibus à Epidauro passuum. Historiam hanc fusiùs pertractant Valer.Max.c. De mirac.lib.1.Plin.

24.cap.4. Diuus Aug. De ciuit.3. cap.17. meminit & Lactantius variis locis, ex quo notum illud Sereni:

Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum.
Qui quorundam placida tectus sub pelle draconis
Tarpeias arces, atque indita templa petisti,
Depellens tetros præsenti. nnumine morbos.

Serpens quid.

Hoc serpentis inuolucro nihil aliud verius & expressius intelligi datur, quàm Seruator noster Christus, verus animarum nostrarum Æsculapius, & salutis humanæ vindex, qui sub serpentis figura in deserto à Mose legislatore appensus, omnes omnium morbos & vulnera sanitati restituit, & in cruce tandem omnes noxas & crimina expiauit. Cæterùm non immeritò salutis notam serpens sibi videtur vindicasse, à quo nimirum multa in humanum genus remedia proficiscuntur. qua de re pluribus libro 16. De sacris Ægyptiorum literis Pierius. Æsculapium etiam, præter alios, Medicorum præsidem Plutarch. Sympos. 9. quæst. 10. tradit. Sed occurrit interea mihi locus è 2. Artemidori lib. De somniis: qui ait, per Æsculapium in templo erectum, & in basi stantem, significari quoddam bonorum præsagium. Qui si moueatur, aut accedat, morbum & pestem portendit: tum enim maximè hominibus eo Deo est opus. His autem qui ægrotant, salutem prædicit. At non videtur omittendum, quod veterum monumentis proditum est. In numo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habita pingebatur forma mulieris, habitu regio sedentis pateram tenentis, iuxta quam erat ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Plerique nostra ætate viri eruditi coniiciunt ab Alciato hîc tacitam esse factam allusionē ad Ambrosianum illum anguem, qui Mediolani visitur in marmorea columna erectus ipsa æde D. Ambrosij.

Serpens, salutis symbolū.

Anguis Ambrosianus Mediolani.

Epidaurius.] Ab vrbe notissima Peloponnesi in sinu Saronico, ex qua in serpentis imagine Romam adductus creditur. Propertius:

Est Deus extinctum Cresßis Epidaurius herbis,
Restituit patriis Androgeona focis.

Lege Ouid. lib. 15. Metamorph.

Annuit, atque ratas.] Ouidium imitatur 1. Fastorum:

Efficiatque ratas vtraque Diua preces.

Respublica liberata.

EMBLEMA CL.

CÆSARIS exitio, ceu libertate recepta,
Hæc ducibus Brutis causa moneta fuit.
Ensiculi in primis, queis pileus insuper astat,
Qualem missa manu seruitia accipiunt.

OCciso in Senatu Iulio Cæsare à Bruto, Cassio, & cæteris coniuratis, ij ceu libertate populo restituta, fabricari numisma voluerunt, in quo sculpti erant duo pugiones adiecto pileo. Pugio cædem patratam omninò significabat: pileus verò libertatem, vt refert Dion lib. 47. Vulgare olim prouerbium fuit, Vocare ad pileum; cuius meminit Noctium Atticarum 7. c. 4. Gellius & Macrobius 1. Saturnal. Aurelius Victor scribit, mortuo Nerone sic cunctas prouincias, omnemque Romam

Numisma M. Bruti.

exultasse, vt plebs induta pileis manumissionum, tamquam sæuo exempta dominio triumpharet. Compertum habemus libertatis indicium pileum fuisse: vnde & qui serui libertate donabantur, pileum gestabant raso capite. Longum esset auctores huc aduocare, qui longè multi idem tradiderunt.

Pileus, signum libertatis.

Missa manu seruitia.] Serui manumissi, liberi facti, aut libertate donati. Seruitiorum nomen pro seruis, præter cæteros in Catilinario vsurpat Sallustius, & Cicero sæpè.

Seruitia.

In vitam humanam.

EMBLEMA CLI.

PLVS solito humanæ nunc defle incommoda vitæ,
Heraclite: scatet pluribus illa malis.

Tu rursus, si quando aliàs, extolle cachinnum,
Democrite: illa magis ludicra facta fuit.
Interea hæc cernens meditor, qua denique tecum
Fine fleam, aut tecum quo modò splene iocer.

Heraclitus quoties domo egrederetur, ineptias humanas fletu solebat excipere, quòd omnia illi misera & deploranda viderentur: contrà Democritus eadem de caussa ridebat effusiùs, quòd humanas actiones ludicras & stultas conspiceret: qui si hodie reuiuiscant, ampliorem quidem & vberiorem vel luctus vel risus materiam offendent, quàm vnquam antea, cùm omnia in dies deteriora fiant. quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Verè Horatius:

Heracliti fletus & risus Democriti.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Dubium itaque relinquitur, vtrum sequi sit satius, cùm sit vtrumque nec planè tutum, nec omninò probatum. Seneca in lib. De tranquillitate vitæ, 1. c. 15. opinionem Democriti meliorem fuisse, & ad imitandum accommodatiorem, quàm Heracliti fletum, ait. In qua sententia fuit etiam Satyra 10. Iuuenalis. Sed præstat audire Philosophum eundem lib. 2. De ira, sic disputantem: Heraclitus, quoties prodierat, & tantum circa se malè viuentium, imò malè pereuntium viderat, flebat: miserabatur omnium qui sibi læti felicésque occurrebant: miti animo, sed nimis imbecillo & ipse inter deplorandos erat. Democritum contrà aiunt numquam sine risu in publico fuisse: adeò nihil illi serium videbatur eorum quæ seriò gerebantur. Vbi isti hîc iræ locus est? Aut ridenda omnia, aut flenda sunt. Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem nasci sapientem, sed fieri: scit paucissimos omni æuo sapientes euadere, quia conditionem humanæ vitæ perspectam habet. Nemo autem sanus naturæ irascitur. Quid enim si mirari velit non in syluestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta sentésque non vtili aliqua fruge compleri? Nemo irascitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaque sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed corrector peccantium, hoc quotidie procedit animo: Multi mihi occurrunt vino dediti,

Pulcher Senecæ locus.

multi libidinosi, multi ingrati, muli auari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quàm ægros suos medicus. Cæterùm Emblema sumptum est ex incerti Poëtæ Græci Epigrammate, quod eiusmodi est:

Typus Emblematis.

Τὸν βίον, ἡράκλειτε πολὺ πλέον ἤπερ ὅτ᾽ ἔζης
Δάκρυε, νῦν ὁ βίος ἐστ᾽ ἐλεεινότερος.
Τὸν βίον ἄρτι γέλα δημόκριτε τὸ πλέον ἢ πρὶν,
Νῦν ὁ βίος πάντων ἐστὶ γελοιότερος,
Εἰς ὑμέας δὲ καὶ αὐτὸς ὁρῶν τὸ μεταξὺ μεριμνῶ
Πῶς ἅμα σοὶ κλαύσω, πῶς ἅμα σοὶ γελάσω.

Heraclitus.

Heraclite.] Heraclitus Philosophus Ephesius, cuius vitam repete ex Laërtij lib. 9.

Extolle cachinnum.] Deride, naso suspende adunco. Cachinnus, fictum vocabulum est à sono risus. Est enim risus elatus, & solutus. Persius 1. Satyra:

Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Democritus.

Democrite.] Democritus Abderita fuit; de quo Plinius variis locis, & lib. 9. Laërtius. Gelasinum fuisse cognominatum ob risus petulantiam notant veteres plerique. Iuuenalis:

Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus.

Splene iocer.] Abunde rideam. Lien siue splen, sedes est risus. Persius Satyr. 1

—— sum petulanti splene cachinno.

Ære quandoque ſalutem redimendam.

EMBLEMA CLII.

ET pedibus ſegnis, tumida & propendulus aluo,
Hac tamen inſidias effugit arte fiber.
Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit,
Atque abicit, ſeſe gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo diſces non parcere rebus,
Et, vitam vt redimas, hoſtibus æra dare.

APologus eſt Æſopicus de Caſtore, quem proditum eſt in venatione deprehenſum ſuos ſibi teſtes abſcindere, atque eos proiicere, gnarum ſe eorum præcipuè cauſſa peti: Idque ſignat, ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας οὐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιοῦνται, hoc eſt, Viros prudentes ſuæ

Caſtoris ſeu fibri ſollertia.

ſalutis gratia non debere vllam pecuniam rationem habere: id eſt, non ęgrè ferendam eſſe pecunię iacturam. Potiſſimùm verò vrgente neceſſitate non magni eſt ducendum, nummorum diſpendium facere, ſi modò vitæ hoc pacto poſſit conſuli. Id Ariſtippus ſuo exemplo demonſtrauit, qui cùm in eadem naui ſeſe cum piratis verſari cognouiſſet, ſuas omnes pecunias de induſtria in mare proiecit, imprudẽter ſe id feciſſe ſimulans: præuiderat enim ſe ab iis quibuſcum nauigabat, ſpoliatum, & in aquas propter pecuniam præcipitem datum iri. Vt itaque abeſſet effectus, cauſſam ſuſtulit. Idem Crates Thebanus cùm theſaurum ſponte perderet, Hinc abite, ait, malæ diuitiæ: ſatius enim eſt à me vos demergi, quàm ego à vobis ipſe. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cùm opulentiſſimam hæreditatem nactus eſſet, & piſtiferas aduenarum delicias obſeruaſſet, Per Deos, inquit, me illa non perdent, sed ego illa potiùs. μὰ τοὺς Θεοὺς ἐμὲ ταῦτα τ' ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non ſecùs quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in diſcrimine tempeſtatis, partem ſuarum rerum quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quo nauis facta leuior, commodiùs portum appelleret.

Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Cui poteſt eſſe affine Ouidianum illud primo de Remedio:

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
Arida nec ſitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Huc confer Adagium, Pax redimenda.

Propedulus.] Propter pedum tarditatẽ, & ventrem pendulum.

Mordicus.] Ὀδὰξ, morſicatim, mordendo. Id tamen Plinius negat lib. 32. cap. 3. non enim teſtes eorum, quæ vocantur Caſtorea, ab ipſis amputari cenſet, ex Sextij cuiuſdam rei medicæ diligentiſſimi ſcriptoris ſententia, ſed paruos eſſe ſubſtrictoſque & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe. Sic Ælianus hiſtoriæ animal. lib. 6. cap. 33. ait à Caſtore cauſſam

Ariſtippi cautio.

Controuerſum, an fiber ſibi teſtes exſcindat.

ab insequentibus venatoribus, cur tam cupidè petatur, non ignorari: iccirco mordicus ipse premens vsque incumbit ad elidendos testes; quousque absciderit, & sic eos abiecerit, tamquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quęcumque portat, ad se redimendum exponit. Quòd si postea quàm exectus & ex periculo seruatus fuerit, ab insectantibus iterum vrgeatur, hic sese alleuans, atque quamobrem insequi vlterius pergere non debeant, caussam ostendens, ad reuertendum, quòd iam ea parte, quam expetunt, careat, venatores, inducit. Sæpè etiam nunc testiculis præditus, cùm à venatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astutè comprimit & occultat, vt non habere visus insectatores fallat. hæc ille ferè. Sed & Apul. lepidissimè in lib. I. Asin. aur. apud quem Socrates quidam loquens de Meroë anu saga: Amatorem, ait, suum, quòd in aliam temerasset, vnico verbo mutauit in feram Castorem: quòd ea bestia captiuitatis metuens, se ab insequentibus repræcisione genitalium liberat, vt illi quoque simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed referam huc historiam nobilem Constantini Manassis ex Annal. quòd ad hunc locum faciat: Michaëlus quidem Imperator audita tyranni ferocia, impetu, defectione, suamet sponte throno Imperiali cessit, hoc ipso facto diuinis Christi iussis satisfaciens, & erga persecutorem non aliter sese gerens, atque castor siue fiber facere consueuit. Legimus enim in priscis illis monumentis eorum, qui de animalibus scripsêre, fibrum animal esse, quod in vtroque viuat elemento, & testes habeat arcendis quibusdam morbis sanè grauibus conducibiles. Quod cùm plerique venatores norint, animal canibus longè velocissimis insectantur. Huius pugnæ caussam, cùm ipse fiber etiam cognitam habeat, perhibent eum morsu resectos testes abiicere, atque ita currentem saluti suæ consulere: quo facto venatores feram persequi desinant. Sic nimirum Michaëlus quoque volens Imperium resignauit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito, qui oriundus erat ex Armenia, &c. Commodè obtulit sese mihi aliis implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, ex 17. lib. quo loco fastuosus Rex Sapor Constantio Imperatori suadebat, vt regni parte vltrò cederet: Postremò, inquit, si morem gerere suadenti volueris rectè, contemne partem exiguam semper luctificam & cruentam, vt cætera regas securus: ac prudenter reputans medelarum quoque artifices vrere nonnumquam & secare, & partes cor-

Locus Apuleij.

Ex Constantino Manasse, historia de Michaële Imper.

Ex Ammian. Marcell.

porum amputare, vt reliquis vti liceat integris:hócque beſtias factitare,quæ cùm aduertant cur maximoperè capiantur, illud propria ſponte amittunt, vt viuere deinde poſſint impauidè. Hæc Ammian.quo manifeſtè alluſum conſtat ad Caſtorem.

Meditata. *Medicata.*] Medicinis apta,vt apud Martialem,medicata pocula : medicata vina,apud Columellam lib.1.cap.6.

—— adeò medicatum intelligit inguen,

Vt paulò antè Iuuenalis.Has partes Caſtoris genitales, vocant medici Caſtorea, quæ medentur multis morbis, vt vertigini, tremulis neruorum vitiis, paralyticis, iis qui affecto ſunt ſtomacho,iſchiadicis, aliiſque. Quidam referunt,poſt genitalium amputationem,ſi Caſtor iterum petatur à venatoribus,erigere ſe, & oſtendere nihil expectandum amplius.

Seſe gnarus ob illa peti.] Verba Plinij ſunt lib. 8. cap.30. quòd eaſdem partes ſibi ipſi Pontici amputant fibri, periculo vrgente, ob hoc ſe peti gnari.

Aera.] Pecunias : materia pro materiato.

Vitam vt redimas.] Vt qui, apud Saluianum, contemptis diuitiis vitiis non ſuccubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi,ſparſis,quod dicitur,redemerunt crimina nummis.

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIII.

Aeacidæ moriens percussu cuspidis Hector,
Qui toties hosteis vicerat antè suos;
Comprimere haud potuit vocem, insultantibus illis,
Dum curru & pedibus nectere vincla parant.
Distrahite vt libitum est: sic caßi luce leonis
Conuellunt barbam vel timidi lepores.

ID sumptum esse liquet ex Homericæ Iliados χ. Græci Hectorem ab Achille iam interfectum circumstantes impetebant, & mortuo insultabant, nec erat quisquam qui extincto vulnus non infligeret. Sic enim Homerus: Locus Homeri.

——— ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος. οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. hoc est,

At reliqui Graij accurrunt cingúntque cadauer,
Hectoris eximiam speciem formámque stupentes:
Nec tamen astitit examini sine vulnere quisquam.

Cæterùm videtur distichon Emblematis tertium è quodam incerto auctore petitum, cuius quale est Epigramma:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

Quod sonat,

Post mortem, Dani, nostrum configite corpus:
Et lepores audent cæco insultare leoni.

Verba sunt Hectoris à Græcis bigis rapti, quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab ingenuis bellatoribus omninò alienam perstringit. Allusum est autem ad prouerbia, Iugulare mortuos: &, Mortuo leoni lepores insultant: &, Cum laruis luctari. Quibus monemur, ne quid maleficientiæ in vita functos effundamus, aut iis obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculum est & inauditæ cuiusdam feritatis argumentum, si quis prostratos atque iam interemptos feriat, aut quoquo modo afficiat: sic intemperantiæ est, & certè dementiæ maximæ, mortuos iniuriis probrisque lacerare: vt sunt qui vel libris editis, vel priuatis aut publicis colloquiis priscorum, aut etiam clarorum virorum dogmata reuellunt, & nigro dente lacerant. Laërtius Chilonem ait vetuisse de mortuis malè loqui: quòd ignauum videretur eos incessere lingua, qui respondere non possent; ac turpe esset cum vmbris & laruis luctari, nam id est sepultum quodammodò refodere. Philostratus Ælianum scitè coërcuit qui accusationem cuiusdam tyranni, sed iam mortui scripserat. Institutum istud tuum laudarem equidem, ait ille, si viuum accusasses. viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco; at mortuo insultare, cuiusuis. τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς εἶναι νομίζω, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ, παντός. Sic Munatius Plancus cũ audisset in se orationes quasdam factas ab Asinio Pollione, quas tamen nollet ante mortem edere, cùm mortuis non nisi laruas luctari respondit. Contra Leptinem Demosthenes ait, Nemini mortuo maledicendum esse. Refert Zonaras Annal. 3. cùm Eudoxiæ Heraclij Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiam quòd spuisset in cadauer, viuam rogo impositam & exustam fuisse.

Non maledicendũ mortuis.

Laudatur Lycurgus, qui cadauera hostium nudari vetuerit; rectè profectò, quippè qui humanitatis memor esset. Vituperatur contrà, vir alioqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus pontis loco vsus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tullio incessitur 7. Verrina, quòd nauarchos innocentes non modò vita priuasset, sed & eorum cadauera sepelienda non priùs parentibus reddidisset, quàm ab eis certam mercedem accepisset. Rectè Homer.

Οὐκ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι:

Non sanctum est viris interfectis insultare.

Virgilius vndecimo:

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Qui toties hosteis.] Ouidiana est imitatio, ex primo De arte:

Qui toties socios, toties perterruit hostes.

Dum curris.] Hector ab Achille interemptus, bigis alligatus est circa Troiæ mœnia. Virgil. 1. Aeneid.

Ter circum Iliacos raptaueuerat Hectora muros.

Cassi luce leonis.] Lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita vsurpatur.

Barbam vellere.

Conuellunt barbam.] Alludit ad illud, Barbam vellere, quod irrisionis signum est. Persius Satyra 1.

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

& Horatius primo Sermonum:

——— *Barbam tibi vellunt*

Lasciui pueri.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLIIII.

Errabat ſocio Mors iuncta Cupidine: ſecum
Mors pharetras, paruus tela gerebat Amor.
Diuertere ſimul, ſimul vna & nocte cubarunt:
Cæcus Amor, Mors hoc tempore cæca fuit.
Alter enim alterius malè prouida ſpicula ſumpſit,
Mors aurata, tenet oſſea tela puer.
Debuit inde ſenex qui nunc Acheronticus eſſe,
Ecce amat, & capiti florea ſerta parat.
Aſt ego mutato quia Amor me perculit arcu,
Deficio, iniiciunt & mihi fata manum.

Parce puer, Mors signa tenens victricia parce:
Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

Ex Guiciardino detecta Emblematis vetustissima origo.

GVicciardinus libello quodam Italico, quo res quasdam memoratu dignas, easque veteres & nouas, tum etiam alicubi festiuas & ioculares, exscripsit, hoc carmen ab Alciato fuisse scriptum testatur, quo tempore in Italia vehemens pestilentia ita grassata est, vt permulti iuuenes extremum vitæ diem clauserint, & senes ferè illæsi atque incolumes permanserint. Quod facilè mihi probari potest. Sed tamen Emblematis huius materiam video sumptam esse ex antiqua Græcorum fabula, quam Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius, Illustrationum Galliæ scriptor sua ætate nobilis. Figmento enim lepido sanè ac festiuo tradit, cur plerique senes amori placido succumbant, quibus potiùs de fato imminente cogitandum erat: contrà iuuenes immatura morte decedant, quorum potius fuerat hilarem vitam ducere, & amorem consectari, habita præsertim ætatis ratione.

Ioan. Marius Belga.

Hoc expressit non inconcinnè aliquis, sed ἀνώνυμος:

Fortè locum horroris plenum, variique timoris,
Et Mors, & penna præpete venit Amor.
Dum trepidant animis ignita Cupidinis arma,
Mors capit, & Mortis frigida tela puer.
Hinc enata lues nostros irrepsit in annos:
Hinc amat ipse senex, hinc perit omnis amans.

Ioachim. Bellatus.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bellacij Epigramma in hanc sententiam, quod in eius tumulis & poëmatis Latinis aliquando legisse me memini:

Mutarunt arma inter se Mors atque Cupido:
Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
Afficit hæc animum, corpus sed conficit ille.
Sic moritur iuuenis: sic moribundus amat.
Vt secat hic iugulos, oculos excæcat & illa:
Jlla vt amare docet, sic iubet iste mori.
Disce hinc, humanæ quæ sint ludibria vitæ:
Mors thalamum sternit, sternit Amor tumultum.
Tu quoque disce tuas, Natura, inuertere leges:
Si pereunt iuuenes, depereuntque senes.

Ossea tela mortis.

Mors aurata.] Ab effectis & consequentibus Morti ossea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectet, videaturque mente captis in aliquo esse pretio. *Senex Acheronticus.*] Hunc

Senex Acherōtic⁹.

loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quē senex Acheronticus capularem & morti proximum significat.

Ast ego mutato.] Adolescentis est prosopopœia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo sit affectus. Et sanè ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arcessat: quod potiùs imprudentiæ & insaniæ iuuenili quàm, Cupidinis sagittis ascribendum est.

Fac Acheronta.] Quid Acheron significet, explicat Plutarch. Consolatione ad Appollonium, & lib. De primo frigido.

In formosam fato præreptam.

EMBLEMA CLV.

Cur puerum Mors ausa dolis es carpere Amorem,
Tela tua vt iaceret, dum propria esse putat?

Eiusdem

EIusdem est argumenti cum superiori, quo deflet cuiusdam formosæ virginis immaturum obitum. Increpat itaque mortem tanquam huius funestissimi mali caussam, nimirùm quæ Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectum est, vt postmodum lethiferis pro blandis lętisque vteretur. Quod quidem sæpenumerò contingit, vel cùm puellæ amore captæ desperantes expirant, mortémque spontaneam aliquando malint, quàm ab aliqua spe incerta ac dubia lactari diutiùs: aut cùm corporis aliqua ægritudine, vel caussa alia minimè cognita, quo tempore de coniugij negotiis agendum erat, antè mori discant, quàm viuere incœperint. Sic enim amor ille cæcus reuera & impatiens, imò verò exspes, corripere tela mortis dicitur, cùm iuuenculæ illæ teneræ & delicatæ aut se falli sentiunt, aut nihil spei fore intelligunt in eo quem ardenti animo concupiuerunt. Memini me aliquando epigramma lusisse in gratiam nobilis cuiusdam adolescentis, qui magno suo dolore amicam, lectissimam primęque nobilitatis iuuenculam, pręmatura morte sibi ereptam, lugebat: cuius carminis hæc fuit pars quædam:

Puellarum mors præpropera.

Ah virgo infelix, quid te Libitina trucidat
Tam citò, formoso digna puella viro?
Inuidit thalamo tumulus, quo tempore primas
Coniugij tędas ipse parabat Amor.
Sic penetrabilius telum fuit istud Amoris:
Mors aberat, mortem cuspide fecit Amor.
Sic male suadus Amor, Mortis qui spicula dirus
Arripuit, quando lethifer omnis erat.
Sed nil nos questusque iuuant, mollesque susurri;
Virgo iaces, thalamis aptior vna tuis.
Quàm miserè ante diem Parcarum stamine rapta
Conderis, in tumulo digna puella thoro!

Mm

In mortem præproperam.

EMBLEMA CLVI.

QVI teneras forma allexit, torsitque puellas,
Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
Occidit ante diem, nulli magè flendus, Aresti,
Quàm tibi, cui casto iunctus amore fuit.
Ergo illi tumulum tanti monumenta doloris
Astruis, & querulis vocibus astra feris.
Me sine abis, dilecte? neque amplius ibimus vnà?
Nec mecum in studiis otia grata teres?
Sed te terra teget, sed fati, Gorgonis ora,
Delphinésque tui signa dolenda dabunt.

DEflet amici cuiusdam præmaturum obitum, eumque commendat à vultus dignitate, nobilitate generis, & amoris cum Arestio adolescente æqualitate: huncque Arestium præ cæteris tanti infortunij luctus debere persequi ait: quippè qui cum eo & studiis, & vitæ necessitudine fuerit maximè coniunctus, iccircò tanti luctus, vt beneuolentiæ memoriam superstitem profert hoc cænotaphio, epitaphio, sub quo Delphinum & Gorgonæ imagines emineant. Delphin quidem φιλάνθρωπος, & hominum amasius, hîc notam amicitiæ præfert. Gorgoneum Medusæ caput pro mortis signo apud quosdam vsurpatur, próque stupore & admiratione ἀναίσθησιν inducente, vt apud Pierium lib.16. Hieroglyph. diligenter explicatur. Philostratus de Perseo: τὸ δεῖμα τῆς γοργοῦς, ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνωνται: Sepolito Gorgonis terriculamento, ne homines lapidescerent ipsi occurrentes. Heliodorus historiæ Æthiopicæ 4. ἡ δ' ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν, ἤ τι τῶν ἀτοπωτέρων ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν: Illa autem non secus quàm facie conspecta Gorgonis, aut alio terrifico monstro, altum vociferata est.

Nulli mage flendus.] Horatiannm istuc imitatur è 1. Carminum:

> *Multis ille quidem flebilis occidit,*
> *Nulli flebilior quàm tibi Virgili.*

Terminus.

EMBLEMA CLVII.

QVADRATVM infoditur firmißima teſſera ſaxum,
Stat cirrhata ſuper pectore imago tenus,
Et ſeſe nulli profitetur cedere; talis
Terminus eſt, homines qui ſcopus vnus agit.
Eſt immota dies, præfixaque tempora fatis,
Deque ferunt primis vltima iudicium.

Mors ineuitabilis.

HIc Termini pictura nihil vlli concedentis, mortem ſignificat, quæ ineuitabilem habet in res quaſcumque neceſſitatem: ad quam cùm peruenimus, tum ſolent hominum qui ſuperſtites ſunt, liberæ de nobis eſſe opiniones atque iudicia. Quòd enim vltima quæquæ & poſtremò facta, imò verò interdum cogitata tam lynceis oculis inſpici ſoleant, tamque ſecu-

rè ac seuerè accipiantur, nostræ partes sunt, ne nostrapte culpa in conficiendo vitæ huius nostræ cursu aliquid agamus, aut etiam moliamur, ex quo sinistri quidpiam de nobis homines iudicare possint. Quod facilè consequemur, si Terminum, id est, extremum vitæ diem perpetuò, aut quidem sæpe oculos ponamus; qui Terminus cùm minimè cedat principibus etiam viris, de quibus mortuis tam intrepidè fama pronunciat; quid de nobis infima conditione hominibus existimandum? Quidam suspicantur his verbis, Erasmi (vt loquuntur) immodestiam modestè carpi (quod coniectaneum an probare debeam, nondum scio) quòd in annulari digito Terminum depictum habuerit cum inscriptione, NVLLI CEDO: quasi significaret hoc symbolo in literarum cognitione se nemini cedere. Eam ob rem eum plerique sugillarunt, interque cæteros Caruaialus Franciscanus quadam Apologia in Erasmum: cuius hîc verba malo adscribere quàm aliquid de meo fingere. Malè habet Erasmum, inquit ille, quòd Ecclesiæ doctores & Euangelistæ ad numerum quaternarium sint redacti, quòd videat se non posse inter illos computari, neque credit se illis esse inferiorem, qui nulli cedit: hoc enim elogio sua scripta claudit Erasmus, Cedo nulli. Et, vt nemini fas sit ignorare hanc Erasmi præcipuam insaniam, apponit Dei Termini effigiem cera signatam, qui Deus nec ipsi quidem Ioui cedebat. Nónne hæc Erasmi insolentia omnes eius insolentias superat? Non cedis Erasme Budæo? non cedis Capnioni, Clitoueo, Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli. Non cedis Augustino, Ambrosio aut Hieronymo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano, Lactantio, aut Origeni? nulli. O felix sæculum, cui talis homo datus est! Hactenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quàm par erat indulgenti, nimiaque animi impotentia debacchanti, animosè satisfecit Erasmus, his planè verbis: Vt doceat me discruciari, quòd non annumerarer quatuor Ecclesiæ doctoribus, profert symbolum annuli mei, in quo est figura Termini: adieci, *Concedo nulli Terminus*. Et est Iambicus dimeter: si inuertas, Throchaicus est totidem pedibus, *Terminus concedo nulli*. At in fusili Termino habet, ὅρα τέλος μακροῦ βίου: item Latinè, Mors vltima linea rerum, indicans mortem nulli cedere, méque ipsum admoneo instare supremum vitæ diem, quemadmodum Prudent.

Instat terminus, & diem
Vicinum senio iam Deus applicat.

Idque scripto quoque vulgato declaraui. Hîc itaque Terminus

Quid viuendo cogitandum

Terminus mors.

Erasmi Terminus.

Caruaialus in Erasmum.

Erasmi responsio ad Caruaialum.

dicit omnibus, Concedo nulli, non Erasmus. At me ferociter appellat Pantalabus: Quid ais Erasme? non concedis Clitoueo, non Hilario, non Cypriano, non Budæo, non Nebrissensi, non Thomæ, non Augustino? Si vis vt meo nomine respondeam, nemini non concedo. Si postulas vt Termini, id est, mortis nomine, respondeam, dicam, Non concedo leonibus, non elephantis: non cedo Monarchis & summis Pontificibus: non cessi Prophetis & Apostolis: denique nec ipsi Francisco cessi. Eat nunc, & iactet Termini mei superbiam. hactenus Erasmus. Certè apud auctores colligere est, Terminum sublimitatis & gloriæ symbolum esse, atque etiam disciplinarum cognitionem interdum pro symbolo referre. De Termino plura Ouid. Fast. 2. D. August. De ciuit Dei 4. c. 13. Gyrald. Syntag. 1. Qui enim strennuè decurso spatio in literis profecerit, & ad tranquillum iam vitæ portum applicuerit, vndecumque prudentissimus effectus, neque secundis intumescit insolenter, neque aduersis perturbatur, atque in vtramque fortunam ita se comparat, vt æquum & indomitum ad omnes casus animum præ se ferat. Pierius lib. 3. 8. & 49.

Stat cirrata.] Cirrati, sunt qui capillos habent cirratos, cincinnos calamistratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum instrumentum: quasi in circum tortus.

Martialis 9. lib. 30.

Nec matutini cirrata caterua magistri.

Persius Satyra prima:

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?

Terminus est talis.] Huc ænigma de Termino, apud Gellium lib. 12. cap. 6. quod soluit Politianus in Miscell. cap. 36.

Est immota dies.] Seneca Epist. Vnus dies de omnibus fert sententiam. & Plin. hist. nat. 7. cap. 40. Ita est profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus. Quid enim huc aggeram illud Pind. Olymp.

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι
Μάρτυρες σοφώτατοι.

Dies posteriores, testes sapientissimi.

Opulenti hæreditas.

EMBLEMA CLVIII.

PATROCLVM *falsis rapiunt hinc Troes in armis,*
Hinc socij, atque omnis turba Pelasga vetat.
Obtinet exuuias Hector, Græciq́ cadauer,
Hæc fabella agitur, cùm vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem, sed transigit hæres,
Et coruis aliquid, vulturiisq́ sinit.

Patroclus allegoricôs.

PAtrocli sub falsis armis ab Hectore interfecti, mythologicè historiam enarrat. Vt enim hoc mortuo Hector ipse quid eius exuuias sibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, vt sepulturæ beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: sic diues postquàm supremum vitæ diem clausit, concertatio-

nem, rixámque inter hæredes de possessione relinquit. vnde vulturij illi, togatæque curiæ hospites, imò verò & ipsi rabulæ forenses partem prædæ aucupantur. Cadauer ipsum humo à sacerdotibus pro pietatis ratione mandatum, impensarum aliquid funeris gratia facit. Itaque Patroclus diuitum est typus, qui falsis armis non propriis belligerant: id est, opibus & diuitiis, quæ externa non propria bona sunt. succumbit tandem & prosternitur, quòd eiusmodi præsidiis homo suam metiri felicitatem minimè debeat.

Falsis in armis.] Alludit ad illud Ouidianum:

Siue Menœtiadem falsis cecidisse sub armis.

Vultures quid.

Exuuias.] Hîc exuuias pro præda quæ hosti detrahitur, vsurpat.

Et coruis aliquid.] Testamentorum captatores vulgata translatione vultures appellari obseruamus, quòd senibus orbis aut aliis sibi consanguineis, ceu cadaueribus inhient. Hinc illud Martialis:

Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epistolis: At si hæreditatis caussa id facit, vultur est, cadauer expectat. Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

——— *vide vt iam quasi vulturi triduo*
Priùs prædiuinant, quo die esuri sient.
Illum inhiant omnes. ———

Cicero pro Sextio: Exierunt malis ominibus atque execrationibus duo vulturij paludati. Intelligit autem Pisonem & Gabinium, quos inimicos sibi maximè infensos dicit. Apuleio togati vulturij, caussidici & patroni forenses sunt: in qua significatione hîc accipi palam est.

Amicitia etiam post mortem durans.

EMBLEMA. CLIX.

A RENTEM *senio, nudam quoque frondibus vlmum,*
Complexa est viridi vitis opaca coma:
Agnoscitq́ vices naturæ, & grata parenti
Officij reddit mutua iura suo.
Exemplóque monet, tales nos quærere amicos,
Quos neque disiungat fœdere summa dies.

ID è Græco Antipatri Epigrammate transtulit, cuius carmen est eiusmodi:

Typus Emblematis.

Ἄνlω μὲ πλατάνιςον ἑρπύουσα καλύπτει
Ἄμπελος, ὀθνείῃ δ᾽ ἀμφιτέθηλα κόμῃ
Ἣ πρὶν ἐμοῖς θαλέθουσιν ἐνιθρέψασ᾽ ὀροδάμνοις
Βότρυας, ἧ ταύτης οὐκ ἀπετηλοτέρη.

Τοίην μέντοι ἔπειτα πιθηνείσθω τις ἑταίρην,
Ἥτις ἀμείψασθαι καὶ νέκυν οἶδε μόνη.

Significatur autem hac vite vlmum vigore iam destitutam comprehendente ac sustinente (à qua nimirum ipsa prius cùm tenera esset, & quasi pubescens incrementi occasionem materiámque sumpserat) amicos nobis esse deligendos, qui nec temporum diuturnitate.nec locorum distantia, sed ne quidem post mortem amare desistant. Illúdque est quod Phocion dixit, vt refert Stobæus, ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας. Comparandos esse libertos & maritum & amicos, qui ad mortem vsque constantes sint. Virgilius in obitum Mæcenatis:

Amici qui deligendi.

Et decet, & certè viuam tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero, cineres intérque fauillas
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Huius amoris est quidam apud Propertium character. lib. 2. his verbis:

Terra prius falso partu deludet arantes,
Et citius magnos sol agitabit equos,
Quàm possim nostros aliò transferre calores,
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Vlmis adiuncta vites.

Arentem senio.] Vlmis adiungi vites fuisse in more positum, vt etiam hodie in Italia, notius est quàm vt confirmare necesse habeam. Porrò aduerte an huc traduci possint Catulli versus hi quodam Epithalamio:

Vt vidua in nudo vitis quæ nascitur aruo,
Numquam se extollit, numquam mitem educat vuam,
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci:
At si fortè eadem est vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenci.

Coma.] Foliis, pampinis.

Vices naturæ.] Quæ nimirùm mutantur in horas, vt è iuuene senex citissimè fiat.

Parenti.] Vlmo, à qua sustentata est, & incrementum cepit. Horatius:

Et vitam viduas ducit ad arbores.

Idem:

—— adulta vitium propagine
Altas maritat populos.

Ouid. 3. de Ponto, Eleg. 8.

Non hîc pampineis amicitur vitibus vlmus:
Nulla premunt ramos pondere poma suos.

Idem 2. Amor, Eleg. 16.

Vlmus amat vites: vitis non deserit vlmum:
Separor à domina cur ego sæpe mea?

Catullus in nuptiis Iuliæ & Manlij:

Lenta quin velut aßitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum Complexum &c.

Claudian. 2. de Raptu:

——— hîc pampinus induit vlmos.

Mutuum auxilium.

EMBLEMA CLX.

LORIPEDEM *sublatum humeris fert lumine captus:*
Et socij hæc oculis munera retribuit.

Quo caret alteruter,concors ſic præſtat vterque:
Mutuat hic oculos,mutuat ille pedes.

Fons Emblematis.

APparet ſumptum id eſſe è Græco:ſic enim libro I.Epigrãmaton reperi.

Τυφλὸς ἀλητεύων χωλὸν πόδας ἠέρταζεν,
Ὄμμασιν ἀλλοτρίοις ἀντεράνιζόμενος.
Ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς φύσιν ἡρμόσθησαν,
Τοὐλλιπὲς ἀλλήλοις ἀντιπαρασχόμενοι.

Cæcus claudum humeris geſtat:pro munere tanto
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coeunt:ſed corpus in vnum,
Quodque deeſt,ſocio præſtat vterque ſuo.

Et illud eiuſdem omninò argumenti,auctore Antiphilo.

Ἄμφω μὲν πηροὶ καὶ ἀλήμονες,ἀλλ' ὁ μὲν,ὄψεις,
Ὃς δὲ,βάσεις· ἄλλου δ' ἄλλος ὑπηρεσίη.
Τυφλὸς γὰρ χωλοῖο κατωμάδιον βάρος ἄρας,
Ἀτραπὸν ὀθνείοις ὄμμασιν ἀκροβατεῖ.
Ἡ μία δ' ἀμφοτέροις ἤρκει φύσις· ἐν γὰρ ἑκάστῳ
Τοὐλλιπὲς,ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἠράνισαν. hoc eſt,

Ambo mendici cæcus,clauduſque fuere,
Alter at alterius ſuſtulit arte malum.
Attollens humeris claudum,qui luce carebat,
Claudi oculos dubiam tentat inire viam.
Coniunxere ſimul quod ſors vtrique negarat:
Natura ambobus ſic ſatis vna fuit.

Sunt & alia duo ad idem ſpectantia,quæ à doctis certatim conuerſa huc non adiicio : ſed illud tantùm breuius ex Politiano aſcribam,quòd nonnihil lepôris habeat:

Τυφλὸς ἄπους τ' ἤτην ἀλλήλοιιν θεράποντες,
Τυφλὸς ὁδηγεῖτο νωτοφορεῖτο δ' ἄπους.

Ex quo intelligi datur , ad ſuſtentandam ſubleuandamque humanæ vitæ inopiam,homine hominem indigere : vt enim non omnis fert omnia tellus , ſic quiuis non abundat quibuſlibet, vnde peruulgatas habemus parœmias,Vnus homo, nullus homo:Manus manũ fricat: Multæ manus reddunt onus leuius: & alia multa generis eiuſdem.Exiſtimo quidem hîc alluſionẽ eſſe quandam ad συνδυασμὸν , qua homines quibuſdam veteribus appellati ſunt συνδυαστικοὶ , quippè quos natura ita effinxerit ac formarit,vt gregales eſſent, & bini agerent.Ex quo & Platoni dicuntur ζῶα πολιτικὰ,id eſt,animalia ciuilia, & ad ſocietatẽ

Homines συνδυαστικοὶ cur appellati.

nata: quandoquidem eo genio ſint, vt ſola viuere nequeant. Itaque præclarè ille, qui humanum ingenium apiculæ comparauit: vt enim illa perire dicitur ſi ſola viuat, ita natura hominis ea eſt, vt ſine opera mutua & ſocietate vitam traducere nullo modo poſſit: vtque manus manum lauat, ita homo hominem mutua quadam neceſſitudine atque ope iuuat. Quis enim artifex tam per ſe ſapiat, tantanſque habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cùm à natura prouida omnium matre profectum ſit, vt ſinguli quibuſdam rebus ad vitæ præſidium & ornamentum indigeāt, quo eas ab aliis mutuò capiant, vt ipſi meminerint aliquod ſuum officium eſſe mutuò & viciſſim rependendum: certè nullus noſtrum eſt, quin vel cæci vel loripedis agat partes, vt quà ſit eūdum, minimè videat, aut quà progrediendum vlteriùs, planè nō habeat. Quid, cæce, conſilij capies, quò te in viam huius vitæ anxiæ ac moleſtæ coniicies: quid, inquā, homo quantumuis diues ac opulente, conſilij capies, vt te poſſis tandem expedire ex inopiæ anguſtiis, quæ non ſinunt te vltrà progredi, niſi ducatū tibi præſtet aliquis oculatus? At, claude, & pedibus caſſe, quò te proripies? imò verò erudite licet ac Muſarum alumne, an te loco mouebis, niſi primùm firmis cuiuſdam opulenti beneque nummati humeris ſuſtenteris? Sed quotus quiſque eſt, cui non perſpicuum ſit quàm longè lateque pateat officij huius mutui vſus? Nullum omninò rerum genus eſt, quod aut auulſum à cæteris per ſeipſum conſtare, aut vim ſuam atque æternitatem cōſeruare poſſit. Stoici quæ in terris gignūtur, aiunt ad vſum hominum creata eſſe: homines autem hominum cauſſa genitos, vt ipſi aliis alij prodeſſe poſſent: qua in re neceſſe eſt naturā ducē optimam ſequi, & vtilitates omnes in mediū conferre officiorum commutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & cæteris eiuſdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominum inter homines ſocietatem deuinciendo. Iam verò illa ſapientia, vt ſapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerum ſcientia eſt, in qua continetur Deorum & hominum ſocietas quædam & communitas inter ipſos. Quòd cùm ita ſit, meminerimus ad extremum, quod antè dictum eſt, vnum hominem pro nemine habendum: vnum inquam nihil ferè, duos ſimul iunctos permulta facere & conſequi poſſe.

Homines ſoli minimè viuere poſſunt.

Auxilium nunquam deficiens.

EMBLEMA CLXI.

Bina pericla vnis effugi ſedulus armis,
Cùm premerérque ſolo, cùm premerérque ſalo.
Incolumem ex acie clypeus me præſtitit: idem
Nauifragum apprenſus littora aduſque tulit.

HOc è Græco Iulij Leonidę Epigrammate expreſſit Alciatus, inquo Myrtili militis proſopopœia eſt, ſcutum ſuum celebrantis. Græcum ſic habet:

Emblematis fons.

Εἰν ἑνὶ κινδύνους ἔφυγον δύο μυρτίλος ὅπλῳ,
Τὸν μὲν ἄρις εὔσας. τὸν δ' ἐπινηξάμενος.
Ἀργεστὴς ὅτ' ἔδυσε νεὼς πρὸ τὴν ἀσπίδα δ' ἔχον,
Σωθεὶς κεκριμένην ὕδατι καὶ πολέμῳ.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter atque natans.
Arripui clypeum depressa flamine puppi
Fluctibus oppressum, belligerisque viris.

Huc refer & alia eiusdem argumenti Epigrammata lib.1.tit.*εἰς ναυάγιον*. Scutum hoc nusquam in quouis periculo deficiés, sed etiam in iis auxilium præstans, quæ videntur alioqui abhorrere ab vsu proprio & naturali, typus est amici veri nunquam nõ suppetias ferẽtis, vel etiã in iisquæ videntur à sua facultate penè omninò aliena esse. Hoc etiam potest commodissimè transferri ad literarum studia nusquam non opportuna, nusquam nõ iucunda, quibus nimirùm non modo ab aduersariorum telis & hominum iniuriis tuti sumus, & tanquam opposito clypeo munimur, sed & eorum ministerio vsuque è mediis vitæ huius fluctibus ad tranquillum otij portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Alciatus ipsemet oratione quadã Ticini habita intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philosophum, cùm naufragium fecisset, dixisse, se nunquam fèliciùs nauigasse, quàm cùm rebus amissis vacare Philosophiæ deinde cœpisset. Idẽ & vsurpare ego possum, qui cùm in patria otio quondam, nimiaque trãquillitate ferè marcescerem, atrocitate bellorum demũ excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc disciplinam confugi, quæ mihi planè fuit, quòd Prouerbio Græco dicitur, Myrtili clypeus. Fuit is ingentis animi miles, scuto pugnare solitus, qui cùm ad maritimam expeditionem nauigasset, submersa fortè naui eidem clypeo innixus in tutum portum delatus est. De quo hunc in sensum Leonides Poëta scripsit:

Veri amici typus.

Studia nusquam non opportuna.

Zenonis naufragiũ

Myrtili clypeus.

Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cùm premererque solo, cùm premererque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit, idem
Naufragum apprensus littus adusque tulit.

Sic mihi hæc egregia professio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit, quod ceu senectuti vestræ viaticum, vt & vos comparetis, hortor suadeoque. Hæc ille.

Gratiæ.

EMBLEMA CLXII.

Tres Charites Veneri aſsiſtunt, dominamque ſequuntur:
Hincque voluptates, atque alimenta parant,
Lætitiam Euproſyne, ſpecioſum Aglaia nitorem,
Suadela eſt Pithus, blandus & ore lepos.
Cur nudæ? mentis quoniam candore venuſtas
Conſtat, & eximia ſimplicitate placet.
An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
Eſt Charitum? qui dat munera nudus eget.
Addita cur nuper pedibus talaria? bis dat
Qui citò dat: minimi gratia tarda preti eſt.

Impli

Implicitis vlnis cur vertitur altera? gratus
Fenerat: huic remanent vna abeunte duæ.
Iuppiter iis genitor, cæli de semine diuas
Omnibus acceptas edidit Eurynome.

COnstituitur hîc Charitum prosopographia, qualem fermè & pictores & statuarij veteres expresserunt. Tres sunt æquè nudæ, virgines, iuuenes, hilares, & quæ inuicem sibi adhæreant: Nudæ quidem, quia beneficia non oportet esse fucata; in quibus simplicitas & puritas animi maximè requiritur: Virgines autem & iuuenes, quòd nusquam senescere debeat intermori accepti beneficij recordatio: Sibi connexæ & adhærentes, quia (vt ait Sophocles) ἡ χάρις χάριν φέρει, quodque debeat esse perpetuum, & quasi continuum beneuolentiæ fœdus. Adhæc pedibus habent alata talaria, quòd tardam gratiam esse non liceat. Postremò vnam auersam duæ aliæ conspiciunt; quòd pro accepto beneficio duplicem, & quasi cum fenore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem suscepisse ferunt, vt affectum eiusmodi non tam humanum quàm diuinum esse intelligas. Huius picturæ Pausanias in Aeliacis diuersis locis meminit: & Seneca pluribus agit libro De beneficiis, c. 3. Porrò huc non grauabor adscribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidum, quod etiamnum extare Romæ, testis est Lilius Gyraldus Syntag. 8. ascripsitque Alciatus ipsemet cap. vndecimo libri primi Parergôn:

Descriptio Charitum ex adiunctis.

Nudæ.

Virgines.

Iunctæ.

Talaria pedum.

Vnam duæ aliæ conspiciunt.

Cur filiæ Iouis & Eurynomes.

Sunt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Diua columna suis ædibus intus habet.
Par tribus est facies, qualem decet esse sororum:
Par tribus est ætas, par quoque forma tribus.
Grata Thalia tamen geminæ conuersa sorori,
Implicat alternè brachia nexa modis.
Iuppiter est genitor, peperit de semine Cæli
Eunomia, & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Charites.] Ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à lætitia, vt Phornutus ait: sed & notissimo Græcorum adagio, ταῖς χάρισι σπένδειν, Gratiis sacrificare, ij iubentur, qui tristes & solliciti sunt.

Charites vnde dictæ.

Veneri assistunt.] Testis est in Æliacis posterioribus Pausanias, & Cælius lib. 28. cap. 18. vt significaretur, quæ voluntas ferret sine pugna, citráque contentionem vllam, & qui dat, &

Gratiæ iuncta Veneri cur.

qui accipit, transfigerent.

Euphrosyne. *Lætitiam Euphrosyne.*] Notatio est nominum. Euphrosyne lætitiam sonat, vel quæ hilaritatem facit, παρὰ τοῦ εὐφραίνειν, lætum reddere.

Aglaia. *Aglaia.*] Splendorem, dignitatem & honestatem sonat. hinc ἀγλαΐζομαι καὶ ἀγλαΐζω, honoro, orno.

Thalia & Suada. *Suadela est Pithus.*] Thaliam intelligit, quæ Suada siue Suadela, persuasionis Dea, & à Græcis πειθὼ nominatur. Cicero in Bruto: Vt hominis decus est ingenium, sic ingenij ipsius lumen est eloquentia, qua virum excellentem præclarè tum illi homines florem populi esse dixerunt: Suadæque medulla, Πειθώ. πειθὼ, quam vocant Græci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethêgum medullam fuisse vult, vt quam Deam in Periclis labris scripsit Eupolis sessitasse, huius hic medullam nostrum Oratorem fuisse dixerit. hæc ille. πειθὼ verò (ait Suidas) est ἡ πεισμονὴ, cui sacrum nihil aliud quàm oratio, quam etiam Græci ψυχαγωγὸν appellabant; quòd animum ducat quò velit. Eo sensu eloquentia flexanima dicitur Ennio.

Arcula Gratiarum inanis. *Atque arcula inanis est Charitum.*] Huc referendum videtur quod de Simonide retulit Stobæus: Σιμωνίδης παρακαλοῦντος τινὸς ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἔχειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ διδόντος, δύο εἶπεν οὗτος ἔχω κιβωτοὺς, τὴν μὲν χαρίτων, τὴν δ' ἀργυρίου. καὶ πρὸς τὰς χρείας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κενὴν εὑρίσκω ὅταν ἀνοίξω, τὴν δὲ χρησίμην μόνην: Simonides, rogante quodam vt sibi conscriberet encomium, & gratiam se relaturum dicente, argentum autem non dante: Duas, inquit, arcas habeo, vnam Gratiarúm, alteram argenti: & cùm necessitas exigit, Gratiarum quidem arcam aperiens, inanem ipsam reperio; alteram verò solam mihi commodam. Sed hoc videri posset illiberale: nam libera & vltronea debet esse gratia, non coacta, aut illiberalis. Adde, quòd pulchrius & magnificentius est beneficium conferre, quàm affici beneficio. Hinc enim illud Plutarchi: ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναι φησί. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτως γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλειαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι τὴν χάριν, πλεῖον ἐστὶ καὶ καθαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις. ἀεὶ γὰρ ἀγάλλονται, τῷ εὖ ποιεῖν. hoc est, Epicurus ait, non modò pulchrius esse beneficio afficere, quàm affici, sed & iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt be-

neficentia. Sapiebat autem qui indidit Gratiis nomina, Aglaiæ, Euphrosynæ, & Thaliæ. siquidem exultatio & lætitia in dante maior est & purior. Itaque multi pudore sæpè suffunduntur, cùm beneficium accipiunt: semper autem gaudent, cùm beneficium præstant. Non mihi temperare possum, quin addam Ciceronis illud è 2. Offic. Aut opera fit benignè indigentibus, aut pecunia, &c. quamquam in vtroque inest gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitióque quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.

Bis dat qui citò dat.] Prouerbiale est ex Publij Mimis:

Bis dat qui citò dat.

Bis est gratum, quod opus est vltrò si offeras, Itemque.
Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Vulgatum est etiam in hanc sententiam Luciani distichon:

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,
Πᾶσα χάρις κενὴ, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

Id est, vt Ausonius reddidit:

Gratia quæ tarda est, ingrata est gratia: namque
Cùm fieri properat gratia grata magis.

Lege Prouerb. Bis dat qui citò dat.

Vlnis.] Brachiis. Vlna frequentiùs pro longitudine duorum brachiorum extensorum accipitur.

Remanent vna abeunte duæ.] Siquidem referenda gratia nullum officium magis necessarium. Quòd si quædam acceperis vtenda, maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus, & imitari agros fertiles, qui multo plus reddunt quàm acceperint. Cic. 1. Offic. Grauissimè dictum à Valerio Max. dandi & accipiendi beneficij commercium (sine quo vix hominum vita constat) perdit & tollit, quisquis bene merito parem saltem referre gratiam negligit.

Gratia vt referenda.

Eurynome.] Eurynomen dictam ait Seneca, quia latè patentis patrimonij sit beneficia diuidere. Alij Eurynomen, quasi latis pascuam, à spatiosis pascuis interpretantur. Alio porrò nomine dicitur Eurydomene, ἀπὸ τοῦ εὐρὺ καὶ δίδωμι, abundanter do: aliis Eurymedusa, à μέδω, quod rego significat. Hesiodus in Theogonia:

Eurynome.

Τρεῖς δ' οἱ Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρῄους.

Huius meminit Homerus Iliad. 18.

In detractores.

EMBLEMA CLXIII.

ÆVDENT flagriferi matulæ, ſtupidique magiſtri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddámne vices? ſed nónne cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

Epigrãma id primò nominatim ſcriptum in Frãciſcum Floridum.

VEram ſcribendi huius Epigrammatis occaſionem mutuatus ſum è libro, cui Iuriſperitorum nomenclatura nomen, auctore incerto. Is ergo cùm ſcripta Zazij enumerauit, hęc quæ ſequuntur ſubiicit: Sanè multum profuit Zazij prudentia Iuris atque eximia doctrina, à Franciſco Florido ſugillata: in quem

nomine ipsius Zazij, Budæi, Alciati, & cæterorum titulo, In Franciscum Olidum accepimus apologeticum, quod sic habet:

Audent flagriferi matulæ, stupidíque magistri
Bilem in nos olidi pectoris euomere:
Reddemúsne vicem opprobriis? sed nónne cicadam
Ala vna obstreperam corripere istud erit?
Quid prodest muscas operosis pellere flagris?
Negligere est satius, quod nequeas regere.

Homines certè liberaliter instituti contumeliam impotentius ferunt quæ sit illata à contempto quodam & inerti conuiciatore: cũ quo congredi vel turpe sit, vel indignum putetur. vt apud Ælian. in 14. Var. hist. Aristides Locrensis morsus à mustella Tartesia dixit se dolore vt qui maximè, quòd moreretur à bestiola tam contempta ictus: multóque honestiorem mortem fuisse, si id sibi obtigisset ex morsu leonis vel pardalis. Itaque acerbiùs causam mortis, quàm mortem ipsam ferebat. Et quidem, vt facilè possum coniicere, vnà cum Forido illo, alioqui docto homine, sed certè parum verecundo, vt eius scripta testãtur, malè feriati pædotribæ & inepti magistelli Alciato nonnihil detraxerant, adeò solet intabescere inuidia, successus hominum videndo, vt cum Nasone loquar. Vix enim vt sine fumo ignis emicat: sic excellens quædam gloria comitem inuidiam vt plurimùm habet. Qui vir certè magnus, cùm ægrè ferret se ab huiusmodi literatoribus & magistellis importunè traduci, scripsit hoc Emblema, dictante indignationis affectu, quo reddit rationem cur pluribus non respondeat: quippè cùm existimet cum iis concertare sibi planè indecorum esse, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iustum, nec ingenuum sit. Quo in loco notanda est verborum energia vehemens, & Satyricæ comparationes, succinctæ quidem, sed acres admodum, & quæ plurimum neruorum habeant.

Flagriferi matulæ.] Per contumeliam flagriferos appellat eiusmodi sciolos & impudentes obtrectatores. Eodem modo Plautus in Pseudolo dixit: Eo ingenio hi sunt flagritribæ, qui hæc habent consilia. Matula porrò vas est, in quod vrina excipitur, & nonnumquam metaphoricôs vsurpatur pro homine fœtido & impuro, vt apud Plautum in Persa: [margin: Flagriferi.] [margin: Matula.]

Numquam ego te tam matulam esse credidi.

Bilem euomere.] Allegoria ab his qui concoquere nequeunt certos quosdam cibos præ stomachi debilitate, quod prouerb. citatur ex Aristoxeno Musico apud Plutarch. Sympos. 7. cap. 8. [margin: Bilem euomere.]

Quid faciam? reddámne vices?] Addubito, an par pari referam. Sic addubitare Ciceronem memini 13. ad Atticum, num sibi contemnenda contumelia sit à sororis Attici filio illata, & dissimulanter concoquenda: vel an sit euomenda semel & apertè bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc sunt. Nunc me iuua, mi Attice, consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est vtrum apertè hominem asperner & respuam, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. vt enim Pindaro, sic δίχα μοινόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omninò moribus meis illud aptius; sed hoc fortasse temporibus, Tu autem quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato.

Cicadam ala corripere.

Cicadam ala corripuisse.] Respexit ad Prouerb. Cicadam ala corripuisti. Animalculi hoc genus natura garrulum ala si corripueris, clarius obstrepet: ita si maledico præbeas occasionem odij, non modò non tacebit, sed & importuniùs effutiet, & omnem bilem euomet.

Muscas pellere.

Muscas operosis pellere flabris.] Doctum virum dedecet cum imperitis & inertibus Grammaticulis concertare. Alludit autem ad Prouerb. Muscas depellere. cui & illud conuenit: Aquila non captat muscas. Musca autem in Hieroglyph. impudentiam & improbitatem signat; quòd etsi crebriùs abigatur, nihilominus redeat. Lege Pierium lib.6. & Orum lib.1.

Musca quid allegoricè.

Negligere est satius, &c.] Γνώμη. Non est quòd te tam excrucies in eo vel persequendo, vel fugiendo, quod vitare nullo modo possis.

Inanis impetus.

EMBLEMA CLXIIII.

LVNAREM *noctu, vt ſpeculum, canis inſpicit orbem:*
Séque videns, altum credit ineſſe canem,
Et latrat: ſed fruſtra agitur vox irrita ventis,
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

Carpere facilius quàm imitari.

CArpit æmulos quoſdam imitatores, ſeu, vt dixerim veriùs, obtrectatores & maledicos, qui cùm doctrinæ vberem quandam gloriam in magno aliquo & excelſo viro conſpiciant, conuiciis eum proſcindunt citius quàm imitantur. Eſt enim illud vulgo notũ, πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾷόν ἐστιν ἢ μιμήσασθαι in multis Momum agere & reprehendere longè facilius quàm imitari: vt vero verius mihi Xenophon dixiſſe videatur 2. Commentar. οὐ πάνυ γε ῥᾴδιον ἐστὶ εὑρεῖν ἔργον, ἐφ᾽ ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν

ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τὶ ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν· χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσοντας, μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν. Nõ

Nihil est quod reprehendi nõ possit.

faciliè est, ait, vt reperiri aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Est enim arduum ita quicquam perficere, vt nõ alicubi pecces. Quòd si etiam sine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile est nõ pati, aut inuenire aliquẽ iniquum iudicem. Sumpta est ὁμοίωσις à cane in Lunam latrãte,

Canis orbem Lunæ conspiciés quid.

suámque ipsius vmbram temerè conspicante, sed qui eò plus ægrè ferat, quòd suo latratu Lunam non deterriti, neque inceptum cursum sistere videat. Eodem prorsus modo exercendi sunt importuni illi sycophantæ, vt & alienæ famæ captatores,

Amuletum in obtrectationem.

quos non modò animum despondere, sed in rabiem agi deprehendes, cùm ab iis qui læsi sunt, habentur contemptui, & eos responso aliquo minimè dignentur. Cùm enim hoc vnum in primis expetant, vt eiusmodi aculeis afficiaris, danda tibi est opera, ne subitus iræ impetus animum à sua sede & statu dimoueat: sed dissimulandum, fingendáque vultus hilaritas, qua præ te feras, quàm minimi aut nullius planè momenti ea sint quæ falsò & temerè in te feruntur. Sic enim fiet, vt tua hac tolerantia, calumniarum artifices desinant, maledicta & noscant sua: vel impotenti quodam dolore perculsi rumpantur, quòd obesse tibi non potuerint. Qua de re pluribus apud Plutar. in Commentario, Quomodo quis vtilitatem ex inimicis capere queat. Huc facit præclarum Senecæ monitum ex 2. De ira: Non in beneficiis honestum est merita meritis repensare, ita iniurias iniuriis: illic vinci, turpe est; hîc vincere. Inhumanum verbum est, & quidem pro iusto receptum. Vltio: & à contumelia non differt, nisi ordine. Qui dolorem tegerit, tantùm excusatius peccat. M. Catonem in balneo quidam percussit imprudens. quis enim illi sciens faceret iniuriam? Postea satis facienti Cato: Non memini, inquit, percussum me. Melius putauit non agnoscere, quàm vindicare. Nihil, inquit, illi post tantam petulantiam mali factum est? Imò multum boni: cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniurias despicere. Vltionis contumeliosissimũ genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altiùs sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus obaudit. Audiamus tandem consultorem optimum in primis iuxtáque lepidissimum Comicum Philemonem:

Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ἔν᾽ ᾧ δυνάσθαι, λοιδορούμενον φέρειν.

Ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

Quod ita Latinè ſonat.

Iucundius nihil eſt, neque etiam concinnius
Eſt, quàm poſſe conuiciantem ferre:
Nam qui conuiciatur, eo in quem conuicium iacitur,
Diſſimulante tacentéque, efficit vt ſibi ipſe conuicietur:

Cenſet nullam auribus iucundiorem muſicam, quàm tacere alterum, altero conuiciante. cùm enim patienti animo, ſed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati poteſt, efficit ille quidem diſſimulando, vt maledicus ſibi maledicat, id eſt ſuum morbum prodat, vt ſibi potiùs quàm alteri noceat. Cæterùm hìc perbellè Canem inuidum & obtrectatorem popoſuit: canem enim pro inuidię typo ex veteribus quidam poſuerunt, vt etiam pro adulatore & ſcurra. Pierius lib. 5. Annotat.

Canis pro inuido.

Lunarem orbem.] Lunam. Puto alluſum eſſe ad id quod in Pharmaceutria Theocrit. vbi ait canem terreri Hecate ſubterranea; compertum eſt autem canes vel ferociores terreri ſpectris nocturnis.

Canis.] Canem accipi pro conuiciatore, impudenti & maledico obtrectatore notum eſt. Apud Homerum, ab Achille Agamemnō inceſſitur, vt κυνὸς ὄμματ' ἔχων, qui caninis ſit oculis. Ea enim canis natura eſt, vt eum nihil pudeat. Itaq; Iulius Pollux Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens eſt. Plautus Menæch. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quòd in quoſcumque intueretur, conuiciatrix & maledica eſſet. Itaque & M. Tullius Oratione pro Roſcio Amerino, alios Oratores clamare ait, non etiam nocere; alios latrare, qui etiam mordere poſſint. Cur verò canis Diogenes eſt nuncupatus, niſi quòd mordax eſſet & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appellatio, & vox Homerica κυνώπης. Apud Terent. Eunucho, canis os durum, & impudentiam ſignificat. Catullus in quandam: ——— *ruborem*
Ferreo canis exprimamus ore.

Canis quid in Hieroglyphicis.

Séque videns.] Suam vmbram. *Ventis.*] Catullus.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factáque
Ventos irrita ferre ad nebulas aerias ſinis.

Idem Argonauticis:
Irrita ventoſæ liquens promiſſa procellæ.

Et ibid. Ariadna de perfidia Theſei conquerens, ait ſe ſperaſſe:
——— *optatos hymenæos,*

Quæ cuncta aerij discerpunt irrita venti.

Tibullus lib.3. Eleg.4 ad finem:

Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,

Et iubeat trepidos irrita ferre Notos.

Surda Diana.] Epitheti μεταφορά. Diana pro Luna apud Poëtas.

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXV.

RAPTABAT *torrens ollas, quarum vna metallo,*

Altera erat figuli terrea facta manu.

Hanc igitur rogat illa, velit sibi proxima ferri,

Iuncta vt præcipites vtraque sistat aquas.

Cui lutea, Haud nobis tua sunt commercia curæ,
Ne mihi proximitas hæc mala multa ferat.
Nam seu te nobis, seu nos tibi conferat unda;
Ipsa ego te fragilis sospite sola terar.

INsignis est apologus, quod admonemur cum potentioribus aut improbis societatẽ nõ esse ineundã: quia si quid infortunij damniue acciderit, in infirmiorem semper reclinari soleat. Apologus Aesopo ascribitur. Titulus Emblematis sumptus est ex Plauti Mercatore, ait enim Lysimachus: *Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus, Aliquid mali esse propter vicinum malum* Pindar. Nem. εἰδ. 3. docet vtilitatem maximam adferre vicinum, si sit idem & amicus: contrà, si sit inimicus & malus, damnum iacturamque. Quod bellè expressit Hesiodus:

Cum quibus nõ sit ineunda societas.

Vicini boni summa commoditas.

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
Οὐκ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Demosthenes aduersus Calliclem de prædio, nihil molestius esse dicit, quàm incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χαλεπώτερον οὐδὲν, ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. Quò etiam illud Virgilianum spectat:

Mantua væ miseræ nimium vicina Cremonæ.

Quo deplorat Mantuanorum infelicitatem, quibus obfuit sola Cremonensium vicinitas, ait Seruius. Itidem euenit Chalcedoniis & Byzantinis, itemque Aetolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & dissensionibus sese cõfecerunt. Itaque apud nostros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere qui bonum vicinum habebat. Cato senior eos qui prædia empturi essent, admonebat, vt præ cæteris aduerterent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themistoclis apophthegma. Cùm quis enim prædium venale haberet, iussit præconem adiicere, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας· quasi longè vendibilius esset vicini commendatione. Apud Plautum pauper Euclio recusat affinitatem cum diuite Megadoro contrahere, his verbis:

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te esse hominem diuitem,
Factiosum, me item esse hominem pauperum pauperrimum.
Nunc si filiam locaßim meam tibi, in mentem venit
Te bouem esse, & me esse asellum, vbi tecum coniunctus siem.
Vbi onus nequeam ferre, pariter iaceam ego asinus in luto.
Tu me bos magis haud respicias, notus quasi nunquam siem?
Et te vt ar iniquiore, & me meus ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid diuortij fuat:

Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus.
Hoc magnum est periculum, ab asinis ad boues transcendere.

Torrens quid.

Cæterùm hac ficta descriptione rapidus torrẽs repræsentat humanæ vitæ condicionem torrentis instar fluxam & celeri momento euanescentem. Etenim more fluentis aquæ labuntur tẽpora, vt cecinit Ouid. Olla ænea diuites opum congerie onustos & graues; terrea verò pauperes significat, eos quidem facilè in his vitæ huius turbulentis fluctibus enatantes, & pericula grauiora effugientes. Videtur sanè Apologus ex Ecclesiastici 13. expressus, cùm ait Sapiens: Pondus super se tollet qui honestiori communicat. Et ditiori tu ne socius fueris. Quid cõmunicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur. Diues iniustè egit & fremet: pauper autem læsus tacebit. Fabellam sic redditam à Faërno huc ascribam, quòd videatur admodum lepida:

Olla ænea quid. Olla terrea.

Duas trahebat amnis ollas, æneam
Vnam, alteram autem fictilem.
Sed ahena proprio prægrauata pondere,
Sibique porrò præcauens,
Suadere cœpit anteeunti fictili,
Coniungi vti vellet sibi,
Quò rapidum aquarum sustinerent impetum
Iunctis vtrimque viribus.
Cui fictilis. Tua mihi, ait, vicinitas
Non admodum placet, soror.
Nam siue te mihi vnda, siue me tibi
Prope adnatantem illiserit,
Vt sospitem te dura præstabit cutis,
Fragilem meam sic conteret.
Sic, Potentiorum semper est vicinitas
Vitanda tenuioribus.

Cardamus noxius vicinis herbis.

Magnantes enim locupletiores vicinis pauperculis nunquam cesserint, quippè qui eos non desinant exsugere, dum ad nihilũ redegerint, naturam cardami referentes, qui herbarum in propinquo nascentium humorem attrahit, vnde illas arere postea sit necesse. Notandum id Nasonis monitum:

Et quanquam soli poßint prodesse potentes,
Non prosunt: potiùs plurimùm obesse solent.

Altera erat figuli, &c.] Id est, erat fictilis. ϖεἰφρασις.

Tua commercia.] Tua consuetudo. Metaphora à mercibus.

In eum qui truculentia suorum perierit.

EMBLEMA CLXVI.

Delphinem inuitum me in littora compulit æstus,
Exemplum infido quanta pericla mari.
Nam si nec propriis Neptunus parcit alumnis,
Quis tutos homines nauibus esse putet?

TOtum hoc ἀλληγορικῶς accipe. Delphin enim marinis fluctibus eiectus consultorem quendam virumque Principẽ, vel etiã nota aliqua probitatis insignem, à populari turba beneficij loco iniurias, ludibria, mortemque ipsam referẽtem arguit: quales fuisse legimus Socratem, Aristidem, Phocionem, Demosthenem, M. Tullium, & alios quamplurimos, qui post præclarè facta innumerasque difficultates, & pericula nomine

Delphin in mari absorptus quid.

patriæ exantlata, honoris & præmiorum vice iniuſtum exilium duramque morté perferre coacti ſunt. Delphin φιλάνθρωπος, vt qui ſuis bene conſultum velit: Pelagus ipſum, in quo piſces à piſcibus afficiantur & abſumantur, orbis huius anguſtias multiplices & damna innumerabilia refert, nimirùm in quo nemo ſibi deterius quàm ab homine nocumentum impédere videat. Hoc tetraſtichon video petitum ex. 3. Epigram. nempe incerti cuiuſdam hexaſticho, quod tale eſt.

> Κύματα καὶ τρηχὺς με κλύδων ἐπὶ χέρσον ἔσυραν
> Δελφῖνα, ξείνης κοινὸν ὅραμα τύχης.
> Ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν γαίης, ἐλέῳ τόπος. (οἱ γὰρ ἰδόντες,
> Εὐθὺς πρὸς τύμβον μ᾽ ἔστεφον εὐσεβέες)
> Νῦν δὲ, τεκοῦσα θάλαττα διώλεσε· τίς παρὰ πόντῳ
> Πίστις, ὅς οὐδ᾽ ἰδίης φείσατο συντροφίης.

Id ita reddere ſum conatus:

> *Delphinem pelagi rapidus me ad littora fluctus*
> *Ludibrium cunctis, ſorte volente, tulit.*
> *Præſidium at pia terra dedit: me namque videntes*
> *Ornarunt tumulo conueniente viri.*
> *Me mare quod genuit, ſic ſuſtulit, ergo age ponto*
> *Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.*

Me in littora compulit.] Id vno verbo deſtituere dicitur, vt me admonet perſpicaciſſimi vir ingenij Fornerius: quin etiam adducit hoc Virgilianum:

> *Et freta deſtituent nudos in littore piſces:*

Exemplum infido.] Locus eſt huic accommodatus in 7. Controuerſ. Senecæ declamat. 1. O maria iuſtiora iudiciis, ait, ô mitiores procellæ patre, &c.

Maris pericula.

Nam ſi nec propriis, &c.] Collatio maioris ad minus. Porrò inter ſummas difficultates nauigationem poſuere veteres, vnde præcepta de fugiendo mari, & terra incolenda. Dixit itaque Ariſtagoras, ὅτι πᾶσα θάλαττα θάλαττα, id eſt, ex æquo periculoſum eſſe mare, licet appellationes habeat varias, cui conuenit illud ex Hecyra Comici:

> *O fortunate, neſcis quid mali præterieris, qui nunquam ingreſſus es mare!*

Ouid. 2. Amor. eleg. vndecima:

> *Nauita ſolicitus & ventos horret iniquos,*
> *Et propè tam lethum, quàm propè cernit aquam.*
> *Quòd ſi concuſſas Triton exaſperet vndas,*
> *Quàm tibi ſit toto nullus in ore color.*

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

EMBLEMA LXVII.

Bellorum cepisse ferunt monumenta vicissim
Scutiferum Aiacem, Hectoraque Iliacum.
Baltea Priamides, rigidum Telamonius ensem,
Instrumenta suæ cepit vterque necis.
Ensis enim Aiacem confecit; at Hectora functum
Traxere Aemoniis cingula nexa rotis.
Sic titulo obsequij, quæ mittunt hostibus hostes
Munera, venturi præscia fata ferunt.

SVmptus est hic titulus ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Aiace flagellifero, qui ait se, postquàm ab Hectore inimicissimo accepisset ensem muneris loco, nihil præter damnum

atrociſſimum à Græcis habuiſſe. Itaque poſtquàm multis eſt conqueſtus, ſic poſtremò infert.

Ἀλλ᾽ ἐςʼ ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κ᾽ οὐκ ὀνήσιμα.

Ex hoc loco Scholiaſtes elicit, ab amicis dona quęlibet, vel etiã pretij minimi, boni eſſe conſulenda: ab hoſtibus verò & inimicis ne pretioſiſſima quidem expetenda, vt potè pernicioſa & noxia. δῶρα enim, ἄδωρα, ſunt κακόδωρα, id eſt, infelicia dona, vt μήτηρ ἀμήτωρ. Plautus Milite:

In mala vxore, atque inimico, ſi quid ſumas, ſumptus eſt:
In bono hoſpite atque amico quæſtus eſt quod ſumitur.

Emblematis character.

Totum Emblema ex Græco tractum liquet:

Πικρὴν ἀλλήλοις Ἕκτωρ χάριν, ἠδὲ φέρασπος
Αἴας, ἐκ πολέμου μνῆμ᾽ ἔπορον φιλίης.
Ἕκτωρ γὰρ ζωστῆρα λαβὼν, ξίφος ἔμπαλι δῶκεν
Τὴν δὲ χάριν δώρων πείρασαν ἐν θανάτῳ.
Τὸ ξίφος εἷλ᾽ αἴαντα μεμηνότα καὶ πάλι ζωστὴρ
Εἵλκυσε Πριαμίδην δίφρια συρόμενον.
Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
Ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Subiiciam & breuius Epigramma, eiuſdem omninò argumenti:

Ἕκτωρ αἴαντι ξίφος ὤπασεν, ἕκτορι δ᾽ αἴας
Ζωστῆρ᾽ ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
Ἐν χάριτι προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Aiaci datur enſis ab Hectore, balteus Aiace
Hectori, vtrique ſuum donum erat exitio.
Atque ita ab hoſte hoſti veniunt lethalia dona,
Quæ ſtudij ſpecie fata necemque ferunt.

Hectoris & Aiacis fœdus.

Narratio eſt apud Homerum Iliad. η. Hector & Aiax inito inter ſe fœdere, vltro citroque miſſis donis, de amicitia firmãda ſtatuere, atque Hector Aiaci gladium, Aiax Hectori cingulum militare miſit; ſed vtrique ſuum munus fuit exitio. Victus enim Aiax ab Vlyſſe (in contentione armorũ Achillis) & cognitis iis quæ per inſaniam dixerat & fecerat, eodem gladio ſeipſum interemit. Hector verò per occaſionem cinguli iuxta Ilij muros ab Achille occiſus, & ter circum mœnia tractus eſt. Ex quo perſpicuum apparet veriſſimum eſſe quod ait Euripid.

Κακοῦ μὲν ἀνδρὸς δῶρ᾽ ὄνησιν οὐκ ἔχει.
Nullum iuuamen adferunt dona improbi.

Significat viri mali dona eſſe inutilia pernicioſaq;, quod Laocoon

coon apud Virg.confirmat,cùm à Troianis equum dolo relictũ nequaquam in vrbem recipiendum censet, his quidem verbis:

——— O miseri, quæ tanta insania, ciues?
Creditis auectos hostes? aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaûm, &c.

Et deinde, *Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.*
Et alibi de Capi sic:

Aut, Capis, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaûm insidias, suspectáque dona,
Præcipitare iubent, subiectisque vrere flammis.

Huic conuenit monostichon Græcum,

Κακῶν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημία.

Sæpe nihil interest, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Bene Horatius:

Nil moror officium quod me grauat.

Scutiferum Aiacem.] Φερεσάκης αἴας, vt φερεσάκης ἀθλωνὴ, à Poetis dicitur. De nobili Aiacis scuto alibi iam satis.

Hectoráque Iliacum.] Troianorum fortissimum.

Baltea Priamides.] Baltea, in accusandi casu, quasi à recto Balteus, nullo modo placet, vt neque tolerari in patria Romana potest. id in Alciato nostro peccatum, seu erratum potiùs, Grãmatici nostræ ætatis doctissimi obseruarunt: sicuti & ab Vrsino Velio, erudito sanè viro, idem penè admissum notant versu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numeris expresso, sic.

Balteon arripui, Thracisque armenta cecidi.

Sed quid? in re tam vera manus dare cogimur, verúmque fateri quod Fabius ait initio lib. 10. Institut. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cùm & Ciceroni dormitare interdum Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse videatur; summi enim sunt, homines tamen.

Priamides.] Hector Priami filius, patronymic.

Telamonius.] A Telamone, ad differentiam Aiacis Oilei.

Instrumenta suæ, &c.] Hectoris enim cadauer balteo circa Patrocli tumulum Achillis iussu tractum est: Aiax gladio sibi ab Hectore donato seipsum confodit.

Æmoniis rotis.] Id est, Thessalis, Græcis. Æmonia Thessalia est, ab Æmone filio Deucalionis. Æmonia interdum etiam pro Græcia, συνεκδοχικῶς.

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLA gerit ſcarabeus, & hoſtem prouocat vltrò:
Robore & inferior, conſilio ſuperat.
Nam plumis aquilæ clam ſe neque cognitus abdit,
Hoſtilem vt nidum ſumma per aſtra petat.
Ouáque confodiens, prohibet ſpem creſcere prolis:
Hocque modo illatum dedecus vltus abit.

Muſca etiam ſplenem habet, & formica bilem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χόλος, vt eſt in Adagio vetere. Sed & Pindar. Iſth. 4.

Ἔστι δ' ἀφάνεια τύχας
Καὶ μαρναμένων,
Πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι.

Τῶνδε γὰρ δίδοῖ τέλος,
Καὶ κρέσσον᾽ ἀνδρῶν χειρόνων
Ἔσφαλλε, τέχνα καταμάρψαισα. id eſt,

Eſt tamen incertitudo fortunæ vel hominum ſtrenuè pugnantium donec ad ſummum finem perueniant: his enim qualemcumque vult finem dat fortuna: & meliora interdum deterioribus hominibus premuntur ac ſupplantantur. Sumptum autem id eſt ex apologo Æſopi, qui petitus apparet ex perpetua controuerſia, quæ naturæ vi quadam intercedit inter Aquilam auium principem, & ſcarabeum viliſſimum inſecti genus. Ille enim vt illatam ſibi ab aquila iniuriam vindicet, cùm ſe viribus haudquaquam parem eſſe norit, confugit ad dolos: clam enim ſe in plumis Aquilæ recondit, vt eo tandem modo ad nidum Aquilinum perueniat, eáque poſtmodùm abſente oua eius omnia confodiat. Cuius fabulæ apud Ariſtophan. mentio eſt. ſic enim:

Diſſidium Aquilæ & ſcarabei.

Εν τοῖσιν αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιςον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ, πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεούς·
Ἦλθεν κατ᾽ ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτε,
Ὠ᾽ ἐκκυλίνδων, κ᾽ ἀντιτιμωρούμενος. hoc eſt,

In fabulis id eſt repertum Æſopicis,
Adiiſſe Diuos vnicum ex volucribus.
Haud credibilem ais fabulam, pater, pater,
Adiiſſe Diuos animal obſcenum atque olens.
Peruenit olim inquam ob ſimultatem aſperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Hoc quidem admonemur, hoſtem, quamuis infimæ fortunæ, non eſſe contemnendum, nec quemquam vel omnium minimum & contemptiſſimum eſſe prouocandum. ſiquidem, vt in Mimis Publius ait,

Nullus eſt paruus hoſtis.

Inimicum quamuis humilem, docti eſt metuere.

Braſidæ illud memoratur, quem cùm ficus legentem ſorex momordiſſet: O bone Iupiter, inquit, nullum eſt tam minutum animal, quod ſui defendendi, aut periculum vitandi, cùm ſit opus, occaſiones non perquirat. Eôdem recidit quòd vulgus noſtrâs ſæpè vſurpat: Cauendum ab iis quibus nihil eſt quod perdãt. ab iis enim citiùs iniuriam & damnum acceperis, quàm ab aliis, quibus aliquid eſt in loculis. Timent enim vt pluri-

Descriptio improborum quorundam tenuis fortunæ hominum.

mùm aliquem prouocare, ne quid vel famæ vel fortunis detrahatur. Homunculi verò illi sortis infimæ, sed dolis & fraude instructissimi, improbi non minùs quàm scarabei, neque minus putidi, neque abiecti minus, pertinacis ingenij malitia quadam, cùm nemini ferè prodesse queant, magnis tamen viris sæpenumerò facessunt negotium. Nam territant nigrore (quæ vnà improbi animi nota;) obstrepunt stridore (qui nemini non molestus est;) fœtore suo commaculant obuios quosque, circumuolitant, hærent, insidiantur, vt non paulò satius sit cum præstantibus aliquando viris simultatem suscipere, quàm hos lacessere turpissimos scarabeos, quos pudeat etiam vicisse (quæ enim victoriæ tam pudendæ modestęque spes? quod pręmium? qui finis?) quósque nec excutere possis, cùm maximè velis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior. Huc prouerbium: Scarabeus Aquilam quærit. Certè Alexander, quamquam potentissimus, dexteritatem Ptolemęi suspectam habuit, Arrij turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum studium reformidabat. auctor Ælia. sub finem 14. Var. hist.

Summa per astra.] Per aera summum. Aquilam in editissimis locis nidificare, testis est Plinius, & alij nonnulli.

Spem crescere prolis.] Spem crescendæ prolis. Infinit. pro gerundino, locutio Græca.

Dedecus.] Iniuriam & damnum.

Obnoxia infirmitas.

EMBLEMA CLXIX.

PISCICVLOS *Aurata rapit medio æquore sardas,*
Ni fugiant pauidæ, summa marisque petant.
Ast ibi sunt mergis fulicisque voracibus esca.
Eheu intuta manens vndique debilitas!

VT nullo non loco ditiores, & qui sunt ampliori fortuna, tutum in præsidium se recipiunt:ita miseri & aliqua parte infirmi, præcipites in infortunium ruunt, quocumque fugiant, eque Scylla, quod dicitnr, in Charybdim, decidunt; vt litigatoribus accidit iis,qui nullis opibus,nullisque amicis fautoribus adiuti, à iudice ad iudicem temerè frustráque prouocant, non minorem ab vno quàm ab alio gratiam inituri. Sic enim dum cadere caussa timent, in dispendium nocentius &

Diuitum semper tuta statio, pauperum non item.

grauius vt plurimùm veniunt, tametsi iure disceptent, & ex æquo bonóque, non dolo vel fraude aliqua, de sua in integrum restitutione agitent. Enimuerò, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non solùm non contemnitur, sed etiam aduersus veritatem opprimitur. Ad id illustrandum meo quidem iudicio huc reuocanda erit historia Hipperidis Oratoris, cuius exilium miserum Plutarch. in vita decem Rhetorum describit. M. Varro apud Nonium.

Natura humanis omnia sunt paria.
Qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos
Magnu' comest, vt aues enecat accipiter.

De piscum mutua laniena loquitur, idque torquet in intolerabilem potentiorum insolentiam in tenuis fortunæ homines, quos bonis omnibus deglubere solent, misereque spoliare. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cum Martialis hoc disticho conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum:
Imbelles damæ quid nisi præda sumus?

Aurata.

Aurata.] Marinus piscis ab auri colore dictus, quem aiunt omnium timidissimum in maris reflexu sub littoralium arborum radicibus sese occultare solitum, ibique frondium agitatione exterritum facilè capi, quadam velut deditione. Martial. 13.

Non omnis pretium laudémque Aurata meretur,
Sed cui solus erit concha Lucrina cibus.

Lege Plin. lib. 32. cap. 5. & 11.

Sardæ.

Sardas.] Sarda, quæ & Sardinia, piscis exiguus, de quo Plin. eodem 32. cap. vltimo.

Mergus.

Mergis.] Mergus, auis à mergendo dicta. cibum enim in aquis captans se assiduè immergit: de qua Plin. lib. 11. cap. 37. Prouerb. Mergorum instar, de ingluuie inexplebili.

Fulica.

Fulicis.] Fulica, siue fulix, auis marina, vel stagnensis, paulò supra columbæ magnitudinem: de qua lib. 18. cap. 35. Plinius.

Vel post mortem formidolosi.

EMBLEMA CLXX

CÆTERA *mutescent, coriúmque silebit ouillum,*
Si confecta lupi tympana pelle sonent.
Hanc membrana ouium sic exhorrescit, vt hostem
Exanimis quamuis non ferat exanimem.
Sic cute detracta Ziscas, in tympana versus,
Boemos potuit vincere pontifices.

VT nonnulli ob virtutum splendorem, vel etiam morum facilitatem, post mortem sui memoriam acceptam posteris & amabilem relinquunt: sic alij morum ferocitate, & insigni quadam crudelitate, quamquam pridem extincti sint, sui vnica memoria terrorem animis incutiunt: vt apud Turcas

Amabiles post mortem.

Terrifici post mornem. Ioan.Hunniades.

Ioannis Hunniadis ducis fortiſſimi ſuperſtitem famam permultum formidabilem extitiſſe, hiſtoriarum monumentis proditum. huius enim nomen vſque adeò terrificum fuiſſe dicitur, vt nutrices ad ſiſtendum puerorum vagitum Hunniadem adeſſe ſimularent. Sanè exemplum Ziſcæ Boëmi memorabile eſt ac ſtupendum, qui etiam poſt mortem ſuos hoſtes inſolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Quod antequàm explicemus, quædam ſunt à nobis prælibanda, vt Epigrammatis ipſa πρότασις apertior ſit. eſt enim ſimilitudo perelegans.

Multæ rerum cauſſæ hominibus incognitæ.

Multa quidem in maieſtate naturę recondita latêre concedendum eſt, quæ ingenioſi & ſollertes homines nondum ſatis videntur excuſſiſſe. Quapropter Alexander Aphrodiſæus in Pręfat. Problem. quæſtiones ait quaſdam eſſe penitùs inexplicabiles, ſoli Deo cognitas, qui ſcilicet earum exiſtentię auctor ſit.

Occultæ proprietates.

Hæ à Medicis occultæ proprietates appellãtur: de quibus cùm mentio fit in ſcholis Medicorum & Philoſophorum, feſtiui quidam & iocoſi homines vulgari ſcommate, Põtem aſinorum appellant. Prauè autem nonnulli harum ſolutiones quaſdam proponũnt, quæ nec ratione nec probabilitate nituntur. Earum enim cognitio excedit ingenij humani captum: neque verò hactenus repertus eſt, qui cauſſam teneat cur palea ſuccino attrahatur, cur ferrum magnete: & neque ſatis eſt, ſi arcanam quandam vim tam vulgò tritam nobis obtrudat. Apponere poſſũmus exempla in concordia vel diſcordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus ſentiendi facultas non eſt: quibus tamen, quia longum eſſet, prætermiſſis, attingam tantùm quæ ad hunc longum propriè attinent, quæque auctores non pœnitendi ſcriptis mandarunt.

Diſſidium luporum & ouium.

Odium luporum & ouium tam naturale eſt, vt ſi lupina pelle tympanum conficiatur oues non longè aſtantes ſonum exhorreſcant, ac ſi lupus prope gregem conſiſtat. Sunt etiam qui aſſeuerent harmoniam nullam vnquam coituram ex ouis lupíque tenſis ad concentum viſceribus. Adiiciunt præterea, ſi lupina pellis in ouili pédeat, oues pauore conterritas omninò paſtum negligere: vtque leonina inficit aliorum animalium pelles, ſic ouinam à lupina exedi & conſumi. Quod ſanè fit virtute quadam interna & nemini cognita. Quare qui rei tam abſtruſæ & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adferet, ſed, vt Siſyphus verſans ſaxum, ſudabit nitendo, neque tamen proficiet hilum. Ait itaque Alciatus: Tympanum ex lupino corio confectum ſi pulſetur, aliud ex ouillo corio adiacens exhorreſcit, vt prope-

modum nullum ſonitum edat, tametſi ouis membrana lupum mortuum non ſentiat: Eodem modo Ziſcas in tympanum verſus, quibus in vita fuerat in bello formidoloſus, poſt mortem etiam eiſdem terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iſte terror ipſiſſima terroris ſublata cauſſa? id idem in opinione poſitum nemo non videt. Seneca 9. Controuerſ. 5. Cùm Polyxene eſſet abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur, Hecuba dixit,

——— cinis ipſe ſepulti
In genus hoc pugnat.

Poterat hoc contentus eſſe Scaurus auctor; adiecit tamen,

——— tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Idem eſt in declamationib. lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quòd poſtuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

Adhuc Achilles viuit in pœnas Phrygum:
Adhuc rebellat.

De Achille mortuo loquitur, ſed qui tamen adhuc ſpirare videatur vltionem. Ad eum modum Cicero in Miloniana queritur de curia incenſa Clodij buſto, quam culpam omnem confert in Clodium quaſi poſt mortem furentem & bacchantem, vt cùm in viuis eſſet: Excitate, excitate, inquit, eum ſi poteſtis ab inferis: frangetis impetum viui, cuius vix ſuſtinetis furias inſepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimuiſtis? quonam modo vos ille viuus affecerat, qui mortuus inani cogitatione percuſſit?

Coriúmque ſilebit.] Corium pro pelle abuſiuè, quòd pelli corium adiaceat.

Membrana.] Superior pellis. Ea & charta pergamena dicitur quòd eius primùm vſus Pergami, Eumene regnante, cœperit. Membrana.

Exanimis quamuis, &c.] Licet ouis exanimata non ſentiat exanimatum lupum.

Sic cute detracta Ziſcas.] Ziſca, vel Ziſcas, dux bellicoſiſſimus, in Teutones & Boëmos diu ſatis acri Marte conflictatus eſt. Itaque Sigiſmundus Imperator cùm videret Ziſcæ cuncta ex animi ſententia proſperè ſuccedere, & iam illum eſſe vnum, ex quo res Boëmiæ penderent, clam ſibi eum conciliare tentauit. Ille opimis condicionibus ab Imperatore oblatis annuens dum ſe itineri accinxiſſet, peſte tactùs expirauit. Ferunt illum cùm ægrotaret, rogatum quo loco mortuus vellet ſepeliri, iuſſiſſe cadaueri ſuo pellem adimi, carnes volucribus ac feris ob- Ziſca vel Ziſcas Boemus.

iectari, ex pelle tympanum fieri, eóque duce bella geri, indéque arrepturos fugam hostes, quum primùm eius tympani sonitum audirent. His adiecit Albertus Crantzius, fecisse amicos quod ille iusserat, & reperisse quod promiserat. Hoc vnum præclarè aiunt ab eo factum, quòd sectam Adamitarum deleuerit. Notum est, eum partibus Hussitarum prorsus fauisse: Pragæ loca sacra templáque deleuisse: in Catholicos, potissimùm sacerdotes: crudelem & implacabilem animum gessisse, idque Catholicis, quod Assur Iudæis, fuisse. Insignis bellator, quamquam cæcus. Inter laudatissimos Principes, reíque bellicæ gloria illustres haberi poterat, nisi quædam flagitia laudem obscurassent. Retulit Æneas Syluius 3. Comment. De reb. gestis Alphonsi, & post eum Cochæus lib. 5. historiæ Hussitarum.

Iusta vindicta.

EMBLEMA CLXXI.

Dum residet Cyclops sinuosi in faucibus antri,
Hæc secum teneras concinit inter oues:
Pascite vos herbas, sociis ego pascar Achiuis,
Postremumque Vtin viscera nostra ferent.
Audiit hæc Itachus, Cyclopaque lumine cassum
Reddidit, en pœnas vt suus auctor habet?

VLysses, Troia iam excisa, cùm domum repeteret, vi ventorum in Siciliã pulsus, ad Polyphemi sedes appulit. Hic Gigas fuit vnoculus, ingẽtis magnitudinis, feritate implacabili, qui hospites soleret enecare, eorũq; carnibus pro cibo vesci. Vlysses itaque cum sociis captus, vbi aduerteret iam aliquot ex

Polyphemus.

suis absumptos à Cyclope de vino Maronio ei dedit: & rogatus ab eodem quod ei nomen esset, οὖτιν se vocari Vlysses asseruit. Gigas naturæ vini nescius, alto iam somno pressus, suique penitus immemor, ab Vlysse (cui pollicitus erat, vnum se postremúmq; post socios omnes peremptũ & voratũ iri) oleagino trunco, in oculo, quem vnicum in fronte habebat, acriter læsus est, & eodem effosso consternatus: qui vulneris acerbitate vocem cœpit attollere, vt alios Cyclopas insolito rugitu conuocaret. Quærentibus ab eo, quis vulnus inflixisset, & οὖτιν (quæ vox Nullum, vel Neminem sonat) dixisset, riserunt, eúmque velut furentem reliquerunt: Sic enim loquitur apud Euripidem:

Vlyssis astus.

Exoculatus ab Vlysse Polyphemus.

Οὖτίς μ' ἀπώλεσεν.

Chorus respondet,

Οὐκ ἄρ' οὐδεὶς ἠδίκει.

Deinde illud:

Οὖτις μὲ τυφλοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ' εἶ τυφλός.

Totum hoc fusiùs apud Homer. Odysseas ι. Ouid. 14. Metam. Virgil. 3. Æneid. Compara festiuum Luciani dialogum κύκλωπος καὶ ποσειδῶνος. Qua fabula intelligi datur, quod vt breuiter, sic apposité scripsit Hesiodus:

Οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

Ipsum se lædit alium qui lædere quærit.

Et, quod est in prouerbio, Ruinam sibi fabricat, aliis qui fabricat. Vel specialiùs in eos torqueri poterit δημοβόρους tyrannos, & Reipubl. pestes infestissimas, qui diuina tandem ira vitali lumine priuantur, vel ad exitium morte grauius, aut infamiam & maximam capitis deminutionem præcipites ruunt, cùm interea quibus potissimùm terrori fuerant, rideantur & conuiciis proscindantur. Meminit, sed aliorsum, Brodæus Miscellan. 2. cap. 7. hoc tandem obiter. Seruius ad 3. Æneid. aliò torsit fabulam de exoculato Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit sapientissimus, & ob hoc oculum in capite habuisse dicitur, id est, iuxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Vlysses eum prudentia superauit, & ob hoc fingitur eum excæcasse. Plutarchus Apophthegmatis refert Oratorem Demadem, Alexandro mortuo, dixisse. Macedonum exercitum Imperatore carẽtem similem sibi videri Cyclopi excæcato. Non percurrã Græcorum scholiastum allegorica placita, sed Heraclidis Pontici dumtaxat explicationem ad Homericam Odysseam: qui ait Cyclopem nominari affectum ratione priuantem:

Qui aliis malum fabricat, sibi arcessit.

Cyclops quid Seruio.

Κύκλωψ ὠνόμασται ὁ τοὺς λογισμοὺς ὑπολωβῶν.

sinuosi in faucibus antri.] Sic Virgil.dixit in 6.

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci.

Et hic noster in Emblemate primo:

—— *sinuosi è faucibus anguis.*

Achiuis.] Achiui, ἀχαῖοι, Græci: & nonnunquam pro quolibet populò ciuili: Horatius:

Achiui.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Catull.in Argonaut.

Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achiuis.

Postremumque Vtin, &c.] Οὔτινα se postremò voraturum bellè prædixerat, & οὔτινα, id est neminem, vorauit: imò ab eo, qui quanquam esset οὔτις, aliquis erat, exoculatus est.

Vtis, οὔτις.

Lumine cassum.] Cæcum. Virgil. 2. Aeneid.

Cassus lumine.

—— N*unc cassum lumine lugent.*

Idem.

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

& Lucretius.

N*unc potis est cerni quod cassum lumine fertur.*

Ausonius Parentalib.

Saucius extincto corpore cassus eras.

Sic enim poëtæ interdum vsurpant lumine cassum, & luce carenté pro mortuo: vt & lumina lucéq; relinquere. Virgil. in 4.

Quò magis inceptum peragat, lucemque relinquat.

Catullus: *Nobis cùm semel occidit breuis lux.* Lucretius:

Lumina sic etiam Solis bonus Ancu' reliquit.

en pœnas vt suus auctor habet!]

—— *non est lex iustior vlla,*

Quàm necis artifices arte perire sua.

Alludit ad alia quæ sequenti Emblemate consultò adferemus.

Iusta vltio.

EMBLEMA CLXXII.

Raptabat volucres captum pede coruus in auras
Scorpion, audaci præmia parta gulæ:
Ast ille infuso sensim per membra veneno,
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risu res digna: aliis qui fata parabat,
Ipse perit, propriis succubuitque dolis.

Coruus serpentẽ.

SImile est apud Aesopum de Coruo cibum quæritãte, & serpentem in aprico dormientem corripiente, à quo lethiferũ spiculum sentiens, iustam in se vltionem animalculi vilicissimi sensit: quod idem accidit iis, qui re flagitio parta, suo demùm magno malo discunt, malè parta malè disperire. Et

ferè fit,vt,quod vulgò dici solet,captores ipsi capiantur,raptoresque ab aliis etiam vicissim correpti decidãt & illaqueentur: vt cùm à veneficis falsarij,calumniatores,adulteri, & id genus alij tolluntur è medio,vel cùm latrones à prædonibus prehenduntur,& spoliantur. Quò spectant adagia, Cornix scorpium: &, Suo ipsius laqueo captus: &, Coruus serpentem. Carmen ipsum ex Archiæ Græco petitum est,lib.1.Græcor.Epigram.

Captores sæpe ipsi capiũtur.

Ἔν ποτε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι νομῶν,
Σκορπίον ἐκ γαίης οἶδε θορόντα κόραξ.
Ὃν μάρψων ὤρουσεν· ὁ δ᾽ ἀΐξαντος ἐπ᾽ οὖδας,
Οὐκ βραδὺς, εὐκέντρῳ πέζαν ἔτοψε βέλει,
Καὶ ζωῆς μὲν ἄμερσεν. ἴδ᾽ ὅσον ἔτυχεν ἐπ᾽ ἄλλῳ,
Ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id est:

Emblematis typus.

Scorpius è terra prorepserat,idque vidente
Coruo,qui cælo victitat in liquido,
Corripuit visum,fugitque:sed hic vt humum ales
Contigerat,telo mox ferit atque necat.
Ecce tibi,quod in hunc auis insidiosa parabat,
Jnde sibi acciuit ipsa necem misera.

Aliis qui fata parabat.] Fuere qui semet eodem illo pugione, quo Cæsarem violauerant,interemerunt. Suetonius in Cæsare. Quod de Cæsare memoriæ traditum est,hoc etiam de Gordiano Cordus euenisse scribit. Nam omnes quicunque illum gladio appetiuerunt,qui nouem fuisse dicuntur, postea interemptis Philippis sua manu,suísque gladiis,& iisdem quibus illum percusserant,interiisse dicuntur.Iul.Capitolin.in Gordianis tribus,sub finem. Sallust.in fragment.histor.praua incepta consultoribus sunt noxæ.Lucretius lib.5.

Memorabi lefatum

Circumretit enim vis,atque iniuria quæque,
Atque vnde exorta est,ad eum plerumque reuertit.

Ouid.1.De arte:

Fallite fallentes:ex magna parte profanum
Sunt genus:in laqueos quos posuere cadant.

Parem delinquentis & ſuaſoris culpam eſſe.

EMBLEMA CLXXIII.

Præconem lituo perflantem claſsica, victrix
Captiuum in tetro carcere turba tenet.
Queis ille excuſat, quòd nec ſit ſtrenuus armis,
Vllius aut ſæuo læſerit enſe latus.
Huic illi: Quin ipſe magis timidiſsime peccas,
Qui clangore alios æris in arma cies.

Tubicē in bello captus, cur ſe excuſarit.

EX Aeſopi apologo, de tubicine in bello capto, qui ſe inſontem prædicabat quòd nullum occidiſſet, ſed neque in quenquam gladium diſtrinxiſſet, qui mox audiuit: Διὰ τοῦτο γ[...] μᾶλλον τεθνήξῃ, ὅτι σὺ μὴ δυνάμενος πολεμεῖν, τοὺς πάντας

προ[...]

πρὸς μάχλω ἐγείρεις. Sed ideò magis tibi moriendum est, qui cùm pugnandi sis expers, alios omnes ad pugnam concitas. Etenim (quod aiunt Iureconsulti) Qui agunt, & qui assensum præbent, pari supplicio afficiendi sunt, & satis ipse facit qui per alium facit. Hoc in eos torquetur potissimùm, qui oratione & consilio Principes ad suscipienda bella inflammant, cùm ipsi pugnam detrectent, nec vlli sese periculo patriæ aut Principis nomine committunt: quibus quidem certè nullus probabilis esse potest consilij tam nefarij prætextus, cùm ipsi reuera sint nocentiores, maiúsque detrimentum eminus linguâ cæteris adferant, quàm qui cominus gladiis decertant. Nulla enim fortè irreperet Marcis violētia, nisi antecederet eiusdem committendi persuasio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingunt, at nihilominus parricidij faciendi consilium suggerunt. Occurrit illud Demosthenis de patre cuiusdam sacerdotis, quem Brauroniam appellat. Is, cùm alterum quispiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus. Palam erat hominem mortuum ne digito quidem ab eo tactum, sed ab occisore dumtaxat; ita vulgò iudicabatur non teneri cædis. Sed Areopagitarum aliud iudicium fuit, qui censuerunt eum qui suadendo iuuisset, eodem obstrictum scelere. Nam constat homines audaciores fieri adhortatione: nec solùm manu, sed etiam voce & proclamatione opem & auxilium ferri. Itaque ille damnatus, & in exilium pulsus est. Aristot. I. Rhet. argumentum citat quo vsus est orator Leodamas aduersus Callistratum: dicebat enim eum qui consilium dedisset, magis in culpa esse, quàm qui scelus commisset: quia scelus admissum non esset, nisi eius auctor & consultor aliquis extitisset. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Pisonem. Quid interfuit inter Catilinam, & eum cui tu senatus auctoritatem, salutem ciuitatis, totam Remp. prouinciæ præmio vendidisti? Quæ enim L. Catilinam conantem consul prohibui, ea Pub. Clodium facientem consules adiuuerunt. voluit ille senatum interficere, vos sustulistis: leges incendere, vos abrogastis: interire patriam, vos adiuuistis. Quid est vobis Coss. gestum sine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit, vrbem: vos eius domum, quem propter vrbs incensa non est. Ac ne illi quidem, si habuissent vestri similem consulem, de vrbis incendio cogitassent. Huc facit M. Quintilian. declamatione 270. Satis ostendit ipsa pœna, inquit, eum teneri qui idem commiserit, quod si occidisset. Neque enim grauius quicquam aduer-

Agentes & consentiētes pari pœna puniendi.

Bellorum suasores.

Locus Demosthenis

ſus eum qui ſua manu interfecerit, conſtituere potuit legum lator, quàm aduerſus eum qui cauſam præſtitiſſet. Ergo & ſimilitudine pœnæ etiam crimen par exigere debetis. Hæc ille. Cæterùm cum hoc noſtro Emblemate magis conuenit quod Leodamas, de quo proximè dicebat, eum in maiore culpa eſſe qui facinus commiſerit, quàm qui conſilium dederit. conſilium enim nullius eſt momenti, niſi ſit qui illud ſequatur. Et interitus cauſam, non interitum ſpectari oportere, dixit in Miloniana diſertus orator. Vlpianus etiam, vt eſt in l. 11. de iniuriis: Non ſolùm is iniuriarum tenetur qui fecit iniuriam, hoc eſt qui percuſſit, verùm ille quoque continetur qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno percuteretur. Eôdem recidit l. 15. ad l. Cornel. de ſicariis, vbi idem Vlpin. ait, Nihil intereſſe, occidat quis, an cauſam mortis præbeat.

Lituus.

Lituo.] Lituus, genus buccinæ incuruæ. Feſtus ex Ennio:

Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.

Et Ouid. 3. Faſt.

Iam lituus pugnæ ſigna daturus erat.

Claſſicum belli.

Perflantem claßica.] Claſſicum canentem. Claſſicum canere, ſignum eſt dare quo milites pugnare incipiant. cui opponitur, Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Georg.

Necdum etiam audierant inflari claßica.

Victrix turma.] Victrices copiæ.

Clangore æris.] Tubæ ſonitu. Metonym. in dictione, æris, pro tubæ.

Alius peccat, alius plectitur.

EMBLEMA CLXXIIII.

ARRIPIT vt lapidem catulus, morſuque fatigat,
Nec percuſſori mutua damna facit:
Sic plerique ſinunt veros elabier hoſteis,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

PLerique ſunt, qui cùm non poſſint iis noxam inferre à quibus ſe læſos putant, vt acceptam iniuriam vlciſcantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, ſi fieri poſſit, ſuorum aduerſariorum amicos adoriuntur, impotenti quidem & iniquo conatu. qui mos perinde eſt ac puerulorum, qui ſubita iracundia perculſi, virgas adurunt quibus plexi ſunt. Eiuſmodi ſunt, qui cauſſas adiuuantes vel per ſe omninò ad agendum ineptas pro

Impotentum hominum affectus.

efficientibus imperitè vſurpant,vt Medeæ nutrix, dum culpam conferret in trabes abiegnas è nemore Pelio auectas, quibus Argo nauis facta eſſet, in qua Medea cum Iaſone aufugiſſet. Sed vt ad noſtros mores ſermonem conuertam, omnibus in confeſſo eſt, quot quantáque infortunia in dies nobis impendeant, & interdum grauiter vrgeant: quorum cauſſam inconſultò reiicimus in eos fortaſſe, qui nullo modo ſunt in cauſſa, cùm potiùs errores & lapſus noſtros agnoſcere, & pia ſinceráque μετανοίᾳ tot contractas vitiorum ſordes eluere deberemus, nec vt canes in lapidem ſæuientes, incuſare iuſtiſſimam ſupremi & incorrupti iudicis Dei animaduerſionem. Id ſi placet ad iræ iniuſtitiam conuertere, vnà etiam Senecam audiemus ita diſputantem 1. De ira: Iam verò ſi affectus iræ damnáque velis intueri, nulla peſtis humano generi pluris ſtetit. Et deinde: Id non eſt ira, ſed quaſi ira: ſicut puerorum, qui ſi ceciderunt, terram verberari volunt, & ſæpè neſciunt quidem cui iraſcantur, ſed tantùm iraſcuntur ſine cauſſa & ſine iniuria, non tamen ſine aliqua iniuriæ ſpecie, nec ſine aliqua pœnæ cupiditate. Deluduntur itaque imitatione plagarum, & ſimulatis deprecantium lacrymis placantur, & falſa vltione falſus dolor tollitur. Idem Seneca eodem lib. cap. 16. iram oſtendit ita impotentem eſſe, vt ſæpè infeſta patrono, reum damnet: & ſi veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in malè cœptis honeſtior illi videtur pertinacia quàm pœnitentia. Apponit exemplum in Piſone quodam, qui cùm iratus duci eum iuſſiſſet, qui ex commeatu ſine commilitione redierat, quaſi interfeciſſet quem non exhibebat: roganti tempus aliquod ad conquirendum, non dedit. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubitò ille commilito apparuit, qui occiſus videbatur. Tunc centurio ſupplicio præpoſitus, condere gladium ſpiculatorem iubet, damnatum ad Piſonem reducit, redditurus Piſoni innocentiam: nam militi fortuna reddiderat. Ingenti concurſu deducuntur, complexi alter alterum cum magno caſtrorum gaudio commilitones. Conſcendit tribunal furens Piſo, ac iubet duci vtrumque, & eum militem qui non occidit, & eum qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia vnus innocens apparuerat, duo peribant. Piſo adiecit & tertium, Nam illum centurionem, qui damnatum reduxit, duci iubet: conſtituti ſunt in eodem loco perituri tres ob vnius innocentiam.

Insignes Senecæ loci.

Catulus.] Canis.

Morsu fatigat.] Mordet.

Mutua damna.] Talem iniuriam.

Veros hostes.] Ipsissimos aduersarios, à quibus orta est iniuria.

Noxia.] Noxia de maleficio dicitur. Noxiam dixere antiqui quod nocet: & est detrimentum, culpa, pæna. Lege ipsummet Alciatum Commentario in tit. De verb. & rer. signific. l. 237. quem locum & nos suprà citauimus ad Emblema, cuius titulus, *Remedia in arduo, mala in prono.*

Noxiæ.

Dente petunt.] Iniuriis vel conuiciis proscindunt, quod vnum iniustitiæ non paruum facinus, quia iniquum est aliquem alieno odio prægrauari, ait Imperator Iustinianus in l. Si quis suo, §. legis autem, Cod. de inoffic. testam. Et Callistratus l. 26. D. de pœnis. Crimen, vel pæna paterna nullam maculam filio infligere potest, nam vnusquisque ex suo admisso sorti subiicitur, nec alieni criminis successor constituitur. Quod si ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadij & Honorij rescriptum, ex l. 22. Cod. de pænis: Sancimus ibi esse pænam, vbi & noxia est. Propinquos, notos familiares procul à calumnia submouemus, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim societas vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur suos teneant auctores: nec vlteriùs progrediatur metus, quàm reperiatur delictum.

Inſani gladius.

EMBLEMA CLXXV.

SETIGERI medius ſtabat gregis enſifer Aiax,
Cæde ſuum credens cædere Tantalidas.
Hoſtia ſic tamquam ſus ſuccedanea pœnas
Pro Laertiade, pro caueáque dabat.
Neſcit obeſſe ſuis furor hoſtibus: errat ab ictu,
Conſiliique impos in ſua damna ruit.

Inſaniæ pœna in eum lapſa vnde manauit.

HOc quidem arguitur temerarius furentum hominum impetus, qui non aduerſariis, ſed ſibi maximè nocent, quòd iræ præcipiti omnia committant, omnémque viam rationi præcludant: vnde fit, vt, quod ait Horat.

Vis conſilij expers mole ruat ſua.

Is enim furentis animi affectus sic hominis animum è sua sede dimouet & exturbat, vt non secus atque Circe altera hominem in belluam ferocissimam transformet: quo fit, vt qui talem hospitem excipiat, non aliter faciat, ac qui sese vnà cum ipsis ædibus incendio perdat: eóque deterior est, quòd ita tumultu, caligine, fumóque cuncta intus errore mentis compleat, vt nec cernere integrum sit, nec eos audire qui volunt opitulari. Id quidem ob oculos posuit Homerus Iliad. ζ. & Odyss. α. sub persona tum Achillis, cuius iram facit implacabilem, tum Aiacis, quem tanta incessit rabies ob Achillis arma Vlyssi adiudicata, vt in porcorũ gregem furibundus insilierit, eósque trucidarit, existimans se Græcorum copias prosternere. Ille itaque cùm duos quosdam maximos sues de trabe suspẽsos flagris cecidisset, hos esse Agamemnonem & Vlyssem putans (quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimùm erat infensus) suibus ita suspensis multo cum risu insultauit, addẽs conuicia quæcumque bilis suggerebat. Postquam autem resipuisset, facti pudore sibi mortem consciuit. qua de re pulcherrima est Sophoclis tragœdia, quæ inscribitur αἴας μαστιγοφόρος. Horatius 2. Sermonum:

Aiacis insania.

——— insanus: quid etiam Aiax
Fecit, cùm strauit ferro pecus? abstinuit vim
Vxore & gnato, mala multa precatus Atridis.

&. *——— cur Aiax heros ab Achille secundus*
Putrescit, toties seruatis clarus Atridis,
Gaudeat vt populus Priami, Priamúsque inhumato,
Per quem tot iuuenes patrio caruere sepulchro?
Mille ouium insanus morti dedit, inclytum Vlyssem,
Et Menelaum vnà mecum se occidere clamans.

Et deinceps: *Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos.*

Cornelius Celsus de re medica lib. 3. cap. 18. inter insaniæ genera illud longè maximum ponit, & longissimum, quod vitam ipsam nõ impediat, idque robusti corporis esse consuescat. Huius species duas: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem vel Orestem fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt, &c. Seneca 2. de Ira, cap. 36. videndum illud quàm multis ira per se nocuerit. Alij nimio feruore rupere venas & sanguinem: supra vires elatus clamor egessit, & luminum suffudit aciem: in oculos vehementius humor egestus, & in morbos ægri recidere: nulla celerior ad insaniam via est. Multi itaque continuauerunt iræ furorem: nec quam expulerant mentem, vnquam receperunt. Aiacem in mortem egit

Locus ex Cornelio Celso.

furor in furorem ira. Mortem liberis, egestatem sibi ruinam domui imprecantur,&c.Hæc Seneca. Ad illustrationem argumenti huius commodè referes, quæ de impatientia & vindictæ appetitione doctè Lactantius disputat lib. 6. Diuin.inst.cap.18. Historiam pete ex Ouid.Transf.13.& lege.Prou.Aiacis risus.

Setigeri gregis.] Porcorum.

Ensifer Aiax.] In superioribus Aiacem scutiferum, hîc ensiferum vocat,ab affectu mortis vltroneæ,quæ est consecuta.

Græci Tantalida.

Cæde suum.] Porcorum internecione.

Tantalidas.] Græcos,qui à Tantalo Tantalidæ dicti sunt. eorum enim plerique à Tantalo Iouis ex Plota Nympha filio traxerunt originem. Iupiter Tantalum genuit: Tantalus filium Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis. Itaque Iupiter fuit Agamemnonis abauus. Id epitheton vsurpat opportunè Ouid.oratione Aiacis,qua heros ille Vlyssis ortum genus à Tantalo, tamquam probrum, obiicit.

Hostia sic tamquam sus succedanea, &c.] Sues erant tamquam victimæ,quæ pænas luebant pro Græcis iudicibus & Vlysse. Succedanea autem hostia olim dicebatur,quę secundo loco fiebat. Si enim primis hostiis litatum non fuisse putassent sacrifici,aliæ hostię post primas eductę cædebantur duæ,quæ prioribus iam cæsis luendi piaculi caussa subdebantur. Gell. lib.4.c.6. succidaneas, nō succedaneas esse dicendū ait,ob vocabuli cōpositionē.

Succedanea hostia.

Pro caueáque.] Cauea,polysemum est.Hîc Iudicum consessum intellige. Est autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Olim Cauea pro subselliis equitum & populi.Virg. 5. Æneid.

Hic totum caueæ consessum ingentis, & ora
Prima patrum magnus Salius clamoribus implet.

Cicero in Lælio: Qui clamores tota cauea nuper hospitis, & amici mei M.Pacuuij in noua fabula?

Cauea quid.

Nescit obesse,&c.] γνώμη.Iracundus & mēte captus non iis quos odio prosequitur,sed sibi nocet:non inquam eos quos maximè vellet afficit iniuria, sed se ipse lædit & interdum enecat.

Nescit obesse suis furor.] Furor,mentis cæcitas definitur à M.Tullio 4.Tuscul.ea est μανία Gręcis.In paradoxo contra Clodium, exagitatur is animi morbus,quo docet omnes stultos furere,id est cæco mentis impetu in omni scelere versari. quæ perturbatio sæpè à nimia ira proficiscitur.

In sua damna ruit.] Seneca Hercule furente:

——— *in se semper armatus furor.*

Ibidem, ——— *quódque habet proprium furor*
In se ipse sæuit.

Pax.

EMBLEMA CLXXVI.

TVRRIGERIS humeris, dentis quoque barrus eburni,
Qui superare ferox Martia bella solet,
Supposuit nunc colla iugo, stimulisq; subactus,
Cæsareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoscit concordes vndique gentes,
Proiectisq; armis munia pacis obit.

Elephantorum in bellis vsum olim fuisse celeberrimum, notius est quàm vt confirmare opus habeã: vnde apud plerosque pro belli symbolo reperio, vt hîc etiam pro pace, diuersa tamen ratione & fine: Elephantus enim, qui equis in acie terrorem incutiebat, qui sui horrendo spectaculo milites ipsos conturbabat, quique eburneo dente pugnantum hominum

Vsus Elephantorum in bellis.

equos corripiebat, pace parta, collum iugo ſuppoſuit, & Cæſaris currum triumphalem ad templum vehit, quaſi agnoſcens initam inter populos concordiam, ideóque ad pacis munia obeunda ſeſe ſubiiciens. Quod ſanè intelligi licet de ferociſſimis quibuſque, & fortiſſimis belli ducibus, qui truculétos ipſi mores, & ferociam bellicam redempta parte deponunt: eóque fit, vt ſeſe poſtea conuertant ad ea quę ad religionem, vel publicam ciuitatis adminiſtrationem pertinent: quæ quondam inter arma vel ſilebant, vel conſopita penéque oppreſſa miſero ſitu iacebant. Caſſiodor. Variar. formul. lib. 3. Epiſt. 1. populorum ferocia corda longa pace molleſcunt. Hæc quidem ita enarrari velim, niſi malis Epigrammatis huius literam referri ad Iulij Cæſaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum aſcendiſſe capitolium ad lumina quadraginta Elephãtis dextra atque ſiniſtra lychnuchos geſtantibus, idque in ſignum pacis bello partæ. Elephantis etiam Pompeium Magnum triumphaſſe teſtatur Plinius lib. 8. quod prius India victa Libero patre factum memoratur. Seneca de Vitæ breuitate cap. 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos Elephantos deduxiſſe. Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigæ Elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpotè qui Perſas viciſſet, triumpho Perſico triumpharet. Cæterùm non prætermiſero Græcum hexaſtichon Φιλίππου, quod hîc Alciatus Latio reddit, ſed περιφραστικῶς:

Elephantus in triumpho. — Iulij Cæſaris triũphus. — Senecæ locus. — Typus Emblematis.

Οὐκέτι πυργωθεὶς ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν
  Ἄσχετος ὁρμαίνει πυριόδους Ἐλέφας,
Ἀλλὰ φόβῳ στείλας βαθὺν αὐχένα πρὸς ζυγοδέσμους,
  Ἄντυγα διφρουλκεῖ καίσαρος οὐρανίου.
Ἔγνω δ' εἰρήνης καὶ θὴρ χάριν. ὄργανα ῥίψας
  Ἄρεος, εὐνομίης ἀντανάγει πατέρα.

Locus è Panegyrico Conſtantini.

Sed præclarus ſeſe locus offert ex Panegyrico, qui Cõſtantino Auguſto Conſtantij filio dictus eſt, nobiſq; tranſmiſſus incerto nomine. Hunc enim locum quia puto gratum fore ſtudioſis rerum antiquarum, totum aſcribam. ſic itaque: Quid egeras Imperator? in quæ nos fata proieceras? niſi te diuina virtus tua vindicaſſet. quæ hæc eſt impatientia? aut quò tibi manus noſtras, ſi verſa vice pugnas ipſe pro nobis? Hæc ego non dicerem Imperator, neque ab aliis dicta memorarem, niſi beneficio tuæ lenitatis tutior eſſet noſtra in verbis, quàm tua in armis audacia. Noua enim quadam varietate naturæ, confuſóque virtutum

temperamento, idem es in prœliis ferocissimus, & parta securitate mitissimus. Cùm enim dato obsessis tempore pœnitendi, Aquileiam quoque de legatis eorum ac supplicibus recepisses, cunctíque se tibi dedissent, quod obsidendo seruaueras, ignouisti omnibus, & vitam quam desperauerant, reddidisti, & quidē iussisti arma deponere, & multo tutiùs victoris pietate tegerentur. Vt tamen pertinaciæ suæ merita sentirent, corripi eos vincirique iussisti, non ad supplicium, sed vitam, ne conscientię timore diffugerent, grauitérque delinquerent, cōseruaríque iterum non mererentur, si seruati non fuissent. Sed vnde tanto hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulò antè armatas manus possent? Stupere milites qui producendos susceperant, & custodiæ curam abnuere, & prorsus nescire quid facerent. Ipsi etiam, qui tibi in consilio erant. ipse etiam Præfectus hęrere, cùm tu diuino monitus instinctu, de gladiis eorum gemina manibus aptari claustra iussisti, vt seruarent deditos gladij sui, quos non defenderant repugnātes. O pulcherrimum, & qui omnium oculis subiici debuisset, triumphum virtutis & clementię tuę! Cuius enim potentiæ fuit hostibus arma diripere, eius humanitatis deditos ad impunitatem suis armis alligare, atque etiam vincere. Vt eos ferri illius, quod contra te gesserant, quotidie pœniteret, gladius ille quem in te distinxerat hostis infestus, ipse domini sui manus tenuit, & paratus ad cædam, custos factus est ad salutem. Magnus Poëta, dum bellorum toto orbe surgentium discursum apparatúmque describit,

Et curuæ, inquit, *rigidum falces conflantur in ensem.*

Triste nimium tempus id, cùm instrumenta cultui pecudum præparata, in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucrones in salutaria vincla curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, sed coërcent, deditósque hostes gladij sui collisi obtusique tutantur, qui nihil illis prodesse integri acutique potuerunt. Omnium ergo armorum ministeria ad diuersos effectus arbitrio tuo seruiunt Imperat. tibi vincunt gladij, tibi seruant, te pugnante feriunt, te ignoscente custodiunt. vt Deus ille mundi creator & dominus eodem fulmine suo nunc tristes, nunc lætos nuncios mittit, ita eastem sub numine tuo tela inimicos, aut supplices tuos, pernicie aut conseruatione discernunt.

Locus hic cum Emblemate nostro mirè consentiens.

Turrigeris humeris.] Expressit epithetō πυργωϑεὶς, turribus oneratus, id est, πυργοφόρος. Lege Plin. 8. Cur autem barrus dicatur, iam explicuimus Emblemate, cuius tit. ***In illaudata laudantes.***

Qui ſuperare ferox &c.] Explicatius in Græco, ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἄχετος ὁρμαίνει, phalangibus pugnans indomitus impetuosè irruit ad pugnam cum phalangibus in acie ſtans.

Vel fera cognoſcit.] De particula, vel, quædam Alciat. noſter ad l. 96. de verb. ſign. §. prædia.

Ex bello pax.

EMBLEMA CLXXVII.

En galea, intrepidus quam miles geſſerat, & quæ
Sæpius hoſtili ſparſa cruore fuit:
Parta pace apibus tenuis conceſſit in vſum
Alueoli, atque fauos grataque mella gerit.
Arma procul iaceant: fas ſit tunc ſumere bellum,
Quando aliter pacis non potes arte frui.

Signa redempta pacis.

EIusdem materiæ diuersa & contraria possunt esse instrumẽta, vt cùm ex galea, ense, vel ægide militari conflantur falces aut ligones agricolis idonei, quibus etiam pacis tempus intelligitur: quod κατὰ προσωποποιΐαν de falce ex ense Martialis exprimit in Apophoretis:

Pax me certa ducis placidos curuauit in vsus:
Agricolæ nunc sum, militis antè fui.

At Virgil. bellum significans, ait Georg. 1.

Et curuæ rigidum falces curuantur in ensem.

Ouid. item Fastor. 2.

Plus erat in gladio, quàm curuo laudis aratro.

Idemque alio loco:

Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant, versique in pila ligones,
Factaque de rastri pondere cassis erat.

Et deinde pacem, his sequentibus:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque caussa triumphi:
Tum ducibus bello gloria maior erit.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat arma,
Canteturque fera nisi pompa tuba.

Claudianus de bello Getico huc respexit, signa partæ pacis memorans:

Non iam delectus miseri, nec falce per agros
Deposita, iaculum vibrans ignobile messor:
Non tentat clypeum proiectis sumere rastris.

Bacchylidis Lyricis venustus locus.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poëtæ, ex Stobæo & Plutarcho:

Τίκτει δὲ θνατοῖσι εἰρήνα μεγάλα
πλοῦτον: Pax magna hominibus affert diuitias.

Et deinde sequitur:

Ἐν δὲ σιδαροδέτοισιν πόρπαξιν αἰθᾶν ἀράχναν
Ἱστοὶ πέλονται, ἔγχεά τε λογχωτά,
Ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται· χαλκέων
Οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος, οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος
Ἀπὸ βλεφάρων ἁμός, ὃς θάλπει κέαρ: id est,

At in reuinctis ferro clypeis nigrorum araneorum telæ sunt, hastasque cuspidatas, & enses ancipites ærugo consumit: ærearumque non amplius tubarum clangor, neque subripitur mellitus somnus à palpebris, nostrum qui cor fouet. Huc etiam re-

feram Esaiæ vatis illud: Contundent, inquit, gladios suos in ligones aut vomeres, & lanceas hastasque suas in falces, neque vltrà aut bellum addiscent, aut prœlio assuescēt. Sic Cassiodorus in quadam ad Valerianum præf. prætorio epistola lib. 12. Variar. Arripiant ferrum, inquit, sed vnde agros excolant: sumant cuspides, boum stimulos, non furoris. Quæ ideò adduximus, vt non modò Emblematis ἐπιγραφὴν, sed & duo priora disticha, per se alioqui clara, explicemus apertiùs, his enim ostēdit temporis quandam conuersionem & vicissitudinem, cùm ex bello pacem arguit sub galeæ symbolo, quæ belli tempore sæpiùs hostium sanguine tincta, nūc demùm pace, in apum aluearium cōmutaretur. Eodē fermè modo Marius Molsa de rostris naualibus, cuius carmen propter affinitatē ascribere non piget.

Marii Molsæ lepidū epigramma.

Ferrea rostra olim pressis erepta carinis,
Quæ Nili fractas testificantur opes,
Ecce apibus paruis pandas præpandimus aulas:
Congesta redolent, (quis putet?) æra thymo.
Cæsaris hæc ingens laus est, quo vindice, pacis
Iucundos fructus arma inimica ferunt.

Quāta debeat esse cautio in bellis suscipiendis.

Porrò ab armis dissuadet, nec ea omninò sumenda vult, nisi alia ratione in pace ac quiete viuere nō possimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie versari, & manū cum hoste confligere, immane quiddam, & belluarum simile: sed cùm tempus necessitasque postulat, decertandum manu esse, & mortem seruituti turpitudinique anteponendam. Certè bellum non tam facilè suspiendum, quàm putant quibus, inexpertis potissimùm, dulce, nec de vlla re alia magis deliberandum est, neque religiosiùs consultandum, aut maturiùs aliquid statuendum quàm de bello, cuius alea vt anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, sic damnosa maximè, & omni parte periculosa: quandoquidem & qui vicit, & qui victus est, suo damno de suo gradu decidit, ille quidem magno fortè sui suorumque dispendio victoriā est mercatus: hic, quòd spes irrita ceciderit, quàm ægrè ferat, quātoque dolore contabescat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaque, magnates, aut etiam magistratus, nunquam nisi tanquam ineuitabili necessitate pressi, aleam belli mouere vel minimùm debent, sed omnibus primùm tentatis remediis, sic se gerant, vt de suo iure quicquam decedat potius, quàm sua auctoritate tale aliquid committatur. Notum est illud Africani Scipionis, turpe esse in re militari dicere, Non putarā, quòd inemendabilis error sit, qui violentia Martis committi-

tur.Facillimum est enim arma sumere,at eadem sumpta deponere,non æquè facile. Nec verò vt inficias iuerim belli principium penes Principes esse,sic exitus sanè à diuina prouidentia pendêre certò dixerim. Quòd si quisque,vt decet,per se coniiceret, quàm intersit leui de caussa bellum mouere, agnosceret quā periculosus sit Principū ludus,quibus tā parui est momenti clades & strages populi multitudine innumerabilis,ruina,vastitasque:sed & indigna locorum permultorum vastitas,solitudo,conflagratio. Valeant itaque quibus tam placet belli fortuna, cuius etiā vel prosperè gesti euentus ipsum pœnitere Principem decet,si modò vel minimùm sapiat,aut nisi ab humanitate prorsus abhorreat. Addam etiam & illud(quòd intestina hęc & plus quàm ciuilia bella Gallica nobis tam sępè tamque diu bilem moueant)nullum regnum,nec vllam Remp.diu manere incolumem potuisse, quæ arma crebrò mouerit. Meminerint quibus dulce bellum est,quoties in extremum discrimen venerint Athenienses quōdam felicissimi & potentissimi,tot tantisque bellis attriti,& postmodùm deleti, quorum nempè ciuitas à Persis incēdio perdita,à Laconibus affecta sæpissimè, ac mœnibus ipsis exuta,à Philippo Alexandri patre fatigata,ab altero Philippo afflicta,à Rege Ponti Mithridate cædibus & cruore infecta,à Sylla propemodum concussa & diruta. Quid Lacedæmonij? quamquam diu satis floruisse visi sunt, idem tamen, quod aliæ florentissimę monarchiæ,& oligarchiæ,sunt experti; quarum quidem exitium non ab externis, sed certè intestinis potissimùm odiis atque dissidiis est profectum. Nihil illa inclyta Roma clarius aut admirabilius,vt quæ.

Principū ludus periculosus.

Atheniensium bella extiosa.

Lacedęmoniorū bella intestina.

Imperium terris,animos æquauit olympo.

Cuius tamen quantò aliis gloria & præcellens dignitas eminentior fuit, tantò ruina casusque grauior & periculosior. Si verò tanti imperij labefacti caussam inuestigemus, bellorum aleæ acceptū esse referendum citra negotium iudicabimus. Ea enim Romana ciuitas primùm à Porsena obsessa,à Pyrrho territa,ab Annibale identidem concussa,à Tatio capta, à Brenno expugnata,& Gallis incensa: denique viribus ipsa suis miserè prostrata, & penitus fracta, quid posteris Gothis aut Vandalis reliqui habuit,quod labefactandū aut cōcutiendū daret? Porrò credibile est tantum imperium tam citò non fuisse lapsurum, si primores ipsi,quique Reipubl.clauum tenebant iis tēporibus, in iis quæ parta erant, conseruandis citiùs elaborassent, quàm alienas tanto impetu & ardore animi prouincias inuasissent,

Romanorum bella.

Breuis catalogus bellorum Romanorum.

vel in exteros, aut etiam seipsos ferrum strinxissent.

Atque fauos grataque mella gerit.] Sic ex pace vbertas, quod dicet in sequenti, vt colligas omnium fructuum prouentum ex pace, contrà ex bello vastitatem omnem & calamitatem. Quò pertinet etymologia Grãmaticorum, qui πόλεμον, quasi ἀπὸ τοῦ τὰς πόλεις, ἢ τοὺς πολλοὺς μειοῦν, ἢ ὀλλύειν, quòd ciuitates, multosque homines concutiat, perdat, labefactet.

Quando beas suscipienda.

Fas sit tunc sumere bellum &c.] Cicero 1. Offic. Suscipiẽda bella sunt, vt in pace sine iniuria viuatur, & Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui desiderat pacem, præparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter. Adhæc scripsit Arist. τὸ τοῦ πολέμου τέλος εἰρήνην εἶναι. Cicero 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, sed pacis nomine bellum inuolutum reformido. Quare si pace frui volumus, bellum gerendum est: si bellum amittemus, pace nunquã fruemur. Cassiod. lib. 3. Variar. epist. 1. Tunc vtile solum est ad arma concurrere, cùm locum apud aduersarium iustitia non potest inuenire. D. Augustinus Epist. 1. ad Bonifac. in ca. Noli existimare. c. 23. q. 1. Pacem habere voluntatis est: bellum autem debet esse necessitatis, vt liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non enim pax quæritur vt bellum exerceatur, sed bellum geritur vt pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas, ad pacis vnitatem vincendo perducas. Idem can. Apud veros. ead. c. & q. Apud veros Dei cultores, inquit, etiam ipsa bella pacata sunt: quæ nõ cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, vt mali coërceantur, & boni subleuentur. Aristot. Politic. 7. cap. 9. ait necesse esse arma domi necessario posita in armentario iis qui Reipub. præsunt, tũ propter eos qui detrectant imperium, tum propter exteros qui iniuriam conantur inferre. Reperio & apud Cornel. Tacitum, lætiorem fuisse Tiberium imperatorem, quia pacem sapientia firmauisset, quàm si bellum per acies confecisset. Addam hoc postremò, dignũ certè memoria exemplum. Victruuius cap. 7. lib. 2. aut veteres Hetruscos quò ciuibus suis persuaderent, arma inuenisse, vt iis aduersus hostes, non ad ciuilem discordiã vterentur, qui ædem Martis ad campum, & extra vrbem non, vt aliorum Deorum, intra mœnia consecrarunt.

Ex pace

Ex pace vbertas.

EMBLEMA CLXXVIII.

GRANDIBVS *ex ſpicis tenues contexe corollas,*
Quas circum alterno palmite vitis eat.
His compta Alcyones tranquilli in marmoris vnda
Nidificant, pullos inuolucréſque fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
Æquorei ſi rex alitis inſtar erit.

HVius carminis fontem lubens repeto è Baſilij Magni Hexaëmero, quamquam ſciam idem apud alios certè veteres legi: ſed mihi admodum placet viri huius ſanctiſſimi doctrina & eloquentia. Sic enim ille Oratione 8. in Hexaëmero, ἀλκυών ἐστι θαλάττιον ὄρνεον· αὕτη παρ' αὐτοῖς νοσσεύειν τοῖς

Emblema è Baſilio tractum.

αἰγιαλοῖς πέφυκεν, ἐπ' αὐτῆς τὰ ὠὰ τῆς ψάμμου καταθεμένη· καὶ νοσσεύει κατὰ μέσον που τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἡ θάλασσα τῇ γῇ προσαράσσεται· ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες ἄνεμοι· ἡσυχάζει δὲ κῦμα θαλάσσιον, ὅταν ἀλκυὼν ἐπῳάζει τὰς ἑπτὰ ἡμέρας. ἐν τοσαύταις γὰρ μόναις ἐκλεπίζει τοὺς νεοττούς. ἐπεὶ δὲ καὶ τροφῆς αὐτοῖς χρεία, ἄλλας ἑπτὰ πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὔξησιν, ὁ μεγαλόδωρος θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζώῳ παρέσχετο, ὥστε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τοῦτο, καὶ ἀλκυονίδας τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι· ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τοῦ αἰτεῖν παρὰ θεοῦ τὰ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς περὶ τὰ ἄλογα τοῦ θεοῦ προνοίας νενομοθέτηται. τί οὐκ ἂν γένοιτο τῶν παραδόξων ἕνεκέν σου, ὃς κατ' εἰκόνα γέγονας τοῦ θεοῦ. ὅπουγε ὑπὲρ ὄρνιθος οὕτω μικρᾶς, ἡ μεγάλη καὶ φοβερὰ κατέχεται θάλασσα ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἄγειν ἐπιταχθεῖσα. Quorum verborum hæc est sententia: Alcyon auis est, quæ mare accolit: quæ cùm sit in maris littore parere solita, deponit oua in arena, & media hyeme nidum componit; quo maximè tempore ventorum impetu mare tempestuosum est. Sed tum venti se remittunt. compescitur ipsum mare, cùm alcyon septem diebus incubat: excludit enim pullos totidem. qui cùm cibum appetunt, septem alios dies ad pullorum incrementum minutissimo animali liberalis Deus elargitur. Omnes itaque qui se mari committūt, id obseruant, eósque dies Alcyonios nominant. Quæ tibi concessa ac tradita sunt à diuina prouidentia, cuius etiam vis eluxit in iis animalibus quæ rationis expertia sunt, vt te commonefacerent ad ea petenda ab eo quæ tibi ad salutem conferrent. Quidnam etiam, quæso, vel quod fidem excedat alioqui, non est tua paratum caussa, qui ad Dei factus imaginem sis; cùm propter eam tam minutam auem vastum illud ac terrificum mare sedetur, & hyeme media Dei iussu coerceatur? hæc ille. Naturalem hanc historiam accommodat Alciatus ingeniosè ad pacis optimæ prouentum: cuius pacis laudes ex 53. capite Stobæi adiicerem, nisi putarem satis esse ea de re studiosos admonere. Significat enim optimi Principis officium in id incumbere penitùs debere, vt populum in suis regionibus & prouinciis necessario prouentu instructis foueat & tuetur, habitu primùm ratione tempestatum, earumque calamitatum quæ solent in dies accidere: sinátque ventos remittere, & tandem procellas ebullientes hostium conquiescere, vt securiùs in pace postea viuatur: idque Alcyonum more, quæ in medio mari nidum conficiunt admirabili quadam sollertia, pau-

Alcyonis sollertia.

Officium boni principis.

Alcyonū sollertia in nidificando.

lum eminentiore, & perquàm angusto, grandium spongiarum similitudine, qui ferro non possit intercidi, nec vnde configatur inueniri, tradit Plinius. Quidam ex spinis aculeatis, alij ex spicis segetum & vitium pampinis, eum confectum esse nidum volunt. Fœtificant bruma, qui dies Alcyonides ideò vocantur, totidemque pòst diebus pariunt: quo tempore mare tranquillum creditur nauigantibus, qui eos dies obseruant accurratè. Varro De lingua Latina 6. Alcedo Græcè ἀλκυών. hæc hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies Halcyonos appellant. Vnde Pacuuius:

Halcyonis ritu littus peruolgans furor.

Lege Plin. 10. cap. 32. Plutarch. quo libro disputat, vtrum animalia prudentiora, terrestriáne an aqualitia.

Halcyones.] Halcyones Grammatici rectè deducunt ab ἅλς καὶ κύειν, quòd in mari pariant, id est, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν. & τὸ ἀλκυόνιον marina spuma qua nidum congerunt Halcyones, ait Dioscorides in 5. cap. 136. Theophrast lib. 1. cap. 8. περὶ αἰτίων φυτῶν. Dies sereni quibus Alcedo fœtificat, à re ipsa nomen inuenere ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυονίτιδες. dicuntur & Aristoteli αἱ ἀλκυονίδες ἡμέραι, Hist. animal. 5. cap. 8.

Comptæ.] Ornatæ, suaues, gratæ. vel ad nidum, vel ad tranquillitatem refer. Plutarch. dixit alicubi bonam valetudinem idem esse voluptatibus, quod cæli tranquillitatem Halcyonibus, quoniam eis concedit vt tutò & securè incubent.

Tranquilli marmoris.] Id est, in marmoreo vel saxeo scopulo, quò aqua marina alluit: vel potiùs marmor pro mari pellucente & æqualiter strato accipitnr.

Inuolucres.] Nondum apti ad volatnm, impuberes.

Inuolucres.

Lætus erit Cereri, Baccho quoque.] Prouentus & vbertas erit annonæ maxima. Annona ponitur inter res eas quæ ciuitati maximè necessariæ sunt: cui diligenter esse prouidendum Principibus & Magistratibus sapientes monent, ne victus annuus ciuitati desit. Noti sunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem. itaque frumentum sæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia: quas tres prouincias, tria Rom. populi frumentaria subsidia Cicero appellat in ea quæ est pro lege Manilia. idem quarta Verrina, Siciliam nominat cellam penariam Reipubl. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumentum vndique coemendum curaret, & in vrbem aduectum iusto pretio venire iuberet.

Æquorei si Rex alitus instar erit.] Si sese habeat in suos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos. Est enim Principis virtus maxima non modò nosse, sed & tutari suos. Quod quamquam perspicuum sit omnibus, illustrandæ tamen huius pulcherrimę sententiæ caussa, repetam grauem sanè & cordatam Dionis Chrysostomi disputationem de regno, qua Regum officium & conditionem ponit ob oculos. Sic ergo primùm: Principem continuis laboribus & vigiliis intentum esse decet. Nam in naui licet vectoribus absque cura plerumque desidere, & ne aspicere quidem marinos fluctus, imò verò neque scire, quod aiunt, vbinam terrarum sint. Sic enim permulti hoc modo pontum securi traiiciunt, talis ludunt, canunt, conuiuantur totos dies, & tempestate ipsa vndique imminente inuoluti expectant euentum: alij oppressi altissimo somno non antè surgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori necesse est mare ipsum continuò obseruare, aerem cælumque intueri, ad terram aspicere: neque ignorare quæ in fundo sunt, nisi velit allidere ad scopulos qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit aliis altè stertentibus: interdiu autem si breuem somnum aliquando suffuretur, tamen dubius hæret, neque pręsenti animo id facit, vt sæpè suos adhortetur aut contrahenda vela, aut clauum sistendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo segniùs officium faciat, cùm aliis impunè somnum capere liceat. Eadem ratio est expeditionum: militum quisque sui dumtaxat curam sustinet. At ducis minus longè maius est atque difficilius, nempè vt omnes & singuli bene armati sint, habeantque vestium satis; nec modò vt illis ciborum satis sit, sed & vt equi diligenter instructi sint. Quod si secus videat quàm par sit, maiore tristitia ille afficitur, quàm si quibus ipsemet indigeret: quippè qui suorum salutem non minoris æstimet quàm suam ipsius. Et quidem reliqua pulchra reuera sunt: sed hæc hactenus satis.

Dionis Chrysostomi præclarus locus.

iactis honestiorem famam mercari vnquam potuerit. Quæ porrò cæcitas in hisce decertationibus ad iudicem confugere omnium corruptissimum & iniquissimum, nempè turbam popularem? cùm dubium non sit, quàm non videat, quámque cæcutiat, vt aduertere nequeat.

Ædibus in propriis quæ recta aut praua gerantur?

Itaque qui fieri possit, vt sano mentis oculo quæ captum excedunt suum, intueatur? Id quidem (quod tamen grauatè dicam) temporibus nostris exulceratissimis sæpenumerò vidimus, non modò in iis disciplinis quæ ab humanitatem pertinent, sed & in diuinis omninò scriptis, atque pietatis Christianæ oraculis: quorum auctoritati apud quamplurimos non parum detractum est, quòd de iis importunè & intempestiuè doctores plerosque digladiari viderint. Ex quibus mutuis dissidiis nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenti accessit, sed de pietate & bonis moribus non minimum decessit, dum non est qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter studiosos contentio, sed absit à maledictis, à contumeliis, à rixis: & vt sunt expertes inuidentiæ Musarum fores, quemadmodum ex veteribus plerique dixerunt, sic ne admittant quidem iurgia, vel animorum distractionem aliquam inducant. Scitè Chrysippus: Qui stadium currit, inquit, contendere & eniti debet quàm maximè possit, vt vincat; at eum cum quo certet, aut supplantare, aut manu depellere nulla ratione debet: sic tota animi contentione licet ex literis indefesso cursu splendorem, & nominis celebritatem aucupari, sed socij aut riualis cursum dolo quodam malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctrinam (nisi prorsus mala sit) mordaci aceto conspergere, quò vel desistat, vel habeatur contemptui, non modò hominis est dissoluti & inuidi, sed & animi pusilli & planè illiberalis.

Progne.] Hirundo, de qua dicta est suprà.

Vocalem. Canoram, λάλον.

Pignoribus. Pullis.

Stridula stridentem, &c.] In Græco eædem sunt πολυπτώσεις. Nam τὸν λάλον ἀλαλόεσσα reddit, stridula stridentem: ἀρινὸν ἠαρινά, vernam verna, id est, vere cantillantem: τὸν ξένον ἀξεῖνα, hospitam hospita: vtráque enim non abhorret, ab hominum hospitiis. altera enim prope lares patrios nidificat, altera vel in hortulis nostris exauditur. τὸν δ' ἄπτερον ἀπτερόεσσα, aligeram aligera, aliger ales. Permultum illustrabit hoc Emblema quæst. 7. Sympos. 8. Plutar. quæ est de nota seu symbolo Pytha- Hirundo carniuora.

gorico, quo hirundinem hoſpitem recipi vetabat Samius ille ſenex. Carnem depaſci ſolet hirundo, inquit, venatúrque ſacras illas Muſis canoras cicadas, *σαρκοφάγος γὰρ ἐστὶν ἡ χελιδὼν καὶ μάλιστα τοὺς τέττιγας ἱεροὺς μουσικοὺς ὄντας ἀποκτίννυσι καὶ σιτεῖται*. vide reliqua.

Abice.] Abiice, Syncope.

Musarum volucres.

Periculoſa tempora quando maximè.

Nam muſica pectora, &c.] Græcus dixit *ὑμνοπόλοις*, id eſt, canentes, ſtridorem emittentes cicadas. Muſica autem pectora dixit interpres, quia plerique docent, omnes aues canoras dici Muſarum volucres. Cicadas verò ob cantum Apollini ſacras eſſe volunt, iuxta Ariſtophan. Scholiaſten ἐν νεφέλ. *οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ ἀπόλλωνι*. & Troianos oratores cicadis comparauit Homerus Iliad. *γ*. Cæterùm hic *γνώμη* eſt, qua innuit abſurdum eſſe, & fermè impium, eiuſdem ordinis viros ſeſe mutuò conficere. tum enim vel maximè periculoſa eſſe tempora ferunt, quibus lupus lupinam eſt: & quamquam, vt loquitur Iuſtin. lib. 16. aſſiduum inter pares diſcordia malum ſit, tamen id locum habere non debet inter doctos, & ſtudioſos Muſarum cultores, inter quos vna & conſtans animorum conſenſio & concorda neceſſaria eſt. Huc facit Themiſtius, oratione quadam, quo loco ait Muſas inter ſe numquam rixari, ſed optimè illis cum Apolline conuenire: ita etiam poëtas minimè à poëtis debere diffidere. Græcè ita, *καὶ αἱ Μοῦσαι ἐννέα συγχορεύουσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ οὐδεμία αὐτῶν ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας ὅτι μὴ μόνη σοφία ἐστί, μηδὲ αὐτὴν μόνην προσδέχονται οἱ ποιηταί*. Huc Prouerb. Canina victitans, Cynocephalum oppugnas.

Doctos doctis obloqui nefas esse.

EMBLEMA CLXXIX.

QVID rapis heu Progne vocalem sæua cicadam,
Pignoribúsque tuis fercula dira paras?
Stridula stridentem, vernam verna, hospita lædis
Hospitam, & aligeram penniger ales auem?
Ergo abice hanc prædam: nam musica pectora summum est
Alterum ab alterius dente perire nefas.

ET hoc ἄδηλον ex I. Græcorum Epigrammatôn traxit. sic enim habet Græcus:

Character Emblematis.

Ἀτθὶ κόρα, μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα
Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν.
Τὸν λάλον, ἁ λαλόεσσα· τὸν εὔπτερον, ἁ πτερόεσσα·

Τὸν ξένον, ἀξεῖνα, ἀρίνον ἠαρινά.
Οὐχὶ τάχος ῥίψῃς; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον
Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλοις ὑμνοπόλοις στόμασιν.

Rixæ & contentiones à studiosis alienæ.

Increpat hirundinem, quæ cicadam ad pastum corriperet. quo orationis inuolucro doctos mutuò sese prouocantes arguit: his enim rixis & contentionibus ferè fit, vt nullum aliud perniciosius malum suboriri possit. Si quo conuicio docti ab ignaris & rerum insciis impetantur, non debet haberi nouum aut insolens, cùm vt plurimùm audax esse soleat ignorantia, qua nullum aliud malum aut intractabilius aut difficilius. At cùm doctus doctum, & Christianum Christianus iniuriis, contumeliis, clamosis disputationibus, vel etiam famosis libellis impetit, quod bonis literis & Reipubl. malum atrocius aut exitialius esse potest? quæ clades, imò quod naufragium præsentius, cùm in mediis fluctibus irato mari concertorio nascitur inter nauis doctores, aut etiam gubernatores ipsos, à quibus eorum qui sunt in eadem naui, vel vita, vel mors pendeat? Nullum certè miserius accidere detrimẽtum societati humanæ potest, quàm eruditi eruditos (à quibus certè pendere debet popularis multitudo, vt eorum ductu sese in officio contineat) nigro dente conuellunt: quo fit interdum, vt diutiùs altercando veritatem opprimant. Num verò absurdum & odiosum maximè omnibus videri debet, eos, quos par est inter se omninò conuenire, mutuisque officiis animos inuicem sibi deuincire, nimirùm quòd iisdem sacris initiati ad vtilitatem communem liberales disciplinas excolere ex officio decet, quas tamquam communi quodam vinculo, & quasi cognatione inter se contineri nemo nescit: nónne, inquam, prorsus riduculum est, eos sese mutuis iniuriis proscindere, in vitam moréſque debacchari, & falsis criminationibus æmulos onerare, qui alios coercendi ius habent, quoties aliqua vel leui occasione rixantur & decertant? Quæ sanè contumeliæ eò nocentiores sunt, quò in plures deriuantur: ex iis enim non minimum famæ detrahitur eorum potissimùm, qui, vt loquitur Horatius, hoc succo lolliginis, & ærugine mera tinguntur. Non inuitus quidem fatebor in concertationibus eiusmodi quædam certè, nec obscura ingeniorum videri specimina, id tamen generis eiusdem semper iudicaui non tam laboriosæ quàm periculosæ plenum opus aleæ, in quo sæpenumerò vbi quis commendationem nominis aucupatur, nescio quo fato famæ iacturam ruit. Certè vt hoc adiiciam, neminem vnquam fuisse credo, qui maledictis & conuiciis in aliũ

Nullus è maledictis famam captat.

δρασμὸν βουλεύουσι, δυνάμενοι ἂν εὐμαρῶς, οὔτε ὅλως ἀντιτείνουσιν, ἢ τοῖς ποσὶν ἀντερείδουσι πρὸς τὸ ἐναντίον τῆς ἀγωγῆς ἐξυπτιάζοντες, ἀλλὰ φαιδροὶ ἕπονται, καὶ γεγηθότες, καὶ τὸν ἄγοντα ἐπαινοῦντες, ἐπειγόμενοι ἅπαντες, καὶ τῷ φθάνειν ἐθέλειν τὸν δεσμὸν ἐπιχαλῶντες, ἐοικότες ἀχθεσθησομένοις, εἰ λυθήσονται. ὃ δὲ πάντων ἀτοπώτατον εἶναί μοι ἔδοξεν, οὐκ ὀκνήσω καὶ τοῦτο εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἔχων ὁ ζωγράφος, ὅθεν ἐξάψει ταῖς σειραῖς τὰς ἀρχάς, ἅτε τῆς δεξιᾶς μὲν ἤδη τὸ ῥόπαλον, τῆς λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἐχούσης, τρυπήσας τοῦ θεοῦ τὴν γλῶτταν ἄκραν, ἐξ ἐκείνης ἑλκομένους αὐτοὺς ἐποίησε, καὶ ἐπέστραπταί γε εἰς τοὺς ἀγομένους μειδιῶν. ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ εἱστήκειν ὁρῶν καὶ θαυμάζων, καὶ ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν. κελτὸς δέ τις παρεστὼς οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀκριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιείς, φιλόσοφος, οἶμαι, τὰ ἐπιχώρια ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ ξένε λύσω τῆς γραφῆς τὸ αἴνιγμα. πάνυ γὰρ ταραττομένῳ ἔοικας πρὸς αὐτήν. τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ κελτοὶ οὐχ ὥσπερ ὑμεῖς οἱ ἕλληνες, ἑρμῆν οἰόμεθα εἶναι, ἀλλὰ ἡρακλῆ αὐτὸν εἰκάζομεν, ὅτι παραπολὺ τοῦ ἑρμοῦ ἰσχυρότερος οὗτος, εἰ δὲ γέρων πεποίηται, μὴ θαυμάσῃς. μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γήρᾳ φιλεῖ ἐντελῆ ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀκμήν, εἴγε ἀληθῆ ὑμῶν οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ὅτι αἱ μὲν τῶν ὁπλοτέρων φρένες ἠερέθονται τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. οὕτω γέ τοι καὶ τοῦ νέστορος ὑμῖν ἀπορρεῖ ἐκ τῆς γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν τρώων τὴν ὄπα τὴν λειριόεσσαν ἀφιᾶσιν, δι' ἀνθῆ τινά· λείρια γὰρ καλεῖται εἴγε μέμνημαι, τὰ ἄνθη. ὥστε εἰ τῶν ὤτων ἐκδεδεμένους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν γλῶτταν ὁ γέρων οὗτος ἡρακλῆς, ὁ λόγος ἕλκει, μὴ δὲ τοῦτο θαυμάσῃς, εἰδὼς τὴν τῶν ὤτων καὶ γλώττης συγγένειαν. οὐδ' ὕβρις εἰς αὐτόν, εἰ ταύτῃ τετρύπηται. μέμνημαι γοῦν, ἔφη, καὶ κωμικῶν τινῶν ἰαμβείων, παρ' *ἡμῖν μαθών. τοῖς γὰρ λάλοις ἐξ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ἐστὶ τετρυπημένη· τὸ δ' ὅλον, καὶ αὐτὸν ἡμεῖς τὸν ἡρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἡγούμεθα ἐξεργάσασθαι, σοφὸν γενόμενον, καὶ πειθοῖ καὶ πλεῖστα βιάσασθαι· καὶ τά γε βέλη αὐτοῦ, οἱ λόγοι εἰσὶν οἶμαι, ὀξεῖς καὶ εὔστοχοι, καὶ ταχεῖς καὶ τὰς ψυχὰς τιτρώσκοντες. πτερόεντα γοῦν τὰ ἔπη καὶ ὑμεῖς φατὲ εἶναι. hoc est: Herculē Galli Ogmiō lingua propria nominãt, eius autem Dei simulacrū monstrosū & absurdū repręsentãt. Apud eos senex est, inculta glabraq; canitie, obrugata cute, & nigro admodū colore, vt marinos nautas esse compertū habemus: atq; eiusmodi cùm sit, tamen Herculis cultum gerit. Amictus enim est tergore leonis, dextera clauam tenet, pharetram humeris aptatam, sinistra protensum arcum prætendit, denique omni ex par-

† al. ὑμῶν

te Hercules eſt. Verum quod in imagine admirandum maximè mihi viſum eſt, ſenex ille Hercules confertiſſimam quandam hominum multitudinem trahit, omnes auribus vinctos. Vincula ſunt tenues quædã catenulæ auro electróve fabrefactæ, ſpirulis collaribus pulcherrimis ſimiles. At hi certè tam exilibus vinculis ducti, ne de fuga quidem cogitant, tametſi facilè poſſint: nec omninò reſtitant, aut pedibus in diuerſum renituntur quaſi reſupinantes, ſed hilares lætique ſuum ductorem laudãt, ſponte feſtinantes omnes, vt ſtudio præueniendi laxa etiã vincula relinquant, perinde ac triſtes futuri, ſi eiuſmodi vinculis eximantur. Quod autem abſurdiſſimum mihi viſum eſt, non pigebit referre. Cùm enim pictori reliquum iam nihil eſſet, vnde catenarum extremitates innecteret, dextera nempè claua ferẽda occupata, ſiniſtra verò arcu tenendo, ſummam Dei lingua perterebratam eſſe voluit, ex eaque religatis catenis eos trahi fecit: ipſe nimirùm ad eos qui ducebantur, ſe conuertendo arridebat. Hæc ego quidem cùm diu conſiſtendo eſſem contemplatus, admirabundus, hæſitans & indignans; Gallus quiſpiam qui tum fortè aderat, haud quidem ignarus rerum noſtrarum, vt qui linguam Græcam exactè doctus eſſet, Philoſophus, vt opinor, ex iis qui in Gallica ſunt regione: Ego tibi, hoſpes, inquit, picturæ huius explicabo rationem: videris enim non nihil hac in re conturbari. Nos itaque Galli ſermonem & orationẽ, vt vos Græci, dicimus eſſe Mercurium, ſed Herculi eam tribuimus, non quòd hic Mercurio longè robuſtior fuerit. Quòd autem ſenex fingatur, non eſt quod mirere. Solet enim eloquentia in ſenectute demum ſuum omnem vigorem † oſtendere, ſi modò vera ſunt quæ Poëtæ veſtri dixerunt: Iuniorum mẽtes inſtabiles & volucres eſſe; ſenectutem autem doctius ſcire dicere, quàm iuuentus ipſa poſſit. Hinc certè ex Neſtoris lingua fluere mel à vobis dicitur, & Troianorum Oratores floridam quandã vocem emittunt, id eſt, lirioeſſam: nam liria, quantum commemini, vocantur flores. Proinde quòd auribus homines ad linguam vinctos trahit ſenex ille Hercules, id eſt ſermo, non eſt quod mireris, cùm ſcias linguæ auriumque eſſe cognationem. Neque verò ad contumeliam illius hoc dicitur: memini enim, ait, iambos quoſdam comicos è veſtris didiciſſe: loquacibus extrema in parte omnibus lingua eſt pertuſa. Cæterùm opinamur Herculem oratione omnia perfeciſſe, virum quidem ſapientẽ, qui perſuadendo facundia quamplurima ſubegerit: ſiquidem

Gallus Hercules philoſophus, linguæ græca gnarus.

Hercules apud Gallos, orationis numẽ.

Senectus eloquentior.

† al. exerere.

Homines vincti auribus.

Herculis eloquẽtia.

Eloquentia fortitudine præstantior.

EMBLEMA CLXXX.

ARCVM læua tenet, rigidam fert dextera clauam,
Contegit & Nemees corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies? non conuenit illud
Quod vetus, & senio tempora cana gerit.
Quid quod lingua illi leuibus traiecta catenis,
Queis fissa facileis allicit aure viros?
An ne quòd Alciden lingua, non robore Galli
Præstantem populis iura dedisse ferunt?
Cedunt arma togæ, & quamuis durissima corda
Eloquio pollens ad sua vota trahit.

Typus Emblematis ex Luciani Hercule.

HÆc ἀνδριαντογραφία Herculis expressa est Luciani quadam præfatione, qua ostendit Celtas, id est Gallos, olim Herculem ὄγμιον nominasse, eúmque eloquentię sapienteque, Deum existimasse: apud quos ita effingebatur, vt senex, caluus & rugosus, inculto capite & glabro, cuiusmodi seniores nautas marinos videmus: adhæc leonino tergore indutus, dextera clauam tenens, arcum sinistra, pharetram ex humero pendulam habens; confertissimam quandam hominum multitudinem trahens catenulis ex auro & electro tenuissimis, linguæ suæ extremitate perforata insertis, eámque non inuitã, sed vltrò sequentem, imò etiam hilares omnes, nec vllo modo restitantes, vt huic assentiri videas, ducẽtem se Deum laudibus efferentes. Id nihil aliud indicabat, quàm Herculem eloquentia & fortitudine præstantem, dissipatos olim Gallos & efferatos, ad iustitiam, & mitiorem vitam viuæ viribus eloquentiæ reduxisse: cuius facti tam insignis historiam mendax Græcia figmentis est persecuta, & ad armorum stupenda facinora postea conuertit, atque ad suum Herculem Iouis ex Alcmena filium retulit: quod Herculi Gallo diuinæ cuiusdam naturæ viro propter sagacitatem, prudentiam singularem, & admirabilem eloquentiam peculiare fuit. Putant nonnulli ex philologis, nec leuibus sanè coniecturis asserunt, Gallos veteres tum eloquentiæ, tum linguæ Græcæ fuisse perstudiosos. Ioan. Annius in Berosum (nisi me nomen Berosi fallit) de regibus Babyloniæ, tradit Græcos à Gallis literas habuisse: apud quos quàm domestica fuerit eloquentia, pluribus contendit Budæus noster 1. De asse, & maximè Commentariis in Pandectas ad l. 1. De seru. corrupt. §. Quod ait prætor. Quin audiamus ipsum Lucianum sua loquentem lingua: Τὸν ἡρακλέα οἱ κελτοὶ ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ· τὸ δὲ εἶδος τοῦ θεοῦ πάνυ ἀλλόκοτον γράφουσι. γέρων ἐστὶν αὐτοῖς ἐς τὸ ἔσχατον, πολιὸς ἀκριβῶς, ὅσαι λοιπαὶ τῶν τριχῶν, ῥυσὸς τὸ δέρμα, καὶ διακεκαυμένος ἐς τὸ μελάντατον, οἷοί εἰσιν οἱ θαλαττουργοὶ γέροντες, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὢν, ἔχει ὅμως τὴν σκευὴν τοῦ ἡρακλέους καὶ γὰρ τὴν διφθέραν ἐνῆπται, τὴν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ ῥόπανον ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τὸν γωρυτὸν παρήρτηται, καὶ τὸ τόξον ἐντεταμένον ἡ ἀριστερὰ προδείκνυσι, καὶ ὅλως ἡρακλῆς ἐστί. καίτοι τὸ παραδοξότατον οὐδέπω ἔφην τῆς εἰκόνος. ὁ γὰρ δὴ γέρων ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνθρώπων πάμπολύ τι πλῆθος ἕλκει, ἐκ τῶν ὤτων ἅπαντας δεδεμένους· δεσμὰ δ᾽ εἰσὶν οἱ, σειραὶ λεπταὶ, χρυσοῦ καὶ ἠλέκτρου εἰργασμέναι ὅρμοις ἐοικυῖαι τοῖς καλλίστοις, καὶ ὅμως ἀφ᾽ οὕτως ἀσθενῶν ἀγόμενοι, οὔτε

Quid Hercules ille Gallicus.

Galli veteres sapientiæ Græcæ periti.

tela ipsius acutos, certos, celeres, & animas sauciantes sermones interpretamur: hinc enim pennata verba vos etiam dictitatis. Et hæc Lucian. Nolim equidē trāsilire quod Seruius 6. Aeneid. annotat ad illud.

Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

Quo loco ait, Herculem à prudentioribus mente magis quàm corpore fortē habitum, adeò vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi esse videantur. Huc pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardianus libro De vita sapientum, quo loco sumit catenam Mercurij, pro facundi & diserti hominis lingua, his planè verbis: ὁ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαική τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. Porphyrius, vt catena quædam Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè pureque variæ doctrinæ arcana.

Arcum læua tenet, &c.] Idem omninò cultus eademque figura ac Herculis illius, quem Poëtæ Græci leonis exuuio, claua & aliis armis instructum faciunt.

Contegit & Nemees.] In insula Nemea leonem occidit Hercules, cuius pellem aiunt vice thoracis induisse, eo autem indumento eum fuisse visum, & talem fingi, vt homines, antiqui cultus admonerentur, ait Festus lib. 14. Sed hæc parerga.

Leo Nemeæus ab Hercule occisus.

Non conuenit illud, &c.] Huius absurdi & ἀπορήματος caussam ex Luciano repete.

Tempora cana] Caput canum. effecta senij.

Cedunt arma togæ, &c.] Hemistichium Ciceronianum, quo se Orator ipse δημοτικὸς, pacis semper fuisse studiosum declarabat. Versus hic.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ,

A permultis obtrectatoribus reprehēsus est, quo nomine Cicero laborauit inuidia. Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratione contra Pisonem: Non vlla tibi, inquit, Piso, nocuit inuidia, sed versus tui. Nimis magna pœna, te Consule, constituta est, siue malo Poëtæ, siue libero. Scripsisti enim versus, *Cedant arma togæ.* Quid tum? hæc res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nusquam opinor scriptum fuisse in illo elogio, quod, te Consule, in sepulchro Reipubl. incisum est, Velitis, iubeatis, vt, quòd M. Cicero versum fecerit; sed quòd vindicarit. Verunmtamen quoniam te non Aristarchum, sed Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed Poëtā

Versus Ciceronis à multis reprehēsus.

Locus ex oratione in Pisonē.

Græco illo Poëta:probabit genus ipſum, & agnoſcet, neque te nihil ſapere mirabitur. At in illo altero, inquit, hæres, *Concedat laurea laudi*. Imò mehercule habeo tibi gratiam. Hærerem enim, niſi tu me expediſſes. Nam cùm tu timidus ac tremens tuis ipſe furaciſſimis manibus detractam è cruentis faſcibus lauream ad portam Eſquilinam abieciſti, non modò ampliſſimæ, ſed etiam minimæ laudi lauream conceſſiſſe. Atque iſta ratione hoc tamen intelligi, ſcelerate, vis, Pompeium inimicum mihi iſto verſu eſſe factum: vt, ſi verſus mihi nocuerit, ab eo quem is verſus offenderit, videatur mihi pernicies eſſe quæſita. Omitto, nihil iſtum verſum pertinuiſſe ad illum: non fuiſſe meum, quem, quantum potuiſſem, multis ſæpè orationibus ſcriptiſque decoraſſem, hunc vno violare verſu. Sic Cicero. Hic autem γνώμη eſt, & ἐξήγησις τῆς προσωπογραφίας, nimirùm quòd Hercules hic noſter (& Orator quiſque inſignis) non quidem viribus corporis, ſed eloquentiæ laude auditores trahat quò velit. Id Cicero locis quam plurimis confirmat. Nam & Orpheum aiunt citharæ dulciſonæ modulo feras & ſaxa mouiſſe: quod eſt referẽdum ad vim eloquentiæ, quam Euripides reginam, & Ennius flexanimam appellauit. Lege Valer. Max. 8. cap. 9. & 10.

Facundia difficilis.

EMBLEMA CLXXXI.

Antidotum Aeææ medicata in pocula Circes
Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.
Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
Purpureus sed flos, lactis & instar habet.
Eloquij candor facundiaque allicit omnes:
Sed multi res est tanta laboris opus.

HOmerus Odyss.κ. moly herbam à Mercurio Vlyssi datam ait, tanquam amuletum præsentissimum aduersus omnia veneficia, plerique deflectunt παρὰ τὸ μωλύειν τὰς νόσους, à sedandis morbis, quod tradit Apuleius, libello De viribus herbarum, cap. 48. Herbam hanc nigræ radicis, sed floris lactei, & inuentu difficillimam facit: cuius etiam mentio est apud Plin. lib. 25. cap. 4. Sic autem habet Homerus.

Moly herba quid designet.

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν,
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύναιται.

Id figmentum non rarò intelligitur de virtute, omnique eruditione, ad quam primus aditus arduus eſt ac ſudoris plenus, ſed ſuauiſſimus omnium fructus. τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ, vt habet vetus adagium. Hîc autem eloquentiam primò quidem abſtruſam & difficilem, deinde multo labore & diligentia partam, iucundiſſimos adferre fructus, homineſque ſui candore allicere intelligitur.

Antidotum.] Remedium, ex ἀντὶ καὶ δίδωμι. datur enim contra venenum.

Acææ Circes.] Virgil. 3. Aeneid.

Infernique lacus, Acææque inſula Circes.

Sed multi res eſt tanta laboris opus.] Cicero 1. de Orat. Hoc fuſiſſimè & eloquentiſſimè docet. Quis non iure miretur, inquit, ex omni ætatum memoria, vt temporum, ſic & ciuitatum tam exiguum oratorum numerum inueniri? Sed nimirum maius eſt hoc quiddam, quàm homines opinantur, &c. Vult autem M. Tullius eloquentiam omnium difficillimam videri, quia conſtet rerum pulcherrimarum ſcientia; compoſitione apta verborum; motuum cognitione; iocorum & facetiarum eruditione; ſubtilitate reſpondendi & laceſſendi; vrbanitate; hiſtoria; prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquentiæ ipſemet aliis locis, ſed in ea maximè pro Cælio: An vos aliā cauſſam eſſe vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ tam pauci ſint ſemperque fuerint qui in hoc labore verſentur? Omittendæ ſunt omnes voluptates: relinquenda ſtudia delectationis; ludus, iocus, conuiuium, ſermo etiam penè omnium familiarium deſerendus, quæ res in hoc genere homines à labore ſtudioque dicendi deterret.

Anti-

Antiquiſſima quæque commenticia.

Emblema CLXXXII.

PALLENÆE ſenex cui forma eſt hiſtrica, Proteu,
Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
Dic age, quæ ſpecies ratio te vertit in omnes,
Nulla ſit vt vario certa figura tibi?
Signa vetuſtatis, primæui & praefero ſecli,
De quo quiſque ſuo ſomniat arbitrio.

COnuertit Protei πολυμόρφου fabulam in ſcriptores quoſdam rhapſodos, & rerum antiquiſſimarum, quæque extra omnium memoriam poſitæ ſunt, narrationem è variis & ſæpè pugnantibus inter ſe petitam concinnantes: qui cùm ſibi non conueniant, & pro arbitrio ſomnient de rebus à ſe remotiſſi-

Scriptores rhapſodi taxantur.

mis,& ingenij humani captum excedentibus,pro germana naturalíque rerum veritate tenebras quaſdam fabularum offundunt, & portentoſam hiſtoriæ formam è variis petitam, ſeu, vt dixeris veriùs,indigeſtam quandam miſtamq́ue, nulláque penè ſibi parte cohærentem farraginem nobis obtrudunt, vt reuera Proteum quendam in eiuſmodi ſcriptionibus oſtendant.

Arnobij locus.

Quod antequàm doceam apertiùs, referam Arnobij verba ex lib. I. contra Gentes: Falſitatis, ait, arguitis res noſtras; & nos veſtras arguimus falſitatis. Sed antiquiora, inquitis, noſtra ſunt, ac per hoc fidei & veritatis pleniſſima: quaſi verò errorum non antiquitas pleniſſima mater ſit, & non ipſa pepererit res eas, quæ turpiſſimas Dij notas ignominioſis concinnauerunt in fabulis. Ante millia enim annorum decem non potuerunt falſa & audiri, & credi? aut non ſimillimum veri eſt, fidem vicinis & finitimis, quàm ſpatiorum ineſſe longinquitate diſtãtibus? Teſtibus enim hæc, illa opinionibus aſſeruntur: & procliuius multò eſt, minus eſſe in recentibus fictionis, quàm in antiqua obſcuritate ſubmotis, &c. Gentes enim pleræque & nationes ignaræ vetuſtatis, & veræ perpetuęque ſeriei temporũ, fabuloſas quaſdam origines confinxerunt: vt Theſſali, qui ex lapidibus ortum ſuum repetebant: Arcades Luna ſe antiquiores exiſtimabant: Athenienſes αὐτόχθονας eſſe ſe cùm oſtenderent, gloriabantur ſuum genus, Ionica gẽte, quæ originem habuit à Iapheth Noëi filio, vetuſtius, ideóq; celebrius. Fuit is Proteus marinus Deus, vaticinij peritiſſimus, in quamlibet formã ſe mirabiliter tranſmutans: nam fiebat ——— *aper, modò ſaxum, & cùm vellet, arbor;* inquit Horatius. Quin. & Virgil. 4. Georg.

——— fiet ſubitò ſus horridus, atráque tigris,
Squamoſuſque draco, & fulua ceruice leæna,
Aut arcem flammæ ſonitum dabit; atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit.

Ariſtophanes de Empuſa.

Talem deſcripſit Empuſam Ariſtophan. in Ranis:

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν δία θηρίον μέγα.
Ποῖον τί; δεινόν· παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τότε μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις· ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω,
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.

Atqui profectò maximam video feram.
Qualem? nouam, quæ in cuncta mutatur ſtatim.
Nunc mula, nunc bos, fitque rurſum fœmina
Valde venuſta. vbi eſt? ad eam me confero,

Sed rursus illa haud mulier, at iam fit canis.

Plato in Euthydemo Proteum ait Ægyptum fuisse sophistam, qui præstigiis quibusdam incautos falleret. Diodor. Siculus, in 2. ait consuetudinem regibus Ægypti traditam, Græcis causam huiusmodi transmutationis præbuisse, nam regibus Ægyptiis mos erat leonis, tauri, vel draconis priorem partem ferre in capite, principatus insignia: quandoque verò arborem, aliquando ignem, nonnunquam redolentia supra caput vnguéta, & aquas: hæc enim spectabant adornatum, tum stuporem ac superstitionem: quandam inspicientibus iniiciebant. Alij sunt qui hanc transformationem conuertant ad variarum disciplinarum peritiam. Interpres Arati Proteum φυσικῶς aerem esse dicit, ideoque apud Homerum, in ignem atque aquam conuerti. At Platonici exponentes illud Orphei de Proteo,

——— πόντου κληῖδας ἔχοντα: volunt Proteum eam esse mentem, à qua formæ defluant. Claues enim ponti, generationem rerum esse volunt. Certè Ponticus Heraclides sub Protei fabula informem rerum materiam à Poetis συμβολικῶς significari ait: cuius verba huc referam vel obiter. εἰ δ' ἡ πολυπρόσωπος εἰς ἅπαντα ἃ βούλεται πρωτέως μεταμόρφωσις ποιητικοὶ καὶ θεράσιοι μῦθοι δοκοῦσιν, εἰ μή τις οὐρανίῳ ψυχῇ τὰς ὀλυμπίοις ὁμήρου τελετὰς ἱεροφαντήσειε· τὴν οὖν προμήθεα τῶν ὅλων ὑφίσαται γενέσιν, ἀφ' ἧς τὸ πᾶν ῥίζωθεν, εἰς ὃν νῦν βλέπομεν, ἥκει κατάστημα· παλαιοὶ γὰρ ἦσαν ποτὲ χρόνοι, καθ' οὓς ἀτύπωτον ἡ ὑπόλιμνον ἦν, οὐδέπω κεκριμένοις χαρακτῆρσιν εἰς τέλειον ἥκουσα μορφῆς· οὔτε γὰρ γῆ τῇ τῶν ὅλων ἑστία κέντρον ἐπεπήγει βέβαιον, οὔτε οὐρανὸς περὶ τὴν ἀΐδιον φορὰν ἱδρυμένος ἐκυκλεῖτο, πάντα δ' ἦν ἀνήλιος ἠρεμία καὶ κατηφοῦσα σιγή, καὶ πλέον οὐδὲν ἦν ἢ κεκρυμμένης ὕλης ἄμορφος ἀργία, πρὶν ἡ δημιουργὸς ἁπάντων καὶ κοσμοδόκος ἀρχὴ σωτήριον ἑλκύσασα τῷ βίῳ τύπον, τὸν κόσμον ἀπέδωκε τῷ κόσμῳ, διεζεύγνυτο μὲν οὐρανὸν γῆς, ἐχώριζε δὲ τὴν ἤπειρον θαλάττης τέτταρα δὲ στοιχεῖα τῶν ὅλων ῥίζα καὶ γένα, ἐν τάξει τὴν ἰδίαν μορφὴν ἐκομίζετο. τούτων δὲ προμηθῶς κιρναμένων ὁ θεὸς μηδεμιᾶς οὔσης διακρίσεως περὶ τὴν ἄμορφον ὕλην. πρωτέως δὲ θυγάτηρ εἰδοθέα δικαίως εἴδους ἑκάστου γενομένη θέα· διὰ τοῦτο μία τὸ πρὶν ὢν φύσις ὁ πρωτεὺς, εἰς πολλὰς ἐμερίζετε μορφὰς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλαττόμενος.

Ἤτοι μὲν πρώτιστα λέων γένετ' ἠυγένειος,
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

Heraclidis locus.

Διὰ μὲν οὖν τοῦ λέοντος ἐμπύρου ζώου, τὸν αἰθέρα δηλοῖ. δράκων δ' ἐστὶν ἡ γῆ. τὸ γὰρ αὐτόχθων αὐτοῦ καὶ γηγενὲς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦτο σημαίνει· δένδρον γε μὴν ἅπαν αὐξανόμενον, καὶ τὴν ἀπὸ γῆς ὁρμὴν μεταρσίαν ἀεὶ λαμβάνον, συμβολικῶς εἶπεν ἀέρα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀσφαλεστέραν ὧν προὐμίξατο δήλωσιν ἐκ τοῦ φανεροτέρου παρέστησεν εἰπὼν, γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ. ὥστε εὔλογον τὴν μὲν ἄμορφον ὕλην πρωτέα καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδωλοπλαστήσασαν ἕκαστα πρόνοιαν, εἰδοθέαν ἐξ ἀμφοῖν δὲ πᾶν διακριθὲν, εἰς τὰ συνεχῆ καὶ προσακτικὰ τῶν ὅλων χιασθῆναι, πιθανῶς δὲ καὶ τὴν νῆσον, ἐν ᾗ ταῦτα διέπλασεν, φάροι ὠνόμασεν· ἐπειδήπερ ἐστὶ φέρσαι, τὸ γεννῆσαι, καὶ τὴν γῆν ἀφάρωτον, ὁ καλλίμαχος εἶπε τὴν ἄγονον, ἀφάρωτος οἷον γυνή· φυσικῶς οὖν τὸν ἁπάντων πατέρα χῶρον ὠνόμασε φάρον, ἐκ τῆς γονίμου προσηγορίας, ὃ μάλιστα ἐβούλετο σημήνας, Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Gesneri apponam, ne studiosos nostra paraphrasi remoremur. Narratur multiformis, in quascumque res voluisset, Protei mutatio: quæ omnia Poeticæ & monstrosæ fabulæ videntur, nisi quis diuina Homeri mysteria, veluti sacra, mente cælesti tractet. Etenim hac fabula primigeniam vniuersi originem constituit, qua omnes mundi partes confirmatæ, illam quam nunc videmus, speciem effecerunt. Erat enim olim mundus informis & cœnosus, nondum discretis rerum notis integritatem suæ formæ adeptus. Nam neque dum tellus centrum suum pro fundamento rerum omnium stabilierat, neque cæli perpetuus motus certa sede voluebatur; sed omnia sine solis vsu immota, tristíque silentio depressa languebant: aliud extabat nihil, quàm informis diffusæ materiæ segnities, antequàm principium illud, à quo producta & constituta sunt omnia, salubrem vitæ modum depromens, mundum mundo redderet, cælumque à terra, & pelagus à continente distingueret: quo tempore primùm elementa quatuor, ex quibus seu radice ac generis principio nihil non gignitur, ordinem suum & formam propriam acceperunt. Hæc igitur cùm diuina prouidentia disposita sint, numen illud quod informem priùs indiscretámque materiam certis formis obsignauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque meritò, vt quæ εἴδοις ἑκάστου θέαν, hoc est ideæ seu formæ cuiusuis inspectionem exhibuerit. Quo circa Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Eidothea filia Protei.

Principio est visus specium subiisse leonis,
Mox aper inde draco fieri, fera pardalis inde.

In latices etiam se vertat, & arbore formam
Mutauit priscam ramis ac frondibus alta.

Per leonem, animal igneum, ætherem indicat. Draco tellus est, vtpotè indigena & è terra natus. Arbor autem quæuis cùm augeatur, & à terra semper in sublime natiuo motu feratur, symbolum aeris est. Aquam verò vt clariùs ænigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, inquiens.

Leo quid. Draco quid. Arbor quid. Aqua.

In latices etiam se vertit.

Proinde conuenit informem materiam Proteum appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ singulis formam effigiémque suam addidit, & vniuersam molem ab vtrisque discretam in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse. Probabiliter verò & insulam, in qua hæc facta sunt, Pharum appellauit. Nam φέρσαι, generare significat: & Callima hus sterilem terram, ἀφάρωτον dixit, ἀφάρωτος οἷον γυνὴ, id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerum omnium, nuncupauit Pharum, per vocis etymologiam à fecunditate ductam, quid sibi vellet insinuans. Hęc Heracl. Ponticus. Clemens Alexand. Pędagog. 3. cap. 1. retulit Proteum ad cupiditatem animi humani in varias sese mutantem formas, plus quàm olim Proteus, inquit, marinus dęmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iamblichum de sapiente quodam, qui suam eruditionem tegeret, intelligi maluit. πρωτέα μὲν δὴ τὸν αἰγύπτιον φασὶ ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ἦν σοφὸς, ἐκφήνας· ἐγὼ δὲ εἴπερ ἦν οὗτος σοφὸς πρωτεὺς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν ὄντων γινώσκειν, ὡς Ὅμηρος λέγει, τῆς μὲν οὖν ἤδει φύσεως αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς γνώμης δὲ οὐκ ἄγαμαι. διότι μὴ φιλανθρώπου τινὸς, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτὸν, ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. id est, Aiunt Proteum illum Ægyptium se in varias formas commutasse, quasi qui vereretur ne per imprudentiam hominibus requirentibus sapientem se esse demonstraret. Si autem verum est eum fuisse sapientem, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus testatur) scientiæ quidem nomine laudari mihi potest, ob ingenium verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter instituti, sed impostoris improbi partes agebat, cùm ita se fingeret occulrando, ne hominibus prodesse posset. Basilius Magnus oratione πρὸς νέους, ad inconstantiæ fugam conuertit. φευκτέον οὖν, inquit, τὴν σωφρονοῦντι τὴν πρὸς δόξαν ζωὴν καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν

Proteus, materia informis.

Clement. Alexand. locus.

Iamblichi locus.

πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. τὸν γὰρ μὴ οὕτως ἔχοντά τι τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολείπειν, ὡς φυτὸν ἐγένετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα. Quorum verborum hic eſt ſenſus: Cauendum igitur ſapienti homini ne ad opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, ſed rectam rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo ſe omnibus opponere, ſi malè audire, ſi periclitari oportuerit pro honeſto, nec vlla vnquam ratione abducatur à vera ſententia. Quod ni ita fecerit, quid ni dicemus eum ſimilem eſſe ſophiſtæ illi Ægyptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquando in ignem & alium quempiam habitum ſeſe transformabat? Sed iam ſatis; imò verò plus ſatis. Alij ad alia referunt, vt Iſacius Commentariis in Lycophonem. Certè vt id poſtremò, quæ antiqua ſunt, & extra hominum memoriam aut certè coniecturam poſita, quæ inquam παλαιὰ, non malè Proteum Pallænæum referunt: de quo varij varia καὶ παλαιὰ καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alij Oratorem, vel Sophiſtam, quidam ſaltatorem: alij marinum Deum: ſunt & qui eum regem aut tyrannum fuiſſe velint. Sed haſce tam varias & prodigioſas opiniones recenſere nihil hîc aliud mihi videretur, quã Proteum quendam hîc effingere. Si qui Proteum denique ad πρώτην ὕλην reuocant, ſentiunt cum Heraclide: ſi qui probabilem hiſtoriam, cum Diodoro libro 2. Quò pertinet adagium: Pellenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pellenæ ſenex.] Valer. Probus Proteum facit Ægyptium, quem propter inſignem quandam crudelitatem Buſirim nominatum ait; etſi Virgil. Pallenium faciat. Pallene autem vrbs eſt Thraciæ. Poëta ſic:

Proteus Buſiris.

Hic nunc Æmathiæ portus, patriámque reuiſit,
Pallenen.

Ad eam enim reuerſus fertur, ob ſcelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule poſteà occiſorum.

Forma hiſtrica.] Varia & multiplex, qualis hiſtrionum, qui pro rei, quam fingunt, varietate varium cultum aſſumunt.

Inſignia Poëtarnm.

Emblema CLXXXIII.

GENTILES *clypeos ſunt qui in Iouis alite geſtant,*
Sunt quibus aut ſerpens, aut leo, ſigna ferunt;
Dira ſed hæc vatum fugiant animalia ceras,
Doctáque ſuſtineat ſtemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo ſacer, & noſtræ regionis alumnus:
Rex, olim, veteres ſeruat adhuc titulos.

COnfert inſigna Poëtarum cum aliis ſtemmatis & ſymbolis gentilitiis, ceu κατ' ἐναντίωσιν καὶ ἀντίθεσιν. Sunt enim qui Aquilam circumferant, ſunt in Vulturem, alij Draconem, & alia eiuſdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor eſt candidus,

Inſigna varia quid notent.

Inſiguia Poëtarum cycnus.

Phœbo ſacer, quíque Regi quondam nomen dedit; animi puritatem repræſentat, qualis in Poëta ſacro debet eſſe, qui ſuos omnes labores ad Phœbum literarum Præſidem, &, vt loquuntur Græci, μουσαγέτην referre debet, vt cantus dulcedine poſteritatem ſibi deuinciat, nec minus in admirationem rapiat, ac cycni paulò ante mortem cantio, de qua illud Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cycnus funeris ipſe ſui.

Locus Platonis de cycno ante mortem canente.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phædone: ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν. οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ᾄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ᾄδουσιν γεγηθότες, ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες: hoc eſt, Vt apparet, ad diuinandum videor vobis eſſe cycnis deterior: Illi quidem quando ſe breui morituros agnoſcunt tum magis admodum, & quidem dulcius modulantur quàm antea conſueuerint, & quòd ad Deum, cuius erant famuli, tunc ſint migraturi congratulantur. Hîc non me mouet, quòd Ælianus I. ποικίλ. ἱστορ. & Plin. cap. 23. lib. 10. negant cycnum canere: id enim diſcutere non eſt noſtri inſtituti. ſed certè obiter adnotabo Ægyptios, cùm muſicum ſenem ſignificarent, cycnum pinxiſſe: quòd, inquit Orus, ſeneſcens concentum edat ſuauiſſimum. Quin & Pierius hac aui Poëtam, animi candorem, & Apollinem deſignari ſcribit: quem lege lib. 23. Artemidorus, vt poſtremò id adnotem, lib. 2. de Somniis, Cycno virum ait muſicum ſignificari, atque adeò muſicam ipſam: occulta is detegit, coloris ratione, &c.

Qui negent cycnum ante mortem canere.

Cycnus quid ſignificet.

Gentiles clypeos, &c.] Videtur eſſe hypallage, pro, Alitem Iouis in clypeis, &c.

Ceras.] Imagines cera expreſſas. Iuuenal. Satyr. 8.

Tota licet veteres exornes vndique ceræ
Atria, &c.

De maiorum imaginibus cereis memini me quædam ſcripſiſſe ad Orationem Syllanam M. Tullij: itaque hîc nihil repetam.

Cycnus Phœbo ſacer.

Hic Phœbo ſacer.] Id teſtatur his verbis Plato: ἀλλ' ἅτε οἶμαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τε εἰσι, καὶ προειδότες τὰ ἐν ᾅδου ἀγαθὰ, ᾄδουσι καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως, ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ: Quia Phœbo ſacri ſunt, vt arbitror, diuinatione prædìti præſagiunt alterius vitæ bona, adeóque cantant alacrius, geſtiúntque ea die, quem ſuperiori tempore. Poëtæ μουσῶν ὄρνιθες dicuntur Theocrito: vt & Latini Poëtæ

cycnos pro poëtis accipere non rarò solent, vt in Eclogis Virg.

Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.

Qua ratione Pindarum, Dircæum cycnum appellat Horatius, quo sensu lusciniam Musarum, ἀη'δόνα μουσῶν Polamedem Euripides dixit. sed hæc obiter. Non verebor Octauij Cleophili, qui ad Ouidianam venam proximè accessit, lepidos ea de re versus apponere, è lib. de Poëtarum cœtu:

Interea niueos liquidum prope flumen olores
Audio cælestes edere voce sonos.
Hanc volucrem Phœbo fertur sacrasse vetustas,
Quòd referat cantus Delphice magne tuos.
Candida fama viget nullo violabilis æuo,
Nec mors huic nigras iniicit atra manus.
Tu famam vates candorem rere volucrum,
Atque ideò vates concinit inter auis.

Cycni regis historia.

Rex olim veteres, &c.] Cycnus Ligurum Rex, in Gallia transpadana, Musicæ laude clarus: qui cũ decessisset, ab Apolline in sui nominis auem mutatus creditur, ait Pausanias in Atticis. Aliam caussam 2. Metamorph. Ouid. adfert. Cycnúmque alterum Neptuni filium, in auem sui nominis mutatum facit, eius operis 12.

Musicam Diis curæ esse.

EMBLEMA CLXXXIIII.

LOCRENSIS posuit tibi Delphice Phœbe cicadam
Eunomus hanc, palmæ signa decora suæ.
Certabat plectro Sparthyn commissus in hostem,
Et percussa sonum pollice fila dabant.
Trita fides rauco cœpit cùm stridere bombo,
Legitimum harmonias & vitiare melos:
Tum citharæ argutans suauis sese intulit ales,
Quæ fractam impleret voce cicada fidem:
Quæq; allecta soni ad legem descendit ab altis
Saltibus, vt nobis garrula ferret opem.

Ergo tuæ vt firmus stet honos, ô sancte, cicadæ,
Pro cithara hic fidicen æneus ipsa sedet.

ID Strabo Geograph. 6. pertractat, cuius huc verba referam: ἐδείκνυτο δ' ἀνδριὰς ἐν τοῖς λοκροῖς εὐνόμου τοῦ κιθαρῳδοῦ, τέτιγα ἐπὶ τὴν κιθάραν καθήμενον ἔχων φησὶ δὲ τίμαιος πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τοῦτον τὲ καὶ ἀρίστωνα ῥηγῖνον ἐρίσαι περὶ τοῦ κλήρου τὸν μὲν δὴ ἀρίστωνα δεῖσθαι τῶν δελφῶν ἑαυτῷ συμπράττειν. ἱεροὺς γὰρ εἶναι τοῦ θεοῦ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποικίαν ἐνθένδε ἐστάλθαι. τοῦ δ' εὐνόμου φήσαντος ἀρχὴν μηδὲ μετεῖναι ἐκείνοις αὐτοῖς τῶν περὶ φωνὴν ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἄφωνοι, τὰ εὐφθεγγότατα τῶν ζώων, ὅμως εὐδοκιμεῖν, μηδὲν ἧττον τὸν ἀρίστωνα καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχειν. νικῆσαι μέν τοι τὸν εὔνομον καὶ ἀναχθῆναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι, ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀγῶνα μιᾶς τῶν χορδῶν ῥαγείσης, ἐπιστὰς τέττιξ ἐκπληρώσειε τὸν φθόγγον. id est, Ostenditur apud Locros Eunomi chitarœdi statua, quæ insidientem citharæ cicadã habet. Scribit autem Timæus, aliquando in Pythiorum certamine illum vnà cum Aristone Rhegino venisse in contentionem, vter præmium sortiretur. Aristonem fusis precibus Delphorum ciues rogasse, vt sibi adessent, maiores enim suos ipsi Deo Apollini consecratos, & à Delphis Rhegium missam coloniam norat. Eunomum autem dixisse illis, numquam de musica ab eorum primordio certamina fuisse, cùm quidem apud eos cicadæ cunctorum animalium cantu suauissimę omninò sonum non haberẽt. Nihilominus Aristonẽ spe victoriæ ad laudẽ assequendã strenuũ: Eunomũ tamen victorẽ declaratum, statuam, quam diximus, in patria collocasse. Cùm enim inter certandum chorda vna fracta defecisset, cicada superuolans adfuit, quæ supplementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epigramma Latio donatum, & aliquot versibus ab Alciato coërcitum, legere est in sectione quarta Græcorum Epigram. titulo εἰς κιθαρῳδοὺς, quod huc ascribam.

> Fons Emblematis.
>
> Statua Eunomi.
>
> Typus Emblematis.

Εὔνομον, ὦπολλον, σὺ μὲν οἶσθά με πῶς ποτ' ἐνίκων
Σπάρτην ὁ λοκρὸς ἐγώ, πευθομένοις δ' ἐρέω·
Αἰόλον ἐν κιθάρᾳ νόμον ἔκρεκον. ἐν δὲ μεσεῦσα
ᾠδᾷ μοι, χορδὰν πλᾶκτρον ἀπεκρέμασεν.
Καί μοι φθόγγον ἑτοῖμον ὁπανίκα καιρὸς ἀπῄτει,
Εἰς ἀκοὰς ῥυθμὸν τὠτρεκὲς οὐκ ἔμενεν.
Καί τις ἀπ' αὐτομάτω κιθάρας ἐπὶ πῆχυν ἀνασὰς
Τέττιξ ἐπλήρου τὠτρεκὲς ἁρμονίης.
Νεῖρα γὰρ ἐξετίνασσον ὅθ' ἑβδομάτας δὲ μελοίμαν

Κορδᾶς, κᾆν τούτῳ γῆρυν ἐκιχράμεθα.
Πρὸς γὰρ ἐμὰν μελέταν ὁ μεσαμβρινὸς οὔρεσιν ᾠδὸς,
Τῆνο τὸ ποιμενοκὸν φθέγμα μεθηρμόσατο·
Καὶ μὲν ὅκα φθέγγοιτο, σὺν ἀψύχοις τόκα νευρᾶις,
Τῷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε θρόῳ.
Τοὔνεκα συμφώνων μὲν ἐγὼ χάριν. ὃς δὲ τυπωθεὶς
Κάλκεος, ἁμετέρας ἕζεθ' ὑπὲρ κιθάρας.

Musicæ magna vis.

Miminit huius historiæ Clemẽs Alexandrinus initio statim orationis, qua Gẽtes hortatur ad pietatem. Eius narrationis ἐξήγησιν continet ἐπιγραφὴ, nimirum Musicam Diis esse curæ: quod & significat Homerus Iliad. 1. cùm induxit Deos cithara vtentes post contentionem de Achille. quod & certè non modò paganorum scripta testantur, vt maximè libri sacri continent, quanta fuerit lege diuina Musicæ commẽdatio, vt 1. Reg. 16. & apud regium Psaltem variis in locis. Consule & D. August. de Ciuit. Dei 17. cap. 14. Scripsit Plutarch. elegans de Musica cõmentarium, cuius vires attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & ce cohibenda iracundia. Atehn. item 12. cap. 4. & 14. cap. 11. Sed & Musicæ pulcra laudatio est apud Cassiod. lib. Variar. 2. Epist. 40. Quantum autem ad hunc locum attinet, repete Prouerb. Achantia cicada: &, Chordæ vice: &, Ad fractam canere, in Chiliad. Erasm. Sed si quis plura volet, ad illustrationem huius Emblem. cõduxerit fortasse legere Plutarchi tractatum de Animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. εὖ μὲν γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, τοῖς ἀνθρώποις μάλιστα μιμεῖσθαι τοῖς Θεοῖς, ὅταν εὐεργετῶσιν· ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσι. τοιοῦτον δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ Φιλοσοφεῖν, καὶ μουσικῆς ἅπτεσθαι: Rectè quidem dictum est, mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectiùs verò quis dixerit, cùm beati fuerint. quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & musicam attingere. Sed nimis fortasse verbose hactenus. Nos ne otiosi omninò in hac explicatione simus, quatuor potissimùm ex hac historia certè nobili colligimus.

Locus Strabonis additus ex intectura.

1. Primùm quidem apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsum in magnis quibusque conuentibus, conuiuiis, sacrificiis prosecutum.

2. Deinde veteres illos, quãquam vera Dei cognitione destitutos, putasse tamen quædam esse numina, quorum opem in rebus aduersis se sperabant impetraturos: vtque hominũ multæ variæque cõditiones essent, sic peculiares esse Deos, credidisse.

3. Teriò, iis qui temeraria quadam proteruia contenderent, & suis æqualibus debitam omnem laudem eripere conarẽtur, sæpenumero malè cedere: iis verò qui modestè de se sentirent, Deum vltrò frequenter occurrere, adeò vt præter omnium spem dé fortioribus victores euadant.

4. Quartò & postremò, prodigia quædam & quasi arcanorum suorum recessus, Deum in rebus penè omninò desperatis ostẽdere: vnde memoria sempiterna transmeet ad posteros.

Phæbus Delphicus.

Delphice Phœbe.] A Delphis Phocidis ciuitate Phœbus Delphicus dictus est, in qua nimirùm oraculũ fuit toto orbe celeberrimum.

Plectro.] Instrumento, quo fides plectuntur & percutiuntur. Martialis:

Exornent docilem garrula plectra lyram.

In hostem Spartyn.] In aduersarium Spartanum, id est, Aristonem. Spartyn, Græcus accusatiuus. Græcum epigramma, vt habẽt vulgati codices, secutus, Alciatus, in errorem potuit impingere. Quòd eò dico, quia vox, σπάρτην videri suspecta, non temerè potest, sic legendum putat Nicolaus Gulonius, literarùm Græcarum professor Regius: πατρίδ' ὁ λοκρὸς ἐγὼ, &c. pro eo quod diceremus, κατὰ τὴν πατρίδα ὁ λοκρός. sic enim recta erit carminis sententia. Eunomus enim Locrensis erat, non Spartanus, nisi fortè putet aliquis σπάρτην, esse agnomen quoddã vel cognomen, quod nescio an probare debeam.

Trita fides.] Rupta.

Stridere.] dissonare.

Bombo.] Sono.

Argutans suauis ales.] Cicada suauiter canens.

Descendit ad legem soni.] Aptauit sese ad instrumenti musici cõcentum.

Ab altis saltibus.] A syluis, & relictis nemoribus, in quibus potissimùm frequentia est cicadarum.

O sancte.] Phœbe.

Tuæ cicadæ.] Tibi sacre, de quo suprà.

Pro cithara hic fidicen.] Ne tanti miraculi memoria temporis vetustate deleretur, citharam Apollini cum cicada ænea insidẽte consecrauit Eunomus. Ad finem huius Emblematis, Græci epigrammatis particulã postremã ita corrigit Gulonius meus, τοὔνεκα συμφώνων μνῶ ἔχω χάριν. quæ lectio, vt facilior, mihi probatur.

Litera occidit, ſpiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXV.

Vipereos Cadmus dentes vt credidit aruis,
Seuit & Aonio ſemina dira ſolo:
Terrigenûm clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu.
Euaſere quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraque iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notaſque magiſtris
Tradidit, iis ſuauem iunxit & harmoniam.
Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,
Non niſi Palladia qui dirimuntur ope.

EPimythion est elegantissimum, quo literatorum æmulationem, quæ sæpenumero rixarum plena esse solet, permultas vnà secum aduehere difficultates, & contentionum tricas arguit. Id quia non minus varium quàm ingeniosum sit, haud ego quidem possum vel paucis verbis soluere, vel vno, quod aiunt, fasce complecti. Quia enim multa simul occurrunt, auspicandum esse video à Cadmi fabula. Is Agenoris Phœnicum regis filius, à patre missus in remotas terras Europam sororem quæsiturus, iussusque Phœniciam non redire priùs, quàm illam vnà secum reduceret, Apollinis oraculum dicitur adisse, vt quid sibi esset agendum, certò nosset, eumque responsum habuisse, vt indomitæ bouis ductum sequutus, ibi tandem sisteret, sedemque figeret, quo loco illa procumberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Bœotias condidit, Harmoniam Martis ex Venere filiam dudixit vxorem. Draconem Castalij fontis custodem Marti sacrum interfecit, cuius dentibus (suasu Palladis) humo, vt sata quædam mandatis, armatorum militum legiones prodiere, quæ se mutuò confecerunt: demptis quinque reliquis, qui Palladis consilio fœdus & pacem inierunt: quibus ita tandem conciliatis, & quasi aliquo certo fœdere sociatis, auxilium Cadmo tulerunt in Thebis instaurandis. Ex quo factum, vt post aliquãtum temporis in numerosum populum excreuerint, totamque Græciam suo genere & præclarè gestis complerint. Sed de fabula plus satis. Historiam fusius 3. Transformationum Ouid. est persecutus. Sati dentes labore Cadmi, literæ sunt per totam Græciam primùm sparsæ, quas ille ingeniosus & industrius admodum artifex Græcis ipsis primus tradidit. Quod omninò vel de sermone literarum monumentis comprehenso, vel de contentionibus hominũ literatorum est accipiendum. Draconem primùm παρὰ τοῦ δέρκειν, id est, acutissimè videre, nominatum aliàs admonuimus: quo sapientiam intelligimus, & disciplinarum circulum literarum contentum monumẽtis. Nemo enim est qui nesciat liberalem omnem doctrinam sermone vt plurimùm & scriptis quacunque lingua communicari. At ea liberalis cognitio sermone communicatur & scriptis. Sermonem quidem à serendis verbis esse dictum Grammatici nos admonent; qui sermo qua parte literis continetur, sedecim primùm characterum notis constabat; tot enim Draconis esse dentes asseuerant; qui naturæ arcana inuestigarunt: & ij quidem characteres non modò parum inter se consentiunt, sed & seipsos mutuò quasi tollunt:

Cadmi historia.

Sati dẽtes quid.

Draco vnde dictus, & quid significet.

Sermo vnde dicatur.

id eſt, coaleſcere, aut ſignificare quicquam non poſſunt, niſi quinque vocales adfuerint, quarum ope ac beneficio redeunt in gratiam, id eſt, articulatam orationem faciunt. Armatorum haſtas & gladios poſſumus transferre ad accẽtuum vel ſpirituũ ſedes ſiue notas: quæ non niſi Palladis, id eſt, intelligentiæ beneficio, bene inter ſe cõponi & conciliari queunt. Vel hæ armatorum copiæ ex iis dentibus ortæ, ſtudioſorum quorundam factiones oſtendunt, qui liuore quodam, & æmulatione grauiore moti, ſibi mutuam inferunt internecionem, dum ſcriptis vltro citroque editis, vel etiam verborum concertationibus, id eſt, λογομαχίαις rixantur, ſuorum συνδρόμων & eorum qui verſantur in eodem circo laboribus detrahunt, eorumque doctrinam importuniùs vellicant. Vidit plus quàm ſatis eſt eius rei exempla noſtra ætas, quæ vt politiorem concinnioremque non modò artium, ſed totius philologiæ tradendę viam ac rationem ſummo Dei beneficio reſtitutam habuit: ſic certè plura, & quidẽ nocentiora eò monſtra parturiit, ſic vt vero verius dictum ſit, Vbi mel, ibi fel: & Vbi vber, ibi tuber ſuccreſcere. Porrò numerus perexignus à Minerua ſapientiæ Pręſide in gratiam redire iuſſus, & qui tandem in infinitum numerum excreuerit, ſtudioſorum conditionem notat, qui cùm ſe mutuò iuuant, vberrimum doctrinæ prouentum referunt: ſed quàm pauci ſint qui animi candore & ingenuè id faciant, nõ eſt meum hoc loco dicere. Hanc fabulã ingenioſè & lepidè traducit Anulus in typographos Lugdunenſes, refertque dentes ſerpentis ad ſedecim literas, quæ tot primùm fuerunt Cadmi tempore: ex quibus cõſonas ſeſe interficere ait, quòd nihil virium habeant ſi ſingulæ ſpectentur: quinque vocales, quæ per ſe vocem faciunt, quæque aliis ſoni vim communicant, referre quinque milites, qui mutuò in pacem conſpirarunt, poſtremò typographum elemẽtorum typos, quaſi Cadmum ſerpentis dentes diſſeminare, quibus barbari ad vitæ cultum & humanitatem perueniant. Carmen Anuli hoc eſt:

Haſtæ, gladij quid. — Inuidia literarum. — Bartholomæus Anulus.

Cui iaculum, iaculoque animus præſtantior omni,
Atque leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præſtans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt leo magnanimus,
Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinque (aliis ſe collidentibus vltro).

Plena

Plena vocales integritate manent.
Ac terrestribus has animis inseuit, & artes:
Ciuiles homines fecit & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse draconis,
Exque satis natos dentibus esse viros:
Qui se occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Post reliquos cæsos, quinque superstitibus.
Ex quibus est hominum post multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad archetypum, literas qui spargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, stemma leonis habet,
Quique libris homines sapientes perficit : an non
Iure pari possit dicere chalcographus?
Semino serpentis dentes in pelle leonis,
Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

Vipereos dentes, &c.] Totam hanc narrationem Ouid. retulit 3. Metamorph. Lege Plin. lib.7. cap.56. Solin. cap.13. Vipereos autem dentes dixit, pro serpentinis, συνεκδοχικῶς, specei pro genere. Meminit Corn. Tacit. lib. vndecimo Annal. Allusit Plutarch. ad fabulam Cadmi, qua dicitur serpentis dentes proseminasse, initio disputationis, Cur oracula dare Pythia desierit. Sed fortasse conduxerit studiosos euoluere Symposiacon 9. eiusdem, quæst. 3. & 4. quo loco quærit cur A, literarum prima sit accepta. Aliò flexit hanc fabulam Dio Chrysost. orat. 23. quem consule, si vacat.

Credidit aruis.] Mandauit solo.

Aonio solo.] In Gręcia. Aonia dicta Gręcia, ab Aone Neptuni filio, rege Bœotiæ.

Monitu Tritonidos.] Suasu Palladis. Ouidius.

Et sua iecit humi monitu Tritonidos arma.

Agenorides.] Cadmus Agenoris filius. Hinc fabulæ materiam sumpserunt Poetæ, quòd Cadmus literas Gręcas à Phœnicia acceptas in Gręciam detulerit, vti iam à nobis dictum est,

Dicta septem sapientum.

EMBLEMA CLXXXVI.

HÆC habeas, septem sapientum effingere dicta,
Atque ea picturis qui celebrare velis.
Optimus in rebus modus est, Cleobulus vt inquit:
Hoc trutinæ examen, siue libella docet,
Noscere se Chilon Spartanus quemque iubebat:
Hoc speculum in manibus, vtráque sumpta dabunt.
Quod Periander ait, frena adde, Corinthius, iræ:
Pulegium admotum naribus efficiet.
Pittacus, at ne quid, dixit, nimis. hæc eadem aiunt,
Contracto qui gith ore liquefaciunt.
Respexisse Solon finem iubet. vltimus agris
Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.

Heu quàm vera Bias. Est copia magna malorum:
Musimoni insideat effice Sardus eques.
Ne praes esto, Thales dixit; sic illita visco
In laqueos sociam parra, meropsque trahit.

SEptem sapientum tanta fuit apud priscos auctoritas, vt propter vitæ integritatem & sententiarum quarundam paucis verbis comprehensarum pondus & grauitatem, soli omnium σοφοὶ dicerentur. Vitæ quidem instituto & moribus ab aliis differebant, & seriis quibusdam sententiis & apophtegmatis aliorum mores informabant. D. Augustinus De ciuitate 8. & 18. eos ait claruisse post Poetas Theologos, & vitæ genere laudabilia quędam hominibus pręstitisse, nullumque monumentum, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quòd Solon quasdam leges Atheniensibus dederit, Thales verò Physicus suorum dogmatum libros relinquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copioséque sermonibus illustrarunt. In Grecorum Epigrammatôn collectaneis octostichon extat de septem horum sententiis insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hîc propter concinnitatem ascribere non grauabor. Adde quòd eadem ipsæ sint, quas Alciatus illustrat symbolis, vt Emblematis naturæ & decoro inseruiat:

Septem Græciæ sapientes qui.

Ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ᾽ ἔπος πόλιν, οὔνομα, φωνήν.
Μέτρον μὲν, κλεόβουλος ὁ λίνδιος εἶπεν, ἄριστον.
Χίλων δ᾽ ἐν κοίλῃ Λακεδαίμονι, γνῶθι σεαυτόν.
Ὃς δὲ κόρινθον ἔναιε, χόλου κρατέειν, περίανδρος.
Πίττακος, οὐδὲν ἄγαν, ὃς ἔην γένος ἐκ μιτυλήνης.
Τέρμα δ᾽ ὁρᾶν βιότοιο, σόλων ἱεραῖς ἐν ἀθήναις.
Τοὺς πλέονας κακίους δὲ βίας ἀπέφηνε πριηνεύς.
Ἐγγύην φεύγειν δὲ θαλῆς μιλήσιος ηὔδα.
Nomina, dicta, vrbes septem canimus sapientum.
Optima mensura est, Cleobulus Lindius inquit.
Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incola Chilon,
Quique Corinthius est, iram rege, ait Periander:
Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenus.
Atticus hinc Solon, vitæ, inquit, respice finem.
Non spondere, Thales Milesius vtile censet.
Plena malorum cuncta, Bias canit vrbe Priene.

Apud Ausonium pleniùs eadem apophthegmata Græcè &

Latinè repetes, apud quem etiam ludum eorundem sapientum videre est. Cætera percurramus.

Cleobulus *Cleobulus.*] Hic ex Pindo vrbe Rhodi insulæ, patre Euagora, in Ægypto didicit Dicabat, cauendas esse inimicorum insidias, & amicorum inuidiam. Eius vitam lege apud Laert.lib.1. Huius insigne dictum fuit ἄριστον μέτρον, Optima mensura; vel, Optimus modus. Ad quod συμβολικῶς designandum, trutina siue lanx adhibetur : eâ enim quęque ponderantur. Idem habet Hesiod. 1. ἔργων.

Chilon. *Chilon.*] Lacedęmonius fuit Ephorus, qui magistratus à tribunatu plebis Romani non multum differebat. Fuit pauciloquus, in sermone cōcisus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconismus. Elogio proditum est, septem aliorum fuisse sapientissimum. Eius insigne apophthegma, γνῶθι σαυτὸν, quod per speculum intelligitur. Plura Laert.lib 1. Plin.lib.7.cap.32. & Erasm in Adag. Nosce teipsum. Sententiam hanc tribuit Æsopo Plutarch. ad finem Symposij septem sapientum. Sed quid speculum cum sui cognitione? Inuenta sunt specula, inquit Seneca 1. quęstionum naturalium, ca.17, vt homo se ipse nosceret. Multa ex hoc consecuta : primò, sui notitia, deinde & ad quædam consilium. formosus, vt vitaret infamiam: deformis, vt sciret redimēdum esse virtutibus quicquid corpori deesset: iuuenis, vt flore ætatis admoneretur, illud tempus esse discendi, & fortia audendi: senex, vt indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Hæc ille.

Periander *Periander.*] Hunc aiunt tyrannum fuisse immodica quadam iracundia, quique ciuitatem auro spoliarit, & incestus non nominandos perpetrarit. vnde plerique negant hunc fuisse vnum è septem sapientibus, sed alterum quendã nomine Periandrum Ambraciæ natum. Dictum celebre *Iram cohibendam*: quod freno ori admoto intelligi datur apud quosdam scriptores. Sed hîc pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur lipothymiæ. Vide Plin.20.cap.4. & lib.26. cap.9.

Pittacus. *Pittacus.*] Hiradio patre Thrace natus, vir amans libertatis, iustissimus & fortissimus. Huius egregium dictum, μηδὲν ἄγαν, & γνῶθι καιρὸν : quorum altero mediocritatem, altero tempus esse cognoscendum, id est, temporis habendam esse rationem admonebat. Symbolum autem prioris est gith, nigerrimum semen optimumque, excitatissimi odoris, quo minimo sum-

pto in cibis dat saporis gratiam: largiùs autem, venenum exhibet. Plerique suspicantur esse minutulum piper, quod poyuretum nostri vocant, & pharmacopolæ Nigellam Romanam. Plin. lib. 20. cap. 17. Melanthion & melaspermon nominat, de cuius ibidem viribus satis, & lib. 19. cap, 8.

Solon.] In Salamine insula natus, quæ iuris erat Atheniensium, parentibus nobilissimis ortus, leges Draconis sanguine, non atramento scriptas mitigauit, aliis promulgatis certè mitioribus toto orbe celebratis. Nullum ante mortem beatum dicendum, sed expectandum vitæ finem dicebat. quod Ouid. 3. Transformat. retulit his verbis: *Solon.*

——— scilicet vltima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Id Termini figura refert, cuius effigiei rationem suprà iam satis expressimus.

Bias.] Hic Prienis vrbe Ioniæ natus, cuius insigne dictum à plurimis celebratum: *Omnia mea mecum porto*: & illud nostrum, οἱ πλείους κακοὶ, quo taxabat vitiorum inter homines omni parte scatentium multitudinem: quod figuratur per Sardum hominem musimoni insidentem. Musimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. vnde Lucilius: *Bias.* *Sardi.* *Musimones.*

Pretium emit qui vendit equum musimonem.

Sardi autem deprauati & nefarij sunt habiti. Notatur itaque rerum malarum copia sub duobus hisce, quibus abundat Sardinia. Lege Plinium 8. cap. 49. De Biante Laer. Valer. Max. lib. 7. & Gell. lib. 5.

Thales.] Nobilissima ortus familia Mileti, Geometriæ & Astrologiæ peritissimus. Inter eiusdem graues sententias est ea, qua monebat sponsionem non esse faciendam, ἐγγύα πάρα δ' ἄτη, qui enim se vadem statuit, sibi seruitutem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromatum, Sponsionem esse noxæ filiam dicit (ex Thalete) sponsionis verò mulctam: id est, ἐγγύα ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύας δὲ ζαμία. Symbolum est parra vel merops, quæ pedibus aut visco captæ consocias attrahunt. Tales enim sunt debitores, qui vt sese explicent irretitos, alios quos possunt fide iussores aucupantur. Parra quidem auis inauspicata, quæ galerita vel alauda dicitur. Plinius 11. cap. 37. Merops, quòd apes comedat, apiastra, idem lib. 10. *Thales.*

Submouendam ignorantiam.

EMBLEMA CLXXXVII.

QVOD monſtrum id? Sphinx eſt. Cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia: tanti
Scilicet eſt triplex cauſſa & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, ſunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda ſuperba rudes.
At quibus eſt notum, quid Delphica littera poßit,
Præcipitis monſtri guttura dira ſecant.
Namque vir ipſe bipéſque tripéſque & quadrupes idem eſt,
Primáque prudentis laurea, noſſe virum.

VT minùs prouectis aliquantiſper conſulam, paulò altiùs repetam carminis huius argumentum ex ſententia Diodori Siculi, Sophoclis & Strabonis. Oedipus Colonæus, inquiunt, Agenoris ex Labdaco nepos & Iocaſtæ filius: quē pater cùm ex oraculo futurum cognouiſſet, vt à filio vita priuaretur, Oedipum recens natum paſtori dedit interficiendum. Ille ſuſpenſum traiecta reſti per vtrumque pedem reliquit in Cytherone. Sed Melibœus paſtor regius, tū fortè miſericordia motus, ad Regem ſuum Polybum detulit: qui cùm liberis careret, pro filio curauit educandum, & à tumore pedum Oedipum nominauit, ἀπὸ τοῦ οἰδεῖν τοὺς πόδας. Cùm adoleuiſſet iam corpore robuſtus & animo forti, ſui generis ignarus, Apollinis oraculum de patre conſuluit: à quo reſponſum habuit ſe parricidam futurum, & ſuæ matris maritum. Itaque Corinthū repetere noluit, viámque ingreſſus qua Thebas proficiſceretur, obuium parentem (à quo, quòd non ceſſiſſet, ſceptro fuerat percuſſus) interfecit. Regio Thebana tunc temporis infeſtata erat cladibus, & latrociniis Sphingis. Monſtrum id erat ore virgineo, quod captis & in præcipitium adductis ænigma ſolebat proponere, eóſque qui id neſcirent diſſoluere, de ſaxis præcipites dabat. Hoc verò tale fuiſſe traditur ænigma: *Quod animal eſſet & quadruples, & bipes, & tripes.* Quod Auſonius Eidyllio decimoquinto, vbi de ternario numero bellè complexus eſt his verbis;

Qui bipes & quadruples foret, & tripes, omnia ſolus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Creon Thebanorum Imperator eam ob cauſſam edictum per vniuerſam Greciam promulgari iuſſit, eſtque pollicitus, vt qui Sphingis ænigma diſſolueret, ſuam illi ſororem daret vxorem. qua fama excitatus Oedipus, ad montem Sphintium profectus, ænigma ſoluit, déque humanæ vitæ partibus interpretatus eſt. Homo enim quadruples infans, propter corporis imbecillitatem: ætate ineunte, bipes: ſenex autem tripes, quòd ſæpiùs vtendum baculo ſit ea ætate, quæ aliquid vietum habet & caducum. Soluto ergo problemate Sphinx doloris impatientia ſe ex edito monte præcipitem dedit. Hanc fabulam variis modis à ſcriptoribus traditam reperi. Sphingis ortum habet Heſiod. in Theogonia: ſuntque qui aſſerant Sphingem eſſe ex genere ſimiarum, vt Diodorus. At Albertus Magnus 22. De animalibus & Solinus cap. 30. Polyhiſt. ſimias eſſe volunt. Alia Plin. ſcribit libro 8. cap. 21. & 11. cap. 72. & 35. cap. 12.

Oedipi vita & fatum.

ex quibus locis petendam esse veram Sphingis descriptionem plerique censent. Sabellic. principio Ennead. 7. libro 1. credit

Sphingis descriptio.

Sphingẽ perniciosum quendam hominem fuisse qui sua calliditate multos peremerit. Sed hæc missa faciamus, & ad mythologicam tractationem veniamus. Sphinx triformis (vtpotè quæ puellari forma sit, plumis tecta vt auis, & leoninis pedibus) ignorantiam arguit, in editissimo huius vitæ monte, & quasi theatro locatam, infinitam hominum multitudinem sua feritate opprimere nõ alia de caussa, nisi quòd sese non agnoscant, id

Virginis facies in Sphinge.

est, se homines esse ignorent. Triplex autem monstri forma refertur ad res primarias caussas efficientes ignorantiæ. Nam virginea facies voluptatem repræsentat, fœdámque libidinem, quæ hominem ita excæcat & afficit, vt eum ab humanitate degenerem in belluinam fermè naturam commutet, quo fit vt ab omni vera disciplina rectáque institutione penitùs adhorreat.

Pluma Sphingis.

Plumæ volucres, quibus totum corpus occupatur, & quasi obsidetur, leuitatem & inconstantiam animi satis apertè declarant, quæ quidem cùm rationis principatum, vel naturæ, vel consuetudinis vitio præripuit & occupauit, quid in homine reli-

Leonini pedes.

qui est, quod firmum aut constans esse vel videri possit? Cæterùm pedes, quales sunt leonis, indicant superbiam arrogãtiámque; quæ cùm falsam de rebus opinionem habeat, séque scire putet quod nescit, non mirum est si turpiter impingat, & lon-

Ingenij leuitas.

gissimè absit à perfecta rerum cognitione. Prima itaque ignorationis caussa est ingenij leuitas, vel temeritas, quæ quid maximè se deceat, non videt. Altera est corporis voluptas, primo

Voluptas corporis.

quidem aspectu blandiens, sed asperrima, tristisque, postquàm gustaueris: De qua sic antè,

—— meretricius ardor
Egregios iuuenes seuocat à studiis.

Superbia.

Tertia caussa omnium perniciosissima, & ad nocendum imprimis efficax, est animi elatio & arrogantis: de qua, quia iam in superioribus, verbum non amplius addam.

Sphinx, ignorationis symbolum.

Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia.] Quia hîc Sphinx adhibetur pro typo ignorationis, id certè primò videtur esse tractũ ex tabula Cebetis Thebani: cuius ipsissima verba huc traduco ad maiorem fidem: ἔστιν ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προὔβαλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίη τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίη, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστιν. αἰνίττεται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτ᾽ ἀγα-

θόν, οὔτε κακὸν ἐστὶν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' οὖν ἐὰν μή τις συνίῃ, ἀπόλ-
λυται ὑπ' αὐτῆς οὐχ εἰσάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς κατα-
βρωθεὶς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθεί-
ρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι. ἂν δέ τις γνῷ, ἀνά-
παλιν ἡ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος
καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. id eſt: Hæc expoſitio
eius ænigmatis, quod à Sphinge proponebatur hominibus. Qui
enim illud intellexerat, ſalutem quidem cōſequebatur; qui ve-
rò minimè, in exitiū incidebat. Eo modo ſe habet ea explicatio.
Sphinx enim eſt hominibus inſipientia. Hæc autem proponit
quid bonum, quid malum; quid neque bonum, quid neque ma-
lum ſit in vita. Quæ ſi quis minus intellexerit, ab eo interimi-
tur: neque id ſemel, ſicut is qui depaſtus à Sphinge moriebatur,
ſed per omnem vitam paulatim abſumetur, vt qui perpetuis
ſuppliciis addicti ſunt: contrà verò ſi quis agnouerit, occiſa tā-
dem inſipientia, ſalutem ipſe conſequitur, & beatus & felix
per totum vitæ curriculum euadit. hæc ille. Cæterùm (quod no-
lim prætermiſſum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem re-
tulit ab ingenij ſollertiam, & robur corporis, ob humanam fa-
ciem & leoninum corpus. Attigit Ælian. de hiſtoria animal. lib.
2. cap. 7. Retulit ad iuſtitiam Dio Chryſoſtom. Orat. 10. ſub fi-
nem & torquet ad ſophiſtarum genus.

At quibus eſt notum, &c.] Plato in Charmide, & Plutarch. va-
riis locis tradunt aſcriptum fuiſſe pro foribus templi Apollinis
Delphici, literis aureis, ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ, id eſt, NO-
SCE TEIPSVM, in quo omnis ſapientiæ neruos eſſe ſitos per-
multi auctores tradiderūt: quod Alcibiadi apud Platonē Dia-
logo de Natura hominis, omnium difficillimum videtur, eiuſ-
que difficultatis rationem explicat Anton. Zimara lib. Proble-
matôn. Hanc ſententiam diuino beneficio in terram ad homi-
nes delapſam plerique exiſtimarunt, vt Iuuen. Sat. 11. cuius qui-
dem diuini præcepti vires, vt copioſè, ſic & eruditè tractat M.
Tullius de Legibus 1. Qui ſeipſum norit, inquit, primum ſe
aliquid habere ſentiet diuinum, tantóque munere Deorum
ſemper dignum aliquid & faciet & ſentiet: & cùm ſeipſe per-
ſpexerit, totúmque tentarit, intelliget quemadmodum natura
ſubornatus in vitam venerit, quantáque inſtrumenta habeat ad
obtinendam, adipiſcendámque ſapientiam: quemadmodum
principio rerum omnium, quaſi adumbratas intelligentias ani-
mo ac mente conceperit, quibus illuſtratus, ſapientia duce, bo-
num virum, & ob eam ipſam cauſſam cernat ſe beatum fore.

Noſſe ſeipſum quam vim habet.

Nam cùm animus cognitis perceptisque virtutibus, à corporis obsequio indulgentiáque discesserit, voluptatémque, sicut labem aliquam dedecoris oppresserit, omnémque mortis dolorisque timorem effugerit, societatémque carnis eiecerit, tum omnibus se naturâ coniunctum duxerit, cultúmque Deorum & puram religionem susceperit, & exacuerit illam vt oculorum, sic ingenij aciem ad bona eligenda, & reiicienda contraria: quæ virtus ex prouidendo est appellata prudentia: quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idémque cùm cælum, terras, maria, rerúmque omnium naturam perspexerit, eâque vnde generata, quò recurrant, quando, quomodo obitura, quid in his mortale & caducum; quid diuinum æternúmque sit, viderit, ipsúmque ea moderantem & regentem penè prehenderit, séque non vnis circundatum mœnibus popularem alicuius definiti loci, sed ciuem totiùs mundi, quasi vrbis vnius agnouerit, in hac ille magnificentia rerum, atque in hoc conspectu, & cognitione naturæ, Dij immortales, cùm se noscet (quod Apollo præcepit Pythius) quàm contemnet, quàm despiciet, quàm pro nihilo putabit ea quæ vulgò dicuntur amplissima! Atque hæc omnia quasi sepimento aliquo vallabit, differendi ratione, veri & falsi iudicandi scientia, & arte quadam intelligendi, quid quámque rem sequatur, & quid sit cuique contrarium. Idem Cicero 1. Tuscul. Est illud vel maximum, ait, animo ipso animum videre: & nimirùm hanc habet vim præceptum Apollinis; quo monet, vt se quisque noscat: non enim, credo, id præcipit, vt membra nostra aut staturam, figurámve noscamus: neque nos corpora sumus: neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cùm igitur, Nosce te, dicit, hoc dicit, Nosce animum tuum. Nam corpus quidem quasi vas est, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc acrioris cuiusdam animi præceptum, sic vt tributum Deo sit, hoc est seipsum posse cognoscere: & hæc hactenus Cicero. Apollo apud Ouidium 2. Artis de suo templo:

Est ibi diuersum fama celebrata per orbem
Littera, cognoscit quæ sibi quemque iubet.

Ausonius eidyllio 4.

Quanquam difficile est se noscere. γνῶθι σεαυτὸν,
Quàm properè legimus, tam citò negligimus.

Hanc porrò sententiam Thaletis esse vult Laërt. lib. 1. Chilonis verò Plinius lib. 7. cap. 32. Lege Platon. in Amatoribus, Stobæi

ſermonem περὶ τοῦ γνῶθι σαυτόν. Macrob. 1. Saturn. cap. 6. Adagium, Noſce te; multóſque alios qui auream hanc cæleſtémque gnomen ſcriptis commendarunt, & quantum habeat in mortalium rebus momenti, explicuerunt.

Delphica littera] Sententia Delphica perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. ſub perſona Socratis. Platonis iſtuc mihi occurrit è Philæbo: τῆς πάσης πονηρίας ἐστὶ τοὐναντίον πάθος ἔχον. ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων. τὸ γνῶναι σαυτὸν λέγεις, ὦ Σώκρατες.

Præcipitis monſtri.] Ignorantiæ, quæ eſt reuera θηρίον ἄλκιμον, καὶ δυσπέλαστον κακὸν, vt loquitur Sophocles περὶ ἀμαθίας. Præcipitis monſtri, id eſt deiecti, deturbati, ruentis. Vel monſtrum præceps, idem eſt atque periculoſum, eo quòd in præcipitiis ſaxorum vel montium pericula maiora eſſe putentur.

Namque vir ipſe bipéſque, &c.] Tres hîc notantur ætatis humanæ partes, infantia, virilis ætas, & ſenectus. Alij aliter diſtribuunt: ſed non eſt inſtituti noſtri cuncta perſequi.

Tres ætates.

Primáque prudentis laurea.] Primus ſapientiæ gradus à veteribus celebratiſſimus, SEIPSVM NOSSE, vltimus NOSSE DEVM; vt rectè piéque monuerunt quidam Philoſophi Chriſtiani.

Primus ad ſapientiã gradus.

Laurea.] Victoria, gloria Martialis 7. lib. 4.

——— *veniat laurea multa licet.*

Idem in ſecundo dixerat, initio ferè:

Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua eſt.

Auſonius Eidyllio 9.

Hæc profligati venit modò laurea belli.

Noſſe virum.] Oraculum id, γνῶθι σαυτὸν, præter cæteros explicat Plutarch. libello De diſcrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum ſequi, & ſeipſum noſſe, ſalutis eſſe ſummam. Et Clemens Alexandr. ſtatim initio 3. lib. cui Pædagogo nomen indidit, pulcherrimam & maximam diſciplinarum omnium ait eſſe, ſeipſum noſſe: quia qui ſeipſum norit, Deum cognoſcit, &c. vide reliqua. Nemo inſipientium (inquit Dio Chryſoſt. 4. Orat. de regno) ſeipſum nouit. Neque enim id Apollo præcepiſſet in primis, niſi cuique difficillimum viſum eſſet. Nonne putas inter morbos nullum magis perniciosum inſipientia? cúmque qui ſit inſipiens, ſibi ipſi nocentiſſimum? aut etiam plurimorum cauſſam malorum aliis eſſe?

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXVIII.

Ingreſſa vulpes in choragi pergulam,
Fabrè expolitum inuenit humanum caput,
Sic eleganter fabricatum, vt ſpiritus
Solùm deeſſet, cæteris viuiſceret.
Id illa cùm ſumpſiſſet in manus, ait,
O quale caput eſt? ſed cerebrum non habet.

Forma nihil, ſi ſola forma eſt.

ID ex Aeſopi apologo de vulpe & capitis humani ſimulacro, quod cum oſtenderet, artem quidem & vultus effecti laudauit elegantiam, ſed nihil eſſe duxit, quia cerebro careret: quod torquetur πρὸς τοὺς μεγαλοπρεπεῖς μὲν τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλόγους· vel in quoſdã formóſulos & elegantiore cultu

adolescétes, cætera verò prorsus obtusos nulliusque frugis qui certè nihil aliud circumferunt, quàm quod dici solet, In aurea vagina gladium plumbeum, vnde conquestus est nescio quis Græcorum his quidem verbis:

> Πολλοῖσι θνητῶν ἡ μὲν ὄψις εὐγενής,
> ὁ νοῦς δ' ἐν αὐτῇ δυσγενὴς εὑρίσκεται. id est,
> *Multis mortalium aspectus liberalis:*
> *Mens autem in se ignobilis deprehenditur.*

Rectè admonuit Thales laborandum non esse in facie exornãda, sed potiùs in actionibus & studiis honestis pulchritudinem esse quærendam. Lubens apponerem exemplum Nirei ex Homero Iliad.γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, eorum qui ad Ilium venerunt formosissimus: sed, vt ille subiicit, ἀλαπαδνὸς ἔην imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius semel dumtaxat Homerus meminit in nauium catalogo; vt perspicuè ostenderet eam corporis formam ad res excellentes, & quæ laude dignæ sunt minimè idoneam. Est itaque operæ pretium, iuxta Socratis preclarum monitum, quemque virtutis & honesti studiosum τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον· εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν, εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς. id est: suam ipsius formam in speculo debere conspicere, vt si forma bona sibi videatur, exerceat eam vnà cum animo, & faciat quæ forma digna sunt: vt putet admodum absurdum esse in pulchro corpore animum deformem continere: quòd si deformis sit in iis quæ corporis sunt, eo magis curandum sibi nitendúmque, vt pulchritudinem animi consequatur. Cæterùm Philosophi permulti animæ sedem in cerebro, tanquã in arce summa posuere: vnde vecordes & insipidi vulgò dicuntur cerebro vacui. Iuuenal. Satyr. 14.

Nireus formosissimus

Socratis dictum sapiens.

> *Cùm facies peiora senex, vacuumque cerebro*
> *Iampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?*

Prouerb. Caput vacuum cerebro. Apologum ita scitè redditum huc apponam:

> *Mimi ingressa domum vulpes dum singula rerum*
> *Visendi studio, scenæ instrumenta reuoluit,*
> *Formosi laruam simulacrum repperit oris:*
> *Inque manu sumens, animoque & lumine lustrans,*
> *O quàm insigne caput, specie quàm, dixit, honesta,*
> *Sed rationis inops, cassoque informe cerebro.*

Sordet honos formæ, nisi cui sapientia iuncta est.

Fabrè.] Id est, affabrè, ingeniosè, artificio quodam singulari, δαιδαλέως.

O quale caput est, sed cerebrum non habet.] ὦ καλὴ κεφαλὴ, ἀλλ᾽ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. Græcè lepidiùs.

Diues indoctus.

EMBLEMA CLXXXIX.

Tranant aquas residens pretioso in vellere Phryxus,
Et flauam impauidus per mare scandit ouem.
Ecquid id est? vir sensu hebeti, sed diuite gaza,
Coniugis, aut serui quem regit arbitrium.

HVc pertinet Diogenis apophthegma, cùm diceret indoctū diuitem, arietem esse in aureo vellere; & Socratis, qui eius generis homines aurea mancipia, & equos argento circū-tectos appellabat. Hîc verò notātur potissimùm locupletes illi, qui cùm sint hebeti & obtuso prorsus ingenio, ducuntur trahunturque pro vxorum arbitrio, vt eorum negotia è famulorū ductu regulaque pendeant: nec secus ac infantes anniculi è nutricis amplexu, illi quid loquantur, quidque statuant, non habent quòd illos animus & rationis copia deficiat. In quos hoc Palladæ torqueri solet:

Aries in aureo vellere.

Πλοῦτον μὲν πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος,
Ὦ τοῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης.

Xenophontis locus 4. Comment. satis esse potest ad id Emblema illustrandum: nempè ὅτι ἄνθρωποι δοῦλοι δι' ἀγνοίαν, κἂν πλούσιοι, quæ Socratis disputatio est cum Euthydemo. Vt autem Phryxi fabulā attingā, ille nouercæ insidias vnà cū Helle sorore fugiens visus est per mare vehi ab ariete velleris aurei. Aiunt autem ei nauē fuisse paratam fugienti, cuius insigne aries erat.

Serui homines ob imperitiā.

Pretioso in vellere.] De aureo vellere Ouid. 7. Metamorph. & Iustinus in Trogum lib. 42. Sunt qui aurei velleris pellem interpretentur fuisse librum quendā veterum more in pelle conscriptum, in quo auri conficiendi scientia traderetur: cuiusmodi libros cùm Diocletianus summa diligentia perquisiuisset apud Aegyptios (qui huius peritissimi censebantur) omnes flamma consumpsisse fertur, ne diuitiis ita cōparatis Aegyptij Romanis inferre bellum auderent, atque ex eo tēpore artē hanc publico Cæsaris edicto semper habitā fuisse flagitiosam. Sed dum alios plerosque auctores voluo, occurrit id quod de aureo vellere plurimi referunt, ex Suida potissimùm, explicantque, vti iam admonui de arte, quam χημείαν Græci appellant. Alij verò malunt hoc intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos esset, à principibus quibusdam viris cōgestam. At verò Colchica regio propter vicinitatem Caucasi montis, auro abundabat, vel teste Strabone, qui scribit multos fontes ex Caucaso manare, scaturientes arena aurea, tam tenui, vt oculorum aciem effugiat, eamque colligi ab incolis, pellibus quibusdam lanosis in aquā iniectis. Hinc enim suspicari possumus locum esse fabulæ datū, pelles enim, subsidente in iis arena, speciem aurei velleris præ se ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc transferre non pigeat, παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάρρους, ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις κατατετρημ-

Aureum vellus.

μῆνας, καὶ μάλιστα ταῖς δωρεαῖς ἀφ' οὗ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Meminit Corn. Tacit. 6. Annalium.

Sensu hebeti.] Qualis est ouis, animalis stolidi & insipientis prorsus, vnde illud, προβατίου βίον ζῆν, & προβάτων ἦθος. Pierius libro 10.

Coniugis aut serui quem regit arbitrium.] Is aptè dicitur à Græcis γυναικοκρατούμενος, καὶ δουλοκρατούμενος.

In fidem vxoriam.

EMBLEMATA CXC.

Ecce puella, viro quæ dextrâ iungitur: ecce
Vt sedet, vt catulus lusitat ante pedes?
Hæc fidei est species: Veneris quam si educat ardor,

Malorum in læua non malè ramus erit.
Poma etenim Veneris sunt. sic Scheneida vicit
Hippomenes, petiit sic Galatea virum.

DVo sunt quæ matrimonio iunctis maximè conueniunt, idque stabiliunt, & communi vinculo ligant, nimirùm fides & amor. Huius quidem symbolum, canis fidissimum animal: illius autem pomus vel malus frugifera. Coniugium siquidem copula, quæ fit mutua corporum coniunctione, fide constantiáque fouetur imprimis atque conseruatur. Porrò autem Veneri consecrata, cui nimirum aureum Hesperidum fuit, adiudicatum: & earum beneficio Atalantam vicit Hippomenes, & Galatea suum amasium malo petiit. Huc pertinet Epigramma Platonis ex Laertio:

Malum, Veneri sacrum.

Τῷ μήλῳ βάλλω σε, σύ δ' εἰ μὲν ἑκοῦσα φιλεῖς με, &c.
Malo ego te ferio; cape, si me diligis, illud.

Dextra iungitur.] Dextra, fidei symbolum, vti superiùs explicuimus.

Catulus.] Canis, catellus, qui etiam fidei notam repræsentat. Siquidem Socrates per canem iurat, cùm obsequium & fidem putat præstandam iis qui rerum habenas in ciuitatibus tenent. Et in C. Mamilij numo, qui aliquando S.C. præfectus est limitibus metandis, est canis allatrans, qui notat fidem esse præstandam ei qui eiusmodi operæ preficitur. Pierius In Cane, vel li. 5.

Canis, fidei nota.

In læua.] Parte sinistra.

Sic Scheneida vicit Hippomenes.] Atalanta Schenei filia suis procis certamen cursus proponebat, ea lege vt eum qui vinceretur confoderet. Hippomenes, qui eam deperibat, Veneris arte, cursum cum puella instituit, & primò in precurrentem, pomum vnum aureum, deinde alterum, & tandem tertium iecit: quare capta pomorum tam rara pulchritudine, anteuertit cursum Hippomenes, & puellam vicit. Ouid. 10. Metamorph.

Hippomenes vicit Atalantam.

Petiit sic Galatea virum.] Galatea Nympha marina Polyphemo adamata, de qua 13. Metamorph. Ouid. Sed hoc intelligerem potiùs de ea quam 3. Ecloga Maro celebrat:

Galatea.

Malo me Galatea petit lasciua puella.

Lege Prouerb. Malis ferire.

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCI.

CVM furit in Venerem, pelagi se in littore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murænamque ciens ingentia sibila tollit,
At simul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi & obsequium.

HOc innuit, quanta in matrimonio requiratur puritas & reuerentia. Si enim eam obseruent instinctu aliquo naturæ animalia ratione carentia, pudeat homines in hoc esse deteriores. Basilius Magnus in Hexaëmeron Oratione 7. ita fermè ex anguis & murænæ congressu, quales coniugum mores esse debeant, ostendit. Vipera, infestissimum animal eorum

quæ ſerpunt, inquit, cum marina muræna congreditur, ſibiló-que ſe adeſſe ſignificans, ex profundo eam ad concubitum euo-cat: hæc autem morem gerit, & cum venenata beſtia copulatur. Quorſum hæc ſpectat oratio? vt intelligamus, ſi duris & feris moribus ſit vir, eum eſſe vxori ferendum, nec coniugium vlla ex cauſſa dirimendum. Obiurgator eſt, at vir: vinolentus, at naturæ lege coniunctus: durus & moroſus, at iam membrum tuum eſt, atque omnium præſtantiſſimum. Audiat etiam vir monitionem, quæ ad ipſum pertinet. Vipera virus euomit, re-uerentia coniugij: tu animi inclementiam & inhumanitatem, coniugalem copulam reueritus, non depones? An aliam etiam nobis vtilitatem adfert viperæ exemplum, quòd adulterium quoddam eſt naturæ viperæ atque murænæ concubitus? Diſ-cant igitur ij qui in aliena coniugia inuadunt, cuiuſmodi be-ſtiæ ſint ſimiles, Hæc ferè Baſil. Græca ſi quis malit, propter viri tanti auctoritatem huc placet adiicere. ἔχιδνα τὸ χαλε-πώτατον τῶν ἑρπετῶν πρὸς γάμον ἀπαντᾷ τῆς θαλασσίας μυραί-νης, καὶ συριγμῷ τὴν παρουσίαν σημήνασα, ἐκκαλεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν βυθῶν πρὸς γαμικὴν συμπλοκήν. ἡ δὲ ὑπακούει καὶ ἑνοῦ-ται τῷ ἰοβόλῳ τί βούλεταί μοι ὁ λόγος; ὅτι κἂν τραχὺς ᾖ κἂν ἄγριος τὸ ἦθος ὁ σύνοικος, ἀνάγκη φέρειν τὴν ὁμόζυγα, καὶ ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως καταδέχεσθαι τὴν ἕνωσιν διασπᾶν. πλήκτης; ἀλλ' ἀνήρ. πάροινος; ἀλλ' ἡνωμένος κατὰ τὴν φύσιν. τραχὺς καὶ δυσάρεστος; ἀλλὰ μέλος ἤδη σὸν, καὶ μελῶν τὸ τιμιώτατον. ἀκουέ-τω δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς προσηκούσης αὐτῷ παραινέσεως. ἡ ἔχιδνα τὸν ἰὸν ἐξεμεῖ αἰδουμένη τὸν γάμον· σὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἀπηνὲς καὶ ἀπάνθρωπον οὐκ ἀποτίθεσαι αἰδοῖ τῆς ἑνώσεως. ἢ τάχα τῆς ἐχίδνης ὑπόδειγμα καὶ ἑτέρως ἡμῖν χρησιμεύει, ὅτι μοιχεία τίς ἐστι τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ἐπιπλοκή; διδαχθή-τωσαν οὖν οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντες γάμοις, ποταπῷ εἰσὶν ἑρπετῷ παραπλήσιοι. De matrimonij cultu D. Paulus 1. Corint. 7. & Lactant. 6. Diuin. inſtitut. 23.

Fons Emblematis.

Cùm furit in Venerem.] Dum coitum appetit.

Vipera.] A vi pariendo dicta, vt Græcis Echidna, παρὰ τοῦ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. Refert enim Herodotus in Thalia, quòd in concubitu mas in os feminę caput inſerit: at illa poſt rem peractã illud pręcidit, mox paritura diſrumpitur: nec niſi effractis lateribus erumpunt nati quos paritura eſt. Nã non oua, vt plerique ſerpentes, ſed catulos fermè viginti parere dicitur. Ergo non niſi parentum cęde fetus in lucem prodeunt. Ferũt autem ita cauiſſe naturam, ne tam noxij animalis ſpecies

Viperæ partus & fetus qualis.

ſupra modum augeſceret. Ait enim Solinus viperam inſanabili eſſe morſu, eiuſque venenum, vt vult Albertus, apprimè calidum eſt, ideóque magis noxium. Lege Plin. lib. 10. cap. 62.

Murænamque cieus.] De Muræna Plinius lib. 9. quo nomine Lampetram intelligi pridem exiſtimaram, ſecutus quorundam opinionem: à qua me facilè reuocat Ioan. Frater vir exacti iudicij, amicus meus: ſiquidem Lampetra, muræna fluuiatilis appellatur, ſed propter ſimilitudinem quam habet cum Pliniana murena, non quòd eadem ſpecie dici debeat: nemo enim vnquam in dubium reuocauit quin mas eſſet in Lampetrarum genere; & cum feminis non difficiliùs & rariùs capi. Is verò captus, nunquam viſus eſt dentes habere extra os. Itaque id intelligendum de murænis carniuoris, præſertim cùm Plinius cap. 29. lib. eiuſdem 9. tradat in murænis documentum ſæuitiæ Vedium Pollionem Romanum inueniſſe, qui viuariis murænarum damnata mancipia immergeret, ac ſi ad id terrarum feræ non ſufficerent. Quod Lampetræ non poteſt accommodari. Cæterùm fabulam hanc, ſeu hiſtoriam mauis, de murænæ & ſerpentis concubitu, lepidè & copioſè retulit Oppianus 1. Halieuticôn, Ælian. 1. de animalib. c. 50. & 9. vlt. Verba hæc Pliniana è 32. c. 2. Licinius Macer, murænas tantùm feminei ſexus eſſe tradit, & concipere è ſerpentibus, ob id ſibilo à piſcatoribus tamquam ſerpentibus euocari & capi. Quam ipſe ſententiam refutarat antè lib. 9. his verbis: Muræna quocumque tempore parit, cùm cæteri piſces ſtato tempore parant. In ſicco littore clapſas vulgus coitu ſerpentium impleri putat, Ariſtoteles Myrinum marem appellat qui generat: diſcrimen eſſe quòd Muræna varia & infirma ſit; Myrinus vnicolor & robuſtus, dentéſque extra os habeat.

Maxima debetur thalamo reuerentia.] Imitatus eſt Iuuenal. illud è Satyr. 14.

> *Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid*
> *Turpe paras.* ———

Coniunx Alternum debet, &c.] Idipſum eſt quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: itemque vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vxor.

In fecunditatem sibiipsi damnosam.

EMBLEMA CXCII.

LVDIBRIVM *pueris lapides iacientibus, hoc me*
In triuio posuit rustica cura nucem:
Quæ laceris ramis, perstrictóque ardua libro,
Certatim fundis per latus omne petor.
Quid sterili posset contingere turpius? eheu,
Infelix, fructus in mea damna fero!

PRosopopœia est nucis arboris, de pueris & viatoribus conquerentis, quòd vndique lapidibus obruatur, propter vberem suarum nucum prouentum: vnde colligit noxę & dispendio sibi fertilitatem esse. Quod certè transfertur in parentes, qui liberos habent vsque adeò perditos & profligatos, vt damnum atrocissimum & infamiam iis arcessant, à quibus sunt

Mollius educati liberi damnum parẽtibus arcessunt.

molliter educati. Tales ſunt quos vitæ improbitate, vel crimine aliquo inſignes cenſura corripit, aut coërcet magiſtratus, non ſine parentum dolore incredibili. Ea enim vox eſt ſub perſona matris apud Ouidium:

Locus è Nuce Ouidiana.

Nunc vterus vitio eſt, quæ vult formoſa videri,
Raráque in hoc æuo eſt quæ velit eſſe parens,
Certè ego ſi numquam peperiſſem, tutior eſſem:
Iſta Clytæmneſtra digna querela fuit.

Itémque:

Fructus obeſt, peperiſſe nocet, nocet eſſe feracem;
Quæque fuit multis, hæc mihi præda malo.

Alciati Emblema tractum apparet è Græco Antipatri, aut, vt alij volunt, Stratonis, ex quo etiam pulcherrima Ouidij Elegia de Nuce videtur ſumpta, ſic enim habet Græcus:

Typus Emblematis.

Εἰνοδίην καρύην με παρερχομένοις ἐφύτευσαν
Παισὶ λιθοβλήτου παίγνιον εὐστοχίης.
Πάντας δ' ἀκρέμονάς τε καὶ εὐθαλέας ὀροδάμνους,
Κέκλασμαι, πυκιναῖς χέρμασι βαλλομένη.
Δένδρεσιν εὐκάρποις οὐδὲν πλέον. ἦ γὰρ ἔγωγε
Δυσδαίμων ἐπ' ἐμὴν ὕβριν ἐκαρποφόρουν,

Præter Alciati verſionem, hæc mihi quondam non pœnitenda occurrebat:

Quid me quiſque petit, cur in me deſtinat ictum?
Hei mihi, quòd fuerim tam propè iuncta viæ!
Sunt mihi rami omnes, ſunt & viridantia fracta
Germina, tam crebris obruta miſsilibus.
Quid mihi profuerit, quòd ſim fecunda, parensque?
Me miſeram! fructus in mea damna tuli.

Quædam huc commodè transferri poſſunt è Collectan. Stobæi Sermon. 74.

Ruſtica cura.] Ruſticus laborioſus, vt Horat. 2. Carm. dixit.

Iuuenumque prodis publica cura.

Ardua.] Altiſſima, ingens.

Per ſtricto libro.] Rupto & ſciſſo cortice. Librum vſurpat in primaria ſignificatione. Vide Caſſidorum lib. vndecimo, epiſt. 38. Variarum.

Fundis.] Inſtrumentis ad lapides eiaculandos.

Petor.] Dilapidor.

Amor filiorum.
EMBLEMA CXCIII.

ANTE diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet:
Mollius & pulli vt iaceant, ſibi vellicat alas,
Queis nuda hiberno deficit ipſa gelu.
Ecquid Colchi putet, vel te Progne improba? mortem
Cùm volucris propriæ prolis amore ſubit?

HOc ſuſceptum eſt in quaſdam ferreas & abhorrentes ab omni humanitate matres quæ fetus enecant, aut etiam incuria perire ſinunt: quas certè tanti flagitij vel eò magis pudere deceret, cùm quæ rationis expertia ſunt, id numquam admittant: certúmque ſit ex iis aliqua, &, vt veriùs dixerim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruulos educare

Matrum quarundam in fetus impietas.

& tutari, vt ſe non foueant accuratiùs. Nemo eſt profectò qui neſciat tantam non eſſe belluarum feritatem, vt quorundam hominum, qui ſua pignora relinquere non verentur, aut etiam perdere non exhorrent, quæ communis omnium parentis inſtinctus & pietas ſeruare iubet, iiſdémque curare quæ ad vitam ſuſtentandam neceſſaria ſunt. Quibus itaque verbis, aut quibus, quæſo, diris deuouebimus eiuſmodi flagitium, non dicam parentum, ſed carnificum impiiſſimorum, qui naturæ ius vel etiam honeſti repagulum præcipuum diſſoluerunt, quibus in animum cadere potuit tam infandum ſcelus, tantúmque flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, ſed iis qui quaſi ſui corporis membra ſint, imò reuera expreſſiſſima, non muta aut adumbrata, vt ſic dixerim, ſimulacra? Id fortè fit, vt famæ conſulatur, & ne ob hanc labem culpámque teterrimam apud eos, quibuſcum viuunt, ruborem contrahant. Sed tamen

Summum credo nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſſas.

Etenim quæ hæc vita eſſe poteſt, quæ aſſiduò ſibi malè conſcia nocte diéque ſuum portet in pectore teſtem? Tantùm verò abeſt vt immanitas ea in belluis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint, & pro viribus immunes à damno fecerint. cuius rei teſtes habemus hiſtorias tum Græcorum, tum Romanorum. Hìc autem exemplũm proponit palumbis, quæ ſæuiente frigore nidificans, & partum emittens, ſibi plumas haud grauatur auellere, vt paruuli molliùs incubent: quo fit vt ipſa ſæpè mater gelu contabeſcat. Sulpicius Seuerus ait: lege diuina qui partum non deformatum mulieri excuſſerit, extremo ſupplicio puniẽdum. Quid igitur mulier, quæ audet partum elidere, quæ ſua ipſius viſcera (horrendum dictu factúque impium) euiſcerat? Succurrit ad hanc rem grauiſſimum Tertulliani teſtimonium: Cùm nobis homicidium ſemel interdictum ſit etiam conceptum vtero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſoluere non licet. Homicidij feſtinatio eſt, prohiberi naſci: nec refert natam quis animam eripiat, an naſcientium diſturbet. Homo eſt & qui eſt futurus: & fructus hominis iam in ſemine eſt. Qua ratione mulier quædam Mileſia quòd medicamentis partum abegiſſet, damnata eſt capitis: quanquam enim eum qui nondum eſſet homo, expuliſſet, ſuſtulerat tamen ſpem parentis, memoriam nominis, ſubſidium generis, heredem fami-

Palumbes ſe ad fouendos fetus ex plumat.

Sulpicij Seueri locus.

Tertulliani locus.

liæ, designantúmque ciuem Reipub. vt Cicero in Cluentiana. Ouidius alicubi detestatur facinus idem matrum, quæ in suos fetus ita crudeles sunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos, vita priuent. Sic enim ait:

Præclarus Ouidij locus in matres consultò abortientes, aut fetum enecantes.

Quæ prima instituit teneros auellere fetus,
Militia fuerat digna perire sua.
Si mos antiquis placuisset matribus idem,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudis vitam crescentibus vuis,
Pomáque crudelis vellis acerba manu?
Sponte fluent matura sua: sine crescere nata:
Est pretium paruæ non leue vita moræ.
Vestra quid effoditis subiectis viscera talis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida dispersam puerorum sanguine culpam,
Atque sua cæsum matre queruntur Ityn.
Dicite quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicita corpora vestra manu?
Hæc neque in Armeniis tigres fecere latebris,
Perdere nec fetus ausa leæna suos.

Typus Emblematis.

Cæterùm ex Antipatri Græco tralatum est Alciati hoc hexastichon:

Χειμερίαις εἰαρίδεσσι παλωομένα πτᾶὰς ὄρνις,
Τέκνοις δύναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,
Μέσφα μιν οὐράνιον κρύος ὤλεσεν· ἦ γὰρ ἔμεινεν
Αἰθέρος οὐρανίων ἀντίπαλος νεφέων.
Πρόκνη καὶ μήδεια κατ᾽ ἄϊδος αἰδέσθητε
Μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκόμεναι.

Cæterùm quanta sit, eáque naturalis in liberos στοργὴ parentum, doctè Xenophon disputat. 2. Commentar. in colloquio Socratis cum filio Lamprocleo, & Plutarch. περὶ φιλοστοργίας. Euripidis citatur illud,

Ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα.
Cunctis hominibus liberi sunt, anima.

Philostratus sic: ζώοισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα: animalibus liberi sunt, animæ instar. Is affectus à M. Tullio epistolis ad Attic. nominatur ἡ στοργὴ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα.

Ante diem vernam.] Palumbes post solstitium parere Plinius docet lib. 10. cap. 35.

Boreali frigore.] Sæuiente Aquilone, qui frigidissimus est.

Colchi.] Ἀποστροφὴ ad Medeam, quæ liberos, quos ex Ia-

ſone ſuſceperat, interfecit, vt priùs annotauimus.
Progne.] Hæc Itym filium ex Tereo trucidauit, & patri comedendum apposuit. De vtraque Iuuenal. Sat. 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur & Progne. ———

Pietas filiorum in parentes.

EMBEMA CXCIIII.

PER *medios hosteis patriæ cùm ferret ab igne*
Æneas humeris dulce parentis onus:
Parcite, dicebat: vobis ſene adorea rapto
Nulla erit, erepto ſed patre ſumma mihi.

HOc etiam extulit è Greco auctoris innominati, quod tale est: Ἐκ πυρὸς ἰλιακοῦ, δοράτων μέσον ἥρπασεν ἥρως
Αἰνείας, ὅσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
Ἔκλαγε δ᾽ ἀργείοις, μὴ ψαύετε. μικρὸν ἐς ἄρη
Κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι, μέγα.

Typus Emblematis.

Sic conatus sum aliquando reddere:

Sustulit Aeneas Graium per tela, per ignes
Inualidi sanctum quando parentis onus,
Parcite ei, dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, sublato gloria summa patre.

Cum quo Epigrammate non inuitus conferre velim lepidum Actij Sinceri, Itali Poëtæ reuera politi & elegãtis carmen, quod in gemmam scripsit è Sinuessæ ruinis erutam: qua in gemma sculptus Aeneas Anchisen patrem & Ascanium humeris sustollens conspiciebatur. Id est eiusmodi:

Epigramma Sannazarij.

Hæc mihi quæ roseos iussit sordere hyacinthos,
Et nitet articulis vnica gemma meis:
Cuius in exiguo ductor stat Troicus vrbe,
Anchisesque senex, Ascaniusque puer.
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit semisepulta solo.
Tu tamen obrueras, nec te Sinuessa pudebat
Hoc decus, heu, terris occuluisse tuis.
Scilicet Aeneam, natumque patrémque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque Deos?
Parcere debueras, cui iam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasque feros, rigidosque Britannos
Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hæc est Iliacos pietas spectanda per ignes,
Cùm verita est profugos lædere flamma Deos.

Aeneas potissimùm commendatur ob summam in patrem Anchisen pietatem. Ilio enim expugnato, & iamiam conflagrante, ille cũctis aliis facilè neglectis, Deos penates abduxit, & patrẽ humeris è media flamma sustulit: quod hostes Græci cùm vidissent, moti pietate tam insigni, ei quod sibi dari postulabat, concessere, & abeundi quò vellet, facultatem non interclusere, fatentes illi quidem hostilitatis remitti iura, & mansuetudinẽ esse adhibendã, aduersus eos potissimùm qui ita verecundè se in Deos & parentes gerant. Refert Ælian. 3. ποικίλ. ἱστορ. Hoc certè monemur, quãta obseruantia quantoq; amore debeamus

Aeneæ pietas.

afficere parentes, à quibus secundum Deum vsuram vitæ communis accepimus. Sunt enim parentes viuæ quædam veræque imagines communis omnium parentis Dei, ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς διὸς, teste Proclo: dixitque Hierocles τοὺς γονέας εἶναι τοὺς δευτέρους καὶ ἐπιγείους τινὰς θεοὺς, Stobæus retulit ser. 77. neque vllus est, qui Deum rectè colere & obseruare potest, qui in parentes fuerit impius. Platonis non malè quadrabit oraculum hoc loco, sic enim 11. Leg. Cuius pater materve, aut horum parentes senio confecti, quasi thesaurus aliquis, domi iacent, is putet numquam aliud sibi tale simulacrum vel magis efficax domi affuturum, si rectè, vt decet, ab eo colatur. Id est, πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ, ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῶν τοιοῦτον ἐφέστιον οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος. Sed hæc etiam Senecæ addamus 3. De beneficiis, quòd ad argumentum faciant. Hoc agite, optimi iuuenes, proposita est inter parentes ac liberos honesta contentio. Sumite modò animum qualẽ decet, & deficere nolite, vt vincatis optãtes. Nec desunt tam pulchro certamini duces, qui ad similia vos cohortentur, ac per vestigia sua ire ad victoriã sæpè iam partã ex parentibus iubeant. Vicit Aeneas patrem ipse, cuius infantia leue tutumque gestamen, grauem senio, per media hostium agmina, & per cadentis circa se vrbis ruinas ferens, cùm complexus sacra ac penates Deos religiosus senex non simplici vadentem sarcina premeret, tulit illum per ignes: & quid non pietas potest? Lege Val. Max. 5. cap. 4.

Locus Platonis, de pietate filiorum in parentes.

Pulcher Senecæ locus.

Per medios hosteis.] per medias Græcorum militum copias.

Patriæ.] Ilij.

Ab igne.] Incendio. prouerbium sapit, quo vsus Aristides in Apellæ genethliaco: ἐκ μέσου, φασιν, πυρὸς τὸν ἄνδρα σώζειν: è medio, quod dicitur, incendio seruare virum; pro eo quod est, è maximo periculo liberare.

Dulce parentis onus.] Sic ferè Ouid. 2. Fast.

Deque viri collo dulce pependit onus.

de Lucretia loquitur Catullus ad Manlium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

Adorea.] Gloria, victoria bellica. Horat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma risit adorea.

Adorea quid.

Plinius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipsam à farris honore adoream

appellabant, quia gloriosum eum putabant veteres, qui farris copia abundaret, vt tradit Fest. Pompeius. Ammian. Marcell. 20 Laborum factorumque vehens adoreas celsas. Sidonius Appollinar. Epist. 7. Posset triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari; Apuleius Asini aurei 3. Iam & ipse possum mihi primam istam virtutis adoream numerare. & 7. Vt, quod aiunt, domi forisque fortibus factis adorea plenè gloriarer. Mamertinus Panegyrico: Cùm honorem meum adoreis millitaribus cumularet. Claudian. de laudib. Stiliconis in fine:

Hæc omnes veterum reuocauit adorea laurus.

Rapto, erepto.] Obserua discrimen significationis inter simplex & compositum, vt illud est in superioribus:

Viris rapimur, piscibus eripimur.

Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere.

EMBLEMA CXCV.

Alma Venus, quænam hæc facies? quid denotat illa
Teſtudo, molli quam pede Diua premis?
Me ſic effinxit Phidias, ſexumque referri
Femineum noſtra iuſsit ab effigie:
Quodque manere domi, & tacitas decet eſſe puellas,
Suppoſuit pedibus talia ſigna meis.

Fons Emblematis.

PLutarchi hæc ſunt ex eo quem De mulierum virtutibus libello ſcripſit: Περὶ ἀρετῆς γυναικῶν, οὐ τὴν αὐτὴν τῷ Θουκυδίδῃ γνώμην ἔχομεν· ὁ μὲν γὰρ ἧς ἂν ἐλάχιστος ᾖ παρὰ τοῖς

ἐκτὸς ψόγου πέρι ἢ ἐπαίνου λόγος, ἀρίστην ἀποφαίνεται. καθάπερ τὸ σῶμα καὶ τοὔνομα τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς οἰόμενος δεῖν κατάκλειστον εἶναι καὶ ἀνέκδοτον. ἡμῖν δὲ κομψότερος μὲν ὁ Γοργίας φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γνώριμον τῆς γυναικός. Longè aliter ego de mulierum virtute ſentio quàm Thucydides. Is enim eam in primis laudandam eſſe mulierem vult, de qua vel minimus aut in bonam aut in malam partem rumor. Etenim cenſet optimè vt corpus, ita & famam ſapientis feminæ domi eſſe incluſam, neque in publicum exire debere. At mihi hac in parte concinnior videtur Gorgias, qui mulieris non formam, ſed famam vult multis eſſe notam. Hæc Plutarch. Ariſtotel. in Oeconomicis, nec veſtium elegantiam nitoremque, nec auri pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modeſtia valeat & probati mores. Hinc illud Propertij matronas veteres laudantis:

Locus Ariſtotelis.

Non illis ſtudium vulgò conquirere amantes:
Illis ampla ſatis forma, pudicitia.

Aegyptiis mulieribus calceis vti non fuit patrij moris, quo domi ſe continere quodammodò cogerentur. Et Valerius Maximus teſtis eſt quoſdam ſuas vxores repudiaſſe, quòd cum aliis fuiſſent collocutæ. Itaque Phidias Elienſibus Venerem finxit, quæ pedibus teſtudinem premeret: idque innuebat matrem familias à domeſticis parietibus nuſquam oportere diſcedere, vtpotè cuius omne munus intra domeſticos parietes contineatur: eamque tacitam, vel certè pauciloquam eſſe debere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides:

Γυναικὶ γὰρ σιγή τε καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον, εἴσω δ᾽ ἥσυχον μένειν δόμων.

Id quidem & in connubialibus præceptis Plutarchus docuit, & alij permulti qui de œconomia & officio matris familiàs ſcripſerunt. Sed illud Propertij ſubinde occurrit:

Felix Admeti coniux, & lectus Vlyſsis,
Et quæcumque viri femina limen amat.

Sic Maro 2. Georg. *Caſta pudicitiam ſeruat domus*. Olim putabant non ſatis dignum matris familiâs nomine, ſi in publico verſaretur: quamobrem Conſtantinus l. Nemo, Cod. de off. diuer. iud. vetuit ne materfamilias in publicũ protraheretur, nẽpe ob verecundiã ſexus, l. 2. §. 1. Cod. de his qui ven. ætat. imp. Sed & mulieres virorũ cœtibus immiſceri nõ cõuenit, ait Bonifacius, in c. mulieres, De iudiciis, in 6. Succurrit exemplũ nobile & graue im-

primis Sulpitij Galli, qui vxorem dimisit, quòd eam aperto capite foris versatam cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tantum prǽfinit oculos, quibus formam tuam approbes. His decoris instrumenta compara, his esto speciosa, horum te certiori crede notitiæ. Vlterior tui conspectus superuacua irritatione accersitus, in suspicione & crimine subhæreat necesse est. Val. Max. lib. 6. cap. De seueritate. Quantùm autem attinet ad mulieris silētium, Epicharmus aiebat sermonis parcitatem in muliere probitatis esse argumentū: Nicostratus, castitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illudque Sophoclis prouerbiale celebratur à doctis:

Silentium mulierem decere.

γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Contrà verò, vt est apud Euripidem, quæ apud viros tacere non possunt, sese dedecore aspergunt. Silentium vxoris, ego neque suspectum habeo, neque timeo (ait declam. 280. Quintilian.) decet hoc matronalem pudorem: & si ducta fuerit ad magistratum, hoc illam maximè facturam arbitror, vt taceat. Hoc etiam agalma Phidiǽ eodem penè modo Emblemate lepido expressit Hadrian. Iunius, rarissimum Galliæ Belgicæ decus:

Testudo premitur pede, clauem dextra retentat,
Vacat obstruendo dentium septo altera.
Nec vaga discurset coniux, neu futilis esto,
Ipsamque cura opum tuendarum addecet.

Columellæ locus.

Idem annotauit Pierius 28. lib. Hieroglyph. Multa sunt apud Plutarch. libello De præceptis quibus coniuges instituuntur. Interea tamen non transiliam id Columellæ è proœmio 12. De re rustica: Cùm & operam & diligentiam ea quæ proposuimus desiderarent, nec exigua cura foris acquirerétur, quæ domi custodiri oporteret, iure à natura cōparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forensem & extraneam. Itaque viro calores & frigora perpetienda: tum etiā itinera & labores, pacis ac belli, id est rusticationis & militariū stipendiorum distribuit. Mulieri deinceps, quòd omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc sexum custodiæ & diligentiæ assignauerat, idcircò timidiorem reddidit quàm virilem. Nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi.

Testudo.

Testudo.] A tegendo, vel quòd testa tecta sit, ait Varro. Hanc φερέοικον, id est, domiportam appellat Hesiodus 2. ἔργων. Cicero. 2. De diuinatione, ex Pacuuio citat hoc ænigmaticum:

Sanguine cassa, domiporta, terrigena traditur,

Quadru-

Quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,
Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,
Euiscerata, inanima, cum animali sono.

Aenigma de testudine.

Et alius quispiam alludens ad nostrum Emblema:

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine cassa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pixit Apelles.

Phidias.] A Plinio nominatur artifex numquam satis laudatus, excellens statuarius: cuius opera præstantissima repete ex Plin. cap. 8. lib. 34. & cap. 5. lib. 36.

Phidias.

Sexúmque referri femineum.] Venus pro vxore, amica, & matre familias alicubi reperitur. Virgil. 3. Eclog.

Parta meæ Veneri sunt munera.

Venus, vocabulum polysemũ.

Macrob. etiam Satur. 1. pro generandi facultate accipit, vt apud Pompeium Festum, Cypris vel Cypria Venus, quia parientibus præsideat, quòd Græcè κύειν parere sit.

In Pudoris ſtatuam.

EMBLEMA CXCVI.

PENELOPE deſponſa ſequi cupiebat Vlyſſem,
Ni ſecus Icarius mallet habere pater.
Ille Ithacam, hic offert Sparten. manet anxia virgo.
Hinc pater, inde viri mutuus vrget amor.
Ergo ſedens velat vultus, obnubit ocellos:
Iſta verecundi ſigna pudoris erant.
Queis ſibi prælatum Icarius cognouit Vlyſſem,
Hocque pudori aram ſchemate conſtituit.

Fons Emblematis.

ID ſumptum eſt ex Pauſaniæ 3. qui Laconica inſcribitur, vbi agit de Pudoris ſimulacro, quod Icarij patris Penelopes donum fuiſſe ferunt: Græcique hiſtoriam de hac re huiuſmodi cō-

ſcripſere. Cùm Icarius ab Vlyſſe fruſtrà contẽdiſſet, vt Lacedæmone habitare mallet, id demùm filiæ perſuadere conatus eſt. cumque acriùs inſtaret, ne ſe de ſereret, Vlyſſes iuſſit vt ea ſpõte ſequeretur quem vellet, aut cum patre, ſi grauaretur, Lacedæmona rediret. Penelope obtecta facie, nihil quicquam reſpondebat. Quare pater, intellecta filiæ ſententia, eam dimiſit, & in facti monumentum eo loco Pudoris ſimulacrum erexit, quod in Laconia ſpectabatur. Cuius meminit Gyraldus Syntagm. 1. hiſtorię Deorum. Id quidem arguit, mulierem debere magnam parentibus gratiam & pietatem, ſed maritum præ cæteris ſequi & obſeruare: quod & ſacræ literæ pręcipiunt; ſiquidem homo relinquat patrem & matrem, & vxori adhæreat eſt neceſſe, ſintque duo in carne vna. Videtúrque huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlyſſem ſcribere fingitur his verbis:

Mulier parentibus virum præferre debet.

Me pater Icarius viduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat vſque moras.
Increpet vſque licet, tua ſim, tua dicar oportet:
Penelope coniux ſemper Vlyßis ero.
Ille tamen pietate mea, precibúſque pudicis
Frangitur, & vires temporat ipſe ſuas.

Cui fortè diſſimile non eſt quod ſcripſit Euſtathius interpres Homeri: ἕχειν γυναῖκα λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἔχεσθαι δὲ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Sed huc maximè pertinent illa Quintil. declam. 259. Virgo ad patrem, nupta ad maritum pertinet. Eiuſdem ſtatuæ mẽtio eſt apud Lucianum in Imaginibus.

Ithacam.] Vlyſſis patriam, inſulam in mari Ionio, vnde ipſe Ithacus & Ithacenſis cognominatur à Poetis.

Ithaca.

Sparten.] Id eſt, Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius pater Penelopes.

Virgo.] Penelope, quod vocabulum non ita ſtrictè accipitur, vt ſomniant plerique. Lege Vallam lib. 6. & apud Iuriſconſultos, virgo pro femina viripotente accipitur, vt l. Mulieris D. de verb. ſign.

Virgo pro muliere quauis.

Obnubit ocellos.] Hoc ſimpliciter referri poſſe videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ rectà viros non aſpiciat, ſed cùm loqui neceſſe habet, demittat: qualis apud poetam Dido κατὰ τὸ πρέπον, lib. 1.

Tum breuiter Dido vultum demiſſa profatur.

Et in 3. de Andromache,

Deiecit vultum, & demiſſa voce locuta eſt.

Vnde dictúm olim, pudorem in oculis eſſe,ait Ariſt.2. De arte dicendi. Sed conicio noſtrum hunc non temerè verbo obnubit, vſum fuiſſe, vt alluderet ad veterem nuptiarum ritum: dictæ enim nuptiæ ſunt à nuptu, hoc eſt opertione; nubere eſt velo tegere; mulier enim nupta, id eſt obuoluta, & tecta velamine ducebatur in viri domum. Sic Neptunus, ait Varro, dictus eſt quòd terras & mare obnubat, vt cælum nubes. Id probant apud Feſtum Pomp. Cælius & Ciutius, quòd nubentis caput flammeo obuolueretur.

Hoc ſchemate.] Hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine. σχῆμα, παρὰ τοῦ ἔχειν, ἔσχημαι. Schema, habitum, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta ſignificat.

Nupta contagioſo.

EMBLEMA CXCVII.

DII meliora piis, Mezenti, cur age ſic me
Compellas? emptus quòd tibi dote gener,

Gallica quem ſcabies, dira & mentagra perurit:
Hoc eſt quidnam aliud, dic mihi ſæue pater,
Corpora corporibus quàm iungere mortua viuis,
Efferáque Etruſci facta nouare ducis?

Conqueritur hîc puella ingenua de patre perquàm difficili & inhumano, qui eam locauerat viro cuidam turpiter inquinato ac miſerè fœtenti, mentagra, morbo Gallico & alia ſimili lue conſumpto. Quod facinus illi ſimillimum eſſe dicit, quod fuit olim ſollemne ac familiare μισανθρώπῳ Mezentio Tyrrhenorum Regi, Deorum & hominum contemptori: qui crudelitate omni & inaudita ferocitate ſolebat viua corpora mortuis colligare, vt fœtore & intolerabili tabe ſenſim animã infeliciter exhalarent. Perinde ſeſe habent crudeles illi patres, qui ſuas filias egregia forma, integras, & bona valetudine, matrimonio (à quo diſſolui poſtea nefas) copulare non horrent hominibus lepra & podagrâ confectis, & ſæpiùs Neapolitana ſcabie corruptis, iis quidem viuis cadaueribus, qui mortuis eo quidem peiores, quòd eorum fœtor & cruciatus ad vitæ vſque, & interdum etiam diuturnæ finem maneat: illorum verò celeriùs animum debilitando enecet. Eiuſmodi coniugium tam impar vt eruditè, ita & feſtiuè depinxit Eraſmus in Dialogo, cui titulus eſt ἄγαμος γάμος: ex quo placet huc transferre quæ ad rem faciant. Sic autem primùm nobilem puellam deſcribit. GA. Quid ego tibi depingam puellam non incognitam, quamquam plurimum gratiæ addidit ornatus natiuo decori? Mi Petroni, dixiſſes Deam quampiam eſſe: nihil illam non decebat. Interim nobis prodit beatus ille ſponſus, trunco naſo, alteram trahens tibiam, ſed minus feliciter quàm Suiſeri ſolent, manibus ſcabris, habitu graui, oculis languidis, capite ôbuincto: ſanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alij digitos habent anulatos, ille etiam in femore geſtat anulos. PE. Quid parentibus accidit vt talem filiam tali portento committerent? GA. Neſcio, niſi quòd hodie pleriſque videtur adempta mens. PE. Fortaſſe prædiues eſt. GA. Eſt affatim, ſed ære alieno. PE. Si puella veneno ſuſtuliſſet ambos auos & auias, quod grauius ſupplicium de illa ſumi poterat? Si minxiſſet in patrios cineres, ſatis pœnarum datura fuerat tali monſtro vel oſculum dare coacta. Mihi ſanè factum hoc crudelius eſſe videtur, quàm ſi illam nudam obieciſſent Vrſis, aut Leonibus, aut Crocodilis,

Puellæ querela de patre inhumano.

Eraſmi locus è dialogo, cuiꝰ titulus, Cõiugium impar.

Nam aut feræ pepercissent tam insigni formæ, aut subita mors finisset cruciatum: mihi planè videtur hoc factum Mezentio dignum, qui *mortua*, vt inquit Maro,

8. Æneid.

——— iungebat corpora viuis,

Componens manibúsque manus, atque oribus ora.

Quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat, vt tam amabilem puellam cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer est, cui non iungi malis quàm tam putido cadaueri. Siquidem hoc ipsum quod spirat, merum venenum est: quod loquitur, est pestis: quod contingit, mors est, hæc ille. Huc refer etiam Prouerbium, Malè coniugati.

Dij meliora piis] Optandi formula per aposiopesin. sumptum id ex 3. Georg. Virgil.

Dij meliora piis, errorémque hostibus illum.

Dij meliora.

Græci sic efferunt, ἔξω κακὸν, Malum foras: &, ἀπόφημι ὦ ἄρες, apud Lucianum. Cicero Antoniana 8. Dij meliora: id enim ipsum agimus, ne quis posthac eiusmodi quicquam possit polliceri. Ouid. Epist. Helenes:

Dij melius: similis non fuit ille tui.

Idem 15. Metamorph.

——— procul, ô procul omnia, dixit,

Talia Dij pellant.

Et Epistola Laodameiæ Protesilao:

Dij, precor, à nobis omen remouete sinistrum.

Amorum 2. Eleg. 10. idem:

Hostibus eueniat vita seuera meis:

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Et 3. eiusd. operis:

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Tibullus 3.

Dij meliora ferant, nec sint insomnia vera.

Liuius lib. 9. Oratione Postumij (qui Consul sub iugum missus ad Caudinas furcas, dissuadebat fœdus à se ictum cum Samnitibus) Quid tandem? si spopondissimus vrbem hanc relicturum populum Roman. si incensurum, si sub regibus futurum? Dij meliora. Quæ loquendi formula plena est affectus & energiæ, vt facilè apparet ex iis, quos modò citaui, locis.

Emptus quòd tibi dote gener.] Emptus gener, vt apud Virgil. 1. Georg.

Téque sibi generum Thetys emat omnibus vndis:

In quo allusum ad matrimonij speciem, quæ veteribus coëm-

ptio dicebatur; de qua Cicero in Topic.& Seruius. Quintilian. declam.257. Securus ſis pater: petiti ſumus: empti ſumus.

Gallica quem ſcabies.] Morbus hic Neapoli allatus, nondum ſuum nomen vnicum eſt ſortitus: nominatur interdum Indicus, quandoque Gallicus, quandoque Neapolitana aut Hiſpanica ſcabies: ea eſt ſuperbiſſima, quæ nec lepræ, nec elephantiaſi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagrę cedat, ſi res veniat in certamen. Hanc luem ex Indis profectam tradunt auctores, cum qua in illa Hiſpanienſi India infantes naſcuntur. Alij aliò referunt: ſed certò conſtat in iſtas regiones inuectam non multo abhinc tempore; nimirum ignota fuit ante glorioſam, ſed parùm felicem expeditionem Neapolitanam ſub Carolo 8. Gallorum Rege.

Morbus Neapolitanus, & lues Hiſpanica.

Mentagra.] Morbus eſt à mento ſic dictus. Nam à mento per faciem collum, pectus & manus, fœdo & inſolito quodam furfure dilatatur. Plinius cap.1.lib. 26. Grauiſſimum, inquit, ex his lichenas appellauere Græco nomine, Latinè, quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum laſciuia, vt eſt procax natura multorum in alienis miſeriis, mox & vſurpato vocabulo, mentagram occupantem in multis totos vbique vultus, oculis tantùm immunibus, deſcendentem verò in colla pectúſque ac manus fœdo cutis furfure.

Mentagra.

Etruſci Ducis.] Mezentij Regis Etruriæ, quæ regio eſt Italiæ mari Tyrrheno adiacens.

ARBORES.

Cupressus.

EMBLEMA CXCVIII.

INDICAT effigies metæ, nomenque cupreßi
Tractandos parili conditione suos.

Aliud.

FVNESTA est arbor, procerum monumenta Cupressus,
Quale apium plebis, comere fronde solet.

Aliud.

PVLCHRA coma est, pulchro digestæque ordine frondes.
Sed fructus nullos hæc coma pulchra gerit.

Indicat.] Multi Cyparissum vocatam aiunt διὰ τὸ κύειν καὶ φέρειν παρίσοις κλάδοις τε καὶ καρποῖς, à fructum æqualitate, pari térque ramorum quos producit. Siquidem Cupressus ab radice ad summitatem recto stipite cōsurgit, suáque brachia omnia pari æqualitate in coni figuram ad fastigium protēdit. Hoc quidem admoneri potest Magistratus & Princeps, vt in Rep. & prouinciis sibi subiectis æqualitatem seruēt atque tueantur. Meminerit etiam optimus quisque paterfamiliàs suorū liberorum æquam habere procurationem, cùm sint omnes æquè legitimi. quod tamen in plerisque nostræ Galliæ prouinciis iure patrio non obseruari palàm est. Cassius Dionys. lib.11.c. 5. Cupressi duplex nomen habet: & Charites, hoc est Gratiæ appellantur ad delectationem: Cupressi verò, siue (vt Græci rectiùs appellant) Cyparissi, quòd ferè pariles gestent & producant tū ramos, tum fructus. Ambrosius Serm.4.in Psal.118.de Cupresso verba faciens: (quid enim me pudeat auctorem tam pium & doctum huc aduocare?) Genus hoc arboris, ait, numquam admittit viriditatem suam hyeme. Iuxta ver & æstatem comā pascit, nec diuerso colore mutatur. Solam hanc arborem ventus suo numquam honore despoliat: sola numquam vetere exuitur amictu, aut nouo flore vescitur. Sic Apostolica quoque gratia nescit defectum, sed vetustate sui floret. Cęterùm quòd hîc scribit Alciatus de æqualitate, quæ patribus in liberos obseruanda sit, illustrari non minimum possunt his Ambrosij eiusdem verbis in Hexaëm.lib.5.c.18. Quis docuit nisi homo, filios abdicari? quis reperit tam immitia patrum iura? quis inter naturæ fraternæ consortia fratres impares fecit? Vnius diuitiis filij diuersa sorte ceduntur. Alius totius paternæ sortis adeptione inundatur, alius opulētæ hæreditatis patriæ deplorat exhaustā atq; inopem portionem. Nunquid natura diuisit merita filiorum? Ex pari omnibus tribuit, quod ad nascendi atque viuendi possint habere substantiam. Ista vos docent non discernere patrimonio, quos titulo germanitatis æquastis. Etenim quibus dedistis cōmuniter esse quod nati sunt, non debetur his, vt id communiter habeant, quod à natura substituti sunt inuidere, &c.

Cupressus vnde nominatus, & eius natura.

Locus D. Ambrosij.

Metæ.] Meta strues in acutum tendens, Græcis κῶνος. Virg.

Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam
Constituit.

Idem alibi, Aërias quercus, & coniferas cyparissos appellat. Citat & istuc ex Ennio, Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosque Cupressos.

Metæ.

Cupreſſum autem à Cypariſſo puero nomen habuiſſe, eo quidem Telephi filio, ab Apolline adamato, & in arborem ſui nominis commutato, fabulatur Ouidius in 10.

Cupreſſus adhibita funeribus.

Funeſta eſt.] Cupreſſus Diti ſacra, ideóque pro ſigno funebri ad domos poſita. Plin. lib. 16. cap. 33. Hæc enim procerum magnatúmque, ſicuti Apium plebeiorum, ſepulcris imponebatur, quòd putredinem auertere crederetur: quorum vtrumque ſimili propemodum folio, colore, odore, facultate naturáque ſit. Sunt autem qui ramos cupreſſinos ante defunctorum ædes poni ſolitos velint, ne quis per imprudentiam ingreſſurus pollueretur. In funeribus autem adhibebatur quòd ſemel exciſa nunquam renaſcatur: vel vt humanum corpus ab anima & animo iam relictum diutiùs ſeruaretur, atque incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum vrerentur. Vide Cupreſſum Pierij, id eſt lib. 52.

Funeſtu.] Funeribus deſtinata, vel pro mortis ſigno abhibita: Ideò enim Horatius Cupreſſus appellat funebres Ode 5. Epod. vt Virgil. in 6. ferales. ſic enim ait:

——— cui frondibus atris
Jntexunt latera, & ferales antè cupreſſos.

Idem 3 Æneid.

——— ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis, atráque cupreſſo,
Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus.

Ouid. 3. Triſtium, Elegia 13.

Funeris ara mihi ferali cincta cupreſſu Conuenit.

Claudian. 2. de Raptu Proſerp.

Quercus amica Ioui, tumulos tectura cupreſſus.

Comere.] Ornare. hinc comptum dicimus ornatum.

Comere fronde.] Hoc μεταφορικῶς. Propriè Plautus: Dum poliuntur, dum comuntur, annus eſt. Claudian. in laude Serenæ:

Non illo nitidos vnquam bellante capillos
Comere.

Leoſthenis in Athenienſes dictum.

Pulcra coma, &c.] Huc refer dictum Phocionis in Leoſthenem Oratorem multis & magnificis promiſſis Athenienſes ad bellum concitantem: eius enim orationem cupreſſis eſſe ſimilem aiebat, quæ cùm pulchræ ſint & proceræ, nullum tamē fructum referant. Dicitur autem in eos, qui cùm membris ſint elegantibus & apprimè comptis, nullius tamen frugis ſunt, neque ſuis alicui commodo eſſe poſſunt. Refer huc Adag. Cypariſſi fructus.

Quercus.

EMBLEMA CXCIX.

Grata Ioui eſt quercus, qui nos ſeruatque fouetque:
Seruanti ciuem querna corona datur.

Aliud.

GLANDE *aluit veteres, ſola nunc proficit vmbra:*
Sic quoque ſic arbos officioſa Iouis.

Grata Ioui, &c.] Quercus Ioui ſacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona ſylua. Virgilius 2. Georgic.

Quercus ſacra Ioui.

——— memorúmque Ioui quæ maxima frondes
Esculus, atque habitæ Graiis oracula quercus.

Claudian. de Raptu:

Quercus amica Ioui. ———

Huius autem glandibus prisci vescebantur ante fruméti vsum: fiebat etiam è fronde querna ciuica corona quam ciuis ciui, à quo seruatus esset in prœlio, tamquam vitæ testem, salutísque perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiam ex illice: quod genus superiori non admodum dissimile est. Gellius cap. 6. lib. 5. & Plin. cap. 4. 16.

Seruanti ciuem.] Lucan. in primo:

Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Glaudes, veterùm cibi.

Glande aluit veteres.] Veteribus quernæ glandes victum præbuere: nunc verò arbor ipsa sola vmbra prodest. quod conuerti potest ad veterem illam legem populo Iudaico à Mose propositam, qua æterni patris filius & seruator noster CHRISTVS expectabatur: cuius quidem spei fidem certissimam cùm nobis Christianis dederit, possumus atque prisci illi subinde repetere, ἅλις δρυός, reperta tandem, vel potius cuique nostrûm gratis concessa fruge omnium optima diuinissimáque, quam ab Euangelio decerpimus. In eam sententiam lusi aliquando Epigrammat.

Glande partes aluit quercus, fagúsque vetustos:
Sed modò non cibus est, proficit vmbra tamen.
Glandibus antiquis tantùm fuit vsa vetustas:
Frugibus inuentis vtimur. at quid id est?
Tradidit in sacro quæcumque volumine Moses,
Glans erat, & veterum pabula prisca patrum.
At largitor opum fruges inuenit IESVS,
Et missa palea plurima grana dedit.
Vmbra licet nobis lex sit vetus atque Propheta:
Sed noua lex CHRISTI verior esto cibus.

Salix.

EMBLEMATA CC.

Quod frugiſperdam ſalicem vocitarit Homerus,
Clitoriis homines moribus adſimilat.

HOmerus Odyſſ. κ. ſalicem ὠλεσίκαρπον, vt etiam Theophraſtus 3. De plantis, cap. 2. & 2. cap. 13. De cauſſis, ὠλεσίκαρπον γένος appellat, quòd ſemen ocyſſimè amittat, antequam omninò maturitatem ſentiat, vt enarrat Plin. 16. cap. 29. ideoque hydropotarum poteſt eſſe ſymbolum, quò referes illud: Aquam bibens nihil boni parias. Sic autem Homerus, μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Retulit idem ex Homero Stobæus Serm. 100. ex Porphyrio, qui cum Plinio ſentit, ſalicis fructum cum vino propinatum, ſterilitatem inferre, genitale ſemen extinguere, ac libidinis impetum marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omninò, & alia quædam de ſalice notauit: vt Aelianus de hiſt. animal. 4. cap. 22.

Salix ſemen amittit.

Clitoriis moribus.] Qui vino non vtuntur. Plin. enim 31. cap. 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam habe-

re dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aſpernentur. Ouid. 15. Metamorph.

Clitorio quicumque ſitim de fonte leuauit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius vndis.

Clitorius lacus abſtemios reddit.

Itaque homines clitoriis moribus appellamus abſtemios. Memineram quidem, κλειτοριάζειν, obſcenum verbum, idem eſſe ac τὰ τῶν γυναικῶν αἰδοῖα ψηλαφίζειν ἢ τούτων καθάπτεσθαι, muliebria contrectare. nam κλειτορὶς, vt traditur ab Heſychio, eſt τοῦ γυναικείου αἰδοίου ἡ ὑποδερμὶς (mendosè ὑποδορὶς, vt legitur in vulgatis Heſychij exemplaribus) καὶ νύμφη, καὶ μύρτος, καὶ κλειτορὶς, caruncula quædam muſculoſa in media parte τῶν αἰδοίων γυναικείων. Itaque qui immoderatius muliebria cõtrectant, dicuntur κλειτοριάζειν, nempe nõ tam ὠλεσίκαρποι, vt ſalaces, quàm τὸ σπέρμα διαφθείροντες, qui venere licentiùs abutuntur, prouideque ad generãdum inepti fiunt. Quem ego germanum puto huius diſtichi ſenſum: non vt accipit iactabũdus neſcio quis & impudens plagiarius, qui bonam partem huius meæ commentationis ſibi ante annos aliquot audacter & impunè vindicarat. Is, vt ſibi videretur ingenioſior. κλειτοριάζειν verbum ad venerem maſculam retulit; Eraſmi auctoritate ductus: ſed in eo tamen dubius eſt Eraſmus, neque id perſpicuè aſſerit, vt qui dumtaxat ſuum coniectaneum afferat.

Abies.

EMBLEMA CC.

Apta fretis abies in montibus editur altis:
Est & in aduersis maxima commoditas.

PLinius c.10.lib 16. In montibus editissimis nascitur abies, ceu maria fugerit, quod hîc transfertur in eos, qui vt ampliorem mercedem consequãtur, pericula subire non refugiũt.

Abies in montibus.] Sic Maro 7. Ecloga:

Fraxinus in syluis pulcherrima pinus in hortis,
Populus in fluuiis, abies in montibus altis.

Abies.

Idem 2. Aeneid.

——— *etiam ardua palma*
Nascitur, & casus abies visura marinos.

Et Claudianus:

Apta fretis abies, bellis accommoda cornus.

In aduersis.] Locis contrariis: dum enim abiete fit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere sibi contrarium. Sic Plinius, Abies nauigiis expetita, situs in excelso montium, ceu

maria fugerit,nec forma alia:materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piget Ambrosij ea de re huc sententiam è 3.Hexaëmeron cap.11.adiicere:Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atque aërio vertice, etiã casus maritimos tuto subitura remigio:nec solùm ventis, sed etiam fluctibus certatura processit.

Picea.

Emblema CCII.

At picea emittat nullos quòd stirpe stolones,
Illius est index,qui sine prole perit.

Picea. PIcea,quæ nullos emittit è sua stirpe stolones, hominem arguit,qui sine liberis vitam agat. De hac arbore satis mult Plin.lib.16.cap.10.

Stolo. *Stolones.*] Stolo,virgulta est ex arborum radicibus,aut trunc producta.

Cotonea

Cotonea.

EMBLEMA CCIII.

MA nouis tribui debere Cydonia nuptis
Dicitur antiquus constituisse Solon.
Grato ori & stomacho cùm sint, vt & halitus illis
Sit suauis, blandus manet & ore lepos.

PLutarchus in γαμικοῖς παραγγέλμασιν ita scribit: Ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μῆλον κυδώνιον κατατραγοῦσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν ἐνάρμοστον εἶναι πρώτην καὶ ἡδεῖαν: Solon iubebat sponsam cum sponso concubituram, priùs edere malum cotoneum: innuens ea re, primam quæ ore & voce initur, gratiam concinnam debere esse & suauem. Idem in Problematis ferè tradit. De Cotoneis Plin. 15. cap. 11. & 17. de eorum sapere & odore eiusdem lib. cap. 28.

Cotonea cur nouis nuptis ederentur.

Hedera.

EMBLEMA CCIIII.

Haudquaquam arescens hederæ est arbuscula, Cisso
Quæ puero Bacchum dona dedisse ferunt:
Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
Exterius viridis, cætera pallor habet.
Hinc aptis vates cingunt sua tempora sertis:
Pallescunt studiis, laus diuturna vires.

Baccho sacra hedera.

Pindarus in Olympiis, Bacchum κισσοφόρον, id est hedereum, vel hederaceum aut hederigeram appellat, quòd ei hedera dicata sit. Tradunt autem nonnulli Cissum adolescentem Liberi patris histrionem saltatorémque fuisse: qui cum Deo præsente Thyasos exerceret, in quendam terræ hiatum casu lapsus interiit. Tellus autem cùm gratificari Baccho vellet, florem produxit adolescenti cognominem. Legitur quidem primo Epigrammatôn;

Cissus, histrio Bacchi.

Κίσσῳ μὲν Διόνυσος ἀγάλλεται, αἰγίδι δὲ Ζεύς.

Bacchus amat hederas, & Iuppiter ægide gaudet.

Retulit autem in Atticis Pausanias κισσὸν διονύσιον Bacchum appellatum, quod in ea Atticæ regionis parte, id est Acharnis, primùm hedera visa sit: quo loco statuæ etiam sunt hedereæ. Sed & Homerus in hymnis κισσοκόμην διόνυσον, id est, hedericomam vocat. Probus Grammaticus ait, in Cytherone sacra Liberi patris arcana tertio quoque anno celebrari solita. Liber autem cum Musis & Apolline esse perhibebatur, idcircóque ex hederæ eius fronde Poetas coronari. Porrò dicata est ei hedera, quod vt ea semper viret, sic ille semper iuuenis; vt diximus initio: quanquam plerique referant ad ea serta seu corollas, quas post expeditionem Indicam circumtulisse Bacchus dicitur, Plinio teste lib.16.cap.4.vnde & Dionysiaca hedera dicta est, & Bacchica Ouid Fastor.6.

Bacche racemiferos hedera redimite capillos.

Idem alibi corymbiferum eum nominat. Plutarchus tamen Symposiac.3.sectione 2. Hederam dicit à Baccho sumptam, non vt auxilium esset aduersus ebrietatem, aut vt vino aduersam, quippè qui Methymnæum, à methy, quod vinum sonat, sese appellari voluit: sed vt vinosi vino vero destituti, hordeaceo potu pro vino vtuntur, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt: ita qui hieme desideraret coronam viteam, quòd tunc temporis vitem nudam vidit, & foliis carentem, ob similitudinem quandam, hederam est amplexus. Non possum conniuentibus oculis subticere quod didici ex Poëtis Græcis, & eorundem scholiastis, nempè vates appellari δαφνηφάγους, id est lauriuoros, vel lauro vescentes, aut laurum edentes: quò respexit Iuuenalis quadam Satyra, quo loco dixit,

Locus Plutarchi.

——— Laurumque momordit.

Poetis autem hederas decretàs esse, cum Pierio, & aliis quibusdam doctioribus crediderim, vt vnà cum lauro permiscerētur, non tam vt perpetuus vtriusque viror, qui diuturna eorum scripta repræsentaret, in caussa fuit, quàm vt ostenderetur eos, qui digni hederis euasissent, laureamque meruissent, & arte & ingenio excelluisse. Siquidem per laurum intelligebant insitam quandam ingenij vim ac venæ fecunditatem, Apollinis radiis vberē atque locupletem: per hederam verò artem & industriã peruigili labore partam. Huius quidem rei indicium est, quod hedera suapte natura sit tã imbecilla, vt semper repere necesse haberet, nisi vel muro, vel plantæ, aut saxis hæreret, & pertinax

Poetæ & vates δαφνηφάγοι

Digni hederis.

Lauro, quid intelligebant veteres.

Hederæ quid.

conatu ſeſe attolleret, vt tandem paulatim irrepens victrix euadat. Eſt autem operæpretium, vtroque (arte ſcilicet & ingenio) ſi quis velit aliis antecellere; quandoquidem mediocribus eſſe Poetis, non homines, non dij, non conceſſere columnæ, vt habet ille, Sed & iſtuc aduertendum,

——— Ingenium cui ſit, cui mens diuinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis huius honorem.

Et, *——— Ego quod ſtudium ſine diuite vena*
Nec rude quid poßit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res; & coniurat amicè.

Prorax.] Donat. ad Hecyram Terent. procax petacem ſignificat, procari enim nihil aliud eſt quàm impudenter & importunè petere, ait Nonius. Hinc procacitas, ſeu procacia, vt in l. ſi traditio, C de action. emp.

Hedera nigra.

Exterius viridis.] Intelligit hederam nigram quæ florem croceum habet, pulla folia, Id eſt hederæ nigræ folia parte altera vireſcunt, altera palleſcunt. Ne quid ad hæc requiras, conſule Plinium lib. 16. cap. 34.

Hedera poetis ſacra.

Hinc aptis.] Horatius 1. Carminum:

Me doctarum hederæ præmia frontium
Diis miſcent ſuperis.

Idem in Epiſtol.

Prima feres hederæ victricis præmia. ——

Virgilius in Eclogis:

Paſtores hedera creſcentem ornate Poetam.

Quod ridet in Satyrarum veſtibulo Perſius: ait enim,

Heliconidáſque pallidámque Pirenen
Illis relinquo: quorum imagines lambunt
Hederæ ſequaces. ——

Fama doctorum.

Palleſcunt vndique.] Sicuti errabunda tenaxque hedera ſenſim altum conſcendit, exteriùs vireſcens, in cæteris pallida, & aureos corymbos ex ſe producit: ita Poetæ ſuis laboribus humo pedetentim ſeſe efferunt: & quamquam aſſiduo ſtudio pallidi ſint, fama tamen ex ſcriptis & ingenio concitata ſemper virent: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus parturiant.

Ilex.

EMBLEMA CCV.

DVRITIE nimia quòd ſeſe rumperet Ilex,
Symbola ciuilis ſeditionis habet.

MVtuatus eſt huius diſtichi argumentum ex Ariſtot. Rhe-roric. lib. 3. Pericles, inquit ille, Bœotios illicibus eſſe ſimiles dixit. vt enim ilices ſeſe viciſſim frangunt: ita Bœotios inter ſe prœliari. Græcè ita: καὶ εἰς Βοιωτοὺς, ὅτι ὁμοίοι τοῖς πρίνοις· τούς τε γὰρ πρίνους ὑπ᾽ αὑτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους.

Seditioſi duræq; ceruicis homines, quos citiùs frangas quàm flectas aut corrigas, ſuo magno malo efficiunt quod ilex, cuius tanta duries eſt, vt non niſi magna difficultate proſcindi queat, niſi etiam per ſe fatiſcat & diffindatur. Proterui enim, quibus ſeditio & turbatus Reipublicæ ſtatus cordi eſt, cùm numquam poſſint cum aliis conuenire, ſæpenumero à reliquo ciuitatis corpore quaſi agmine facto, diſcedunt: & tandem cùm nonnihil diſſentiunt à ſua factione, facillimè corripiuntur, ſuorúmque flagitiorum pœnas luunt. Naturam huius arboris repete ex Plinij 16. cap. 8.

Ilex, nota ſeditioſorum.

Malus Medica.

EMBLEMA CCVI.

ÆVREA sunt Veneris poma hæc: iucundus amaror
Indicat, est Græcis sic γλυκύπικρος amor.

Citrus, Amoris symbolum.

MEdica malus, quæ & Citrus, & apud nostros ob aliquam cum auro similitudinem nomen reperit, non inconcinnè amoris potest esse nota. Est enim coloris aurei, dulcis quidem & austeri nonnihil saporis habet, sed amari corticis: ita turpis volupras primo blandiens aspectu, tota videtur aurea, sed vbi gustu dulce dedit, amarum ad satietatem vsque aggerit, quod γλυκυπίκρου nomen indicat. Plato itaque, vt scribit Marsilius in Symposium, amorem rem amaram vocat, nec certè iniuria, quia moritur quisquis amat. Hunc & Orpheus γλυκύπικρον, id est, dulce amarum nominat; quippè cùm amor mors voluntaria sit. Vt mors est, amara res est; vt voluntaria, dulcis. moritur autem quisquis amat. Hæc Mars. Ficinus.

Amor γλυκύπικρος.

Iucundus amaror.] Paronomasia elegans, quam lepidè vsurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, sed amaror ab æuo
Dicendus, cùm sit semper amarus amor.

Γλυκύπικρος amor] Sic Musæus:

Ἤδη καὶ γλυκύπικρον ἐδέξατο κέντρον ἐρώτων.
Iam & dulcem amarum acceperat aculeum amorum.

Et apud Hephæstionem Sappho ait:

Ἔρως γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον,
Amor dulciamara auis inexpugnabilis.

Voluptas eadem ratione *γλυκυθυμία* dicitur. Huc Prouerbium, *Amaro dulce mistum.* De amore qui *γλυκύπικρος* appellatur Plutarchus 5. Sympos. Prouerb. 7.

Buxus.

EMBLEMA CCVII.

PERPETVO *viridis, crispóque cacumine buxus,*
Vnde est disparibus fistula facta modis,

Deliciis apta est teneris & amantibus arbor:
Pallor inest illi, pallet & omnis amans.

Amantiũ conditio per buxũ repræsentata.

BVxus quorundam amantium vitam & conditionem refert. Vt enim est fronde semper viridi & pallida: ex cuius etiam ligno fistulæ optimæ conficiuntur: ita interno quodam vigore & vernantis ætatis affectu viuunt quicumque se amori dedunt; pallorem tamen cõtrahunt, huic affectui peculiarem, quòd singulis penè momentis reformident, ne spe concepta cadant, vel turpem quam sibi fingunt, repulsam patiantur. At quidem nihilominus hilarem præ se vultum ferunt, vt blandum & festiuum sermonem, sempérque aliquid cantuum, aut legunt taciti, aut meditantur studio, vel etiam scribunt aut recitant ad pellendos ex animo mærores, aut exprimenda ea quæ ipsi cõcipiunt.

Crispóque cacumine buxus.] Huic proximum illud Claudiani 2. de Raptu:

——— *hîc denso crispata cacumine buxus.*

Disparibus fistula.] Virg. 2. Ecloga:

Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula. ——

Ouid. 8. Metamorph.

——— *sic rustica quondam*
Fistula disparibus paulatim surgit auenis.

Idem loco alio de tibia buxea:

Longáque multifori delectat tibia buxi.

Deliciis teneris.] Amoribus blandis, & aliquando turpibus voluptatibus. Ouidius se tenerorum lusorem amorum vocat.

Pallor inest illi.] Martial. 12. lib. 32.

Et non recenti pallidus magis buxo.

Amantes pallidi cur.

Pallet & omnis amans.] Cur amantes palleant, rationem aperit Ficin. Commenta. in Platonis Conuiuium. In Priapeiis.

Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior, nouáque cera.

Ouid. 2. Metamorph.

——— *cui protinus intima frigus*
Ossa receperunt, buxóque simillimus ora
Pallor obit. Et 4. Metamorph.

——— *oráque buxo*
Pallidiora gerens exhorruit.

Idem in amatoriis:

Palleat omnis amans: color hic est aptus amanti.

Catullus de amasio quodam:

——— inaurata pallidior statua.

Horat.3.Carm.10.

Nec tinctus viola pallor amantium.

D.Ambrosius lib.3.in Hexaëmeron cap.13.hæc de Buxo: Buxus elementorum apicibus vtilis exprimendis: leui materia vium manus puerilis informat.vnde ait Scriptura:Scribe in buxo,simul vt admoneat te ipsa materia quæ semper viret, nec vnquã foliis exuitur suis; ne vnquam spei tuæ dissimulatione nuderis, sed semper tibi per fidem germinet spes salutis.Apuleius 1.De Asino aur. Eúmque auidè esitantem aspiciens, aliquanto inferiore macie atque pallore buxeo deficientem video. Idem lib. 8.At ille modicum commoratus, refert sese buxantique pallore trepidus, mira super conseruo suo renuntiat. Claudiani illud non est alienum à pallore amantum,qui de nuptiis Honorij & Margratus amantum pallor.Et Naso 4.Metamorph.

Locus D. Ambrosij.

——— Palles: facit hunc amor ipse colorem.

EMBLEMA CCVIII.

CVR propecans foliis præmittis Amygdale flores?
Odi pupillos præcocis ingenij.

FLoret prima omnium Amygdala mense Ianuario, Martis verò pomum maturat.Plin.25.cap.16.quod torquetur in illud ingeniorum velut præcox genus, quod non temerè vnquam peruenit ad frugem,ait Fab.lib.1.cap.3. Sunt enim pueri, qui statim primóque omnia discant, memoritérque teneant, qui tamen quanto ætate fiunt prouectiores, tanto minus complectuntur, ita vt ad solidam eruditionem vix aliquando perueniant. Eam ob rem vulgò penè apud omnes creditum, eos, quibus sit ingenium tam præcox & præmaturum, aut insanos fore,aut non diu victuros.Proinde Actius apud Gell.lib. 3.cap. 2.ait,in iuuenibus ingeniis itidem sibi placere,vt in pomis immaturis acerbitas ipsa placet;ea enim demũ maturescere (maturitas enim tempestiuam adfert suauitatem) reliqua ante tẽpus putrescere. Id quidem obseruatum maximè fuisse in Hermogene tradunt,cui vix dum pubescenti tam admirabilem ingenij & memoriæ vim fuisse dicunt, vt annos natus octodecim artem Rhetoricam conscripserit, quæ ab omnibus admodum

Pueri præcoci ingenio.

De Hermogene Rhetore mirum.

commendatur: quem etiam declamantem aliquãdo Musonius Philosophus grauissimus audire non refugit, quemadmodum nec Imperator. At cùm annum quartũ & vicesimum attigisset, mente lapsus dicitur, omniúmque penè rerũ oblitus nulla euidenti caussa. Præclara Lysię vox oratoris, cũ diceret se nolle cõscribere quę festinatio pręcipitasset, οὐ βούλομαι ἔγωγε συντάττειν ἐσπευσμένα, quod tortum apparet in eos qui nimiùm pręcipitãtante stylo edunt, seu potiùs euomunt quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Synesius cùm diceret eos qui sibi in stylo indulgerent, cæca & subuentanea parere: nec enim incubando fouere orationem eos quibus necesse est vomere. fieri namque stylum euanidum & ἐξίτηλον: qui non congrua tẽporis mora dictionem elimat: nam quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit; eoque fieri solet, vt abortus eiusmodi nihil pariat quod si vitale, integrum, diuturnum. Philostratus tradit in Sophistis, cùm M. Antoninus fama excitus Aristidis Smyrnæi, audire ipsum disserentem vellet, dixisse: Hodie proponito, & cras audito; neque enim sumus è numero vomentium, sed exacta cura elaborantium. id est, τήμερον πρόβαλε, καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γάρ ἐσμεν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. Huc spectant adagia, Ante barbam doces senes: &, Odi puerulos præcoci sapientia. cuius postremi meminit Apul. 2. orat. pro se, sed aliò torquet.

Cur properans] Properare aliud est quàm festinare, ait Nonius: qui enim vnumquodque maturè transigit, is properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. Sic omnino Cato, oratione De suis virtutibus, & apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 14.

Præcocis.] De huius vocabuli inflexione Gell. 10. cap. 11.

Amygdalus.

Morus.

EMBLEMA CCIX.

SERIOR *at morus numquam nisi frigore lapso*
Germinat: & sapiens nomina falsa gerit.

Morus vnde dicta sit.

MOrus quasi μῦρος quibusdam dicitur, quòd nigra sit: alij à mora, id est, tarditate deriuant, quòd arborum postrema floreat. Nonnulli κατ' ἀντίφρασιν, Morum quasi μωρὸν appellatam existimant, id est, stultam, cùm præ cæteris prudentissima esse videatur. Sic enim Plin. lib. 16. cap. 25. Nouissima, inquit, vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapiētissima arborum: sed cùm cœpit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Ea itaque prudentiæ gerit symbolum, ait Pierius lib. 52. quòd, ne aëris iniuria lædatur, tempestiuam & commodam occasionem præstolari videatur. Nam vbi primùm leniores & mitiores aliquantùm auræ spirauere, erumpunt germina, & flores exsinuant magna interdum strage ob temporis inconstantiam. Ne autem pruina lædi possit, quem hostem sibi perniciosum agnoscit, non antè germinat quàm frigus penitùs lapsum fue-

Prudentiæ symbolis, morus.

rit,atque ad amœniſſima adulti veris tempora peruentum omnino ſit. Ita vir prudens grauiora negotia,& conſilia omnia cõſultò prorogat:neque ante tempus ſe ſe effert,ſed maturam occaſionem citra noxam & periculum expectat. Huc facit prouerbium, Maturior moro.

Laurus.

EMBLEMA CCX.

PRÆSCIA *venturæ laurus fert ſigna ſalutis:*
Subdita puluillo ſomnia vera facit.

Laurus, vaticinij nota.

APhthonius Rhetor Laurum vaticinij ſymbolum eſſe prodidit:iccircò veteres μαντικὸν φυτὸν Laurum dixere, &Apollini diuinationis Deo ſacrã putarunt. Si enim ſtrepitu quodam in igne crepuiſſet,felicitatem portendebat. Adhæc puluillo ſuppoſita dormientium, ſomniorum veritatem cõciliare putatur, vt libris magicis proditum accepimus. Et quidem olim in maleficiis amatoriis incendi laurus,& aliqua religione in ignẽ coniici ſolebat, tanquam amantium querimonias repræſentãs.

Adag. Clamosior lauro ardente : quod videtur significasse his verbis Tibulus, *Laurus vbi bona signa dedit, gaudete coloni.* si verò tacita conflagrasset, habebatur inauspicatissimum, vt ipsemet ait:

Et tacet extincto laurus adusta foco.

δάφνη vnde dicta

Plerique hinc δάφνην dictam putant, à δα intensiua particula, & φωνέω, quod est cano & voco: quòd in igne sonitum & crepitum edat: vt Latini à la, particula, quam etiam dicunt habere vim intendendi, & vro, vt significatione conueniat, non voce. Huc pertinet ex Lucilio illud à Macrobio citatum libro sexto Saturn. cap. 4.

Nec res vlla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Præscia venturæ.] Sic videtur legendum potiùs,

Præscia venturi laurus, fert signa salutis:

Vt apud Claudian. 2. de raptu Proserp.

— *Venturi præscia laurus.*
Fluctuat.——

Aliud.

Debetur Carlo superatis laurea Pœnis:
Victrices ornent talia serta comas.

CArolo V. victoriam Thunis referenti laurea corona debetur, quam triumphantes antiquitùs gestabant. Plinius 15. cap. vlt. idemque miras lauri virtutes lib. 23. cap. 8. Vrbem eam ab imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbarossæ, suoque regi tandem restitutam à patribus non ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circunferuntur.

Pœnis.] Pœni fuere Carthaginienses : quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenses, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, vt scriptores quidam tradunt, quorum in numero est Pacchimerius: qui tamen erroris conuincitur ab aliis quibusdam studiosis antiquitatum. Ea enim vrbs Ptolemæo est τύνητον: Straboni τύνις, vt Tunicense oppidum Plinio.

Pœni. Thuni.

Populus alba.

EMBLEMA CCXIII.

HERCVLEOS *crines bicolor quòd populus ornet,*
Temporis alternat noxque dieſque vices.

POpulum albam Herculi ſacram Plinius tradit c.1. lib. 12.& lib.16.cap. 23. Hæc quòd ſit folio ſemper tremulo, supernè candicanti,& inferiori parte viridi, temporis motum continuũ in diem clarum, & obſcuram noctem diſtributum repręſentat. Sic autem Plinius: Populus alia alba, alia nigra, alia quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungiſque enaſcentibus laudatiſſima. Alba folio bicolor, ſupernè cãdicans, inferiori parte viridi. Hãc albam populum Herculi indigeni ſacram, idẽ Plin. ſcribit,& Virgil. Ecloga 7.

Populus alba. Herculi ſacra.

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iaccho.

Adhæc Lilius Gyraldus Syntagm. 17. hiſt. Deorum, his Virgiliana auctoritate reprehendit, qui tradunt eos ſola lauro coro-

nari ſolitos, qui ad aram maximam Herculi ſacra facerent. Sic enim Virgil.in 8.

——— *Herculea bicolor cùm populus vmbra*

Velauitque comas, foliſque innexa pependit.

Et paulò pòſt.

Populeis adſunt euincti tempora ramis.

Populus arbor, temporis ſymbolum.

Hoc quidem vidit diligentiſſimè Pierius lib.52.qui populo arbore tempus ſignificari ait, quòd ſit bicoloribus foliis, quippè quæ diem ac noctem referre videatur. Quinetiam hæc habet populus commune cum tempore, quòd eius folia poſt ſolſtitiũ circumaguntur, nec vllo argumento certiùs intelligitur ſidus confectum. Sunt quidem pleræque arbores, quæ duorum colorum folia habeant, vt ſunt oleæ, ſalices, citri: in illis tamen color penè idem, licet ab vna parte dilutior, altera denſior atque coloratior habeatur In populo verò alba præſertim, cãdor vna ex parte penè niueus ac ceruſſatus, ex altera porracei folij inſtar viridiſſimus. Eius arboris coronam geſtaſſe Herculem narrant, cùm ad inferos deſcendit, eamque partem quæ foris eſſet conſpicua, fuligine tetri chaûs obſcuratam, quæ condebatur interiùs, ſudore ablutam cãdidiorem euaſiſſe. Secus habet Pauſanias. Sed omnes haſce opiniones ſigillatim recenſere vt non eſt animus, ſic non video quàm ſit neceſſe.

FINIS.